UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Syntagmata Theologica Sive Principalis Theologiæ Tractatus

Lourenço, Agostinho

Leodii, 1694

Tractatus III. De Sanctissimo Trinitatis Mysterio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-80131

Visual Library

TRACTATUS III.
DE
SANCTISSIMO
TRINITATIS
MYSTERIO.
PROOEMIUM.

HACTENÙS quoad potuimus humano ingenio inscrutabile, beatis mentibus venerandum, soli Deo notum prædestinationis, & reprobationis negotium abditissimum explicavimus: nunc jam Augustissimæ Trinitatis Mysterium, fidei nostræ caput, teste D. Nazianz. in *Apologet.* aggredimur explicandum. Calamum dirigat ipsa Sancta, atque individua Trinitas, nè in Mysterio objecti sublimitate præstantissimo, obscuritate recondito, intelligentiâ difficillimo, & affatu quidem prorsùs inexplicabili, à vero fidei, ac Sanctorum Patrum sensu, vel leviter deviare contingat; ea enim est hujus Mysterii obscuritas, sublimitas, & necessitas, ut meritò eleganter dixerit D. August. *lib. 1. de Trinit. cap. 3. Nec periculosiùs alicubi erratur, nec laboriosiùs aliquid quæritur, nec fructuosiùs aliquid invenitur*: exiguam igitur, ac prorsùs hebetem, & caligantem ingenii nostri aciem ad inaccessum tanti luminis lumen ingenuè profitentes, ita Sanctorum Patrum, ac Doctorum vestigiis inhærebimus, ut fidei, eorumque aureo quodammodò filo ducti, sacrum, verum, ac inextricabilem hujuscè Mysterii labyrinthum feliciter ingredi possimus, & egredi.

De hoc Sacrosanctæ Trinitatis Mysterio copiosissimè disputarunt antiqui Patres: Ex Græcis *D. Athanas. D. Nazianz. in quatuor orat. de Theologia D. Greg. Nyssen. D. Chrysost. D. Basil. lib. contr. Eunom. D. Damascen. lib. 1. de Fide.* Ex Latinis *D. Aug. libris 15. de Trinit. Tertul. contr. Praxeam. D. Hilar. libris 12. de Trinit. & lib. de Synodis. D. Fulgent. lib. de objection. Arianor. Richard. de S. Victor. lib. de Trinit.* Disputarunt etiam Scholastici cum *Magistr. in 1. per dist. 35. & cum D. Thom. 1. p. à q. 27. usque ad* 43. inter quos *P. Soar. hîc 1. p. per lib. 12. P. Vasq. 1. p. tom. à d. 108. P. Tanner. 1. p. d. 4. per totam. P. Valent. 1. p. à d. 2. P. Molin. 1. p. q. 27. & sequent. P. Arrub. 1. p. à d. 93. P. Ruiz tom. integro.*

integro. P. Granad. tom. 3. P. Alarcon. 1. p. tract. 5. per totum. P. Arriaga 1. p. à d. 41. P. Amicus 1. p. à d. 18. P. Martinon. à d. 23. P. Compton. tom. 1. à d. 48. P. Rhodez tom. 1. à d. 6. P. Præpoſit. 1. p. à q. 27. & alii apud citatos.

Totum hunc de hoc Sacroſancto Myſterio Tractatum in novem Diſputationes dividemus: Quarum *prima* aget de exiſtentia, & cognoſcibilitate hujus Myſterii. *Secunda* de Proceſſionibus Divinis. *Tertia* de illarum principio, & termino. *Quarta* de Relationibus Divinis. *Quinta* de Perſonis divinis quoad rationem Perſonæ in communi. *Sexta* de prima Perſona, qui eſt Pater. *Septima* de ſecunda Perſona, qui eſt Filius. *Octava* de tertia Perſona, qui eſt Spiritus Sanctus. *Nona* de omnibus his Perſonis comparatis inter ſe, quibus omnibus totum hunc, qualem ſumimus, laborem ſiſtimus, & in majorem earum gloriam cadere volumus. Sit igitur.

DISPUTATIO I.

De exiſtentia, & Cognoſcibilitate hujus Myſterii.

SECTIO I.

Exponitur Fides Catholica, & errores contrarii refutantur.

1. QUAMVIS ex dicendis in progreſſu hujus Tractatûs pleniùs conſtabit, quod circa Trinitatis Myſterium fides docet, indeque multi errores venient confutandi, quia tamen doctrinæ ordo poſtulat, aut ſupponi, aut probari ſubjectum, de quo agendum eſt, aliqua de fide circa hoc Trinitatis Sacroſanctæ Myſterium præmittere neceſſum erit, præcipuosque de illo errores breviter apponere, relictis aliis, omnium enim longior Tractatus ad Controvertiſtas ſpectat, ad Catholicos enim ſcholaſticè ſcribimus Scholaſtici. Hoc poſito.

2. Difficultas 1. Quid hoc nomen *Trinitas* ſignificet? Ita ſumus ab hujus myſterii cognoſcibilitate ſemoti, ut non ſolùm de re ipſa, ſed etiam de vocibus, quibus in illius explicatione utimur, ſit controverſia, quam inter Controvertiſtas primus apprimè, ut aſſolet, exponit P. Bellarm. *tom. 1. lib. 2. de Chriſto cap. 5.* dicens, vocem *Trinitas*, (quæ licet in Scripturis non exprimatur, ab illis tamen deducitur, ut patet ex 1. Joan. 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus,*) non ſignificare trium Unitatem, ut putavit Valentinus gentilis, & nominis etymologia, atque communis loquendi uſus inter fideles indicare videtur, ſed ſimpliciter ternarium perſonarum.

3. Probatur primò, tùm ex voce græca *Trias*: tùm ex Symbolo D. Athan. *Trinitatem in Unitate veneremur*: abſurdè autem diceremus: *Trium unitatem in unitate veneremur*; ergo *Trinitas* non ſignificat Trium Unitatem. Secundò, quia ſi vox *Trinitas* ſignificaret expreſsè unitatem, reprehendi deberent Patres, qui unitatem opponunt Trinitati, ac dicunt in Eſſentia unitatem, in Perſonis Trinitatem conſiderari: ſimiliter in Trinitate numerum cerni, in Eſſentia quid numeratum ſit non inveniri, quorum unus eſt D. Fulgent. *de Fide ad Petrum, cap. 1. Trinitas*, inquit, *ad Perſonas refertur, Unitas ad Naturam.* Concil. Toletan. 11. cap. 1 *In relationibus Perſonarum numerus cernitur, in Divinitatis verò ſubſtantia quid enumeratum ſit non comprehenditur*: quorum neutrum dicerent, ſi Trinitas, ſicut ternarium Perſonarum ſignificat, ſimul etiam Unitatem Eſſentiæ ſignificaret; ergo &c.

4. Difficultas 2. Quid circa hoc Myſterium fides teneat? Hujuſcè myſterii ſummam definitivè tradit Concil. Later. ſub Innocent. III. *cap. Firmiter de ſum. Trinit.* ibi: *Unus ſolus, & verus Deus Pater, Filius, & Spiritus Sanctus: tres quidem Perſonæ, ſed una eſſentia, ſubſtantia, ſeu Natura, ſimplex omninò non multiplicata.* Concil. Nicæn. Concil. Rom. Concil. Epheſin. Concil. Conſtantinopol. & alia tùm generalia, tùm Provincialia Concilia, ex quibus omnibus, & ex Apoſtolorum Symbolo juxtaſirmam Eccleſiæ traditionem nobis dato habemus de fide quæ ſubſequuntur.

5. Primò de fide eſt, unum tantùm eſſe Deum. Conſtat ex illo Deuter 6. 4. *Dominus Deus noſter Dominus unus eſt* Et 1. Cor. 8. 4. *Nullus eſt Deus, niſi unus.* Et infrà. *Nobis tamen Unus Deus*: idque lumine naturali eſt evidens, ut alibi oſtendimus in *Met. tract. 1. d. 3. à n. 113.* Secundò de fide eſt, in Deo eſſe tres Perſonas, nempè Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum: conſtat ex illo 1. Joan. 5. ibi: *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt.* Et ex illo Matth. 28. 19. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Hanc eandem veritatem colligunt Sancti Patres, & Scholaſtici ex illo Gen. 1. 26. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*: ubi apertè ſupponitur pluralitas Perſonarum. Et ex illo Gen. 18. ubi D. Auguſt. *lib. 2. de Trinit. cap. 11.* docet in illis tribus viris, qui Abrahamo apparuerunt repræſentari Trinitatem in Uno Deo: *Cùm tres viri*, inquit, *viſi ſunt, nec quiſquam in eis, vel formâ, vel ætate, vel poteſtate major cæteris dictus eſt, cur non hìc accipiamus viſibiliter inſinuatam per creaturam viſibilem Trinitatis æqualitatem, atque in tribus Perſonis unam, eandemque ſubſtantiam?* Et ex illo Iſai. 6. ubi Seraphim clamabant *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus*, ad innuendam Trinitatem Perſonarum in Uno Deo, ut communis Patrum, & Eccleſiæ ſenſus declarat.

6. Quamvis autem in veteri Teſtamento non ſit adeò expreſſa Trinitatis expreſſio, ut convincat obcœcatos Judeos; ante eorum tamen obduratio-

nem,

nem, & incredulitatem ita ex locis citatis, & pluribus aliis colligebant illustriores, & peritiores Rabbini, quorum expressa testimonia refert *P. Vasq. hic* 1. *p.* 108. *cap.* 2. *&* 3. ex Galatino qui illa se legisse testatur in vetustissimis eorum codicibus; & hoc idem probat ex ipso nomine Dei ineffabili *Jehovah*, quo passim Scriptura utitur, & explicatur per hoc nomen duodecim litterarum *Semhammephoras*, quod Latinâ linguâ significat *Pater, Filius, Spiritus Sanctus*; & per aliud quadraginta duarum litterarum, quod nostrâ linguâ sonat: *Pater Deus, Filius Deus, Spiritus Sanctus Deus, Trinitas in unitate, & Unitas in Trinitate*: & hanc fuisse sententiam Rabbenu Hacados, id est, Magistri nostri sancti, dicit ex *Galatin. lib.* 2. *cap.* 10. *P. Vasq. cit. n.* 18.

7. Tertiò de fide est, has Personas esse inter se realiter distinctas. Patet 1. ex locis citatis, in quibus absoluta distributio Personarum innuit verum, & realem numerum; nam si non essent realiter distinctæ, non possent absolutâ appellatione dici, *Tres sunt, qui testimonium dant, &c.* Secundò ex illo Christi Domini Joan 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis Spiritum veritatis.* quem locum contra Gregales Sabellii sic urget D. Athan. orat. *Cùm de se*, ait, *Filius loquitur, Ego, inquit; cùm de Patre, ille, dicit; cùm de Spiritu Sancto, alium, subjungit. Cur non igitur manifestæ defectionis, & apostasiæ crimen sit negare tria, & illum, qui ista locutus est, unum solum esse dicere?* Tertiò, quia multis in locis utriusque Testamenti dicitur, Patrem mittere Filium; Filium mittere Spiritum Sanctum: Item Filium procedere à Patre; Spiritum Sanctum procedere à Patre, & à Filio; nemo autem dicitur mittere se ipsum, aut à se ipso procedere.

8. Quartò de fide est, Patrem esse Deum, Filium esse Deum, & Spiritum Sanctum esse Deum. De Patre constat ex illo Joan. 3. 16. *Sic Deus dilexit mundũ, ut filium suum unigenitum daret.* Et 1. Petr. 1. *Præscientiam Dei Patris.* & sæpè alibi. De Filio, qui & Verbum, quia per veram intelligentiam gignitur, & JESUS, & Christus dicitur propter assumptam humanitatem, patet Joan 1. *Et Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Et 1. Joan. 5. *Scimus quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum, ut cognoscamus Deum verum, & simus in vero Filio ejus, hic est verus Deus.* De Spiritu Sancto constat Actor. 5. ubi D. Petrus ad Ananiam: *Cur*, inquit, *tentavit Satanas cor tuum mentiri te Spiritui Sancto? Non es mentitus hominibus, sed Deo.*

9. Quintò de fide est, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum esse idem in Natura, sive in Essentia individua Deitatis. Patet ex illo 1. Joan 5. *Hi tres unum sunt.* Et Joan. 10. 30. *Ego & Pater unum sumus*: eademque ratio est de Spiritu Sancto. Confirmatur ex locis supra adductis pro unitate Dei.

10. Sextò de Fide est, Patrem à nullo procedere, Filium procedere à Patre, & Spiritum Sanctum procedere à Patre, & à Filio. De Patre est evidens; siquidem est prima Persona, sicque non potest ab alia procedere: alioqui jam non esset prima. De Filio præter loca, in quibus agitur de ejus generatione, Joan. 8. 42. *Ego enim*, inquit Christus, *ex Deo processi.* Et de Spiritu Sancto Joan. 15. 26. *Paraclitus, qui à Patre procedit.* Et quod procedat à Filio idem Christus Joan. 16. 14. *Ille*, inquit, *de meo accipiet.*

11. Hæc sunt generalia principia fidei circa hoc Trinitatis mysterium, quibus alia plura sunt annexa, quæ simul cum his continentur in Symbolo D. Athan. & passim in Conciliis, Sanctis Patribus; totâque Ecclesiâ sunt explicata, & nos per totum hunc Tractatum sumus explicaturi, ideòque hîc simplici tantùm authoritate Scripturæ probata supponimus, ut illis suppositis, quæ in hoc Tractatu, aut ut certa, aut ut theologicè controversa discutienda sunt pleniùs innotescant: nunc qualesnam fuerint in hac materia errores jam videamus: Sit igitur:

12. Difficultas 3. Qualiter circa hoc mysterium erraverint hæretici? Diabolus, ut caput omnium mysteriorum nostræ fidei peteret, plures circa Trinitatis mysterium errores suscitavit, ut verâ notitiâ præcipui objecti nostræ fidei deletâ, ipsa vera fides, sine qua impossibile est Deo placere, paulatim extingueretur. Non agemus hîc de errore Atheistarum nullum Deum agnoscentium, juxta illud Psal. 13. 1. *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus*: contra quos eruditè agit *P.* Possevin. libello illo suo aureo de *Atheismis hæreticor.* neque de errore eorum, qui inanem Deorum pluralitatem fingunt: tum quia lumine naturali evidens est, Deum esse contra Atheistas, & hunc non posse non esse unum, ut jam alibi demonstravimus in *Met. tract.* 1. *d.* 3. *à n.* 55. tum etiam quia hîc agimus de erroribus, qui immediatè opponuntur mysterio Trinitatis: Igitur

13. Primus error est Judæorum, qui contendunt in Deo unicam esse Personam æquè, ac unicam Essentiam. Hic Judæorum error confutatur à Sanctis Patribus, & Theologis: Primò ex omnibus illis locis veteris Testamenti, quæ intelligi non possunt absque pluralitate Personarum in Deo, quorum aliqua adduximus supra *n.* 5. *et* 6. & plura videri possunt apud *P. Ruiz, P. Martinon d.* 23. *& P. Vasq. d.* 108. *cap.* 2. additâ ibi Rabbinorum intelligentiâ. Secundò ex locis, in quibus promittitur Messias ut verus Filius Dei juxta eorum intelligentiam; Filius autem est alius à Patre. Tertiò ex illis, quibus ostenditur Christum Dominum esse illum Messiam à Deo promissum, & in eo convenire omnia, quæ à Deo de illo per Prophetas fuerant prædicta, ut ostendi solet in materia de Incarnatione, ubi *P. Soar. d.* 1. *&* 2. cùm enim ejus miracula eò contenderent, ut testificarentur, se esse à Patre missum, se Patrem habere Deum, & se esse Deum, omniaque, quæ in novo Testamento continentur, evidens fit, ejus doctrinã de Trinitate in novo Testamento expressam habere omnimodã veritatem, & credibilitatem. Hîc locum habẽt argumenta notę fidei, quibus tamen supersedeo, quia ad Controvertistas spectant, & quia in materia de fide prius apponi solent.

14. Dicent primò: In pluribus Scripturæ locis, in quibus de Deo loquitur, solùm Dei Unitas inculcatur; ergo &c. Respondeo ubicumque inculcatur Dei Unitas, solùm agi de Deo quoad Essentiam, secundùm quam tres divinę Personæ sunt idem numero Deus: non autem de Deo quoad diversitatẽ Personarum, quæ sunt tres realiter distinctæ.

15. Dicent secundò: Licet Messias promissus in veteri Testamento appelletur Deus, sive Filius Dei, non ideò hoc intelligendum est de vera Divinitate: tum quia promittitur futurus ex ipsâ gente Hebraïcâ, & similis Moysi. Deuter. 18. 18. ibi: *Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui*: tum etiam quia Angeli nomine Dei loquentes, imò & homines justi, aliquando Dii appellantur, juxta illud psal. 81. 6. *Dii estis, & filii excelsi omnes*; ergo &c.

16. Respondeo quando promittitur futurus ex gente Hebraïca

Hebraica, & similis Moysi, solùm ibi affirmari futurum verum hominem, & veram humanitatem assumpturum: Quando autem Angeli nomine Dei loquentes appellantur Dii, planum esse, non ex propria persona loqui, sed Dei, quem repræsentant; sicque nullus Angelus, aut homo ex propria persona dicitur Deus, sicut dicitur Messias promissus, de quo plura pluribus in locis dicuntur, quæ non nisi de vero Deo affirmari possunt, cujusmodi sunt sedere ad dexteram Dei Patris, id-est habere æqualem honorem & potestatem; quod ipse Deus veniret, qui antea per Prophetas, & Angelos loquebatur; quod nobis daretur Filius: *Filius datus est nobis.* Isai. 9. 6. quod esset *Deus fortis.* ibid. quæ omnia, & similia de vero Deo sunt intelligenda.

17. Dicent tertiò: Trinitas Personarum non est expressè proposita populo credenda in veteri Testamento; ergo &c. Respondeo præterquam quod homines illustriores virtute ac scientiâ Dei in illo populo Trinitatem expressè agnoverunt, ut ostendit ex *Galatin. P. Vasq. cit. cap. 2.* Deum non omnia mysteria supernaturalia illi populo expressè proposuisse: tum ob ejus ruditatem, & pravam inclinationem idololatriæ assuetam: tum etiam quia consuevit Deus decursu temporis paulatim mysteria revelare; præsertim difficiliora; sic enim non omnia in lege naturæ explicuit, sed aliqua, & quidem per figuras ad legem scriptam; potiora autem, & eorum realitatem ad legem gratiæ reservavit.

18. Secundus error Unicam in Deo asserit esse Personam, quæ tamen sit Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, ita ut quatenùs est author creaturarum, dicatur Pater; quatenùs humanitatem assumpsit, dicatur Filius; & quatenùs creaturas sanctificat, dicatur Spiritus Sanctus. Ita docuit Sabellius, à quo hæresis dicta est Sabelliana, non quod ab eo exordia sumpserit, sed quod sub illo majora cæperit incrementa: priùs enim illam tradiderant Praxeas, & Hermogenes, ut ait D. Aug. *hæresi 41.* & quidam Noëtus, à quo Sabellius ejus discipulus eam hausit. Hi Sabelliani à Sabellio dicti, sunt etiam dicti *Patripassiani*, eoquod Patrem dicerent passum. Hanc eandem hæresim docuerunt *Paulus Samosatenus, Photinus*, & suscitavit *Michaël Servetus*, quem multi in Polonia, & Transylvania sequuntur. Vide *P. Bellarm. tom. 1. præfat. ad lib. de Christo, & lib. 1. de Christo cap. 1. P. Mol. 1. p. hic d. 1. P. Vasq. 1. part. d. 108. cap. 1. P. Valent. d. 2. q. 1. pun. 1* §. 2. Hujus erroris fundamenta ex infra dicendis solvenda sunt. Interim:

19. Hic error damnatur à Conciliis, & Sanctis Patribus, & ex ipsa Scriptura convincitur, ubi Filius dicitur genitus, & missus à Patre; & Spiritus Sanctus dicitur procedere à Patre, & à Filio; idem autem non potest generari, mitti, & procedere à se ipso. Deindè cùm in Scriptura dicatur, *Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo Pater, Verbũ, & Spiritus Sanctus*, quis audebit dicere non esse tres in re, & simpliciter, ut ait D. Athan. cit. n. 7. Vide *P. Becan. de Trinit. cap. 3. q. 1.*

20. Tertius error est Arianorum, qui ex Evangelio Trinitatem agnoscentes, dicunt Patrem esse quidem verum Deum, & ad id probandũ adducunt illud Christi Domini ad Patrem loquentis Joan. 17. 3. *Ut cognoscant*, inquit, *te solum Deum verum.* Et ex hoc, aliisque locis, in quibus de Christo Domino, & Spiritu Sancto aliqua dicuntur, quæ non videntur Deo convenire, colligunt, & asserunt, Filium non esse Deum, & Patri consubstantialem, sed creaturam Dei perfectam ex nihilo in tempore à Patre genitam, ante sæcula tamen creatam: & per hunc Filium productum esse Spiritum Sãctum. Hunc etiam errorem secuti sunt Eunomius, Aëtius, illumq; Origeni attribuũt varii. Vide *P. Ruiz. hic d. 20. sect. 4.* Tenuerunt etiam *Lutherus, Calvinus, Gentilis, & Erasmus*, ut ait *P. Bellarm. cit.*

21. Hujusmodi error damnatus est in Concil. Nicen. 1. & à Sanctis Patribus, totaque Ecclesia cõmuni consensu explosus. Convincitur, tum ex locis supra citatis de vera Divinitate Filii, & Spiritus Sancti, quæ videri etiam possunt cum aliis pluribus apud *P. Ruiz, P. Martinon. & P. Becan.* tum ex infra dicendis pro veritate hujus mysterii stabilienda.

22. Dicent: Christus Dominus solum Patrem vocat Deum Joan. 17. 3. *Ut cognoscant te solum Deum verum*: De Christo dicitur, quod sit minor Patre Joan. 14. *Pater major me est*: de Spiritu Sancto, quod postulet pro nobis gemitibus, ad Rom. 8. *Postulat pro nobis gemitibus. &c.* Aliqua negantur Filio, & Spiritui Sancto, quæ Deo conveniunt, ut quod de die, & hora Judici nemo sciat, neque Filius, nisi solus Pater, ut dicitur *Matt. 13. 31. & 24. 36.* ergo &c.

23. Respondeo ad primum, particulam *solum* referri, non ad Personas, sed ad Naturam, quæ in omnibus est una sola, & eadem. Ad secundum, Christum dici minorem Patre secundùm naturam humanam. Ad tertium, sensum esse, Spiritum Sanctum postulare, & gemere causaliter, quatenùs ex illius inspirationibus proveniunt in nobis orationes, & gemitus. Ad quartum, ubi *dicitur nisi solus Pater*, particulam exclusivam *solus* non excludere Filium, neque Spiritum Sanctum; siquidem particula *nemo* refertur ad creaturas: sic enim quando dicitur Matt. 11. *Nemo novit Filium, nisi Pater*: non ideò negatur, quod Filius se ipsum cognoscat: neque etiam quod Pater se ipsum cognoscat, cùm dicitur: *Neque Patrem quis novit, nisi Filius.* Ad illud quod additur, *neque Filius*, dicimus intelligi de scientia, quam Christus Dominus habebat communicandam ut Doctor; neque enim sciebat horam, ut illam communicaret: sic enim quando dixit: *Omnia, quæcumque audivi à Patre, nota feci vobis*: sensus est, omnia, quæ accepi communicanda; nam multa alia sciebat, quæ non ipse, sed Spiritus Sanctus Apostolos erat edocturus.

24. Advertes primò, licet Ariani in variis differant à Sabellianis; in præcipuo tamen cum illis convenire; & utrique cum Judæis, & Philosophis gentilibus; nam si Filius sit creatura Patris, & Spiritus Sanctus creatura Filii, ut dicunt *Ariani*, necessariò dicendum est, neutrum esse Deum præter solum Patrem; consequenterque unicam in Deo esse Personam, atque adeò naturam divinam in unica persona subsistere, quod agnoscunt Judæi, & docent Philosophi gentiles, qui lumine naturali ulteriùs progredi non potuerunt.

25. Advertes secundò, licet Arius senserit, Filium in tempore ex nihilo creatum, ut patet ex pluribus locis, & impugnatur à Patribus; aliquos tamen Arianos sensisse productum ab æterno; aliquos etiam docuisse productum ex Patris substantia, per quamdam scilicet decisionem: in quo etiam turpiter errarunt; siquidem lumine naturæ constat, Naturam divinam non esse partibilem, neque esse communicabilem per sui decisionem.

26. Quartus error est Macedonii Episcopi Constantinopolitani docentis, Filium quidem esse consubstan-

consubstantialem Patri; asserentis tamen Spiritum Sanctum esse creaturam, ut refert *D. Aug. hæresi 52.* Undè Macedoniani sunt appellati Semiariani: licet varii asserant, illum etiam malè sensisse de Filio, & negasse, eum esse Patri consubstantialem, ut ait *Sozomen. lib. 7. historiæ cap. 2. Theodoret. lib. 4. hæreticar. fabular. de Macedonian. & lib. 2. histor. Ecclesiast. cap. 6.* & alii.

27. Quintus error est Tritheistarum, quorum primus fuit Valentinus Gentilis Italus de quo *P. Bellarm. in præfat. ad lib. de Christo tom. 1.* & quem postea hujus farinæ alii secuti sunt negantes unitatem numericam Naturæ divinæ, & asserentes, tres Personas divinas esse tres Deos numero distinctos. Verùm hic error damnatus fuit in Concil. Nicæno, & Lateran. *cap. Firmiter, & cap. damnamus, de Sum. Trinit* ut apertè repugnans Scripturæ unicum esse Deum attestanti, ut supra diximus, & infrà dicemus: imò & rationi naturali, secundùm quam evidens est, non posse esse, nisi unum tantùm Deum, ut alibi demonstravimus in *Met. tract. 1. d 3. à n. 113.*

28. Dicent: Sicut 1. Joan. 5. 7. dicitur: *Tres sunt, qui testimonium dant in Cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt*: ita etiam dicitur: *Tres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus, & aqua, & sanguis, & hi tres unum sunt*; sed hi tres non sunt unum unitate simplici naturæ; ergo neque sic erunt illi tres. Respondeo primò in citato loco non dici, quod sicut Spiritus, aqua, & sanguis sunt unum, ita sint unum Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, sed aliter hi, & aliter illi sunt unum. Secundò ex illo loco non probari efficaciter unitatem Personarum in una Essentia, sed aliundè ut patet ex illo: *Dominus Deus noster, Deus unus est*: & ex aliis infra citandis. Tertiò, quia ut notavit *P. Vasq. d. 109. cap. 2 n. 12.* illud: *& hi tres unum sunt*: cùm sermo est de Spiritu, aqua, & sanguine, in multis vulgatis codicibus non haberi. Quia tamen in græcis omnibus, & communiter in latinis vulgatis reperitur, dicendum aliter haberi, cùm de Spiritu, aqua, & sanguine dicitur, nam in græco legitur sic: *& hi tres unum sunt*; id est in unum testimonium: at verò de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto dixit: *Et hi tres unum sunt*: ut indicaret, tres illos in terra esse tantùm unum testimonio; hos autem tres in cœlo esse unum, non solùm testimonio, sed etiam naturâ, & essentiâ.

29. Sextus error est Anastasii Imperatoris asserentis in Deo esse quaternitatem Personarum, qui cùm hunc errorem populis credendum imperaverit, fulgure de cœlo tactus interiit. Est autem hic error expressè contra Scripturam, Concilia, & Sanctos Patres; siquidem quatenùs definiunt, esse tantùm tres Personas, à Trinitate excludunt evidenter quaternitatem, ut benè ostendit, & eruditè *P. Ruiz d. 31.* Hi sunt præcipui, & capitales errores in hac materia, qui ex infrà dicendis pleniùs refutabuntur. De aliis, qui his sunt annexi, nempè quod Filius non sit Verbum: quod ejus generatio non sit vera generatio: quod Spiritus Sanctus non procedat à Filio, ut olim dicebant Græci, & similes, suis in locis commodiùs agendum erit. Nunc sit:

SECTIO II.

Quid cum Fide tenendum stabilitur, & firmatur.

30. Quamvis jam, & si breviter, dixerimus, quid de hoc Mysterio fides doceat, contra hos tamen errores fides nostra de eodem mysterio longiori calamo stabilietur, ut longè certior videatur. Cùm autem in hoc mysterio doceat fides unum Deum, & tres Personas realiter distinctas, quarum quælibet sit unus, & idem Deus, in hac, & sequentibus Sectionibus de Unitate Naturæ, & Personarum Divinitate; de earum autem numero, ac distinctione aliqua hîc dicemus, reliqua verò ad sua loca reservabimus. Igitur:

31. Dico 1. Deus, sive Natura divina est una numero, & planè indivisa. Est de fide contra Peratas, Philoponum, Joachimum, & hujus temporis Tritheitas, ut habetur in Concil. Nicæceno Lateran. in *cap. damnamus*, & in symbolo D. Athanasii. Probatur primò ex Scripturis Deuter. 4. ibi: *Dominus ipse est Deus, & non est alius præter unum.* Et cap. 6. *Audi Israël, Dominus Deus noster, Dominus unus est.* Et cap. 32. *Videte, quod ego sim solus, & non est alius præter me*; falsò autem diceret se esse unum, & solum Deum, & præter se non esse alium; si alia individua invenirentur ejusdem speciei; ergo &c.

32. Probatur secundò ex eadem Scriptura 1. Reg. 2. *Non est sanctus, ut est Dominus, neque enim est alius extra te.* Et 3. Reg. 8. *Deus Israël, non est similis tui Deus in cœlo desuper, neque in terra deorsum*; si autem essent duæ naturæ sub eadem specie, Deus haberet alium similem. Et psal. 17. *Quis Deus præter Dominum, aut quis Deus præter Deum nostrum.* Et psal. 82. *Tu solus altissimus in omni terra.* Et psal. 85. *Tu es Deus solus.* Et Isai. 43. *Ante me non est formatus Deus, & post me non erit, Ego sum: ego sum Dominus, & absque me nō est Deus.* Et cap. 45. *Ego Dominus, & non est amplius, extra me non est Deus.* Et infra: *Deus justus, & salvans non est præter me.* Et Sapient. 12. *Non enim est alius Deus, quàm tu.* Et Eccles. 1. *Unus est altissimus.* Et Matth. 4. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Et Marc. 12. *Unus est Deus, & non est alius præter eum.* Et Joan. 17. *Ut cognoscant te solum verum Deum.* Et 1. Cor. 8. *Scimus quod nullus est Deus, nisi unus.* Et ad Galat. 3. *Deus autem unus est.* Et Ephes. 4. *Unus Deus, & Pater omnium.* Et 1. Tim. 2. *Unus Deus, unus & Mediator Dei, & hominum.* Et 1. Tim. 6. *Qui solus est potens Rex Regum, & Dominus dominantium*, & sæpè alibi: ex quibus omnibus, & singulis locis apertè colligitur, unum numero, non autem specie esse verum Deum.

33. Confirmatur primò, quia de uno aliquo homine non rectè dicimus, *Iste est solus homo: iste solus est verus homo: præter istum nullus est homo: iste homo, & nemo alius*; sed ideò sic non rectè dicimus, quia natura humana non est in uno solo individuo, sed in multis; ergo quia id de Deo rectè dicimus, Natura divina est una numero, & individua. Secundò, quia de Sole, cui una tantùm natura individua est, rectissimè dicimus: *Iste solus est verus Sol: unus est in mundo Sol: præter eum non est alius Sol*; ergo quia ita de Deo dicimus, rectè colligitur, eum habere Naturam Unam numero singularem, & individuam.

34. Probatur tertiò ex Sanctis Patribus ex D. Athan. *in Symbol. Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus; & tamen non tres Dii, sed unus est Deus.* Et D. Cyril. *lib. 9. in Joan. cap. 30. Eadem substantia Deitatis est, quare non tres, sed unum Deum prædicamus.* Et D. Aug. *lib. 2. contra Maximin. cap. 1. Tene,* inquit, *cum catholica fide, Patrem quidem non esse, qui Filius est; & Filium non esse, qui Pater est. At Deum esse Patrem, & Deum esse Filium; verumtamen ambos simul, non duos Deos esse, sed unum.* Et D. Ambros. *lib. 1. de fide cap. 2. Deus in Deo est, sed non duo Dii.* Et D. Nazian. *orat. 3. de Theolog. Tria hæc,* inquit, *unum, si divinitatem spectes: & unum tria, si proprietatum rationem habeas.* Et D. Nyssen. *lib. de Trinit. ad Eucharistium. In multitudinem,* ait, *extendere numerum Deitatum, eorum dumtaxat est, qui laborant errore multitudinis Deorum.* Et Concil. Toletan. 11. cap. 1. *In relationibus personarum numerus cernitur; in Divinitatis verò Substantia, quid enumeratum sit, non comprehenditur.* Idem habent *Hormisda in Epist. ad Justin. cap. 2. Anastasius Antiochen. lib. 1. de rect. dogmat. D. Justin. lib. de Monarch. Dei. Athenagor. Apolog. pro Christo. D. August. lib. 7. de Trinit. cap. ult. D. Basil. orat. contr. Sabellium. D. Irenæus lib. 2. cap. 5. Tertul. in Apolog. cap. 17. D. Cyprian. tr. 4. de vanit. idolor. Arnob. lib. 2. & 3. contr. gent. D. Lactant. lib. 1. cap. 3. Euseb. lib. 11. præparat. cap. 9. Theodoret. lib. 2. de curan. græc. affect.* quorum plures hoc idem probant ex gentilibus Philosophis, & Poëtis, qui etiam unum solum Deum agnoverunt, & coluerunt.

35. Probatur quartò rationibus: Prima, quia Deus est summum ens, ut patet Exod. 3. *Ego sum, qui sum*; sed *unum* est passio entis, & quò aliquid est magis ens, est etiam magis unum; ergo Deus, cùm sit summum ens, est etiam summè unus. Confirmatur, quia quò aliquid perfectius habet esse, eò longiùs abest à non esse; consequenterque à divisione, quæ est via ad non esse; ergo Deus est unus unitate numericâ, cùm hæc sit maxima, & ulteriùs non divisibilis.

36. Secunda, quia Deus est suum esse, ut patet, tùm ex illo: *Ego sum, qui sum*: tùm quia Deus communi omnium consensu caret compositione, sive partibus, ex quibus sit, & componatur; sed esse proprium unius non potest ullo modo dividi, ut pluribus conveniat; ergo cùm esse hujus Dei sit ipsa essentia Dei; illud autem non sit divisibile, neque sic divisibilis est ipsa essentia Dei in plures; consequenterque Deus est unus in essentiâ indivisibili, sive numericè.

37. Tertia, quia Deus est altissimus juxta illud psal. 82. *Tu solus altissimus*; ergo unus tantùm; alioqui si plures, aut essent æquè alti; & tunc nullus esset supra omnes: aut unus altior cæteris; & tunc solus ille esset unus Deus verus, quia solus altissimus.

38. Quarta, quia Deus est ultimus finis omnium rerum Prov. 16. *Universa propter semetipsum operatus est Dominus.* Et Apoc. 1. 8. & 22. 13. *Ego sum principium, & finis*; ergo unus tantùm est Deus; alioqui si plures, aut omnes referrentur ad unum, & tunc ille tantùm esset verus Deus: aut non, & tunc nullus esset omnium ultimus finis; consequenterque neque verus Deus.

39. Quinta, quia Deus est infinitus in essentiâ, potentiâ, sapientiâ, &c. ergo unus numero, cùm infinitum omnia comprehendat juxta illud psal. 144. *Et magnitudinis ejus non est numerus.* Confirmatur, quia si Natura divina posset multiplicari, & communicari pluribus; aut sic communicaretur liberè; aut necessariò: Si primum; ergo illa individua liberè existerent, possentque non existere, & haberent esse ab alio, illudque contingens, quod Deo repugnat; consequenterque nullum esset Deus: Si secundum; ergo essent infiniti Dii; cùm enim communicaretur necessariò, & non sit assignabilis certus numerus individuorum, quibus solùm communicaretur, necessariò communicaretur in infinitum, sicque infiniti essent Dii, quod non est dicendum. Neque dicas communicari tantùm uni, aut duobus; de hoc enim quæritur ratio, & nulla est, cur potiùs his, quàm aliis communicetur, cùm omnibus necessariò communicanda esset, ut supponimus.

40. Sexta, quia si essent plures Dii; aut omnes sine principio; aut unus ab alio: Non primum; alioqui jam essent plura principia prima, quod est impossibile, ut alibi demonstravimus; & cùm essent disparata, in varias partes mundum distraherent, neque enim necessariò convenirent in una, & eâdem voluntate, sed posset unus unum, & alius aliud velle: Si secundum, aut esset ab alio per creationem; & tunc jam esset creatura, & non Deus: aut per generationem, & tunc, aut dedit totam substantiam, aut partem; si partem; ergo partibilis Deus: Si totum; ergo non habet eandem deitatem numero.

41. Septima, quia Deus est Rector Mundi Sapient. 14. *Tua autem, Pater, providentia cuncta gubernat*; sed simplex Monarchia est optimum regimen, quando inveniri potest Princeps bonus, sapiens, & justus, qualis est Deus; ut patet omnium consensu, & docent plures tùm Christiani, ut *D. Justin. D. Cyprian. D. Chrysost. & D. Greg.* tùm Judæi, ut *Philo.* tùm etiam Gentiles, ut *Plato, Aristot. Plutarch. Homer.* & alii; ergo Deus Monarcha est, id est unus, & solus summus Princeps omnium rerum creatarum; consequenterque unus, & solus verus Deus. Vide *in Met. tract. 1. d. 3. à n. 113.* ubi de hoc egimus, & lumine etiam naturali demonstravimus, Deum esse unum, & aliqua apposuimus argumenta in contrarium, quæ hîc non sunt repetenda.

42. Dico 2. Filius in divinis est verus Deus, & ejusdem numero naturæ, ac essentiæ cum Patre. Est de fide definita conclusio in pluribus Conciliis, in Concil. Nicæno 1. Constantinopolit. 1. Ephesin. 1. *in Epist. ad Nestorium.* Chalcedon. *act. 2.* in Synod. 5. *cap. 1.* Synod. 6. *act. 17.* Synod. 7. *act. 7.* Synod. 8. *act. ult.* Concil. Lateran. *sub Innocent. III.* & habetur in cap. *Firmiter, de Sum. Trinit.* Concil. Viennens. Undè extat Clement. *unica de Sum. Trinit.* Concil. Florent. *sess. ult.* & Trident. *Sess. 3.* definita etiam fuit ante exortam Arii hæresim à pluribus Pontificibus, nempè ab Anacleto *Epist. 2. ad Episcopos Italiæ.* Sixto I. *Epist. ad Universos Christi fideles.* Higinio *Epist. ad omnes Christ. fideles*; & Marcellino *Epist. ad Salomon. Episcopum.* Et de fide illam tenent Sancti Patres, ex quibus infrà probanda est.

43. Probatur primò ex variis locis tùm veteris, tùm novi Testamenti; Primus locus psal. 2. ibi: *Dominus dixit ad me Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Ex quo sic argumentor: Dominus, de quo agit Psalmista, est verus Deus; sed hic Deus habens unam numero naturam, & essentiam, ut probavimus, in die æternitatis genuit Filium, ut ibi dicitur; Filius autem debet esse ejusdem naturæ cum generante; ergo Filius à Deo genitus debet esse ejusdem naturæ cum Deo generante; ergo Filius est verus Deus, & habet eandem naturam cum Patre.

Secundus

44. Secundus locus Isai. 48. ibi: *Ex tempore antequam fierent, ibi eram; & nunc Dominus Deus misit me, & Spiritus ejus*; hic autem missus non est Pater: tum quia Pater non habet, à quo mitti possit; & idem non mittitur à se ipso: tum quia Filius testatur, se esse missum à Patre *Joan. 8.* & ab Spiritu Sancto. *Luc. 4.* Sed de hoc Filio misso à Patre dicitur eodem loco: *Ego ipse, & ego primus, & ego novissimus; manus quoque mea fundavit terram, dextera mea mensa est cælos*: hæc autem de solo vero Deo dicuntur; ergo Filius est verus Deus.

45. Dicent cum Francisco David Hæretico *disput. Alban. 5.* verba illa: *Et nunc Dominus Deus misit me*: dicta esse ab ipso Propheta de se ipso: Primò, quia si loqueretur de Christo, Christus fuisset ante Incarnationem; cùm tamen 1. Joan. 4. Spiritum Antichristi esse dicatur, qui asserit, Christum fuisse extra, & ante carnem. Secundò, quia Paul. ad Hebr. 1. dicit, Deum novissimè locutum in Filio; ergo in isto loco non est Christus, qui loquitur, cum dicat, se à principio locutum esse. Tertiò, quia illud *ibi eram*, solet exponi à Catholicis *ibi*: id est in monte Syna; at lex dicitur data in monte Syna per Angelos, & non per Christum, ut patet ad Galat. 3.

46. Respondeo prædictas rationes nihil probare. Ad primam enim dicimus, Joannem non dixisse, Christum non fuisse ante carnem, sed Antichristum esse, qui negat Christi Incarnationem, ut eo tempore negabant Ebion, & Cherinthus: *Omnis Spiritus*, inquit, Joan. *qui confitetur JESUM Christum in carne venisse, ex Deo est: & omnis Spiritus, qui solvit JESUM, ex Deo non est, & hic est Antichristus*: quid est autem solvere JESUM, nisi dividere Verbum à carne, & dicere Filium Dei non esse factum verè filium hominis? Ad secundam, D. Paulus non negat, Dei Verbum locutum ante Incarnationem, sed solùm dicit ultimo tempore Deum locutum ore corporali, & voce per Filium Incarnatum, qui olim loquebatur per ora Prophetarum. Ad tertiam dicimus legem datam in Syna à Deo Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, sed ministerio Angelorum.

47. Tertius locus ex psalm. 44. ubi de Filio dicitur: *Sedes tua Deus in sæculum sæculi*: hîc enim dicitur Deus, non quomodocumque, sed tanquam ille, cui debetur thronus in omnem æternitatem; cui non ita deberetur, nisi esset verus Deus, & ejusdem naturæ, majestatis, & excellentiæ cum Patre.

48. Quartus locus ex psal. 109. *Tecum principium (idest principatus) in die virtutis tuæ, in splendoribus Sanctorum, ex utero ante Luciferum genui te*: ubi loquitur Deus per essentiam, & dicit, se genuisse Filium ante omne tempus; ergo ab æterno; consequenterque Deum; cùm nulla creatura, saltem de facto, sit ab æterno.

49. Probatur secundò ex pluribus aliis locis. Isai. 9. *Parvulus natus est nobis, & Filius datus est nobis..... & vocabitur nomen ejus, admirabilis, consiliarius, Deus fortis, &c.* Matt. 16. *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Et Joan 3. dicitur Christus *Filius Unigenitus.* Rom. 8. *Filius proprius.* 1. Joan. 5. *Filius verus.* Colossi. 1. & Hebr. 1. *Filius Naturalis*, quatenùs dicitur imago Patris, quod non convenit adoptivis. Et Joan. 10. *Ego, & Pater unum sumus.* Joan. 14. *Creditis in Deum, & in me credite.* Et Joan. 16. *Omnia, quæ Pater habet, mea sunt.* Et Joan. 20. *Dominus meus, & Deus meus.* Et ad Rom. 9. *Ex quibus Christus est secundùm carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula.* Et 1. Joan. 5. *Ut simus in vero Filio ejus, hic est verus Deus; & vita æterna.* Et Joan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Item: *Omnia per ipsum facta sunt*: & sæpè alibi, ex quibus omnibus satis constat, Filium esse Deum verum, & ejusdem numero naturæ cum Patre.

50. Probatur tertiò ex nominibus veri Dei, quia de quo affirmantur nomina veri Dei, est etiam verus Deus; sed ita affirmantur de Filio; ergo Filius est verus Deus. Probatur minor, quia de vero Deo affirmantur nomina *Deus, altissimus, invisibilis, Deus gloriæ, Rex Regum, Dominus Dominantium*; siquidem de solo vero Deo dicitur quod sit *Deus* absolutè, ut ait D. Iræneus lib. 3. cap. 6. ibi: *Neque Apostoli eum, qui non esset Deus, definitivè, & absolutè Deum nominassent aliquando, nisi esset verus Deus*: quod sit altissimus psal. 82. *Tu solus altissimus*: quod sit invisibilis 2. Tim. 1. *Invisibili soli Deo honor, & gloria*: quod sit Deus gloriæ. Actor. 7. *Deus gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ*: quod sit Rex Regum, & Dominus dominantium. 1. Tim. 6. *Qui solus est potens Rex Regum, & Dominus dominantium*; sed hæc omnia nomina dicuntur de Filio; siquidem de illo dicitur quod sit Deus. Joan. 20. *Dominus meus, & Deus meus*: quod sit Altissimus. Psal. 86. *Homo natus est in ea, & ipse fundavit eam Altissimus*: Et Luc. 1. *Tu Puer Propheta Altissimi vocaberis*: quod sit invisibilis: Matt. 11. *Nemo novit Filium, nisi Pater*: quod sit Rex Regum, & Dominus dominantium: 1. Cor. 8. *Nobis est unus Dominus JESVS Christus.* Et Apoc. 17. *Agnus vincet illos, quoniam Rex Regum est, & Dominus dominantium*; ergo &c.

51. Probatur quartò ex attributis, qui Æternitas, Immensitas, Omnipotentia, Sapientia, Bonitas, & Majestas adoranda sunt attributa propria solius veri Dei, ut jam alibi ostendimus in *Met. tr. 1. d. 3.* sed hæc omnia Filio tribuuntur; ergo Filius est verus Deus. Probatur minor, quia de Filio dicitur, quod sit Æternus. Hebr. 7. *Neque initium dierum, neque finem vitæ habens.* Et cap. 13. *Christus heri, & hodie, & in sæcula*: quod sit Immensus Baruch. 3. *Magnus est, & non habens finem, excelsus, & immensus*: Et infra. *In terris visus est, & cum hominibus conversatus est*: quod sit Omnipotens Apoc. 11. *Gratias tibi agimus Domine Deus Omnipotens, qui es, qui eras, & qui venturus es*: quod sit Sapiens 1. Cor. 1. *Christum Dei sapientiam*: quod sit Bonus Matt. 20. *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum*: quod habeat Majestatem adorandam Hebr. 1. *Et adorent eum omnes Angeli ejus*; ergo &c.

52. Probatur quintò ex operibus, quia Creatio, Conservatio, Salvatio, Prædictio futurorum, & patratio miraculorum sunt opera propria solius veri Dei; sed hæc omnia tribuuntur Filio; ergo Filius est verus Deus. Probatur minor, quia de Filio dicitur creare Joan. 1. *Omnia per ipsum facta sunt*: conservare Actor. 7. *In ipso vivimus, movemur, & sumus*: Et Hebr. 1. *Qui portat omnia verbo virtutis suæ*: salvare Isai 35. *Deus ipse veniet, & salvabit nos.* Et Matt. 1. *Ipse salvum faciet populum suum à peccatis eorum*: prædicere futura Ioan. 13. *Hodie dixi vobis, priusquam fiat, ut cùm factum fuerit, credatis, quia ego sum*: patrare miracula propriâ virtute, & authoritate Marc. 8. *Dixit mari, tace, obmutesce*: & idem habet cap. 9. ergo &c.

53. Probatur sextò ex Patribus, D. Clement. lib. 8. constitut. cap. 18. *Tibi*, inquit, *omnis gloria, & honor, & adoratio Patri, & semper Filio, & Spiritui Sancto, & nunc, & in omnia sæcula sæculorum.* Et D. Dionys. lib. de divin. nomin. cap. 1. *In omni fermè Theologica tractatione summam divinitatem sanctè*

celebrari vidimus, ut singularem quidem, atque Unicam propter simplicitatẽ, & unitatem illam impartibilem, ut Trinitatem verò propter supereſſentialis fœcunditatis in ſuppoſitis tribus expreßionẽ. Et D. Ignat. epi. ad Antiochen. *Omnis*, ait, *qui annuntiat unum ſolum Deum, & tollit Chriſti divinitatem, is diabolus eſt, & hoſtis omnis juſtitiæ.* Idem habent *D. Juſtin. lib. de rectâ fidei explicat. in Apolog. ad Senatum. & in Apolog. ad Anton. D. Irenæus lib. 3. cap. 6. 8. 12. 16. & 20. Orig. lib. 7. epiſt. ad Rom. cap. 9. Tertul. lib. 4. in Marcionem, & lib. contra Praxeam, D. Cyprian. tract. de Idolor. vanit. & lib. 2. ad Quirinum cap. 6. D. Athan. D. Baſil. D. Nazian. D. Nyſſen. D. Cyril. Hieroſolymit. D. Hilar. D. Ambr. Theodoret. D. Gaudent. D. Hieron. D. Aug. D. Proſper. D. Leo.* & alii plures, qui videri poſſunt apud *P. Bellarm. lib. 1. de Chriſto cap. 10. per totum.*

SECTIO III.

Proponuntur, & ſolvuntur argumenta contra Filii divinitatem.

54. ARGUITUR 1. ex Sacra Pagina, Chriſtus Dominus cuidam interroganti, Luc. 18. *Magiſter bone, quid faciens vitam æternam poßidebo*: reſpondit: *Quid me dicis bonum, nemo bonus, niſi ſolus Deus*; ergo videtur indicare, ſe non eſſe Deum; conſequenterque Filium Dei nõ eſſe verum Deum. Reſpondeo negando conſequentiam; ſolùm enim declaravit opinionem Phariſæi interrogantis, qui illum exiſtimabat ſolum hominem, quaſi dicat, cùm nihil in me ſupra hominem agnoſcas, non potes meritò me bonum appellare, cùm nemo bonus præter Deum; quod autem id non dixiſſet ex propria ſententia patet Joan. 10. ubi dicit: *Ego ſum Paſtor bonus.*

55. Arguitur 2. Ioan. 1. dicitur: *Omnia per ipſum facta ſunt*; ubi videtur ſignificari, Deum omnia feciſſe per Filium, tanquam per inſtrumentum; ſiquidem particula *per* deſignat cauſam inſtrumentalem; ſed inſtrumentum non eſt æquale ei, cujus eſt inſtrumentum; ergo Filius non eſt ejuſdem potentiæ, & naturæ cum Patre; conſequenterque neque verus Deus. Reſpondeo negando majorem, & ejus probationem, quæ univerſaliter non eſt vera, ut patet ad Rom. 11. *Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia.* Ad Galat. 4. *Si Filius, & hæres per Deum.* Et 1. Cor. 1. *Fidelis Deus, per quem vocati eſtis in ſocietatem Filii ejus*: Quibus, & pluribus aliis locis particula *per* nullo modo ſignificat cauſam inſtrumentalem; imò neque ſoli Filio, ſed etiam Patri tribuitur, ut patet loco citato ad Corinthios; ſicque ex eo, quod omnia dicantur facta per Filium, non licet colligere, eum aut eſſe Patris inſtrumentum, aut Patre inferiorem.

56. Dices Ioan. 5. 19. dicitur: *Non poteſt Filius à ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem*; ergo videtur Filius virtute Patris operari, ut ejus inſtrumentum. Reſpondeo negando conſequentiam: non enim id dicitur, quia Filius ſit Patre potentiâ inferior, ſed ut inſinuet Chriſtus ſuam originem, & potentiam habere à Patre communicatam; ſic enim dicitur de Spiritu Sancto Ioan. 16. *Non enim loquetur à ſemet ipſo, ſed quæcumque audiet loquetur*: nam id dicitur, quia per æternam proceſſionem accepit, quidquid loquitur. Neque obſtat, quod dicatur de futuro, *quæcumq; audiet*; ſic enim dicitur, tum ut ſermo ſit accommodatus ad verbum *loquetur*, ſicque futurum futuro reſpondeat: tùm etiam, ut oſtendatur proceſſionem Spiritus Sancti non ita finiri, ut ullo unquam tempore concipiatur finita.

57. Arguitur 3. Ioan. 17. dicitur: *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum*; ergo videtur inſinuare, ſe Filium non eſſe verum Deum. Reſpondeo negando conſequentiam; particula enim excluſiva *ſolum* non excludit alias Perſonas, ſed tantùm creaturas, quaſi dicat, hæc eſt vita æterna, id eſt ratio ad vitam æternam perveniendi, ut cognoſcant te ſolum verum Deum, id eſt, qui ſolus habes veram divinitatem; alii enim, qui fingi poſſunt Dii non habent veram deitatem. Patet, quia quando in divinis aliquod prædicatum eſſentiale tribuitur uni Perſonæ, non excluduntur aliæ, ſic enim cùm de Patre dicitur *qui ſolus habet immortalitatem*, non excluduntur aliæ Perſonæ, ſed ſolùm creaturæ.

58. Arguitur 4. Chriſtus Dominus dicit Ioan. 14. *Pater major me eſt.* Et 1. Cor. 15. *Cùm autem ſubjecta fuerint illi omnia, tunc & ipſe Filius ſubjectus erit ei, qui ſubjecit ſibi omnia*; ergo cùm dicat ſe minorem, & ſubjectum Patri, non eſt ei æqualis; conſequenterque neque verus Deus. Reſpondeo negando conſequentiam; hæ enim & ſimiles ſententiæ intelliguntur de Chriſto ſecundùm humanitatem, ſecundùm quam eſt minor Patre, & ei ſubjectus.

59. Arguitur 5. Variis Scripturæ locis Filius dicitur miſſus à Patre: qui autem mittitur inferior eſt illo, à quo mittitur; ergo &c. Reſpondeo Filium dici miſſum à Patre, & illo inferiorem ſecundùm humanitatem, ſecundùm quam & à Patre, & à ſe ipſo, & ab Spiritu Sancto miſſus eſt. Accedit, quod licet intelligatur de miſſione ſecundùm Naturam divinam, non ideò arguitur inæqualitas in Filio reſpectu Patris, cùm non ſit per imperium, ut ſuperior mittit inferiorem, ſed ratione originis, ſecundùm quam Perſona procedens dicitur productam mittere, de quo infra.

60. Arguitur 6. Joan. 1. dicitur: *Qui poſt me venturus eſt, ante me factus eſt*; Ubi dicitur, Filium Dei eſſe factum; ergo eſt creatura, quæ ſolùm facta dicitur; conſequenterque non eſt verus Deus. Reſpondeo negando antecedens; neque enim ex prædicta ſententia colligitur, Filium Dei eſſe factum, ſed tantùm Chriſtum Ioanni eſſe prælatum, quod Ioannes, cuius eſt ſententia, intendebat, quaſi diceret, poſt me veniet, qui mihi præferetur, imò qui jam à Deo mihi eſt prælatus, cujus ego tantùm ſum præcurſor; cùm enim ſit Meſſias, & Deus, meritò mihi præfertur, quia prior me erat ab æterno apud Patrem exiſtens. Idem dicendum ad illud Hebr. 1. 4. *Tantò melior Angelis effectus*, ſi ad Chriſtum hominem referamus.

61. Arguitur 7. Proverb. 8. ubi nos habemus: *Dominus poſſedit me*: Septuaginta vertunt: *Dominus creavit me*; ergo Sapientia divina, ſive Filius Dei, de quo hîc eſt ſermo, eſt quid creatum; conſequenterque non eſt verus Deus. Reſpondeo in Hebræo non haberi *creavit*, ſed *poſſedit*, quod interdum ſignificat gignere, ut patet Gen. 4. *Poſſedi hominem per Deum.* Et adhuc retentâ lectione Septuaginta, non conficitur, Filium eſſe creaturam propriè dictam; ſiquidem verbum *creare* poteſt ſignificare *gignere*; ſic enim parens dicitur prolem procreare, id eſt gignere; & ſic dicendum, Septuaginta ibi uſurpaſſe *creavit* pro *genuit*, quaſi Sapientia divina genita voluerit ſignificare: me tanquam Filium procreavit, id eſt genuit, ex eo tanquam primogenitus prodiviante omnem creaturam.

Arguitur

62. Arguitur 8. D. Paulus Hebr. 3. dicit: *Considerate Apostolum, & Pontificem confessionis nostræ* JESUM, *qui fidelis est ei, qui fecit illum*; ergo si factus, non est Deus; cùm Deus non possit dici factus. Respondeo Apostolum ibi solùm velle factum Pontificem, quod est verum; licet enim Filius ab æterno fuerit, non tamen fuit ab æterno Pontifex, sed in tempore factus est Pontifex.

63. Arguitur 9. Apoc. 3. dicitur: *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & divinitatem, & sapientiam, & fortitudinem*; ergo si accepit, ab alio accepit; si ab alio, non ex se habet, ut habet Deus; consequenterque non est verus Deus. Respondeo ex eodem textu constare eum, de quo est sermo, esse verum Deum, solùmque ibi velle Scripturam, non quod Christus non fuisset ab initio Deus, sed quod per passionem meruerit, ut ejus divinitas, quam habuit ab æterno, hominibus manifestaretur in tempore, sive quod homines cognoscerent, illum esse Deum.

64. Opponitur 1. ex Sanctis Patribus. D. Ignat. *Epist. ad Magnesianos. Unum*, inquit, *& solum verum Deum Patrem suum annuntiavit*; ergo solus Pater est verus Deus. Respondeo nihil indè concludi; nam si Pater, & Deus; ergo habet Filium, & Deum, & ejusdem naturæ cum Patre; siquidem cùm non possit multiplicari, necessariò communicatur eadem numero. Accedit, quod D. Ignatius nihil aliud dixit, quàm Christus Patri suo dixerat Joan. 17. *Ut cognoscant te solum verum Deum*; de quo jam supra *n.* 57.

65. Opponitur 2. ex eodem D. Ignatio *Epist. ad Tarsenses*, ubi dicit, Christum esse Filium Creatoris, nec esse illum, qui est super omnia Deus, sed Filium ejus; ergo videtur significare, Filium non esse verum Deum. Respondeo Christum ita esse Filium Creatoris, ut sit etiam ille idem Creator: tùm quia ita dicit idem D. Ignatius *Epist. ad Philippenses*: tùm quia Pater gignendo totam suam essentiam Filio communicat, consequenterque totam potentiam, qua mundus creatur: dicitur autem Pater ab Ignatio super omnia Deus ratione principii, sive originis, non verò propter Naturæ diversitatem.

66. Opponitur 3. ex eodem D. Ignatio *Epist. ad Philipp.* ubi de Patre exponit illud. Deuter. 6. *Dominus Deus tuus, Dominus unus est*; ergo si unus, Filius non est Deus. Et *Epist. eâdem* inducens Christum loquentem ad Satanam: *Novi unum, scio solum, non sum Deo adversus, confiteor excellentiam.* Et *Epist. ad Antiochenos. Valete Deo, & Christo.* Et *Epist. ad Ephesios*: *Medicus autem noster est solus verus Deus ingenitus, & invisibilis*: ex quibus videtur significare, Christum, sive Filium Dei non esse verum Deum cum Patre.

67. Respondeo cum *P. Bellarm. tom. 1. lib. 1. de Christo cap. 10.* Ad primum, D. Ignatium ex illo loco Deuter. solùm probare velle, unum esse Patrem, & non plures Patres; sicut infrà docet, unum esse Filium, & non plures. Ad secundum dicimus, Filium confiteri excellentiam Patris, aut ratione originis, aut prout est homo. Ad tertium, D. Ignatium ibi distinguere Christum à Deo ratione humanitatis; alioqui non ibi vocaret diabolum illũ, qui prætextu unius Dei, negaret Christi divinitatem. Ad quartum dicimus, D. Ignatium (dato quod ipsa sint ipsius verba; aliter enim legit Theodoret. & aliter D. Athan. apud P. Bellarm. cit.) post citata verba subjungere: *Habemus autem etiam medicum* JESUM *Christum ante sæcula unigenitum Verbum*: ex quo patet, per illam exclusivam *solus* non excluisse Filium Dei, sed res creatas, quæ non sunt ejusdem essentiæ cum vero Deo ingenito, prout supra in simili diximus.

68. Opponitur 4. ex Tertul. *lib. contr. Hermogenem*: *Nam*, ait, *nec Pater esse potuit ante Filium, nec judex ante delictum. Fuit autem tempus, cùm & delictum, & Filius non fuit, quod judicem, & qui Patrem Dominum faceret*: ex quo videtur indicare, Patrem fuisse ante Filium, seu non semper fuisse Patrem, quia non semper fuit Filius; ergo si non semper Filius; neque verus Deus. Respondeo cum P. Bellarm. cit. verba ista malè sonare, sicque usurpanda non esse; non tamen apud Tertul. significare, Filium Dei, ut Deum, non semper fuisse; siquidem contrarium dicit *lib. contr. Praxeam*; neque Filium, de quo loquitur, esse Verbum Dei, sed filium per adoptionem, id est quemvis hominem sanctum, aut Angelum; neque enim hîc de Christo agitur, sed de creatura rationis participe, quæ extrinsecùs accessit, & Deum ex tempore Patrem denominavit. Additur, quod si Filius ille sit Verbum Dei, per tempus, quo non erat, non intelligitur verum tempus, sed prioritas originis.

69. Opponitur 5. ex eodem Tertul. *lib. contr. Praxeam*: ibi: *Dum Filium cognosco, secundum à Patre defendo*; ergo si secundus, non simul cum Patre, consequenterque neque verus Deus. Respondeo secundum vocare Filium, sicut & Spiritum Sanctum tertium ratione originis, non propter diversos gradus essentiæ; cum *lib. contr. Hermogenem* sic dicat: *Divinitas gradus non habet, utpotè unica.* Undè quando eodem *lib.* dicit, Filium distingui à Patre, non statu, sed gradu, per gradum intelligit ordinem Personarum, qui stare potest cum simultate, & unitate in essentia.

70. Opponitur 6. ex eodem Tertul. *lib. contr. Praxeam. Pater tota substantia est*; *Filius verò derivatio totius, & portio.* Et eodem loco: ibi: *Consequens erit, ut invisibilem Patrem intelligamus pro plenitudine majestatis, visibilem verò Filium agnoscamus pro modulo derivationis*: ubi videtur significare, Filium non habere eandem naturam cum Patre; ergo si non eandem naturam, non est verus Deus. Respondeo cum *P. Bellarm. cit.* ad primum, vocare Filium portionem, & Patrem totam substantiam, quatenùs Pater est fons, & principium aliarum Personarum, & in ea ratione quandam habet majoritatem, prout ipse Tertul. explicat eodem loco. Ad secundum vocare Patrem invisibilem, quatenùs nunquam apparuit in forma corporea: Filium autem vocat visibilem, non quia talis sit ejus Natura, sed quia apparuit in forma visibili multoties in veteri Testamento assumens ad tempus formas visibiles, & postea in novo assumens humanitatem, secundùm quam dicit esse à Patre pro modulo derivationis.

71. Opponitur 7. ex eodem Tertul. *lib. de Trinit.* ubi dicit, unum Deum Judæorum esse Patrem Christi, & Deo Patri nihil posse comparari, & Filium non eripere Patri illud, quod unus est Deus; ergo &c. Respondeo cum P. Bellarm. cit. primò, librum illum non esse Tertuliani: tùm quia in eo refelluntur Sabelliani, qui eo tempore non dum erant orti: tùm etiam, quia D. Hieron. illum tribuit Novatiano. Secundò, loca illa non esse contra nos; verè enim unus Deus Judæorum est Pater Christi; neque Christus eripuit Patri, ut sit unus Deus, quia Christus non est alius secundus Deus, sed idem Deus cum Patre. Neque Patri quidquam potest comparari, si originem spectes,

ſpectes, cùm ille ſit principium aliarum Perſonarum, non contra, cum quo ſtare poteſt æqualitas in ſubſtantia trium Perſonarum.

72. Opponitur 8. ex D. Cypriano *lib. 2. cap. 6.* in explicatione Symboli ubi dicitur Creator Deus Pater Chriſti, & unum eſſe Deum Patrem, unum Dominum JESUM-CHRISTUM, unum Spiritum Sanctum, ex quo videtur ſignificari, ſolum Patrem, qui eſt Creator, eſſe Deum, Chriſtum autem eſſe creaturam; ergo &c. Reſpondeo cum P. Bellarm. cit. hanc Symboli explicationem non eſſe D. Cypriani, ſed Ruffini; ſiquidem ibi nominatim refelluntur Arius, Eunomius, & Photinus, qui tempore Cypriani non dum nati erant. Additur, Chriſtum eſſe quidem Filium Creatoris, ideoque ipſum eſſe etiam Creatorem, & eundem cum Patre, quia totam Patris eſſentiam naſcendo accepit. Neque obſtat, quod Pater vocetur unus Deus, neque enim ideò negatur, Filium eſſe Deum; nam etiam Filius dicitur unus Dominus; & tamen non ideò negatur de Patre, quod ſit etiam Dominus.

73. Opponitur 9. ex D. Hilar. *lib. 9. de Trinit.* ubi dicit, ſolum Patrem eſſe unum verum Deum, licet etiam Chriſtus ſit Deus. Et D. Ambroſ. 1. Tim. 1. ubi de ſolo Patre explicat verba illa: *Regi ſæculorum immortali, inviſibili, ſoli Deo.* Et illud: *Nemo bonus, niſi ſolus Deus:* Et illud: *Qui ſolus eſt potens Rex regum, & Dominus Dominantium.* Reſpondeo D Hilarium dicere, ſolum Patrem eſſe verum Deum, ita tamen, ut id non neget de Filio, quia in Patre intelligitur Filius, cùm ſit ejusdem eſſentiæ cum Patre. Ad illa commentaria D. Ambroſ. (ſi fortè ſunt D. Amb. ut ait P. Bellarm cit.) dicimus *lib. 2. de Fide cap. 1. & 3. & lib. 3. cap. 2.* contendere, omnia illa epitheta etiam Filio, & non ſoli Patri convenire: aut ſi ſoli Patri, non quia ſolus illa habeat, ſed quia ſolus habet à ſe; Filius autem à Patre cõmunicata.

74. Opponitur 10. ex D. Chryſoſt. 1. Tim. 1. ubi illud: *Regi ſæculorum immortali, &c.* accommodat Patri, dicitque illa epitheta habere Patrem per ſe; Filium autem à Patre. Et D. Cyrill. *lib. 10. Theſaur. cap. 4.* exponit de Patre, & non de Trinitate illud Iſai. 44. *Ego primus, & ego noviſſimus*; ergo D. Chryſoſt. videtur ſentire, Filium dono gratiæ factum eſſe Deum, immortalem, & inviſibilem; & D. Cyril. ſolum Patrem eſſe Deum, quia ſolus Pater eſt primum principium, & ultimus omnium finis, qualis eſt ſolus Deus.

75. Reſpondeo D. Chryſoſt. contrarium ibi aſſerere, dum ait: *Ipſe Pater hanc per naturam habet, nos autem per gratiam: Nunquid ita & Filius? minimè verò: verum & ipſe hanc per naturam habet.* Et infra. *Cùm audio Patrem Regem ſæculorum, non à Filio dominatum tollo; communia enim iſta ſunt, & Patris & Filii.* Ad illud D. Cyril. dicimus, licet exponat illa verba de Patre, non ideò negare, quod etiam conveniant Filio, imò id de Filio etiam intelligit dum ſic ibidem ait cap. 6. *Non ad dejectionem Filii hæc à Patre dicuntur..... ſed ad dejectionem falſorum Deorum primum, poſtremumq; hoc eſt, ſempiternum ſe Pater Deum appellat, ſecumq; Filium neceſſariò intelligit.*

76. Opponitur 11. ex D. Hieron. quem dicunt Hæretici Tranſylvani diu veritati reluctantem, claritate tamen Scripturæ victum, confeſſum eſſe unum Deum eſſe Patrem, dum ad Epheſ. 4. illud, *Unus Deus, & Pater omnium*, dicit de Deo Patre eſſe intelligendum. Et D. Aug. *lib. 6. de Trinit. cap. 9.* ubi videtur dicere, nos cogi ad aſſentiendum, ſolum Patrem eſſe Deum verum, dum dicit: ibi: *Patri enim dicebat, & Patrem nominaverat, ad quem loquebatur, cùm dixit: Hæc autem eſt vita æterna, ut cognoſcant te Unum verum Deum. Uidendum eſt, an intelligere cogamur, tanquam hoc inſinuare voluerit, quia ſolus Pater Deus verus eſt: ne non intelligeremus Deum, niſi ipſa tria ſimul.* Ex quo Tranſylvani exultantes dicunt, D. Aug. contradicendo huic veritati, illam corroborare.

Reſpondeo cum P. Bellarm. ſupra cit. D. Hieron. loco citato calumniam illam refellere, cùm 77.
dicat, non excludi Filium, cùm dicitur Pater Unus Deus; ſicut non excluditur Pater, cùm dicitur Filius Unus Dominus. Vide ibi. Ad illud D. Aug. dicendum, propoſitionem hanc; *Solus Pater eſt verus Deus*; poſſe habere duplicẽ ſenſum: primum, *Solus Pater eſt verus Deus*, id eſt, nulla Perſona eſt verus Deus præter Patrem; & hic ſenſus eſt Arianus, quem arripuerunt Tranſylvani: Secundum, *Solus Pater eſt verus Deus*, id eſt Pater etiam ſeorſim, & ſolus conſideratus, adhuc eſt verus Deus; & hic eſt Catholicus, & à D. Aug. intentus, ne putaremus, nomen *Deus* non convenire, niſi tribus ſimul, id-eſt, non poſſe ſingulis Perſonis ſeorſim tribui; quod eſt aliud ab Arianis, quos ibidem nominatim excludit, ſic concludens: *Nunc æqualitas Trinitatis, una, eademq; ſubſtantia, quantùm brevitèr potuimus, demonſtrata eſt.*

Opponitur 12. Concil. quoddam Antiochenum, 78.
in quo negatur, Filium eſſe *homouſion*, id eſt ejuſdem ſubſtantiæ cum Patre; ergo ſi non ejuſdem ſubſtantiæ, neque verus Deus. Reſpondeo Concil. Antiochenum non negare, quod in Concil. Nicæno definitur; in hoc autem definitum eſt, Filium eſſe Patri conſubſtantialem, eandem numero naturam à Patre recipiendo. Unde Concil. Antiochen. ſolùm negat, Filium eſſe *homouſion* Patri juxta ſenſum Pauli Samoſateni, qui per hanc unius eſſentiæ nuncupationem ſolitarium, atque unicum ſibi eſſe Patrem, & Filium aſſerebat, id eſt unicam in Deo eſſe Perſonam, ut ex *D. Hilar. lib. de Synodo*, dicit *P. Præpoſit. 1. p. q. 27. dub. 1. §. 4.*

Objicitur 1. ex ratione: Deus eſt ens à ſe; ſi- 79.
quidem Aſeitas eſt ratio conſtitutiva, & diſtinctiva divinitatis, prout alibi diximus, & infra dicemus; ſed Filius non eſt à ſe, cùm ſit à Patre, à quo procedit; ergo non eſt Deus. Reſpondeo Aſeitatem eſſe quidem rationem conſtitutivam, & diſtinctivam divinitatis, cum quâ ſtare poteſt, quod Filius ſit ab alio, nempe à Patre, cùm ſit ab alio diverſo quoad ſuppoſitum, non tamen quoad naturam, quæ eſt eadem in Patre, & in Filio; & cùm in Patre ſit à ſe, etiam à ſe eſt in Filio, & uterque Deus, & à ſe ſaltem identicè, quatenùs ſunt idem cum natura, quæ eſt à ſe formaliter. Ideò poſſunt dici à ſe formaliter in certo genere, cùm Aſeitas conſtitutiva divinitatis ſit in omni, & non tantùm in certo genere.

Objicitur 2. Si Filius eſſet Deus, & à Patre pro- 80.
cederet (idem eſt de Spiritu Sancto,) aut eſſet ex nihilo productus, aut ex ſubſtantia divina: Non primum; alioqui jam eſſet creatura, & non Deus: Non ſecundum; alioqui jam ſubſtantia divina eſſet in potentia ad aliquid, quod eſt ex ea per generationem; utrumque autem repugnat; ergo non eſt ſimpliciter admittenda alia Perſona diſtincta à Patre, quæ ſit Deus. Reſpondeo Filium, licet formaliter, ut eſt Deus ſit à ſe negativè, ſicque careat omni principio, quà tamen Filius eſt, habere principium, non cauſalitatis, ſed originis. Unde poteſt dici eſſe ex nihilo termini, id eſt ex nullo præſuppoſito; non tamen ex nihilo, prout eſſe ex nihilo dicit eſſe ex nihilo termini, ſive actualis, quaſi aliquando

non

non fuerit, sive virtualis, quasi aliquando potuerit non esse, quo pacto sunt, quæ creantur, & habent pro termino illud nihilum termini. Potest etiam dici esse ex substantia divina, virtualiter quidem, & non realiter, cùm proprietates in divinis non distinguantur realiter à natura, quæ tamen nunquam dicetur in potentia secundùm se, & à parte rei, imò neque quoad nos ad proprietates, prout alibi diximus; siquidé natura non recipit relationes, sed cum illis identificatur; neque per illas determinatur ut materia per formam, sed ut natura per terminos substantiales.

81. Objicitur 3. Filius Dei est mediator Dei, & hominum juxta illud 1. Tim. 2. *Unus Deus, unus & mediator Dei, & hominum*; sed si foret Deus jam non foret mediator; alioqui esset mediator ad se ipsum; ergo Filius Dei non est Deus. Respondeo Christum Dominum esse mediatorem nostrum secundùm naturam humanam, secundùm quam fuit etiam Redemptor. Unde per illum secundùm naturam humanam invocamus, non solum Patrem, ut volunt hæretici, sed totam ipsam Trinitatem, cùm enim Christus sit Mediator ut homo, non ut Deus, talis est, non solùm Patris, sed etiam Spiritûs Sancti, & sui ipsius, quatenùs ipse est etiam Deus. Imò etiam per ipsum Filium invocamus ipsam Trinitatem, licet enim non sit Mediator secundùm Naturam divinam, ut tamen sit perfectus Mediator, debet habere naturam utriusque partis conciliandæ, nempè Dei, & hominum, inter quos est Mediator, ut notavit D. August. *lib. 9. de Civit. cap. 15.*

82. Instabis: Christus non docuit invocare Trinitatem, sed Patrem suum: & orationes Ecclesiæ olim omnes dirigebantur ad Patrem, dequo extat decretum Concil. Carthaginensis III. sed non ex alia causa, nisi quia solus Pater habet Mediatorem, & est Deus; ergo &c. Respondeo falsum esse, Christum Dominum solum Patrem invocari voluisse, cùm ipse dicat Joan. 14. *Si quid petieritis in nomine meo.* Et baptizari jubens omnes gentes jubet invocari Trinitatem, dicens Matt. ultim. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* De usu precandi dicimus, orationes Ecclesiæ ut plurimùm dirigi ad Patrem, quia sic commodiùs terminatur, *Per JESUM-Christum Filium tuum*, cùm tamen in Patre invocemus omnes tres Personas, ut docet Tertul. *lib. de orat.* & patet ex conclusione orationis, cùm dicimus, *Qui tecum vivit, & regnat in unitate Spiritûs Sancti Deus.*

83. Urgebis: Christus est Filius unicus veri Dei; ergo qui non habet Christum Filium, non est verus Deus: sed Trinitas non habet Christum Filium; ergo Trinitas, sive Filius non est verus Deus. Respondeo negando primam consequentiam, quæ nihil colligit, sicut non colligit hæc: *Petrus est filius unius veri hominis; ergo qui non habet Petrum filium, non est verus homo*: licet enim Deitas non sit quid universale, ut est humanitas, est tamen communis pluribus suppositis, ideoque habet vim Universalis.

84. Objicitur 4. Si Filius esset Deus, & secunda Persona à Patre, esset infinitus; siquidem talis est Deus; sed non est infinitus; siquidem Personæ, cùm sint plures, non possunt esse in se infinitæ; alioqui jam non essent plures; nam ex eo, quod Deus sit infinitus, est Unus, ut alibi demonstravimus; ergo &c. Respondeo esse diversam rationem de Deo, atque de Personis; nam pluralitas Dei non potest stare sine pluralitate naturæ; pluralitas autem naturæ non potest stare cum infinitate perfectionis, siquidem cùm inter se differrent, differentia autem sit perfectio, quilibet Deus haberet perfectionem, quam alius non haberet; sicque neuter esset infinitè perfectus: at verò pluralitas Personarum potest stare cum identitate naturæ; sicq; licet ratione personalitatis una non includat perfectionem alterius, quæ tantùm est infinita in certo genere, cùm tamen quælibet includat naturam, quæ est infinita simpliciter, & in omni genere, quælibet includit omnem perfectionem, aut formaliter, aut eminenter, sicque quælibet est simpliciter infinita.

85. Instabis: Neque Pater includit Filiationem, neque Filius Paternitatem, cùm tamen Paternitas, & Filiatio sint perfectiones; ergo nullus includit omnem perfectionem; consequenterque nullus est infinitus, neque Deus. Respondeo Paternitatem, & Filiationem, cùm non sint perfectiones simpliciter simplices, non esse de ratione formali entis simpliciter infiniti, sicque sufficere, quod illas includat aut formaliter, aut eminenter, aut æquivalenter; sic autem Pater (idemque de Filio) continet formaliter naturam, & Paternitatem, & cùm natura sit idem cum Filiatione, & Paternitas sit æquè perfecta, atque Filiatio, illique æquivalens formaliter, Pater etiam continet Filiationem identicè, & æquivalenter.

86. Inferes: Ergo si Pater, saltè ratione naturæ, quam formaliter includit, includit etiam saltem identicè Filiationem, poterit dici Filius, quod non admittitur; licet enim Filius sit quod Pater, non tamen est Pater, ut loquitur D. Nazian. *orat. 5. de Theologia* apud *P. Tanner. d. 4. q. 1. dub. 4. n. 10.* Respondeo negando illationem, quia Pater distinguitur realiter à Filio, habetque cum illo oppositionem; quæ autem in divinis sic opponuntur, non affirmantur ad invicem: poterit tamen Essentia dici Filius, saltem identicè.

87. Objicitur 5. Si Filius esset idem Deus cum Patre, & à Patre genitus, cùm Pater sit ingenitus, & Filius à Patre genitus, idem Deus diceretur genitus, & ingenitus; sed implicat, quod idem Deus dicatur genitus, & ingenitus; ergo Filius non est idem Deus cum Patre; consequenterque neque Deus, cùm non possit esse alius Deus; alioqui essent plures Dii, quod multò magis implicat. Respondeo Patrem, & Filium ita esse unum Deum, ut sint duo suppositа realiter distincta, de quibus ut sic possunt sine ulla repugnantia verificari prædicata contradictoria. Addo propositiones illas: *Deus est genitus: Deus est ingenitus*: non esse contradictorias, si utraque sit affirmativa; siquidem prædicatum affirmativum determinat subjectum, ut stet sub ratione illa, sub quâ de illo potest verificari ipsum prædicatum; ubi prædicatum affirmatur, & verificatur secundùm diversas rationes, ut sit in prædictis propositionibus, nulla datur contradictio.

88. Instabis: Generabile, & ingenerabile differunt plusquam numero; sed ita differt Filius à Patre; ergo idem non potest esse genitum, & ingenitum. Respondeo generabile, & ingenerabile differre quidem genere, quando generabile tale est per motum, & per productionem de non esse ad esse, sive de uno esse ad aliud, ut sit in creatis: non autem quando generabile tale est per solam communicationem ejusdem naturæ, ut sit in divinis.

89. Urgebis: Filius producitur à Patre per veram generationem; ergo per veram mutationem; sed hæc repugnat Deo; ergo Filius non est Deus. Respondeo licet generatio physica, de qua alibi diximus, involvat mutationem de non esse ad esse, hujusmodi

hujusmodi tamen mutationem non esse de ratione intrinseca generationis, sed solùm, quod sit processio viventis à vivente, ut à principio conjuncto in similitudine naturæ; cùm autem sic procedat Filius à Patre, à quo personaliter distinguitur, ab illo verè dicitur generari, ut infra dicemus, neque enim ad veram generationem requiritur, ut id, quod generatur, priùs non fuerit.

90. Replicabis: Ideo aliquid generatur, quia ante non erat; ergo si Filius generatur, quia ante non erat, non est Deus; tum quia jam non esset ab æterno; tum quia produceretur per mutationem. Respondeo negando antecedens: neque enim quod generatur, generatur quia ante non erat, sed ut sit; cùm autem Filius generetur ut sit, & semper fuerit, sit, & semper erit, ab æterno generatur sine mutatione.

91. Inferes: Ergo si Filius ab æterno generatur; aut semper generatur, & sic semper est in fieri; aut semper est genitus, & sic semper est terminus sine via; aut modò non generatur, & sic datur mutatio in Deo; hæc autem omnia repugnant; ergo &c. Respondeo Filium semper generari, & esse genitum, quin illud fieri, sive generari semper, involvat aliquam imperfectionem, aut defectum in termino; siquidem includit perfectionem termini, & viæ, sicque semper, & in omni instanti reali existit perfectus, & perfectè genitus, ad cujus perfectionem geniti denotandam dicitur semper natus.

92. Objicitur 6. Actor. 20. dicitur: *Beatiùs est magis dare, quàm accipere*: Et ratio adhuc est, quia dare est divitis, & perfecti; accipere autem est indigentis, & imperfecti; sed Pater dat, & Filius recipit ut patet ex illo Matt. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*: & idem constat *Matt. ult. Joan. 5. & 13. & 15.* ergo Pater, & Filius non sunt æquales; consequenterque neque unus Deus. Resp. primò cum aliquibus, Patrem dare quidem omnia Filio, sed necessariò, & naturaliter, non verò liberè, & gratuitò: solùm autem tunc est beatiùs dare, quàm accipere, quando quis liberè dat. Non placent, nam etiam qui naturaliter dat, est perfectior eo, qui recipit, ut patet in materia, & forma, & similibus.

93. Respondeo secundò, tunc solùm beatiùs esse dare, quàm accipere, quando qui accipit est in potentia ad accipiendum, sicque est indigens, & imperfectus: at verò Filius Dei non accipit vitam, potentiam, & sapientiam à Patre, de quibus loquitur locis citatis, sicut neque aliud quodcumque ex illis, quæ à Patre accipit, ita ut sit in potentia ad illa accipienda; siquidem hæc omnia accepit nascendo ab æterno, ab æterno autem illa accipiens, non potest in potentia unquam esse ad accipiendum; alioqui jam illa ab æterno non acciperet.

SECTIO IV.

Demonstratur Divinitas Spiritus Sancti: & Unitas Essentiæ cum pluralitate Personarum.

94. DIco 1. Spiritus Sanctus est verus Deus. Est de Fide definitum in Concil. Constantinopol. 1. in Ephesin. Chalcedon. *act. 5.* Lateran. *sub Innocent. III. cap. Firmiter, de sum. Trinit.* in Florent. *in decret. de Proces. Spir. Sanct.* in Toletan. 11. *in Confessione Fidei.* Idem docent Sancti Patres, *D. Ignat. D. Justin. supra citati, D. Athan. epist. ad Serapionem, D. Basil. lib. 3. & 5. ad Eunomium, & lib. de Spir. Sancto ad Amphilochium, D. Nazian. lib. 5. de Theolog. D. Nyssen. lib. ad Eustachium, D. Epiphan. hæresi 74. D. Chrysost. hom. aliquot de Spir. Sancto. D. Hilar. lib. 12. Trinit. D. Ambr. lib. 3. de Spirit. Sancto, D. Aug. lib. 1. de Trinit. cap. 6. & lib. 1. contra Maximinum, D. Thom. lib. 4. contr. gent. cap. 16. & 17. D. Cyril. Alexand. lib. 7. de Trinit. & lib. 10. in Joan.* ibi: *cap. 3. Libenter*, inquit, *interrogaverim eos, qui adversùs gloriam Spiritûs linguam impiè armant, quomodo si Spiritus creatura est, & à substantia Dei (ut illi dicunt) alienus, per ipsum in nobis Deus habitet? Nam si possibile aliquo modo est, ut per creaturam Deo participemus, quid prohibebit, non per Spiritum, sed per aliam creaturam nos sanctificari, quod quia impossibile est omninò (Dei enim particeps effici nemo potest, nisi per Spiritum,) Deus omninò, & ex Deo Spiritus est, nec ullo modo est inter creaturas connumerabilis.*

Probatur primò ex Scriptura Matth. ult. *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Et Joan. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*: remittere autè peccata authoritivè est solius Dei. Et ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*: esse autem causa principalis, (ut hîc insinuat Apostolus) charitatis soli Deo competit. Et Actor. 5. *Anania cur tentavit Satanas cor tuum mentiri te Spiritui Sancto? ..... Non es mentitus hominibus, sed Deo*: ergo si mentiri Spiritui Sancto est Deo mentiri, Spiritus Sanctus est Deus. 95

Probatur secundò rationibus: Prima ex attributis, quia de solo Deo dicitur, quod sit immensus, & ubique. Omnipotens, cognoscens se ipsum perfectè, bonus, & habens templum; sed hæc omnia dicuntur de Spiritu Sancto; ergo Spiritus Sanctus est Deus. Probatur minor, quia de Spiritu Sancto dicitur quod sit immensus, & ubique, psal. 138. *Quò ibo à Spiritu tuo.* Et Sap. 1. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum*: Quod sit omnipotens, Sap. 7. *Omnem habens virtutem*: Cognoscens se ipsum perfectè, 1. Cor. 2. *Nemo scit, quid sit in Deo, nisi Spiritus Dei.* Et rursum: *Spiritus omnia scrutatur, etiâ profunda Dei*: quod sit bonus, psal. 142. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectâ*: quod habeat templum, 1. Cor. 6. *Membra vestra templum sunt Spiritus Sancti*: ad quem locum D. Aug. lib. 1. de Trinit. cap. 6. *Non est*, inquit, *creatura Spiritus Sanctus, quia cui corpus nostrum templum exhibemus, necesse est huic eam servitutem debeamus, qua non nisi Deo serviendum est*; ergo &c. 96

Secunda ex operibus, quia creare, conservare, justificare, futura prædicere, miracula facere, & Ecclesiam regere sunt propria solius Dei; sed hæc omnia efficit Spiritus Sanctus; ergo est verus Deus. Probatur minor, quia de Spiritu dicitur creare, Job. 33. *Spiritus Dei fecit me.* Et psal. 32. *Verbo Domini cœli firmati sunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum*: Et psal. 103. *Emitte Spiritum tuum, & creabuntur*: dicitur conservare Sapient. 1. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum, & hoc, quod continet omnia, &c.* dicitur justificare 1. Cor. 6. *Justificati estis in nomine Domini JESU Christi, & in Spiritu Dei nostri*: dicitur futura prædicere 2. Petr. 1. *Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt Sancti Dei homines.* Et Actor. 20. *Spiritus Sanctus per omnes civitates mihi protestatur dicens, quoniam vincula, & tribulationes Jerosolymis me manent*: dicitur miracula facere, Matt. 12.

Matt. 12. *Si autem ego in Spiritu Dei ejicio dæmones*: dicitur Ecclesiam regere. Act. 10. *dixit Spiritus Petro, vade ad eos, nihil hæsitans, quia ego misi eos*: idemque habetur Actor. 13. & 15. & 16. & 20. ergo &c.

98. Arguitur 1. Joan. 1. dicitur: *Omnia per ipsum* (nempè Verbum) *facta sunt*; ergo Spiritus Sanctus per Verbum factus est, alioqui jam per Verbum non omnia fierent; ergo Spiritus Sanctus non est Deus; Deus enim non est factus. Respondeo cum D. Chrysost. ibi *hom. 4.* Evangelistam ideò statim addidisse: *Et sine ipso factum est nihil, quod factum est*: ut excluderet objectionem Arianorum, & intelligeremus facta esse per Verbum, non omnia omninò, quæ sunt; alioqui Pater, qui etiam est, deberet esse factum per Verbum, quod negabunt Ariani, sed solùm fieri, quæ facta sunt; ex dictis autem constat, Spiritum Sanctum non esse de numero factibilium.

99. Arguitur 2 Ad Rom. 8. dicitur: *Ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*; sed id dici nequit de Spiritu Sancto ratione naturæ assumptæ, utpotè quam non assumpsit; ergo ratione propriæ naturæ; ergo non est Deus; neque enim suppositum Naturæ divinæ potest sic in ipsa natura postulare, & gemere. Idem argumentum fit ex illo ad Galat. 4. *Misit Deus Spiritum Filii sui clamantem Abba Pater.* Respondeo Spiritum Sanctum dici postulare, gemere, & clamare, quatenùs hos effectus in nobis causat, & præstat, prout supra diximus, & dicit D. Aug. *lib. contra Maximinum*, & D. Chrysost *ad Rom. hom. 14.*

100. Arguitur 3. Joëlis 2. dicitur: *Effundam de Spiritu meo.* Et Joan. 15. *Cùm venerit Spiritus veritatis, quem ego mittam vobis à Patre*; effundi autem, & mitti minoritatem significat; ergo Spiritus est minor, quàm Pater, & Filius; consequenterque non est Deus. Respondeo minorem esse veram de missione secundùm imperium, prout supra diximus; at verò Spiritus Sanctus (sicut & Filius) non dicuntur missi secundùm imperium, sed quatenùs Filius à Patre, & Spiritus Sanctus à Patre, & à Filio procedunt: aut quia in tempore manifestati modo visibili in creaturis, Filius in carne, & Spiritus Sanctus in specie columbæ, & igneis linguis.

101. Arguitur 4. ex illo Amos 4. *Ego firmans tonitru, & creans Spiritum*; ergo si Spiritus creatur, non est Deus. Respondeo cum D. Basil. *lib. 3. ad Eunomium*, ventum ibi vocatum esse Spiritum, non autem sermonem esse de Spiritu Sancto. Patet, tùm quia ibi conjungit Spiritum cum tonitru, cui adjungitur ventus: tùm quia ventus etiam vocatur Spiritus psal. 148. *Spiritus procellarum*: tùm quia sic etiam locum illum D. Hieron. Theodoret. & Rupert. explicant.

102. Arguitur 5. D. Nazianz. *Orat. 5. de Theologia.* videtur dubitare de divinitate Spiritus Sancti: *Nostræ ætatis Sapientes*, inquit, *partim vim quandam, & facultatem Spiritum Sanctum existimant; partim creaturam; partim Deum; partim vero potiùs nomine vocandus esset, minimè certum, atque exploratum habuerunt*; ergo &c. Respondeo D. Nazianz. per nostros sapientes in genere intelligere eos, qui aliquam Dei cognitionem habent etiam si sint hæretici, illos condistinguendo ab Ethnicis.

103. Arguitur 6. Duo sunt modi agendi, aut per naturam, & sic gignuntur Filii; aut per artem, & sic efficiuntur opificia; sed solum Verbum productum est à Deo per modum naturæ, cùm sit Filius Unigenitus; ergo Spiritus Sanctus ex arte processit; consequenterque est opificium, & non Deus. Respondeo modum agendi per naturam in rebus, quæ mente, ac intelligentiâ sunt præditæ, esse duplicem; alterum per intellectum, qui naturaliter producit notionem; & alterum per voluntatem, quæ etiam naturaliter producit amorem; hæ autem productiones dantur in Deo, & in creaturis rationalibus, cum hac tamen diversitate, quod Deus intelligendo, & amando substantiam producit, creaturæ verò accidentia, ex quo fit, ut Verbum, quod procedit per Intellectum, & Spiritus Sanctus, qui procedit per voluntatem, sint veræ hypostases, & non ita sint verbum, & amor in creatis.

Dico 2. In Deo est unitas Essentiæ, & Personarum pluralitas. 104. Est de fide. Probatur primò ex supra dictis. Secundò ex Symbolo D. Athanasii, Tertiò ex D. Nazianz. orat. 5. de Theologia ibi: *Quod genitus non sit, & quod genitus, & quod procedat, hoc effectum est, ut alius Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus appelletur, atque ita inconfusa trium personarũ distinctio in una Divinitatis natura, & dignitate conservetur; neque enim Filius est Pater (unus enim est Pater,) sed quod Pater: Nec Spiritus Sanctus est Filius, quia ex Deo est (unus enim unigenitus,) sed quod Filius. Tria hæc unum, si divinitatem spectes, & unum tria, si proprietatum rationem habeas, ut nec unum Sabellio faveat, nec tria pestiferæ divisioni, quæ hac tempestate viget.* Confirmatur ex D. Athan. *Orat. contra Gregales Sabellii*, prout supra diximus *num. 7.* Et ex D. Basil. *serm. contr. Sabellium: Nonnè*, inquit, *palam impudens es, cùm audis* Ego *de Filio*, Ille *de Patre*, Alius *de Spiritu Sancto, & omnia misces, & omnia confundis, & uni rei omnes appellationes attribuis?* loquitur ad illud Joan. 14. *Ego rogabo Patrem, &c.*

Probatur quartò rationibus: Prima, quia qui 105. accipit esse ab alio, necessariò ab eo re ipsa distinguitur; siquidem idem non potest se ipsum producere; sed Filius accipit esse à Patre, ut patet ex pluribus locis supra citatis, & ex illo Proverb. 8. *Dominus possedit me*, id est acquisivit per æternam generationem: Et Spiritus Sanctus procedit ab utroque, ut patet ex illo Joan 15. *Cùm venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum Veritatis, qui à Patre procedit*; ergo Pater, Filius, & Spiritus Sanctus re ipsa inter se distinguuntur. Confirmatur, quia in Deo nihil potest fingi inhærens, sive non subsistens; siquidem in Deo nullum est accidens, nullaque compositio, utpotè quæ repugnant cum ejus immutabilitate, & simplicitate; ergo cùm hæc tria sint re ipsâ distincta, sunt re ipsâ tria subsistentia; consequenterque tres hypostases, sive personæ.

Dicent verba illa, *Dominus possedit me*, intelligenda 106. esse de Christo Domino ut homine in prædestinatione, sive prævisione generato ante colles: sicut etiam de Christo homine intelligenda sunt illa. Joan. 5. *Dedit Filio vitam habere in semet ipso.* Sed contra, quia illud primum non est ita intelligendum de Christo homine præviso; siquidem additur: *Cum eo eram cuncta componens*; quod de Christo sic præviso non potest intelligi; nam qui solùm habebat esse in prædestinatione, non poterat cum Patre mundum creare; siquidem quod solùm est in prædestinatione, non est, sed erit; quod autem non est, non potest operari, quia operatio subsequitur existentiam actualem rei operantis. Deindè illud secundum etiam non potest intelligi de Christo homine; siquidem ibi dicitur vitam datam esse Filio, sicut illam habet Pater: *Sicut Pater*

habet vitam in semet ipso, sic dedit & Filio; Patet autem in semet ipso non habet vitam Filii ut homo, sed Filii ut Deus; ergo hanc ibi dedit Filio.

107. Secunda, quia Scriptura vocat Patrem alium à Filio. Joan. 5. *Alius est*, (inquit Filius de Patre,) *qui testimonium perhibet de me*: & Spiritum Sanctum dicit alium ab utroque: Joan. 14. *Alium Paraclitum dabit vobis*; sed *alius*, *alius*, & *alius* indicat distinctionem personarum; neque enim de una, & eadem persona dicimus alius est *Marcus*, alius *Tullius*, & alius *Cicero*; ergo &c. Confirmatur ex D. Fulgent. *lib. de objection. Arianor.* ubi dicit Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum dici *alium, alium, & alium*; non tamen *aliud, aliud, & aliud*; sed ideò est, quia *alius, alius, & alius* denotat multiplicitatem, & distinctionem Personarum, quam affirmamus: *aliud* autem, & *aliud, & aliud* denotat multiplicitatem, & diversitatem Naturæ, quam negamus; ergo &c.

108. Tertia, quia Scriptura loquens de tribus divinis Personis utitur his particulis *Cum*, *Apud*, *In*, *Et*, *Ad*, ut patet Prov. 8. Cum *eo eram cuncta componens*. Joan. 1. *Et Verbum erat apud Deum*. Joan. 14. *Ego sum* in *Patre*, & *Pater* in *me est*. Matth. ult. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Ephes. 2. *Per ipsum* (Filium) *habemas accessum* ad *Patrem in uno Spiritu*; sed hujusmodi particulæ denotant diversitatem Personarum; neque enim quis diceret Marcus erat *cum* Tullio, aut *apud* Tullium, aut *in* Tullio, aut Marcus, & Tullius hoc fecerunt, aut per Marcum habemus accessum *ad* Tullium in Cicerone; ergo &c.

109. Quarta, quia Scriptura loquens de Deo, aliquando illum inducit loquentem in numero multitudinis, ut *Gen. 1. & 3.* aliquando de illo loquitur tanquam qui loquitur de tertia persona, ut *Gen. 11. & 19. & Oseæ 3. & Zachar. 3.* aliquando loquens de illo utitur numero ternario, ut *Exod. 3. Numer. 6. Deuter. 6. Psal. 66. & 135. & Isai 6. & 1. Joan. 5.* & sæpè alibi; sed hæc indicant distinctionem personarum; ergo &c.

110. Arguitur 1. Qui non gignit, nec gignitur, nec procedit, non est verus Deus; sed unus Deus in essentia nec gignit, nec gignitur, nec procedit; ergo unus Deus in essentia non est verus Deus; sed Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt verus Deus, ut fatemur; ergo non sunt unus Deus in essentia. Resp. si terminus *Deus* accipiatur pro Persona divina, majorem esse veram; nam qui non gignit, neq; gignitur, neque procedit, non est persona divina: minorem verò tunc esse falsam; nam tunc unus Deus in essentia est Pater, qui gignit, est Filius, qui gignitur, & est Spiritus, qui procedit: Si autem terminus *Deus* sumatur pro essentia, tunc minorem esse veram, ex quo solùm concluditur essentiam non esse Personam divinam formaliter; non autem non esse verum Deum: majorem verò esse falsam, quia licet essentia divina, ut individuum est, neque gignat, neque gignatur, neque procedat, est quidem verus Deus, licet non sit suppositum. Undè notandum est sophisma à Persona ad essentiam: quod etiam apparet in hoc argumento, de quo jam supra: *Unus, & verus Deus est Pater Christi; sed Trinitas Personarum non est Pater Christi; ergo Trinitas Personarum non est unus, & verus Deus*: in quo terminus *Deus* in majori supponit pro prima Persona determinatè; in consequentia autem pro essentia nullam determinando personam, sicque non valet argumentum. Vide *P. Bellarm. lib. 2. de Christo cap. 7.*

Arguitur 2. Si tres Personæ sunt unum in essentia, erit in Deo quaternitas, & non Trinitas; siquidem essentia, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt quatuor nomina, & non sunt synomyma; ergo significant quatuor res, daturque in Deo quaternitas. Respondeo negando antecedens, nulla enim datur in Deo quaternitas, licet dentur quatuor illa nomina, & non sint synonyma; non enim significant quatuor res, sed unam tantùm, si sermo sit de re absoluta; aut tres tantùm, si de relativis, quod indicare videtur D. August. *lib. 1. de doct. Christ. cap 5. Res*, ait, *quibus fruendum est, Pater, & Filius, & Spiritus est, eademq; Trinitas una quedam summa res.* III.

Instabis 1. Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt tres; sed essentia nihil horum est; siquidem non est Pater, quia non gignit, neque Filius, quia non gignitur, neque Spiritus Sanctus, quia non procedit; ergo est aliquid quartum; consequenterque in Deo datur quaternitas. Respondeo negando minorem, & ejus probationem; essentia enim est illa tria, & illa tria sunt essentia, licet hæc non generet, & Pater generet (idemque de aliis) hoc enim non arguit distinctionem realem, sed rationis, prout alibi diximus in Metaphysica, & infrà dicemus. Patet, nam etiam homo, & humanitas sunt una res; & tamen homo generat, humanitas non generat. III.

Instabis 2. Essentia est fons Personarum; siquidem ab illa emanant relationes, consequenterque Personæ, quæ relationibus constituuntur; sed fons, & rivuli realiter distinguuntur; ergo etiam sic distinguitur essentia à Personis; consequenterque cum illis efficit numerum quaternarium. Respondeo negando majorem; neque enim essentia est fons personarum, cùm hæ à Personis producantur; neque relationum, cùm hæ non producantur, ut relationes sunt, sed per se consequuntur ad productionem suppositorum. Hæc interim cum *P. Bellarm. cit. cap. 8. D. Thom. 1. p. q. 40. art. 4. & in 1. dist. 27. q 2. art. 3.* apud eundem. IV.

Instabis 3. Catholici in Symbolo post illa verba, *Credo in unum Deum*, apponunt *virgulam*, nè cogantur legere, *Credo in unum Deum Patrem*, sicque fateantur, solum Patrem esse unum Deum; ergo distinguunt Deum à Patre; sed infrà etiam distinguunt Patrē à Filio, & Filium ab Spiritu Sancto; ergo sunt quatuor, efficiuntque quaternarium. Respondeo negando antecedens; neque enim Catechismi catholici talem virgulam apponunt, & Patres veteres semper legerunt sine virgula, *Credo in unum Deum Patrem*, ut legerunt *D. Iræneus lib. 1. cap. 2. D. Cyril. Catech. 7. & Ruffin. in explicat Symboli*: illam tātùm non apposuit Benedict. Aret. Zwinglianus, cùm nesciret respondere ad argumentum Gentilis hæretici, qui probat hoc argumento, solum Patrem esse unum Deum. IV.

Instabis 4. Catholici dicunt, tres Personas in uno Deo residere, & unum Deum in tribus Personis se manifestare; sed non apparet quis sit ille Deus; neque enim est Pater, neque Filius, neque Spiritus sanctus; siquidem nullus horum se in tribus Personis manifestavit; neque in ullo horum tres Personæ residunt; ergo est quartus quidam Deus; ac proindè datur numerus quaternarius. Respondeo cùm dicimus, tres Personas in uno Deo residere, nihil aliud velle significare, quàm tres Personas esse unius Deitatis, essentiæ, & naturæ: & cùm dicimus, unum Deum in tribus Personis se manifestare, velle significare, Deum esse tres Personas, & hoc nobis esse manifestatum, sive revela- IV.

revelatum divinitùs; sicque quando petitur, quisnam sit ille Deus? an Pater? an Filius? rectè respondebitur, est divinitas, sive est Trinitas, sive est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Ita *P. Bellarm. cit.*

116. Arguitur 3. Generare est summa perfectio in vivente; sed hanc perfectionem habet Pater, & non Filius, neque Spiritus Sanctus; ergo Filius, & Spiritus Sanctus non sunt æquales Patri in perfectione, neque ejusdem naturæ cum Patre; consequenterq; non sunt plures personæ ejusdem essentiæ in Deo. Respondeo negando minorem quoad secundam partem: in Filio enim, (idemque de Spiritu Sancto,) est omnis perfectio generationis activæ, licet ipsa generatio activa in Filio non sit, quia opus non est. Patet, quia omnis perfectio, quam habet generatio, est ab essentia; sed Filius, & Spiritus Sanctus habent totam essentiam; ergo habent totam perfectionem generationis activæ. Confirmatur, quia sicut principium *quo* generationis activæ est Essentia divina, prout infrà dicemus, ideoque generatio activa est infinitæ perfectionis: ita terminus *quo* generationis passivæ est eadem essentia divina, ideoque illa est etiam infinitæ, imò ejusdem infinitæ perfectionis; ergo in Filio est tota perfectio generationis activæ; consequenterque est æqualis perfectionis cum Patre.

117. Infertur: Ergo si terminus *quo* generationis divinæ est essentia, hæc dicetur generari, saltem per accidens, ut dicitur in creatis. Respondeo negando illationem; diversa ratio est, quia in creatis natura, quæ est terminus *quo*, per accidens generatur, quia non eadem, sed diversa numero communicatur filio, quæ nisi producatur, non est, ideò enim producitur, ut sit, & possit communicari: at verò in divinis essentia, sive natura est eadem numero in Patre, & in Filio, cui communicatur, ideoque per generationem minimè producitur: de hoc tamen infrà.

118. Instabis: Productum dicit intrinsecè dependentiam, (& posterioritatem, saltem naturâ) ab eo, à quo dependet; sed verus Deus est ens à se, & independens, ac necessarium, & nulla re posteriùs; ergo Filius non est verus Deus, cùm sit à Patre productus, & à Patre in suo esse dependeat. Respondeo majorem esse veram in creatis, ubi Filius accipit aliam naturam numero diversam à Patre: non ita verò in divinis, ubi eadem numero natura, quæ est in Patre, communicatur Filio, idque naturaliter, & necessariò sine ulla dependentia, aut posterioritate naturæ, quæ solùm requiruntur in productionibus creatis, ubi diversa numero natura ex non esse deducitur ad esse.

119. Arguitur 4. Quando Filius genitus est, aut erat, aut non erat: Si erat, quare genitus est? si non erat; ergo aliquando non fuit; ergo non est verus Deus; neque sunt plures Personæ ejusdem naturæ, & essentiæ. Respondeo cùm *D. Basil. lib. 2. ad Eunomium*, Filium non esse antequam generetur, fuisse tamen cùm generatur, quin indè sequatur frustrà genitum esse; nam id frustra fieret, (imò non posset fieri,) quod esset, antequam fieret; quod autem est dùm fit, non frustra fit; sic enim in rebus creatis momenta temporis, & sunt cùm fiunt, & fiunt cùm sunt. Neque etiam indè sequitur Filium non semper fuisse, licet non fuerit antequam gigneretur; cùm enim semper genitus fuerit, semper

120. etiam fuit. Vide supra *à n. 90.*

Arguitur 5 Aut Persona in Deo est infinita; aut finita: Si primum; ergo est una tantùm; alioqui jam non esset infinita; Si secundum; ergo personæ debent esse infinitæ, ut respondeant infinitati essentiæ. Respondeo Personam divinam ut talem esse infinitam; quælibet tamen in suo genere, ex quo non colligitur, non esse plures, imò esse plures, cùm quælibet sit tantùm infinita in certo genere, nempè Paternitas in genere Paternitatis in Patre, sicque de aliis. Vide supra *num. 84.*

Arguitur 6. Multiplicatio suppositorum aut est necessaria ad conservationem speciei; aut ut unum suppositum perficiatur ex altero; sed Deus, cùm sit æternus, non eget conservatione; neque perfectione, cùm sit perfectissimus; ergo &c. Respondeo Suppositа in divinis multiplicari, non ad conservationem speciei, neque ad perficiendum unum ex alio; sed quia id postulat natura rei intelligentis, & rationalis, qualis est Deus; omnis enim natura rationalis habet duos modos producendi aliquid intra se ipsam, nempè cognitionem, & amorem, ut quid accidentale, si sit in creatis, & ut quid substantiale, si sit in divinis, in quibus non datur aliquid accidentale, quia mutaretur Deus: cùm autem Deus habeat hos duos modos producendi ad intra, ex illis colligimus, tres esse personas, nec plures, nec pauciores; siquidem una debet esse producens, & non producta, & est *Prima*; alia producta per cognitionem, & est *Secunda*, alia producta per amorem, & est *Tertia*. 121.

Arguitur 7. Intellectus, & Voluntas divina sunt idem, & idem etiam sunt Intellectio, & Volitio divina; ergo etiam idem sunt Verbum, & amor, sive Filius, & Spiritus Sanctus; siquidem ab uno non procedit, nisi unum. Respondeo negando consequentiam, ad cujus probationem dicimus, minorem distinctionem requiri in principiis producentibus, quàm in terminis productis; sic enim unus, & idem Deus tot rerum genera, & species producit: idem intellectus creatus tot conceptus: & unus truncus tot ramos producit: Undè fit, ut satis sit distinctio illa rationis, (de qua alibi) inter Intellectum, & Voluntatem divinam, ut habeant terminos realiter distinctos. 122.

Instabis: Intelligens, & intellectio in Deo sunt idem; idemque sunt in Deo amans, & amor; ergo neque Pater distinguitur à Filio; neque Pater, & Filius à Spiritu Sancto. Respondeo negando consequentiam; ex antecedente enim solùm probatur, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum esse unum in essentia; siquidem in Deo intelligens, seu potiùs dicens, & Verbum, idem sunt, excepta relatione producentis, & producti: & amans, & amor etiam sunt idem, excepta relatione producentis amorem, & amoris producti. 123.

Urgebis: Aut Filius intelligit, aut non: Si primum; ergo producit notitiam, seu Verbum: Si secundum; ergo non est Deus; neque enim potest esse Deus, qui nihil intelligit: Similiter, aut Spiritus Sanctus amat, aut non: si amat, producit amorem; ergo aut se, aut alium: si non amat; ergo non est Deus; neque enim Deus potest carere actu voluntatis. Respondeo cum *P. Bellarm. tom. 1. lib. 2. de Christo cap. 12.* Filium quidem intelligere, & tamen non producere notitiam, seu Verbum; & Spiritum Sanctum amare, & tamen non producere amorem: pro quo: 124.

Advertendum est intelligere, & producere notitiam, sicut amare, & producere amorem esse idem re, distingui tamen ratione; siquidem intelligere, & amare dicunt ordinem ad objectum, id est ad rem, quæ intelligitur, & amatur: at verò producere notitiam, & amorem dicit ordinem ad 125.

rem, quæ producitur, id est ad ipsam notitiam, & amorem; sicque notitia & verbum sunt idem, sed distinguuntur ratione, quatenùs illa dicit ordinem ad objectum, verbum autem ad dicentem: Undè est, quod Pater est intelligens cum utroque ordine, ideòque est etiam producens; Filius autem est intelligens, sed cum primo ordine, & non cum secundo, quia habet oppositum ordinis, ideoque ipse non est dicens, seu producens Verbum. Pari ratione Pater est notitia, sed non Verbum; Filius est notitia, & Verbum, quia habet ordinem producti, quem non habet Pater. Similiter Spiritus Sanctus intelligit, & est ipsa notitia, sed sine relationibus producentis, aut producti; sicque neque est dicens, neque Verbum. Idem dicendum de amore; siquidem Pater, & Filius amant cum relatione producentis amorem; Spiritus Sanctus amat, sed cum relatione amoris producti. Hęc interim cum P. Bellarm. infra enim de hoc dicemus.

126. Arguitur 8. In Deo nihil est, nisi Essentia, & relatio; sed neutrum generat, aut generatur; ergo nihil in Deo generat, aut generatur; consequenterq; in Deo non sunt plures Personæ. Resp. neque essentiam, neque relationem seorsim sumptas gignere, aut gigni, sed constitutum ex utraque, ut infra dicemus, nempè constitutum ex essentia, & Paternitate gignit, & constitutum ex essentia, & Filiatione gignitur; qualiter autem id fiat, infra dicemus.

127. Dices: Filius debet produci similis generanti; sed Verbum non est simile genetanti, sed objecto; ergo Verbum non est verus Filius Dei; consequenterque neque ejusdem essentiæ cum Deo. Respondeo Deum intelligendo se ipsum, producere Verbum, proindèque rem intellectam, cui cùm Verbum sit simile, & res ipsa intellecta sit ipse Deus, Verbum est ipse Deus, qui producit Verbum.

128. Urgebis: Verbum non est simile Deo, ut intelligenti, sed ut intellecto; atqui Deus non gignit ut intellectus, sed ut intelligens; ergo Verbum non est simile gignenti; ac proinde neque Filius. Respondeo Patrem debere producere Filium sibi similem in essentia, sive naturâ, & non in relatione producentis; siquidem non producit Patrem suum, sed Filium suum, qui talis est ratione essentiæ communicatæ; ideoque Verbum non debet esse simile Patri, ut Pater est dicens, sed ut Pater habet talem naturam, quæ dicendo exprimitur, & cùm ita sit ei simile, est ejus Filius.

129. Replicabis: Filius aut est similis Patri in essentia, aut in proprietate: non primum; siquidem in essentia est idem; idem autem non dicitur sibi simile, sed alteri: non secundum; siquidem in proprietate est dissimilis; ergo nullo modo est similis. Respondeo Filium in essentia esse eundem, & esse similem; nam quatenùs uterque habet illam essentiam sunt idem in essentia: quatenùs tamen ipsi sunt duo distincti, & conveniunt in illa essentia, sunt similes in essentia.

130. Arguitur 9. Spiritus Sanctus aut producitur similis Deo Patri in essentia; aut dissimilis: Non primum, alioqui esset Filius, & tunc jam Verbum non esset Unigenitus Filius Dei: Si secundum; ergo non est verus Deus; consequenterque non sunt tres Personæ unus verus Deus. Respondeo Spiritum Sanctum produci quidem similem in essentia Patri, & Filio, nec tamen esse Filium: cur autem solum Verbum dicatur Filius, & non ita dicatur Spiritus Sanctus? hujus rei causa non est usque adeò certa; Scriptura siquidem rem docuit, causam tacuit, non solùm in hac re, sed in multis etiam aliis, ut semper nos exerceat, & humilès discipulos reddat; licet tamen infra de hoc dicendum, interim:

Respondeo primò cum *D. Aug. lib. 5. de Trinit. cap. 14.* ideò Spiritum Sanctum non esse Filium, quia non procedit quomodo *natus*, sed quomodo *datus*. Secundò cum eodem *D. Aug. lib. 15. de Trinit. cap. 26.* ideò Spiritum Sanctum non posse vocari Filium, quia procedit ex duobus, qui nec duo Patres dici possunt, nec alter pater, alter mater. Tertiò, & clariùs cum *D. Thom. 1. p. q. 27. a. 4. & in quæst. de potent. q. 10. a. 2. ad 22.* Verbum Dei dici, & esse Filium Dei, quia cùm procedat per actum intellectûs, procedit ut similitudo quædam, & imago producentis, idque ex vi ipsius productionis: at verò Spiritus Sanctus, cùm procedat per actum amoris, licet sit similis Patri, & Filio, non est Filius, quia amor non est ex naturâ suâ similitudo rei amatæ, sed impulsus quidam in rem amatam; sicque ex vi suæ processionis non procedit similis, proindeque neque ut Filius. 131.

Arguitur 10. Aut subsistentia est de intrinseca ratione essentiæ, aut non: Si primum, aut tunc essentia communicatur, aut non: si communicatur, etiam communicabitur illius subsistentia, cùm sit de illius ratione intrinseca; hoc autem implicat: tum cum ratione subsistentiæ, quæ cùm sit incommunicabilitas formalis, non potest communicari: tum quia aut Personæ tunc præter istam subsistentiam, quam accipiunt cum essentia, habent aliam propriam, sicque erunt quatuor subsistentiæ, proindeque quatuor Personæ; aut non habent aliam, sed solùm istam, sique cùm sit una tantùm subsistentia, una tantùm erit persona: si essentia non communicatur; ergo neutra Persona est Deus; cùm neutra habeat essentiam Dei: Si secundum, nempè subsistentia non est de intrinseca ratione essentiæ; ergo essentia non est infinita simpliciter, cùm non contineat omnem perfectionem; & deinde Personæ divinæ erunt compositæ ex essentia, & subsistentia, quod non est dicendum; ergo &c. Respondeo hîc tangi difficultatem illam: Utrùm scilicet in Deo detur subsistentia absoluta? de quo jam latè egimus *in Met. tract. 2. d. 3. sect. 12. per totam*, & infra suo loco dicemus. 132.

Arguitur 11. Relatio distinguit Personas, prout distinguitur ab essentia; sed prout distinguitur ab essentia, non est in re, sed tantùm in mente; siquidem Relatio supra essentiam non addit rem, sed rationem tantùm; alioqui esset in Deo aliquid ab essentia realiter distinctum; ergo Personæ, non re, sed ratione tantùm distinguuntur. Respondeo respectum, quem relatio superaddit ad essentiam, distinguere quidem personas, ipsum tamen respectum non esse tantùm in mente, sed etiam in re, & ut est in re distinguere; siquidem Personæ realiter distinguuntur, etiamsi cesset omnis operatio intellectûs distinguentis. Undè Personæ non distinguuntur relationibus, quatenùs ipsæ relationes distinguuntur ab essentia quomodocumque, sed quatenùs sunt reales relationes, sive ut sunt idem re cum essentia, & ab illa distinguuntur ratione. 133.

Instabis: Aut tota realitas, quæ est in Patre, est in Filio, aut non: Si primum; ergo Pater, & Filius non distinguuntur: Si secundum; ergo aliqua res est in Patre, quæ non est in Filio; & cùm res, unum, verum, & bonum convertantur, aliqua unitas, veritas, & bonitas erit in Patre, quæ non sit in Filio; hæc autem non sunt dicenda; ergo &c. Respondeo in Patre, Filio, & Spiritu Sancto esse totam realitatem absolutam, non tamen relativam; sicque 134.

sicque Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt tria entia realia, sed relativa, quæ tria entia sunt etiam tria vera, & tria bona, non substantivè, sed adjectivè sumpta, id est tria habentia veritatem, & bonitatem, quod stare potest cum eo, quod sint una veritas, & bonitas substantivè, quatenùs accipiuntur pro absoluto, nempè pro natura, quæ est una; de quo jam alibi, & iterùm infra dicemus.

135. Arguitur 12. Actiones intellectûs, & voluntatis, cùm sint immanentes, sunt steriles, ut ait Philosophus. *lib. 9. Met. text. 16.* sicque nihil producunt; atqui si Filius, & Spiritus Sanctus non producuntur per intellectum, & voluntatem, nullo modo producuntur; siquidem non potest facilè explicari, quo alio modo producantur: cur duæ tantùm Personæ producantur: & cur una Verbum, & altera Amor dici soleat; ergo &c. Respondeo actiones immanentes, & actus intellectûs, & voluntatis, quos intellectionem, & dilectionem possumus appellare, nihil quidem producere, quod maneat post actionem eo modo, quo per actiones transeuntes producitur opus aliquod re distinctum ab actione, & quod perseverat post actionem, in quo sensu intelligendus est Philosophus; aliquid tamen producere intimum ipsi actioni, & quod nomine ipso actionis appellari potest eo modo, quo calefactionem actionem vocamus, cùm tamen illa non sit simplex actio de prædicamento actionis, sed includat etiam calorem aliquem acquisitum de genere qualitatis, qui est ejus terminus; & sic per intellectionem producitur Verbum, & per dilectionem Amor, ita tamen, ut in nobis sint accidentia, in Deo autem substantia, cùm in Deo intelligere sit ipsum esse Dei, non autem ita sit in nobis.

136. Arguitur 13. Hoc Mysterium destruit principia naturaliter nota, quorum unum est illud: *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*: quod hîc locum non habet; siquidem Personæ sunt eædem in una essentia, & tamen non sunt eædem inter se, imò sunt realiter distinctæ; ergo cùm hoc mysterium videatur esse contra principia naturalia, consequenterque contra rationem, non videtur admittendum. Respondeo hoc mysterium, neque destruere principia naturalia, neque esse contra rationem naturalem, ut jam dicimus: pro quo sit:

SECTIO V.

Virùm Mysterium Trinitatis sit contra rationem, seu lumen naturale?

137. ADvertes, rem aliter dici contra, & aliter esse supra rationem, seu lumen naturale; illud enim dicitur supra rationem naturalem, quod naturaliter cognosci non potest; illud autem dicitur contra rationem, seu lumen naturale, quod repugnat principiis naturaliter evidentibus. De hoc secundo in præsenti Sectione; de illo autem primo in sequenti dicendum est: Igitur:

138. Conclusio sit: Mysterium Trinitatis non est contra rationem, seu lumen naturale. Est omninò certa. Ita *P. Bellarm. tom. 1. lib. 2. de Christo, cap. 6. & 18. P. Becan. de Trinit. cap. 3. q. 4. P. Soar. hîc lib. 1. cap. 11. n. 18. & lib. 4. cap. 3. P. Vasq. d. 123. cap. 1. P. Molin. 1. p. q. 28. a. 3. P. Ruiz d. 15. sect. 3. P. Alarcon. hîc tr. 5. d. 1. cap. 6. n. 3. P. Arriaga d. 43. sect. 3. n. 12. P. Martinon. d. 23. sect. 4. P. Compton. tom. 1. d. 51. sect. 1. n. 9.* & alii. Probatur primò ex Concil. Lateran. apud Doctores citatos, ubi definitur, multa esse in nostra fide supra, nihil tamen contra naturam; ergo &c. Secundò, quia una veritas non est alteri veritati contraria; sed ratio naturalis, si non erret, non ostendit, nisi veritatem; nam si errat, jam non est ratio, sed deceptio; mysterium autem Trinitatis est maximè verum; ergo ratio, seu lumen naturale non potest ostendere veritatem contrariam huic mysterio; consequenterque non contrariantur.

139. Probatur tertiò, quia illud est contra lumen naturale, quod potest ostendi, aut mediatè, aut immediatè involvere contradictionem; sed hæc non potest ostendi de mysterio Trinitatis; licet enim lumen naturale ostendat, Deum esse Unum in essentia, non potest ostendere esse Unum in Persona, aut implicare esse Trinum in Personis; ergo &c. Confirmatur, quia cùm Deus sit infinitus simpliciter, & incomprehensibilis, idque lumine naturali demonstretur, ut alibi diximus, est etiam supra captum intellectûs finiti, ac creati; ergo licet aliquod principium naturale videatur esse contra mysterium Trinitatis, potest intellectus creatus supponere, tale principium speciali modo esse verum in tali mysterio, atque est in rebus creatis, sicque tale mysterium non esse contra, sed supra evidentiam naturalem.

140. Probatur quartò ex aliquibus congruentiis naturalibus, quæ suppositâ fide, ostendunt, hoc mysterium non esse contra rationem: Prima est, quia summi, & infiniti boni est, se summè, & infinitè communicare; sed Deus in productione creaturarum non se communicavit summo, & infinito modo; ergo sic debuit se communicare Personis Divinis. Secunda, quia perfecta beatitudo, qualis est divina, comprehendit omnia bona; sed unum, & quidem insigne bonum est cõsortium æqualium personarum; ergo &c. Tertia, quia generare sibi simile est perfectio; sed Deus est summè perfectus; ergo debuit hanc habere perfectionem. Quarta, quia melius est, Deum ab æterno aliquid produxisse, quàm otiosũ fuisse; sed non produxit aliquid creatum, cùm nihil creatum sit de facto ab æterno; ergo aliquid divinum. Quinta, quia invenitur una natura in una hypostasi, ut in quolibet Angelo; plures in pluribus, ut in multis Angelis; plures in una, ut in homine, ubi duæ naturæ, nempè anima, & caro in unam hypostasim humanam conveniunt; ergo credibile est, esse quoque unam naturam, nempè divinam in pluribus hypostasibus, id est, in Patre, Filio, & Spiritu Sancto.

141. Probatur quintò ex rebus ipsis naturalibus, quæ ita affectant numerum ternarium, ut planè omnia clamare videantur, Authorem suum esse Trinitatem: Primò ex passionibus rebus omnibus communibus, quæ sunt tantùm tres, unum, verum, bonum. Secundò ex tota rerum universitate, quæ in tres partes distribuitur; quidquid enim est, aut est spirituale, aut corporale, aut mixtum ex utroque. Tertiò ex rebus spiritualibus, quæ in tres Hierarchias dividuntur. Quarto ex quolibet ente spirituali, quod tribus præditum est facultatibus, nempè memoriâ, intellectu, & voluntate, ita tamen ut in eis ex intellectu notitia, & ex voluntate amor procedat; sicque de aliis, in quibus penè innumerabilia reperiuntur vestigia Trinitatis, quæ persequi nimis longum, minimèque necessarium esse videtur, præsertim cùm de illis fusè agat

D. Aug.

D. Aug. *à lib. 9. de Trinit. usque ad 15.*

142. Objicies 1. Principium illud: *Quæ sunt eadem in uno tertio, sunt eadem inter se*: est secundùm rationem, & lumen naturale; sed Mysterium Trinitatis est contra hoc principium; siquidem in Trinitate Personæ divinæ sunt idem in uno tertio, nempè in eâdem numero naturâ singulari, & tamen non sunt idem inter se, imò sunt realiter distinctæ; ergo hoc Mysterium non est secundùm, imò contra rationem, seu lumen naturale.

143. Hæretici, qui propter illud principium: *Quæ sunt eadem in uno tertio, sunt eadem inter se*, negant in re Mysterium Trinitatis, prout illud fides docet, consequenter ad suam doctrinam nullam agnoscunt difficultatem in conciliando tali Mysterio, cum tali principio; nam Ariani cùm diversam dicant naturam Filii, & Spiritûs Sancti à natura Patris, non ponunt diversas Personas esse idem in uno tertio, quia illas non ponunt idem in una natura. Et Sabelliani cùm non ponant, neque distinguant in re Personas, etiam non ponunt eandem essentiam realiter identificatam cum tribus realiter distinctis. Similiter Tritheitæ cùm inducant tres Personas esse tres Deos, non minùs diversitatem in natura, quàm in Personis agnoscunt. His tamen erroribus omissis, utpotè jam supra ex fide refutatis.

144. Respondeo primò cum aliquibus apud *P. Ruiz d. 22. sect. 1. & P. Arriagam. d. 41. sect. 2. num. 13.* Mysterium Trinitatis, ut possit stare cum illo principio, sic esse intelligendum, ut à parte rei Deus adæquatè sumptus sit tres res, sive tres Personæ, & quælibet res, sive Persona sit Deus inadæquatè sumptus, ideoque dicantur habere eandem naturam, quatenùs necessariò habent idem sapere, posse, & velle, quod per modum alicujus prædicati communis tribus necessariò conveniat. Undè prout sic tres Personæ sunt unus Deus, & unus Deus tres Personæ, ita tamen, ut singulæ Personæ adæquatè distinguantur, & Pater (idemque de Filio, & Spiritu Sancto inter se) nihil habeat à parte rei etiam indistinctum, quod à parte rei non distinguatur à Filio, in hoc enim sensu, & explicatione verum est, ut dicunt, quod Christus ait: *Ego, & Pater unum sumus*: & illud: *Hi tres unum sunt*, quatenùs scilicet illud unũ nihil aliud est, quàm tres Personæ, & tres Personę nihil aliud sunt, quàm illud unum, quamvis neque solus Pater, neq; solus Filius, neque solus Spiritus sanctus sit illud unum, quia adæquatè sunt ad invicem res diversæ, sicque nunquam sequitur, quod res realiter distinctæ sint realiter idem uni tertio à singulis indistincto.

145. Hæc tamen explicatio est evidenter contra fidem, ut ostendit *P. Ruiz, & P. Arriaga cit.* sicque: Rejicitur primò, quia juxta hanc Trinitatis explicationem Deus non esset unus, nisi per aggregationem plurium eo modo, quo exercitus dicitur unus, & Respublica dicitur una per aggregationem plurium adæquatè distinctorum, quod est hæreticum; & alioqui quilibet homo esset magis unus, quàm Deus; siquidem multæ partes inter se unitæ constituunt unum, & eundem hominem; Deum autem constituerent unum multæ partes absque unione.

146. Rejicitur secundò, quia ex hoc sequeretur, neque Patrem, neque Filium esse Deum. Patet, quia Deus juxta illam explicationem nihil aliud est formaliter, quàm Trinitas, sive tres Personæ, & Trinitas nihil aliud est, quàm Deus ex tribus constans, sicut constat homo v. g. ex materia, forma, & unione; sed Pater (idemque de Filio, & Spiritu Sancto,) non est Trinitas, sicut neque materia, neque forma, neque unio est homo; ergo neque Pater, neque Filius, neque Spiritus est Deus, quod est contra fidem.

147. Dicent, Patrem (idemque de Filio, & Spiritu Sancto) esse Deum inadæquatè, quatenùs cum aliis Personis constituit eundem Deum adæquatè. Sed contra primò, quia esse Deum inadæquatè, ut explicant, nihil aliud est, quàm esse aliquid Dei, sive aliquam partem Dei adæquatè sumpti; sed pars Dei non esset Deus; sicut pars hominis non est homo; ergo Pater non esset Deus. Secundò, quia ut explicant, tres Personæ essent tres Dii inadæquati; nam si diversitas adæquata inter Personas non tollit, quominùs quælibet Persona dicatur Deus inadæquatè sumptus, sequitur, quod tres Personæ seorsim sumptæ sint, & dicantur tres Dii inadæquatè, quod est erroneum; siquidem, ut ait D. Athan. *Universa plenitudo Deitatis est Pater, ut Pater: Universa item plenitudo Deitatis est Filius, ut Filius, quandoquidem amborum una forma intelligitur, quâ integrè se in utroque communicat.* Tertiò, quia si, ut explicant, idem esset unus Deus adæquatè sumptus, atque tres res adæquatè distinctæ; eâdem etiam ratione erit in Deo una tantùm Persona adæquatè sumpta constans ex tribus rebus, sive Personis inadæquatis, quod est contra fidem.

148. Rejicitur tertiò, quia ut explicant, non minùs realis separatio fit in natura, quàm in Personis; sed hoc est expresè contra fidem, ut constat ex Symbolo D. Athan. ibi: *Neque confundentes Personas, neque substantiam separantes, alia est enim Persona Patris, alia Filii, alia Spiritus Sancti, sed Patris, & Filii, & Spiritus Sancti una est divinitas, &c.*

149. Rejicitur quartò, quia sequeretur, tres Personas divinas esse tres Deos adæquatè, & realiter distinctos, non minùs, quàm Petrus, Paulus, & Joannes sunt tres homines. Patet, quia aut tres Personæ, prout sic habent eandem numero Omnipotentiam, intellectum, & voluntatem; aut non: Primum non admittunt; siquidem vitare intendunt identitatem trium realiter distinctorum in uno tertio indivisibili; ergo dicent secundum; sed diversa numero potentia, intellectus, & voluntas, cùm sint potentiæ adæquatæ, diversam numero naturam adæquatè supponunt; ergo tres Personæ essent tres Dii adæquatè, & realiter distincti, quod est contra fidem.

150. Dicent, Omnipotentiam adæquatam (idemque de intellectu, & voluntate) eodem modo constitui ex potentia Patris, Filii, & Spiritus Sancti, sicut divinitas constituitur ex deitate Patris, Filii, & Spiritus Sancti, sicq; non probari, eam Omnipotentiam esse in singulis adæquatam, neque tres esse naturas adæquatas, neque tres Omnipotentias adæquatas. Sed contra, quia aut potentia, quæ est in Patre est productiva omnium, quorum est productiva potentia Filii, & Spiritus Sancti; aut non: Hoc secundum non dicent, alioqui non esset Omnipotentia, neque Pater esset Omnipotens, quod est contra fidem: Si primum dicant; ergo talis potentia habet adæquatũ objectum potentiæ divinæ productivę; consequenterque est adæquata. Similiter aut Intellectus, qui est in Patre (idemque de voluntate) cognoscit quidquid cognoscit Filius, & Spiritus Sanctus; aut non: Hoc secundum non dicent: tùm quia jam diversi essent Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus in cognitione, quod est contra fidem: tùm etiam quia non est major ratio, cur Pater aliqua cognoscat, & non omnia, idemque

idemque de Filio, & Spiritu Sancto: Si primum dicant; ergo scientia Patris habet objectum adæquatum Scientiæ divinæ; consequenterque est adæquatè in singulis Personis.

151. Rejicitur quintò, quia sequeretur, nullam Personam divinam esse liberam, aut posse esse discordes in actibus liberis v. g. de creando, aut non creando mundum, cùm tamen utrumque sit hæreticum. Patet, quia, ut explicant, Personæ divinæ ideò dicuntur habere eandem naturam, quia habent necessariò idem sapere, & velle; ergo ut omnes idem velint, opus est, ut in omnibus necessariò detur actus voluntatis, ita ut nulla Persona repugnare possit; aut si aliqua potest liberè velle, possit alia è contrario nolle, cùm etiam sit libera, sicq; dabitur discordia voluntatum, ex quo etiam sequuntur omnia inconvenientia, quæ contra multitudinem Deorum apponi solent. Contra hunc errorem vide plura apud P. Ruiz, & P. Arriaga cit. Igitur ad argumentum:

152. Respondeo secundò cum Durando *in 1. dist. 2. q. 4.* asserente, relationes, seu Personalitates divinas distingui à parte rei modaliter ab Essentia; sicq; non esse idem à parte rei in uno tertio, nempè in essentia; consequenterque non repugnare illi principio: *quæ sunt eadem in uno tertio, sunt eadem inter se.* Durando videntur consentire Ocham. & Gabr. apud *P. Ruiz. d. 11. sect 2.*

153. Non placet, quia hæc sententia Durandi videtur coincidere cum errore Gilberti damnati in Concil. Rhemens. sub Eugenio III. de quo jam alibi, & infra etiam dicemus. Et sanè licet Durandus minorē aliquam distinctionem admittat, quàm Gilbert, quatenùs ille solam modalem, hic autem realem rei à re admittit, ab omnibus tamen Catholicis Doctoribus exploditur. Neque Durandus, prout sic præsenti difficultati satisfacit. Patet, quia illud principium, si quid evidenter probat, probat etiam non posse duo inter se magis distingui, quàm distinguuntur ab uno tertio; sed Personæ divinæ, ut supponit Durandus, distinguuntur modaliter ab uno tertio, nempe ab essentia; ergo sic modaliter distinguerentur inter se, quod est falsum; distinguuntur enim realiter; sicque magis distinguuntur inter se, quàm distinguuntur ab uno tertio, quod est etiam contra illud principium. Neque obstat, quod una Persona non sit modus alterius, sint autem modi respectu Essentiæ: Non, inquam, obstat; siquidem hoc non facit, quod magis distinguantur inter se, nempè realiter, quàm distinguuntur ab uno tertio, nempè ab essentia, à quâ, ut dicit, distinguuntur modaliter; nam unum attributum non est modus alterius; & tamen eodem modo sunt idem inter se, quo sunt idem in Essentia.

154. Respondeo tertiò cum Scot. *in 1. dist. 2. q. 4.* docente, Personalitates divinas distingui à naturâ à parte rei formaliter, sicque quæ sunt eadem in uno tertio, à quo formaliter distinguuntur, posse esse realiter distincta inter se, siquidē per hoc solùm arguitur, esse formaliter distincta. Sed contra, quia per hanc distinctionem formalem, aut intelligit Scot. veram distinctionem actualem à parte rei inter diversas formalitates, quarum una à parte rei est res diversa ab alia, ut multi Scotorum explicant, & prout sic incidit in opinionem Durandi, ac errorem Gilberti: aut intelligit distinctionē virtualem, secundùm quam eadem entitas capax est à parte rei, ut formaliter per rationem dividatur in plures formalitates ob diversas definitiones, ut ipse Scot. explicasse videtur apud *P. Ruiz d. 11. sect. 3.* & prout sic non evacuat difficultatem. Patet; quia ex fide certum est, majorem distinctionem; nempè realem dari inter Personas divinas, quàm inter Personalitates, & Essentiam; sed non ita esset; si principium illud aliquid probaret in divinis, factâ illâ distinctione; siquidem probaret solùm distingui inter se formaliter, quia sic formaliter tantùm distinguerentur ab uno tertio, nempè ab Essentiâ, quod tamen non dicent; ergo &c.

155. Respondeo quartò cum D. Thom. *1. p. quæst. 28. a. 3. ad 1.* tunc ea, quæ sunt eadem in uno tertio esse idem inter se, quando sunt idem in uno tertio & re, & ratione; secùs autem si solùm sint idem re in uno tertio, distinguantur autem ratione ab ipso tertio: tunc enim possunt esse distincta inter se. Patet in actione, & passione, quæ sunt idem re cum motu, quia tamen ab illo ratione distinguuntur, non sunt idem, imò sunt distinctæ inter se.

156. Rejicitur communiter: Primò, quia distinctio rationis ab uno tertio non excludit identitatem realem, sed solam identitatem rationis; ergo si principium illud aliquid probat, probat etiam, non posse duo magis distingui inter se, nempe realiter, quàm distinguuntur ab uno tertio, nempe ratione; quod tamen in divinis est falsum, ut patet. Secundò, exemplum enim actionis, & passionis est impertinens ad rem præsentem; alioqui in creatis haberemus exemplum Trinitatis. Tertiò, quia aut actio, & passio distinguuntur realiter à motu, aut non: Si primum; ergo nihil mirum, quod inter se realiter distinguantur: Si secundum; ergo ideò sunt idem realiter inter se, & sola ratione logicè, seu metaphysicè distinguuntur. Additur D. Thom. *lib. 2. contr. gent. cap. 9.* arguere identitatem attributorum inter se, quia sunt idem in essentia; & tamen ab essentia ratione distinguuntur; ergo &c.

157. Dicent, D. Thom. ita benè arguere, quia id in absolutis arguebat, in quibus nulla datur oppositio; secus verò dicendum in relativis, quæ inter se opponuntur; nam quando duo ita se habent, ut non opponantur uni tertio, opponantur tamen inter se, possunt esse idem re illi tertio, à quo ratione tantùm distinguuntur, & non esse idem realiter inter se. Non placent quia hoc difficultatem principii non minuit; nam si quid ostendit, ostendit etiam, ea, quæ sunt idem realiter uni tertio, non posse inter se realiter opponi, quia tunc idem esset sibi realiter oppositum, quod repugnat conceptui identitatis, & oppositionis.

158. Respondeo quintò cum eodem D. Thom. *in 1. dist. 23. art. 1. ad 1.* ea, quæ sunt eadem uni tertio, esse eadem inter se, non simpliciter, sed in illo tertio; hoc est, convenire in hoc, quod sint idem in illo tertio, quamvis inter se realiter distinguantur. Non placent, quia hæc responsio reddit idem per idem, & facit nugatorium tale principium; siquidem convenire in hoc, quod sint idem in uno tertio, nihil aliud est formalissimè, quàm utrumque esse idem in uno tertio; hoc autem supponitur in illo principio, & inde aliquid ampliùs infertur, nempè identitas eorum inter se; quatenùs scilicet videtur repugnare esse idem in uno tertio, & non esse idem inter se.

159. Respondeo sextò cum Capreolo, & aliis, ea, quæ sunt eadem uni tertio adæquatè esse eadem inter se; secus verò, si sint eadem inadæquatè uni tertio: Undè cùm una relatio divina ita sit idem cum essentia divina, ut non adæquatè ei identificetur, id est non sola, potest ipsa essentia sibi aliam identificare, quæ ab altera relatione sit realiter distincta. Sed contra, quia aut terminus *adæquatè* idem est,

atque solùm: aut idem est, atque secundùm omnem suam perfectionem: Si hoc secundum, quælibet relatio divina est idem cum essentia adæquatè; siquidem tota essentia secundùm omnem sui perfectionem identificatur cum qualibet relatione, & quælibet relatio secundùm se totam identificatur cum essentia; alioqui Personæ divinæ non essent æqualiter perfectè Deus: Si primum, verum est, quod non solùm una relatio, sed etiam aliæ identificantur naturæ, sed in hoc ipso est difficultas, quæ videtur repugnare illi principio; nam dicere, duo identificari uni tertio inadæquatè, idem est, ac dicere, identificari illi tertio, & non identificari inter se, quod est reddere idem per idem, sicque semper manet eadem difficultas, quâ scilicet ratione possint esse idem illi tertio, & tamen inter se realiter distingui.

160. Resp. septimò cum cõmuni, ea, quæ sunt eadem in uno tertio, esse eadem inter se, quãdo illud tertium est singulare, & incommunicabile: non autem si sit communicabile; cùm verò essentia divina sit communicabilis tribus Personis, possunt hæ esse idem in illa, & tamen inter se realiter distingui. Patet in Petro, & Paulo, qui sunt idem in homine; & tamẽ non sunt idem, imò realiter distinguuntur, quia sunt idem in uno tertio communicabili pluribus. Sed contra, quia esse communicabile, aut est idem, atque esse quid commune, & multiplicabile in pluribus, ut est homo; aut est idem, atque eandem numero formam indivisibilem, & inmultiplicabilem reperiri in pluribus realiter distinctis, ac multiplicatis: Si primum, Natura divina non est prout sic communicabilis, ut fides docet: Si secundum, licet id doceat fides, est reddere idem per idem; siquidem esse prout sic idem in uno tertio communicabili, idem valet, atque esse idem cum illo, ex cujus identitate non sequitur identitas inter se; & illud prout sic esse communicabile, quod realiter, & indivisibiliter identificatur rebus inter se realiter distinctis; quod quidem videtur per se immediatè opponi illi principio, de quo agimus, & ad quod hominis exemplum est impertinens, cùm homo non sit aliquid singulare indivisibiliter, imò divisibiliter communicatum pluribus. Undè:

161. Respondeo octavò cum P. Soar. hîc *lib. 4. cap. 3. num. 7.* illud principium quæ sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se, si spectetur in tota latitudine, & abstractione entis creati, & increati, esse falsum; siquidem, ait, collectum fuit à Philosophis ex creaturis, sicque in solis rebus creatis posse verificari, non autem in divinis; alioqui ex purè particularibus argueretur ad aliquid universalius, & à rebus finitis ad ens simpliciter infinitum, quod videtur esse contra lumen naturale. Non placet omninò, nam cùm in illo principio fundetur tota vis Syllogistica, quæ etiam in Deo locum habet (alioqui destrueretur vis arguendi contra hæreticos, & ethnicos in rebus divinis, quod non est dicendum,) videtur illud principium etiam in tota abstractione esse ratione aliqua verum, quamvis diverso modo applicandum sit rebus creatis, atque applicandum est divinis, in quo sensu verum est, quod dicit *P. Soar.* si dicat, illud principium esse falsum, si nimirùm applicetur eodem modo rebus divinis, quo applicatur rebus creatis, prout ex dicendis constabit.

SECTIO VI.

Vera responsio assignatur, & reliqua argumenta solvuntur.

ADvertes primò totam difficultatem illius principii, *quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*, reduci ad rationem verificandi prædicata contradictoria à parte rei de eadem indivisibili entitate, quod apud Philosophos non admittitur. Patet, ideò enim necessum est, quæ sunt eadem in uno tertio, esse idem inter se, quia aliter essent idem, & non essent idem; essent idem, quia unum extremum sumptum cum illo tertio esset illud idem, quod est aliud extremum sumptum cum eodem tertio, cum quo etiam est idem; non essent idem, quia haberent realem distinctionem, & diversitatem; esse autem idem, & non esse idem sunt contradictoria. Et declaratur, quia omnia contradictoria ideò pugnant, quia repugnant illi principio, *Impossibile est idem simul esse, & non esse*; sed non minùs contradictoriè opponuntur esse idem, & non esse idem, quàm absolutè esse, & non esse; ergo tota difficultas illius principii reducitur ad oppositionem contradictoriam. 162.

Advertes secundò in divinis inter aliqua prædicata, ut sunt Intellectio, & Volitio, Essentia, & Relationes, dari, prout diximus in *Met. tract. 1. d. 3. sect. 19. & 20.* à parte rei distinctionem virtualem, seu eminentialem, & per æquipollentiam, qua scilicet Deus ob infinitatem subjecti est capax admittendi prædicata, quæ in creatis ob limitationem creaturæ non possunt à parte rei verificari absque distinctione reali, cujusmodi sunt *produci*, & *non produci*, *communicari*, & *non communicari*; nam eidem entitati quatenùs est Relatio convenit produci, & quatenùs est Natura convenit non produci; ut est Natura communicatur, & ut Relatio est non communicatur. Idem est de illis contradictoriis *generari, & non generari*, prout diximus loco proximè citato, & infrà dicemus. Undè Deus ob suam infinitudinem in ordine ad prædicata cõtradictoria à parte rei, continet æquipollenter distinctionem realem, seu capacitatem, quam ob suam limitationem, seu capacitatem limitatam non continet ens creatum, ideoque hanc capacitatem per æquipollentiam appellamus distinctionem virtualem intrinsecam, quia virtute æquipollet distinctioni reali, prout diximus loco citato. 163.

Advertes tertiò, singulare, seu particulare, licet opponatur Universali, non opponi communicabili; siquidem idem subjectum singulare potest communicari pluribus formis ab eo realiter distinctis & inter se, ut idem lapis pluribus accidentibus: & eadem forma pluribus subjectis, ut eadem anima pluribus partibus materiæ, & eadem albedo divinitùs pluribus subjectis; quia tamen data distinctione reali plurium ab uno tertio, ut datur in exemplis adductis, facilè intelligitur, quomodo illud tertium communicetur pluribus realiter distinctis; tota difficultas illius principii in Mysterio Trinitatis in eo consistit, quod Relationes non sic distinguantur realiter ab essentia, & tamen inter se realiter distinguuntur. His positis. 164.

Respondeo cum *P. Arriaga d. 43. sect. 3. à n. 12.* & apud illum ex parte *P. Vasq. & P. Valent.* illud principium: *quæ sunt eadem in uno tertio, sunt eadem* 165.

inter

inter se: sumptum in tota sua latitudine, & abstractione entis creati, & Increati, esse verum absolutè loquendo; neque enim indè sequitur, Personas divinas esse idem realiter inter se; siquidem cùm distinctio illa eminentialis, quæ datur inter Personalitates, & Naturam, sit virtute, & æquipollenter realis, facit in Deo à parte rei, quod efficeret distinctio realis, si ibi daretur, sicut datur in creatis; nam si Relationes divinæ sic realiter distinguerentur à Natura, benè intelligeretur, quomodò inter se realiter distinguerentur sine contradictione; sed distinctio illa virtualis ex natura rei, quæ datur inter Relationes, & Naturam eminentiori modo æquipollet distinctioni reali propter infinitatem subjecti; ergo tollit à parte rei eam contradictionem, cùm ut distinguantur inter se realiter, perindè sit distingui à Natura virtute, ac distingui realiter. Undè illud principium ita commodiùs distinguendum est: quæ sunt eadem in uno tertio, tam realiter, quàm virtualiter; tam formaliter, quàm æquipollenter, sunt eadem inter se; concedo: quæ sunt eadem in uno tertio realiter, à quo tamen virtualiter intrinsecè, & per æquipollentiam realiter distinguuntur, sunt eadem inter se; nego: Et in hoc secundo intelligendus est *P. Soar. cit.* quatenùs dicit principium hoc in tota sua latitudine esse falsum.

166. Adverte hîc juxta hanc explicationem, facilè applicari posse communem solutionem de qua supra *n. 160.* quatenùs dicitur, quæ sunt eadem in uno tertio, esse eadem inter se, si illud tertium sit incommunicabile, aliter verò si sit communicabile. Nam si urgeas id ipsum repugnare, quod scilicet eadem res singularis, & indivisibilis à parte rei per identitatem communicetur pluribus realiter distinctis: Respondeo id verum esse, quando id, quod communicatur non distinguitur ex natura rei æquipollenter ab illis pluribus realiter distinctis; nam si propter suam infinitam capacitatem habeat illam æquipollentiam, perindè se habet distingui virtute æquipollenter, ac distingui realiter; cùm autem distinctio realis faciat, ut aliquid tertium possit, licet singulare, communicari pluribus inter se realiter distinctis, id ipsum poterit efficere distinctio virtualis intrinseca, cùm sit æquipollenter realis.

167. Instabis 1. Per hunc explicandi modũ nihil aliud videtur dici, quàm quod illud principium non habeat locum in divinis, prout dixit *P. Soar. cit.* ergo &c. Respondeo negando antecedens, ut patet ex dictis: licet enim non habeat locum in divinis in sensu determinato ad ens creatum, illum tamen habet in sensu indeterminato, prout præscindit ab identitate tam reali, quàm virtuali, aut determinato ad ens divinum, prout in hoc cum identitate reali reperitur distinctio virtualis intrinseca, quæ æquipollet reali.

168. Instabis 2. Illud principium, si quid evidenter ostendit, ostendit utique, non posse plura magis distingui inter se, quàm distinguũtur ab uno tertio; sed hoc non ostendit in divinis; siquidem Personæ magis distinguuntur inter se, nempè realiter, quàm ab uno tertio, nempè ab Essentia, à qua solùm virtualiter distinguuntur; ergo per hanc explicationem non vitatur difficultas. Respondeo distinguendo majorem: ostendit nòn posse plura magis distingui inter se, quàm distinguuntur ab uno tertio, vel actu, & formaliter, vel virtute, & æquipollenter; concedo majorem: semper actu, & formaliter; nego majorem: in ordine autem ad vincendam contradictionem à parte rei, in qua est tota difficultas illius principii, ut diximus, perindè est in Deo distinctio illa eminentialis, ac si esset realis.

169. Inferes: Ergo sicut illa distinctio virtualis per æquipollentiam sufficit, ut contradictio illa tollatur; ita etiam sufficiet similis distinctio inter Personas, ut à parte rei dicantur plures Personæ, quin necessariò ad id admittamus distinctionem actu realem; hoc autem est contra fidem; ergo &c. Respondeo negando illationem: hæc enim distinctio non est admittenda ubi oppositum habemus ex fide, & communi sensu Ecclesiæ, sed ubi necessaria est ad explicandas res fidei; cùm autem hæc teneat inter Personas divinas dari distinctionem actu realem, quam tamen non admittit inter Personas, & Naturam, & alioqui de Natura, & Personis verificentur prædicata contradictoria, quæ verificari non possunt à parte rei sine distinctione aliquo modo reali, ideò hanc virtualem per æquipollentiam admittimus inter Naturam, & Personalitates, quia hæc sufficit, & necessaria est: illam verò actu, & formaliter realem damus inter Personas, quia illam admittere docet Fides. Et ratio est, quia Personalitates exercent inter se oppositionem originis, quam non exercent cum Natura; Concilia autem, & Sancti Patres constanter docent in divinis omnia esse idem, ubi non datur oppositio.

170. Instabis 3. Si propter infinitatem entis Increati admittitur hujusmodi distinctio inter Relationes, & Naturam, etiam admittetur inter Essentiam, & Attributa, cùm hæc participent eandem infinitatem; sed hoc dici non potest; alioqui sequeretur Attributa esse inter se realiter distincta, sicut realiter distinctæ sunt ipsæ Relationes: aut si non, neque etiam sufficiet illa distinctio, ut Relationes inter se distinguantur realiter; utrumque autem est contra fidem; ergo &c. Respondeo primò cum aliquibus juxta alibi dicta, concessâ majori, & negando minorem, ac ejus probationem; neque enim (dicunt) admissâ tali distinctione inter Essentiam, & Attributa, sequitur, quod Attributa distinguantur inter se realiter, sicut distinguuntur Relationes; siquidem distinctio realis non inducitur à distinctione eminentiali ab uno tertio inter extrema, nisi hæc aliundè opponantur; non autem sic inter se opponuntur Attributa, sed solæ Relationes.

171. Respondeo secundò, & meliùs negando majorem, quia distinctio illa eminentialis solùm est admittenda, ubi fides cogit ad verificanda prædicata à parte rei, & physicè contradictoria, quæ opus non est verificari de Natura, & Attributis, nisi ad plurimum intentionaliter, & quoad nos, ad quod sufficit distinctio virtualis quoad nos. Neque ratio infinitatis obstat; siquidem hæc solùm inducit talem capacitatem, sive distinctionem, ubi illa ex natura rei necessaria est juxta exigentiam prædicatorum.

172. Objicies secundò contra supra positam conclusionem: Una numero essentia unius rei est essentia & non plurium; sed in Trinitate ponitur una numero essentia plurium Personarum; ergo hoc Mysterium videtur esse contra rationem. Respondeo majorem esse veram, quando essentia est una incommunicabilis pluribus, & ab eis etiam virtualiter indistincta: non ita verò quando est communicabilis, & ob suam infinitatem ita se habet, ac si ab ipsis pluribus distingueretur; sic enim homo, quia est una natura in specie Petro, & Paulo communicabilis, in utroque est una,

una, & eadem essentia in specie; & sic Essentia divina, quia est communicabilis eadem numero pluribus Personis, Personæ unam, & eandem numero Essentiam habent. Patet in anima rationali, quæ quia distinguitur realiter à diversis partibus materiæ eadem numero omnibus illis communicatur.

173. Objicies tertiò: Duo contradictoria realia, & physica non possunt esse simul vera; sed in Trinitate reperiuntur duo contradictoria simul vera; siquidem verum est Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum esse tres res realiter propter tres Personalitates, & non esse tres res realiter propter eandem essentiam: Item verum est Patrem communicari Filio realiter, & non communicari realiter Paternitatem, quæ est idem realiter cum Natura; esse autem duo contradictoria simul vera est contra rationem naturalem; ergo &c.

174. Respondeo majorem esse veram, ubi contradictoria affirmantur de eodem, quod tam actu, & formaliter, quàm virtute, & æquipollenter est idem: at verò non ita, quando ob suam infinitatem est æquipollenter diversum: Personæ autem Divinæ sunt idem in natura, & diversæ in Personis, quæ cùm à natura virtute, & æquipollenter distinguantur, ideò in Personis sunt tres res, & non sunt tres res in natura. Similiter in Patre natura communicatur realiter, & non ita realiter communicatur Paternitas, quia Paternitas, & Natura modo eminentiori distinguuntur.

175. Objicies quartò: quia evidens est, formam syllogisticam concludere in omni materia; sed non ita concludit in Trinitate; ergo mysterium Trinitatis videtur esse contra rationem naturalem. Probatur minor, primò in Syllogismo expositorio, quia in divinis non concludit: *Hæc Essentia divina est Pater: hæc Essentia divina est Filius; ergo Pater est Filius.* Secundò, in syllogismo in *Darii* non valet; *Omnis Essentia divina est Pater: Filius est Essentia divina; ergo Filius est Pater.* Tertiò etiam non valet: *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt alius, & alius, & alius; sed Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus sunt Deus; ergo sunt alius, & alius, & alius Deus:* Quartò similiter non valet: *Deus est Pater Christi; Trinitas non est Pater Christi; ergo Trinitas non est Deus;* ergo &c.

176. Respondeo primò cum *P. Vasq. d. 123. n. 6.* formam syllogisticam non fundari in illo principio: *Quæ sunt eadem in uno tertio, sunt eadem inter se;* sed in illo alio *dici de omni, & dici de nullo.* Non placet, nam illud principium *dici de omni,* ut benè ostendit *P. Arriaga d. 43. sect. 2.* reducitur ad illud: *quæ sunt eadem in uno tertio, &c.* nam ideò quod dicitur de aliquo dicitur de omni sub illo contento, quia ea, quæ sub illo continentur, sunt in illo aliquo modo idem, & semper in omni forma syllogistica, sive syllogismo formaliter constituto, debent duo extrema uniri in eodem medio termino, tanquam in uno tertio.

177. Respondeo secundò cum aliis, formam syllogisticam non habere locum in divinis. Non placent, quia alioqui non haberemus formam arguendi contra hæreticos, quod est absurdum; & posset dici, mysteria divina esse contra rationem naturalem; siquidem essent contra formam syllogisticam, quâ evidenter, & secundùm rationem naturalem aliquid concluditur.

178. Respondeo tertiò, formam syllogisticam etiam in mysterio Trinitatis habere locum juxta capacitatem subjecti, si ibi rectè applicetur: Ad primam tamen probationem minoris dicimus, illum syllogismum non esse expositorium, nam licet essentia divina sit singularis, est tamen pluribus communicabilis: at verò in syllogismo expositorio, prout alibi diximus, medius terminus debet esse, non solùm singularis, sed etiam incommunicabilis. Undè similiter non valet: *Aliquis homo est Socrates; aliquis homo est Plato; ergo Socrates est Plato:* quia terminus *aliquis homo*, licet sit singularis, est tamen communicabilis, licet vagè, & indeterminatè. In divinis autem valeret sic: *Hæc Persona est Pater; hæc Persona est generans; ergo Pater est generans.*

Ad secundam dicimus inprimis, illum syllogismum non esse constitutum in *darii*, quia ejus major non est universalis. Secundò non esse expositorium juxta proximè dicta. Tertiò non valere, tum quia ejus terminus singularis notatur signo universali *omnis*: tum etiam quia mutatur terminorum suppositio, nam in majori *Essentia divina* sumitur pro natura determinata ad Personam Patris, quam non includit ut est in Filio; & in minori sumitur pro natura determinata ad Personam Filii, quam non includit ut est in Patre. 179.

Ad tertiam dicimus, illum syllogismum non valere, quia mutatur suppositio, nam in majori terminus *alius, & alius, & alius* supponit pro diversitate Personarum; in minori terminus *Deus* supponit pro identitate naturæ; & in conclusione terminus *alius* infert diversitatem naturæ. Ad quartam idem dicimus, nam in majori terminus *Deus* supponit pro natura determinata ad Personam Patris; & in consequenti supponit pro naturâ sumptâ in tota latitudine, prout subsistit in tribus Personis, nullam determinando. Aliæ similes propositiones videri possunt apud Doctores supra citatos *n. 138.* præsertim apud *P. Ruiz, P. Alarcon, & P. Arriag.* in quibus semper advertendum est ad modum distribuendi, & applicandi medium terminum; plerumque enim non valent, quia mutatur suppositio. 180.

SECTIO VII.

Vtrùm, & quomodo Mysterium Trinitatis sit supra lumen naturale?

HActenùs ostendimus, Mysterium Trinitatis non esse contra lumen naturale; nunc an, & quomodo sit supra illud, dicemus. Advertes tamen, lumen naturale posse dupliciter considerari: Primò, præcisâ revelatione naturæ indebitâ: Secundò suppositâ, & factâ revelatione, quâ præmissâ firmatus intellectus aliquas rationes scrutatur, aut evidentes, aut probabiles alicujus mysterii revelati. Hoc posito. 181.

Difficultas 1. Utrum Mysterium Trinitatis, præcisâ revelatione, possit lumine naturali cognosci? Dico 1. Mysterium Trinitatis, præcisâ revelatione, non potest lumine naturali cognosci evidenter quoad *quid est*? Est certa apud omnes Doctores Catholicos. Ita *P. Soar. lib. 1. cap. 11. n. 5. cum D. Thom. 1. p. q. 32. a. 1. P. Vasq. 1. p. d. 113. cap. 1. P. Becanus de Trinit. cap. 3. q. 3. P. Granad. tract. 6. d. 1. sect. 1. P. Vasq. 1. p. d. 133. cap. 2. P. Tanner. d. 4. q. 1. dub. 2. n. 3. P. Arrub. d. 115. cap. 2. P. Præposit. 1. p. q. 27. dub. 2. P. Valent. 1. p. d. 2. q. 6. pun. 1. P. Alarcon. 1. p. tr. 5. d. 1. cap. 3. num. 7. P. Arriaga d. 43. sect. 4. P. Compton. tom. 1. d. 51. sect. 1.* 182.

sect. 1. n. 1. P. Rhodez. tom. 1. d. 6. q. 1. sect. 2. §. 1. & alii. Probatur primò ex illo Matt. 11. ibi: *Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* Et Matt. 16. *Caro, & sanguis non revelavit tibi.* Et Joan. 10. *Deum nemo vidit unquam.* Et Proverb. 30. *Quod est nomen ejus, & quod nomen Filii, si nosti?* Ubi D. Hieron. *De Dei Patris,* inquit, *& Filii nomine dicit, cujus mysterium sacularis sapientia scire non potest, quamvis unum esse Deum..... intelligere potest*; ex quibus docemur, hoc mysterium solâ revelatione cognosci; ergo &c.

183. Confirmatur primò, quia Sancti Patres censent, generationem Verbi Divini esse supra omnem captum, etiam Angelorum, ut patet ex D. Ambr. lib. 1. de Fide cap. 5. *Mihi impossibile est*, ait, *generationis* (nempè Filii Dei) *nosse secretum. Vox silet, mens deficit, non tantùm mea, sed etiam Angelorum: supra Potestates, supra Angelos, supra Cherubim, supra Seraphim, supra omnem sensum est*; ergo &c. Secundò, quia mysterium Incarnationis non potest probari rationibus naturalibus, etiam quod sit possibile, ideo enim illud vocat absconditum D. Paulus 1. Cor. 2. ibi: *Loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est.. .... quam nemo Principum hujus seculi cognovit*; sed mysterium Trinitatis non est minùs sublime, quàm sit Incarnationis mysterium ergo &c.

184. Probatur secundò ratione, quia cognitio quidditativa hujus mysterii, ut talis esset, deberet attingere clarè, & distinctè quidditatem, sive Essentiam Dei in hoc mysterio; siquidem quærentes quid est rei? quærimus illius definitionem, ut notavit *P. Recupit. lib. 2. q. 4. n. 2.* definitio autem est conceptus distinctus rei definitæ; sed in via non possumus efformare conceptum distinctum, sive distinctè repræsentantem hujus mysterii quidditatem, seclusâ revelatione; siquidem non possumus sic attingere, quod Personæ sint tantùm tres, nec plures, nec pauciores; quod communicent in eadem numero natura; quod prima ab alia non procedat; secunda procedat à prima; tertia procedat à prima, & secunda; quod secunda procedat per veram generationem, non ita verò tertia, quæ omnia sunt de quidditate hujus mysterii, & lumen naturale intellectûs excedunt; ergo &c.

185. Dices: Intellectus creatus potest naturaliter attingere Essentiam Dei singularissimam, quatenùs potest naturali lumine demonstrare, Deum esse unum in essentia, prout alibi diximus; sed in Mysterio Trinitatis est unus Deus in essentia; ergo intellectus creatus naturali lumine attingit hoc mysterium quoad *quid est*. Respondeo negando consequentiam: nam cognitio attingens aliquid essentiale objecti non dicitur illius quidditativa, sed quidditatis, sic enim cognitio animalis dicitur cognitio quidditatis, non autem quidditativa hominis: licet igitur intellectus creatus possit attingere naturaliter essentiam Dei singularissimam, talis cognitio solùm dicetur quidditatis, non autem quidditativa mysterii; siquidem non attingit totam essentiam mysterii, prout diximus. Accedit dato, quod essentia esset tota essentia mysterii, adhuc talis cognitio non esset illius quidditativa, cùm adhuc non esset clara, & distincta, quod ad cognitionem quidditativam requiritur, prout patet ex proximè dictis.

186. Dico 2. Intellectus creatus non potest naturaliter cognoscere hoc mysterium quoad *an est* evidenter, seclusâ revelatione. Ita Doctores citati. Probatur primò ex iisdem Scripturæ testimoniis. Secundò, quia cognitio creata evidens debet esse, aut immediatè ex propriis terminis, aut mediatè, idque aut à priori per causam, aut à posteriori per effectum; sed Mysterium Trinitatis nullo ex his modis potest evidenter cognosci ab intellectu creato lumine naturali, etiam quoad *an est*; ergo &c. Probatur minor, quia cùm termini in hoc mysterio sint valdè reconditi, non potest ex terminis immediatè cognosci: & cùm nulla detur causa hujus mysterii, non potest per illam mediatè cognosci à priori: similiter cùm nullus detur effectus proprius Trinitatis; siquidem omnes creaturæ ita sunt ab Omnipotentia, ut eodem modo essent ab illa, etiam si per impossibile non esset Trinitas, non potest per effectum à posteriori cognosci; ergo cùm nullum sit medium creatum respectu hujus Mysterii, non potest evidenter cognosci ab intellectu creato naturaliter, neque quoad *an est*.

Difficultas 2. Utrùm lumine naturali dari possit 187.
de hoc mysterio assensus, sive cognitio saltem probabilis? Negativè. Ita *P. Soar. cit. num. 10. P. Vasq. P. Granad. P. Præposit.* & alii. Probatur primò, quia ex pluribus locis Scripturæ, & Sanctorum Patrum apud Doctores citatos, constat hoc mysterium esse naturaliter investigabile; sed id non potest intelligi de sola cognitione evidenti; siquidem quæ probabiliter cognoscimus non sunt absolutè supra cognitionem, & investigationem naturalem; sic enim multa naturalia, & creata cognoscimus, imò plerumque non nisi probabiliter; ergo loquuntur de cognitione naturali, etiam probabili; consequenterque mysterium Trinitatis, neque prout sic potest naturaliter cognosci.

Probatur secundò, quia nullum datur medium 188.
sufficiens ad talem assensum probabilem, etiam cum formidine præstandum, neque à priori, neque à posteriori, ut diximus; ergo &c. Confirmatur, quia licet talis mysterii apprehensio aliqua occurrat, statim etiam occurrit illud principium: *quæ sunt eadem in uno tertio, sunt eadem inter se*, quod naturaliter videtur destruere omnem assensum etiam probabilem in contrarium; ergo &c.

Argues 1. Philosophi antiqui, ut Plato, & alii 189.
apud *P. Soar. cit. n. 12.* cognoverunt mysterium Trinitatis; & tamen fuerunt lumine supernaturali, & omni revelatione destituti; ergo &c. Respondeo Philosophos antiquos, qualemcunque habuerint Trinitatis notitiam, illam hausisse, tum ex sacris Libris: tum ex aliqua traditione ab Adamo: tum ex Sybillis, quibus Deus illud mysterium, sicut & alia revelavit; ac proindè id ortû habuisse ex aliqua revelatione, saltem remotè. Addo, eos Philosophos, ut optimè notat *P. Soar.* non rectè, & sine errore sensisse de hoc mysterio; siquidem aut inæquales dicebant Personas, aut diversitatem naturæ apponebant.

Argues 2. In homine est imago Trinitatis juxta 190.
illud Gen. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*; sed imago naturaliter cognita est medium cognoscendi illud, cujus est imago; ergo &c. Respondeo hominem esse quidem, & dici imaginem Trinitatis, valdè tamen obscuram & imperfectam, quatenùs ut creatura rationalis participat vim intelligendi, & amandi, quæ cùm in Deo communis sit toti Trinitati, pertinet ad unitatem Dei in essentia, non autem ad diversitatem Personarum; sicque homo non potest esse medium ad cognitionem mysterii Trinitatis.

Argues 3. Plures videntur posse assignari ra- 191.
tiones, quæ licet non evidenter, saltem probabiliter suadeant, possibilitatem hujus Mysterii; sic

enim naturaliter cognoscimus, Deum esse Omnipotentem; ad Omnipotentiam autem spectat producere terminum ejusdem perfectionis secum; ergo &c. Resp. negando antecedens, ad cujus probationem dicimus, licet cognoscamus Deum esse Omnipotentem, statim nobis occurri, non pertinere ad illam producere terminum ejusdem perfectionis cum Deo; alioqui produceretur alius Deus, quod repugnat lumini naturali.

192. Argues 4. Naturaliter cognoscimus, Deum esse intelligentem, & amantem: Similiter cognoscimus naturaliter, intelligere, & velle esse actiones, quæ important principia, & terminos realiter distinctos; ergo naturaliter fit cognoscibile esse in Deo Verbum, & amorem productum; non accidentalem; ergo substantialem, & ejusdem naturæ cum principio. Respondeo esse intelligentem, & amantem, aut naturali lumine cognosci in Deo esse per essentiam, & non importare actionem, & terminum distinctum propter immutabilitatem: aut si importet, non esse terminum substantialem: aut si talis sit, non esse æqualem, & multò minùs ejusdem individuæ Naturæ, quæ omnia sunt contra Mysterium Trinitatis.

193. Argues 5. Naturaliter cognoscimus quidquid perfectionis est in creaturis, debere dari in Deo, seclusis imperfectionibus; sed esse fœcundam, & generare sibi similem est perfectio creaturæ cum imperfectione multiplicitatis in natura; ergo naturaliter cognoscimus esse in Deo illam perfectionem sine hac imperfectione. Respondeo licet cognoscamus naturaliter, quod in Deo sit omnis perfecti› simpliciter, sive omnis perfectio creaturæ, seclusis imperfectionibus, multa tamen esse in creaturis, quæ ex suo conceptu non possunt exuere imperfectionem, ut esse corporeum, & similia; & hujus generis esse statim occurrit illud esse fœcundum, & generare sibi simile; siquidem hoc non potest naturaliter intelligi sine diversitate in natura, quod destruit Mysterium Trinitatis.

194. Argues 6. Naturali lumine cognoscimus, bonum esse communicativum sui; sed etiam sic cognoscimus, Deum esse infinitum bonum; ergo etiam sic cognoscemus se infinitè communicare; non *ad extra* producendo creaturas; ergo *ad intra* producendo personam infinitam, cùm Essentia produci nequeat. Respondeo negando minorem probationis; Deus enim infinitè se communicat *ad extra*: tùm quia creaturas potest magis, ac magis in infinitum producere: tùm etiam quia illas deducit, & extrahit per creationem ex nihilo, quod postulat potentiam infinitam.

195. Argues 7. Producere actu est perfectio; sed cognoscimus, Deum non producere actu ab æterno *ad extra*; ergo naturaliter possumus cognoscere produxisse ab æterno *ad intra* Personam divinam, ne dicamus fuisse ab æterno absque illa perfectione producendi, & generandi. Respondeo commmunicare se per productionem actualem non esse perfectionem boni; siquidem productio actualis, cùm absolutè loquendo, saltem in creatis, identificetur cum termino producto, & non cum producente, nullam dicit perfectionem in ipso producente. Undè ratio naturalis quando intelligeret, Deum non producere ab æterno, non intelligeret, eum carere aliqua perfectione: imò cùm non intelligeret productionem, & generationem absque diversitate, & multiplicatione naturæ productæ, diceret non posse aliquid divinum produci, & generari.

196. Argues 8. Sine consortio non est perfecta felicitas; sed Deus est perfectissimè beatus; ergo necessariò debet habere societatem, & consortium Personarum. Respondeo intellectum potiùs assentiri, bonum infinitum non indigere consortio alterius ad sui felicitatem, quàm habere consortium Personarum: tùm quia jam non esset bonum infinitum, cùm non esset sibi sufficiens: tùm quia consortium personarum videretur destruere singularitatem, & unitatem Dei: tùm etiam quia si adstrueret consortium personarum, eâdem suasione adstrueret etiam multiplicitatem naturæ, quæ destruit Mysterium Trinitatis. Undè argumentum solùm potest locum habere in creatis ob suam limitationem.

197. Argues 9. Philosophi naturaliter cognoscunt, animam rationalem esse totam simul in pluribus partibus materiæ realiter distinctis; ergo indè saltem probabiliter possunt cognoscere, non repugnare, eandem naturam esse totam in pluribus Personis realiter distinctis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia benè intelligitur quomodo anima rationalis possit tota correspondere pluribus partibus materiæ realiter distinctis, à quibus ipsa etiam realiter distinguitur; ex hoc enim non sequitur, aliqua inter se realiter distincta esse idem in uno tertio indistincto: at verò non intelligitur quomodò eadem indivisibilis natura sit idem realiter cum Personis, quæ realiter non sint idē inter se, in quo consistit Mysterium Trinitatis.

198. Argues 10. Naturaliter cognoscimus, hoc Mysterium non posse demonstrari impossibile; siquidem cùm sit verum in se, verum autem non contradicat vero, non potest impossibile demonstrari; ergo naturaliter cognoscimus posse demonstrari possibile; siquidem inter possibile, & impossibile, cùm sint contradictoria, non datur medium. Respondeo negando antecedens; cùm enim ante revelationem non cognoscamus hoc Mysterium, non implicat, quod judicemus, licet falsò, posse illud demonstrari impossibile; imò ratio naturalis ita judicabit, quatenùs intellectus, dùm experitur in creatis non posse stare unitatem naturæ cùm pluralitate personarum, sibi relictus judicabit id esse in Deo impossibile; siquidem niteretur in illo principio: *Quæ sunt eadem in uno tertio, sunt eadem inter se*; quod verum experitur in creatis.

199. Advertes tamen, tale Mysterium non posse quidem impossibile demonstrari, si loquamur de demonstratione rigorosa, quæ debet esse vera, ut probat argumentum; ex hoc tamen non benè infertur posse demonstrari possibile; nam licet possibile, & impossibile sint contradictoria, quorum unum sequitur necessariò ex negatione alterius; tamen non posse demonstrari *impossibile*, & posse demonstrari possibile, non sunt contradictoria, quia non cadunt supra idem prædicatum, quod erat necessarium, ut essent contradictoria, ficque non sequitur unum ex negatione alterius; neque ex eo, quod non possimus demonstrare impossibile hoc Mysterium sequitur, posse illud demonstrare possibile; siquidem cùm desintad utrumque media sufficientia, neutrum potest demonstrari. Undè quando D. Thom. hîc docet, posse nos cognoscere, & defendere, hoc Mysterium non esse impossibile, loquitur, posita revelatione, quâ suppositâ, etiam hæretici naturaliter cognoscunt Trinitatem.

200. Argues 11. Ex eo, quod actus liberi dicant perfectionem, illos naturaliter cognoscimus in Deo, semotâ imperfectione mutationis, & distinctionis, quæ

quæ reperitur in actibus liberis creatis; sed communicatio naturæ est perfectio; ergo illam naturaliter cognoscemus, in Deo, semota imperfectione multiplicationis, & distinctionis naturæ, quæ reperitur in creatis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia ratio naturalis cogit admittere in Deo libertatē, ne dicamus, Deum necessariò operari; & cùm naturali etiam ratione constet, Deum esse immutabilem, & simplicissimum, ideò sine imperfectione mutationis, & distinctionis naturaliter ei concedimus actus liberos: at verò ut Deo concedamus cōmunicationem naturæ pluribus realiter distinctis sine ejus divisione, & multiplicitate, nulla ratio naturalis cogit, imò contrarium videtur ex creaturis probari, ut patet ex dictis.

201. Argues 12. Mysterium Trinitatis potest apprehendi, dubitando, an sit probabile; siquidem impossibilia sæpè apprehendimus, de quibus disputamus; sicque à fortiori poterimus apprehendere possibilia, quale est hoc mysterium, imò de facto datur; ergo positâ hujusmodi apprehensione possumus per illam mysterium Trinitatis attingere. Respondeo primò cum *P. Soar. cit. n. 11.* seclusâ omni revelatione, non posse talem apprehensionem in cor hominis ascendere; siquidem nullum est objectum naturale, quod illam, aut mediatè, aut immediatè possit excitare, sicut potest nos excitare ad aliqua etiam impossibilia apprehendenda. Respondeo secundò, dato antecedente (neque enim procedit quæstio de cognitione apprehensiva, sed judicativa,) negando consequentiam; nam licet intellectus apprehenderet hoc mysterium, dubitando, an esset possibile, statim etiam appareret impossibile, ut constat ex dictis propter illud principium: *quæ sunt eadem in uno tertio, &c.* sicque aut unam tantùm Personam, sicut unam naturam, aut diversas naturas, sicut Personas judicaret.

202. Argues 13. Multa entia supernaturalia possumus, saltem probabiliter cognoscere lumine naturali; ergo etiam sic poterimus cognoscere hoc mysterium, licet sit supernaturale. Respondeo dato antecedente, de quo jam alibi; negando consequentiam; diversa ratio est, quia hoc mysterium non est supra cognitionem, etiam probabilem luminis naturalis, ex eo præcisè, quod sit supernaturale, sed ex eo, quod tantæ sit excellentiæ, ut nullum habeat principium in natura suæ cognoscibilitatis, imò potiùs in contrarium maximæ sint difficultates naturaliter cognoscibiles: at verò aliqua entia supernaturalia possunt habere principia suæ cognitionis probabilis, & eas difficultates ex opposito non inducunt ex suo conceptu.

203. Difficultas 3. Utrùm saltem ex aliquo auxilio gratiæ ordinis naturalis possit haberi assensus evidens, aut saltem probabilis hujus mysterii Trinitatis? Negativè. Ita *P. Soar. P. Vasq. P. Ruiz. P. Martinon.* & alii supra citati. Probatur primò ex illo 1. Cor. 2. 11. ibi: *Quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei*, ubi illuminatio Spiritus Sancti, quæ semper est gratia supernaturalis requiritur ad hujusmodi cognitionem; ergo &c.

204. Probatur secundò, quia posito hujusmodi auxilio ordinis naturalis, aut Deus concurreret ad talem cognitionem cum intellectu creato ei infundendo speciem sui propriam: aut ei proponendo aliquod medium naturale, ex quo eliceret talem cognitionem: Non primum, nulla enim datur species naturalis, & debita alicui intellectui naturali de mysterio Trinitatis, cùm sit objectum supernaturale: Non secundum; tale enim medium debebat esse aliquis effectus; nullus autem datur effectus proprius Trinitatis; siquidem Deus ut Unus, & non ut Trinus operatur *ad extra*; ergo &c.

Oppositum tenent *Scot. in 2. dist. 3. q. 9. & in 4. dist. 49. q. 11. Major in 2. dist. 3. q. 5. conclus. 5. & q. 3. prolog. Bassol. q. 1. prolog. a. 2. Ocham. q. 1. prolog. a. 5. concl. 2. 3. & 4.* & alii asserentes posse Angelo infundi species proportionatas ejus virtuti naturali intelligendi, & inservientes ad actum merè naturalem hujus mysterii, quæ quidem species solùm erunt supernaturales, quatenùs à Deo sunt infusæ, naturales tamen, quia ad eliciendum actum ordinis naturalis inservirent. Quoad cognitionem mediatam per alienas species evidentem de hoc mysterio videntur etiam tenere *Henricus, Cajet. & Durand.* Quoad cognitionem verò probabilem, supposito auxilio ordinis naturalis, affirmat *P. Alarcon. tract. 5. d. 1. cap. 3. num. 10.* pro omnibus: 205.

Objicies 1. In tali cognitione per hujusmodi speciem à Deo infusam nulla apparet repugnantia; ergo &c. Respondeo negando antecedens: talis enim species esset, & non esset supernaturalis: esset utpotè supra exigentiam totius naturæ, seu intellectûs naturalis: non esset, tum quia ita supponitur: tum quia inserviret virtuti naturali intellectûs naturaliter operantis; hæc autem implicant. 206.

Objicies 2. Ideò non posset, prout sic attingi mysterium Trinitatis, quia cùm sit objectum supernaturale, non potest de illo dari species naturalis; sed hæc potest dari de objecto supernaturali, ut patet in specie memorativa relicta ab actu supernaturali; ergo &c. Respondeo primò cum aliquibus, actum supernaturalem nullam relinquere speciem memorativam, quod probant exemplo Visionis beatæ. Non placent, quia eadem est ratio de actibus naturalibus, atque de supernaturalibus; sed illi relinquunt species sui memorativas; ergo etiam isti. Neque obstat exemplum Visionis Beatæ; siquidem hæc, cùm de se sit perpetua, & indelebilis, non curat relinquere speciem sui vicariam, & memorativam. 207.

Respondeo secundò negando absolutè minorem, & ejus probationem; species enim memorativa actûs supernaturalis est etiam supernaturalis, ut tenent *P. Soar. P. Arrub. P. Turrian. P. Alarcon. & P. Tellez d. 70. sect. 5. num. 14.* Nec obstat, quod hæreticus recordetur actûs fidei præteriti; siquidem talis recordatio provenit ab specie memorativâ naturali relictâ ab actu fidei, non supernaturali, sed naturali, qui simul cum supernaturali elicitur, ut multi docent. 208.

Objicies 3. Trinitas non est magis supernaturalis, quàm Deus; sed Deus potest evidenter cognosci per alienas species; ergo etiam Trinitas. Respondeo primò, argumentum, si valeret, etiam probare, posse Trinitatem cognosci sine auxilio gratiæ ordinis naturalis; siquidem sic cognoscitur Deus, & ejus Omnipotētia, quod tamen repugnat. Respondeo secundò negando majorem: nam in ratione objecti magis supernaturalis est Trinitas, quàm Deus; siquidem ad cognoscendum Deum dantur media, nempè effectus naturales; non ita verò ad cognoscendam Trinitatem, ut diximus. 209.

Instabis: Omnipotentia, & Providentia divina possunt cognosci per effectus; sed illæ connectuntur essentialiter cum Trinitate; ergo hæc ex auxilio gratiæ ordinis naturalis poterit evidenter cognosci. Respondeo negando consequentiam; neque enim sufficit illa connexio, ut cognitâ Omni- 210.

potentiâ

potentiâ, naturaliter possit cognosci Trinitas evidenter; siquidem illa connexio est identica, & materialis, non autem formalis; & cognitio illa Omnipotentiæ est naturalis, & imperfecta, & quoad *an est*, neque est illi adæquata in ratione objecti.

211. Objicies 4. Ex D. Athan. *Orat. 2. & 3. contr. Arianos*, ubi docet, Philosophos fuisse inexcusabiles, qui nullam cognitionem hujus Mysterii voluerunt admittere; sed non ita fuissent inexcusabiles, si saltem probabiliter non potuissent illud attingere; ergo &c. Respondeo Philosophos dici inexcusabiles, aut quia noluerunt admittere cognitionem Trinitatis ab Scripturis, vel traditione inculcatam: aut quia si facerent, quod in se erat, Deus illos circa tale Mysterium illustraret, ut illud agnoscerent: quo sensu sunt etiam inexcusabiles quoad alia fidei mysteria.

212. Objicies 5. Rationes, & similitudines supra adductæ, si ex auxilio speciali ordinis naturalis perfectè penetrentur, videntur sufficere ad inducendum, saltem Angelum ad assensum probabilem hujus Mysterii; ergo &c. Respondeo negando antecedens; rationes enim, & similitudines non inducunt ad cognitionem Trinitatis absque errore ex quocumque auxilio speciali ordinis naturalis; siquidem nunquam potest vincere illam difficultatem illius principii: *Quæ sunt eadem in uno tertio, &c.* Ex dictis.

213. Colliges primò, quæ hactenùs dicta sunt, procedere tam de intellectu humano, quàm Angelico; siquidem etiam Angelus non potest divina cognoscere naturaliter, nisi per effectus naturales; hi autem solùm ostendunt Deum ut unum, non verò ut Trinum in Personis. Secundò præcedentem doctrinam præscindere ab eo, quod sit possibilis substantia creata supernaturalis intellectiva, de quâ jam alibi in Metaphysica; nam si hæc admittatur possibilis, (quod nos cum probabiliori sententia negavimus in *Met. tract. 2. d. 5. sect. 12. à num. 425.*) jam ejus lumen intellectuale non erit naturale, sed supernaturale, respectu cujus aliquod medium supernaturale, nempe actus fidei, aut Visio Beata poterit esse medium ad cognitionem hujus Mysterii.

SECTIO VIII.

Vtrùm, suppositâ revelatione Divinâ, possit naturali lumine cognosci Mysterium Trinitatis?

214. ADvertes primò, hanc revelationem dupliciter fieri posse, aut obscurè, prout fit in via; aut evidenter, prout fit in Patria. De hac posteriori nulla est quæstio; siquidem certum est in Patria revelari hoc Mysterium Beatis revelatione clarâ, & evidenti, nempè per manifestam visionem, quâ videtur Deus, sicuti est. De revelatione autem viæ obscurâ, & inevidenti procedit quæstio.

215. Advertes secundò, non procedere quæstionem de cognitione fundatâ in revelatione divinâ absque discursu, qui sit ratio assentiendi objecto revelato; talis enim cognitio est fides supernaturalis: non etiam procedere de cognitione habita ex discursu, in quo ponitur aliqua propositio revelata; talis enim cognitio est assensus Theologicus: sed solùm procedere de cognitione merè naturali, quæ tamen supponat revelationem divinam, non ut causam, sed ut removentem impedimenta ad hoc, ut intellectus possit invenire rationes naturales, quibus hoc Mysterium evidenter, aut saltem probabiliter demonstretur. His positis.

Difficultas 1. Utrùm, suppositâ revelatione Divinâ, possit intellectus creatus naturaliter demonstrare cognitione evidenti Mysterium Trinitatis? Negativè. Ita *P. Soar. hîc lib. 1. cap. 12. num. 8. P. Vasq. d. 133. cap. 2. P. Valent hîc q. 6. punct. 1. P. Molin. Caiet. Bannez. Zumel. D. Bonav. in 1. dist. 3. art. 1. q. 4. Scot. quodlib. 14. Durand. q. 3. prolog.* quos citat, & sequitur *P. Granad. tract. 6. sect. 1. P. Arrub. d. 115. cap. 2. num. 7. P. Tanner. d. 4. q. 1. dub. 2. num. 3. P. Arriaga d. 43. sect. 4. P. Becan. P. Ruiz d. 43. sect. 2. P. Alarcon. tract. 5. d. 1. cap. 4. n. 2.* & alii. Probatur primò, quia secluså revelatione, non potest naturaliter demonstrari evidenter hoc Mysterium; siquidem nulla res naturalis ex se habet proportionem, & connexionem necessariam cum illo, ut patet ex dictis; sed revelatio illam non confert; ergo etiam, posita revelatione, non potest de illo dari demonstratio evidens naturalis. 216.

Probatur secundò, quia talis evidentia, aut considerari potest in eo, qui habet fidem; aut in illo, qui eam non habet, neque credit: Non primum; siquidem fides, cùm sit inevidens, non inducit evidentiam in objectum, quod de se illam non habet: Non secundum, & quidem à fortiori; alioqui non posset evidentiæ refragari, & priùs assentiretur, quàm crederet; neque in eo necessaria esset pia affectio, quod est falsum; ergo &c. 217.

Oppositum tenent *Raymund. Lullus*, de quo latè *P. Granad. cit. Durand. in 1. dist. 2. q. 4. Richard. de S. Victor. lib. 1. de Trinit. cap. 4. & lib. 3. cap. 5. & lib. 9. cap. 1. Henricus quodlib. 8. q. 14. & quodlib. 12. q. 2. apud P. Soar. cit.* pro quibus: Objicies 1. Mysterium Trinitatis non potest demonstrari impossibile, cùm sit verum; verum autem non potest esse evidenter falsum; ergo potest demonstrari possibile: tùm quia inter possibile, & impossibile non datur medium: tùm etiam, quia ex negativa de prædicato finito, qualis est hæc: *Mysterium Trinitatis non potest demonstrari impossibile*: rectè sequitur affirmativa de prædicato infinito, qualis est hæc: *ergo potest demonstrari non impossibile*: non impossibile autem, & possibile idem sunt; ergo &c. 218.

Respondeo concesso antecedente, negando consequentiam, & ad primam ejus probationem dicimus, inter possibile, & impossibile secundùm se non dari medium; dari tamen quoad cognitionem; potest enim intellectus ex defectu mediorum negativè se habere non cognoscendo evidenter ejus possibilitatem, aut impossibilitatem. Ad secundam neganda est sequela; *ergo potest demonstrari non impossibile*; sequitur enim hæc; *ergo potest non demonstrari impossibile*, quæ est vera; siquidem negatio debet afficere totum prædicatum, nempè *demonstrari impossibile*. 219.

Objicies 2. ex doctrina Raymundi Lullii intendentis probare evidenter, suppositâ fide, esse in Deo pluralitatem Personarum. Non est minoris actualitatis, potestatis, & nobilitatis bonitas infinita, quàm finita; sed hæc est ratio ob quam bonum finitum producat de se, & naturaliter bonum finitum; ergo etiam illa, quam Deus habet, erit ratio producendi naturaliter, & ex se bonum infinitum; sed hoc non potest esse, nisi Deus; ergo Deus naturaliter producit alium Deum, non distinctum in natura, cùm sit impossibile; ergo in 220.

Per-

persona; siquidem inter producens, & productum debet dari aliqua distinctio realis.

221. Respondeo non semper ex bonitate inferri in creaturis communicationem, ita ut quo major est, eo magis se communicet producendo; siquidem substantiæ Angelicæ inter res creatas majorem habent bonitatem; & tamen non nisi accidentia producunt, nempè suos actus intellectûs, & voluntatis, & motum. Unde ad bonitatem infinitam non requiritur, quod se naturaliter communicet producendo actu aliquid infinitum, sed quod possit se in infinitum cõmunicare producendo in infinitum creaturas ex nihilo, in quo satis excedit bonitatem, & communicationem totius creaturæ.

222. Objicies 3. Quod est purus actus, æternus, & infinitus, agit æternè, & infinitè, producendo aliquid æternum, & infinitum; sed Deus est purus actus, æternus, & infinitus; ergo agit producendo aliquid æternum, & infinitum, nempè Deum: non distinctum in natura; ergo in persona. Confirmatur, quia proprium Deo est operari magna; sed nihil est simpliciter magnum, nisi Deus; ergo Deus producit Deum.

223. Respondeo negando majorem, si sermo sit de productione propria, jam enim esset potentia, & non purus actus; secùs verò de productione impropriâ, metaphoricâ, & grammaticali, qualis est productio actuum intelligendi, & volendi, qui solùm ratione distinguuntur à Deo, & ab ejus facultatibus quasi producuntur. Ad confirmationem dicimus, magnitudinem Dei ex eo commendari, quod ab alio produci nequeat, & omnia infra ipsum, licet magna sint, ab ipso producantur.

224. Objicies 4. Idem est in Deo existere, & agere; sed Deus est Deus in existendo; ergo & in agendo; ergo agit, & producit Deum; alioqui non esset Deus in agendo, sicut est in existendo. Respondeo illud agere, aut dici *ad intra*, aut *ad extra*: Si primum, vera est major; falsum tamen, quod ratio naturalis cognoscat in Deo proprium, & rigorosum agere *ad intra*, cùm Deum cognoscat improductum: Si secundum, falsa est major; siquidem agere actuale *ad extra* non est ipse Deus, cùm sit quid creatum identificatum cum effectu. Neque ut Deus sit Deus in agendo necesse est, quod producat alium Deum, sed quod possit ex nihilo agere quæcumque voluerit independenter à quovis alio.

225. Objicies 5. Essentia, & Potentia Dei, cùm sint infinitæ, distant infinitè à nihilo; sed non ita distarent, si de se, & naturaliter non producerent aliquid: siquidem tunc sibi annexum haberent ipsum nihil, si nihil producerent; ergo aliquid sic producunt; non finitum, cùm potentia sit infinita, simplex, & indivisibilis; ergo infinitum; consequenterq; Deum. Respondeo producere finitum *ad extra*; neque enim apparet cur illud, quod producit, debeat esse infinitũ, ex eo quod ejus potentia sit infinita, simplex, & indivisibilis in se, cùm multa finita videamus producta; neque enim potentia, licet sit infinita, producit modo infinito, sed finito.

226. Objicies 6. Nobilius est ens, quod, cùm sit infinitum, & æternum, infinitum, & æternum facit, quàm illud, quod non facit; alioqui melior esset potentia, & privatio actûs, quàm ipse actus; sed Deus est ens nobilissimum, infinitum, & æternum; ergo producit aliquid infinitum, & æternum; consequenterque Deum. Respondeo majorem esse falsam; nam si infinitum, & æternum Deus produceret; aut esset idem Deus, qui ipse; aut alius: Non primum, id enim ratio naturalis credit impossibile; siquidem idem numero Deus non potest esse productus, & improductus: Non secundum; nam etiam ratio naturalis judicat id impossibile, cùm unus tantùm Deus demonstretur possibilis.

227. Instabis: Quamdiu Deus infinitus non producit terminum infinitum, non videtur produxisse aliquid adæquatum suæ bonitati; ac proindè se communicasse quantùm postulat; ergo &c. Respondeo eam esse Dei excellentiam, ut nihil sibi adæquatum possit producere, sed omnia ab ipso distent infinitè, & sint in infinitum producibilia.

228. Objicies 7. ex eodem Lullio contendente demonstrare, unam Personam esse Patrem, & aliam Filium: Quod producitur ab alio secundùm naturæ operationem, & principalem modum, & ordinem producendi, estque in eadem natura cum producente, est Filius, & qui illum producit, est Pater; sed ita se habent in Deo producens, & productus; ergo in Deo est Pater, & Filius. Respondeo hanc non esse demonstrationem: tum quia minor non demonstratur, ut patet ex dictis: tum etiam, quia productiones divinæ debent esse per intellectum, & voluntatem, sicque ex vi productionis solùm fit, ut communicentur intellectio, & amor terminis productis, non autem demonstratur evidenter, esse Filium, cui ex vi productionis communicatur solus actus intellectûs, licet identicè communicentur cœtera.

229. Objicies 8. ex eodem Lullio intendente demonstrare in Deo esse tertiam Personam. In Deo debet necessariò esse amor, quo Pater, & Filius se diligant; ergo in Deo est tertia Persona, quæ sit amor; alioqui si amor in Deo non esset aliqua peculiaris persona, foret quid accidentale; cùm tamen sit evidens non esse in Deo accidens. Respondeo amorem, quo Deus se diligit, esse actum essentialem indistinctum ab aliis Personis, & non esse personam formaliter loquendo, licet sit substantialis, utpotè essentialis tribus Personis.

230. Objicies 9. Inter Patrem, & Filium debet esse summa concordia; sed hæc non reperietur, nisi amor sit Persona, in cujus productione Pater, & Filius æqualiter concordent, quantùm ad omnes rationes, & dignitates; ergo &c. Respondeo primò cum *P. Soar.* negando majorem: concordia enim propriè requirit distinctionem, non tam in personis, quàm in voluntatibus, cùm sit diversorum cordium, seu voluntatum unus simul consensus, ut dicit *D. Thom. 2. 2. quæst. 29. art. 1.* cùm autem in Deo unum tantùm sit velle, potiùs in eo est unitas, quàm concordia. Patet in Christo Domino, in quo datur concordia ratione voluntatis humanæ, & divinæ; cùm tamen sit unum tantùm supposítum. Secundò, ad summam concordiam sufficere amorem infinitum, licet non distingueretur, nec realiter produceretur à Patre, & Filio.

231. Objicies 10. Si in Deo ponantur tres Personæ, omnes ejus dignitates, & perfectiones habebunt suos actus intrinsecos, & perfectos secundùm suas proprias rationes, sicque bonitas habebit bonificativum, bonificabile, & bonificare; magnitudo magnificativum, magnificabile, & magnificare; sicque de aliis; si autem in Deo non ponatur pluralitas, nulla dignitas, & perfectio divina habebit suum actum naturalem sibi proprium, & intrinsecum, imò omnes erunt otiosæ, & carentes naturali perfectione, & fœcunditate; ergo &c.

232. Respondeo primò, Deum esse purissimum actum

actum in se ipso, nec posse habere alium actum, qui sit operatio præter intellectionem, & amorem, qui ab ipso Deo non distinguuntur, nisi tantùm ratione, & quoad nos. Respondeo secundò, proportionem illam bonificativi, bonificabilis, & bonificandi, sicq; de aliis, multipliciter redolere falsitatem; nam si sensus sit intra ipsum Deum produci aliquid mediâ bonitate formaliter loquendo, est falsum, & plusquam temerarium; siquidem Processiones divinæ solùm sunt per intellectum, & voluntatem. Accedit, quod bonificativum in hoc modo loquendi non potest esse alia Persona, nisi Pater, sicut bonificabile erit Filius, & bonificare Spiritus Sanctus; talis autem modus nominandi, & declarandi Personas divinas, est novus, nec legitur apud Sanctos Patres, & Doctores qui tanto studio, ac religione mysterium Trinitatis declarant, & nomina ad declarandum usurpant.

233. Hactenùs Raymundus Lullius homo natione Catalaunus, qui cùm juvenis mercaturam exercuisset, postea in solitudinem se recepit, ubi cùm nec Latinam linguam, ne dùm abstrusas scientias didicisset, patrio sermone 20. libros conscripsit, in quibus tam de divinis, quàm de humanis novâ quâdam, & multis admirabili arte conscripsit, cujus tamen opera adhuc sub Judice sunt, licet ipse, qui anno 1301. obiit, præfatam doctrinam divinitùs acceptam testetur à Christo Domino, qui sub imagine Cruci affixâ ei objectus est, ut refert *Joan. Mariana lib. 15. de rebus Hispaniæ cap. 4.* additq; authorem istum esse sine dubio laudandum, quod studio religionis Catholicæ propagandæ in Africam profectus sit, ubi cùm prædicandi, monendi, castigandiq́ue finem non faceret, lapidibus obrutus est; & corpus ejus in Balearem majorem translatum in maxima populorum veneratione habitum est.

234. Contrarium tamen sentiunt alii, nam in *2. part.* Directorii quæsitorum fidei *pag. 189.* dicitur, illum, qui Raymundo crucifixus apparuit, credi fuisse dæmonem, non Christum Dominum, diligentiâq; Nicolai Zymerici ex præcepto *Gregor. XI.* fuisse doctrinam Raymundi à 20. Theologiæ Magistris examinatam, & in ea inventos 500. errores à prædicto *Gregor. XI.* damnatos in bulla speciali; ex quibus 100. referuntur à Petro Episcopo Tarraconensi in prædicto Directorio, ubi *pag. 196.* recensentur 12. errores Lullistarum, quorum ultimus est: quod Raymundus est in Cælis Beatus, & pro tali habendus à suis Sectatoribus, & nominandus.

235. Attamen *P. Uasq. d. 133. cap. 4.* ubi de censura doctinæ Raymundi agit, dicit Romæ anno 1590. dum ipse ibi moraretur, fuisse de hac re celebrem disputationem, multaq́ue esse inventa in defensionem Raymundi; siquidem neque Bulla illa *Gregor. XI.* invenitur, & nonnulli putant fuisse confictam ab Eymerico. Additq́ue P. Vasquez non obscurè ostendi à doctissimo Ludovico de Paramo Inquisitore Siciliæ, Opera Raymundi non esse prohibita, & concludit Raymundum in multis habuisse Spiritum Dei, ut ejus scripta indicant, licet aliqua ex proprio cerebro depromere potuerit, quæ etsi catholica, & vera essent, duriùs tamen, quàm par erat ab eo dicerentur, & explicarentur. Vide *P. Vasq. cit. & P. Soar.*

§.

Quid autem ego sentiam, quænam fides adhibenda sit prædicto Nicolao Eymerici, & quâ in veneratione habendus sit prædictus Raymundus Lullius tertii Ordinis S. Francisci Seraphici satis constabit ex Sententia definitiva, quæ in venerationem, & defensionem prædicti Raymundi prolata fuit, & ex publico Edicto, quod adversus prædictum Nicolaum evulgari jussit Joannes Aragoniæ Rex, quod quidem Edictum, & definitiva Sententia videri possunt in 4. parte Chronicæ hujus præclarissimæ & religiosissimæ, ac de Ecclesiâ emeritæ familiæ, quæ morum integritate, vitæ exemplo, & doctrinæ splendore, depravatos adjuvat, ut resipiscant, incorruptos ædificat, ut crescant, cœcos illuminat, ut videant, ibi enim *lib. 4. cap. 4.* ubi inter illustres sanctitatis Viros, & præclarissimos Ecclesiæ Martyres prædictum Raymundum enumerat, quæ subsequuntur apponit.

Sententia Definitiva.

PRo tanto nos Bernardus Episcopus, & Commissarius prædictus authoritate Apostolicâ nobis in hac Parte commissâ, dicimus, volumus, & decernimus, & pronuntiamus, quod quidquid inveniatur quomodocumq;, & qualitercumq; enarratum, mandatum, comminatum, processum, factum occasione, auctoritate, seu ratione dictæ subreptitiæ, ac obreptitiæ Bullæ, & de falsitate evidenti nimis suspectæ, teneatur pro vano, cassso, irrito, & nullo, & pro infecto, seu non facto à omnibus reputetur: sicut & nos ex potestate nobis attributa superiùs, qua ex nostro Officio nobili utimur, & uti volumus, prædictis attentis, cassamus, irritamus, annullamus, seu ad nihilum reducimus, reducentes etiam authoritate Apostolicâ ipsum Doctorem Raymundum Lull. & omnia dicta, scripta, & opera sua, & omnia alia ratione prædicta quomodocumq;, & qualitercumq;, & per quemcumq;, & contra quoscumq;, & coram quibuscumque processa, & actitata ad statum pristinum, & primarium, ac si in contrarium eorum, nil unquam fuisset dictum, scriptum, vel aliàs quomodolibet enarratũ. Reservantes & submittentes correctionem, determinationẽ, aut authorisationem doctrinæ dicti Doctoris, Sedi Apostolicæ, cujus est de talibus cognoscere, & ordinare, sicut ipsemet Doctor, utpote Catholicus, expresè submittit. In quorum omnium, & singulorum fidem, & testimonium præmissorum præsentes nostras litteras, seu præsens publicum instrumentum per Notarium publicum infrascriptum fieri, & publicari mandavimus, nostriq; sigilli appensione muniri. Datum, & actum Barcinone, sub anno à Nativitate Domini, millesimo, quadringentesimo, decimonono, die vigesima quarta mensis Martii.

Edictum.

JOANNES Dei gratiâ Rex Aragonum, Valentiæ, Majoricarum, &c. dilectis, & fidelibus nostris, &c. Salutem, & dilectionem. Vobis notum facimus per præsentes, quod nos dudum contra illum hominem pestilentem Patrem Nicolaum Eymerici, nostri, & nostrorum subditorum publicum inimicum, suis detestabilibus, & depravatis actibus exigentibus provisiones fecimus subsequentes.

JOANNES Dei gratiâ Rex Aragonum, &c. Universis, &c. Salutem, & dilectionem. Culpis gravibus contra nostram Regiam Majestatẽ, & quod multò magis nos aggravat, in divinam commissis per illum nequam hominem Patrem Nicolaum Eymerici de Ordine Prædicatorum, colore Officii Inquisitionis hæreticæ pravitatis, cui nunc usque, in Regnis, & terris nostris damnatissimè præfuit, multipliciter exigentibus, quas pro nunc ex quadem urbanitatis modestia, & ne ipsius licet, pessimi veruntamen naturalis Imperii, nostri unde omnes appetimus, tam in fama, quàm in moribus esse cæteris meliores, rea nimis infamia sigillatim in aures

veniat

veniat populorum, omittimus, eundem Patrem Nicolaum nostræ reverentiæ, & honori, ac etiam fidei orthodoxæ suspectum, nostrum quoq; & nostrarum gentium notorium inimicum, præsentis, & alterius nostræ sibi directæ patentis literæ serie universis vobis, & singulis nuntiamus, vobis aut nostris Officialibus, & veltrùm cuilibet injungentes expressè sub pœnâ corporum & bonorum, quatenùs litteram ipsam ille ex vobis cui priùs præsentabitur, præsentet eidem, & ex tunc lapso termino decem dierum à præsentatione ipsius litteræ computandorum, infra quem ab omnibus Regnis, & terris nostris eum exire jubemus, ubicumque infra cõmissos vobis districtus ipsum iniquitatis filium, immò potius venenosam viperam reperire poteritis, capiatis, & sub vinculis, fidiq; custodibus destinetis ad nos, ut tot malorum desinat pœnas dignas, ubi autem fortè in aliquâ Baroniâ sit, aut fuerit receptatus; receptatores, quivis fuerint, requiratis cum publico instrumento, ut ipsum scandalosum hominem vobis reddant, vel saltem effectualiter à suis mox terminis favoribusq; repellant: & si hæc facere non curaverint, quod non credimus, procedatis contra eos, & alios inobedientes sic fortiter, tam per receptiones potestatum eorum, quæ pro nobis tenent in feudum, quàm aliàs quod discant de cætero inimicos nostros persequi, non fovere. Nihilominùs vos prædicti officiales præmissa faciatis in districtibus vestris voce præconia publicari, ut singulis innotescat. Datum Valentiæ sub nostro Sigillo secreto, nono die Aprilis, anno subscripto.

Rex Joannes.

236. Difficultas 2. Utrùm suppositâ revelatione, possit hoc mysterium probabiliter cognosci lumine naturali? Dico 1. Suppositâ revelatione, potest hoc mysterium lumine naturali probabiliter cognosci ex authoritate creata. Ita *P. Soar. lib. 1. cap. 12. n. 7. P. Arrub. d. 115. n. 10.* & alii. Probatur, quia supposito, quod quis habeat fidem hujus mysterii, potest illud alteri inculcare, qui ductus authoritate dicentis illi assentiatur; sed ad hujusmodi assensum solùm requiritur lumen naturale; ergo &c. Confirmatur primò, quia aliqui Philosophi, quorum scripta obtestantur hoc mysterium, legentes illud in Scripturis, cognoscentesque lumine naturali non repugnare in divinis, quæ aliundè in creatis non sunt admittenda, tanto mysterio fidem fecerunt; non supernaturalem; ergo naturalem. Secundò, quia hæreticus negans aliqua mysteria, & credens Trinitatem, illam non credit fide divina, & supernaturali; ergo naturali, & humanâ.

237. Dices 1. Revelatio, aut fides non immutat principia naturalia, neque auget eorum connexionem cum Mysterio Trinitatis; sed secluso lumine fidei, non potest lumen naturale assentiri probabiliter huic Mysterio, ut supra diximus; ergo neque sic poterit, positâ revelatione, & fide. Respondeo distinguendo majorem: non auget eorum connexionem intrinsecè, & ex parte objecti; concedo majorem: extrinsecè, & ex parte intellectûs, quatenùs scilicet tollit impedimentum assentiendi; nego majorem: excluso enim per fidem, aut per judicium credibilitatis assensu contrario, manet intellectus expeditior ad assensum probabilem.

238. Dices 2. Assensus probabilis non potest contradicere alicui principio naturali evidenti; sed talis assensus contradiceret illi principio: *Quæ sunt eadem in uno tertio, sunt eadem inter se*: quod naturaliter est evidens; ergo &c. Respondeo illud principium non esse naturaliter evidens in sensu, quo assumitur respectu intellectûs habentis fidem, aut judicium credibilitatis; siquidem aliundè jam certus est, aut cognoscit modo speciali debere intelligi in divinis; respectu autem aliorum solùm videtur evidens ex siniſtrâ intelligentiâ rerum divinarum.

Infertur: Ergo etiam secluſa fide, sive revelatione, poterit haberi talis assensus, quia etiam secluſa fide, illud principium non contradicit Mysterio Trinitatis. Respondeo negando illationem; nam intelligentia principii est adeò difficilis, ut licet non sit evidens, nisi ex deceptione, nullum tamen habemus firmum principium, ut assentiamur etiam probabiliter, non procedere in divinis in eodem sensu, in quo procedit in creatis, ex quibus naturaliter fuit collectum. 239.

Dico 2. Suppositâ revelatione, & fide, potest congruentia, & convenientia hujus Mysterii naturalibus quibusdam rationibus verisimiliter suaderi. Ita cum *D. Thom. hic q. 32. art. 1. ad 2. P. Tanner. d. 4. q. 1. dub. 2. num. 10. P. Arrub. d. 115. cap. 3. n. 10.* & alii. Probatur, quia ad hoc Mysterium ita suadendum, suppositâ fide, dantur aliquæ rationes congruentes; ergo ex illis poterit ita suaderi. Probatur antecedens: primò, quia creatura potest progenerare sibi simile in natura; ergo etiam Deus. Secundò, quia in homine est quædam Trinitatis imago, quatenùs in eo invenitur præter intellectum, verbum conceptum, & amor procedens; ergo sic erit in Deo Pater, Verbum, & Amor. Tertiò, quia in omnibus rebus invenitur quoddam vestigium Trinitatis, ut docet *D. Aug. lib. 6. de Trinit. cap. 10.* In omnibus relucet potentia, sapientia, & bonitas divina. Item in omnibus cernitur unitas, species, & ordo: numerus, pondus, & mensura: esse, posse, & operari. Hinc etiam trina Philosophia rationalis, moralis, & naturalis: tres abstractiones: tres modi differendi: tres operationes intellectûs: tres termini, & figuræ syllogismorum: tria præcognita: tria principia naturalia: tres motus simplices: tria genera animarum; tres potentiæ animæ, vegetativa, sensitiva, & rationalis: tres passiones entis: & omnia constituuntur principio, medio, & fine; ergo &c. 240.

SECTIO IX.

Utrùm positâ revelatione Divina, possint naturali lumine solvi argumenta facta contra hoc Mysterium?

241. ADvertes primò, præsentem quæstionem universalem esse ad omnia mysteria fidei apud *D. Thom. 1. p. q. 1. art. 8.* specialiter tamen tractari circa hoc Mysterium, utpotè magis reconditum. Secundò, quæstionem posse esse de solubilitate evidenti, aut probabili tantùm: de solubilitate signatè tantùm, aut exercitè: de positiva, aut negativa. Solubilitas evidens tunc datur, quando evidens est, argumenta facta non convincere: probabilis autem, quando solùm probabiliter id affirmatur. Solubilitas signatè tunc datur, quando cognosco, rationes aliquas esse solubiles: exercitè autem, quando actu illas solvo. Solubilitas positiva tunc datur, quando rationibus, aut aliunde evidentibus, aut probabilibus convinco falsitatem opponentis: negativa autem, quando per solam negationem eorum, quæ opponuntur ab Adversario, susceptam propositionem defendo; dummodò apponam rationes

tiones aliquas, aut evidentes, aut probabiles, extrinsecas tamē, quibus prudenter me gerere in tali negatione ostendā. Undè solubilitas positiva potest dici intrinseca, quatenùs aut ex ipsis terminis, aut ex rationibus deprehendo falsitatem propositionis: negativa autem potest dici extrinseca, quatenùs cognosco falsitatem propositionis ex mediis extrinsecis. Tertiò, argumenta aut posse peccare in forma, aut in materia, & hoc vel respectu luminis naturalis, vel respectu luminis fidei. His positis.

242. Dico 1. Argumenta contra Mysterium Trinitatis (idemq; de aliis) quæ peccant contra regulas dialecticas, aut in materia contra lumen naturale, possunt naturaliter solvi evidenter, etiam in actu exercito. Hæc à nullo negari potest. Ita *P. Valent. 1. p. d. 1. q. 1. punct. 5. §. 3. P. Tanner. d. 1. q. 5. dub. 5. num. 1.* Probatur, quia error similium argumentorum est contra lumen naturale; ergo per lumen naturale poterit demonstrari ab illo, qui novit formam dialecticam, & materiam, in qua peccat talis argumentatio. Major difficultas est circa argumenta, quæ peccant contra lumen fidei, aut ratione formæ, aut ratione materiæ, quale est hoc: *Hæc essentia Divina est Pater: hæc essentia Divina est Filius; ergo Pater est Filius*: pro quo.

243. Dico 2. Argumenta, quæ peccant contra mysteria, quæ solo fidei lumine cognoscuntur, sunt evidenter solubilia negativè, tam signatè, quàm exercitè. Ita *P. Valent. P. Tanner. cit. Cajet. 1. p. q. 1. art. 8. P. Vasq. 1. p. d. 11.* Probatur, quia tunc aliquod argumentum solvitur evidenter negativè, quando respondens negat propositionem sibi adversantem, non cum evidentiâ falsitatis cognitæ in se, (tunc enim foret positiva,) sed cum evidentiâ, quod hîc, & nunc habenda sit ut falsa talis propositio; siquidem adversatur fidei, quod judicium est evidens; sic enim qui facit eleëmosynam pauperi, non cognoscit evidenter esse pauperem, cùm sæpè contingat talem non esse; evidenter tamen cognoscit, se hîc, & nunc prudenter facere dando eleëmosynam; sed id præstat fidelis, cùm propositionem sibi oppositam negat adducendo motiva extrinseca, quibus mysteria fidei fiunt evidenter credibilia, & propositiones oppositæ cognoscuntur prudenter incredibiles; ergo argumenta sibi opposita evidenter solvit negativè.

244. Probatur major, quia mysteria fidei sunt evidenter credibilia evidentiâ negativâ, & extrinsecâ, quatenùs scilicet adducuntur rationes extrinsecæ, quæ faciunt judicium evidens, quo quis prudenter, & rationabiliter operetur assentiendo illis mysteriis, ut ostendit *P. Soar. de Fide d. 4. sect. 3.* ergo evidens est propositiones oppositas prudenter negari; non quia earum falsitas sit evidens; sicut neque est evidens veritas opposita, sed quia hîc, & nunc evidens est, prudenter facere, qui tales propositiones negat, cùm sint oppositæ illis, quibus assentiendo evidens est, prudenter operari: sicque evidentia non cadit immediatè supra falsitatem propositionis negatæ, sed supra prudentiam, quâ negatur talis propositio.

245. Dico 3. Argumenta, quæ peccant tam in materia, quàm in forma contra lumen fidei, non possunt solvi evidenter positivè lumine naturali, etiam supposita fide. Ita *P. Tanner. cit.* & alii. Probatur prima pars, quia tunc aliquod argumentum solvitur evidenter positivè, quando respondens adducit rationes intrinsecas evidentes, quibus facit evidentem falsitatem sibi oppositam; sed lumine naturali non possunt inveniri rationes intrinsecæ evidentes, quæ manifestam faciant falsitatem oppositam mysteriis sola fide creditis; alioqui hæc jam possent ratione naturali demonstrari; siquidem ratio, quæ probat falsitatem oppositam, etiam probat veritatem contrariam; ergo argumenta contra Mysterium Trinitatis non possunt solvi evidenter positivè.

Probatur secunda pars, quia in hoc: *Hæc essentia divina est Filius: hæc essentia divina est Pater;* 246.
ergo Pater est Filius: non valet consequentia, quia terminus *essentia* non rectè applicatur; siquidem applicatur ut singularis, & incommunicabilis, sic dictante lumine naturali, cùm tamen sit communicabilis, & singularis, quod sola fide cognoscitur; ergo per solam fidem potest positivè convinci falsitas illius syllogismi; posita verò fide potest talis syllogismus negari evidentia negativa, sive extrinseca. Hinc.

Dico 4. Argumenta contra Mysterium Tri- 247.
nitatis, licet soli lumini fidei contrarientur, possunt solvi evidenter evidentiâ extrinsecâ, sive negativâ, non solùm signatè, sed etiam exercitè. Probatur, quia evidentiâ extrinsecâ cognoscimus hanc propositionem: *Deus est Trinus, & unus*: esse, non quovis modo, sed certò, & infallibiliter credibilem supra omne creatum; ergo eâdem evidentiâ possumus solvere argumenta facta contra talem propositionem, etiam in actu exercito; nam si exercitè cognosco hanc veritatem, etiam exercitè cognosco falsitatem ei oppositam.

Probatur antecedens, quia licet non cognos- 248.
cam evidenter positivè, & per rationes intrinsecas, illam veritatem esse revelatam, cognosco tamen evidenter, me rectè, ac prudenter facere habendo illam pro revelata propter motiva credibilitatis fidei, quæ ita sunt efficacia, ut evidens sit, me prudenter illis acquiescere; siquidem cognosco evidenter, hoc Mysterium contineri inter reliqua, quæ ab Ecclesia proponuntur. Deindè accedunt motiva credibilitatis, quæ licet non faciant evidenter verum id, quod creditur, neque evidenter falsum, quod fidei contradicit, faciunt tamen evidentem obligationem assentiendi illi mysterio sic proposito, & negandi quidquid illi contradicit; quæ quidem evidentia, ut patet, non terminatur ad connexionem terminorum, sed ad obligationem assentiendi, quæ proindè extrinseca est; ergo &c.

Oppositum tenet *P. Gil. lib. 1. tract. 4.* ubi plu- 249.
ra dicit de hac re, & *cap. 10. n. 10.* docet non esse evidens, argumenta contra mysteria, quæ credimus, esse solubilia. Et *cap. 11. n. 3.* Nullo modo, inquit, est dicendum, Thologum solvere evidenter, vel scire negativè esse solubilia argumenta contra mysteria, quæ ex sola revelatione innotescunt. Verumtamen omnia, quæ adducit P. Gil. solùm probant de evidentiâ positivâ, & per rationes intrinsecas, quibus sanè non potest convinci veritas propositionis de fide, sicut neque falsitas ei opposita; alioqui jam talis veritas non foret ex fide: nihil tamen faciunt contra evidentiam negativam, & extrinsecam habitam per motiva credibilitatis nostræ fidei, quibus evidens est illa mysteria esse credibilia, & prudenter habenda pro veris, & omnia, quæ illis repugnant, prudenter reputanda falsa, & ut talia negari debere; non ex eo, quod evidenter attingatur disjunctio inter extrema, sed ex eo, quod evidenter cognoscatur, hîc, & nunc non esse prudenter acquiescendum tali propositioni

Infères:

250. Inferes: Ergo qui resistunt mysteriis fidei, resistunt veritati evidenti; & qui negant argumenta facta contra fidem, opponuntur falsitati evidenti. Respondeo primò concedendo totum in iis, quæ sunt evidentia lumine naturali, qualis est hæc veritas: *Deus est*. Respondeo secundò negando illationem in aliis mysteriis, quæ solâ fide cognoscuntur; nam ex appositâ doctrinâ solùm sequitur, resistentes Mysteriis fidei resistere prudentiæ evidenti, quæ, suppositâ fide, dictat veritatem obscuram sic & sic propositam credendam esse certò, & infallibiliter: sicque omnis, qui penetrat motiva nostræ fidei, evidenter tenet, mysteria fidei esse prudenter credibilia, & omnia illis contraria prudenter esse neganda. Undè si fidei mysteriis non acquiescunt, provenit, aut ex pravo eorum affectu, sicut in iis, qui ex malitia peccant: aut quia non perveniunt ad evidentiam credibilitatis.

251. Dices: Sequitur ex hoc, quod mysterium Trinitatis, suppositâ fide, cognoscatur evidenter naturaliter, saltem negativè; sed hoc non videtur dicendum; ergo &c. Respondeo concedendo sequelam; neque enim id est inconveniens; siquidem cognosci prout sic negativè, nihil aliud est, quàm non admittere rationem aliquam positivam, quæ suppositâ fide demonstret, hoc mysterium esse impossibile.

SECTIO X.

Vtrùm, & quâ ratione cognoscatur hoc Mysterium lumine supernaturali?

252. SUppono primò ut certum, Viatores lumine fidei cognoscere certò, licet obscurè Mysterium Trinitatis, quod Comprehensores in Patria per visionem claram intuentur, de quo non est controversia, ut patet ex illo 1. Cor. 13. *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* Undè controversia præsens solùm est, utrùm extra fidem, & Visionem beatâ, possit lumine supernaturali cognosci hoc mysterium certò, & evidenter? Quæ controversia multiplicem habet sensum, ut ex dicendis constabit.

253. Suppono secundò ex alibi dictis *in Logica tr. 6. d. 4. à n. 1.* Notitiam quidditativam esse claram, & distinctam notitiam rei, ut in se est secundùm omnia prædicata essentialia, quibus constituitur. Undè licet quando inquirimus: *An Deus sit?* Necessariò præsupponatur conceptus: *Quid sit?* Siquidem nemo inquirit, quod ignorat, cùm tamen talis conceptus sit confusus, non dicitur quidditativus, licet terminetur ad quidditatem: sicut etiam non dicitur quidditativus conceptus, qui non attingit omnia, sed aliqua prædicata essentialia; talis enim conceptus dicitur ad plurimùm quidditatis, ut diximus loco proximè citato. Et ratio est, quia quærenti, *quid rei sit?* Rectè respondemus definitione essentiali ipsius rei; definitio autem essentialis est conceptus distinctus explicans totam essentiam rei; ergo notitia quidditativa debet esse cognitio distincta omnium essentialium. Non tamen requiritur ad notitiam quidditativam, quod semper habeatur per propriam speciem, ut etiam diximus loco cit. siquidem cognitio, quæ ex proprietatibus infert essentiam rei, nempè ex risibili animal rationale, est quidditativa; & tamen non habetur per propriam speciem.

254. Suppono tertiò ex dictis etiam *in Logica tract. 6. d. 3. à n. 1.* notitiam intuitivam esse cognitionem immediatam rei præsentis, ut præsens est. Undè particula *immediata* excludit, non speciem, sed medium quodvis priùs cognitum, licet non incognitum; siquidem quoties notitia habetur ex medio priùs cognito, jam non est intuitiva; imò etiam non omnis, quæ habetur ex medio incognito, est intuitiva; ut enim talis sit debet medium esse incognitum, non solùm *ut quod*, sed etiam *ut quo*, ut patet in notitia, quæ determinat potentiam ad aliam secundam; hæc enim secunda est abstractiva, utpote quæ habetur ex medio cognito saltem *ut quo*. Et ratio est, quia cùm cognitio intuitiva sit solius rei existentis, quando talis res cognoscitur, non in se, sed in medio, debet medium esse talis naturæ, ut supponat existentiam rei cognoscendæ, ut de facto supponit species; sed cognitio de se non supponit existentiam rei; ergo licet sit medium incognitum, non infervit ad notitiam intuitivam. De aliis conditionibus requisitis ad notitiam intuitivam vide loco cit.

255. Suppono quartò notitiam intuitivam non distingui ab abstractiva ex eo solùm, quod hæc non attingat existentiam objecti; siquidem cognitio causæ per effectum est abstractiva; & tamen est cognitio causæ existentis; sed solùm distingui in eo, quod abstractivæ deficiat aliqua conditio ex requisitis ad notitiam intuitivam, ut patet ex dictis locis citatis. His positis.

256. Difficultas 1. Utrùm mysterium Trinitatis possit cognosci lumine supernaturali immediatè in se ipso aut per propriam speciem evidenter quidditativè non intuitivè? Negativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 56. a. 3. Durand. q. 3. prolog. Capreol. in 2. d. 3. q. 2. a. 3. ad 2. P. Vasq. 1. p. d. 134. cap. 2. P. Soar. de Angel. lib. 2. cap. 17. & lib. 1. de Trinit. cap. 11. num. 16. P. Tanner. d. 2. q. 6. dub. 2. n. 16. P. Recupit. lib. 2. q. 5. P. Arrub. d. 116. cap. 1. n 3.* & alii. Probatur, quia notitia quidditativa Trinitatis prout sic habita habet omnia requisita, ut sit intuitiva; siquidem attingit objectum immediatè in se sub ratione existentiæ exercitæ; cùm enim hæc sit de illius essentia, debet necessariò attingi per ejus notitiam quidditativam, quæ est cognitio essentiæ; ergo talis notitia quidditativa est etiam intuitiva.

257. Oppositum tenent *Scot. in 2. dist. 3. q. 9. & in 4. dist. 49. q. 11. Ocham. Gabr. q. 1. prolog. Major. q. 3. Bassol. q. 1. a. 2. P. Mol. 1. p. q. 1. a. 2. d. 4. & q. 56. a. 3. concluf. 1. P. Sal. 1. 2. tr. 2. d. 3. sect. 7. n. 32. & d. 5. sect. 2. n. 30. Ægid. Lusit. lib. 4. q. 9. a. 2. § 2. P. Granad. tom. 1. tract. 7. d. 3. num. 3.* & alii. Pro quibus: Argues 1. Quod non repugnat, non est Deo denegandum; sed nulla apparet repugnantia in eo, quod admittatur notitia Dei quidditativa non intuitiva, quæ non sit ex medio priùs cognito; ergo &c. Respondeo negando minorem: talis enim notitia esset, & non esset intuitiva: non esset, ut supponitur: esset, quia foret immediata per se, & directè tendens in objectum existens sub ratione existentiæ, quæ sunt conditiones requisitæ ad notitiam intuitivam; esse autem, & non esse intuitiva involvit contradictionem.

258. Dices: Licet talis Notitia sit immediata respectu medii creati, utpotè quæ non eliceretur ex aliquo medio creato priùs cognito; non est tamen immediata respectu medii increati priùs cogniti, quale est Essentia Divina, ex cujus penetratione cognoscitur existentia divina; ergo talis Notitia, cùm sit mediata, non est intuitiva, sed abstrac-

tiva. Respondeo primò negando antecedens quoad secundam partem; falsò enim supponitur in argumento, existentiam divinam non esse de conceptu quidditativo essentiæ; alioqui admitteremus in Deo potentialitatem ad existendum, quod jam alibi negavimus: cùm igitur existentia sit de conceptu quidditativo essentiæ, & hæc immediatè attingatur, etiam in illa immediatè attingitur ipsa existentia; alioqui essentia non attingeretur quidditativè; ac proindè talis Notitia erit intuitiva.

259. Respondeo secundò, dato antecedente, negando consequentiam; neque enim ad formalem rationem notitiæ intuitivæ requiritur, quod terminetur immediatè ad existentiam, ut patet in visione corporea; sed satis est, quod immediatè terminetur ad objectum existens, sive sub esse existentiæ, qua ratione non potest non terminari ad Deum Notitia quidditativa ipsius Dei, ut diximus. Respondeo tertiò, quæstionem solùm procedere de cognitione Trinitatis in se ipsa, non autem in alio, qualis foret, quæ haberetur in essentia prout distingueretur ab existentia.

260. Argues 2. Objectum cognitionis intuitivæ non solùm debet esse terminativum illius se ipso, sed etiam motivum, sive concurrens ad illam; atqui Deus, quando videretur extra Visionem Beatam quidditativè, licet se ipso terminaret talem cognitionem, non tamen moveret, sive concurreret effectivè ad illam; ergo talis Notitia non foret intuitiva, sed foret quidditativa; ergo possibilis est Notitia quidditativa non intuitiva Trinitatis. Respondeo negando majorem: satis enim est, quod objectum se ipso terminet Notitiam, ut hæc dicatur intuitiva, dummodò habeat, ut in præsenti haberet alias conditiones requisitas, nempè existentiam objecti, & immediationem cognitionis, licet aliundè objectum, neque mediatè, neque immediatè influat, seu moveat se ipso. Patet in cognitione Angelica, quæ est intuitiva respectu rerum, quas cognoscit; cùm tamen ipsæ non influant in sui cognitionem per species à se ipsis emissas, utpotè quas Angeli habent à Deo infusas.

261. Argues 3. Existentia rei benè potest cognosci abstractivè; siquidem ut benè probat *P. Gil. 2. p.* non dùm excusâ *tract. 2. cap. 2.* quidquid attingitur ut objectum *quod* per notitiam intuitivam, attingi potest per abstractivam; ergo licet existentia sit de quidditate Dei, benè poterit Deus cognosci quidditativè non intuitivè, sed abstractivè. Respondeo existentiam rei in actu signato posse quidem cognosci abstractivè; imò idem dicimus de existentia in actu exercito, per medium tamen priùs cognitum: cùm verò quæstio procedat de cognitione immediata, & quidditativa Dei, quæ necessariò debet attingere illius existentiam exercitam, utpotè quæ prout sic est de illius quidditate, implicat, quod talis cognitio sit quidditativa, & non intuitiva, quidquid in creatis contingat.

262. Argues 4. Ab actu ad potentiam benè valet argumentum; sed Angelus de facto per speciem sibi infusam cognoscit Deum quidditativè abstractivè; ergo possibilis est Notitia Dei quidditativa non intuitiva. Probatur Minor, quia cognitio abstractiva non includit intuitivam, saltem quando illius principium, sive species à Deo infunditur, ut sit in Angelis: Deindè talis modus cognoscendi Deum non excedit vires naturæ; sola enim Visio intuitiva Dei illas excedit; ergo concedendum est Angelis principium ad talem cognitionem; aliquid enim majus dandum est Angelis, quàm hominibus.

Respondeo negando minorem: Primò, quia 263.
probabilis est sententia asserens neque de possibili admittendam esse speciem impressam Dei, ut patet ex supra dictis, *tract. 1. d. 2. à n. 82.* licet contrarium dixerimus *in Log. tract. 3. d. 3. à num. 60.* Secundò, quia admissâ tali specie, necessariò debet esse intuitiva; siquidem repræsentaret objectum existens, & præsens, cùm utrumque sit de quidditate Dei; ac proindè talis species, & modus cognoscendi per illam excederet perfectionem Angelorum; quibus majus aliquid, quàm hominibus concedendum est, sed non ita aliquid, quod illorum naturam excedat. Neque sustineri potest, (ut supra jam diximus) quod docet *Scot. in 4. dist. 49. q. 11.* illam scilicet speciem fore supernaturalem, quatenùs Deus illam liberè donaret; modum autem cognoscendi fore naturalem; nam si lumen Angelicum est proportionatum, etiam talis erit species, cùm sit ejus complementum, consequenterque naturalis, ut dicimus de omnibus aliis speciebus Angelo infusis.

Instabis: D. August. *lib. 4. de Gen. ad litter.* 264.
cap. 21. tribuit omnibus Angelis ante lapsum cognitionem matutinam rerum creatarum in Verbo; sed hujusmodi cognitio non potuit esse absque cognitione Dei abstractiva, habita tamen per propriam speciem; neque enim fuerunt consecuti cognitionem Dei intuitivam ante lapsum; ergo &c. Respondeo primò cum *P. Martinon. d. 39. num. 16.* interpretationem illam, in qua D. Aug. explicat singulos ex primis illis sex diebus per duplicem cognitionem Angelicam, matutinam scilicet, & Vespertinam, non esse litteralem, nec communiter admitti, ut testatur *P. Soar. lib. 1. de oper. sex dier. cap. 11. n. 33.*

Respondeo secundò, etiam admissâ eâ explica- 265.
tione, nunquam concedendam esse Angelis ante lapsum cognitionem matutinam, utpotè quæ recurrit cum Beata, & dicitur Visio creaturarum in verbo, fuitque posterior visione vespertinâ, idest, cognitione creaturarum in proprio genere. Neque Sanctus Doctor unquam dixit, cognitionem vespertinam relatam ad Deum fieri matutinam, sivè lucescere, & manè fieri, sed per relationem talis cognitionis ad Deum, veluti per meritum, lucescere, id est, oriri manè in mente Angeli, id est, Angelum cognoscere in Verbo, & sic diem consummari.

Urgebis: Non solùm Angeli boni, sed omnes 266.
in primo instanti retulerunt in Deum suam cognitionem vespertinam; ergo omnibus luxit mane; consequenterque notitia matutina, sive hæc sit eadem cum vespertinâ, sive diversa. Respondeo negando consequentiam; nam illa prima relatio fuit veluti naturalis, magisque à creatore, quàm à creatura: at verò relatio facta in secundo instanti, cùm fuerit plenè deliberata, & illâ boni Angeli suum meritum consummaverint, fuit veluti dispositio ad cognitionem matutinam, quæ ideò solis bonis Angelis concedenda est.

Difficultas 2. Utrùm Visio Beata possit esse 267.
principium incognitum determinans intellectum ad cognitionem quidditativam non intuitivam Trinitatis in proprio genere? Negativè. Probatur primò, quia quælibet cognitio quidditativa Trinitatis habita per medium incognitum attingeret immediatè Trinitatem sub ratione existentiæ, cùm hæc sit de essentia Dei; alioqui non esset quidditativa Trinitatis; sed hoc solùm requiritur, & sufficit ad Notitiam intuitivam, ut hactenùs diximus,

diximus; ergo talis erit illa habita per Visionem Beatam, tanquam per medium incognitum.

268. Probatur secundò, quia talis cognitio, quam dicunt in proprio genere, non esset naturalis; implicat enim cognitio naturalis immediatè attingens Deum quidditativè; ergo esset supernaturalis; sed non esset supernaturalis scientiæ per se infusæ; cùm terminaretur immediatè ad Deum: non fidei divinæ; cùm hæc sit obscura, illa autem esset clara; & deindè fides divina, saltem de potentia ordinaria non compatitur cum Visione Beata; non apparet alia, cujus rationem habeat; ergo esset quidditativa intuitiva.

269. Oppositum tenent *Scot. P. Mol.* & alii supra cit. *num. 257.* quatenùs simpliciter admittunt Notitiam Dei quidditativam, & abstractivam. Pro quibus; Objicies 1. Visio Beata est immediatum principium elicitivum cognitionis eorum, quæ in ipsa repræsentantur, idque in proprio genere; sed quando quis media Visione Beata eliceret in proprio genere cognitionem Trinitatis, talis cognitio foret ex medio incognito secundùm se, & foret quidditativa, utpotè repræsentans quidquid repræsentatur in Visione Beata; hæc autem repræsentat quidditatem Dei; & deindè foret abstractiva, utpotè quæ non foret beatifica; ergo foret quidditativa abstractiva, sive non intuitiva.

270. Respondeo Visionem Beatam dupliciter posse esse principium ad eliciendam cognitionem in proprio genere de Trinitate; aut ut medium priùs cognitum; & sic, ut infrà dicemus, potest inservire ad cognitionem quidditativam non intuitivam: aut ut medium incognitum, ut ordinariò accidit in specie naturali respectu apprehensionis, & in apprehensione respectu judicii; & sic dicimus non posse concurrere immediatè ad cognitionem quidditativam Trinitatis, & non intuitivam ob rationes factas. Neque obstat quod cognitio illa non sit beatifica, ut supponit argumentum, ut dicamus non fore intuitivam; foret enim, & non foret beatifica: foret, quia Deum immediatè in se ipso attingeret quidditativè, sicque intuitivè, ut patet ex dictis, quod sufficit ut esset Visio Beata; non foret, quia ut supponitur, esset cognitio in proprio genere; cùm autem hoc implicet, ideò dicimus implicare talem cognitionem.

271. Objicies 2. Ut illa cognitio habita immediatè ex Visione Beata, ut ex medio incognito, esset intuitiva, deberet attingere immediatè existentiam Dei exercitè; sed non ita attingit; ad hoc enim debebat Deus in illam influere effectivè, cùm tamen non ita influat; ergo &c. Respondeo negando minorem, ut patet ex dictis; ad cujus probationem dicimus non postulari, neque requiri talem influxum, sed sufficere, quod Deus illam terminet immediatè, ut existens; sicut diximus de cognitione Angelica *n. 260.*

272. Objicies 3. Angeli superiores illuminant inferiores circa ea, quæ in Verbo cognoscunt, ut ait *P. Soar. lib. 6. de Angel. cap. 14. num. 5.* sed non id præstant per ipsam Visionem Beatam; alioqui omnia, quæ vident in Deo, aliis manifestarent; ergo per cognitiones in proprio genere elicitas immediatè ex beatifica, quæ sint abstractivæ, & non intuitivæ. Respondeo dato, quod Angeli superiores illuminent prout sic inferiores, quod non negamus, solùm sequi, posse Beatos ex Visione Beata elicere alias cognitiones aliarum rerum quidditativas non intuitivas; non autem quidditativam Dei immediatè cogniti, & non intuitivam; siquidem talis Notitia implicat; ut diximus, utpotè quæ semper attingeret existentiam Dei, cùm sit ei essentialis, & non ita sit essentialis aliis rebus earum existentia, sicque possunt attingi per cognitionem in proprio genere quidditativam non intuitivam ex Visione Beata, ut ex medio incognito sine ulla implicantia.

Difficultas 2. Utrùm Mysterium Trinitatis possit cognosci quidditativè non intuitivè per speciem memorativam relictam ex Visione Beata? Negativè. Probatur, quia talis species, aut non admittitur, aut si admitteretur, foret intuitiva; ergo &c. Probatur antecedens quoad primam partem, quia species datur ad supplendum defectum actûs, à quo producitur, & quem simul cum objecto repræsentat; sed Visio Beata, cùm sit naturâ suâ incorruptibilis, & perpetua, non potest deficere; ergo nunquam potest relinquere speciem sui memorativam; consequenterque hæc est impossibilis. Probatur quoad secundam partem, quia admissâ tali specie, esset propria respectu Dei cogniti Visione Beata, quam simul cum ipso Deo repræsentaret sub esse existentiæ, ut ipsum repræsentabat Visio Beata, cujus esset species; ergo foret intuitiva Dei. 273.

Oppones 1. D. Paulus (ut est probabilis opinio) vidit Essentiam Divinam, & postea recordabatur eorum, quæ viderat, quod tamen non poterat stare absque specie memorativa relicta à tali Visione: sed hæc non erat intuitiva, ut patet; ergo abstractiva. Respondeo admissâ eâ sententiâ, (quam multi negant) non produci speciem quidditativam Dei à Visione Beata; quia impossibilis est species, quæ non sit in ordine ad potentiam illâ utentem; sed intellectus D. Pauli absque lumine gloriæ non posset uti tali specie ad cognitionem Dei quidditativam eliciendam; ergo implicat omninò conservari in eo speciem quidditativam productam à tali Visione. 274.

Instabis: D. Paulus recordabatur eorum, quæ contigerant; sed non poterat ita recordari sine specie ab aliquo productâ; ergo productâ ab ipsa Visione Beata. Respondeo D. Paulum ita recordari, sed confusè, & cognitione dependente à phantasia; ut accidit in illis, qui è morte surrexerunt; narrant enim, quæ in statu separationis viderant, per species tamen rerum materialium, dicentes se vidisse Juvenes pulcherrimos, ut Angelos exprimant. 275.

Oppones 2. De objectis materialibus intuitivè visis datur recordatio, quæ cadit immediatè supra visionem, & objectum visum, sitque intuitiva; ergo etiam dabitur recordatio de Deo intuitivè viso per Visionem Beatam; quæ cadat immediatè supra Deum, & ipsam visionem, quæ etiam sit intuitiva. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia cùm visio materialis sit defectibilis, & potentia se ipsâ sit capax talis speciei, possibilis est talis species, quæ immediatè cadat, & supra visionem objecti, & supra ipsum objectum, sitque illius intuitiva: at verò cùm intellectus creatus absque lumine gloriæ non sit capax speciei repræsentantis Deum, & Visio Beata non sit defectibilis, neque hæc potest producere speciem, licet intuitivam Dei, sui memorativam, neque si illam produceret, immediatè caderet supra illam, & objectum, sed supra solam visionem, mediatè verò, & confusè supra Deum, qui est terminus talis actûs; essetque, & non esset intuitiva Dei, quod implicat. 276.

Difficultas 4. Utrùm ex Visione Beata priùs cog- 277.

cognita possit haberi notitia evidens quidditativa non intuitiva mysterii Trinitatis? Affirmativè. Probatur quia quælibet Visio beata de facto repræsentat quidditativè hoc mysterium; ergo si perfectè per scientiam per se infusam cognoscatur, ducet in cognitionem quidditativam hujus mysterii; sed non intuitivam, utpotè ex medio priùs cognito; ergo abstractivam. Dixi *Visio Beata de facto*, nam de possibili, an scilicet possibilis sit visio, quæ sit Beata, attingens Essentiam sine Personis? Diximus jam aliquid *in Logica tr. 6. d. 3. à n. 181.* Et latiùs diximus suo loco supra *tract. 1. d. 6. à n. 30.*

278. Objicies 1. Ad cognitionem quidditativam objecti requiritur, quod habeatur per medium magis, aut saltem æquè nobile, ac ipsum objectum; sed non ita est Visio beata respectu Dei; ergo &c. Respondeo negando majorem: sufficit enim, quod ejus quidditatem clarè, & distinctè repræsentet, ut se habet visio beata respectu Trinitatis, cujus est perfecta imago intentionalis, licet sit ignobilior.

279. Objicies 2. Imago non potest esse medium ad cognitionem quidditativam illius, cujus est imago; alioqui imago Cæsaris posset esse medium ad illius cognitionem quidditativam; sed Visio beata est imago; ergo non potest esse medium ad cognitionem quidditativam. Respondeo majorem esse veram de imagine imperfectâ & obscurâ, qualis est imago Cæsaris, quæ illius quidditatem non repræsentat: aliter verò de imagine perfectâ, & clarissimâ, qualis est Visio beata, quæ clarissimè quidditatem Dei repræsentat.

280. Objicies 3. Hujusmodi notitia, cùm esset quidditativa Mysterii, attingeret illius existentiam, utpotè de illius essentia, quam debet attingere notitia quidditativa, ut talis sit; sed notitia attingens rem sub existentia est intuitiva, & non abstractiva; ergo &c. Respondeo ad minorem, esse intuitivam, si sit immediatè in se, & non ex medio priùs cognito, ut esset hæc de qua est quæstio.

281. Objicies 4. Hujusmodi notitia, ut supponitur, esset evidens; sed claritas hujus mysterii habita per notitiam abstractivam non potest esse tanta, ut extinguat difficultatem de illius impossibilitate; ergo talis notitia, aut non est evidens, si abstractiva; aut est intuitiva, si evidens. Respondeo negando minorem: nam lumen scientiæ per se infusæ est adeò clarum, & perfectum, ut possit inclinare ad cognitionem claram Trinitatis repræsentatæ in Visione beata, & extinguere omnem formidinem de tali mysterio.

SECTIO XI.

Vtrum per medium supernaturale evidenter cognitum haberi possit notitia evidens Mysterii Trinitatis?

282. CUm plura sint media supernaturalia, quæ possunt in quæstionem venire, pluribus resolutionibus præsens difficultas resolvenda est; ita tamen ut priùs dicamus de medio Increato, qualis est Essentia Divina: postea verò de mediis creatis, quales sunt Revelatio Divina; Actus supernaturales, tam intellectûs, quàm voluntatis ad Trinitatem terminati; Habitus etiam supernaturales, qui Deum habent pro objecto; Unio hypostatica; Effectus, si qui effectivè à Trinitate producuntur; & Visio beata, de quibus omnibus per sequentes Conclusiones: Sit igitur:

Conclusio 1 Ex Essentiâ Divinâ evidenter, & quidditativè cognitâ potest intellectus duci in cognitionem evidentem Trinitatis quoad *an est*; non tamen sequitur necessariò. 283.

Probatur 1. pars, quia omnis proprietas, & passio subjecti habet necessariam connexionem cum illius quidditate, sive essentia; sed quæ habent necessariam connexionem in suo esse, possunt illam habere in suo cognosci; ergo cùm fœcunditas, & communicabilitas Essentiæ divinæ, in qua consistit mysterium Trinitatis, sit veluti passio illius, cognitâ evidenter, & quidditativè Essentiâ, benè potest ex illa cognosci ipsa fœcunditas; consequenterque Mysterium Trinitatis.

Probatur 2. pars, quia licet Essentia divina sit formaliter indivisibilis, est tamen virtute divisibilis; ergo benè potest cognosci quidditativè, quin tamen cognoscantur infinitæ illius virtualitates, alioqui idem foret cognosci quidditativè, ac comprehensivè; ergo cùm secundùm unam virtualitatem sit radix fœcunditatis, secundùm aliam Omnipotentiæ, aliarumque perfectionum absolutarum, ex cognitione quidditativa Essentiæ non sequitur necessariò cognitio fœcunditatis, neque Trinitatis. 284.

Conclusio 2. Ex revelatione divinâ evidenter cognitâ, (quæ dicitur evidentia in attestante, daturque quando per propriam speciem cognoscitur evidenter testimonium Dei,) potest evidenter cognosci mysterium Trinitatis quoad *an est*. Desumitur ex *P. Soar. d. 3. de Fide sect. 8. n. 15.* ubi docet ex evidentiâ testimonii divini necessariò sequi evidentiam rei testificatæ; citatque pro hac sententia *Alens. 3. p. q. 67. memb. 68. a. 2. Scot. in 3. dist. 24. Gabr. ibi concluf. 7. Cajet. 2. 2. q. 5. a. 1. P. Vasq. 1. p. d. 135. cap. 3. P. Valent. tom. 3. d. 1. punct. 4. §. Possit ne Fides. Ferrar. 3. contr. gent. cap. 40. Vega in Trid. lib. 8. cap. 30. Zumel. 1. p. q. 12. a. 2. d. 2. & q. 62. a. 3.* desumitur etiam ex eodem *P. Soar. tom. 1. in 3. p. d. 27. sect. 5. §. Tertius ergo modus.* ubi tenet. Animam Christi Domini cognoscendo scientiâ per se infusâ clarè, & distinctè revelationem hujus mysterii, cognoscere illud evidenter: tenet etiam hîc *P. Arriaga d. 43. sect. 6. n. 21.* & alii. 285.

Probatur, quia veracitas divina est adeò evidens, ut non possit cognosci testimonium Dei evidenter, quin etiam evidenter cognoscatur divina veracitas, ut docet *P. Soa. cit. de fide n. 24.* ergo si quis evidenter cognoscat, Deum dixisse, se esse Trinum, & illius testimonium esse verum, evidenter cognoscet, Deum esse Trinum; siquidem ex præmissis evidenter cognitis benè sequitur conclusio evidenter cognita; maximè cùm testimonium divinum habeat infallibilem connexionem cum veritate objecti testificati fundatam in veritate ipsius testimonii. 286.

Objicies 1. Talis cognitio est Fidei: tum quia habet motivum proprium fidei, nempè testimonium Dei dicentis: tùm etiam, quia procedit ab eodem habitu, seu lumine Fidei; neque enim apparet aliud principium, à quo procedat; sed Fidei repugnat evidentia; ergo &c. Respondeo negando majorem, & ejus primam probationem; motivum enim Fidei est quidem testimonium Dei dicentis, inevidenter tamen propositum, non autem evidenter cognitum, ut supponimus in præsenti. Ad secundam probationem dicimus, illum assensum procedere, aut à lumine prophetico, aut ab habitu scientiæ per se infusæ, quæ sunt diversæ rationes ab habitu 287.

habitu fidei, & non concurrunt, nisi ad actus evidentes.

288. Objicies 2. Motivum extrinsecum non ostendit evidenter objectum conclusionis; sed authoritas, & testimonium divinium sunt motivum extrinsecum; ergo &c. Respondeo negando majorem; nam non minùs extrinsecus est effectus suæ causæ, & causa suo effectui, quàm est revelatio mysterio revelato; & tamen ab evidenti existentiâ effectûs cognoscitur evidenter existentia causæ; & ex virtute causæ cognoscitur effectus possibilis; ergo etiam ad evidentiam conclusionis sufficiet motivum extrinsecum, dummodò intrinseca sit connexio medii cum conclusione, qualis datur in testimonio divino cum mysterio revelato.

289. Conclusio 3. Ex assensu Fidei supernaturalis (idem est de omnibus aliis actibus supernaturalibus terminatis ad hoc mysterium) de Trinitate, si evidenter, & quidditativè cognoscatur, potest cognosci mysterium Trinitatis evidenter quoad *an est*. Ita *P. Soar. tom. 1. in 3. p. d. 27. sect. 5. P. Arriaga d. 43. sect. 6. P. Alarcon. tract. 5. d. 1. cap. 5. n. 5. P. Arrub. 1. p. d. 116. cap. 3.* & alii. Probatur, quia talis assensus, cùm sit actus supernaturalis, ad quem Deus concurrit ut causa specialis, & principalis, nequit esse falsus; alioqui Deus esset causa falsitatis; ergo si affirmet dari hoc mysterium, necessariò existet; ergo qui cognoverit evidenter, & quidditativè talem actum, etiam evidenter cognoscet Trinitatem quoad *an est*; siquidem actus, cùm sit respectus transcendens ad suum objectum, nequit esse sine illo.

290. Objicies 1. Actus Fidei est inevidens, & inevidenter attingit suum objectum; ergo non potest etiam evidenter cognitus esse medium ad cognitionem evidentem sui objecti. Propter hoc argumentum impugnat Marchin. *d. 26. §. Cæterùm*, P. Soarium, cùm tamen ipse §. sequenti, jam sui immemor dicat, valdè plausibilem sibi videri explicationem Theologorum dicentium, dona supernaturalia (inter quæ Fidem annumerat,) nos ducere ad Deum Trinum; ac proinde ex illorum cognitione evidenter cognosci Trinitatem. Igitur ad argumentum:

291. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est; quia actus fidei nititur authoritate dicentis, quæ cùm sit medium inevidens gignit assensum obscurum: at verò actus, qui ex assensu fidei argueret existentiam objecti illius, niteretur in connexione essentiali, & naturali, quam quilibet actus, etiam fidei, habet cum suo proprio objecto, quæ si evidenter cognoscatur, ut supponimus cognosci, gignit notitiam evidentem sui objecti quoad *an est*.

292. Objicies 2. Actus supernaturales voluntatis aliquando terminantur ad objectum, repræsentatum quidem secundùm regulas prudentiæ, quod tamen tale non est à parte rei; ut patet in eo, qui dat eleemosynam pauperi ficto, putato vero; exercet enim misericordiam supernaturalem; ergo ex actu supernaturali terminato ad Trinitatem cognito evidenter, & quidditativè, non benè colligitur notitia evidens Trinitatis, etiam quoad *an est*. Respondeo primò, conclusionem procedere tam de actibus intellectûs, quàm voluntatis, qui regulantur per actus intellectûs tendentes in objectum, prout est à parte rei, qualis est Fides divina, & Visio beata; non tamen de illis, qui regulantur per actus non tendentes in objectum, ut est in se, qualis est ille in argumento positus; nam actus voluntatis primi generis, cùm tendat in objectum, ut in se est à parte rei; sic enim repræsentatur ab intellectu; cognitus evidenter ducet in cognitionem evidentem objecti; non ita tamen actus secundi generis ob contrariam rationem.

293. Respondeo secundò negando consequentiam; nam cùm actus supernaturales sint respectus transcendentes ad suum objectum, ad quod eorum essentia ordinatur, implicat quod talis essentia evidenter cognoscatur, & non ita evidenter cognoscatur ejus objectum quoad *an est*. Neque obstat, quod objectum non sit tale à parte rei; nam voluntas non fertur in objectum, ut est à parte rei, sed ut repræsentatur per cognitionem; sicque immediatè talis actus solùm nos ducet in cognitionem objecti repræsentati; mediatè verò cognitione, sive apprehensivâ, sive judicativâ, ducet nos in cognitionem objecti, ut est. Vide *P. Ripal. lib. 3. d. 62.*

294. Conclusio 4. Habitus supernaturales, sive Fidei, sive cujusvis alterius virtutis, etiam evidenter cogniti, non sunt medium, ex quo colligi possit cognitio evidens Trinitatis, etiam quoad *an est*. Probatur, quia habitus, cùm dent simpliciter *posse*, vendicant rationem potentiæ, suntque rationes quædam universales, tendentes quidem in objectum, non sub ratione singulari, sed specifica, & communi; sicut enim potentia intelligendi tendit in objectum, nempè in hominem, non quà homo est, sed quà intelligibilis est; ita habitus fidei tendit in objectum sub ratione credibilitatis ex authoritate Divinâ, & non quà tale objectum est; sed quando unum non est tendentia essentialis ad aliquam rem in particulari, licet talis sit ad rationem communem, non potest inservire pro medio ad cognitionem evidentem rei singularis; ergo ex cognitione evidenti habitus fidei (idemque de aliis,) non benè arguitur cognitio evidens Trinitatis, aut cujusvis alterius mysterii in singulari, etiam quoad *an est*.

295. Conclusio 5. Si Personæ Divinæ ad sui cognitionem concurrunt, vel possunt concurrere effectivè per proprias species, tales species (idemque de Visione beata) evidenter, & quidditativè cognitæ possunt ducere in cognitionem evidentem Trinitatis quoad *an est*. Probatur, quia tales species sunt respectus transcendentes, & repræsentativæ hujus mysterii; ergo si illarum respectus, & repræsentatio quidditativè, & evidenter cognoscantur, ducent in cognitionem evidentem hujus mysterii quoad *an est*.

296. Conclusio 6. Si tres Personæ Divinæ tres assumerent humanitates, quisquis evidenter, & quidditativè cognosceret istas tres Uniones Hypostaticas, etiam evidenter cognosceret tres Divinas Personas quoad *an est*. Probatur, quia Unio, cùm specificetur per extrema, non potest ejus quidditas evidenter cognosci, quin etiam evidenter cognoscantur illius extrema, saltem quoad *an est*; ergo cognitis evidenter illis diversis Unionibus cum diversâ quidditate inter se distinctâ; essent enim inter se realiter, imò & specie, seu quasi specie distinctæ; debent etiam evidenter cognosci Personæ divinæ, ut quidditates inter se distinctæ; licet non cognoscatur esse tantùm tres, neque esse identificatas cum eâdem Naturâ Divinâ, ut statim dicemus. Pro sequenti tamen conclusione.

297. Advertes primò, licet in causa perfectè, & adæquatè continente effectum, possint omnes formalitates ipsius effectus quidditativè cognosci, v. g. creaturæ in Deo; in effectu tamen imperfectiori non posse cognosci quidditativè omnes formalitates

tates causæ, v. g. Dei in creatura; siquidem cùm medium imperfectum non contineat in se omnes formalitates termini, non potest omnes illas distinctè manifestare.

298. Advertes secundò, si una res ita habet connexionem necessariam cum entitate adæquatâ alterius, ut magis determinatè, & directè aliquam ejus formalitatem respiciat, posse, comprehensivè cognita, ducere in cognitionem illius formalitatis, & non aliarum. Patet in Leone, licet enim habeat connexionem cum tota omnipotentia, si tamen comprehensivè cognoscatur, ducet in cognitionem omnipotentiæ solùm secundùm formalitatem illius productivam, quam magis determinatè respicit, & non secundùm formalitatem hominis, &c. His positis: sit:

299. Conclusio 7. Ex triplici Unione Hypostaticâ ad tres Divinas Personas comprehensivè cognitâ potest distinctè, & evidenter cognosci dari Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum: Filium esse productum à Patre, & Spiritum Sanctum productum à Patre, & à Filio: non tamen non dari alias Personas præter istas: neque primam esse improductam: neque tertiam non producere: neque istas tres esse identificatas cum eâdem Naturâ. Probatur primò ex dictis, quia hujusmodi Uniones habent determinatam connexionem cum illis formalitatibus, quas determinatè respiciunt, non tamen cum istis, ut consideranti patebit; ergo &c.

300. Probatur secundò à simili, quia licet creaturæ dicant ordinem ad Deum, qui est Trinus, tamen cùm respectu productionis creaturarum per accidens sit, quod sit Trinus, necessarium non est, quod comprehensâ creaturâ, in illa cognoscatur Deus esse Trinus, sed esse Omnipotens, secundùm quam formalitatem solùm respicitur à creatura determinatè, & directè; producit enim ut Omnipotens, & non ut Trinus; sed sicut Trinitas habet se concomitanter, & veluti per accidens ad productionem creaturæ, ita concomitanter, & veluti per accidens se habent respectu unionum improducibilitas primæ Personæ, identificabilitas cum natura, sicque de aliis; ergo &c.

301. Dices: Hujusmodi Uniones solùm respicerent Personas ut incommunicabiles ulteriori termino, & non sub ratione Patris, Filii, & Spiritus Sancti; ergo ex earum cognitione comprehensiva non cognosceretur evidenter dari Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum. Respondeo negando antecedens; tales enim uniones formaliter respicerent Personam Patris sub ratione Paternitatis, & Filii Filiationis, sicque de Spiritu Sancto; siquidem per has rationes specificarentur, & ab illis sumerent suam differentiam specificam; sicque cognitio illas comprehendens, etiam ipsas Personas quà tales attingeret.

302. Hinc colliges primò ex comprehensione harum trium Unionum ad tres Divinas Personas non posse cognosci mysterium Trinitatis quoad quidditatem adæquatam. Probatur, quia quidditas adæquata hujus mysterii non consistit in eo tantùm, quod sint tres Personæ Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, quod Filius producatur à Patre, & Spiritus Sanctus ab utroque; sed etiam quod non sint plures, quàm tres, quod sint realiter distinctæ inter se, identificatæ cum eadem natura, quod prima producat, & non producatur, quod secunda producatur, & producat, quod tertia non producat, & producatur; sed hæc omnia non cognoscuntur ex comprehensione illarum Unionum; licet enim per impossibile omnes has formalitates non haberent, adhuc eodem modo illas Uniones terminarent; ergo &c.

303. Colliges secundò ex comprehensione Unionis Hypostaticæ, quæ de facto datur ad Personam Filii, posse cognosci Personam Patris, non tamen Spiritûs Sancti. Probatur, quia cognosceretur Filius ut Filius; sed Filius ut Filius determinatè, & expressè dicit Patrem; & non ita expressè dicit Spiritum Sanctum, quidquid sit implicitè, & secundariò; ergo ex comprehensione Unionis ad Filium potest cognosci Persona Patris, & non Spiritûs Sancti.

304. Dices: Ex Visione beatâ, quæ de facto datur cognoscitur adæquata quidditas Trinitatis; ergo etiam sic cognoscetur ex Unione Hypostatica, quæ de facto datur. Respondeo dato antecedente, negando consequentiam; diversa ratio est, quia Visio beata, utpote actus intentionalis, repræsentat clarè & expressè omnes formalitates mysterii, sicque ex illa poterit cognosci ejus quidditas adæquata: at verò Unio, cùm sit actus physicus terminatus solùm ad Personam Filii secundùm formalitatem Filiationis, solam illam quasi repræsentat, & in illius tantùm cognitionem ducet. Confirmatur primò, quia ex triplici unione ad tres Personas non cognoscitur Trinitatis quidditas adæquata, ut diximus; ergo à fortiori non cognoscetur ex unica unione ad Personam Filii. Secundò, quia illa Visio beata repræsentans totam Omnipotentiam, etiam si cognoscatur, non ducet in cognitionem omnium eminentiarum, cùm tamen sint idem cum ipsa Omnipotentia; ergo à fortiori unio terminata ad solam Personam *Filii*, etiam si cognoscatur, non ducet in cognitionem aliarum Personarum, quæ realiter à Filiatione distinguuntur.

DISPUTATIO II.

De Processionibus Divinis.

SECTIO I.

De existentiâ, & numero Processionum Divinarum ad intra.

CUM ex Fide constet, ut infra dicemus, secundam, & tertiam Personam non esse improductas, necessariò fatendum est dari in Divinis emanationes, sive processiones, sive origines, sive productiones, sive actus notionales; omnia enim hæc nomina idem habent significatum, & pro eodem sæpè sumuntur; sicque eadem est doctrina de emanationibus, ac de processionibus, sicque de aliis; ideòque his nominibus promiscuè aliquando utemur. Non procedit hîc quæstio de emanationibus *ad extra*; siquidem ex fide, & naturali ratione constat, ut alibi jam probavimus, creaturas omnes à Deo procedere per veras productiones transeuntes. Non procedit etiâ de immanentibus etiam *ad intra* absolutè; siquidem pro ut sic aliquæ sunt materiales, quales reperiuntur

riuntur in phantasia, aliisque potentiis corporeis, quæ tamen non reperiuntur in Deo, cùm sit ens spirituale. Procedit igitur quæstio de productionibus, sive processionibus *ad intra* spiritualibus, vitalibus, & immanentibus. Hoc posito.

2. Difficultas 1. Utrùm in Deo ponenda sit realis processio *ad intra*? Affirmativè: Est de fide. Ita *D. Thom. hîc q. 27. art. 1. Magist. in 1. di. 13. P. Soar. lib. 1. cap. 4. num. 19. P. Valent. 1. p. d. 2. q. 1. punct. 1. §. 27. P. Granad. tract. 2. d. 1. P. Tanner. 1. p. d. 4. q. 2. dub. 1. n. 4. P. Præposit. 1. p. q. 27. a. 1. P. Martinon. d. 24. n. 1. P. Vasq. 1. p. q. 27. art. 1. P. Arrub. d 95. cap. 2. P. Arriaga d. 44. sect. 1.* & alii. Probatur primò ex Scriptura Joan. 8. *Ego ex Deo processi, & veni.* Et Eccles. 24. 5. *Ego ex ore Altissimi prodivi.* Et Joan. 15. 26. *Paraclitus, qui à Patre procedit.* Secundò, ex definitione Ecclesiæ, tùm in Concil. Nicæno. Constantinopol. 1. tùm ex utroque Symbolo, ubi Filius dicitur, *Deus de Deo, lumen de lumine, genitus, &c.* & Spiritus Sanctus: *Qui ex Patre, Filioq; procedit.* Tertiò ex Sanctis Patribus *D. Hilar. lib. 4. de Trinit. & lib. de Synodis explicat. 4. D. Athan. contr. Gregales Sabel. D. Fulgent. lib. ad Objct. Arianor.* & aliis docentibus, unam tantùm in Deo esse Personam improductam, reliquas verò productas, quod sine productionibus, sive processionibus stare non potest; ergo &c.

3. Probatur quartò rationibus: Prima, quia ubi datur producens, & productum, necessariò datur productio, & processio; sed in Deo datur Persona producens, & producta; ergo datur productio, & processio. Secunda, quia in Deo dantur tres Personæ realiter distinctæ, ut est de fide, & supra probavimus; sed in Deo nulla datur distinctio realis, nisi fundetur in origine, & processione reali; ergo &c. Tertia, quia processio realis nullam arguit imperfectionem, imò maximam fœcunditatem Naturæ, quæ est perfectio. sed in Deo datur omnis perfectio, quæ imperfectionem non arguit; ergo &c. Quarta, quia in Deo dantur tres Personæ; ergo necessariò debet una ab alia procedere; alioqui non apparet ratio, cur plures non admittantur; siquidem in iis, quæ sunt improducta, aut absque ordine procedunt. quivis numerus est per accidens, ut cernitur in effectibus ab eadem causa procedentibus. Quinta, quia nomina Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, quibus in Scripturis significantur Personæ Divinæ, satis indicant processiones; ergo &c. Sexta, quia natura rationalis intelligendo, & amando producit aliquid intra se per actiones immanentes; sed Deus intelligit, & amat; ergo producit etiam aliquid *ad intra*, quod stare non potest sine processionibus.

4. Contra hanc fidei veritatem stant Hæretici, præsertim asserentes non dari realem multiplicitatem Personarum divinarum quales sunt Sabelliani, Ariani, atque Judæi, contra quos jam supra *d. 1. à n. 104.* Objiciunt 1. Multa sunt in Scriptura, quæ non possunt de Deo dici, nisi metaphoricè, ut est illud Psal. 109. *Ex utero ante luciferum genui te.* Et illud Ecclesiast. 2. *Ego ex ore Altissimi prodivi*; cùm enim Deus nõ sit corporeus, non habet neque uterum, neque verum os, sicque debent de eo intelligi metaphoricè: ergo idem dicendum de aliis supra citatis. Respondeo primò optimam Scripturarum interpretationem esse solam Ecclesiam Dei, quæ ob Spiritûs Sancti assistentiam errare non potest; illa autem in omnibus Conciliis, & Symbolis Fidei de vera, & reali processione loca illa intelligit.

5. Respondeo secundò, divinam Scripturam deberi interpretari in proprio, & rigoroso sensu; quando ex opposito non obstat eadem Fides; aut sequitur manifesta implicatio; Fides autem, & ratio convincit, Deum non esse corporeum, neque habere proprium os, & uterum: at verò eadem Fides docet, dari in Deo processiones reales; & præterea ex aliis principiis de fide per evidentiam ostenditur, aliter esse non posse, ut ex dicendis constabit; sicque in vero, & proprio sensu accipienda sunt citata loca.

6. Objiciunt 2, Omnis processio est motus; sed in divinis non est motus; ergo neque processio. Respondeo processionem ex sua primæva impositione significare quidem motum progressivum animalium: ex usu tamen, & communi Scholasticorum acceptione extendi ad significandam quamlibet emanationem unius ab alio, ut à principio: licet igitur in Deo non detur motus localis, cùm sit Immensus; neque mutatio, cùm sit immutabilis, datur tamen emanatio, sive processio, quæ non recurrit cum motu, latiùs enim patet processio, quàm motus.

7. Objiciunt 3. Processio propriè dicta importat egressum extra principium, à quo progreditur; sed nihil divinum potest egredi extra Deum; ergo in Deo non datur processio. Respondeo majorem esse veram de processione transeunte; non autem immanente, quales sunt processiones divinæ, ut infrà dicemus.

8. Objiciunt 4. Quidquid procedit, est diversum ab eo, à quo procedit, sive à suo principio; alioqui idem posset à se ipso procedere; sed in Deo non potest esse diversitas, cùm sit summa unitas; ergo neque processio. Respondeo id, quod procedit in creatis, esse diversum à suo principio, quia ob suam limitationem accipit naturam diversam: at verò in divinis, cùm ob infinitatem communicetur eadem numero Natura divina, id, quod procedit, non potest esse diversum in Natura, licet tale sit in Persona.

9. Objiciunt 5. Quælibet Persona divina, cùm sit Deus, est perfectissimè ens à se, & primum principium; sed ens à se, sive primum principium non potest habere principium, & ab alio procedere; alioqui jam non esset à se, neque primum principium; ergo &c. Respondeo distinguendo minorem: non potest habere principium *ad extra* à quo accipiat naturam diversam; concedo minorem: *ad intra* ejusdem individuæ naturæ; nego minorem. Et ratio diversa est, quia ens à se formaliter solùm excludit causalitatem; non autem processionem in eadem natura; nam cùm processiones divinæ tam necessariæ sint in Deo, atque est ipse Deus, cum ratione procedẽdi in diversitate Personę stat eadem divinitas communicata, & idem perfectissimè primum principium *ad extra*.

10. Objiciunt 6. Si in Deo daretur processio unius Personæ ab alia, Persona producens esset causa Personæ productæ; sed in divinis non est admittenda ratio causæ, cùm non sit admittenda causalitas, sive dependentia; ergo &c. Respondeo negando majorem; causa enim communiter definitur: *Principium per se influens esse in aliud*: ubi particula *aliud* in genere neutro significat diversitatem in natura: Persona autem producens in divinis non influit diversam Naturam in Personam productam, sed eandem communicat; ideoque licet Pater dicatur *alius* à Filio, & Filius *alius* à Patre, & Spiritu Sancto, quatenùs *alius* in masculino supponit pro Persona, quæ sunt diversæ: non ta-

men possunt dici aliud, & aliud, & aliud, quia *aliud* supponit pro Natura, quæ est eadem.

11. Instabis: Si idem se ipsum divinitùs reproducat, erit vera causa, saltem instrumentalis sui ipsius; & tamen non producit diversam naturam; ergo hoc non requiritur ad rationem causæ. Respondeo primò cum *P. Arriaga d. 44. sect. 1. subsect. 3. n. 17.* in definitione causæ ponendam esse particulam *influens esse in naturam*, nè definitio causæ competat Personis divinis *ad intra*; tunc enim instrumentum se ipsum reproducens habet rationem causæ, quia influit in naturam, licet non diversam; non ita verò Persona producens, quia in Naturam non influit. Cùm tamen hoc sit contra definitionem causæ communiter ab omnibus Philosophis receptam.

12. Respondeo secundò, particulam *in aliud* aut habere eundem sensum, quem P. Arriaga intendit; aut comparari in proposito eventu ad agens principale, & adæquatè sumptum; cùm autem idem non possit se ipsum reproducere, ut causa principalis, & adæquata, sed simul cum Deo elevante, & conflatum ex Deo, & instrumento sit diversum ab effectu reproducto, benè sequitur influere esse in aliud secundùm naturam à se diversam, & in illo habere locum communis definitio causæ, non ita verò in Deo. Respondeo tertiò, supponi falsum, posse idem se ipsum divinitùs reproducere, prout diximus in *Phys. tract. 2. d. 4. à n. 57.* sicque corruit argumentum.

13. Objiciunt 7. Si aliqua processio admitteretur in Deo, aliqua in Deo daretur imperfectio; siquidem id, à quo aliquid procedit, caret perfectione ejus, quod ab ipso procedit; sed in Deo nulla est admittenda imperfectio; ergo neque processio. Respondeo cum *P. Valent. d. 2. q. 1. punct. 1. § 18.* negando majorem, & ejus probationem si sermo sit in divinis; nam cùm Natura divina sit eadem in producente, & producto, & hæc aut formaliter, aut eminenter contineat omnem perfectionem, nihil est in producto, quod non sit in producente, aut formaliter, aut eminenter, sicque nulla caret perfectione.

14. Difficultas 2. Utrùm ex principiis fidei per evidentem consequentiam ostendatur vera processio in divinis? Affirmativè. Ita cum D. Thom. communis Theologorum Sententia. Probatur primò, quia de Fide est, Verbum divinum esse verè Filium Æterni Patris, & Patrem esse verè Patrem; sed Filius non est, nisi per generationem, quæ est vera, & realis processio, ut per se notum est; ergo sequitur in divinis esse veram, & realem processionem.

15. Probatur secundò, quia de fide est, dari in Deo plures Personas realiter distinctas; sed in Deo non potest dari distinctio realis, nisi ubi datur oppositio; distinctio autem realis, & oppositio non potest esse in divinis absque processione, ut constat ex eadem Fide apud Concilia, & Sanctos Patres constanter asserentes in divinis omnia esse unum, ubi non obstat Relationis, & processionis oppositio; ergo &c.

16. Probatur tertiò, quia si in Deo essent plures Personæ, (ut ex Fide sunt,) absque reali processione unius ab alia, aut tales Personæ essent absolutæ: aut una absoluta, & altera Relativa: aut utraque Relativa: Non primum, nam quidquid est absolutum in Deo, cùm non dicat oppositionem, est perfectio simpliciter, sicque communicabilis; alioqui aliqua perfectio absoluta esset in una Persona, quæ non esset in alia, quod non est dicendum: Non secundum, alioqui quæ esset absoluta non distingueretur realiter à Relativa; neque enim in divinis sic distinguuntur absoluta, & relativa, cùm illa sint communicabilia. Non tertium, aut enim tales Relationes absque processione fundarentur in unitate; aut in mensura; aut in mensurato; hæc autem non possunt esse in Deo, tùm propter suam infinitatem; tùm quia supponunt, & non faciunt distinctionem; ergo sola manet Relatio originis, quæ non supponit, sed facit distinctionem ob formalem oppositionem.

17. Difficultas 3. Utrùm Processiones divinæ dicendæ sint rigorosæ actiones, & passiones. Negativè. Ita *D. Thom. 1. q. q. 41. art. 1. ad argum. P. Soa. lib. 1. cap. 8. n. 5.* & alii. Probatur, quia actio, & passio rigorosæ semper dicunt dependentiam unius ab alio tanquam à causa sive efficiente, sive materiali; sed in Deo *ad intra* nulla est admittenda ratio dependentiæ, & causalitatis, neque efficientis, neque materialis; ergo neque ratio actionis, & passionis rigorosæ; licet tales dici possint lato modo per similitudinem, & demptis imperfectionibus, prout sunt viæ, & formales productiones habentes se ex parte principii producentis, & ex parte termini producti.

18. Oppones 1. Processiones divinæ aliæ dicuntur activæ, & aliæ passivæ; ergo videntur coincidere cum actione, & passione. Respondeo negando consequentiam: solùm enim dicuntur activæ, & passivæ lato modo, & ad distinguendam emanationem, quæ manet in producente ab illa, quæ datur in Persona producta; & non ad significandam dependentiam, aut causalitatem, quam dicunt actio, & passio rigorosa, & solùm datur in creatis, non autem in divinis; alioqui sicut in creatis actio identificatur cum termino producto, ita emanatio activa identificaretur cum Persona producta.

19. Oppones 2. Deus producens actus essentiales intelligendi, & amandi, id efficit per rigorosas actiones virtuales; ergo producens Personas realiter distinctas, id efficiet per actiones rigorosas reales. Respondeo negando antecedens: Deus enim producit actus essentiales, (dato quod à potentiis distinguantur quoad nos cum fundamento) per quasdam emanationes virtuales, quæ etiam lato modo possunt dici actiones virtuales, demptis imperfectionibus dependentiæ, & causalitatis; quod etiam cum proportione dicimus de actionibus Notionalibus realibus; sicque nihil contra nos.

20. Hinc colliges primò, processiones divinas non posse dici causalitates, sicut neque dependentias, quidquid in contrarium sentiat *P. Arriaga d. 44. sect. 1. subsect. 3. n. 17.* siquidem conceptus dependentiæ de se dicit defectibilitatem rei dependentis, in Deo autem non est admittenda defectibilitas, sicque in divinis procedere unam Personam ab alia potiùs dicit necessitatem producentis, & producti, quàm indigentiam, aut defectibilitatem; quo sensu etiam Deus habet necessitatem essendi, quia non potest esse sine se ipso. Secundò, processiones divinas posse dici Origines, tam activas, quàm passivas: item productiones; quasi actiones, & passiones; vias, & emanationes; actus notionales, per quos scilicet Personæ distinguuntur; processionem Filii appellari dictionem, & processionem Spiritus Sancti Spirationem, ut tenet communis Theologorum sensus.

SECTIO

SECTIO II.

De numero Processionum Divinarum.

21. SUPPONENDUM est, Processiones Divinas dupliciter considerari posse: Primò in ordine ad principium, & prout sic dicuntur activæ, & tenent se ex parte Personæ producentis. Secundò in ordine ad terminum, & prout sic dicuntur passivæ, & tenent se ex parte Personæ productæ, quæ ex dicendis constabunt. Patet exemplo productionis creatæ, quæ in ordine ad agens dicitur activa, seu actio, & in ordine ad terminum dicitur passiva, sive passio. Hoc supposito.

22. Difficultas 1. Quot sint in Deo Processiones? Dico 1. Duæ sunt in Deo processiones passivæ, nec plures, nec pauciores. Ita *D. Thom. hic q. 27. a. 5. Cajet. ibid. Ægid. in 1. dist. 13. q. 3. Henricus quodlib. 6. q. 1. Adam. in 1. dist. 6. q. 1. P. Mol. 1. p. q. 27. a. 5. d. 1. P. Soar. lib. 1. cap. 9. P. Vasq. d 133. cap. 1. P. Tanner. 1. p. d. 4. q. 2. dub. 1. n. 21. P. Arriaga d. 44. sect. 1. n. 7. P. Martinon. d. 24. sect. 1. P. Ruiz, P. Amicus, P. Præposit. 1. p. q. 27. art. 5. P. Arrub. d. 95. cap. 2. P. Compton. tom. 1. d. 50. sect. 6. n. 3.* & alii. Probatur primò, quia duæ sunt tantùm Personæ productæ, nempè Filius, & Spiritus Sanctus; nam Pater à nullo procedit; non enim procedit à Filio, neque à Spiritu Sancto, qui illum supponunt ut principium; non etiam ab alio, alioqui jam essent quatuor Personæ, & non tantùm tres; sed processiones passivæ per terminos productos numerantur; ergo &c. Secundò, quia in Deo tot sunt processiones *ad intra*, quot sunt operationes immanentes; sed operationes immanentes in Deo sunt tantùm duæ, nempè intelligere, & velle; ergo &c.

23. Argues 1. Intellectio, & volitio in Deo est una, & eadem realis actio; ergo processio realis in Deo erit una tantùm. Respondeo negando consequentiam; licet enim intellectio, & volitio divina sint idem realiter, ita tamen distinguuntur virtualiter propter suam infinitam perfectionem, ut possint illi actioni respondere plures processiones reales, & realiter distinctæ, ac si intellectio, & volitio actu distinguerentur realiter.

24. Argues 2. Una, & eadem cognitio potest repræsentare plures terminos: una, & eadem relatio respicere plures terminos: & una ac eadem actio producere plures terminos; ergo etiam sic poterit producere in Divinis. Respondeo primò negando consequentiam, dato antecedente quoad primas duas partes; diversa ratio est, quia cognitio est extrinseca, & intentionalis repræsentatio objecti: item relatio identificatur cum fundamento; sicque illa potest plura objecta repræsentare, & hæc respicere plures terminos veluti extrinsecè sub aliqua ratione formali: at verò actio est intrinseca termino, cum quo identificatur, illumque attingit ut physicè diversum, sicque non potest non esse diversa, si termini sint diversi, idque tam in creatis, quàm in divinis. Respondeo secundò, (dato quod sit possibilis talis actio, ut aliqui admittunt, si se habeat ex parte principii, & sit distincta realiter à terminis) esse diversam rationem in divinis; siquidem ibi processio habet se ex parte Personæ productæ, & constituit formaliter terminum, qui non potest esse diversus, si ipsa processio non fuerit diversa.

Argues 3. In Deo una tantùm datur actio immanens, quæ sit intellectio, & volitio essentialis; ergo etiam una tantùm dabitur actio notionalis. Resp. negâdo consequentiam; diversa ratio est, quia termini notionales à parte rei multiplicantur, & nō ita à parte rei multiplicantur termini essentiales; ideoq; à parte rei debent multiplicari actiones notionales, non ita verò essentialis. Accedit, quod etiā cum aliquali distinctione secundùm majorem expressionem conceptūs dicunt aliqui multiplicari actionem essentialem; ergo sic cum proportione dicemus multiplicari notionalem à parte rei. 25.

Argues 4. Terminus formalis processionis Divinæ est unus tantum, nempè eadem Natura Divina, quæ per illam communicatur; ergo etiam ipsa processio erit una tantùm. Respondeo terminum formalem processionis communicatum esse unum tantùm; non ita verò terminum formaliter productum; licet enim eadem sit Natura communicata, non cōmunicatur tamen, nisi per relationē productivam personalitatis; quæ cùm sint diversi termini producti, diversæ etiam sunt productiones. 26.

Argues 5. Quælibet Processio Divina, cùm sit infinita, debet producere terminum adæquatum fœcunditati divinæ; sed terminus adæquatus non est solus Filius, sed etiam Spiritus Sanctus; ergo una, & eadem erit actio, sive processio ad utrumque terminum, cùm uterque efficiat unum terminum adæquatum. Respondeo quamcumque Processionem Divinam, cùm sit infinita, debere producere terminum adæquatum fœcunditati Divinæ intensivè, non autem extensivè: at verò quælibet Persona Divina, licet sit terminus adæquatus intensivè propter identitatem cum naturâ, non ita tamen est adæquatus extensivè propter oppositionem relationum. 27.

Inferes: Ergo si productio divina non adæquat virtutem extensivam alterius, sequitur, posse dari plura Verba Divina, & Amores Notionales in Deo, nempè plures Filios, & plures Spiritus Sanctos; sicut plures dantur actus intellectûs, & voluntatis in creatis ex eo, quod quilibet adæquet virtutem intensivam, non tamen extensivam intellectûs & voluntatis. Respondeo negando sequelam; diversa ratio est, quia Verbum Notionale (idemque de Amore,) cùm sit in suo genere infinitum, debet in suo genere includere omnem perfectionem, & adæquare virtutem intellectivam divinam, tam intensivè, quàm extensivè in suo genere, licet non includat perfectionem Amoris Notionalis, & illius virtutem volitivam extensivè adæquet, id enim non requiritur, cùm sit in alio genere: at verò in intellectu, & voluntate creata aliter se res habet, quilibet enim actus est finitus, sicq; non adæquat virtutem intellectivam, aut volitivam, neque intensivè, neque extensivè, ac proindè possunt, & debent esse plures. 28.

Urgebis: Aut per unam processionem potest procedere quidquid in divinis procedit; aut non: Si primum; ergo de facto ita fit; siquidem Deus, cùm sit ens necessarium, & infinitum, quidquid in eo potest esse, actu est: Si secundum; ergo processio divina est imperfecta; siquidem per illam non potest procedere, quidquid in divinis procedit, quod repugnat: tum quia processio divina *ad intra* est infinita, sicque adæquata virtuti Dei infinitæ: tùm etiam quia Deus per illam communicatur quantùm potest; ergo &c. Respondeo per unam processionem procedere quidquid in divinis procedit in certo genere, non tamen in omni genere; neque ideò processio divina in suo 29.

genere est imperfecta ; nam cùm terminus productus per utramque emanationem sit æquè perfectus, utraque emanatio est æquè perfecta intensivè, licet non ita sit extensivè, prout diximus. Addo etiam si talis actio utrumque terminum produceret, non ideo dicendam fore perfectiorem se ipsâ terminatâ ad unam tantùm Personam, saltem intensivè, ut patet ex dictis ; sicque processio Filii dicitur infinita, & adæquata virtuti Dei, intensivè quidem, non tamen extensivè.

30. Argues 6. Paternitas, prout est specialis proprietas Patris, etiam emanat à Natura ; ergo præter processiones Filii, & Spiritûs Sancti datur etiam processio Paternitatis ; consequenterque non sunt tantùm duæ. Respondeo Paternitatem dici emanare à Natura virtualiter, & quoad nos ; non autem realiter, cùm sit indistincta à Natura : at verò nos loquimur de vera, ac reali processione Personæ realiter distinctæ.

31. Argues 7. Non minùs fœcundæ sunt Bonitas, & Omnipotentia divina, quàm Intellectus, & Voluntas ; sed ab Intellectu, & Voluntate emanant processiones divinæ ; ergo etiam aliæ emanabunt à Bonitate, & Omnipotentia. Respondeo negando majorem : fœcunditas enim divina est per ordinem ad emanationem veluti effectivam *ad intra*, quod solùm competit Intellectui, & Voluntati, nam Bonitas divina non habet rationem principii effectivi, sed finalis : Omnipotentia verò, prout distinguitur ab Intellectu, & Voluntate, habet quidem rationem principii effectivi, sed *ad extra*, non verò *ad intra*.

32. Argues 8. Intellectus, & Voluntas divina sunt potentiæ fœcundissimæ ; ergo ab Intellectu poterunt generari plures Filii, & à voluntate plures Spiritus Sancti. Confirmatur, quia licet Intellectus, & voluntas sint realiter idem, ab illis tamen sunt processiones diversæ ; ergo etiam licet Cognitio Divina (idem est de Amore,) prout est cognitio de Deo, & prout est cognitio de creaturis sit idem, habebunt emanationes diversas, diversosque Filios generabunt. Respondeo negando consequentiam : nam ad fœcunditatem divinam solùm spectat producere terminum infinitum : cùm autem Deus propter suam perfectionem unico actu intelligit omnia, & unico amore se ipsum, & omnia amat, ideo unica processione infinitum Filium generat ; & unica processione infinitum Spiritum Sanctum spirat.

33. Inferes : Ergo unica processione producet tam Filium, quàm Spiritum Sanctum ; siquidem unicus realiter est actus Intellectûs, & Voluntatis. Resp. negando illationem : tùm quia Intellectus, & voluntas sunt principia diversi ordinis, & processio voluntatis suâptè naturâ supponit processionem per Intellectum, sicque non possunt non esse diversæ : tùm quia virtualiter intrinsecè distinguuntur, ut supra diximus, & infrà dicemus : tùm etiam quia ex Fide constat, Spiritum Sanctum procedere à Patre, & à Filio ; Filium autem à solo Patre ; sicque non potest processio Spiritus Sancti esse eadem cum processione Filii ; alioqui non supponeret Filium, consequenterque neque suum principium, aut non esset à Filio, sed à solo Patre, quod est contra Fidem.

34. Ad confirmationem argumenti patet solutio ex dictis, dicendum enim est, Intellectum, & voluntatem, licet sint realiter idem, esse tamen virtute, & æquipollenter diversos, quod opus non est admittere inter cognitionem, & amorem, prout attingunt Deum, & creaturas, cum ad id Fides non urgeat, urgeat tamen ad distinguendas processiones divinas per Intellectum, & voluntatem, quarum principia sunt naturâ suâ Intellectus, & voluntas.

Argues 9. In Deo admittitur una processio per modum Naturæ, qualis est processio Filii, & alia per modum voluntatis, qualis est processio Spiritus Sancti ; ergo etiam admittenda erit alia per modum artis. Respondeo negando consequentiam : nam per artem nihil producitur necessariò, sed liberè ; productio autem *ad intra* est necessaria, prout infrà dicemus ; sicque Ars Divina solùm producit creaturas *ad extra*. 35.

Dico 2. In Deo duæ admittendæ sunt emanationes, sive processiones activæ *ad intra*. Ita cum *D. Thom. hic q. 27. art. 5.* Doctores supra citati. Probatur primò, quia in Deo *ad intra* duæ dantur processiones passivæ ut diximus ; ergo etiam duæ erunt processiones activæ, quibus passivæ correspondent. Confirmatur, ideò dantur duæ processiones passivæ, quia duo dantur termini producti, cum quibus identificantur, nempe Filius, & Spiritus Sanctus ; sed etiam duo dantur principia activa, cum quibus processiones activæ identificantur, qualis est Pater respectu Filii, & Pater cum Filio respectu Spiritûs Sancti ; ergo duæ etiam processiones activæ. Secundò, quia in divinis quatuor dantur relationes, ut infrà dicemus, licet non omnes constituant Personam, nec eodem modo distinguantur ; ergo quatuor debent dari origines, sive processiones, quæ sunt veluti fundamenta proxima, per quæ relationes multiplicantur. 36.

Difficultas 2. Utrùm processiones, seu productiones in Divinis sint ex nihilo ? Negativè. Est de Fide ex Concil. Nicæno *contra Arium*, Concil. Toletan. 1. & 11. *in Confes. Fidei*, Concil. Florent. *sess. 18. & 19. & cap. damnamus, de Sum. Trinit.* Probatur primò ex illo Psalm. 109. *Ex utero ante Luciferum genui te.* Et Joan. 16. *De meo accipiet.* Et infra. *Omnia quæcumque habet Pater mea sunt ; propterea dixi, quia de meo accipiet.* Idem habet D. Aug. *lib. 18. de Trinit. cap. 19.* 37.

Probatur secundò, quia si processiones divinæ essent ex nihilo, neque essent immanentes, cùm tamen tales sint, ut infra dicemus ; neque essent processiones Personarum Divinarum ; siquidem quod ex nihilo est, aliquando non fuit ; quod autem aliquando non fuit, non est quid divinum ; cùm tamen quod est divinum semper fuerit ; ergo &c. 38.

Probatur tertiò, quia quod procedit, ut Filius per propriam nativitatem, debet produci de substantia producentis ; sed secunda Persona producitur, ut Filius per propriam nativitatem ; ergo producitur de substantia Patris producentis, & non ex nihilo, 39.

Probatur quartò, quia licet possint esse plures Personæ, non ita tamen plures Naturæ ; siquidem omnes debent necessariò participare eandem Naturam, ut supra diximus ; ergo omnes, quæ procedunt à primâ, debent habere illius naturam, quæ jam intelligitur esse in Personâ producente ; sed hoc est personas produci ex substantia, quæ est in Persona producente, & non ex nihilo ; ergo Filius producitur ex substantia Patris, & Spiritus de substantia Patris, & Filii, non autem ex nihilo. 40.

SECTIO

SECTIO III.

Vtrùm possit demonstrari, dari in Deo Processiones Divinas ad intra?

41. DIco 1. Positâ revelatione de Processionibus Divinis *ad intra*, quæ nihil aliud exprimat, non potest naturaliter demonstrari esse duas, nec plures, nec pauciores. Ita *Gabr. in 1. dist. 10. q. 9. a. 2. conclus. 2. P. Arriaga d. 44. sect. 1. subsect. 2. n. 9.* Advertes tamen ante probationem, quæstionem non procedere, si ex fide supponatur, processiones esse tantùm duas activas, & duas passivas; siquidem tunc, cùm fides doceat verum, doceatq; esse tãtùm duas, necessario infertur, non posse esse plures, nec pauciores. Undè solùm procedit quæstio, positâ revelatione absolutè, & indeterminatè, solùmque exprimente, dari processiones divinas. Hoc posito.

42. Probatur, quia intellectus creatus tunc cognoscens dari in Deo *ad intra* aliquam processionem absolutè, & indeterminatè, judicaret esse necessariam, & infinitam, utpotè divina, & adæquare Naturam, & Essentiam Divinam, à quâ judicaret procedere; cùm non haberet principium, ex quo colligeret illam processionem realem esse per intellectum, & voluntatem, utpotè quas solùm cognoscit esse potentias intentionaliter operantes, & tendentes in objectum; ergo judicaret processionem esse unam tantùm, quia una tantùm est Natura Divina.

43. Dices: In anima rationali datur duplex processio immanens per intellectum, & per voluntatem *ad intra*; ergo posito quod in divinis cognoscamus de fide, dari processiones immanentes *ad intra*, benè arguimus esse duas, alteram per intellectum, & alteram per voluntatem. Resp. negando consequentiam: Primò, quia hoc solùm est mera conjectura, & non demonstratio, imò neque argumentum probabile; hoc enim nonbenè fit à creatis ad divina; alioqui ex eo, quod intellectus, & voluntas creata habeant operationes realiter distinctas *ad intra*, ita argueremus esse in Deo, quod est falsum. Secundò, quia in creaturis possunt etiam concipi aliæ potentiæ operantes immanenter *ad intra*; ergo multò magis in Deo, qui longè excedit perfectiones creaturarum; ergo non ostenditur non esse in Deo alias processiones *ad intra* non provenientes ab intellectu, & voluntate, consequenterque non esse plures, quàm duas.

44. Dico 2. Positâ revelatione divinâ de processione *ad intra* procedente absolutè, non à natura immediatè, sed indeterminatè ab aliqua veluti potentia, nempè ab intellectu, aut voluntate, adhuc non potest naturaliter ostendi dari plures processiones, imò potiùs unam tantùm. Probatur quia intellectus creatus naturali lumine judicaret intellectum, & voluntatem divinam esse unam, & indivisibilem entitatem à parte rei, sive in actu, sive in potentia sumantur, & processionem divinam ab illis procedentem fore perfectissimam, & adæquatam principio, à quo procedit; siquidem cùm hoc sit necessarium, producit quantùm potest; ergo judicaret in eo eventu unam indivisibilem processionem realem ab illis oriri, & non plures.

45. Dico 3. Positâ revelatione divinâ de processione *ad intra* per intellectum adæquatè, intellectus creatus, etiam naturali lumine evidenter inferet dari alteram processionem per voluntatem. Ita *P. Granad. tr. 2. d. 6. n. 4.* Probatur, quia utraque facultas est productiva termini, utraque in Deo est infinita, & æquè perfecta; ergo si conceditur processio per intellectum completa, & adæquata, non est major ratio, cur etiam non concedatur altera completa, & adæquata per voluntatem.

Dices: Intellectus sibi relictus adhuc in eo eventu cognosceret intellectum, & voluntatem divinam solùm virtute distingui, sicque esse unicam facultatem realem; ergo naturaliter cognosceret unam tantùm processionem ab illis emanare. Respondeo negando consequentiam; nam intellectus creatus cognosceret illas duas facultates, licet virtute tantùm distinctas, esse tamen subordinatas in operando, sicque cognosceret, Personam productam per voluntatem supponere Personam productam per intellectum, ex quo benè sequitur, Personas distingui inter se; ergo benè inferret processiones distingui etiam inter se, quidquid sit de principio. 46.

Dico 4. Positâ revelatione, quod dentur in Deo plures processiones, non tamen quot sint, non potest naturaliter ostendi, etiam probabiliter, esse tantùm duas quasi specie distinctas. Probatur primò, quia licet cognoscamus esse processiones divinas *ad intra*, & per actiones immanentes; non tamen cognoscimus, neque possumus etiam probabiliter cognoscere fore impossibilem in Deo processionem immediatè à Naturâ Divinâ, vel etiam à quovis alio principio *ad intra* præter intellectum, & voluntatem; nam si in creatis non convincitur esse impossibiles alias potentias operantes *ad intra* præter intellectum & voluntatem, multò minùs convincetur in Deo, cùm excedat creaturas; sed illæ processiones forent specie diversæ; siquidem procederent à diversis principiis, & tenderent ad diversos terminos; ergo &c. 47.

Probatur secundò, quia Cognitio Dei, & creaturarum; Amor Dei, & creaturarum, sunt actus inter se specie diversi; sed cognitio, & amor, quia inter se differunt specie, producunt duas Personas, cùm tamen conveniant in ratione veluti generica actus vitalis, spiritualis, & immanentis; ergo etiam cognitio (idemque de amore,) quæ terminatur ad Deum, & quæ terminatur ad creaturas, producent alias duas Personas; ergo hoc posito, benè intellectus creatus lumine naturali posset inferre possibiles esse plures processiones specie diversas; ac proindè non ita posse probari esse tantùm duas. Neque dicas, cognitionem (idemque de amore,) prout terminatur ad creaturas, non esse æquè necessariam, atque est, prout terminatur ad Deum: Non, inquam, hoc dicas, probabile enim est, Verbum Divinum procedere etiam necessariò ex cognitione, & Spiritum Sanctum ex amore possibilium. 48.

Dico 5. Positâ revelatione, quod dentur plures processiones divinæ, naturaliter potest ostendi non esse plures sub eadem specie, id est, solo numero distinctas. Ita communiter Doctores cum *D. Thom. 1. p. q. 41. a. 6. & quodlib. q. 2. a. 2.* Probatur primò, quia processio divina *ad intra* necessariò est infinita, sicque adæquata suo principio; sed si essent plures ejusdem speciei, nulla adæquaret virtutem sui principii, ut patet in creatis; ergo evidenter cognoscitur, implicare multiplicitatem numericam in processionibus divinis. 49.

Probatur secundò ex Sect. quia quod in divinis non potest ex se determinari ad certum numerum, 50.

non

non potest pluralificari; siquidem in Deo quidquid potest esse, actu est, quia necessariò est; ergo si possunt esse infinitæ Personæ (ut possunt, si admittamus pluralitatem numericam; siquidem non apparet principium determinans ad hunc, aut illum numerum, cùm necessariò essent,) de facto dabuntur infiniti Filii, & infiniti Spiritus Sancti; sed repugnat quod de facto admittantur infiniti Filii, aut Spiritus Sancti; ergo etiam quod admittantur plures sub eadem specie.

51. Probatur tertiò, quia si forent possibiles plures Filii numero diversi, sicque plures processiones numero diversæ, aut omnes producerentur à Patre, & ab illo tantùm distinguerentur realiter, non autem inter se; siquidem cum solo Patre, à quo procedunt, haberent oppositionem; in divinis autem solùm datur realis distinctio, ubi datur oppositio, & hæc ubi datur productio: aut procederet unus ab alio, & tunc non distinguerentut à Patre, à quo non procederent; ergo jam non forent plures Personæ realiter distinctæ, quod etiam ratio naturalis assequitur.

SECTIO IV.

Qualisnam sit quidditas, sive ratio formalis processionum Divinarum ad intra?

52. SUpponendum est primò cum communi Theologorum, (quod infrà contra Durandum probabimus,) principium formale, per quod producuntur Personæ divinæ, & à quo exeunt processiones divinæ activæ, non esse substantiam divinam, sed esse intellectum, & Voluntatem divinam, sicque processiones divinas necessariò debere esse actiones Intellectûs, & Voluntatis.

53. Supponendum secundò, controversiam nunc in præsenti esse; utrùm hujusmodi processiones formaliter sint Intellectio, & Volitio: an verò aliquid procedens ab Intellectu, & voluntate, quod tamen non sit formaliter Intellectio, & Volitio? Triplex est in hac re sententia: Prima tenet, solam intellectionem, & volitionem esse activas processiones formaliter. Ita *P. Vasq. d. 112. cap. 3. P. Tannerus d. 4. q. 2. dub. 4. n. 3.* & apud illum. *Magist. in 1. dist. 26. Richard. in 1. dist. 27. art. 1. Hispal. dist. 3. art. 3. Capreol. dist. 9. q. 1. Caiet. hic q. 27. art. 5. P. Valent. hic q. 1. punct. 3 P. Molin. hic q. 27. art. 1. d. 8. memb. 4. ad 4.* & alii. Secunda sententia asserit, Intellectionem, & volitionem simul cum Relationibus esse processiones activas *ad intra*, ita tamen, ut actus notionalis in recto sit Intellectio, aut volitio, connotans in obliquo relationem. Ita *P. Arrub. 1. p. d. 97. cap. 3. n. 8. & d. 140. cap. 2.* ubi dicit, actus notionales, non solùm connotare, sed etiam includere in recto relationes, quatenùs illæ possunt considerari in via, & in fieri, citatque pro hac sententia *D. Thom. Magist. Scot. quodlib. 4. art. 3. Durand. in 1. dist. 26. q. 1. n. 18. Hispal. dist. 13. art. 1. Canar. Caiet. Bannez, P. Mol. P. Valent.* & alios, tenent etiam hanc sententiam *P. Granad. 1. p. tract. 2. d. 3. sect. 3. n. 12. P. Ruiz d. 59. sect. 4. & 5.* & alii apud citatos.

54. Tertia sententia, quam sequimur, affirmat, solam relationem Personæ producentis esse formaliter totam processionem activam, sive actionem totam, quæ producit. Ita *P. Soar. lib. 6. de Trinit. cap. 1. n. 5.* dicens esse communem Theologorum, citatque pro ea *D. Thom. 1. p. q. 41. a. 1. ad 2. Magist. in 1. dist. 26. D. Bonav. dist. 26. Durand. q. 2. & dist. 13. q. 2. & ibid. Ægid. Capreol. Gabr. Scot. dist. 28. q. 2. Argent. dist. 27. q. 1. Ferrar. 4. contr. gent. cap. 26. Caiet. Torrez,* tenent etiam *P. Valent. 1. p. hic q. 1. punct. 3. P. Zuniga d. 2. dub. 2. P. Arriaga hic d. 46. sect. 2. n. 16. P. Rhodez tom. 1. d. 6. q. 2. sect. 2. §. 3.* & alii.

Probatur primò, quia processio activa in Patre respectu Filii non est sola intellectio (idem est cùm proportione de volitione,) ut ait prima sententia: Non est intellectio simul cum relatione, aut illam connotans, ut tenet secunda sententia; ergo est sola relatio, sive Paternitas. Probatur antecedens quoad primam partem: Primò, quia quod est principium, & terminus processionis, non est processio activa; sed Intellectio est principium, & terminus processionis; siquidem est principium productivum Filii, & Filio communicatur; ergo Intellectio Patris non est ipsa processio. Secundò, quia processio activa Patris generantis non communicatur Filio producto; alioqui etiam Filius generaret; sed Intellectio communicatur termino producto; ergo Intellectio non est processio. Tertiò, quia processio activa est aliquid ratione posteriùs, quàm principium productivum; sed Intellectio non est aliquid posterius principio productivo; nam principium productivum formaliter, aut est ipsa Intellectio, & sic non est prior processione, cùm hæc sit ipsa etiam Intellectio, ut dicunt: aut est Paternitas, & tunc si Intellectio sit formaliter processio, erit prior suo principio, cùm sit prior Paternitate, quæ ab ipsa Intellectione tanquam à principio virtuali emanat; ergo &c. 55.

Probatur antecedens quoad secundam partem: Primò, quia processio debet aliquo modo egredi à principio, à quo est; sed sola relatio egreditur ab Intellectione, & à volitione, quæ sunt principia producentia; ergo sola relatio est processio activa. Secundò, quia in creatis actio productiva verbi non est intellectio, neque actio productiva amoris est volitio; siquidem intellectio, si non adæquatè, ut alibi diximus, saltem inadæquatè in ipso verbo consistit, cujus actio productiva propriè vocatur *dictio*, non intellectio; ergo etiam in divinis actio productiva Verbi non erit Intellectio, sed *dictio*, quæ formaliter est relatio. 56.

Probatur secundò, quia sicut Persona producta, ut infrà dicemus, constituitur, & distinguitur realiter per processionem passivam, ita etiam Persona producens constituitur, & distinguitur realiter per processionem activam; sed processio passiva sic constituens, & distinguens Personam productam est formaliter ipsa relatio Personæ productæ; ergo etiam processio activa sic constituens, & distinguens Personam producentem erit formaliter ipsa relatio Personæ producentis. 57.

Probatur tertiò, quia actio semper est magis determinativa, quàm principium; ergo cùm Intellectio sit quid commune omnibus Personis, quæ non operantur, Paternitas verò sit propria solius Personæ producentis, meliùs dicitur, Paternitatem esse actionem determinantem intellectionem, & hanc esse principium proximum Filii, quàm si ipsa intellectio dicatur activa productio. Ita *P. Arriaga cit. num. 19.* Confirmatur primò, quia Intellectio est principium virtuale Paternitatis; ergo non potest esse actio, per quam ipsa Paternitas producat Filium; alioqui actio esset principium suæ causæ, ut supra diximus *n. 55.* Secundò, 58.

quia

quia Paternitati, ut est via, nihil deest, ut sit formalis productio adæquata Filii; ergo &c.

59. Probatur quartò, quia communicatio Naturæ divinæ sit formalissimè producendo Filiationem identificatam cum illa, sicut fit formalissimè communicatio animæ rationalis materiæ producendo illius unionem ad materiam; sed communicatio animæ rationalis non ingreditur rationem formalem generationis hominis; ergo etiam communicatio Naturæ, sive Intellectionis Divinæ non ingredietur formalem generationem Verbi Divini.

60. Argues 1. Sancti Patres dicunt, Filium procedere per cognitionem; ergo cognitio, sive intellectio est illius productio. Item Patrem omnia scire in Filio, & utrumque omnia amare in Spiritu Sancto; sed non ut formâ intellectionis, & volitionis; ergo ut earum termino; consequenterque intellectio est formalis productio Verbi, & volitio est formalis productio Spiritûs Sancti. Respondeo negando utramque consequentiam: benè enim salvantur Patres, etiam si non dicamus intellectionem, & volitionem esse actiones, sive productiones formales, dummodo sint principium *quo* ipsarum productionum; sic enim optimè dicitur Verbum (idemque cum proportione de Spiritu Sancto) procedere per intellectionem, & esse illius terminum, quatenùs illam habet pro principio *quo*, licet illam non habeat pro actione, sive productione formali.

61. Argues 2. Omnis actio debet proportionari suo principio, & esse aliquid illius; sed sola intellectio, & non Paternitas, est aliquid intellectûs, & ei proportionatur; ergo sola intellectio est actio, & productio formalis intellectûs producentis Verbum. Respondeo negando minorem quoad secundam partem; Paternitas enim est proportionata intellectui, & est aliquid illius, utpotè quæ emanat ab essentia, non absolutè sumptâ, sed ut intellectiva est, quod sufficit, ut sit, & dicatur actio intellectûs productiva Verbi, quod non est intellectio formaliter, sed tantùm terminativè. Patet in Aseitate, quæ licet non sit formaliter intellectio, est tamen differentia proportionata substantiæ divinæ intellectivæ.

62. Argues 3. Omnis productio dicitur terminus *in fieri*; sic enim productio caloris est calor *in fieri*; sed Paternitas non potest dici Verbum *in fieri*, seu fieri Verbi; siquidem Verbum est Intellectio, sive Sapientia genita, qualis non est Paternitas; ergo Paternitas non est productio, sive processio activa Verbi. Respondeo primò negando minorem; licet enim Verbum sit Intellectio, & Sapientia genita, qualis non est Paternitas; cùm tamen non sit Intellectio, sive Sapientia formaliter, sed tantùm terminativè, prout est terminus intellectionis, & hæc ut principium producat ipsum Verbum mediante Paternitate, tanquam productione formali, ipsa Paternitas dicitur illius *fieri*, sive Verbum *in fieri*, quatenùs per illam fit, sive producitur.

63. Respondeo secundò, data majori, & minori, negando consequentiam; nam licet in creatis productio termini dicatur terminus *in fieri*, sive fieri termini, non ita dicitur in Divinis; diversa ratio est, quia in creatis productio habet se ex parte termini, & cum illo identificatur, pertinetque ad illius rationem, sicque bene potest dici terminus, saltem *in fieri*: at verò in divinis productio non se habet ex parte termini, neque ad illius rationem pertinet, sed habet se ex parte principii, cum quo identificatur, & ad cujus rationem pertinet, sicque non mirum est, quod non dicatur terminus *in fieri*. Accedit, quod ipsi Adversarii dicunt, Paternitatem esse productionem Verbi, saltem inadæquatè; ergo tenentur dicere, & concedere esse Verbum *in fieri* etiam inadæquatè.

64. Argues 4. Verbum creatum procedit immediatè per actionem intelligendi; ergo etiam sic procedet Verbum Divinum. Respondeo dato antecedente, negando consequentiam; diversa ratio est primò, quia verbum creatum est intellectio formaliter, sicque debet produci per actionem intellectivam: at verò Verbum Increatum non est intellectio formaliter, sed terminativè, sicque requirit aliquid distinctum ab ipsâ intellectione, per quod producatur, ut per actionem, sive productionem; hoc autem distinctum est Paternitas. Secundò, quia in creatis actio physica distinguitur à parte rei à verbo producto: at verò non ita distinguitur à Verbo Divino Intellectio, sed sola Paternitas. Tertiò, quia verbum in creatis producitur ex indigentia: at verò in divinis producitur ex fœcunditate, sicque debet jam supponere intellectionem. Accedit, quod sicut actio intelligendi est productio adæquata verbi creati, ita etiam intellectio divina esset productio adæquata Verbi Increati, quod non admittent.

65. Argues 5. Paternitas est relatio prædicamentalis; ergo non est productio; siquidem hæc ut talis, est transcendentalis relatio. Respondeo negando consequentiam; licet enim Paternitas sit sub aliqua expressione relatio prædicamentalis, benè potest sub conceptu productionis esse transcendentalis.

66. Argues 6. Ideò verbum externum in nobis non est formaliter repræsentativum, quia non procedit à cognitione ut ab actione, sed ut à causa; atqui Verbum divinum est formaliter representativum; ergo ideò tale est, quia procedit per intellectionem, ut per actionem. Respondeo negando antecedens: tum quia species memorativa sic procedit à cognitione, ut à causa, & principio; & tamen in multorum sententia est formaliter repræsentativa: tùm etiam, quia licet verbum externum procederet per cognitionem, ut per actionem, adhuc non esset formaliter repræsentativum, quia non esset cognitio: sic enim in sententia asserente, intellectionem consistere in sola actione, qualitas per illam, ut per actionem producta, non esset formaliter repræsentativa, quia non esset cognitio. Undè Verbum Divinum ideò est formaliter repræsentativum, non quia procedit per intellectionem ut per actionem, sed quia ex vi suæ processionis procedit formaliter per cognitionem, ut per principium, & illam habet communicatam à Patre, per illamque intelligit, quod non cernitur in nostro verbo externo.

67. Argues 7. D. Aug. & D. Ansel. docent, idem esse in divinis intelligere, ac dicere; sed dictio est productio; ergo & intellectio; consequenterque productio formaliter includit intellectionem. Respondeo primò Sanctos Patres, quando dixerunt, idem esse dictionem, & intellectionem, locutos fuisse de dictione impropriè, & lato modo, quo etiam sensu cognitio creata dicitur locutio, & dictio, prout nobiscum loquimur, & dicimus. Secundò, locutos fuisse de dictione terminativè, pro ut supra diximus.

68. Argues 8. Processio Filii est simul productio relationis, & communicatio naturæ; ergo licet quatenùs productio dicat Paternitatem, quatenùs tamen communicatio dicet intellectionem; conse-

quenterque utramque includit. Respondeo negando consequentiam: nam communicatio Naturæ formalissimè sit producendo Filiationem cum illa identificatam eo modo, quo communicatio animæ rationalis formalissimè sit materię producendo unionem ad illam; ergo sicut generatio formaliter consistit in sola actione productiva unionis (dato quod hæc à generante producatur,) licet consequatur communicatio animæ, ita etiam generatio Verbi Divini formaliter consistet in sola actione productiva Filiationis, licet sequatur communicatio naturæ per modum intellectionis.

69. Instabis: Terminus processionis divinæ in facto esse includit formaliter naturam communicatam, & relationem productam; ergo etiam illius actualis productio, quæ est terminus in fieri, includet formaliter & naturam, sive intellectionem communicandam, & relationem productivam. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia processio, cùm sit realis productio, requirit distinctionem realem inter principium, & terminum productum; hæc autem in sola relatione reperitur, ideoque sola relatio est formaliter, & adæquatè processio: at verò terminus formalis est ille, ratione cujus terminus adæquatus, & totalis, talis dicitur; cùm autem Natura illum denominet totalem communicatum, & relatio totalem productum, ideò illa est terminus formalis communicationis, & hæc productionis; sicque utramque formaliter includit.

70. Argues 9. Principium *quo* productivum est absolutum; ergo etiam productio. Respondeo primò cum *P. Arriaga cit. n. 15.* negando antecedens, si sermo sit de principio totali; hoc enim est Pater, qui est essentialiter relativus. Respondeo secundò, dato antecedente, negando consequentiam: Primò, quia in divinis productio realis est inter relativa; ergo aut principium, aut productio ex parte producentis debet esse aliquid relativum; sed tale non est principium, ut supponit argumentum; ergo erit ipsa productio. Secundò, quia de ratione principii *quo* non est distingui realiter à termino, ut patet in eo, qui se ipsum divinitùs reproduceret (quod aliqui affirmant non repugnare,) sed sufficit continere in sua virtute ipsum terminum, & in eo ipsum principium *quod* assimilet sibi productum, quod totum reperitur in Natura Divina: at verò de ratione productionis realis actualis est distingui realiter à termino; hoc autem in sola relatione reperitur; sicque sola relatio est productio realis actualis.

71. Argues 10. In nobis non datur actio, seu productio immanens, nisi per intellectionem, & volitionem; ergo etiam in divinis. Respondeo primò negando antecedens; nam productio habitûs est immanens, & *ad intra* in nobis; & tamen non per intellectionem, neque per volitionem, tanquam per actionem, sed tanquam per principium producuntur; & sic proportione habitâ in divinis. Secundò, dato antecedente, negando consequentiam; diversa ratio est: primò, quia ab humanis ad divina non valet argumentum. Secundò, quia in nobis productio immanens per virtutem intellectivam est ex indigentia intelligendi per terminum productum: at verò in divinis non ita, sed ex fœcunditate, prout supra diximus *num. 64.* Ex dictis.

72. Colliges primò, processionem, sive productionem passivam Filii formaliter, (idem cum proportione de Spiratione passiva respectu Spiritus Sancti,) esse solam Filiationem, quatenus via habens se ex parte Filii, illumque denominans formaliter productum. Secundò, aliam esse dictionem virtualem, quâ scilicet à nobis concipitur emanare Verbum, sive conceptum essentialem ab Intellectu Divino, quæ est communis toti Trinitati; aliam verò esse dictionem realem, & notionalem, quâ scilicet solus Pater realiter producit Filium, seu Verbum notionale, & quæ soli Patri activè, & soli Filio passivè competit; (idem dicendum cum proportione de dilectione.) Tertiò, dictionem, & verbum propriè, & simpliciter solùm dici notionaliter; sicut & spirationem, & spiratum; siquidem hæc simpliciter important processionem, & distinctionem realem, quæ solùm reperiuntur inter notionalia.

73. Quartò, Verbum, & amorem creatum habere, in quo conveniunt, & in quo differunt à Verbo, & Amore Increato tam essentiali, quàm notionali; nam verbum, & amor creatus habent duo: Primum, quod reddant hominem formaliter intelligentem, & amantem; & in hoc conveniunt cum Verbo & Amore essentiali, & differunt à Verbo & Amore notionali: Secundum, quod producantur realiter, & in hoc conveniunt cum Verbo, & Amore notionali, & differunt à Verbo, & Amore essentiali. Hinc fit primò, quod in nobis verbum, & amor procedunt ex necessitate intelligendi, & amandi; & nō ita verbum, & amor notionalia in divinis, sed ex fœcunditate tantùm intelligendi, & amandi. Secundò, quod processio Verbi Divini magis assimiletur productioni habitûs, aut verbi externi; siquidem tam habitus, quàm verbum externum supponunt, & non faciunt hominem intelligentem; verbum autem internum, sive conceptus reddit formaliter intelligentem. Tertio, quod Pater per Verbum notionale non loquitur sibi, neque sibi aliquid de novo manifestat, sed potiùs Filio, ei communicando per se primò suam cognitionem, illum realiter producendo.

74. Colliges quintò, licet vera sit hæc: *Pater dicit se, & omnia Verbo*: non esse veram hanc: *Pater producit, aut generat se, & omnia Verbo*: quia in prima *dicere* sumitur per respectum ad objectum, quod dictio supponit cognitum: in secunda verò per respectum ad terminum productum, qui est solus Filius. Similiter posse dici: *Pater, & Filius diligunt se Spiritu Sancto*: non autem: *Spirant se Spiritu Sancto*: quia in prima sensus est: Pater, & Filius sunt objectum amoris, qui includitur in Spiritu Sancto ex vi suæ processionis, sicque importat respectum ad objectum amatum: in secunda autem importat solum respectū ad terminum productum, seu spiratum, qui est solus Spiritus Sanctus.

75. Colliges sexto, Intellectionem, & Volitionem, prout dicuntur notionales, non addere *supra* Intellectionem, & Volitionem *essentiales aliquid* per modum differentiæ intra rationem Intellectionis, & Volitionis, ut aliqui existimant, sed solùm addere conjunctionem relationum, prout hæ sumuntur in fieri productivo, & sunt aliquid extra rationem Intellectionis, & Volitionis. Patet primò, quia cùm differentia in proprio genere Intellectionis, & Volitionis sit etiam Intellectio, & Volitio, si illam adderent, prout dicuntur notionales, aliquid in ratione intelligendi, & amandi daretur in una persona, quod non daretur in alia; hoc autem est falsum; ergo &c. Secundò, quia per differentias proprias, & in proprio genere multiplicant intellectio, & amor totam rationem communem; ergo si intellectio, & volitio, prout dicuntur notionales adderent supra essentiales hujusmodi differentias, sicut notionalia Personarum sunt realiter

realiter distincta, etiam distinctæ essent in Personis intellectiones, & volitiones in ratione intellectionis, & volitionis, quod est hæreticum, & contra singularitatem cujusque prædicati absoluti.

SECTIO V.

Vtrùm processiones Divinæ ad intra sint substantiales, immanentes, & vitales?

76. DIco 1. Processiones divinæ *ad intra* sunt substantiales. Est de fide. Probatur primò, quia tam principia, quàm termini sunt perfectissima substantia; siquidem Pater, qui est Deus, producit Filium sibi consubstantialem, & verum Deum: Item Pater, & Filius, qui sunt idem Deus, producunt Spiritum Sanctum sibi consubstantialem, & verum Deum; ergo eorum processiones, tam activæ, quàm passivæ, debent esse substantiales. Secundò, quia processiones divinæ, tam activæ, quàm passivæ, sunt aliquid intra Deum reale, & physicum, & idem à parte rei cum ipso Deo; sed quidquid est reale, physicum, & idem cum Deo, est Deus; consequenterque substantiale; ergo &c. Tertiò, quia non sunt accidentales, cùm sint *ad intra*; Deus autem *ad intra* nihil habet accidentale; alioqui esset capax mutationis, posseréque de novo perfici; ergo sunt substantiales; sunt enim substantia, & accidens membra adæquatè dividentia *Ens*.

77. Dico 2. Processiones divinæ *ad intra* sunt etiam immanentes. Est etiam de fide. Ita *D. Thom. 1. p. q. 27. art. 1. 3. & 5. Caiet. ibid. D. Damascen. lib. 1. cap. 6.* quatenùs dicit Patrem producere Verbum in se ipso immanens. *P. Tanner. d. 4. q. 2. dub. 1. n. 20. P. Arrub. d. 96. cap. 1. n. 3. P. Granad. tract. 2. d. 1. n. 2.* & alii. Probatur primò ex illo Joan. 1. *Vnigenitus, qui est in sinu Patris.* Et Joan. 14. *An nescis, quia ego in Patre, & Pater in me est?* Ergo Pater producit personam in ipso manentem; hoc autem est, productionem esse immanentem.

78. Probatur secundò, quia omnes Divinæ personæ, quæ procedunt, producuntur subsistentes in eadem natura Personæ producentis, quæ natura non distinguitur realiter à Persona producente; ergo Personæ productæ debent produci manentes in producente; ac proindè per productiones immanentes. Confirmatur, quia actio, sive productio dicitur immanens, aut quia secundùm se est in Persona producente; aut quia est Origo ad terminum manentem in producente; sed processiones divinæ activè sumptæ secundùm se manent in Persona producente, & cum illa identificantur, & sunt Origines ad personas subsistentes in eadem substantia producentis, cum qua etiam identificantur; ergo debent dici immanentes.

79. Objicies 1. Filiatio, quæ à Patre producitur, non manet in Patre, sed in Filio, quem constituit; ergo ejus processio, sive productio non est immanens. Respondeo negando antecedens: Filius enim manet in Patre per identitatem in Natura, quæ in utroque est eadem, quod sufficit ad immanentiam.

80. Objicies 2. Omnia principia creata perficiuntur per actiones immanentes; sed Pater non ita perficitur per istam identitatem Naturæ, secundùm quam productio Filii à Patre dicitur immanens; ergo &c. Respondeo Patrem non ita perfici intensivè; perfectio enim intensiva solùm advenit principiis finitis, qualia sunt creata; non autem principio simpliciter infinito, qualis est Pater: Undè solùm dicetur perfici extensivè.

81. Objicies 3. Processio, sive operatio immanens importat causalitatem, sive receptionem passivam; sed in Deo non est admittenda receptio, sive causalitas passiva; ergo neque operatio, sive processio immanens. Respondeo distinguendo majorem: importat causalitatem, sive receptionem passivam, si sit operatio immanens per unionem; concedo majorem: si sit immanens per identitatem; nego majorem: processiones autem in Deo *ad intra* non sunt immanentes per unionem, sed per summam, & perfectissimam identitatem, ideoque non sunt causalitates in genere passionis, sicut etiam tales non sunt in genere actionis. Et ratio adhuc est, quia sicut causalitas in ratione producti dicit contingentiam termini in natura, quantùm est ex vi actionis, quæ ad naturam terminatur; hoc autem non reperitur in Deo; siquidem par est necessitas Personæ productæ, & producentis in eadem natura, quæ non terminat productionem: ita etiam causalitas in ratione recipientis dicit contingentiam formæ receptæ secundùm materiam; hoc autem etiam non reperitur in Deo; siquidem pari necessitate Persona producta, & producens sunt idem Deus in Natura, in qua identificantur processiones divinæ; ergo sicut in Deo *ad intra* non sunt causalitates in genere actionis, ita neque in genere passionis.

82. Dico 3. Processiones divinæ *ad intra*, tam activæ, quàm passivæ sunt vitales. Ita *Quiroz de Trinit. d. 34. n. 17.* & alii. Ante probationem tamen advertes, vitam prout alibi diximus in *Phys. tr. 10. d. 10. n. 124.* communiter definiri: *Principium motûs per se immanentis ab intrinseco.* Dicitur *per se immanentis*, ut rejiciantur motus transeuntes, & per accidens immanentes, qualis est aggeneratio ignis, qui per alium, aut per subministrationem pabuli accrescit; pars enim ignis advenientis non postulat per se manere in generante. Dicitur *ab intrinseco*, ut rejiciantur emanationes immediatæ à natura per modum naturæ, & non mediante aliquâ potentiâ; siquidem tales emanationes tribuuntur externo agenti generanti, quod ut naturæ principium, censetur per suam virtutem, & instrumentum esse etiam principium talium emanationum, ut accidit in emanationibus proprietatum à sua natura. Hoc posito,

83. Probatur conclusio primò, quia tales processiones postulant manere in eadem natura, à qua ut à principio intrinseco procedunt; sed hæc est propria ratio vitæ, ut patet ex dictis; ergo sunt vitales. Secundò, quia earum termini, & principia sunt vitales, ut est de fide, & patet ex illo *Joan. 1.* ubi de Verbo divino dicitur: *Quod factum est in ipso vita erat:* (quod idem dicendum de Spiritu Sancto;) sed actiones desumunt suam quidditatem à principio, & à terminis; ergo cùm hæc in divinis sint vitalia, etiam vitales erunt eorum Origines, & processiones. Tertiò, quia actiones, quibus verbum, & amor creatus producuntur, sunt vitales; ergo etiam tales erunt actiones, sive processiones, quibus producuntur Verbum, & Amor in divinis.

84. Argues 1. Vita, prout supra diximus, dicitur principium *motûs*; sed in Deo, cùm sit immobilis, nullus datur motus; ergo neque ratio vitæ; consequen-

sequenterque processiones in Deo non sunt vitales. Respondeo in Deo, licet sit immobilis, non implicari motum, qui tantùm sit operatio immanens, ut datur in Intellectu, & Voluntate Divina, tam in ordine ad actus essentiales, quàm notionales; sed implicari motum, qui inducat mutationem de non esse ad esse.

85. Argues 2. Processio activa pertinet ad constitutionem Personæ producentis; ergo non est vitalis; siquidem actio vitalis supponit personam constitutam, in quo distinguitur ab emanatione proprietatum, quæ ideò non dicitur vitalis, licet sit immanens. Respondeo dato antecedente, de quo infra, & jam supra, negando consequentiam, & ejus probationem; neque enim ut actio sit vitalis debet supponere personam constitutam in suo esse, & in ratione personæ; alioqui actiones animæ separatæ, & ejus intellectio, ac volitio; imò & operationes naturæ spoliatæ omni subsistentiâ, non essent vitales; sicque licet processiones non supponant, sed constituant personam, adhuc possunt esse vitales; & si tales non sunt emanationes proprietatum, non ideò est, quia pertinent ad constitutionem personæ, cùm tamen sint immanentes, sed quia non sunt per se immanentes ab intrinseco, cum tribuantur externo agenti. Accedit, processionem non constituere personam sub hac expressione processionis, sed sub alia ratione formali personalitatis.

86. Argues 3. Terminus actionis vitalis, cùm sit motus immanens ab intrinseco, debet manere in suo principio: imò & ipsum principium sic vitaliter operans debet in se perfici per talem operationem; sed neutrum reperitur in divinis processionibus: Non primum, quia Verbum realiter distinguitur à Patre: Non secundum, quia Pater supponitur perfectissimè constitutus ad Filium; ergo processiones divinæ non sunt vitales. Respondeo Verbum manere in Patre per identitatem Naturæ, quod satis est ad actionem immanentem, ut diximus; imò & ut dicamus, Patrem perfici, saltem extensivè, non solùm per originem activam cum illo identificatam, sed etiam per passivam identificatam cum Filio, imò & per ipsum Filium juxta illud D. Cyril. 2. *Thesaur. cap. 1. Non potest*, inquit, *esse perfecta Deitas, nisi Filium habeat, & fructum ex se pariat.* Nam si in creatis pater gignendo filium vivit, & perficitur, cùm tamen nihil in se recipiat, à fortiori id erit in divinis.

87. Argues 4. Processio passiva non est vitalis, neque Patri, cùm in illo non sit, neque Filio, cùm ab illo non sit; ergo saltem processiones passivæ non sunt vitales. Respondeo negando antecedens: Pater enim vivit per originem passivam, ut principium illius in quo manet per identitatem naturæ; & Filius etiam ut illius terminus, cum quo identificatur. Patet in actione productiva verbi, sive conceptûs creati, cum quo ipsa identificatur, & est vitalis, tam respectu illius, quàm respectu principii, sive intellectûs.

88. Argues 5. Ignis constitutus in esse sibi connaturaliter operatur immanenter, augmentando se per aggenerationem; & tamen talis augmentatio non dicitur vitalis; ergo neque vitales dicentur processiones Divinæ, licet sint immanentes. Respondeo aggenerationem ignis non dici vitalem, quia licet sit immanens, talis non est per se, sed per accidens, cùm sit ejusdem rationis cum generatione alterius ignis, qui ab illo igne, aut ab alio produceretur in subjecto realiter distincto. Imò si Deus impediret unionem inter ignem producentem, & productum, jam talis actio non foret immanens, cùm tamen perseveraret eadem, sicque solùm est per accidens immanens, ideoque non vitalis: at verò processiones Divinæ sunt per se, & ab intrinseco immanentes, sicque vitales. Ex dictis.

89. Colliges primò, productionem habitûs supernaturalis non esse vitalem; siquidem tribuitur externo agenti, non tanquam partis naturæ, ut tribuuntur potentiæ naturales immanentes, ideoque sunt vitales, licet etiam externo agenti tribuantur; sed ut aliquid naturæ omninò indebitum, ideoque licet productio talis habitûs sit immanens, non est tamen vitalis. Secundò, productionem speciei memorativæ, & intelligibilis esse vitalem; non ita verò productionem speciei sensibilis; hæc enim tribuitur externo agenti, nempè objecto; non ita tamen illa; siquidem productio speciei memorativæ tribuitur actui intellectûs patientis; & productio speciei intelligibilis tribuitur intellectui agenti à quibus producuntur, ideoque sunt vitales.

SECTIO VI.

Vtrùm, & quomodò processiones Divinæ sint liberæ, & voluntariæ?

DIFFICULTAS 1. Utrùm processiones Divinæ sint liberæ? Advertes triplicem dari necessitatem: Prima dicitur necessitas indigentiæ, quâ una res alii indiget ut sit, ut creaturæ indigent Deo, & opponitur independentiæ, quo sensu substantia v. g. dicitur necessaria ad existentiam, aut sustentationem accidentis. Secunda dicitur necessitas coactionis, & violentiæ, quâ res ab alia cogitur ad agendum, ut captivus cogitur ad remigandum, & opponitur spontaneo. Tertia dicitur necessitas essendi, quâ res ita est, ut non possit non esse, & opponitur contingentiæ, sic Deus necessariò est, quia non potest non esse. Ex quo fit, ut triplex etiam distingui possit libertas: Prima dicitur libertas ab indigentiâ, sive dependentiâ: Secunda libertas à coactione: Tertia libertas à necessitate. His positis.

90. Dico 1. Processiones Divinæ non sunt necessariæ necessitate indigentiæ, seu coactionis, sicque dici possunt liberæ libertate ab indigentiâ, seu coactione. Est certa apud omnes Theologos. Probatur, quia Deus nullius indiget, & à nullo cogi potest; hoc enim ex suo conceptu dicit imperfectionem, ac dependentiam, cujus Ens Divinum, quales sunt processiones Divinæ, non est capax; ergo &c.

91. Hinc colliges, quo sensu intelligendi sint *Scot. Henricus, & Cajet.* apud Authores infra citandos, dum dicunt, processiones divinas dicendas esse liberas; intelligendi enim sunt de libertate ab indigentia, & coactione; alioqui docerent aliquid contra fidem; siquidem necessitas essendi divinarum processionum semper definita est contra Arianos.

92. Dico 2. Processiones divinæ sunt necessariæ necessitate essendi, sive prout necessitas opponitur contingentiæ. Est de fide. Ita cum *D. Thom. hic q. 41. art. 2. D. Hilar. lib. de Synod. D. Athan. orat. 4. contr. Arium. P. Soar. lib. 6. cap. 3. n. 1. P. Vasq. 1. p. d. 160. & 161. P. Ruiz d. 92. P. Molin. P. Valent. P. Arriaga d. 46. sect. 5. n. 33. P. Arrub. d. 142.*

142. cap. 2. & alii. Probatur primò; quia de generatione Filii esse necessariam, & non liberam definitum fuit contra Eunomium, & Arium in *lib. de Synodis* apud D. Hilar. *Si quis*, ait, *Voluntate Dei, tanquam unum aliquid de creaturis, Filium factum dicat: anathema sit*: Non voluntate; ergo non liberè, ut dicebant Ariani inferentes, indè Verbum esse creaturam, sed necessariò. Confirmatur primò ex D. Hieron. adversùs prædictum errorem ad illud, *qui prædestinavit nos.* Ephes. 1. *De Filio vero*, inquit, *hoc est, de Domino nostro Jesu Christo in alio loco scriptum est, quod semper cum Patre fuit, & numquam eum, ut esset, paterna voluntas præcesserit*; ergo cùm nulla sit libertas, nisi à voluntate, si hæc generationem Filii non præcessit, generatio non fuit libera, sed necessaria. Secundò ex D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 20.* ubi de Verbo: *Esse*, inquit, *Filium naturæ, non voluntatis.* Et idem docet de Spiritu Sancto. D. Cyril. Alexan. *lib. 13. cap. 2. Ex ipsa*, ait, *Essentia Deitatis naturaliter emissum*; ergo &c.

94 Probatur secundò rationibus: Prima, quia fide credimus, Personas Divinas esse Deum, & ex illis duas esse productas; sed Deus non liberè, id est contingenter, sed necessariò, id est naturaliter est; siquidem impossibile est, Deum non esse; ergo cùm personæ Divinæ productæ non possint esse sine processionibus, credendum est, ipsas processiones esse necessarias, & non liberas. Secunda, quia si processiones divinæ essent liberæ, possent non esse absolutè; siquidem quod liberum est, potest esse, & non esse; sed hoc non est dicendum; alioqui Pater posset non generare Filium, & Pater, ac Filius possent non spirare Spiritum Sanctum; consequenterque Filius, & Spiritus Sanctus possent non esse, quod est contra fidem; ergo &c. Tertia, quia Filius procedit ex cognitione comprehensiva Dei, & Spiritus Sanctus ex illius amore; sed hi actus sunt in Deo necessarii, & non liberi; ergo etiam tales erunt processiones divinæ. Quarta, quia omne, quod est in Deo, est æternum, immutabile, & non potest non esse; sed processiones divinæ sunt in Deo; ergo non contingenter, sive liberè, sed necessariò necessitate excludente indifferentiam, sive contingentiam ad essendum, aut non essendum; consequenterque processiones sunt actus naturales; siquidem hi sunt, qui procedunt ex principio determinato ad unum; sic autem se habet processio Verbi Divini, & Spiritûs Sancti.

95. Objicies 1. Concil. Syrmiens. *can. 25.* ex D. Hilar. *lib. de Synodis* ubi dicit: *Non enim coactus Pater, vel naturali necessitate ductus genuit Filium, sed mox ut voluit.* Et Concil. Tolet. 11. dicens: *Patrem nec voluntate, nec necessitate Filium genuisse.* Quod idem infertur ex D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 2.* & D. Hilar. *lib. de Synodis* post confessionem Concil. Sardicens. quod approbat, dicit: *Nativitatem Filii adeò esse perfectam, ut qui ex substantia natus est, etiam ex Consilio ac voluntate nascatur.* Et D. Clement. *lib. 8. Constit. Apostol. cap. 12.* ubi etiam dicit, *Patrem generasse Filium voluntate, potentia, & bonitate*; ergo &c.

96. Respondeo cum *P. Vasq. cit. cap. 4. P. Arrub. cit. cap. 2.* Concil. illud Syrmiense non fuisse legitimè congregatum, sed Arianum. Dato tamen quod aliquam haberet authoritatem, adhuc posse intelligi de voluntate concomitante, quâ Pater approbat, & sibi complacet in generatione Filii, non autem de voluntate libera, & contingenti essendi, aut non essendi generationis. Et in hoc eodem sensu intelligendi sunt *D. Hilar. & D. Clement.* Ad Concil. Tolet. & D. Aug. cit. dicimus, intelligendos esse de necessitate indigentiæ, aut coactionis, quam inferebant Ariani ex eo, quod Catholici negarent, Verbum procedere liberè: non autem negabant Patres necessitatem perfectionis, quæ consistit in eo, quod res ita sit, ut non possit non esse; sed necessitatem imperfectionis, qualis est, quæ dicit coactionem, sive indigentiam.

Objicies 2. In Deo circa perfectissimum objectum, qualis est Deus, sive Personæ Divinæ, debet admitti perfectissima operatio; sed talis est operatio libera; ergo &c. Respondeo distinguendo minorem: talis est operatio libera, si sit circa objectum liberum; concedo minorem: circa objectum necessarium, & infinitum; nego minorem: Neque enim est imperfectio; imò maxima perfectio non posse Deum liberè carere aliquo infinito, & sibi adæquatè intrinseco, quales sunt Personæ Divinæ. 97.

Instabis: Etiam actus liberi divini (dantur enim in Deo,) sunt aliquid perfectionis divinæ; & tamen sunt perfectè liberi libertate contingentiæ; ergo &c. Respondeo distinguendo majorem: sunt aliquid perfectionis divinæ, quoad suum esse intrinsecum, & formale; concedo majorem; quoad extrinsecum, & eminenter contentum; nego majorem: quoad intrinsecum autem sunt aliquid necessarium, cùm sint ipse Deus, qui est maximè necessarius; licet quoad extrinsecum, & objectum connotatum sint aliquid contingens, cùm sint aliquid creatum, ut jam alibi diximus. 98.

Urgebis: Idem actus potest simul esse liber, & necessarius, ut patet in amore beatifico, qui respectu Dei est necessarius, & respectu creaturarum liber; ergo tales erunt processiones divinæ. Respondeo dato antecedente, negando consequentiam; diversa ratio est, quia amor beatificus versatur circa objecta, quorum unum est necessarium, nempè Deus, & alterum contingens, nempè creaturæ: at verò actus notionales, sive processiones divinæ versantur circa idem objectum necessarium, qualis est Deus. 99.

Objicies 3. Licet processio Verbi sit naturalis, talis non est processio Spiritûs Sancti; siquidem processio naturalis est per se primò ad communicandam naturam, ideoque dicitur generatio; processio autem Spiritûs Sancti non est per se primò ad communicandam naturam; neque Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis procedit formaliter similis in natura; ergo &c. Respondeo negando antecedens, ad cujus probationem dicimus, processionem Spiritûs Sancti non dici naturalem in eo sensu, in quo naturalis dicitur processio Verbi; sicut etiam non dicitur generatio: dici tamen naturalem, quia est à principio intrinseco necessario, & determinato ad unum, qui est propius modus agendi naturæ, prout hæc opponitur voluntati liberæ, cujus proprius modus operandi de se non dicit determinationem ad unum, imò indifferentiam ad unum, aut ad aliud. 100.

Instabis: Patres dicunt, Filium procedere per modum naturæ, & Spiritum Sanctum per modum voluntatis; sed quod est per modum voluntatis, non dicitur naturale; ergo saltem processio Spiritûs Sancti non erit naturalis. Respondeo Sanctos Patres, quando dicunt, Spiritum Sanctum procedere per voluntatem, non sumere voluntatem, prout involvit indifferentiam, sive contingentiam; alioqui dicerent, Spiritum Sanctum posse non esse, quod est contra fidem, sed sumere 101.

voluntatem, prout distinguitur ab intellectu, qui dicit modum operandi in similitudinem naturæ, quem non dicit voluntas.

102. Difficultas 2. Utrùm Processiones Divinæ, licet non sint liberæ, sint saltem voluntariæ? Advertes primò, licet omne liberum propriè sumptum sit voluntarium, non tamen omne voluntarium esse liberum; siquidem liberum dicit contingentiam; voluntarium autem solùm dicit ordinem ad voluntatem, licet ab ea necessariò procedat, & ametur. Secundò, voluntarium dividi in objectivum, quale est objectum voluntatis, quod magis propriè dicitur volitum; & in causale, quale est, quod à voluntate causatur; sive sit intrinsecũ, qualis est actus à voluntate elicitus; sivé sit extrinsecum, qualis est actus ab ipsa voluntate imperatus. Hoc posito.

103. Dico 1. Processiones Divinæ sunt voluntariæ objectivè concomitanter. Probatur, quia sunt bonum necessarium, & infinitum in Deo, ut patet ex dictis; ergo Voluntas Divina non potest non complacere in illis. Dico 2. Processio Verbi Divini non est causaliter voluntaria intrinsecè: talis tamen est processio Spiritûs Sancti Probatur, quia generatio Verbi non est actus elicitus à voluntate formaliter quà tali; maximè verò processio Spiritus Sancti; ergo &c. Dixi *formaliter quà tali*, quia identicè, aut formaliter confusè (ut aliqui dicunt, de quo alibi,) etiam Verbum est à voluntate: non potest tamen dici generari per voluntatem; siquidem tales propositiones absolutè prolatæ semper sumuntur in sensu formali, in quo sunt falsæ.

104. Dico 3. Processio Verbi non est voluntaria extrinsecè, id est à voluntate imperante. Probatur, quia actus naturalis potentiæ divinæ à voluntate non potest ab illa imperari; siquidem quando potentia est ad unum determinata, ut se habent omnes ad suos actus naturales ut sic, non habet locum determinatio ab imperante; sed generatio Verbi est actus naturalis intellectûs ut diversi à voluntate; ergo &c. Advertes cum *P. Soar. lib. 6. cap. 4. n. 9.* processionem Spiritûs Sancti non esse voluntariam solùm *ut quo*, sed *ut quod*, non per modum objecti directi, in quod directè tendat, sed per modum actus, qui cùm sit divinus reflectit supra se ipsum, ut objectum primarium, & ut *quod* amoris divini.

105. Difficultas 2. Utrùm processio Verbi sit voluntaria voluntate antecedente, an solùm concomitante, vel consequente? Sive quod idem est: Utrùm voluntas generandi sit prior prioritate virtuali, sive rationis generatione Filii? Negativè. Ita *D. Thom. q. 2. de potent. a. 3. ad 2. Henricus in sum. a. 58. q. 2. & quodlib. 5. q. 4. Goffred. quodlib. 5. q. 5. P. Molin. 1. p. q. 41. a. 2. d. 2. P. Soar. lib. 6. cap. 4. n. 3. P. Vasq. 1. p. d. 160. cap. 3. P. Tanner. d. 4. q. 2. dub. 6. n. 12. P. Valent. q. 15. punct. 4. P. Arrub. d. 142. cap. 4. n. 13. P. Arriaga 1. p. d. 46. sect. 5. subsect. 2. à n. 35. P. Ruiz d. 64. sect. 2.* & alii. Probatur primò ex Concil. & Sanctis Patribus, quatenùs docent, Patrem Naturâ, & non Voluntate generare, ut patet ex dictis: Item generationem non præcedi à voluntate, ut docet D. Aug. *dialog. 65. quæst. q. 7.* ubi probat Filium non generari à voluntate, quia *Sapientia voluntatem prævenit, & prius est rationabiliter intelligere, quàm rationabiliter velle*: quæ verba in eodem sensu sumpsit Concil. Tolet. 11. in Confess. Fidei. *Neque*, inquit *voluntas sapientiam præcessit*: idemque docet D. Hieron. ad illud, *qui prædestinavit nos*, ad Ephes. 1. *Nunquam*, ait, *Filium, ut esset, paterna voluntas præcessit*; ergo &c.

106. Dicent Concil. & Sanctos Patres loqui de Voluntate libera, & priori prioritate reali contra Arianos asserentes Filium fuisse factum voluntate Patris, sicut factæ sunt creaturæ: non autem de voluntate necessaria, & priori prioritate virtuali, ac rationis, de qua est sermo. Sed contra, quia licet Concil. & Patres primò, & per se loquantur in primo sensu; inde tamen optimum sit argumentum: tum quia generaliter loquuntur: tum etiam, quia volunt, generationem non dicere ordinem, aut dependentiam à voluntate, per quod tollitur fundamentum ad statuendam illam prioritatem tam realem, quàm rationis.

107. Probatur secundò, quia non intelligitur volitio alicujus objecti, quin præcedat illius cognitio juxta illud: *Nihil volitum, quin præcognitum*; ergo volitio generationis supponit necessario illius cognitionem; sed posita cognitione generationis, cùm sit perfectissimè comprehensiva Dei, statim intelligitur ipsa generatio ante illius expressam volitionem; siquidem Pater cognoscendo generat; est enim Verbum terminus intrinsecus Cognitionis divinæ; ergo cùm prior sit cognitio, quàm volitio, prior erit generatio, quàm ipsius volitio.

108. Dicent, argumentum solùm probare de intellectione divina essentiali, cujus terminus intrinsecus non est Verbum. Sed contra, quia ubi primum intelligitur intelligere divinum essentiale, antequam intelligatur volitio, seu amor *essentialis*, intelligitur Natura Divina completa *in* ratione principii *quo* productivi Verbi Divini. Undè sicut in creaturis ubi intelligitur natura completa, resultat subsistentia ante amorem: ita in divinis resultat subsistentia Patris, consequenterque intellegere notionale, quod est principium generationis, ante volitionem; sicque generatio est illâ prior.

109. Oppositum tenent *Scot. in 1. dist. 6. q. 1. Caiet. 1. p. q. 41. a. 2.* Pro quibus: Argues 1. Ex Concil. Laodicens. apud D. Hilar. *lib. de Synodis*, dicente, Patrem consilio, & voluntate genuisse Filium; ergo sicut consilium, ita & voluntas præcedit generationem. Respondeo Concil. loqui de voluntate concomitante, aut subsequente, quâ Pater sibi complacet in generatione Filii existente: non autem de voluntate antecedente; solùm enim vult, Patrem non coactum, nec invitum genuisse Filium, In quo sensu dixit etiam *D. Thom. q. 37. a. 2.* Patrem velle generationem Filii eo modo, quo quilibet homo vult se esse hominem, quæ voluntas est solùm concomitans, & impertinens ad rationem essendi in homine, imò est ipso homine posterior.

110. Argues 2. Pater vult generationem Filii; sed talis voluntas antecedit generationem; siquidem volitio est prædicatum absolutum, & essentiale; generatio autem est prædicatum relativum, & notionale; absoluta verò, & essentialia in Deo sunt priora relativis, & notionalibus; ergo &c. Respondeo negando minorem, ad cujus probationem distinguenda est minor: absoluta, & essentialia sunt priora relativis, & notionalibus prioritate veluti communitatis, & in Deo prout præscindit à Personis; concedo minorem: prioritate ordinis in procedendo, & prout concipiuntur in Personis; nego minorem: undè licet sint priora prioritate communitatis, & in Deo, quia sunt communiora, & terminus *Deus* est communicabilis tribus Personis; non sunt tamen priora ordine procedendi, &

& in Personis, nam prout constituunt Personas sunt omninò simul, & non omnia habent rationem principii, sicut non habet in Patre voluntas generandi respectu generationis, respectu cujus solùm se habet materialiter, & concomitanter, ideòque non est prior, imò posterior ipsâ generatione ordine procedendi. Hinc est, quod ratione communicabilitatis benè infertur: *Hæc Persona generat; ergo vult generationem*: ratione tamen ordinis in procedendo non valet: *hæc Persona vult generationem; ergo generat*: siquidem omnes Personæ volunt generationem, solus tamen Pater generat.

111. Argues 3. Quidquid est absolutum est veluti ratio generica; relativum autem est veluti ratio specifica; sed in qualibet specie, nempè in homine, prior est ratio generica, nempè animal, quàm specifica, nempè rationale; ergo in Patre prior est voluntas generandi, quæ est quid absolutum, & veluti genericum, quàm ipsa generatio, quæ est quid relativum, & veluti specificum. Respondeo distinguendo minorem: prior est ratio generica, quàm specifica ordine communicabilitatis, & prout præscindit ab specifica; concedo minorem: ordine existendi & procedendi, & prout includitur in specifica; nego minorem: undè voluntas generandi ordine processionis, & ut est in Patre non est prior, imò est posterior generatione, ut patet ex dictis.

112. Inferes: Ergo neque intellectio erit prior respectu generationis, & spirationis; siquidè omnia absoluta, qualis est etiam intellectio sunt simul cum relativis, prout concipiuntur in Personis. Resp. negando illationem: nam intellectio etiam prout concepta in Patre habet rationem principii, & radicis respectu generationis, quia connotando Paternitatem est principium generativum, & respectu spirationis, quia nihil volitum, quin præcognitum.

113. Argues 4. Pater priùs ratione, quàm generet intelligitur Deus, & perfectè beatus; sed beatitudo perfecta includit actum intellectûs, & voluntatis; ergo uterque est prior generatione, ergo &c. Respondeo supponi falsum, Patrem intelligi Patrem, antequam generet; licet enim Deus, & illius perfecta beatitudo intelligatur priùs, quàm Pater, & priùs, quàm aliæ Personæ, saltem prioritate communicabilitatis: Pater tamen quâ Pater non intelligitur ante generationem; & sic Pater non intelligitur Deus, neque perfectè beatus ante generationem, sed omninò simul.

114. Inferes 1. Ergo neque Pater erit prior Filio, ejusque generatione, quod tamen repugnat, cùm sit principium Filii. Respondeo distinguendo illationem: neque Pater erit prior Filio, ejusque generatione prioritate *in quo*; concedo illationem: prioritate à *quo*; nego illationem.

115. Inferes 2. Ergo etiam volitio, prout est in Patre erit prior generatione prioritate à *quo*. Respondeo negando illationem: nam cùm volitio non sit principium, aut requisitum aliquod necessarium ad generationem, non consideratur in Patre pro eo priori; siquidem pro eo non concipitur Pater ut volens, neque ut nolens positivè, sed præcisivè, atque adeò volitio habet se pro eo priori solùm materialiter, concomitanter, & impertinenter ad generationem Filii.

116. Argues 5. Volitio essentialis communicatur à Patre Filio per generationem; sed quidquid sic communicatur à Patre Filio est prius ipsâ generatione; ergo sic prior est ipsa volitio. Respondeo distinguendo majorem: communicatur à Patre Filio per generationẽ secundariò, concomitanter, & ut actus voluntatis Divinæ; concedo majorem: primariò, formaliter, & ut actus voluntatis Patris; nego majorem: quidquid autem hoc modo communicatur à Patre Filio est prius generatione; non autem quidquid communicatur illo modo, & sic communicatur volitio.

Inferes: Ergo priùs intelligitur Pater, & Filius, 117.
quàm uterq; intelligatur volens; ac proindè volitio non cõmunicatur à Patre Filio, sed Filio constituto resultat; hoc autem non videtur dicendũ; ergo &c. Resp. concedendo illationẽ: nam pro eo priori, quo intelliguntur Pater, & Filius formaliter, præscinditur à volitione, quæ in illis nõ intelligitur, nisi prout constituunt unum Spiratorem. Neq; inde sequitur, volitionem non communicari à Patre Filio; communicatur enim concomitanter, identicè, & secundariò, licet non primariò, & formaliter.

Argues 6. In prioritate rationis Pater ut ingenitus cognovit Filium ut futurum pro posteriori 118.
signo virtuali; consequenterque pro eodem signo concipitur Filius ut virtualiter absens; ergo tunc amatur à Patre amore desiderii; consequenterque talis amor, sive volitio est prior ipsâ generatione Filii. Confirmatur ex D. Athan. *art. 4. contra Arian.* ubi Patrem appellat cupitorem Filii; cupido autem nihil aliud est, quàm desiderium antecedens, ut patet; ergo &c. Respondeo primò cum aliquibus, concesso antecedente, negando consequentiam quoad ultimam partem; dicunt enim talem voluntatem per modum desiderii non præcedere generationem; siquidem omnis actus voluntatis solùm se habet ad generationem concomitanter.

Non placent primò, quia futurum importat 119.
essentialiter absentiam, sive negationem existentiæ actualis, realem si sit futurum reale, virtualem si sit futurum virtuale; negatio autem existentiæ actualis pro nullo priori potest convenire enti divino, ut diximus in *Logica tract. 4. d. 3. àn. 163.* tum quia hoc ex suo conceptu dicit imperfectionem: tum etiam quia existẽtia actualis est de essentia cujusque prædicati divini; nihil autem potest concipi sine sua essentia, & in potentia ad illam. Secundò, quia admissâ semel existentiâ Patris in aliquo priori sine existentia Filii, non potest pro eo priori negari de Patre voluntas antecedens generandi Filium; sicut enim Filius pro eo priori cognoscitur, ita pro eo priori amatur.

Instabis: Pater pro eo priori cognoscit Filium 120.
ut possibilem; ergo etiam ut futurum. Respondeo distinguendo antecedens: cognoscit Filium ut possibilem negativè, id est, non repugnantem; concedo antecedens: positivè, quasi priùs sit possibilis, quàm existens; nego antecedens: illa autem possibilitas negativa non excludit existentiam actualem, sicut illam excludit possibilitas positiva, & futuritio.

Urgebis: Deus cognoscit sua decreta libera 121.
priùs ut futura futuritione virtuali, quàm ut existentia; & tamen sunt ab æterno, sicut est generatio Filii; ergo &c. Respondeo datâ majori, de quâ jam alibi loco proximè citato, negando consequentiam; diversa ratio est, quia decreta Dei libera non sunt simpliciter necessaria, sed terminativè involuunt aliquid extrinsecum, ratione cujus, sicut possunt simpliciter non esse, ita possunt cum fundamento concipi priùs ut futura, quàm ut existentia: at verò in Filio, ejusque generatione aliter se res habet; siquidem est ens simpliciter, & adæquatè necessarium, & divinum; sicque non potest

concipi

concipi sine actuali existentia, ut diximus; ac proinde neque ut futurum. Undè ad argumentum meliùs.

122. Respondeo secundò negando antecedens: neque enim Pater pro aliquo priori cognoscit Filium ut futurum, ut diximus in *Log. tract. 4. d. 3. à n. 171.* tùm ob rationes factas: tùm etiam quia prioritas illa est originis, & *à quo*, quæ non excludit simultaneam existentiam, sed tantùm dicit ordinem procedendi: non autem est prioritas durationis, & *in quo*, quæ denotat, unum esse sine alio in aliquo priori, quod requiritur ad futuritionem. Ad illud D. Athan. dicimus, ideò appellare Patrem cupitorem Filii, quia illum amat amore concomitante, & in eo ut existente sibi complacet.

123. Argues 7. Filius procedit formaliter ex cognitione quidditativa amoris paterni; sed talis cognitio supponit ipsum amorem existentem; siquidem existentia est de quidditate talis amoris, ut patet ex dictis; ergo cùm Filius supponat cognitionem, etiam supponit ipsum amorem; consequenterque ipse amor, sive volitio est prior Filio, ejusque generatione. Respondeo primò hanc argumenti difficultatem & nobis, & Adversariis esse communem, nam etiam contra illos sic potest argui: Filius procedit formaliter ex cognitione quidditativa, & comprehensiva Spiritus Sancti; sed cognitio quidditativa Spiritûs Sancti supponit Spiritum Sanctum existentem; siquidem existentia est de illius quidditate; ergo Filius supponit Spiritum Sanctum: hoc autem est apertè falsum; ergo sicut hîc non valet consequentia, ita neque valebit in argumento.

124. Respondeo secundò concessa majori, distinguendo minorem: talis cognitio supponit amorem existentem in ratione objecti; concedo minorem: in ratione principii; nego minorem: suppositio autem in ratione objecti, cùm sit purè intentionalis, non tollit prioritatem principii simpliciter, quæ spectatur penes ordinem procedendi; alioqui etiam ipsa generatio esset prior se ipsâ; siquidem etiam procedit ex cognitione sui ipsius. Et ratio adhuc est, quia cùm prioritas illa, de qua agimus, non sit durationis, sed ordinis, & originis, Pater cognoscendo voluntatem suam, illam pro eo priori cognoscit ut subsequentem generationem, non verò ut antecedentem: sicut pro eo priori cognoscit Spiritum Sanctum, non ut antecedentem, hoc est, habentem rationem principii, sed ut subsequentem ad generationem Filii. Addo neque in ratione objecti volitionem esse priorem generatione; quia etiam in ratione objecti cognitionis paternæ sunt simul, & ex utriusque cognitione procedit Filius.

SECTIO VII.

Virùm, & quomodò distinguantur inter se Processiones Divinæ?

125. DIFFICULTAS 1. Utrùm processiones Divinæ distinguantur essentialiter? Dico 1. Processiones, sive Origines Divinæ, tam activæ, quàm passivæ inter se comparatæ, distinguuntur essentialiter, & quasi specificè. Ita *P. Soar. lib. 1. cap. 9. n. 3. P. Arriaga d. 46. sect. 3. num. 20. P. Amicus d. 18. sect. 3.* & alii. Probatur, quia processiones Divinæ tam activæ, quàm passivæ inter se comparatæ, habent suum specialem modum respiciendi principium, & terminum essentialiter, & quasi specificè diversum; siquidem processio Verbi respicit Intellectionem ut principium, & Filiationem ut terminum formalem productionis; & processio Spiritus Sancti respicit volitionem ut principium, & Spirationem passivam ut terminum: processio Verbi est generatio, & non ita processio Spiritus Sancti; sed actiones, & passiones, quibus processiones Divinæ correspondent, distinguuntur inter se essentialiter ex diverso modo respiciendi sua principia, & terminos essentialiter, & specificè diversos; ergo etiam sic distinguentur processiones Divinæ.

126. Dico 2. Processiones Divinæ activæ distinguuntur etiam essentialiter à passivis. Ita Doctores cit. Probatur, quia processiones, sive Origines activæ habent se per modum actionis, & passivæ per modum passionis; sed actio, & passio in creatis distinguuntur essentialiter, imò differunt genere; ergo etiam in divinis generatio, & spiratio activæ distinguentur à passivis essentialiter, & quasi specificè. Dixi *quasi specificè*, quia in prædicatis divinis, cùm sint essentialiter singularissima, nulla datur differentia specifica, ex qua & ex aliqua ratione generica fiat compositio metaphysica.

127. Difficultas 2. Utrùm processiones divinæ distinguantur inter se realiter? Dico 1. Processio activa, nempè generatio in Patre distinguitur realiter à passiva sibi correspondente in Filio: & etiam Spiratio activa in Patre, & Filio ab Spiratione passiva in Spiritu Sancto. Ita *Magist. in 1. dist. 26. D. Thom. 1. p. q. 41. art. 1. ad 2. D. Bonav. dist. 26. q. 3. Durand. q. 2. & dist. 13. q. 2. & ibid. Ægid. Gabr. Capreol. Scot. dist. 28. q. 2. Argentin. Ferrar. Caiet. Torres*, quos citat, & sequitur *P. Soar. lib. 6. cap. 1. n. 5. P. Vasq. 1 p. d. 148. cap. 2. P. Ruiz. P. Amicus d. 18. num. 28. P. Arriaga d. 46. sect. 1.* & alii. Probatur primò, quia Origo, sive processio activa est perfectio intrinseca propria Personæ producentis, & processio passiva Personæ productæ; perfectio autem intrinseca debet esse intrinsecè in re, cujus est perfectio; alioqui solùm erit extrinsecè, & extrinsecè denominabit, sicut actio extrinsecè denominat agens, quod in processionibus divinis non est dicendum; sed Persona producens, & producta realiter distinguuntur; ergo etiam sic distinguentur earum productiones activa, & passiva, quæ in illis sunt intrinsecè.

128. Probatur secundò, quia processio activa, & passiva, aut sunt relationes producentis, & producti, prout supra diximus, aut illas formaliter, aut saltem connotativè includunt; sed relationes producentis, & producti distinguuntur realiter; ergo etiam sic distinguentur processiones activæ, & passivæ. Confirmatur primò, quia quælibet origo est idem adæquatè cum relatione, cujus est fundamentum, nempè origo activa cum Paternitate, & passiva, sive nativitas cum Filiatione; sed Paternitas, & Filiatio distinguuntur realiter; ergo etiam generatio, & nativitas. Secundò, quia hujusmodi Origines, saltem fundamentaliter sunt realiter oppositæ; sed oppositio realis debet dari inter res realiter distinctas; ergo &c.

129. Argues 1. In creatis actio, & passio non distinguuntur realiter; ergo neque sic distinguentur in divinis origo activa, & passiva. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est primò, quia actio in creatis, cùm semper sit dependentia, dependentia autem ponatur ex parte rei dependentis

pendentis, qualis est effectus, semper ex parte illius ponitur, & cum illo identificatur, cum quo etiam identificatur passio, sicque sunt eadem entitas à parte rei cum diversâ formalitate; neque enim multiplicandæ sunt entitates absque necessitate: at verò in Divinis, cùm nulla detur dependentia, neque terminus dependens, origo activa ponitur ex parte Personæ producentis, & passiva ex parte Personæ productæ; cùm autem Personæ realiter distinguantur, sic etiam distinguuntur earum origines. Secundò, quia actio in creatis, cùm solùm extrinsecè perficiat, & denominet agens, potest esse intrinsecè in effectu, ibique solùm virtualiter distingui à passione, & extrinsecè agens denominare: at verò in Divinis Persona producens perficitur intrinsecè per originem activam, sicut producta per passivam; sicque debent esse in illis intrinsecè; cùm autem ipsæ Personæ realiter distinguantur, etiam sic distinguentur earum perfectiones intrinsecæ, sive origines.

130. Instabis: Idem est formalissimè, causam producere effectum, atque effectum produci à causa: & idem est, me videre albedinem, atque albedinem videri à me; ergo etiam idem est formaliter, Patrem producere Filium, atque Filium produci à Patre; consequenterque origo activa, & passiva in divinis non distinguuntur realiter. Respondeo negando antecedens quoad utramq; partem; nam causam producere effectum est denominatio extrinseca proveniens ab actione causam extrinsecè denominante; produci verò à causa est denominatio intrinseca proveniens ab ipsa actione intrinsecè identificata cum effectu, illumque reddente intrinsecè dependentem: Similiter videre albedinem est denominatio intrinseca proveniens à visione intrinsecâ potentiæ; & albedinem videri est denominatio extrinseca proveniens ab ipsa visione extrinsecè terminata ad ipsam albedinem; sicq; sunt denominationes saltem virtualiter, & quoad nos distinctæ: at verò in divinis, cùm origo activa sit intrinsecè in persona producente, & passiva in persona producta, ipsæ autem personæ realiter distinguantur, sic etiam distinguuntur earum Origines.

131. Urgebis: Eadem actio in creatis denominat extrinsecè causam producentem, & intrinsecè effectum productum; ergo etiam in divinis eadem origo passiva denominabit intrinsecè Personam productam, & extrinsecè producentem. Respondeo concedendo totum; licet enim nullum sit inconveniens, quod origo passiva ita denominet Personam producentem extrinsecè, ut tenet *P. Arriaga cit. n. 8.* ex hoc tamen non probatur, non dari aliam originem activam in persona producente, quæ illam denominet intrinsecè producẽtem, & sit realiter distincta ab ipsa origine passiva.

132. Replicabis: In causa creata producente præter illam actionem, per quam denominatur extrinsecè producens, non datur alia, per quam sic denominetur intrinsecè; ergo idem in divinis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia causa in creatis, imò & in divinis, non perficitur quà talis intrinsecè producendo effectum, sed tantùm extrinsecè, ut patet in ipso Deo producente *ad extra*: at verò Persona producens in divinis intrinsecè perficitur producendo; sicque debet habere intrinsecè illam actualem productionem, per quam intrinsecè perficiatur; licet illam non habeat intrinsecè causa creata, imò neque divina, sed solùm extrinsecè.

133. Argues 2. Eadem indivisibilis unio, licet cum uno tantùm extremo identificetur, utrumque tamen denominat intrinsecè unitum; ergo etiam eadem productio in divinis denominabit intrinsecè, & personam producentem, & productam, licet cum unâ tantùm identificetur. Respondeo primò cum aliquibus negando antecedens; admittunt enim ob rationem factam duplicem unionem partialem in composito physico, ex quo potiùs confirmatur, quàm infirmatur præsens doctrina, ut consideranti patebit.

Resp. secundò, dato antecedente, negando 134.
consequentiam; diversa ratio est, quia unio, cùm sit physicè, & realiter vinculum duorum, & hoc habeat essentialiter, intelligi nequit, quin utrumque extremum realiter, & physicè intrinsecè uniat, licet cum uno tantùm identificetur: at verò productio, sicut & cognitio, cùm sint tantùm uniones metaphoricè, & per analogiam, non ita intrinsecè afficiunt utrumque extremum; alioqui cognitio denominaret objectum intrinsecè cognitum: cùm igitur in divinis tam Persona producens, quàm producta afficiantur intrinsecè, necessaria est origo activa, quâ Persona producens talis denominetur intrinsecè; & origo passiva, quâ Persona producta talis etiam denominetur intrinsecè, quæ non possunt non esse realiter distinctæ, cùm sic realiter distinguantur ipsæ Personæ, cum quibus sunt intrinsecè idem.

Instabis: Natura Divina identificatur cum Pa- 135.
ternitate, & Filiatione; & tamen licet Paternitas, & Filiatio distinguantur realiter, non ita realiter distinguitur Natura in Patre, & in Filio; ergo idem dicendum de origine activa, & passiva. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Natura Divina ita identificatur cum Paternitate (idemque de aliis relationibus,) ut non sit illius tantùm propria, & cum illâ tantùm identificetur; alioqui aliis Personis non communicaretur; ideoq; mirum non est, si earum distinctionem non sequatur: at verò generatio activa ita adæquatè, & convertibiliter identificatur cum Paternitate, & passiva cum Filiatione, ut sint illarum propriæ, & speciales, sicque debent eodem modo distingui ab omni eo, à quo ipsa Paternitas, & Filiatio distinguuntur.

Dico 2. Processiones, sive Origines passivæ dis- 136.
tinguuntur inter se realiter. Ita *P. Soar. lib. 1. cap. 9. n. 3. P. Vasq. 1. p. d. 148. P. Arriaga d. 46. num. 10.* & alii. Probatur primò, quia generatio passiva est relatio Filii in *fieri*, seu viâ passivâ; & Spiratio passiva est relatio Spiritus Sancti in *fieri* seu viâ etiam passivâ; sed hæ relationes realiter distinguuntur, ut est de fide; ergo &c. Secundò, quia termini, cum quibus tales origines identificantur adæquatè, sunt Filius, & Spiritus Sanctus; sed hi realiter distinguuntur; ergo etiam sic distinguentur ipsæ origines.

Objicies 1. In divinis non datur distinctio rea- 137.
lis, nisi ubi datur oppositio relativa; sed hæc non datur inter origines passivas, solùm enim datur inter activas & passivas; ergo inter solas passivas non datur distinctio realis. Respondeo distinguendo majorem: nisi ubi datur oppositio relativa, aut immediata, aut mediata; concedo majorem: solùm immediata; nego majorem: licet autem inter origines passivas non detur oppositio relativa immediata, & formalis, sicut datur inter activas, & passivas, datur tamen mediata, & consecutiva, quatenùs scilicet generatio passiva conjungitur cum Spiratione activâ, quæ formaliter opponitur Spirationi passivæ, & ratione cujus ipsa generatio passiva, saltem mediatè opponitur Spi-

Spirationi etiam passivæ, quod sufficit ad distinctionem realem.

138. Instabis: Natura Divina conjungitur in Patre cum Paternitate, quæ immediatè, & formaliter opponitur Filiationi, & ab illa realiter distinguitur; & tamen Natura Divina, neque mediatè opponitur Filiationi, neque ab illa realiter distinguitur; ergo &c. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Natura Divina conjungitur cum Filiatione ut quid absolutum, & commune omnibus Personis: at verò generatio passiva conjungitur cum Spiratione activâ ut quid relativum, & proprium Personæ spirantis, ideoque saltem mediatè opponitur, & potest distingui realiter ab Spiratione passivâ, licet ab illa non ita distinguatur, neque ei opponatur Natura Divina.

139. Objicies 2. Licet Origines passivæ sub conceptu relationis opponantur formaliter, sicque distinguantur realiter, non ita opponuntur sub conceptu originis; ergo sub conceptu originis non distinguentur realiter. Respondeo distinguendo antecedens: non ita opponuntur sub conceptu originis formaliter; concedo antecedens: fundamentaliter; nego antecedens: opponuntur enim fundamentaliter, quatenùs scilicet sunt fundamenta relationum, quæ formaliter opponuntur, quod sufficit ad distinctionem realem; ut patet in fundamentis relationum creatarum, quæ sic fundamentaliter opponuntur, & realiter distinguuntur.

140. Objicies 3. Intellectus, & voluntas non distinguuntur realiter in Deo; & tamen sunt principia istarum processionum; ergo neque sic realiter distinguentur ipsæ processiones. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Intellectus, & Voluntas in Deo sunt perfectiones absolutæ, inter quas nulla datur oppositio, sicque neque distinctio: at verò processiones, cùm sint relativæ, sunt etiam oppositæ inter se; consequenterque realiter distinctæ.

141. Instabis: Implicat quod à principiis virtualiter tantùm distinctis procedant termini inter se realiter distincti; sed principia, nempè Intellectus, & voluntas solùm virtualiter distinguuntur; ergo solùm sic distinguentur eorum termini, sive processiones. Respondeo negando majorem: nam ab eadem indivisibili Omnipotentia procedunt termini, nempè creaturæ realiter distinctæ; & ab uno, & eodem intellectu creato procedunt conceptus realiter distincti.

142. Dico 3. Processiones, seu Origines activæ non distinguuntur inter se realiter. Ita *P. Soar. lib. 6. cap. 1. n. 6.* cum aliis, quos citat *num. 5.* Probatur, quia in divinis solùm datur distinctio realis, ubi reperitur oppositio realis, aut formalis, & immediata; aut mediata, & consecutiva, prout supra diximus; sed harum nulla datur inter generationem activam, & spirationem activam; siquidem idem Pater generat Filium, & cum Filio spirat Spiritum Sanctum; ergo &c. Confirmatur, quia id, quod est communicabile pluribus Personis, neutri opponitur; sed processio, sive spiratio activa est communicabilis Patri, & Filio; ergo sicut non opponitur generationi passivæ in Filio, neque sic opponetur generationi activæ in Patre; consequenterque ab illa non distinguitur realiter.

143. Oppones 1. Spiratio activa conjungitur, & est idem cum generatione passivâ, quæ opponitur, & distinguitur realiter à generatione activâ, ut supra diximus; ergo saltem mediatè opponitur, & distinguitur ab ipsa generatione activâ; sic enim supra diximus generationem passivam opponi saltem mediatè, & distingui realiter ab spiratione passiva, quia conjungitur cum spiratione activâ, quæ ei opponitur, & à qua realiter distinguitur. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Spiratio activa identificatur, & conjungitur cum generatione passivâ, non ut aliquid proprium alicujus Personæ, ut supra diximus conjungi generationem passivam cum ipsa spiratione activa, ideoque opponi saltem mediatè spirationi passivæ, ab illaque realiter distingui; sed conjungi cum generatione passivâ ut aliquid communicabile duabus Personis, ut etiam supra diximus de Natura Divina communicabili omnibus Personis, quæ cùm ex eo nulli opponatur, & à nulla realiter distinguatur, licet omnibus conjungatur, & identificetur, idem etiam dicendum est de spiratione, & generatione activâ.

Oppones 2. Generatio activa dicit solam Paternitatem; & Spiratio activa dicit Paternitatem, & Filiationem; sed Filiatio distinguitur realiter à Paternitate; ergo etiam sic distinguetur spiratio activa distinctione includentis ab incluso, eo modo, quo compositum physicum distinguitur à qualibet parte sigillatim sumpta. Hoc argumentum tangit quæstionem infrà decidendam; interim tamen. Respondeo Spirationem activam, aut esse quandam formalitatem perfectè distinctam à Paternitate, & Filiatione, utrique tamen communis, ut Essentia Personis: aut esse ipsam Paternitatem, & Filiationem, non materialiter sumptas, sic enim sunt realiter distinctæ, sed formaliter sub quadam expressione Spiratoris, quo pacto sunt unum: aut aliquid includens formaliter ipsam Paternitatem, & Filiationem: Si primum, & secundum, non distinguitur realiter à generatione activa; ut patet ex dictis: Si tertium, sumpta adæquatè distinguitur quidem realiter à generatione activa distinctione includentis ab incluso, sed non loquimur in hoc sensu, ut constabit ex infrà dicendis.

Quæres tamen hìc: Utrùm processiones Divinæ conveniant inter se univocè? Negativè. Probatur, quia inter prædicata divina, sive sint absoluta, sive relativa, nulla datur ratio universalitatis; siquidem sunt essentialiter singularia; singularitas autem repugnat universalitati; ergo &c. Vide de hac re quæ diximus in *Log. tract. 2. d. 2. à num. 38.*

SECTIO VIII.

Vtrùm, & quomodò Processiones distinguantur à Relationibus Divinis; & de illis, ac de Deo affirmentur?

DIFFICULTAS 1. Quomodò processiones distinguantur à Relationibus Divinis? Dico 1. Processiones Divinæ, tam activæ, quàm passivæ distinguuntur à Relationibus virtualiter imperfectè secundùm majorem, vel minorem expressionem conceptuum. Probatur, quia tunc datur hujusmodi distinctio, quando conceptus exprimens unam formalitatem

tem, aliam tamen non exprimit, licèt confusè sint idem, ut alibi diximus de substantia, & ente; sed ita se habent processio, & Relatio in divinis; siquidem conceptus exprimens processionem, non exprimit Relationem, licet confusè sint idem; ergo &c. Confirmatur, quia Paternitas, ut origo est, habet se per modum viæ, seu *fieri*; est prior Filio, utpotè illius productio activa; & correspondet actioni creatæ: at verò ut Relatio habet se in *facto esse*; est posterior Filio, utpotè resultans illo producto; & correspondet relationi creatæ; sed hæc arguunt diversos conceptus, & diversis conceptibus exprimuntur; ergo &c.

147. Objicies 1. Processio Divina neque est aliquid formaliter absolutum, cùm sit idem cum relatione; neq; est aliquid formaliter relativum, cùm non referat, sed producat; ergo est aliquid perfectè distinctum à relatione. Respondeo processionem esse aliquid relativum formaliter confusè, licet non ita sit expresè; expresè enim est origo imperfectè distincta à relatione, cum qua est idem, & dicit formaliter confusè; ut alibi diximus de Ente respectu substantiæ, & accidentis.

148. Objicies 2. Sancti Patres aliquibus in locis dicunt, relationes, & origines pro eodem esse accipiendas; idem autem non distinguitur à se ipso; ergo neque sic distinguuntur origines à relationibus. Respondeo, Sanctos Patres locutos fuisse de relationibus, & originibus secundùm conceptus confusos, non autem secundùm expressos, secundùm quos tantùm dicimus distingui, ut patet ex dictis.

149. Dico 2. Origo, sive processio passiva est idem realiter adæquatè, & convertibiliter cum relatione Personæ productæ, v. g. Nativitas cum Filiatione, & Spiratio passiva cum relatione Spiritus Sancti. Ita *P. Soar. lib. 6. cap. 1. n. 4.* dicens esse omnium. Advertes tamen ante probationem, tunc aliquid adæquatè, & convertibiliter cum alio identificari, quando ita est idem cum illo, ut etiam sit idem cum omnibus, cum quibus illud aliud est idem; & distinguitur ab omnibus, à quibus etiam illud aliud, cum quo est idem, distinguitur: tunc verò dari identificationem inadæquatam, & non convertibilem, quando unum ita est idem cum alio, ut tamen non sit idem cum omuibus, cum quibus illud aliud est idem, ut cernitur in Paternitate, quæ est idè cum Essentia, non tamen cum Filiatione, cum quâ ipsa essentia etiam est idem. Hoc posito.

150. Probatur conclusio primò ex proximè dictis, quæ ut consideranti patebit, militant in origine passiva, & relatione Personæ productæ. Secundò, quia ex Sanctis Patribus Filius distinguitur ab aliis Personis, quia genitus, & natus (eodemque modo loquuntur cum proportione de processione Spiritus Sancti;) sed hoc stare nequit sine identificatione adæquatâ inter origines, & relationes; siquidem solæ relationes sunt incommunicabiles, ideòque distinctivæ Personarum; ergo &c. Tertiò, quia origo passiva est propria, & specialis Personæ productæ; ergo est idem adæquatè cum relatione illius, cùm hæc sit propria, & constitutiva talis Personæ. Quartò, quia origo passiva in divinis est ipsamet existentia Personæ productæ, non in facto esse, sive in esse producto, sed in *fieri*, & in suo produci; sed existentia debet esse idem adæquatè cum re, cujus est existentia; ergo &c.

151. Dico 3. Origo activa etiam est idem adæquatè cum relatione Personæ producentis. Ita *Magist. in 1. dist. 26. D. Thom. 1. p. q. 41. a. 1. ad 2. D. Bonaven. dist. 26. q. 3. Durand, Scot. Cajet. Ægid. Gabr.* & alii, quos citat & sequitur *P. Soar. tib. 6. cap. 1. n. 5.* dicens esse Theologorum communem. Probatur primò, quia origo activa in divinis est perfectio intrinseca propria, & specialis Personæ producentis, sicut origo passiva talis est respectu Personæ productæ; ideòque Patres communiter dicunt, Personas distingui, & constitui relationibus, & originibus; ergo identificatur adæquatè cum Persona producente; alioqui non erit illius propria, & specialis. Secundò, quia origo activa Filii, aut identificatur adæquatè cum essentia; aut cum Filiatione; aut cum Paternitate: Non primum; alioqui erit idem cum Filiatione, & Spiratione passivâ, cum quibus Essentia est idem; hoc autem est falsum: Non secundum; ab illa enim realiter distinguitur, utpotè illi opposita: Si tertium; ergo habemus intentum.

Difficultas 2. Utrùm, & quomodò origines, 152.
sive processiones, tam activæ, quàm passivæ affirmentur de Personis, de Divina Essentia, & de Deo? Dico 1. Origenes, sive actus notionales non affirmantur verè de relationibus, sive proprietatibus sumptis in abstracto; sicque non rectè dicimus: *Paternitas generat: Filiatio generatur.* Ita *D. Thom. q. 32. a. 2. ad 2. & art. 3. ad 3. & ibidem Cajet. Torres. P. Soar. lib. 6. cap. 7. n. 3. P. Vasq. d. 136. cap. 3. & d. 138. cap. 3. P. Tanner. d. 4. q. 3. dub. 5. num. 18.* & alii. Probatur, quia actiones, & passiones, sive origines, quæ actionibus, & passionibus correspondent, sunt suppositorum, illisque tribuuntur; & de illis prædicantur; sed Relationes, sive proprietates Personarum sumptæ in abstracto non sunt suppositæ, neque principium formale productionis, sive originis *ad intra*, sicut est Omnipotentia *ad extra*; ergo de illis prout sic sumptis non possunt verè affirmari actus notionales, sive origines. Unde nihil valet hæc: *Paternitas est Pater: sed Pater generat; ergo Paternitas generat*: mutatur enim appellatio, sive sensus identicus in formalem.

Dico 2. Origines, sive actus notionales, tam 153.
activi, quàm passivi non rectè affirmantur de Deo in abstracto, nempè de Essentia, sive Deitate, neq; enim rectè dicitur: *Essentia*, sive *Deitas generat, aut generatur: spirat, aut spiratur: producit, aut producitur.* Ita de fide definitur in *cap. Damnamus de Sum. Trinit.* & tenent *D. Thom. q. 36. a. 5. D. Bonavent. Scot. in 1. dist. 5. Marsil. q. 9. P. Soar. lib. 6. cap. 7. num. 10.* & alii. Probatur, quia generare, & generari, cùm sit realis influxus actualis activus, vel passivus requirit distinctionem realem inter generantem, & genitum, ut patet in creatis, & etiam in divinis, ubi oppositio hanc distinctionem inducit; ergo si Essentia generaret, aut spiraret, produceret aliquid realiter à se distinctum, & hoc significaretur dicendo: *Essentia generat*; sed hoc est falsum, & repugnans Divinitati Personæ productæ, quæ est eadem cum Divinitate Personæ producentis, & idem cum omnibus Personalitatibus; ergo &c. Confirmatur, quia actiones sunt suppositorum, & non naturarum; sed hæc nomina abstracta supponunt pro Natura ex modo significandi; ergo non potest illis actio tribui, ac de illis affirmari.

Oppones 1. De Essentia Divina verè affirmatur, 154.
quod sit Pater, quod sit Filius, & quod sit Spiritus Sanctus; ergo etiam quod generet, & generetur; quod spiret, & spiretur. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia in primo solùm indicatur identitas inter Essentiam, & Relationes, quæ verè datur: at verò ad secundum requiritur

distinctio realis, quæ inter Essentiam, & terminum generationis, sive spirationis non datur, ut diximus.

155. Oppones 2. In divinis quando forma est principium formale alicujus actionis, hæc de illâ verificatur in abstracto, ut patet in hac: *Omnipotētia creat*; sed Essentia est principium formale generandi; ergo generatio potest verificari de illâ in abstracto sic: *Essentia generat*. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Omnipotentia ita est formale principium creationis, ut inter illam, & terminum creationis detur realis distinctio, neque aliquid aliud requirat ad creandum; siquidem eodem modo crearet, etiam si non darentur relationes: At verò Essentia ita est principium formale generationis, ut inter illam, & terminum productum realiter non detur realis distinctio, sed ut sic distinguatur, & producat, requirat logicè relationem; ideòque de illa in abstracto non potest affirmari generatio, sicut de Omnipotentia in abstracto affirmatur creatio.

156. Oppones 3. Filius in Divinis dicitur in Symbol. *Lumen de lumine*: Ex Ecclesia: *Lux de luce*. Et D. Aug. *lib. 6. de Trinit. cap. 2. & lib. 15. cap. 14.* Filium vocat: *Sapientiam de sapientia, Essentiam de essentia, Consilium de consilio, Voluntatem de voluntate*. Et D. Greg. Nyssen. *lib. de differen. natur. & hyp.* illum vocat: *Gloriam de gloria*. Et D. Hilar. *lib. de Synod. circa Concil. Sardic. num. 26.* illum dicit *Vnigenitum ex innascibili essentia natum*: qui omnes sunt termini abstracti; ergo &c. Respondeo in Deo, cùm ipsa abstracta per se subsistant, sæpè accipi abstracta pro concretis, ac proindè pro Personis subsistentibus, & ita accipi in prædictis locutionibus.

157. Dico 3. Origenes, sive actus notionales, tam activi, quàm passivi verè affirmantur de Deo sub hoc concreto *Deus*: benè enim dicimus: *Deus generat*: *Deus generatur*. Est de Fide. Ita *D. Thom. q. 39. a. 4. D. Bonavent. Scot. cum Magist. in 1. dist. 4. P. Soar. lib. 6. cap. 7. n. 4. P. Amicus d. 29. n. 4 4.* & alii. Probatur primò ex Matt. 16. ubi Christus Dominus dicitur *Filius Dei vivi*. Et in Symbol. dicitur: *Deus de Deo*. Quam locutionem etiam de Spiritu Sancto veram esse, ostendit D. Ansel. *lib. de procession. Spir. Sanct. cap. 5.*

158. Probatur secundò, quia concretum *Deus*, licet formaliter dicat Naturam, potest tamen supponere pro supposito; siquidem tale concretum significat naturam ut per se stantem, & ut est in suo supposito; sed suppositum, qualis est Pater, verè generat, & suppositum, qualis est Filius, verè generatur; ergo verè de Deo affirmatur: *Deus generat*; *Deus generatur*: siquidem ad veritatem propositionis affirmativæ indefinitæ satis est, quod prædicatum verificetur de uno singulari.

159. Dico 4. Subjectum *Deus* in hac: *Deus generat*: non potest supponere pro *hoc Deo* ut sic, ita ut de illo affirmetur generare, aut generari. Ita *P. Soar proximè n. 6.* Probatur, quia *hic Deus*, prout abstrahit à Personis, nequit esse principium *quod* actuum notionalium; siquidem prout sic abstrahens à Personis à nulla distinguitur realiter; ergo ut sic non potest realiter producere; consequenterque non potest de illo affirmari, quod generet, aut generetur.

160. Advertes tamen, si *hic Deus* non ita abstrahatur, sed indefinitè sumatur pro divinitate subsistente in aliqua Persona, tunc verificari de hoc Deo prædictam propositionem, nempè *generare*, aut *generari*; non ratione subsistentis communis, sed Patris generantis, aut Filii geniti; siquidem, ut diximus, ad veritatem propositionis affirmativæ indefinitæ, satis est, prædicatum verificari de aliquo singulari.

Dices: Hæc: *Deus non generat*: est falsa; quia Pater, qui est Deus, generat; ergo etiam hæc: *Deus generat*: erit falsa, quia Filius, & Spiritus Sanctus, qui etiam sunt Deus, non generant. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia prima fit per negationem; cùm autem negatio sit malignantis naturæ, & omnia neget, ut esset vera, nulla Persona debebat generare, quod est falsum; Pater enim generat: at verò secunda fit per affirmationem, ad hanc autem, ut sit vera, satis est, quod Pater, pro quo supponit, generet, licet non ita generent prima, & secunda Persona, pro quibus non supponit. 160.

Instabis: In hac: *homo legit*: supponitur pro omnibus hominibus indifferenter, licet solùm verificetur de legentibus; ergo etiam in hac: *Deus generat*: supponetur pro omnibus Personis, licet solùm verificetur de Patre. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia prima, cùm possit omnibus hominibus convenire, potest pro omnibus supponere: at verò in secunda prædicatum *generat*, non solùm de facto, sed etiam de possibili nulli alteri, quàm Patri convenit, ideòque non relinquit suppositionem indifferentem, sed illam ad solum Patrem limitat, ac determinat. 161.

Dico 5. Origines, sive actus notionales propriissimè, ac verissimè prædicantur de *singulis* Personis propriis nominibus significatis *in concreto*, dummodò distributivè, & accommodatè fiat prædicatio, sicque veræ sunt hæ: *Pater generat*: *Filius generatur*: *Spirator spirat*: *aut Pater etiam, aut Filius spirat*: *Spiritus Sanctus spiratur*. Totum est de Fide, & ita clarum, ut probatione non egeat. 162.

Advertes tamen, quod si terminus originis, sive actûs notionalis in prædicatione exprimatur, cum debita proportione explicetur, ita ut si Pater dicitur generare, solùm addamus Filium, aut alium æquivalentem terminum sic: *Pater generat Filium*: quia ille actus generandi solùm illum terminum respicit, sicque de aliis. Unde vera non est hæc: *Pater generat se*: quia solus Filius, & non Pater, quem illud relativum *se* refert, & in memoriam adducit, est terminus generationis. 163.

Dices: D. Aug. *epist. 66.* dixit: *Pater genuit alterum se*: Et *lib. 3. contra Maxim. cap. 7.* dixit: *Pater genuit quod ipse est*; ergo etiam si non addamus Filium pro termino, propositio est vera. Respondeo D. Aug. in primo loco, cùm dixit *alterum*, distinctionem Personarum satis significasse; illud verò *se* metaphoricè sumpsisse ad significandam summam similitudinem, quasi diceret: *genuit alterum sibi similem*, ut exposuit *D. Thom. q. 39. a. 4.* In secundo autem loco voluit significare identitatem Naturæ, non excludens distinctionem Personarum, quam verbum *genuit* includit. Hinc valent, & sunt veræ hæ: *Deus genuit Deum*: licet veræ non sint hæ: *Deus genuit alium Deum*: aut, *Deus genuit se Deum*: prima enim distinguit naturas; secunda autem confundit Personas: prima tamen erit vera sic: *Deus genuit alium, qui est Deus*; aut, *genuit alium, qui est idem Deus*: aut, *genuit eundem Deum*: siquidem in illis solùm significatur identitas naturæ, quin excludatur distinctio Personarum. Quomodò autem distinguantur origines 164.

gines ab Eſſentia ? dicemus infra, cùm egerimus de Diſtinctione inter Eſſentiam, & Relationes, cum quibus, ut diximus, origines ſunt idem adæquatè, & convertibiliter, ſicque eodem modo, quo ipſæ relationes ab Eſſentia diſtinguuntur.

DISPUTATIO III.

De Principiis, & Terminis Proceſſionum Divinarum.

SECTIO I.

Utrùm in Deo detur Principium Proceſſionum Divinarum ?

1. ADvertes primò, Principium, ut conſtat ex alibi dictis, latiùs patere, quàm Cauſam ; licet enim omnis cauſa ſit principium, non tamen omne principium eſt cauſa ; nam in Deo *ad intra*, ut infra dicemus, datur ratio principii, quin ulla detur ratio cauſæ, quia nulla ibi datur ratio dependentiæ.

2. Advertes ſecundò, Principium communiter dividi in principium *quod*, & eſt illud, cui tribuitur actio, ſive productio, ſemperq; recurrit cum ſuppoſito, cujus eſt agere; ſunt enim actiones ſuppoſitorum : & in principium *quo*, & eſt ratio agendi, ſive id, quo ipſum principium *quod* agit, & producit.

3. Advertes tertiò, certum eſſe de fide, dari in Deo *ad intra* principium *quod*, & principium *quo*, ſi utrumque ſumatur in actu ſecundo abſtrahendo à diſtinctione ; nam quâ certitudine conſtat dari *ad intra* reale productum, eâdem etiam conſtat, dari reale producens, & in eo virtutem, quâ producit, & conſtituitur in actu ſecundo per emanationem, ſive productionem activam. Unde ſola controverſia eſt de principio in actu primo, eaque de principio *quo* ut ſic, & ut eſt ratio formalis producendi. Hoc poſito.

4. Difficultas 1. Utrùm in Deo ſit vera ratio potentiæ productivæ *ad intra*, ſive principium formale *quo* in actu primo divinarum proceſſionum? Affirmativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 41. a. 4. P. Soar. lib. 6. cap. 5. n. 1. P. Vaſq. 1. p. d. 163. cap. 2. P. Granad. tr. 13. d. 3. P. Martin. d. 24. n. 28. P. Præpoſit. 2. p. q. 41. a. 4. dub. 1. n. 29. P. Tanner. d. 4. q. 2. dub. 5. n. 5. P. Valent. 1. p. q. 15. punct. 1. P. Arrub. d. 143. cap. 1. P. Alarcon. tr. 5. d. 6. cap. 1. num. 3. P. Amicus d. 23. n. 2. P. Molin. 1. p. q. 41. art. 4. P. Compton. tom. 1. d. 50. ſect. 2. n. 1. & ſect. 4. n. 9. P. Rhodez tom. 1, d. 6. q. 2. ſect. 4.* & alii. Probatur primò, quia actus ſecundus quà talis neceſſariò ſupponit actum primum ; ſed de fide eſt dari in Deo *ad intra* actum ſecundum, nempè productiones reales, ut diximus ; ergo etiam debet dari actus primus, ſive principium formale *quo* ; ſicut enim productio realis nequit intelligi ſine termino, ita intelligi nequit ſine principio, ſive potentia reali.

5. Probatur ſecundò, quia Pater in divinis verè, & realiter generat Filium ; & uterque producit Spiritum Sanctum ; ergo habent virtutem illorum productivam, quæ coincidit cum potentia, ſive principio formali *quo* : implicat enim dari producens ſine virtute, ac potentiâ ad producendum. Probatur tertiò, quia quidquid accipit eſſe ab alio, verè ſupponit in illo potentiam productivam ; ſed Filius accipit eſſe à Patre, & Spiritus Sanctus à Patre, & Filio ; ergo ſupponunt potentiam productivam, ſive principium formale *quo* productivum talis eſſe.

6. Probatur quartò, quia Pater abſolutè ex Concil. Lugdun. & Florent. dicitur principium productivum Filii : & Pater, ac Filius dicuntur principium productivum Spiritûs Sancti ; ſed principium ex natura ſua dicit potentiam, ſicut eam dicit cauſa in actu primo ; neque enim, ut aliquid dicatur cauſa, neceſſe eſt, quod actu cauſet, ſed quod poſsit cauſare ; Pater autem in divinis dicitur principium in eo ſenſu, in quo apud Græcos dicitur cauſa ; ergo ſicut cauſa dicit potentiam, ita etiam illam dicet principium ; conſequenterque in Deo datur potentia productiva *ad intra*, ſive principium formale *quo* in actu primo.

7. Probatur quintò, quia ab actu ad potentiam bene valet argumentum ; ſed ex fide conſtat, Patrem producere, & eſſe principium Filii in actu ſecundo ; ergo in Patre datur potentia, ſive principium formale *quo* productivum Filii. Confirmatur, quia Filius in divinis procedit per intellectum, & Spiritus Sanctus per voluntatem ; ſed non tanquam per productiones formales, ut ſupra diximus ; ergo tanquam per potentiam, ſive principium formale *quo*.

8. Oppoſitum tenet *Aureol. in 1. diſt. 7. q. 1. a. 2.* docens, potentiam Dei ad generandum, & ſpirandum non eſſe realem, phyſicam, & poſitivam, ſed eſſe meram non repugnantiam terminorum, quâ ratione dici ſolet, Deum habere potentiam, ut ſit Deus, & hominem habere potentiam, ut ſit homo, quam tamen ſententiam plures ex Scholaſticis judicant temerariam, periculoſam, errori proximam, imò & hæreticam, ut videre eſt apud *P. Præpoſit. cit. P. Granad. cit. & P. Ruiz d. 99. ſect. 2. n. 23.* Pro illa tamen :

9. Argues 1. Hæ : *Pater poteſt generare Filium : Filius poteſt generari à Patre : Spiritus Sanctus poteſt procedere à Patre, & Filio* : benè poſſunt ſalvari abſque potentiâ reali, & per ſolam potentiam logicam, ac connexionem terminorum ; ſic enim verificantur hæ : *Pater æternus eſt Pater : Deus eſt Deus : homo eſt homo*, quæ ſolâ carentiâ repugnantiæ ad eſſendum, & terminorum verificantur ; ergo idem dicendum erit de illis. Reſpondeo negando antecedens, ad cujus probationem datur diverſa ratio ; quia hæc : *Pater Æternus eſt Pater* : ſicut & aliæ non dicunt productionem realem, quæ requirit diſtinctionem realem inter principium, & terminum : at verò hæc : *Pater poteſt generare Filium* : ſicut & aliæ dicunt productionem realem, ad quam requiritur diſtinctio realis, conſequenterque aliqua potentia phyſica, & realis productiva termini, ut poſſint verificari.

10. Inſtabis : Eadem eſt potentia, quâ Pater poteſt eſſe Pater, & quâ Pater poteſt generare Filium ; ſed non datur potentia realis, quâ Pater ſit Pater ; nam erroneum eſt dicere, Patrem poſſe produci, cùm ſit improductus ; ergo neque dabitur potentia realis, quâ Pater generet Filium. Reſpondeo negando majorem ; diverſa ratio eſt, quia eſſe

Patrem formaliter solùm dicit relationem Paternitatis indistinctam à Patre, ideoque non habet principium reale, à quo producatur: at verò generare dicit productionem realem activam Filii realiter distincti à Patre, ideoque necessariò admittenda est potentia realis illius generativa.

11. Urgebis: Pater ideò est Pater, quia habet Filium; ergo eâdem potentiâ, quâ potest habere Filium, potest esse Pater; sic enim in creatis quâ potentiâ quis potest generare, eâdem potest se facere patrem. Respondeo distinguendo antecedens: ideò est Pater, quia habet Filium, arguitivè; concedo antecedens: formaliter; nego antecedens: formaliter enim est Pater per relationem; sicut & in creatis denominatur pater à relatione paternitatis, & non à potentia, quâ producit filium, licet arguatur ex filio, quod sit pater, sicut ex effectu arguitur causa.

12. Replicabis: Paternitas ut relatio est idem cum generatione activa; sed quatenùs relatio constituens Patrem non dicit principium, sive potentiam; ergo neque ita dicet quatenùs generatio constituens Patrem generantem. Respondeo Paternitatem ut relationem ita esse idem cum generatione activa, ut ab illa distinguatur, saltem secundùm expressionem, ut diximus, quod satis est, ut quatenùs relatio respiciat terminum ut purum terminum, & principio non egeat: non autem sic respiciat quatenùs generatio, sed ut quid productum, ac proindè dicat, & egeat principio, sive potentiâ, à qua sit.

13. Argues 2. In Deo non admittitur potentia intelligendi, & volendi in actu primo virtualiter distincta ab actu; ergo neque à fortiori potentia realis generandi, & spirandi. Respondeo primò negando antecedens, si sermo sit de potentia virtuali impropria per majorem expressionem sine carentiâ actûs, & potentialitate ad illum. Respondeo secundò, dato antecedente, negando consequentiam; diversa ratio est, quia potentia intelligendi perficitur intrinsecè per actum absolutum illum recipiendo per veram, & positivam receptionem, quod in Deo implicat, argueret enim in Deo imperfectionem, ut patet ex alibi dictis: at verò potentia generandi, & spirandi, aut non perficitur per suum actum; nam actus potentiæ productivæ, quantùm est ex naturâ suâ, non est perfectivus potentiæ, ut patet in Omnipotentia Divina, quæ per creaturas productas non perficitur: aut si perficitur, est solùm ad summum extrinsecè per actum relativum, quin illum positivè recipiat, aut quia est diversæ rationis, aut quia non se habet per modum formæ, sed per modum termini.

14. Instabis: Omnis productio immanens recipitur in principio, à quo procedit; alioqui jam non est immanens; sed productio *ad intra* est immanens, ut supra diximus; ergo si ad illam datur potentia realis, debet in illa realiter recipi, darique receptionem realem in divinis, quod non est admittendum. Respondeo productionem divinam non esse immanentem positivè; alioqui daretur in Deo receptio, & potentialitas positiva, quæ implicant, ut diximus: sed tantùm negativè, id est, non extra Deum, sed in eadem natura manentem, quod non est imperfectio, ut patet in Attributis respectu Essentiæ.

15. Argues 3. Si in Patre daretur potentia generativa, cùm hæc esset perfectio simpliciter simplex: (neque enim datur major ratio cur talis sit potentia productiva *ad extra*, & non ita sit productiva *ad intra*;) sequeretur dari in Patre aliquam perfectionem simpliciter simplicem, quæ non daretur in aliis Personis; siquidem solus Pater, & non aliæ Personæ, generat; sed hoc non est dicendum; ergo &c. Respondeo negando sequelam; talis enim potentia est perfectio simpliciter simplex, & datur in omnibus Personis, licet in solo Patre habeat actum generandi; siquidem cùm in Patre sit expedita, & habeat omnia requisita ad suum actum adæquatum, illum producit, ideoque licet in aliis Personis inveniatur quoad rationem formalem, non generant, quia jam in Patre ipsa potentia habuit suum actum adæquatum.

Inferes: Ergo sicut in Filio non posse generare 16
est impossibilitas logica, & non physica; ita etiam in Patre posse generare erit possibilitas logica, & non physica. Respondeo negando illationem; diversa ratio est, quia non posse generare in Filio non provenit ex defectu potentiæ physicæ, sive principii *quo*, nempè Intellectionis, quæ in illo, sicut in Patre datur, sed ex repugnantia actûs, qui jam supponitur adæquatus in Patre, ideoque Filius solùm habet impotentiam, sive repugnantiam logicam: at verò in Patre posse generare, non solùm provenit ex non repugnantia logica, sed etiam ex potentiâ generativâ propriâ, & expeditâ, ut patet ex dictis.

Argues 4. Aristoteles negat in Deo rationem 17
potentiæ; ergo &c. Respondeo Philosophum locutum fuisse de potentia receptiva per causalitatem receptivam; non autem de potentia productiva; alioqui negaret in Deo Omnipotentiam, quæ est potentia productiva *ad extra*.

Argues 5. Non datur potentia, nisi ubi datur 18
effectus possibilis; sed in Deo nihil datur physicè, & realiter possibile; ergo neque physica, & realis potentia. Respondeo primò negando majorem; satis enim est, ut detur potentia, sive principium reale productivum, quod detur aliquid realiter productum, ut datur in divinis. Respondeo secundò distinguendo majorem: nisi ubi datur effectus possibilis, prout possibile præscindit à necessario, & contingenti; concedo majorem: prout possibile coincidit cum contingenti; nego majorem: in Deo autem est aliquid possibile necessarium, quod enim necessarium est, possibile est: non verò est in Deo possibile contingens.

Advertes tamen hîc, Patrem in Divinis solùm 19
dici possibilem negativè, Personas autè productas posse etiam dici possibiles positivè. Et ratio est, quia Patri ita non repugnat esse, ut in nullius potentia positivè contineatur, ut sit: at verò Personis productis ita non repugnat esse, ut quamvis æquè necessariæ sint, contineantur tamen positivè in potentia productiva, ut sint; neque enim actus essendi necessariò, & essentialiter tollit rationem positivè procedendi à suo principio.

Argues 6. Ubi non est actus realiter elicitus, 20
non est realis potentia; sed in Deo *ad intra* non sunt actus realiter eliciti; siquidem actus realiter elicitus debet esse realiter distinctus à principio; non autem sic distinguuntur actus notionales, sive activè, sive passivè sumantur, à suo principio, sive potentiâ, cùm hæc sit quid absolutum, & omne absolutum sit idem realiter cum processionibus divinis; ergo &c. Respondeo data majori, negando minorem, ad cujus probationem dicimus, actus notionales passivè sumptos distingui realiter à potentia notionali, quæ præter absolutum importat, saltem ut conditionem relationem producentis, ratione cujus principium *quo* distingui-

tur

tur realiter à Persona producta, & satis est ad potentiam, & productionem realem, ut infrà dicemus.

21. Argues 7. Potentia activa realis est principium rei, quæ fit; sed nulla Persona Divina fit, aut facta dicitur juxta Symbol. D. Athan. ergo in Deo *ad intra* nulla datur potentia activa realis. Respondeo negando majorem: potentia enim activa realis communissimè sumpta est principium rei, quæ est ab alio per influxum, ut fit in divinis; quod autem sit principium rei, quæ fit, solùm competit potentiæ productivæ creatæ.

22. Difficultas 2. Utrùm, & quomodò hæc potentia, sivè principium *quo* distinguatur à principio *quod*? Dico 1. Principium *quo* in divinis non distinguitur à principio *quod* realiter, & à parte rei. Est certa. Probatur, quia in divinis solùm distinguuntur realiter, quæ habent oppositionem relativam; sed inter principium *quo*, & principium *quod* non datur hæc oppositio relativa; ergo neque illa distinctio realis.

23. Dico 2. Principium *quo*, & principium *quod* in divinis sunt inter se virtualiter, & quoad nos distincta. Ita *P. Soar. lib. 6. cap. 5. n. 3. P. Vasq. d. 164. cap. 1. n. 1. P. Tanner. d. 4. q. 2. dub. 5. num. 2. P. Arriaga d. 45. n. 1. P. Præposit. 1. p. q. 41. art. 5. dub. 2.* & alii supra cit. Probatur, quia in divinis principium *quod* est tota Persona producens; siquidem tota denominatur producens; actiones enim sunt suppositorum; principium autem *quo*, ut infrà dicemus, est sola Essentia sub ratione Intellectûs, & Voluntatis; sed tota Persona distinguitur à sola Essentia virtualiter distinctione includentis ab incluso; ergo &c. Confirmatur, quia principium *quo* productivum *ad extra*, nempè Omnipotentia, sic distinguitur à principio *quod*, nempè à Personis, cum quibus est idem; alioqui non esset in omnibus idem principium creandi; ergo &c.

24. Objicies 1. Pater producit Filium se ipso; sed illum producit per potentiam, sive principium *quo*; ergo hoc non distinguitur à Patre, sive à principio *quod*; alioqui jam non se ipso, sed per aliquid distinctum illum produceret. Respondeo Patrem producere Filium per aliquid distinctum, non realiter, sed tantùm virtualiter, quod idem est, ac illum producere per se ipsum. Neque ex hoc sequitur admittendam esse ibi rationem causæ formalis: tùm quia illam non admittimus, cùm dicimus, Deum esse Deitate Deum: tum etiam quia ratio causæ formalis propriæ, etiam virtualis defert imperfectionem materiæ, quam connotat ut perfectibilem; nulla autem imperfectio admittenda est in Deo.

25. Objicies 2. Deus est infinitè simplex; ergo non debet in eo admitti principium *quo* distinctum à principio *quod*; alioqui jam ex illis admitteretur in Deo aliqua compositio. Respondeo negando consequentiam; neque enim hujusmodi compositio virtualis tollit infinitam Dei simplicitatem; sicut illam non tollit compositio ex Essentia, & Attributis, ac Relationibus.

26. Objicies 3. In opinione, quæ in Sacra Eucharistia ponit non solam quantitatem, sed reliqua accidentia extra subjectum, de quo alibi *in Phys. tract. 2. d. 2. à n. 87.* calor v. g se ipso operatur, quin ibi distinguatur principium *quo* à principio *quod*; ergo idem erit in Deo, cùm sit infinitè simplex. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia calor tunc agit existens extra omne subjectum, tam immediatum, quàm mediatum, ut supponitur: at verò Essentia non operatur, imò neque operari potest absque aliqua Personalitate. Neque ex hoc sequitur calorem esse magis simplicem, quàm Deum; siquidem componitur ex genere, & differentia; ex essentia, & existentia contingente, &c. quas compositiones in Deo non admittimus.

Difficultas 3. Utrùm detur in Deo *ad intra* potentia realis, non solùm ad Personas productas, ut hactenùs diximus, sed etiam ad earum productiones formales? Dico 1. Datur in Deo hujusmodi potentia realis ad productiones, sive processiones passivas. Ita *P. Vasq. d. 163. cap. 2. P. Molin. 1. p. q. 41. art. 4. P. Tanner. d. 4. q. 2. dub. 5. n. 5. P. Arrub. d. 143. cap. 1. P. Præposit. P. Rhodez cit.* & alii. Probatur facilè ex dictis, quia in Deo, ut diximus, datur hujusmodi potentia realis ad Personas productas; ergo etiam ad earum productiones passivas, quæ cum ipsis Personis sunt idem, & cum illis producuntur. 27.

Dico 2. In Deo non datur hujusmodi potentia realis ad productiones, sive processiones activas. Ita *P. Granad. tract. 13. d. 3. n. 6. Greg. in 1. dist. 7. q. 1. art. 1. ad 1. Capreol. ibid. q. 1. art. 2. ad 2. Cajet. 1. p. q. 41. art. 4. Canarien. ibid. P. Amicus d. 23. n. 4. P. Arriaga d. 44. n. 14. & d. 45. n. 38. P. Compton. tom. 1. d. 50. sect. 4. n. 9.* & alii. Probatur, quia productio, sive processio activa, cùm sit idem cum Persona producente, ut supra diximus, non producitur realiter; ergo ad illam non datur in Deo potentia realis, & propria; siquidem hæc solùm ordinatur ad terminum realiter distinctum, & realiter productum. Dixi *potentia realis*, quia non nego Paternitatem, quæ est productio activa Filii, produci, sive emanare ab Essentia virtualiter, & ut à potentia virtuali. 28.

Oppositum tenent *P. Vasq. P. Molin. P. Tanner. P. Arrub. P. Præposit. P. Rhodez* cit. proximè: pro quibus: Dices 1. In creatis datur potentia realis ad actionem, quæ terminum realiter producit; sed processio activa producit terminum realiter; ergo in Deo datur ad illam potentia realis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia actio in creatis, cùm sit realiter distincta à principio, producitur saltem *ut quo*: at verò in divinis non producitur neque *ut quo* productio activa *ad intra*, utpotè indistincta à suo principio, sicque implicat, dari potentiam realem ad id, quod realiter non producitur; quod enim non producitur, quomodò potentiam sui productivam habebit? 29.

Dices 2. In Deo datur potentia realis ad id, quod realiter non distinguitur, nempè ad Intellectionem erga Filium; ergo etiam dabitur ad id, quod non producitur realiter, ut non producitur processio activa. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia de ratione potentiæ realis non est, quod distinguatur realiter à termino, sed id tantùm habet ut conditionem, ut infrà dicemus: at verò de illius ratione est, si sit realis, quod illum realiter producat, aut habeat virtutem ad illum sic producendum; nam quomodò potentia realis erit productiva realiter termini non producibilis realiter, ut non est processio activa etiam apud ipsos Adversarios? 30.

SECTIO

SECTIO II.

Vtrùm principium formale quo *Proceſſionum Divinarum ſit aliquid abſolutum, an relativum?*

31. ADvertes primò, nos in Divinis, ubi Fides non intervenit, philoſophari ex creatis, ſemotis imperfectionibus; neque enim poſſumus, niſi ex creatis divina cognoſcere. Advertes ſecundò, in creatis præter principium *quod* reperiri duplex principium *quo*, maximè ad formas ſubſtantiales, & etiam accidentales, dummodò ſint vitales: Primum eſt forma ipſa ſubſtantialis, quæ dici ſolet principium formale, ſive principium *quo* remotum, & quod immediatè influit in effectus productos; ſiquidem potentia accidentalis, per quam natura operatur, non eſt de ſe ſufficiens ad effectum ſubſtantialem producendum, ideòque in productione ſubſtantiali neceſſarium eſt, quod actu influat ipſa natura, ſive forma ſubſtantialis, ut principium *quo* principale. Secundum eſt potentia accidentalis, quâ mediante ſuppoſitum operatur.

32. Advertes tertiò, primum illud principium eſſe de intrinſeca ratione operantis; neque enim intelligitur operans, niſi aliquo operetur: Secundum autem oriri ex imperfectione creaturæ; ſiquidem nulla ſubſtantia creata operatur immediatè, & ſe ipſa, ſed per potentias à ſe diſtinctas, ut alibi diximus, ſicque hoc ſecundum principium minimè reperiri in Deo, etiam cum ſolâ diſtinctione per intellectum, utpotè quod ex imperfectione ſubſtantiæ creatæ ei conceditur.

33. Advertes quartò, principium *quo* ſumi poſſe, aut pro ſola formali, & præcisâ ratione producendi; aut pro ratione ipſa producente, id eſt, ſumpta cum omnibus requiſitis ad producendum: ſi hoc ſecundo modo ſumatur, certum eſt, Eſſentiam divinam requirere conjunctionem cum determinata relatione; ſiquidem non poteſt eſſe actu principium generationis, niſi in Patre: Unde in primo ſenſu eſt tota controverſia, in qua multiplex eſt Doctorum ſententia, omnes tamen ad duas extremè oppoſitas reducemus, mediæ enim difficillimè defendi poſſunt, dum enim unius, aut alterius extremi difficultates vitare contendunt, majores incurrunt: His poſitis.

34. Prima ſententia docet, principium formale *quo* proceſſionum divinarum *ad intra* eſſe quid relativum. Hæc à pluribus defenditur, à paucis tamen eodem modo ſtabilitur. *D. Bonavent. in 1. diſt. 7. q. 1. & 2. Durand. q. 2. n. 29. P. Amicus de Trinit. d. 23. ſect. 2. P. Quiroz d. 40. n. 9. P. Martinon. d. 24. n. 37. Albiſ. tract. 4. d. 12. n. 14.* & cum illis recentiores aliqui in manu ſcriptis docent, ſolam relationem eſſe principium *quo*, licet adhuc inter ſe non cõveniant: Alii enim diſtinguunt inter principium communicativum, & hoc dicunt eſſe Eſſentiam, & productivum, quale dicunt eſſe relationem, ut explicat *P. Alarcon. tr. 5. d. 6. cap. 2. n. 15.* Alii hanc diſtinctionem rejicientes aliam admittunt in principium remotũ, & hoc dicunt Eſſentiam, & in proximum, & hoc appellant relationẽ, ut aſſerit *P. Martin. cit. n. 37.* Attamen *P. Valent. 1. p. d. 2. q. 15. punct. 2. §. Jam ſit ſecunda aſſertio.* docet principium *quo* integrari formaliter ex natura, & relatione, quem etiam ſequitur *P. Arrub. d. 14. cap. 3. n. 12.* citans pro ſe *Albert. Magn. in 1. diſt. 7. a. 2. Richard. ibid. q. 1. Henriq. quodlib. 3. q. 3.* Alii cum *Cajet. 1. p. q. 41. a. 5. Canarienſ. ibid. Capreol. in 1. diſt. 7. q. 1. a. 1. concluſ. 2. & 3. Marſil. in 1. q. 11. a. 2. concluſ. 3. & 4. Ferrar. lib. 4. contr. gent. cap. 13. §. Conſiderandum etiam.* quos citat & ſequitur *P. Vaſq. 1. p. d. 164. cap. 3. n. 11.* dicunt principium formale *quo* eſſe Eſſentiam Divinam, connotãta proprietate, ita tamen ut hæc, licet in obliquo, includatur in conceptu potentiæ, neque ſolùm ſit conditio, ut potentia exeat in ſuum actum, ſed ut formaliter ſit potentia. His videntur conſentire *P. Granad. tr. 13. d. 3. n. 13. P. Ruiz d. 100. ſect. 4. & 5. P. Zuniga d. 16. dub. 6. & P. Alarcon. tr. 5. d. 6. cap. 2. n. 4. & 8.*

35. Secunda nihilominùs ſententia, quam ſequimur, aſſerit principium formale *quo ad intra* eſſe quid abſolutum connotans ut conditionem ſine qua non certam relationem. Ita *D. Thom. 1. p. q. 34. a. 2. ad 4. & q. 41. a. 5. Scot. in 1. diſt. 7. quæſt. unica. P. Molin. 1. p. q. 41 a. 5. §. Tertia concluſio*, quos malè pro ſe citat *P. Granad.* ſupra. *Marſil. Capreol. Ferrar. Cajet. Torreſ.* qui potiùs noſtræ ſententiæ, quàm ſententiæ *P. Vaſq.* favent, & adhærent, ut ait *P. Tanner.* nobis conſentiens *d. 4. q. 2. dub. 5. n. 6. P. Soar. lib. 6. cap. 5. n. 6. P. Præpoſit. 1. p. q. 41. a. 5. dub. 2. n. 39. P. Arriaga 1. p. d. 45. à n. 25. P. Compton. tom. 1. d. 50. ſect. 5. n. 2. P. Rhodez tom. 1. d. 6. q. 2. ſect. 4.* & alii.

36. Probatur primò authoritate Sanctorum Patrum communiter, & generaliter dicentium, Verbum procedere, & eſſe de ſubſtantia, aut ex ſubſtantia Patris, de Eſſentia, de Natura, de Sapientia, de Memoria, aut ex Memoria fœcunda Patris, & Spiritum Sanctum eſſe de Natura, aut ex Natura, & Subſtantia Patris, & Filii, ut conſtat ex D. Aug. lib. 15. de Trinit. cap. 7. & 10. ubi: *Verbum Dei*, ait, *eſt Sapientia genita ex Sapientia generante.* Et cap. 13. *Verbum Divinum*, inquit, *natum eſſe de Patris Eſſentia.* Et D. Fulgent. lib. 3. ad Monim. cap. 7. *Cùm ergo mens cogitat, & cogitando Verbum intra ſe generat, de ſua ſubſtantia generat Verbum.* Et D. Damaſcen. lib. 1. Fidei Orthodox. cap. 8. *Ex Patris Natura*, inquit, *Filii generationem eſſe profitemur.* Et Richard. Victor. lib. 6. de Trinit. cap. 2. *Proceſſionem Filii*, ait, *à Patre in divinis eſſe ſecundùm operationem Naturæ.* Et D. Anſelm. in Monolog. cap. 54. de Spiritu Sancto loquens: *Non ex eo procedit*, ait, *in quo plures ſunt Pater, & Filius, ſed ex eo, in quo ſunt unum.* Et cap. cit. infra ſubjicit: *Nam non ex relationibus ſuis, quæ plures ſunt, alia eſt enim relatio Patris, alia Filii, ſed ex ipſa ſua Eſſentia, quæ pluralitatem non admittit, emittunt Pater, & Filius tantum bonum.* Idem habet cap. 5. 9. 25. & 30. Ubi inquit Spiritum Sanctum procedere de Divinitate Patris, non de Paternitate. Idem habent *D. Athan. D. Baſil. D. Nazian. D. Ambr.* & alii apud Doctores cit. ſed in his, & ſimilibus Patrum locutionibus particulæ *de*, & *ex* non denotant cauſam materialem, aut formalem; ergo denotant principium procedendi ſignificatum nomine Naturæ, Subſtantiæ, Eſſentiæ, Sapientiæ, aut Memoriæ; ſed ſub tali nomine non venit aliquid relativum, ut omnes concedunt; ergo abſolutum; conſequenterque principium formale *quo ad intra*, eſt quid abſolutum, & non relativum.

37. Probatur ſecundò authoritate Concil. Florent. *ſeſſ. 18.* ubi Joannes Theologus Latinorum partes agens contra Græcos ſic ait: *Pater ergo generativum*

tivum principium est; & suppositum quoddam significat; Divina verò Substantia, quæ cum Patre realiter idem est, non quidem generat, sed est principium quo generatio fit, quandoquidem suppositum nullum significat. Et infra: *Patris Persona suppositum est, atq; generans; Divina verò Natura generativum principium, quo Pater Filium generat.* Et supra. *Dixi Filium ex Patre, & ex Patris substantia generari, ita tamen ut Pater sit generans, principium autem, quo ipsa Persona generat, est id, quod solùm communicabile est.* Ubi notanda est particula *solùm.* Idem repetit sess. 19. quæ verba adeò apertè probant, ut cogant *P. Martin.* negare authoritatem tanti Viri, quæ tamen inter Patres & Doctores semper est, & fuit maxima; ergo &c.

38. Probatur tertiò rationibus. Prima, quia illud est principium formale *quo* generationis, sive potentia generativa, in quo generans ut *quod* sibi assimilat genitum, sive terminum productum; sed Pater in divinis assimilat sibi Filium in Natura, quæ est quid absolutum, & non in relatione, per quam Filio opponitur; ergo principium formale *quo* in divinis dicit absolutum, & non relativum. Minor est certa; consequentia rectè habet. Probatur major primò ab exemplo, nam in igne principium formale *quo* physicum producendi alium ignem est forma substantialis, in qua sibi assimilat effectum: & in homine humanitas, in cujus virtute Petrus potest generare hominẽ sibi similem in natura, est principium formale *quo* generationis, non autem petreitas, quæ est proprietas personalis constitutiva Petri; alioqui Petrus generaret Petrum, quod non dicitur; ergo idem erit in divinis. Secundò ratione, quia cùm generationes sint datæ à naturâ ad conservationem proprii esse, illud esse dicitur principium formale generationis, cui ipsum genitum assimilatur; siquidem quando res non potest conservari in se, conservatur in sibi simili; ergo absolutè loquendo principium formale *quo* generationis est illud, in quo generans assimilat sibi genitum.

39. Dicent primò, majorem esse veram de principio formali remoto, primo, & principali, non autem de formali proximo per se realiter influenti, quod necessariò debet distingui realiter à genito; sicque illud, in quo generans sibi assimilat primò, & perfectè genitum, qualis est Essentia, esse quidem principium formale generationis, remotum tamen; proximum autem esse relationem, quæ à genito distinguitur realiter. Ita *P. Martinon. cit. n. 61.* & cum eo aliqui Recentiores falsò distinguentes in divinis hujusmodi rationem principii remoti, & proximi: Unde:

40. Rejiciuntur primò, quia Sancti Patres, & Concil. Florent. supra, quando loquuntur de principiis processionum exprimunt Naturam, Essentiam, Substantiam, Sapientiam, &c. sed non est verisimile voluisse exprimere principium remotum, omisso proximo, quod habet magis specificam rationem principii; ergo locuti sunt de principio proximo; alioqui eâdem ratione, quando dicunt Spiritum Sanctum procedere à Patre, intelligi possent de processione remota, quod est hæreticum.

41. Rejiciuntur secundò, quia hoc principium remotum, quod admittunt, aut influit simul cum proximo, aut non: Si primum; ergo concedunt, quod nobis objiciunt, nempè principium realiter influens in terminum à se indistinctum; ergo si principium ex eo, quod realiter influit, debet realiter distingui à termino, tantùm id requiretur in principio proximo, quàm in remoto, imò in hoc magis, quia in eo datur major antecessio ad terminum, quæ magis repugnat eidem ad se ipsum: Si secundum; ergo Spiritus Sanctus etiam procedet per intellectionem tanquam per principium remotum; consequenterque non minùs dicetur generari, quàm Verbum; siquidem, secluso influxu, sicut intellectio est radix processionis Verbi, ita est radix processionis Spiritûs Sancti, quatenùs est radix volitionis, per quam ille procedit; nam ad veram rationem principii remoti parùm obstat, quod respectu unius sit remotior, quàm respectu alterius; humanitas enim v. g. eodem modo esset principium generationis si per duas potentias subordinatas communicaretur, atque per unam tantùm.

Rejiciuntur tertiò, quia Sancti Patres, & Concil. Florent. & præsens quæstio inquirit de principio reali; siquidem inquirit de principio in ordine ad processionem realem, & realem terminum; sed principium illud remotum, prout usurpatur ab Adversariis non esset principium reale, sed virtuale, & quoad nos; ergo malè ibi in divinis admittitur tale principium remotum. Probatur minor, quia principium remotum tale est, & tale dicitur propter principium proximum, respectu cujus debet esse principium; sic enim intellectio erit principium remotum respectu Verbi Divini, quatenùs est proximum respectu Paternitatis; sed intellectio solùm est principium virtuale, & quoad nos respectu Paternitatis, ut omnes concedunt; ergo tale erit respectu Verbi; siquidem hîc habet locum illud proloquium: *Quidquid est causa causæ, &c.* seu principium principii, est principium sui principiati in eodem genere principii; ergo si non sit verum, & reale principium principii, neque tale erit respectu sui principiati. 42.

Dicent secundò, principium *ad intra* duo includere, & esse communicativum essentiæ, & esse productivum relationis; essentiam, sive absolutum esse quidem principium formale *quo* communicationis; proprietatem verò, sive relationem esse principium formale *quo* productionis; sicque illud, in quo generans assimilat sibi genitum, esse principium generationis, si illud sibi assimilet, id est, si sit principium per productionem; siquidem tunc datur & similitudo, & distinctio, quæ integrant rationem principii: si autem sibi assimilet genitum per solam communicationem, tunc id, in quo genitum assimilatur generanti, non esse principium generationis ex defectu distinctionis. Ita *P. Amicus cit. P. Alarcon. cit. num. 15.* & cum illis aliqui Recentiores, qui omnes concludunt, principium communicativum non oportere distingui ab eo, cui communicatur, imò quò magis est idem, perfectiùs communicari, sicque posse esse quid absolutum; principium autem productivum debere esse distinctum, sicque in divinis esse solùm relativum, utpotè quod solùm distinguitur. 43.

Rejiciuntur primò, quia hæc celebris responsio non potest stare cum Concil. Florent. cit. siquidem hoc loquitur de principio generativo, quod non solùm est communicativum, sed etiam productivum; principium autem productivum, seu quo Persona Patris generat Filium, *Est id*, inquit, *quod solùm communicabile est.* 44.

Rejiciuntur secundò, quia principium communicativum, prout habet rationem principii, habet se ex parte Personæ producentis; nam prout se habet ex parte Personæ productæ habet rationem termini communicati, & non principii; 45.

sed principium communicativum, prout se habet ex parte Personæ producentis, est idem formalissimè, atque principium productivum, undè ipsa productio est actualis, & formalis communicatio, & eatenùs Persona producens communicat Naturam, quatenùs producit subsistentiam eidem Naturæ identificatam; ergo inutiliter distinguunt principium communicativum à principio productivo.

46. Rejiciuntur tertiò, quia hi Authores confundunt rationem principii productivè communicantis cum ratione veluti causæ formalis communicantis effectum quasi formalem; nam licet causa formalis communicando se ipsam sit veluti principium in ratione causæ formalis, & sic Natura Divina, Intellectio, & Volitio, se ipsam formaliter communicet Personis, prout tamen est à principio producente communicatur effectivè, sicque ex parte Personæ producentis idem est formalissimè principium communicativum, atque productivum. Patet in generatione humanâ, nam in hac non ideò generans communicat ut principium naturam genito, quia forma geniti communicat suum effectum formalem genito; hoc enim est quid veluti consequens ad principium generativum; sed quia generans producendo effectivè unionem formæ, facit, ut genitus habeat similem naturam ipsi generanti; ergo principium communicativum ex parte producentis est idem formalissimè, atque productivum.

47. Rejiciuntur quartò, quia si Intellectio & volitio est principium communicationis ex eo, quod se ipsam formaliter communicat, sequeretur etiam subsistentiam Verbi esse principium generativum communicationis, quia se ipsam formaliter communicat; nam sicut Natura per se ipsam communicatur subsistentiæ Verbi, ita subsistentia Verbi communicatur Naturæ, & utraque formaliter communicatur ipsi Verbo; sequela autem est falsa; ergo &c.

48. Rejiciuntur quintò, quia in Patre non minùs realis est communicatio Naturæ, quàm productio relationis; sed hi Authores ad productionem realem requirunt distinctionem realem inter principium productivum, & terminum; ergo etiam debent illam requirere inter principium realiter communicativum, & terminum communicationis; siquidem tantùm repugnat, idem se ipsum realiter sibi communicare, quàm se ipsum realiter producere; neque enim animal v. g. potest dici, propriè loquendo, se realiter communicare rationali, aut homini.

49. Secunda ratio est, quia si per impossibile Pater produceret Filium distinctum in Deitate, Deitas Patris esset principium *quo* producendi; ergo producendo Filium in eâdem numero Deitate, Deitas est principium *quo*, & formalis ratio producendi; sicut enim identitas naturæ reddit perfectiorem virtutem assimilativam; ita reddit perfectiorem virtutem productivam. Tertia, quia Filius procedit per Intellectum, & Spiritus Sanctus per Voluntatem; alioqui non potest assignari ratio, cur processio Verbi sit generatio, & non ita processio Spiritûs Sancti, ut patebit ex dicendis; sed Intellectus, & Voluntas sunt quid absolutum, & non relativum; ergo &c.

50. Quarta ratio est, quia si principium *quo* non esset quid absolutum, sed relativum, sequeretur: Primò productiones divinas non esse univocas, sed æquivocas ob diversitatem principii formalis, & termini: Secundò, principium *ad extra* esse prius, ac dignius principio *ad intra*; siquidem illud est absolutum, & hoc relativum; absoluta autem in Deo sunt priora, ac digniora relativis; cùm tamen *ad intra* habeat terminum infinitè perfectiorem: Tertiò, principium *ad extra* posse consistere in relativo; siquidem quod est productivum *ad intra* ad terminum infinitum, cur non ita erit ad terminum inferiorem; sicque actiones Trinitatis *ad extra* essent divisæ, quæ omnia sunt absurda; ergo &c.

51. Quinta ratio est, quia omne agens sub ea ratione, sub qua est agens, continet in se virtute productum; sed Pater sub Paternitate non continet Filium; siquidem Paternitas, & Filiatio non includuntur, imò opponuntur; ergo Pater non est agens sub Paternitate; sed ratio illa, sub qua quis dicitur agens, est quæ agit, sive principium formale; ergo relatio non est principium formale, sed Essentia, cùm aliud non superstet, quod in se contineat relationes. Confirmatur, quia in creatis, neque personalitas, id est, subsistentia, neque relatio sunt operativæ; ergo neque in divinis, ut cernitur in Filiatione, & Spiratione passivâ.

52. Sexta ratio est, quia Pater per id formaliter est potens ad generandum, per quod est formaliter fœcundus; sed habet fœcunditatem ab Essentia, quæ est communicabilis, & non à relatione, quæ incommunicabilis est; ergo &c. Confirmatur, quia continere Personam Divinam principiativè est perfectius, quàm continere creaturas causativè; sed quod est perfectius debet tribui perfectiori principio; ergo cùm Essentia sit perfectior relatione, non solùm erit principium creaturarum causativè, sed etiam Personarum principiativè.

53. Septima ratio est, quia potentia productiva est fundamentum relationis inter producens, & productum; ergo potentia productiva est aliquid distinctum à relatione; consequenterque relatio non habet rationem principii. Confirmatur, ideò relatio haberet rationem principii productivi, quia necessaria est distinctio realis inter producens, & productum; nihil autem absolutum sic distinguitur à Persona producta; sed hæc ratio non obstat: tum quia sufficit, quod sic distinguatur, ut distinguitur, principium *quod*, nempe Persona producens, ut patet in eo, qui se ipsum divinitùs reproduceret, juxta probabilem sententiam, in quo solùm principium *quod*, & non principium *quo* realiter distinguitur à termino producto: tum etiam, quia cùm distinctio principii à termino formaliter sit negatio identitatis, non constituit formalem rationem principii, sed ad summum est conditio logica ad producendum, sicut est præexistentia, & approximatio agentis, nulla enim est ratio formalis producendi; siquidem nulla influit in terminum; ergo opus non est quod ipsa distinctio requisita proveniat ab ipsâ ratione formali producendi, sed sufficiet quod Persona producens distinguatur à termino pruducto ratione relationis, influat tamen ratione absoluti, sive Essentiæ.

SECTIO

SECTIO III.

Solvuntur fundamenta contraria.

54. ARGUES 1. D. Athan. *Dialog. 1. de Trinit. contra Anomæos pag. 659. Pater*, ait, *hypostasi gignit, & mandato creat.* Et ad illud: *Ex utero, &c.* Psal. 109. *Uteri nomine*, ait, *genitricem vim ipsius hypostaseos intellige.* Et D. Aug. *lib. 5. de Trinit. cap. 5. Ex eo ipso*, inquit, *Patrem dici, & esse Patrem, quod est ei Filius*; sed est ei Filius, quia est terminus generationis propter Filiationem; ergo Pater est ei Pater, quia est principium generationis propter Paternitatem. Et D. Amb. *Generatio*, ait, *paternæ prioritatis est, non potentiæ.* Et D. Damascen. *lib. de duab. Christ volunt. Omnia*, inquit, *quæ habet Pater, sunt Filii, generandi vi exceptâ.* Et D. Epiphan. *hæres. 73. Vox Pater*, inquit, *plus est, quàm nomen Ingeniti*; in *Ingenito enim non apparet potentia Patris.* Et Concil. Florent. *Sess. 19.* ubi Joan. Theolog. cùm dixisset, potentiam generativam esse id, quo, vel per quod Pater generat: *Propterea tamen*, inquit, *non sequitur, ut hæc substantia secundùm suum esse commune, & absolutum principium sit, per quod*; ergo &c. Respondeo primò generaliter, omnia hæc, & similia loca intelligenda esse de principio expedito, seu actu generante, quod non datur sine actuali productione, qualis est relatio, ut diximus; non autem de principio formali *quo*: Vel si de hoc loquantur, intelligenda esse de principio formali *quo* & secundùm quod includit formale, & essentiale; & secundùm quod dicit necessarium, & accidentale.

55. Respondeo secundò etiam generaliter, Sanctos Patres in his locis solùm velle, hoc, quod est generare esse proprietatem Patris, quod est de fide: An autem hoc proveniat in Patre à Paternitate tanquam à conditione in solo Patre existente; aut tanquam à formali principio generationis, non ibi docent; præsertim cùm ex aliis locis oppositum constet, ut patet ex dictis.

56. Respondeo tertiò specialiter, D. Athan in primo loco, aut nomine hypostasis intelligere substantiam, ut intelligebant Græci, & sic pro nobis est: aut si relationem, ut Latini, loqui de actu generandi, ita ut sensus sit, quod sicut agens actione agit, ita Pater hypostasi gignit, sicut & mandato creat, mandatum enim ad actum creandi pertinet. Nisi velis dicere cum *P. Præposit. cit. num. 34.* D. Athan. ibi, sicut & D. Ambr. loco adducto, solùm voluisse docere, Filium necessariò à Patre procedere, & non imperio ut creaturæ, prout volebant Ariani.

57. Ad secundum locum D. Athan. dicimus nomen *hypostasis* ab Antiquis Patribus confundi cum nomine Personæ, sicque Sanctum Doctorem ibi loqui de principio *quod*, id est, de Persona, non autem de principio *quo*. Ad locum D. August. dicimus, rectè ibi colligere, Patrem esse Patrem, quia habet Filium, & è contra: quale autem sit principium *quo* generationis, & qualis terminus, ibi non docet. Ad locum D. Damascen. dicimus, per vim gignendi ibi non intelligere potentiam, sive principium productivum, sed producentem actu, sub qua ratione non datur in Filio. Ad locum D. Epiphan. dicimus, in Ingenito non apparere potentiam Patris, nisi posita relatione, quam ipsa potentia requirit, non ut sit potentia productiva, sed actu producens. Ad locum Concil. Florent. dicimus, Joannem ibi solùm voluisse, substantiam quatenùs communem, non esse productivam; alioqui omnes tres Personæ producerent, sed solùm requiri relationem determinantem, non ut potentiam, prout ipse dicit loco supra citato, sed ut conditionem sine qua non, quod concedimus.

58. Argues 2. Principium realiter productivum debet distingui realiter à termino producto: tùm quia aliter non esset principium, ut ait Aristoteles *lib. 5. Ethicor. cap. 5. Non*, inquit, *principium est, si unum solùm est*: tùm etiam quia principium est prius suo principiato; nihil autem potest esse prius se ipso à parte rei; sed absolutum in divinis non distinguitur realiter à relativo, ut est de fide; distinguitur autem relativum à relativo, nempè Paternitas à Filiatione; ergo solum relativum, non autem absolutum, potest habere rationem formalem principii *ad intra*. Hoc est in hac re potissimum Adversariorum fundamentum, quod quidem summam habet in hac quæstione difficultatem, ita tamen, ut non tantùm contra nostram Sententiam vim habeat, sed etiam contra eorum sententiam, qui admittunt principium formale *quo* consistere simul in absoluto, sive ut productivo, sive ut communicativo, & etiam in relativo, ut consideranti patebit; siquidem jam concedunt id, quod realiter influit, aut communicatur, posse esse indistinctum à termino realiter producto, & cui realiter communicatur; consequenterq; esse prius ut principium se ipso ut principiato. Igitur:

59. Respondeo primò distinguendo majorem: principium realiter productivum debet distingui realiter à termino producto, si sit principium *quod*; concedo majorem: si sit principium *quo*; nego majorem: in quo patet solutio ad probationes. Undè cùm Pater in divinis, qui est principium *quod* distinguatur realiter à termino producto, nempè à Filio, potest realiter illum producere, licet ratio formalis producendi, seu influendi, nempè Intellectio, neque à Patre, neque à Filio realiter distinguatur. Patet in creatura se ipsam divinitùs reproducente in probabili opinione, licet contrariam alibi tenuerimus in *Physica tract. 2. d. 4. à num. 57.* nam in ea opinione eadem entitas, prout supponitur per aliam actionem producta, influit in se ipsam, quatenùs se ex vi novæ actionis reproducit, in quo, prout dicunt, nulla datur repugnantia præter superfluitatem, quam Deus vincit, & natura, nè actum jam iterum agat, vitare intendit multiplicando semper individua.

60. Respondeo secundò, & meliùs, distinguendo eandem majorem: principium realiter productivum debet distingui realiter à termino producto, aut ratione sui, & in actu primo; aut ratione productionis, & in actu secundo; concedo majorem: semper ratione sui, & in actu primo; nego majorē: Undè ad productionem realem satis est, quod principium ut actu producens distinguatur à termino ut producto; cùm autem in divinis principium nunquam sit in actu primo, quin sit in actu secundo, id est, actu producens; & terminus nunquam sit producibilis, quin simul sit productus, nunquam potest perfectè concipi ut principium, quin concipiatur in actu; sic autē in actu distinguitur realiter à termino producto. Patet exemplo proximè adducto, nam res, quæ reproducitur, antecedenter producta per unam actionem, qua supponitur existens, distinguitur realiter à se ipsa, ut per secundam actionem reproductam; ergo cùm

Essentia supponatur existens cum Paternitate, quæ est productio activa, principium ut producens distinguitur realiter à termino producto, quę est productio passiva ut identificata eidē Essentiæ Divinæ.

61. Instabis 1. Principium *quod*, ut diximus, debet distingui realiter à termino realiter producto; ergo etiam, & à fortiori principium *quo*; nam *Propter-quod unumquodq; tale, & illud magis*; sed principium *quod* tale est propter principium *quo*; ergo si hoc, quia reale, distinguitur realiter, etiam à fortiori & illud sic distinguetur. Respondeo negando consequentiam, ad cujus probationem dicimus, aliud esse, principium *quod* esse principium ratione principii *quo*; aliud autem distingui realiter à termino propter principiū *quo*: nam licet realis distinctio sit cōditio ad realiter producendum, non est tamen ipsa formalis ratio, seu virtus producendi: sicut prioritas, aut approximatio non est formalis ratio, seu virtus producendi, licet sit conditio ad realiter producendum; ergo potest principium *quod* esse principium formaliter ratione principii *quo* tanquam ratione virtutis productivæ, licet non ratione illius, sed aliundè habeat distinctionem realem ad realiter producendum; sicut causa non à sua virtute productiva, sed ab indistantia, sive coubicatione habet approximationem.

62. Instabis 2. Solum principium *quo* realiter influit; siquidem principium *quod* solùm denominativè est principium; sed id, quod influit, est quod distinguitur à termino; ergo sola relatio, quæ distinguitur, influit, solaque est principium *quo*. Respondeo distinguendo minorem: id, quod influit, est quod distinguitur à termino ut actu influens; concedo minorem: ut præscindens ab actuali influxu; nego minorem: Undè ut principium actu exerceat rationem principii realis, satis est, quod ut actu producens distinguatur à termino producto, ut patet in causa se reproducente: cùm autem principium in Divinis, ut actu exercens rationem principii, involvat ipsam productionem activam, nempè Paternitatem, quæ realiter distinguitur à termino, ideò ut principium reale est, habet realem distinctionem in actu, veramque rationem principii realis.

63. Instabis 3. Si aliquid absolutum esset principium reale Personæ productæ, à qua realiter non distinguitur, plura sequerentur absurda: Primò, etiam posse esse reale principium Paternitatis, sicut est Filiationis, cùm non detur major ratio. Secundò, idem esse radicem realem sui ipsius, nempè Naturam Divinam respectu Filii, cum quo est idem realiter. Tertiò, idem dicere realem ordinem ad se ipsum; siquidem principium, & principiatum, si talia sunt realiter, inter se realiter ordinantur. Quartò, esse principium reale sine reali productione; siquidem neque productio activa, nempè Paternitas, neque passiva, nempè Filiatio comparatæ ad absolutum sunt reales, quia non sunt realiter distinctæ à principio; consequenterque neque terminus erit realiter productus; siquidem talis est terminus, qualis est ejus productio; sed hæc omnia sunt absurda; ergo &c.

64. Respondeo negando majorem: ad primam probationem datur diversa ratio, quia ut absolutum esset principium Paternitatis, debebat supponi existens, & identificatum cum alio relativo à Paternitate realiter distincto, sicut supponitur existens, & identificatum cum Paternitate, quæ sic à Filiatione distinguitur; cùm autem ad Paternitatem nihil supponatur realiter distinctum, ideò absolutum non potest ad illam, potest tamen ad Filiationem esse reale principium.

65. Ad secundam dicimus, idem, saltem in actu per realem actionem posse esse radicem sui ipsius, si supponatur existens per aliam actionem adæquatè distinctam; siquidem ut existens per unam actionem est capax, ut ab eo oriatur alia actio, quæ terminetur ad idem esse, ut patet ex supra dictis. Imò hoc, suppositis principiis fidei, multò meliùs intelligitur in divinis; siquidem cùm inter absoluta, & relativa detur distinctio virtualis intrinseca, quæ in ordine ad prædicata contradictoria est æquipollenter realis, ut alibi diximus, & infrà dicemus, Essentia ut supponitur existens simul cum Paternitate, potest esse principium reale, non quidem sui ipsius formaliter, sed Filiationis, quæ cum illâ ita identificatur, ut à Paternitate actu realiter, ab ipsa verò Natura æquipollenter distinguatur.

66. Ad tertiam dicimus etiam eodem modo, idem posse dicere ordinem realem ad se ipsum, si supponatur existens, non præcisè sumptum ut est idem, sed prout ratione diversarum actionum exercet rationem producentis, & producti. Undè sicut in causa se reproducente ordo realis est ipsa actio, quæ ut formalis productio, & terminata ad ipsam entitatem causæ, illam respicit ut antecedenter existentem, & productam: ita ordo realis in divinis est ipsa Filiatio v. g. quæ producta ut *quo* respicit Naturam ut existentem simul cum Paternitate improductam.

67. Ad quartam negamus sequelam, ad cujus probationem dicimus, productionem realem, ut talis sit, non comparari ad formalem rationem principii ut præscindentis ab actuali productione, sed ad terminum ut realiter productum; nam in opinione identificantium actionem creativam cum Deo, talis actio est realis productio solùm, quia est ad terminum realem, & non ut distinguitur à virtute creandi; supponit igitur talis opinio ad realem productionem, quod principium ut producens distinguatur à termino ut producto: cùm ergo in divinis principium ut producens sit Pater, seu Natura cum productione actuali, nempè Paternitate, & ut sic distinguatur à termino producto, id est, à Filio, seu Filiatione eidem Naturæ identificata, benè sequitur dari in Divinis productionem realem.

68. Dices: Principium virtuale est illud, quod virtualiter distinguitur ab actione, & termino; ergo principium reale erit illud, quod realiter distinguetur ab actione, & termino. Respondeo principium virtuale esse illud, quod neque ab actione, neque cum actione distinguitur à termino realiter: principium verò reale, quod aut ab actione, & termino, aut cum actione à termino realiter distinguitur: Essentia autem licet cum Paternitate, & Filiatione sit idem, simul tamen cum Paternitate, ut cum actuali productione activa, distinguitur realiter à termino producto.

69. Argues 3. Si principium formale *quo* esset quid absolutum sequeretur: Primò has propositiones esse veras: *Natura Divina producit: Natura Divina generat, &c.* siquidem de principio, à quo est actus, actus ipse verè affirmatur; sic enim quia calor producit calorem, verè dicitur: *Calor producit: calor calefacit*; illæ autem propositiones damnantur in Concil. Lateran. *cap. Damnamus de sum. Trinit.* Secundò, Filium esse imaginem Essentiæ Divinæ; siquidem ad rationem imaginis solùm requiritur similitudo, & productio; hæ autem reperiuntur in Filio respectu Essentiæ. Tertiò, inter

Per-

Personas Divinas dari relationes reales similitudinis, & æqualitatis; si enim sine distinctione principii datur producens, & productum realiter, etiam dabitur relatio realis. Quartò, non esse necessariam Spirationem activam; siquidē si absolutum est principium, & solùm requiritur relativum ut conditio ad distinctionem; cùm Pater, & Filius jam supponantur distincti per proprias subsistentias relativas, non erit necessaria ad distinctionem spiratio activa; sed hæc omnia sunt absurda; ergo &c.

70. Respondeo ad primum, propositiones illas ideò damnari, qtia per illas significabatur Naturam Divinam distingui realiter à Persona producta, sicque non posse absolutè proferri; posse tamen cum addito: *Natura Divina producit ut quo: generat ut quo*: licet ita possit affirmari absolutè de calore, utpotè qui non solùm est virtus productiva, sed etiam distincta. Addo argumentum retorqueri posse, quia etiam non potest dici: *Paternitas generat: Relatio spirat*; & tamen sola relatio est principium *quo* productivum generandi, & spirandi, ut ipsi Adversarii dicunt.

71. Dicent, generare, & spirare non solùm dicere principium productivum, sed etiam communicativum. Sed contra primò, quia jam supra ostendimus, principium communicativum, & productivum formaliter esse idem. Secundò, quia jam principium *quo* generationis, & spirationis esset tota Persona; siquidem diceret simul absolutum, & relativum, contra id, quod ipsi Adversarii supponunt, asserentes esse virtualiter distinctum à principio *quod*.

72. Respondeo ad secundum, Filium non esse imaginem Essentiæ Divinæ, licet sit imago ratione Essentiæ Divinæ; non est imago Essentiæ Divinæ, licet ab ea procedat, & sumat similitudinem, quia ad rationem imaginis præter similitudinem, & processionem requiritur distinctio, licet hæc non proveniat ab aliquo absoluto, sed relativo. Hinc retorqueo argumentum: Licet ad rationem imaginis requiratur similitudo, hæc in Adversariorum sententia non provenit à relativo, sed ab absoluto; ergo etiam licet requiratur distinctio, non opus erit, quod hæc proveniat formaliter ab absoluto, sed satis erit, si proveniat à relativo.

73. Respondeo ad tertium, ideò inter Personas Divinas non dari relationes reales similitudinis, & æqualitatis distinctas à relationibus producentis, & producti, quia requirunt fundamenta remota realiter distincta; at verò Natura Divina, quæ esset fundamentū remotum in omnibus Personis est eadem: datur tamen relatio realis producentis, & producti, quia hæc coincidit cum ipsis productionibus activa, & passiva, quæ realiter distinguuntur.

74. Respondeo ad quartum primò retorquendo argumentum: Ideò (ut dicunt) principium *quo* est quid relativum, quia debet distingui à termino producto; sed præscindendo ab spiratione activa, jam Pater, & Filius distinguuntur ab Spiritu Sancto; ergo jam datur totum id, quod requiritur ad productionem Spiritus Sancti; consequenterque necessaria non erit Spiratio activa.

75. Dicent, Paternitatem solùm esse principium generationis, & Filiationem esse ejus terminum, ideoque requiri Spirationem activam, ut sit principium productivum Spiritus Sancti. Sed contra, quia hoc eodem modo nos respondebimus, undè: Respondeo secundò, Paternitatem solùm esse formalem actum generandi, & Filiationem ejus terminum, ideoque requiri Spirationem activam, ut sit formalis actus spirandi, per quem voluntas exerceat rationem ptincipii spirativi.

SECTIO IV.

Proponuntur, & solvuntur alia argumenta.

ARgues 4. Si principium *quo* productivum esset aliquid absolutum, possent Filius, & Spiritus Sanctus producere alias Personas, sicut Pater producit Filium, & Filius cum Patre producit Spiritum Sanctum; siquidem in Filio, & Spiritu Sancto cùm sit quidquid est absolutum, est etiam virtus, seu principium productivum; & deindè est etiam conditio distinctionis, quæ inducitur per subsistentias relativas; sicque datur quidquid requiritur ad realiter producendum, & communicandum Naturam alteri Personæ; sed hoc est hæreticum; ergo &c. 76.

Respondeo primò retorquendo argumentum: Sicut principium communicativum est in Patre, Filio, & Spiritu Sancto, ita in quolibet est proprietas relativa, & quidem distincta, æqualis, & ejusdem perfectionis; ergo cur proprietas Filii, & Spiritus Sancti non erit etiam productiva alterius, per quam productionem communicetur alteri eadem Natura, seu principium communicativum? 77.

Dicent, rationem esse, quia sola Paternitas est proxima ratio producendi Filium, & sola Spiratio activa est proxima ratio producendi Spiritum Sanctum. Sed contra, quia & hoc idem nos respondebimus: Undè. Respondeo secundò, solam Paternitatem esse formalem actum generandi, & solam spirationem activam esse formalem actum spirandi, qui cùm non possint multiplicari, ideò Filius, & Spiritus Sanctus non possunt alias Personas producere, sicut Pater producit Filium, & Filius cum Patre Spiritum Sanctum. Cur autem actus generandi, & spirandi activè non multiplicentur in Personis, in quibus est tota virtus absoluta generativa, & spirativa? Ratio, ut supra diximus, est, quia principium generativum simul, ac semel per unicam Paternitatem (idem est de principio Spirativo per unicam Spirationem activam) habet actum adæquatum omninò necessarium, & infinitum, ultra quem alius est impossibilis. 78.

Instabis: Idem per unam actionem adæquatam existens potest iterum, atque iterum se per diversas actiones adæquatas reproducere; ergo etiam eadem Essentia Divina, prout supponitur existens cum Paternitate, aut Filiatione, licet sint actus adæquati, poterit se iterum, atque iterum per reproductionem recommunicare. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia respectu rei se reproducentis possunt dari non tot, quin plures actiones distinctæ; licet enim sint adæquatæ respectu termini, sunt tamen finitæ, ideoque multiplicabiles: at verò respectu principii generativi in divinis, non potest dari, nisi una tantùm generatio activa, cùm enim sit infinita, & non impedita, producit quantùm potest, sicque unicus actus exhaurit totam rationem generandi; idemque cum proportione dicimus, & supra diximus de Spiratione. 79.

Argues 5. Si principium communicationis, 80.

& productionis formaliter esset idem, nempè absolutum, etiam terminus communicatus, & productus formaliter essent idem; siquidem si principium productionis, & communicationis est idem formaliter, etiam formaliter idem est productio, atque communicatio; consequenterque idem est formaliter terminus productus, & communicatus; sed hoc est falsum; siquidem ex definitione Concil. Lateran. Natura est terminus formaliter communicatus, non tamen productus, neque genitus, hic enim est sola relatio; ergo terminus productus, & communicatus non est formaliter idem; ergo neque erit formaliter idem principium productivum, & communicativum, sed hoc erit quid absolutum, illud autem quid relativum, ut sic quilibet terminus suo principio correspondeat.

81. Respondeo, hoc argumentum tangere difficultatem de termino formali processionum, de quâ infra, nunc interim negamus ex præsenti quæstione sequi, eundem esse terminum communicatum, & productum; licet enim eadem sit formaliter productio, & communicatio, diverso tamen modo comparatur ad relationem, quam denominat productam, atque ad Naturam, quam denominat communicatam. Et ratio hujus est, quia Natura non aliter communicatur à principio producente, quàm per productionem, non quidem ipsius Naturæ, sed relationis eidem Naturæ identificatæ; nam ut aliquid communicetur producendo, non opus est, quod in se producatur formaliter, sed satis est, quod intendatur communicari per productionem illius, quo producto, intelligitur communicari.

82. Patet hoc in generatione humana, ut supra jam diximus, in quâ terminus communicatus, seu qui communicari intenditur, est forma rationalis, & tamen non ipsa forma, sed sola Unio producitur, sicque eadem actio productiva unionis est communicatio effectiva ipsius formæ, licet forma dicatur tantùm communicata, & non producta; sola autem unio dicatur producta; cùm tamen idem sit principium communicationis, & productionis, nempè eadem forma; ergo similiter proportione habita in Divinis.

83. Argues 6. Quoties actus convenit uni supposito, & alteri repugnat, ei convenit ratione alicujus prædicati, in quo ab alio differt, & non in quo cum eo convenit; sic enim actus ratiocinandi convenit homini, & non equo, ratione rationalis in quo ab eo differt, & non animalis, in quo cum eo convenit; sed Patri convenit actus generandi, qui Filio repugnat; ergo ei convenit ratione Paternitatis, in quâ differt à Filio, & non ratione Essentiæ, in qua cum eo convenit; consequenterque Paternitas, & non Essentia, est principium *quo* generationis. Respondeo distinguendo majorem: ei convenit ratione alicujus prædicati, in quo ab alio differt, aut tanquam à ratione formali, aut tanquam à conditione logica; concedo majorem; semper tanquam à ratione formali; nego majorem: in homine autem provenit à ratione formali, quale est rationale; & in Patre provenit à conditione logica, qualis est Paternitas ad actum generandi, formaliter verò ab Essentia, licet in illa differat à Filio, & in hac cum illo conveniat. Patet in igne proximo, & remoto; quod enim ille cremet, & non iste, non illis provenit à ratione differentiali ut à ratione formali, sed ab approximatione, ut à conditione logica, quæ in uno, & non in alio datur ad cremandum.

84. Instabis: Pater generat Filium ut Pater; sed constituitur Pater tanquam à ratione formali per Paternitatem; ergo actus generandi convenit Patri ratione Paternitatis, ut à ratione formali; consequenterque Paternitas est principium generativum. Respondeo ex hoc solùm sequi, Paternitatem, prout non distinguitur à generatione activa, esse principium *quo* Pater constituitur in actu secundo; ut communiter dicimus, causas creatas agere actione; de hoc tamen principio in actu secundo non est quæstio.

85. Urgebis: Formalis productio Filii consistit in sola Paternitate; ergo etiam in illa consistet ejus formale principium. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia productio, cùm sit actualis influxus realis in terminum, non intelligitur sine distinctione reali, quæ tota provenit à relatione, nempè à Paternitate: at verò principium formale *quo* debet in sua virtute continere terminum productum; non autem sic continet Paternitas Filiationem, illam tamen continet Essentia, ideòque sola Essentia est illius principium formale *quo* productivum, licet in Paternitate requirat distinctionem, ut conditionem logicam ad generandum; sicut ignis requirit approximationem ad cremandum.

86. Replicabis: Si Essentia esset formale principium *quo* productivum, & Paternitas solùm esset conditio ad producendum, sequeretur non dari in Deo reales relationes producentis, & producti; siquidem principium productivum, qualis est Essentia, est idem cum termino producto, & cum Persona producente; sed hoc non est dicendum; ergo &c. Respondeo negando sequelam: licet enim Paternitas non sit formale principium producendi, est tamen formalis productio, quæ se habet ut fundamentum proximum, & sic potest fundare relationem realem ad Filium, qui realiter distinguitur, & Filius ad Patrem, licet habeant eandem Naturam, quæ se habet ut fundamentum remotum; relationes enim propter fundamenta proxima multiplicantur, ut alibi diximus.

87. Inferes: Ergo licet Natura sit eadem, & in illa idem sit fundamentum remotum, dabuntur in Deo, sive in Personis Divinis relationes reales similitudinis, & æqualitatis contra id, quod supra diximus *num 73.* Respondeo negando illationem; diversa ratio est, quia ad relationes similitudinis, & æqualitatis, ut sint reales, non dantur fundamenta, neque remota, neque proxima realiter distincta: at verò ad relationes producentis, & producti dantur fundamenta proxima realiter distincta, ut diximus. Addo Paternitatem, & Filiationem, cùm sint subsistentiæ, & Personalitates, se ipsis subsistere, & sibi esse fundamenta, quin egeant aliquo alio, quo innitantur, sicque non habere Essentiam pro fundamento, sed se ipsas, ac proindè habere omnia requisita, ut sint reales, quod non habent relationes similitudinis, & æqualitatis. Accedit, quod relatio similitudinis, & æqualitatis, ut sit realis debet supponere convenientiam univocam inter res æquales, & similes, ut alibi diximus; hæc autem convenientia non datur inter Personas Divinas, sicque neque ipsæ relationes reales æqualitatis, & similitudinis.

88. Argues 7. Forma, quæ dat actum primum, id est, esse; dat etiam actum secundum, id est, operari; sed relationes in Personis Divinis dant actum primum; siquidem illas constituunt quoad esse; ergo etiam dabunt actum secundum, sive illas constituent quoad operari; consequenterque erunt principium formale *quo* operativum. Respondeo majorem

majorem esse veram de actu primo essentiali, & absoluto, qualis est Essentia, quæ tribuens esse naturale absolutum, ut actum primum, tribuit etiam actum secundum, nempè operari, utpotè ejus formale principium: non ita tamen esse veram de actu primo hypostatico, & individuali, quales sunt relationes. Patet in subsistentia creata, & petreitate, quarum prima tribuit actum primum personalem, & secunda individualem; & tamen neutra tribuit actum secundum operandi, tanquam formale principium; alioqui Petrus produceret alium Petrum, ut supra diximus, sed tanquam conditio; & sic etiam ut conditio tribuit Paternitas actum secundum generandi. Quòd autem individuum perfectius perfectiores habeat operationes, id non provenit ex illius actu, seu forma individuali, sed ex singularibus dispositionibus.

89. Argues 8. Nullum indeterminatum, ut præcisum à determinante, potest determinatè concurrere ad hunc potiùs, quàm ad illum terminum; sed Essentia Divina ut præcisa à relationibus est indifferens ad generandum, vel spirandum; ergo ut determinatè generet, aut spiret, eget relatione, sive Paternitate determinante ad generandum; consequenterque non sola Essentia, sed ipsa simul cum relatione est principium formale *quo* generationis. Respondeo primò negando minorem: neque enim Essentia, nempè Intellectio & Volitio est indifferens ad generandum, aut spirandum, sed Intellectio est determinata ad generandum, & volitio ad spirandum, sicque ad id nullo egent determinativo.

90. Respondeo secundò, licet Essentia Divina, prout sic sit indifferens, totam ipsam indifferentiam tolli posse, per relationem quidem ut conditionem, quin requiratur, ut ipsa relatio sit compars principii formalis *quo*. Patet in igne, qui ex se indifferens est, etiam magis, quàm est Essentia Divina, ad hanc, aut illam stupam, vel chartam accendendam; & tamen ad hoc ut determinetur potiùs ad hanc, quàm ad illam, sufficit approximatio ad hanc potiùs, quàm ad illam, quin ipsa approximatio sit potentia, sed tantùm conditio.

91. Instabis: Pater non intelligitur potens generare quoad usque habeat potentiam determinatam in ratione potentiæ; sed hæc potentia non est determinata potentia, nisi per relationem; ergo relatio ingreditur rationem ipsius potentiæ; consequenterque est principium formale *quo*. Respondeo hujusmodi potentiam indigere relatione ut aliquo complente, & determinante, ex hoc tamen solùm probari, relationem esse conditionem, & non partem ipsius potentiæ.

92. Argues 9. Licet principium *quod* possit esse idem cum termino producto, non ita tamen principium *quo*; sic enim in Christo Domino principium *quod* producens, nempè *Deus*, est idem cum Christo, qui dicitur terminus productus, licet non ita sit idem cum illo principium *quo*, nempe *Deitas*, quæ ab humanitate realiter distinguitur; atqui si Essentia esset principium *quo* non distingueretur à termino producto, quod implicat; ut patet ex supra dictis; ergo &c. Respondeo falsò supponi in argumento principium *quod* producens, & terminum productum in Christo Domino esse idem; siquidem cùm ibi res producta sit humanitas, hæc distinguitur omninò & à principio *quo*, nempè à Deitate, & à principio *quod*, nempè à Deo: quod autem Christus Dominus etiam dicatur productus, est tantùm per communicationem idiomatum, quod ad præsentem quæstionem impertinens est. Unde ut principium formale *quo*, nempè Essentia distinguatur, sufficit quod ita distinguatur productio activa, nempè Paternitas, quam ut conditionem exigit, & ratione cujus verè distinguitur principium *quo*, nempè Essentia, quæ propiè influit, ut patet ex dictis.

SECTIO V.

Utrùm absolutum, quod diximus principium formale quo *Processionum Divinarum, sit ipsa Natura sub præcisa ratione Naturæ: an sub ratione Intellectûs, & Voluntatis?*

ADvertes primò, quæstionem non procedere in opinione Nominalium negantium distinctionem inter naturam, & perfectiones attributales; siquidem in hac opinione, quam alibi rejecimus in *Met. tract. 1. d. 3. sect. 19. à num. 776.* certum est Naturam Divinam esse principium Processionum Divinarum. Secundò non etiam procedere in opinione ponente constitutivum Naturæ Divinæ in intellectione, & volitione; tunc enim idem est procedere per intellectionem, & volitionem, atque per Naturam; sed in opinione asserentè constitutivum Naturæ Divinæ esse Aseitatem, vel Rationale Divinum, de qua loco proximè citato à *num. 725.* Tertiò non procedere de principio identico, & quasi materiali; nam cùm omnes perfectiones divinæ sint idem à parte rei, ab omnibus sunt ipsæ processiones à parte rei identicè. Quartò non procedere etiam de principio remoto; siquidem Natura sub ratione Naturæ potest dici principium processionum aliquo modo remotum, quatenùs scilicet hæc sunt ab intellectione & volitione, quæ sunt à Natura ut à radice sicut sunt omnia Attributa. Quintò solùm esse quæstionem de principio proximo formali, & immediato, idque positâ sententiâ de distinctione virtuali, & asserente constitutivum Naturæ Divinæ non esse intellectionem, & volitionem. Hoc posito. 93.

Processiones Divinas esse immediatè à Naturâ, & non per intellectum, & voluntatem tenuit Hieron. Zanchius Calvinista, qui *lib. 5. cap. ult. de Trinit.* dixit Theologorum axioma, quod Filius procedat per intellectum, & Spiritus Sanctus per voluntatem esse temerarium: tenuit etiam Durand. in *1. dist. 6. q. 2. àn. 6.* ubi negat, Filium propriè, & formaliter produci in divinis per actum intellectûs, & Spiritum Sanctum per actum voluntatis; fatetur tamen infra *num. 18.* per accommodationem quandam rectè dici, Filium procedere per modum intellectûs, & Spiritum Sanctum per modum voluntatis. Tribuitur etiam hæc sententia à pluribus ex infra citandis *Gregor. Arimin. dist. 10. & 13. quæst. 1.* Illam tamen censent P. Valent. *temerariam*, & *contra fidem*. P. Soar. esse *temerariam*, *& errori proximam*, *alienamq; à sensu Sanctorum*, *& à modo loquendi Scripturæ*. P. Vasquez dicit in modo loquendi non differre sententiam Durandi ab errore Alogianorum, qui dicebant non esse in Deo Verbum propriè: Igitur: 94.

Conclusio

95. Conclusio sit: Processiones Divinæ sunt immediatè, & formaliter à Natura sub ratione Intellectûs, & Voluntatis. Ita *D. Thom. 1. p. q. 27. art. 1. & sequent. Alens. 1. part. q. 42. memb. 2. & q. 43. memb. 3. art. 1. D. Bonav. in 1. dist. 10. & dist. 27. q. 1. Henricus quodlib. 6. q. 1. Scot. quodlib. 2. art. 2. & in 1. dist. 2. p. 2. q. 4. & dist. 27. q. 1. & 2. Richard. in 1. dist. 2. q. 2. Gabr. dist. 7. q. 2. art. 1. 2. & 3. Marsil. in 1. q. 6. art. 1. Cajet. hic q. 27. art. 1. P. Valent. 1. p. d. 2. q. 1. punct. 3. P. Soar. lib. 1. de Trinit. cap. 5. n. 4. P. Vasq. 1. p. d. 111. cap. 2. P. Molin. 1. p. q. 27. art. 5. d. 2. P. Arrub. d. 97. cap. 2. P. Præposit. 1. p. q. 27. art. 5. dub. 1. n. 30. P. Tanner. d. 4. q. 2. dub. 2. n. 4. P. Granad. tract. 2. d. 2. n. 4. P. Amicus d. 18. n. 39. P. Arriaga d. 44. n. 21. P. Ruiz d. 2. sect. 2. P. Alarcon. d. 8. tract. 5. cap. 1. n. 5. P. Compton. d. 5. sect. 2. n. 3. P. Martinon. d. 24. n. 2. & 13.* & alii.

96. Probatur primò ex Scripturâ, & Conciliis, & Sanctis Patribus apud Doctores citatos, præsertim apud P. Ruiz cit. ubi Filius dicitur *verbum, sermo, sapientia, & imago* Patris, & Spiritus Sanctus dicitur *donum, Charitas, & Amor*; sed priores termini pertinent ad Intellectum; posteriores verò ad voluntatem; ergo &c. Confirmatur, quia Filius est propriè, & verè Verbum Divinum; & Spiritus est propriè, & per se primò donum divinum; sed Verbum est per operationem Intellectus; primum autem donorum est per voluntatem, & formaliter ipse Amor; ergo &c.

97. Probatur secundò, quia si processiones Divinæ non sint per Intellectum, & Voluntatem, sequitur: Primò, non posse assignari rationem, cur processio Verbi Divini; non ita verò Spiritus sancti, sit generatio; sicque Spiritus Sanctus æquè dicetur Filius, ac est Verbum; siquidem uterque ex vi suæ processionis accipit immediatè, & formaliter Naturam Divinam. Secundò, non posse assignari rationem, cur processio Verbi sit prior processione Spiritûs Sancti: cur Spiritus procedat à Filio, non autem Filius à Spiritu Sancto; aut uterque à solo Patre. Tertiò, non posse assignari rationem, cur processiones Divinæ sint duæ, & non una tantùm, aut non tot, quin plures: nam aut erit una tantùm, quæ adæquet vim principii productivi ex eo, quod sit infinita, ut supra diximus de processione unius tantùm Filii in Divinis: aut si ab eadem Natura immediatè possunt esse processiones diversæ ob ejus fœcunditatem infinitam, poterunt eadem ratione esse plures, imò & infinitæ; sed hæc, quæ in Theologia sunt absurda, & contraria dogmatibus Fidei; omnia cessant, si processio Filii sit per Intellectum, & Spiritûs Sancti per voluntatem; siquidem Intellectus naturâ suâ est prior Voluntate, & hæc illi subordinatur; & cùm in agente spirituali, qualis est Deus, duæ tantùm sint operationes immanentes *ad intra*, nempè intelligere, & velle, duæ tantùm sunt processiones in Deo.

98. Objicies 1. Filius in Divinis dicitur *virtus Dei*, ut patet 1. Cor. 1. & ad Hebr 1. deindè per ipsum dicuntur *omnia facta* Joan. 1. quæ omnia pertinent ad Omnipotentiam; & tamen non ideò Filius procedit formaliter per Omnipotentiam; ergo etiam non procedet formaliter per intellectum, licet dicatur *verbum, sermo, & sapientia*, quæ ad intellectum pertinent, sed tantùm id de Filio (idemque cum proportione de Spiritu Sancto,) impropriè, & solùm per accommodationem dicetur.

99. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Filius dicitur virtus Dei, & omnia per ipsum facta ad innuendum, quod habeat eandem potentiam, & divinitatem cum Patre: at verò dicitur *verbum, sermo, sapientia, & imago* Patris ad significandum quod est proprium Filii (idemque cum proportione de Spiritu Sancto.) Et ratio hujus est: Primò, quia ita interpretantur Sancti Patres, & Doctores, uno excepto Durando. Secundò, quia ex aliis principiis Fidei ita interpretari debemus. Tertiò, quia si Filius potest dici impropriè, & per solam accommodationem Verbum, ita etiam dici poterit impropriè, & per solam accommodationem Filius, quod est hæreticum. Quartò, quia non esset cur Joannes in Evangelio toties repeteret nomen *Verbum*, si illud impropriè usurparet.

100. Objicies 2. Processiones Divinæ competunt Deo ratione suæ infinitæ fœcunditatis; sed fœcunditas competit Naturæ Divinæ, ut talis est independenter ab Intellectu, & Voluntate; nam si Deus per impossibile non esset Intellectivus, & Volitivus, adhuc esset infinitus, & infinitè fœcundus; ergo &c. Respondeo distinguendo minorem: fœcunditas competit Naturæ Divinæ remotè, & radicaliter; concedo minorem: proximè, & formaliter; nego minorem: sic enim talis est per Intellectum, & Voluntatem. Undè ad probationem eodem modo dicimus, Deum, si per impossibile non esset Intellectivus, & Volitivus, fore fœcundum remotè, & radicaliter, non autem proximè, & formaliter.

101. Instabis: Fœcunditas competit Deo proportione habitâ, sicut & creaturis; sed fœcunditas in creatis non provenit formaliter ab Intellectu, & Voluntate, sed à natura; siquidem homo v. g. non est fœcundus ratione intellectûs, & voluntatis, sed ratione propriæ formæ per potentiam generativam; Angelus, licet sit intelligens, & volens, non ideò est fœcundus ad productionem alterius substantiæ; & ignis, si esset intelligens, eodem modo esset productivus alterius ignis per propriam formam, atque nunc est; ergo &c.

102. Respondeo primò cum aliquibus, data majori, negando minorem; dicunt enim, fœcunditatem Divinam assimilari quidem fœcunditati creatæ; hanc autem non esse immediatè à natura; siquidem in creatis nulla substantia est immediatè operativa per se ipsam, sed per potentias superadditas; sicque operari Deum *ad intra* per Intellectum, & Voluntatem. Sed contra primò, quia sub opinione est, an potentiæ distinguantur à sua natura: & saltem non videtur repugnare substantia creata per se ipsam immediatè operativa. Secundò, quia subsistentiæ creatæ emanant immediatè à natura; ergo etiam proportione habita, *sic poterit* intelligi, subsistentias Divinas immediatè emanare à Natura Divina. Tertiò, quia saltem ratione illâ probatur, fœcunditatem creatam non arctari ad intellectum, & voluntatem, sed aliundè competere Naturæ, licet per aliam potentiam.

103. Respondeo secundò concedendo majorem, si procedat de eadem fœcunditate, proportione habitâ; nam fœcunditas *ad extra*, & Deo, & creaturis competit ratione naturæ, & non per intellectum, & voluntatem: fœcunditas verò *ad intra*, & Deo, & creaturis, proportione habitâ, convenit per intellectum, & voluntatem, utpotè quæ est ad actus immanentes, tam in Deo, quàm in creaturis. Dixi *proportione habita*, quia creaturæ ob suam finitatem, & limitationem, non possunt intelligere, nisi producendo, sicque producunt Verbum ex indigentia intelligendi: at verò in Deo,

Deo, qui non intelligit per verbum, sed per suammet Essentiam, producitur Verbum ex sola fœcunditate. Deindè in creatis verbum productum est accidens: in divinis autem est substantia; siquidem cùm maneat intra Deum, non potest non esse substantiale.

104. Respondeo tertiò, negando majorem, quia fœcunditas creaturarum est *ad extra*, sicque per actiones transeuntes, quarum principium est natura, aut se ipsa, aut mediis potentiis; ut patet etiam in Deo, quandò operatur *ad extra* per Omnipotentiam: at verò fœcunditas *ad intra* in Deo, cùm talis sit, est ad actiones immanentes, quæ necessariò sunt à principio immanenter operante, qualis est solus Intellectus, & voluntas. Quod autem Angelus intelligendo non producat alium Angelum, nihil urget; id enim, ut jam insinuavimus, provenit ex limitatione creaturæ, quæ intra se non potest producere substantiam.

105. Respondeo quartò negando etiam majorem; neque enim fœcunditas Divina proportionatur fœcunditati creatæ, nisi valdè genericè, quatenùs etiam in fœcunditate creata reperitur productio sui similis; nam in specie, & quà fœcunditas Divina est, non habet proportionem cum creata; siquidem sola divina ex eo, quod sit perfectissima, est per perfectissimam operationem Naturæ intellectualis, nempè Intellectûs, & Voluntatis.

106. Urgebis: Actio generativa hominis; & emanatio subsistentiæ Angelicæ, cùm sint substantiales, sunt perfectiores, quàm actio intellectualis, & volitiva; ergo operatio per intellectum, & voluntatem non est perfectissimæ naturæ intellectualis. Respondeo dato antecedente, negando consequentiam: quando enim operatio est intellectualis substantialis, ut est in Deo, est nobilior; licet non ita sit, quando solùm est accidentalis, ut est in creatis: quando autem dicimus perfectissimam operationem naturæ intellectualis esse per intellectum, & voluntatem, intelligitur, cæteris paribus.

107. Objicies 3. Si processiones Divinæ essent per Intellectum, & Voluntatem, aut tales actus essent earum principia; aut essent ipsæ formales processiones: Non primum; siquidem actus Intellectûs, & Voluntatis naturâ suâ sunt infœcundi: Primò, quia sunt immanentes, quorum est manere in suo principio: Secundò, quia sunt intentionales, quorum est repræsentativè, & affectivè versari circa objecta, non verò producere: Tertiò, quia sunt ultimæ perfectiones naturæ intelligentis, & amantis, sicque ad ulteriorem perfectionem, seu productionem non tendunt, ut ait Philosophus *9. Met.* Non secundum, ut patet ex supra dictis *d. 2. à n. 54.* ergo &c.

108. Respondeo negando minorem, & ejus probationes; neque enim tales actus sunt infœcundi; sicque ad primum dicimus, posse esse immanentes, & esse fœcundos, nam etiam in creatis actus intellectûs, & voluntatis sunt immanentes; & tamen producunt habitus, & species. Ad secundum non obstare, quod sint intentionales; licet enim solùm sint repræsentativi, & affectivi respectu objecti, possunt esse productivi respectu termini realis, ut patet in creatis. Ad tertium etiam non obstare, quod dicantur ultimæ perfectiones; hoc enim solùm habent in ratione intelligendi, & amandi respectu objecti, non autem producentis terminum.

109. Objicies 4. Intellectus, & Voluntas Divina sunt communes omnibus tribus Personis; ergo non possunt esse principia specialia divinarum processionum; alioqui quælibet Persona generaret; & spiraret; siquidem cui competit potentia, competit etiam ejus actus. Respondeo primò si argumentum valeret, etiam probare Naturam Divinam non posse esse immediatum principium processionum Divinarum, ut ait Durandus; siquidem etiam est communis omnibus Personis; ergo sicut ipse dicit Naturam determinari ad productiones Filii, & Spiritus Sancti, dicimus & nos determinari Intellectum, & Voluntatem.

110. Respondeo secundò distinguendo antecedens: sunt communes omnibus tribus Personis secundùm se, & absolutè; concedo antecedens: prout sunt principia in actu primo expedita ad generandum, & spirandum; nego antecedens: sic enim important speciales relationes, sive personalitates, quibus terminantur, & determinantur, & sine quibus suam fœcunditatem exercere nequeunt, nempè Paternitatem in Patre ad generandum Filium, & Filiationem simul cum Paternitate ad spirandum Spiritum Sanctum; ideoque licet sint omnibus absolutè communes, cùm in solo Patre terminetur Paternitate, & in solo Patre, & Filio terminetur eorum Personalitatibus, solus Pater generat Filium, & solus Filius cum Patre spirat Spiritum Sanctum.

111. Objicies 5. Quidam ex Patribus asserunt, Filium procedere *Naturâ*, & non *Voluntate*. Et D. Aug. *lib. 7. de Trinit. cap. 2.* Filium appellat *Essentiam de Essentia*: & sic etiam appellat Concil. Toletan. 15. nomen autem *Essentia* ad Naturam spectat; ergo &c. Respondeo Sanctos Patres, cùm dicunt, Filium procedere Naturâ, non voluntate, solùm velle significare: Primò procedere necessariò, & non liberè. Secundò esse Filium naturalem, non adoptivum. Tertiò, cùm Intellectus, & Natura in Deo coincidant, ut ait D. Thom. *1. p. q. 30. art. 2. ad 2.* idem esse procedere per Intellectum, ac procedere per Naturam. Ad illud D. Aug. & Concil. Toletan. dicimus, locutos de processione identica, & non formali; sicut etiam locuti sunt & alii, quando dicunt, & vocant Verbum nomine aliquo Naturam exprimente.

112. Objicies 6. Æternitas, Immensitas, Bonitas, & alia Attributa Divina nihil producunt *ad intra*; ergo neque Intellectus, & Voluntas. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia illa, sicut & similia Attributa non sunt operativa: maximè verò Intellectus, & Voluntas, ut in creatis videmus.

113. Inferes: Ergo, cùm Omnipotentia Divina sit operativa, erit etiam principium productivum *ad intra*. Resp. negando illationem; nam cùm Omnipotentia solùm sit productiva *ad extra*, ad illam non spectat potentia productiva *ad intra*, cùm hæc immanenter, illa verò transeunter operetur. Dato tamen quod Omnipotentia integretur ex utraque ratione potentiæ & producentis *ad intra*, & producentis *ad extra*; tamen ut est *ad intra* coincidit cum Intellectu, & Voluntate, cùm sint productiones immanentes: ut verò est *ad extra* est alterius ordinis, & operatur transeunter.

114. Objicies 7. Substantia, sive Natura creata immediatè influit in actiones intelligendi, & amandi; ergo idem dicendum de Natura Divina; consequenterque utraque est immediatum principium suarum processionum. Respondeo primò, admissa sententia de immediato concursu animæ ad actiones intelligendi, & amandi, etiam Naturam Divinam immediatè concurrere ad ipsas processiones

siones, per quas vivit, ut etiam vivit anima per actiones intelligendi, & amandi: id tamen non docere Durandum, sed simpliciter negare, processiones illas esse per Intellectum, & Voluntatem. Respondeo secundò negando antecedens, ut diximus in *Log. tract. 5. d. 1. à n. 101.* nulla enim substantia creata est immediatè operativa, utpotè finita, & imperfecta, licet talis sit substantia Divina, utpotè infinita, quæ operatur per potentias indistinctas.

115. Objicies 8. Si Filius procederet per Intellectum, & Spiritus Sanctus per voluntatem, non verò per Naturam, cùm hæc ultimò constituatur per Aseitatem, & non per Intellectum, & Voluntatem, ut alibi diximus, & infrà dicemus, sequeretur, neutrum ex vi suæ processionis accipere formaliter Deitatem, esseque Deum; sed hoc non est dicendum; ergo &c. Respondeo negando sequelam: aut enim quælibet perfectio divina absoluta includit formaliter Essentiam; aut non juxta diversas sententias, de quibus jam diximus in *Met. tract. 1. d. 3. à n. 888.* Si primum, communicato Intellectu, & Voluntate formaliter, etiam formaliter communicatur Essentia: Si secundum, licet non communicetur formaliter, communicatur identicè, quod sufficit.

SECTIO VI.

Vtrùm Intellectus, & Voluntas per modum potentiæ; an per modum actûs sint principium Divinarum processionum?

116. ADvertes primò hujusmodi quæstionem supponere dari in Deo rationem potentiæ ad intelligendum, & amandum, de quo statim. Secundò, quæstionem non procedere de potentia reali, sive à parte rei; siquidem hæc ponit actum distinctum à parte rei; in divinis autem non admittitur distinctio à parte rei, nisi ubi datur oppositio; hæc verò solùm datur inter relativa, & non inter absoluta, qualis foret illa potentia, & ejus actus, si darentur. Tertiò, quæstionem similiter non procedere de potentia logica, quæ nihil aliud est, quàm quædam non repugnantia, sive negatio repugnantiæ, ac contradictionis, ut res, quæ est, sit; quæ quidem est proprietas quædam consequens cujusvis rei existentiam, & ab aliis dicitur potentia logica, ab aliis verò metaphysica, potestque Deo concedi ad intelligendum, & amandum, & fundatur in quadam innata vi penetrandi objectum intelligibile; & quantùm est de se, solùm habet terminare se ad objectum, quin prout sic dicat rationem productionis, aut receptionis, consequenterque neque rationem potentiæ. Quartò, quæstionem solùm procedere, aut de potentia per rationem merè ratiocinantem, sive sine fundamento, sive ut alii dicunt per puram præcisionem formalem, quæ consistit in nostra consideratione tantùm, dicturque conceptio magis, aut minùs expressa: aut de potentia vera, & propria virtuali, sive per rationem ratiocinatam secundùm præcisionem objectivam, ita ut diversa sit ex parte objecti formalitas, sive ratio potentiæ à formalitate, sive ratione actûs, sicque Intellectus, & Voluntas habeant rationem actûs primi, sive potentiæ proximæ; intellectio autem, & volitio rationem actûs secundi. His positis,

117. Difficultas 1. Utrùm in Deo detur potentia intelligendi, & volendi virtualis, & quoad nos. Dico 1. In Deo non datur propria & rigorosa potentia intelligendi, & volendi etiam virtualis, & quoad nos. Ita *D. Thom. 1. p. q. 14. art. 4. & q. 15. art. 1. ad 3. & lib. 4. contr. gent. cap. 11. Capreol. in 1. dist. 7. q. 1. art. 1. ad 1. Ferrar. 2. contr. gent. cap. 10. P. Soar. in Met. d. 30. sect. 15. n. 9. & lib. 11. de Trinit. cap. 5. n. 16.* quos citat, & sequitur *P. Fasol. 1. p. q. 4. art. 2. dub. 8. num. 57. Aureol. in 1. dist. 35. cap. 1. art. 1. P. Herice 1. p. tr. 1. d. 2. cap. 3. n. 22.* & alii. Probatur primò, quia talis potentia, saltem quoad nos dicit potentialitatem, & carentiam sui actûs, ejusque receptionem positivam, saltem virtualem; sed hæc omnia arguunt imperfectionem in potentia; omnis autem imperfectio excludenda est à potentia Divina, quæ omni imperfectione caret; ergo &c.

118. Probatur secundò, quia si in Deo admitteretur hujusmodi ratio potentiæ, posset Intellectus Divinus sine intellectione, & Voluntas Divina sine volitione concipi; sed non possunt; cùm sint de illorum essentia, nulla autem res potest sine sua essentia concipi; ergo &c. Confirmatur, quia si Deus ita conciperetur cum ratione potentiæ virtualis, non conciperetur ut actus purus; cùm tamen sit essentialiter actus purissimus, & non possit sine sua essentia absque imperfectione concipi; ergo &c.

119. Objicies 1. Actus secundus supponit, & dicit ordinem ad actum primum; sed in Deo datur actus secundus, nempè Cognitio, & amor; ergo etiam actus primus, sive potentia intelligendi, & amandi. Resp. in Deo non dari actum secundum proprium, & rigorosum, qui solùm supponit, & dicit ordinem ad actum primum; sed tantùm improprium, qui nullam dicit imperfectionem, sicut ille diceret ob receptionem positivam, & alias rationes adductas.

120. Objicies 2. In Deo datur prædicatum, cui convenit aptitudo, ut intelligat, qualis est Intellectus; & prædicatum, cui convenit aptitudo, ut amet, qualis est voluntas; sed prædicata, quibus conveniunt hujusmodi aptitudines, habent rationem potentiæ; ergo &c. Respondeo distinguendo minorem: habent rationem potentiæ, sive propriæ, sive impropriæ; concedo minorem: semper propriæ; nego minorem: illa autem aptitudo, sive non repugnantia, quæ convenit Intellectui, & Voluntati Divinæ, ut hæc amet, & ille intelligat, non illis convenit per modum potentiæ propriæ, sed impropriæ, eo modo, quo homini convenit aptitudo, sive non repugnantia, ut sit rationalis; sicut igitur homo nunquam potest esse, neque concipi sine rationali; ita neque Intellectus, aut Voluntas Divina sine actuali intellectione, & volitione.

121. Objicies 3. Hæ propositiones: *Deus potest intelligere: Deus est actu intelligens:* sunt diversæ; sed illa dicitur de Deo ratione potentiæ intelligendi, & hæc ratione actualis intellectionis; ergo in Deo saltem quoad nos datur distincta ratio potentiæ à ratione actûs. Respondeo ad minorem ita dici de Deo, non suppositâ propriâ potentiâ intelligendi propriè distinctâ ab actu, sed impropriâ, & solùm distinctâ secundùm majorem expressionem conceptûs, quod sufficit, ut propositiones illæ sint diversæ.

122. Objicies 4. In Deo datur potentia propria realis productiva verbi notionalis; ergo etiam dabitur potentia propria virtualis productiva verbi essentialis. Respondeo negando consequentiam; diversa

diversa ratio est primò, quæ hæc, utpotè quæ etiam esset passiva, & receptiva, inducit imperfectionem: non ita verò illa, utpotè quæ solùm est activa. Secundò, quia illa cùm sit absoluta, ut patet ex supra dictis, non includit formaliter Verbum notionale, nempè Filiationem, neque ab illa includitur, utpotè relativa: at verò hæc, cùm sit absoluta, nempè Intellectus, includit saltem formaliter confusè Verbum essentiale, nempè Intellectionem, quæ etiam est absoluta, & ejusdem generis cum Intellectu, sicque hic respectu illius non potest habere rationem potentiæ propriæ, & rigorosæ.

123. Dico 2. In Deo datur potentia intelligendi, & volendi, saltem impropria, & secundùm majorem expressionem conceptuum distincta ab actuali intellectione & volitione. Ita *P. Soar. cit.* & alii. Probatur, quia Scriptura, & Sancti Patres affirmant dari in Deo Intellectum, & Voluntatem; siquidem pluribus in locis utuntur nomine Intellectûs, mentis, & voluntatis: dicunt, Sapientiam esse ex Intellectu: Verbum procedere ex memoria fœcunda Patris, id est, ex Intellectu: & in Christo Domino esse duas Voluntates, & duos Intellectus, sed hæc non sunt intelligenda de Intellectu & Voluntate tanquam de potentiis propriis, ut diximus; ergo tanquam de impropriis, & secundùm majorem, aut minorem expressionem.

124. Oppones 1. De ratione potentiæ vitalis est, quod sit principium actûs vitalis, ab illoque distinguatur; sed intellectus & voluntas in Deo sunt potentiæ vitales; ergo sunt principia suorum actuum vitalium, ab illisque distinguuntur. Respondeo in Deo Intellectum, & Voluntatem esse quidem potentias vitales, & principia suorum actuum essentialium secundùm majorem expressionem conceptuum, secundùm quam ab illis distinguuntur, quæ distinctio, licet imperfecta, satis est ad rationem principii.

125. Oppones 2. Si intellectus & voluntas non essent distincti in ratione potentiæ à suis actibus, sequeretur eorum actus habere rationem Attributorum, sicut illam habent ipse Intellectus, & Voluntas; sed hoc non est dicendum; ergo &c. Respondeo negando sequelam (licet dari possit) ad hoc enim ut Intellectio, & Volitio essent Attributa, debebant sumi per modum habitûs, & non per modum actûs, ut sumuntur; & non ita per modum actûs, sed habitûs, sive potentiæ sumuntur Intellectus, & Voluntas, ideòque ut Attributa.

126. Oppones 3. Ideò Intellectus, & Voluntas non concipiuntur ut potentiæ propriæ respectu suorum actuum, quia tam ipsæ potentiæ in se, quàm respectu Dei conciperentur cum aliqua imperfectione; sed cum eâdem concipiuntur, si per solam majorem expressionem concipiantur ut potentiæ; ergo &c. Respondeo negando minorem; diversa ratio est, quia prout sic non concipiuntur cum carentiâ actûs, & in potentialitate positivâ ad illum, sed ab illo tantùm præscindunt per majorem expressionem, quod non est imperfectio; siquidem expressio intellectûs non postulat exprimere intellectionem actualem: at verò si conciperetur sub ratione potentiæ propriè, conciperetur cum carentiâ actûs, & in potentiâ receptivâ positivè ad illum, quod est imperfectio, ut diximus.

127. Oppones 4. Si Intellectus Divinus sub ratione potentiæ distingueretur aliquo modo ab Intellectione actuali, sequeretur, cùm hæc sit essentialis, & communis omnibus tribus Personis, dari imaginem, & Filium essentialem communem omnibus Personis; consequenterque duos Filios, alterum realiter productum, ut terminum notionalem potentiæ generativæ; & alterum productum virtualiter, ut terminum essentialem potentiæ intellectivæ; sed hoc non est dicendum; ergo &c. Respondeo negando sequelam; diversa ratio est, quia ad rationem Filii, & imaginis non sufficit, quod ab alio producatur, sed requiritur, quod ab illo, à quo producitur, distinguatur realiter, & à parte rei; sic enim Verbum Divinum dicitur imago, & Filius Patris, & non ita Essentiæ, licet ab illa ut à suo principio formali procedat, ut diximus, quia à Patre, & non ab Essentia realiter distinguitur: at verò cùm Intellectio non ita realiter, imò neque virtualiter perfectè ad Intellectu distinguatur, non potest dici imago, neque Filius essentialis defectu distinctionis, ut diximus de Verbo Divino respectu Essentiæ.

128. Difficultas 2. Utrùm Intellectus, & Voluntas Divina sint principium immediatum formale *quo* processionum divinarum sub ratione actûs, & non potentiæ? Affirmativè. Ita *P. Soar. lib. 1. de Trinit. cap. 8. n. 2. & lib. 6. cap. 1. num. 3.* & apud illum *D. Thom. 1. p. q. 34. a. 1. Henricus quodlib. 6. quæst. 1.* tenent etiam *P. Mol. 1. p. q. 27. a. 3. d. 4. & a. 5. d. 2. P. Ruiz d. 59. P. Arriaga 1. p. d. 44. sect. 3. & d. 45. sect. 4. P. Zuniga q. 27. d. 2. dub. 5. & 6. P. Amicus d. 18. sect. 6. n. 91.* & alii, qui nobiscum sentiunt, generationem non esse formaliter Intellectionem, & Spirationem non esse formaliter volitionem, sive dilectionem.

129. Probatur primò ex Sanctis Patribus, quatenùs communiter docent, Verbum Divinum non solùm esse per intellectum, sed etiam per intellectionem, loquunturque de processione reali; atqui non est per Intellectum tanquam per processionem realem; siquidem processio realis est sola notionalis; Intellectio autem est essentialis; ergo non procedit per Intellectionem tanquam per processionem, sed tanquam per principium immediatum, & proximum ipsius processionis; consequenterque processio Verbi (idemque cum proportione de Spiritu Sancto) est ab Intellectu sub ratione actûs ut à principio.

130. Probatur secundò, quia illud est principium proximum, & immediatum processionis, à quo proximè est actio, sive ipsa processio; sed Intellectio essentialis est illud, à quo proximè est ipsa processio Verbi (idem dicendum de Volitione respectu Spiritûs Sancti;) ergo &c. Probatur minor primò, quia processio Verbi, cùm non sit ex necessitate intelligendi, sed ex fœcunditate intelligentis, supponit per se, non solùm Intellectum, sed etiam intellectionem; sicque procedit proximè à Patre, non ut intellectivo tantùm, sed ut formaliter intelligente. Secundò, quia actus notionalis procedit à suo principio ut constituto in ultimâ sui perfectione absolutâ; sed ultima perfectio actualis est ipsa actualis intellectio, sive conceptus essentialis; ergo &c.

131. Probatur tertiò, quia principium proximum est illud, in quo terminus ex intentione agentis ei proximè assimilatur; sed Verbum Divinum sic proximè, & immediatè assimilatur Patri in cognitione; & Spiritus Sanctus spiratori in amore; siquidem quod per se primò communicatur Verbo est cognitio, sive repræsentatio, & Spiritui Sancto Amor; ergo &c.

132. Oppositum tenent *Magist. in 1. dist. 26. Richard. in 1. dist. 27. a. 1. Hispal. dist. 3. a. 3. Capreol. dist. 9. q. 1. Cajet. 1. part. q. 27. a. 5. Torres. q. 27. a. 5. d.*

unica. 3. p. P. Valent. 1. p. q. 1. punct. 3. P. Vasq. d. 112. cap. 3. P. Tanner. d. 4. q. 2. dub. 4. n. 3. P. Arrub. d. 97. cap. 3. n. 8. P. Becan. 1. p. tap. 1. q. 2. P. Granad. tr. 1. d. 3. sect. 3. num. 12. Zumel. q. 41. a. 1. q. 1. P. Compton. tom. 1. d. 50. sect. 4. n. 8. & omnes alii, qui videntur sentire, generationem formaliter esse ipsam Intellectionem; & Spirationem formaliter esse ipsam volitionem, contra quos omnes jam supra *d. 2. an. 54.* Pro quibus:

133. Argues 1. D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 7. & 10.* dicit Verbum Divinum procedere ex memoria fœcunda Patris; memoria autem solùm dicit intellectum constitutum in actu primo: Sic etiam dicit Scriptura procedere ex ore Altissimi, ex utero ante Luciferum, & ex corde, sive sinu Patris; ergo &c. Respondeo D. Aug. & Scripturam ita loqui per similitudinem ad ens creatum, ex quo sumitur exemplum ad ens Divinum: in exemplis autem non requiritur æqualitas in omnibus: aut si de Deo loquuntur, in Deo non dari propriam memoriam (idemque dicendum ad loca Scripturæ,) eo tamen modo, quo dantur, non per modum potentiæ, sed actûs esse principium Verbi Divini.

134. Argues 2. In creatis principium *quo* productionis Verbi est intellectus per modum potentiæ (idemque de Voluntate respectu amoris;) ergo etiam sic erit in divinis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia verbum, & amor in creatis producuntur ex indigentia intelligendi, & amandi, sicque ab intellectu & voluntate nondum intelligente, & amante, sed ut intelligat, & amet producuntur, ac proinde ab illis sub ratione potentiæ procedunt: at verò in Divinis Verbum Notionale à Patre jam intelligente, & Amor à Patre, & à Filio jam amantibus producuntur, sicque ex solâ fœcunditate, ac proindè ab Intellectu, & Voluntate sub ratione actûs, sub qua sunt principia ultimò perfecta. Dixi *Verbum Notionale*, quia Verbum, & Amor essentialis ab Intellectu, & Voluntate procedunt sub expressione potentiæ.

135. Argues 3. Processio Verbi (idemque de processione Spiritûs Sancti) est actus secundus; sed actus secundus debet potiùs procedere à Deo sub ratione actûs primi, qualis est Intellectus sub ratione potentiæ, quàm à Deo sub ratione actûs secundi, qualis est Intellectio; ergo &c. Respondeo minorem esse veram, benè tamen posse unum actum secundum esse primum respectu alterius secundi, & esse secundum respectu alterius primi; sicque Intellectionem Divinam esse actum secundum respectu Intellectûs Divini sub ratione potentiæ, & esse actum primum respectu processionis Verbi, cujus est principium formale *quo*. Patet in intellectione creata, quæ est actus secundus respectu Intellectûs, & est actus primus respectu speciei memorativæ, & habitûs naturalis ab illa producti.

136. Argues 4. Si Intellectio, & non Intellectus Divinus, esset principium formale *quo* processionis Verbi, (idemque de processione Spiritûs Sancti,) sequeretur, hanc non esse vitalem; siquidem Intellectio primariò, & essentialiter ordinatur ad reddendum Intellectum intelligentem, secundariò autem ad processionem vitalem producendam; sequela autem non est admittenda, utpote contra id, quod supra diximus; ergo &c. Respondeo negando sequelam; neque enim opus est, quod principium productionis vitalis, ut talis sit, ad illam primariò ordinetur. Patet in intellectione creata, quæ est principium productionis vitalis speciei impressæ, & habitûs naturalis, ut est probabilis opinio; & tamen ad illam primariò non ordinatur. Accedit, quod Intellectio Divina, licet non primariò, essentialiter tamen ordinatur ad productionem Verbi, quod sufficit, ut sit vitalis.

Argues 5. Si Intellectio esset principium formale *quo* productionis Verbi, deberet inter illam, & ipsum Verbum mediare productio actualis formalis, cùm hæc sit via inter principium, & terminum; sed non ita mediat, mediat autem inter Intellectum, & Verbum, & talis est ipsa Intellectio; ergo principium processionis Verbi est ipse Intellectus sub ratione potentiæ, & non sub ratione actûs, sive actualis intellectionis. Respondeo negando minorem: nam inter intellectionem actualem, & Verbum mediat productio notionalis, quæ per se primò est origo, & potest aliquo modo dici intellectio notionalis in via, sive in fieri, ut supra diximus asserentes, Intellectionem non esse formalem productionem Verbi etiam inadæquatam. 137.

SECTIO VII.

Quinam actus Intellectûs, & Voluntatis sint principia formalia Processionum Divinarum?

Scotus *in 1. dist. 2. q. 7. §. Objicies contra*, & cum eo Scotistæ duplicem actum distinguunt in Intellectu, seu memoria Patris, alterum essentialem, & alterum notionalem, quorum neuter est ab alio, uterque tamen est immediatè ab Intellectu: primus est communis omnibus Personis, quia omnes per illum redduntur æquè, & infinitè intelligentes. Secundus est proprius solius Patris, per quem Pater formaliter dicit, seu producit Verbum: Primus respicit objectum cognitum: Secundus objectum productum: per primum perficitur Pater in se; per secundum ordinatur ad Filium. Similiter eâdem ratione loco cit. & expressè *quodlib. 14. §. Hic intelligendum est*, duplicem actum agnoscit in Voluntate Patris, & Filii, quorum neuter est ab alio, uterque tamen est immediatè à Voluntate concomitanter se habentes: Primus essentialis, & communis omnibus Personis, per quem æquè infinitè sunt amantes, & respicit objectum ut amatum: Secundus notionalis, & proprius Patris, & Filii in ratione unius Spiratoris, respicitque objectum productum. Ita *Scot. cit. Alexand. 1. p. q. 42. membr. 2. Gabr. in 1. dist. 7. q. 2.* 138.

Hæc sententia Scoti quatenùs illos duos actus disparatos ponit sine ordine unius ad alium communiter rejicitur: Primò, quia contraria Conciliis, & Sanctis Patribus, dicentibus Verbum Divinum procedere per Intellectionem, & Sapientiam Patris. Secundò, quia sine fundamento admittunt in Deo tales actus: tum quia neque in nobis dantur: tum quia non sunt necessarii ad explicandum hoc mysterium; siquidem ipsa Intellectio essentialis cum Paternitate, licet non secundùm se solam potest esse principium Filii, ut infra dicemus. Tertiò, quia si ille actus, per quem Pater producit Verbum non procedit ab intellectu secundùm vim intelligendi, sed secundùm vim producendi, jam intellectus per accidens se habebit & materialiter tantùm ad productionem Verbi; ut se 139.

se habet rationale ad sensitivum, quod formaliter procedit ab animali; sed hoc est falsum; jam enim Verbum ex vi suæ formalis processionis non diceretur Sapientia genita, Verbum, & imago Patris: imò æquè formaliter procederet per Voluntatem, ac per Intellectum, cùm tam Intellectus, quàm Voluntas sint principia formaliter productiva; ergo &c. Quartò, quia in Deo non potest multiplicari duplex Intellectus, quorum unus sit essentialis, alius notionalis; alioqui deberent etiam sic multiplicari in Deo duplex Justitia, Misericordia, Bonitas, &c. ergo neque duplex actus Intellectûs, sive duplex intelligere. 137.

140. Aliâ incedit viâ *Henricus quodlib. 6. quæst. 1. & in sum. a. 59. q. 9. & 10.* quatenùs in Deo duplicem etiam Intellectionem distinguit alteram remissam per modum simplicis notitiæ, essentialem tamen, & communem toti Trinitati, per quam Pater non producit, sed tantùm passivè cognoscit; alteram intensiorem per modum actûs perfecti, per quam Pater Verbum producit, & hanc dicit notionalem. Similiter in Voluntate duplicem dilectionem agnoscit, alteram per modum simplicis affectûs, & hanc dicit essentialem, per quam Pater, & Filius nihil producunt: alteram per modum actûs ferventioris, & hanc dicit notionalem, per quam Pater, & Filius producunt Spiritum Sanctum.

141. Rejicitur etiam primò, quia in Deo non datur duplex Essentia, Omnipotentia, Intellectus, aut Voluntas altera essentialis, & altera notionalis; ergo neque duplex Intellectio, & Volitio altera essentialis, & minùs perfecta, & altera notionalis, & perfecta; licet enim actus Intellectûs, & Voluntatis Divinæ communiter à Theologis distinguantur per objecta diversa, nunquam tamen ex modo cognoscendi perfectè, & imperfectè; notionaliter, & essentialiter. Secundò, quia aut illa secunda cognitio, sive Intellectio cognoscit, quod prima; aut non: Si primum; ergo superflua est illa secunda: Si secundum; ergo Personæ Divinæ non æquè perfectè intelligunt omnia; siquidem illa secunda intellectio perfecta, cùm sit notionalis, & solius Patris, solùm Patrem reddet perfectè intelligentem. Tertiò, quia sequeretur, Patrem ex necessitate, & indigentia intelligendi producere Verbum, quod est falsum.

142. Dices 1. In nobis datur hic duplex actus; siquidem intellectus per simplicem apprehensionem constituitur potens producere actum perfectum, qui dicitur verbum, (idemque de voluntate;) ergo eodem modo dabitur in Deo. Respondeo primò negando antecedens; neque enim in nobis datur aliqua intellectio, quæ non sit productio verbi, sive conceptûs. Respondeo secundò, dato antecedente, negando consequentiam: licet enim in nobis solus terminus perfectæ intellectionis sit verbum; non ideò admittenda est in Deo duplex illa intellectio, altera perfecta, & altera imperfecta; falsò enim supponitur dari in Deo aliquam intellectionem imperfectam, aut minùs perfectam; siquidem tam perfectè, ac intensè cognoscit Filius, ac Pater. 139.

143. Dices 2. D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 7.* dicit Verbum procedere ex memoria fœcunda Patris; sed fœcundatur per illam simplicem notitiam ad perfectum Verbum; ergo &c. Respondeo negando minorem; neque enim memoria Patris fœcundatur per aliquam simplicem, & imperfectam notitiam, quæ in Deo non datur, sed potiùs fœcundatur per notitiam perfectissimam, & comprehensivam.

Dices 3. Theologi communiter distinguunt Intellectionem Divinam in essentialem, & notionalem; ergo utramque in Deo admittunt. Respondeo Theologos per intellectionem notionalem intelligere essentialem ut conjunctam cum relatione personali, ut statim dicemus. His rejectis sententiis. 144.

Dico 1. Principium formale *quo* Processionum Divinarum proximum, & immediatum est ipsa intellectio, vel volitio essentialis communis omnibus Personis, affecta tamen particulari relatione Personæ producentis, ut conditione. Ita *P. de Arriaga 1. p. d. 44. sect. 3. n. 32.* ubi dicit esse communem. Probatur, quia Processiones Divinæ sunt immediatè per Intellectionem, & Volitionem, ut diximus; sed non datur alia Intellectio, neque Volitio, nisi essentialis, & communis omnibus Personis; ergo per hanc procedunt; non absolutè sumptam; alioqui cùm sit omnibus Personis communis, omnes producerent; ergo affectam certâ relatione Personæ producentis. Undè: 145.

Notabis primò, Intellectionem (idemque de Volitione,) non esse principium formale *quo* Verbi Divini quatenùs essentialis est reduplicativè; sic enim est communis omnibus Personis, & si esset principium ut est communis, in omnibus produceret, quod est falsum: esse tamen principium specificativè sumptam, & secundùm se; sic enim est una tantùm: aut si reduplicativè, quatenùs notionalis, prout conjuncta cum relatione personali, nempè Paternitate. 146.

Notabis secundò, talem reduplicationem non fieri supra Paternitatem ut supra rationem formalem procedendi ut *quo*, sed ut supra conditionem ad producendum: sicut quando dicitur, causam no operari, nisi quatenùs approximatam, non reduplicatur supra approximationem, ut supra rationem formalem, sed ut supra conditionem ad operandum. Si verò supra Paternitatem reduplicetur, sicut quando dicitur *album ut album* reduplicatur supra albedinem; tunc non sumitur Paternitas, ut principium formale *quo*, sed ut productio formalis activa. Undè hæ: *Intellectio quatenùs notionalis est principium* quo: *est productio formalis*: differunt in eo, quod prima reduplicatur supra Paternitatem ut conditionem; secunda verò supra Paternitatem ut productionem formalem. 147.

Dico 2. Dictio formalissimè nihil aliud est, quàm ipsa formalis productio, sive origo activa Verbi, quæ cum Paternitate coincidit, prout est fieri, seu via juxta superiùs dicta. Probatur primò, quia vox *dictio*, sive dicere, productionem, sive actionem sonat. Secundò, quia Verbum Divinum assimilatur nostro verbo externo, sive locutioni; siquidem per illud Deus, sicut & nos per nostrum, quodam modo dicit, aliisque, & non sibi loquitur; sed nostra dictio, & locutio in productione externi verbi formaliter consistit; ergo etiam dictio & locutio divina in productione, sive origine activa Verbi Divini, qualis est Paternitas, formaliter consistet. 148.

Oppones 1. In nobis jam distinguuntur intellectio, & dictio mentalis; est enim eadem actio productiva conceptûs; ergo neque sic distinguentur in Deo. Respondeo negando antecedens: Intellectio enim formaliter consistit in conceptu, ut alibi diximus in Logica, & actio productiva illius est dictio, sicque intellectio distinguitur à dictione ut realitas à suo modo, ex quo confirmatur doctrina infra tradenda. 149.

150. Oppones 2. Dictio debet pertinere ad Intellectum, & esse aliquid illius; sed id non videtur competere Paternitati, quæ est origo activa Verbi; ergo dictio non coincidit cum Paternitate. Respondeo negando minorem; Paternitas enim oritur ab Essentia ut intellectiva est juxta superiùs dicta, sicque proportionata est ut sit productio Verbi procedentis per Intellectum; consequenterque ut sit formaliter dictio.

151. Ex dictis colliges primò, dictionem in Deo distingui ab Intellectione, ut quid relativum ab absoluto: & idem dicendum de volitione. Qualis autem sit hæc distinctio? Diximus jam alibi in Metaphysica *tract. 1. d. 3. à n. 829.* Secundò, dictionem distingui à subsistentia, & relatione secundùm majorem, aut minorem expressionem. Tertiò, principium formale *quo* Verbi Divini non esse dictionem, sed Intellectionem; & principium formale *quo* Spiritus Sancti non esse spirationem, sed esse volitionem juxta superiùs dicta.

SECTIO VIII.

Vtrùm potentia notionalis, sive productiva ad intra *contineatur sub Omnipotentia?*

152. ADvertes primò, quæstionem non procedere in sententia asserente, relationem esse principium formale *quo* aut adæquatum, aut inadæquatum respectu Divinarum Personarum. Primò, quia cùm Omnipotentia sit quid absolutum, non potest sub se continere quid relativum, ut per se patet. Secundò, quia jam Personæ Divinæ non forent æquè Omnipotentes; siquidem una non haberet potentiam, quæ formaliter est in altera, nam cùm potentia productiva Filii in divinis non sit minùs perfectio simpliciter, quàm potentia productiva creaturarum, jam Personæ Filii, & Spiritus Sancti, quæ Filium nequeunt producere, carerent aliqua perfectione simpliciter.

153. Advertes secundò, Omnipotentiam non dici per ordinem ad terminum non involventem contradictionem, sive non esse ad quidquid non implicat respectu alicujus agentis determinati, sed in ordine ad terminum secundùm se, & absolutè non involventem contradictionem; alioqui quodvis agens diceretur omnipotens; siquidem quodlibet potest producere quidquid respectu illius non implicat: & Filius in divinis, licet careret potentiâ generandi, adhuc foret Omnipotens, quia adhuc haberet simpliciter potentiam ad omne, quod respectu illius non haberet contradictionem, quam tamen haberet potentia generandi.

154. Dicent cum *Ægid. in 1. dist. 20. & Argentina*, contradictionem non esse attendendam in ordine ad agens, sed in ordine ad id, quod agitur, sive ex parte objecti, quando actus transit in exteriorem materiam; tunc enim sequitur, quodvis agens esse omnipotens: è contra verò, quando actus est *ad intra*, tunc contradictio debet attendi penès agens, ideoque licet Filius non habeat potentiam generandi, adhuc dicetur Omnipotens, quia generare respectu illius habet contradictionem. Sed contra, quia hujusmodi distinctio est sine fundamento; & ex illa sequitur, nostrum intellectum posse dici Omnipotentem, saltem in ratione potentiæ spiritualis *ad intra*; siquidem potest producere quidquid illi non repugnat, licet non ita possit producere actus voluntatis, qui ei repugnant producendi.

Advertes tertiò, nomen *Omnipotentia*, cùm involvat signum illud universale *omni*, quod est distributivum, aut posse distribuere potentiam, & sic idem valet Omnipotentia, atque *omnis potentia*; aut posse distribuere objectum potentiæ, id est, possibile, & sic idem valet Omnipotentia, atque potentia productiva omnium possibilium. Attamen licet aliqui pro primo, alii pro secundo sensu pugnent, existimo utrumque coincidere; id enim est esse potentiam ad omne producibile, atque continere omnem potentiam productivam, non quidem formaliter, sed eminenter; sicque quando dicimus Omnipotentiam, non dicimus omnem potentiam formaliter, sed eminenter. 155

Advertes quartò, Omnipotentiam aut posse sumi absolutè secundùm propriam rationem Omnipotentiæ: aut determinatè pro certa ratione potentiæ ad libitum assumentis, & considerantis: si hoc secundo modo, certum est posse excludere potentiam *ad intra*, cùm id dependeat à libertate assumentis: quæstio autem procedit de Omnipotentia in prima acceptione, id est absolutè sumptâ, & ex vi nominis. 156

Advertes quintò ex Argentina *in 1. dist. 7. q. unica art. 2.* aliud esse *potentiam*, & aliud *posse*, si rigorosè loquendum sit; potentia enim solùm dicit principium productivum: posse autem non dicit nudum principium, sive potentiam, sed hanc expeditam, sive cum omnibus requisitis ad prodeundum in actum; sicque rigorosè loquendo benè potest stare potentia absque posse. Dixi *rigorosè loquendo*, quia Authores sæpè his terminis indiscriminatim utuntur. His positis. 157

Prima sententia affirmat potentiam notionalem, sive principium formale *quo* divinarum processionum contineri sub Omnipotentia. *Ita D. Athan. D. Cyril. D. Hilar. D. Aug. D. Thom. 1. p. q. 41. art. 5. ad 3. Magist. Argentina in 1. dist. 20. q. unica art. 1. conclus. 1. Marsil. Herveus Caut.* & alii, quos citat, & sequitur *P. Ruiz. d. 101. de Trinit. sect. 4. n. 9.* Probatur primò ex Sanctis Patribus D. Aug. *lib. 3. contr. Maximin. cap. 7.* ibi: *An fortè dare non potuit?* (loquitur de Patre erga Filium,) *Ubi est potentia Dei Patris.* Et cap. 15. *Deus ergo cur non æqualem genuit Filium, cui nec Omnipotentia defuit.* Et D. Cyril. Alex. *lib. 2. Thesaur. cap. 1. Quia igitur*, inquit, *omnia Pater potest, consubstantialis sibi ex Deo nascitur Filius.* Et D. Fulgent. *ad 5. objection. Arianor. Genitori*, ait, (*quod nefas est,*) *potentia naturalis admitur, si Filio paternæ substantiæ æqualitas denegatur.* Et D. Hilar. loquens ad Patrem: *Impossibile*, inquit, *tibi nihil est, & genitum à te Filium Omnipotentiæ tuæ virtute non ambigo*; ergo si Patres ex eo, quod Pater non posset generare, arguebant contra hæreticos non esse Omnipotentem, benè sequitur, potentiam generativam venire nomine Omnipotentiæ, sub illaque contineri. 158

Probatur 2. rationibus: Prima, quia Omnipotentia idem valet, atque *omnis potentia*, aut potentia productiva totius possibilis, qui duo dicendi modi coincidunt, ut diximus *n. 155.* ergo Omnipotentia continet in se omnem veram, & realem potentiam; sed potentia productiva est vera, & realis potentia; ergo sub Omnipotentia continetur. Secunda, quia Omnipotentia continet in se formaliter potentiam, quæ sit perfectio simpliciter; sed talis est potentia *ad intra* magis, quàm potentia *ad extra*; 159

ad extra; siquidem hæc terminatur ad finitum, creatum, & dependens; illa autem, tam ex parte principii radicalis, quàm ex parte termini producti semper est Increata, & Infinita; ergo &c. Tertia, quia signum universale distributivum non excludit præstantius inferius illius universalis, quod distribuit; sic enim sub hoc universali distributivo *omne animal* includitur homo; & sub hoc *omne ens* intelligitur Deus; ergo sub hoc distributivo *Omnipotentia*, sive omnis potentia intelligetur potentia proudctiva *ad intra* utpotè præstantissima.

160. Advertes hîc, quando supra diximus, Omnipotentiam posse distribui ratione objecti, ita ut idem sit Omnipotentia, atque potentia productiva totius possibilis, hoc possibile non esse sumendum, prout opponitur necessario, & recurrit cum contingenti, sed prout opponitur impossibili; imò neque ut sic simpliciter; alioqui cùm etiam Pater sit possibilis, prout possibile opponitur possibili, foret terminus Omnipotentiæ, quod non conceditur, cùm Pater sit improductus, & ingenitus: est igitur objectum Omnipotentiæ omne producibile, sive aliundè liberè, sive necessariò producatur.

161. Objicies 1. ex D. Amb. *lib. 4 de Fide ad Græcian. cap. 4.* ubi videtur negare, Patrem esse Omnipotentem ex eo, quod producat Filium. Et D. Fulgent. *de Fide ad Petrum cap. 3.* ibi: *Dei Omnipotentia intelligitur, quia omnem creaturam visibilem, & invisibilem de nihilo fecit.* Ubi explicant Omnipotentiam ex creaturis, & operibus *ad extra*, non autem ex productionibus *ad intra*; ergo *ad intra* non est Omnipotentia. Respondeo D. Amb. solùm velle, illud notionale, quod constituit Patrem, non esse potentiam, nec partem Omnipotentiæ, licet aliundè sit conditio ad generandum, ut supra diximus. Ad D. Fulgent. dicimus, affirmare Omnipotentiam esse in ordine ad creaturas, non esse negare illam etiam esse in ordine ad Verbum, & Spiritum Sanctum; qui enim unum affirmat, alterum non negat. Verum quidem est, nos cognoscere Omnipotentiam Divinam per opera *ad extra*, quæ nobis sunt nota; hoc tamen non tollit, quominùs illa etiam terminetur ad Verbum, sive ad opera *ad intra*; sic enim licet Sapientia Dei à nobis cognoscatur per gubernationem Universi, id non tollit, quominùs illa terminetur ad Essentiam Divinam.

162. Objicies 2. Potentia notionalis, sive principium formale *quo* est Intellectus, & Voluntas Divina, prout supra diximus; sed Intellectus, & Voluntas sunt Attributa distincta ab Omnipotentia; sunt enim perfectiones totales continentes perfectionem totalem in suo diverso genere, has autem diversas perfectiones dicimus esse diversa Attributa; ergo licet potentia notionalis sit idem cum Omnipotentia, prout omnia in Deo sunt una simplicissima entitas, & perfectio, sub nomine tamen Omnipotentiæ solùm veniet potentia *ad extra*, & non *ad intra*. Respondeo Intellectum, & Voluntatem aut posse sumi ut actus intelligendi, & amandi, ibi sistendo, & prout sic constituunt diversum Attributum, non solùm ab Omnipotentia, sed etiam inter se, cùm prout sic dicant diversam perfectionem: aut posse sumi quatenùs sunt potentiæ productivæ, & prout sic non dicunt talem perfectionem simpliciter diversam ab Omni potentia, quæ si continet omnes potentias creatas, à fortiori etiam Increatam.

163. Objicies 3. Omnipotentia ex communi acceptione dicit perfectionem communem omnibus tribus Personis, quæ de omnibus possit in concreto affirmari cum æquali proprietate, & sic dicitur in Symbolo D. Athan. *Omnipotens Pater, Omnipotens Filius, Omnipotens Spiritus Sanctus*; sed non æquè Omnipotens diceretur Filius, atque Pater, neque Spiritus Sanctus diceretur æquè Omnipotens, atque Pater, & Filius, si Omnipotentia includeret potentiam notionalem; siquidem Pater potest producere Filium; & Filius cum Patre potest producere Spiritum Sanctum, & tamen neque Spiritus Sanctus, neque Filius possunt se ipsos producere; ergo &c.

164. Respondeo primò, quæstionem non procedere de Omnipotentia secundùm liberam acceptionem assumentis prout diximus *num. 156.* Respondeo secundò, minorem esse veram, si terminus *Omnipotens* sumatur ut participium verbi *posse*, & in illius propriâ significatione pro completo, & expedito principio ad operandum: non ita tamen, si sumatur ut concretum ex potentia secundùm propriam rationem potentiæ; nam quod Filius in Divinis (idemque cum proportione de Spiritu Sancto,) non sit potens producere Filium, non provenit ex defectu potentiæ, sed ex perfectione actûs producti, qui cùm sit infinitus adæquavit, & quodammodò exhaurivit potentiam; sicque eadem potentia est in Filio, atque in Patre, non tamen idem posse, quod veluti conflatur ex ipsa potentia, & aliquibus conditionibus necessariò requisitis ad operandum.

165. Objicies 4. Potentia *ad intra*, & potentia *ad extra* sunt veluti specie diversæ; cùm illa sit necessaria, hæc autem sit libera, siquidem creaturæ non nisi præsuppositâ liberâ electione producûtur; ergo illa non comprehenditur sub Omnipotentia. Respondeo negando consequentiam; nam cùm illa diversitas sit ratione terminorum, aut etiam principii immediati, quatenùs scilicet potentia, sive posse involvit non solùm potentiam, sed etiam conditiones necessarias ad operandum, non tollit quominùs utraque potentia contineatur sub potentia infinita, sive Omnipotentia, veluti sub genere, ut de facto dicitur de Scientia Divina possibilium, & existentium.

166. Advertes hîc *P. Ruiz cit.* plura adducere argumenta, quæ tamen facilè solvuntur, si advertas, potentiam notionalem, sive *ad intra* solùm dicere formaliter quid absolutum, prout supra diximus, & hîc dicimus commune omnibus tribus Personis; licet posse producere *ad intra*, quod jam dicit potentiam expeditam ad operandum, dicat aliquid amplius, quod sit conditio, & non commune omnibus Personis, neque ut sic sub Omnipotentia contineatur.

167. Instabis: Habere potentiam expeditam, id est, cum omnibus requisitis ad operandum, aut sine illis, multum facit, ut quis dicatur habere potestatem perfectiùs, aut imperfectiùs; ergo jam Personæ Divinæ non erunt æquales in Omnipotentia. Respondeo concedendo antecedens, quando requisitum, sive conditio ad operandum fuerit intrinseca, & pertinens ad absolutam perfectionem causæ, sive principii: non tamen quando fuerit extrinseca ipsi rationi formali principiandi, ut in præsenti contingit juxta superiùs dicta.

168. Objicies 5. ex D. Thom. *q. 2. de potent. art. 5.* Omnipotentia est ad id, quod est aliquid; ergo non est ad relationem *ad intra*. Probatur consequentia, quia relatio, sicut & alia entia, habet duplex esse, alterum in subjecto, & alterum suæ quidditatis; sed licet secundùm primum sit aliquid, secun-

secundùm tamen aliud non est aliquid, sed ad aliquid; ergo non potest terminare Omnipotentiam; nam licet relationes creatæ secundùm esse *in* habeant aliud esse ab esse subjecti, à quo possunt dici aliquid, tamen relationes Divinæ secundùm tale esse sunt ipsa Essentia Divina, quæ non est terminus Omnipotentiæ; ergo cùm secundùm propriam rationem non sint aliquid, non est ad quid Omnipotentia terminetur; consequenterque non habet terminum *ad intra*.

169. Respondeo primò, hoc argumentum, si aliquid probat, non solùm impugnare Omnipotentiam, sed simpliciter impugnare potentiam realem *ad intra*, quam supra diximus dari in Deo; siquidem potentia realis æquè, atque Omnipotentia requirit aliquid pro termino. Secundò, falsum esse, quod relatio secundùm propriam quidditatem non sit aliquid; siquidem *ens*, & *aliquid* sunt prædicata transcendentia, quæ reciprocantur cum entitate reali, qualis est relatio; alioqui dicant quid sit.

170. Objicies 6. ex Durand. *in 1. dist. 2 q. 1.* Deus non dicitur Omnipotens à potentia passiva, sed ab activa; atqui potentia activa ex Philosopho *lib. 5. Met. cap. 12.* est principium transmutandi aliud in quantùm aliud; ergo cùm in Divinis non admittatur aliud, & aliud, neque etiam potentia activa *ad intra*; consequenterque hæc non continetur sub Omnipotentia. Respondeo Patrem dici Omnipotentem à potentia, prout præscindit ab activa, & productiva; sicque licet ad illam activam requiratur aliud, & aliud, non ita tamen ad hanc productivam.

171. Objicies 7. ex *P. Vasq.* infra cit. Deus eodem modo dicitur pro nunc Omnipotens, atque dicebatur ante revelationem hujus mysterii; sed antea non dicebatur Omnipotens per ordinem ad Personas, de quibus nulla erat notitia; ergo neque pro nunc ita dicetur. Respondeo negando minorem: dicebatur enim Deus Omnipotens ante revelationem Trinitatis, quia considerabatur in Deo potentia ad omne producibile, ut de facto datur; quod autem tunc non cognosceretur mysterium Trinitatis, neque potentia productiva *ad intra*, per accidens est; alioqui dicant, Omnipotentiam non esse ad ens supernaturale in essentia, quod antea non cognoscebatur; cùm tamen Deus jam tunc diceretur Omnipotens.

172. Secunda sententia negat, principium formale *quo*, sive potentiam notionalem contineri sub Omnipotentia. Ita *Scot. in 1. dist. 20. q. unica, Gabr. in 1. dist. 20. q. 1. Greg. q. 1. a. 2. Major in 1. dist. 42. q. 1. propos. 4. Ocham. Durand. P. Valent. 1. p. q. 16. punct. 2. P. Soar. lib. 4. cap. 10. n. 3. P. Vasq. 1. p. d. 165. cap. 2. P. Amicus d. 33. sect. 1. num. 50.* & alii. Probatur primò, quia quælibet Persona Divina est Omnipotens, ut constat de Fide ex Symbol. D. Athan. *Omnipotens Pater, Omnipotens Filius, Omnipotens Spiritus Sanctus*; idque ab eadem numero Omnipotentia; siquidem *non tres Omnipotentes, sed unus Omnipotens*; atqui non quælibet Persona est potens producere *ad intra*; ergo &c.

173. Dicent primò, quamlibet Personam Divinam habere eandem potentiam *ad intra*; quia hæc consistit in absoluto, ut patet ex supra dictis; non tamen producere defectu conditionis, quæ consistit in relativo. Sed contra primò, quia de Fide est, Personas esse æquè Omnipotentes; non tamen est de Fide, potentiam productivam *ad intra* cõsistere in solo absoluto, & non in relativo, saltem partialiter. Secundò, quia parùm interest, quod defectu conditionis relativæ non omnes Personæ producant, si absolutè non est in earum potestate producere; simpliciter enim negatur de Filio, quod possit generare, & de Spiritu Sancto, quod possit spirare, de nullo tamen negari potest, quod sit plenè & undequaque Omnipotens.

Dicent secundò, cuilibet Personæ competere 174.
Omnipotentiam simpliciter; siquidem hæc est potentia ad quidquid non implicat: at verò generare respectu Filii, & spirare respectu Spiritus Sancti implicat ex eo, quod Filius supponat adæquatum actum generandi, & Spiritus Sanctus adæquatum actum spirandi, ideoque non tollere quominùs in illis detur perfecta ratio Omnipotentiæ.

Sed contra primò, quia non implicare termi- 175.
num ut est objectum Omnipotentiæ sumitur secundùm se, non autem respectivè ad agens, ut supra diximus; alioqui implicantia idem erit, atque impotentia: at verò Filium generare secundùm se non implicat in Divinis; ergo si generare pertinet ad Omnipotentiam, non erit Omnipotens Persona, quæ non potest generare. Secundò, quia prout sic in singulis Personis ponitur diversa Omnipotentia; siquidem objectum potentiæ unius Personæ non est objectum potentiæ alterius, quod enim respectu unius est possibile, tale non est respectu alterius. Tertiò, quia alioqui quælibet persona creata diceretur omnipotens; siquidem posset quidquid sibi non implicat, licet non possit aliud, quod secundùm se non implicat, sibi tamen implicat.

Probatur secundò, quia Omnipotentia solùm 176.
est productiva *ad extra*, & ad res factibiles; sed generare, & spirare sunt operationes *ad intra*, & ad terminos non factibiles, sed tantùm producibiles; ergo generare, & spirare, sive principium formale *quo* non continetur sub Omnipotentia. Probatur major primò, quia ita usurpatum est nomen *Omnipotentia* à Conciliis, & Sanctis Patribus contra hæreticos, ut ostenderent omnes Personas divinas habere eandem divinitatem, & potentiam, in quo fundatur illud axioma: *Actiones Trinitatis* AD EXTRA *sunt indivisæ*: constatque ex Concil. Later. cap. *Firmiter, de Sum. Trinit.* & cap. *Damnamus.* Concil. Toletan. *6. & 11. in Confess. Fidei.* Concil. Ephesin. *tom. 5. cap. 22.* ibi: *Quælibet Personarum Deus perfectus est, id est, omnibus proprietatibus Deitatis ornata esse noscitur, & creditur.* Ex D. Fulg. *ad Ferrandum, q. 4.* ibi: *Æqualiter regnant* Et de fide ad Petrum cap. 1. *Una aliam non superat potestate.* Et cap. 3. *In eo*, inquit, *intelligitur Omnipotens Deus quod omnem creaturam de nihilo produxit.* Secundo, quia productiones *ad intra* sunt per Intellectum, & Voluntatem, quæ sunt potentiæ diversi ordinis; non ita tamen actiones *ad extra*. Tertiò, quia sicut voluntas subordinatur intellectui, & est diversi ordinis, ita Omnipotentia subordinatur Intellectui ut proponenti, & Voluntati ut applicanti, estque diversæ rationis; ergo &c.

Oppones 1. D. Aug. D. Cyril. D. Fulgent. 177.
D. Athan. & D. Hilar. ubi supra *num. 158.* loquentes enim de Omnipotentia Divina videntur sub illius nomine comprehendere potentiam productivam *ad intra*. Respondeo Sanctos Patres locis citatis sumere Omnipotentiam latè pro virtute infinita ad aliquid producendum: non ita verò strictè pro potentia ad aliud, quod verè sit aliud, & contingens, in quo sensu communiter sumitur Omnipotentia, & sub qua prout sic non continetur potentia productiva *ad intra*.

Oppones 2. Omnipotentia, ut potè quid com- 178.
munc,

mune, & universale (idem enim valet Omnipotentia, atque *omnis potentia*,) continet sub se omnem potentiam veram, & realem; sed talis est potentia productiva *ad intra*; ergo illam sub se continet. Respondeo distinguendo majorem: continet sub se omnem potentiam veram, & realem, quæ sit ad aliud verè aliud, & contingens; concedo majorem: quæ talis non sit; nego majorem: potentia autem productiva *ad intra*, licet sit vera, & realis, non est ad aliud, quod verè sit aliud, & contingens; siquidem Personæ Divinæ propter unitatem Essentiæ non sunt aliud, & aliud, sed alius, & alius; neque sunt contingenter, sed necessariò; illæ autem potentiæ, & non istæ continentur sub omnipotentia communi, & universali.

179. Instabis: Sub hoc distributivo *omne animal* continetur homo; & sub hoc *omne ens* continetur Deus, qui sunt inferius nobilius; ergo à fortiori sub hoc distributivo *Omnipotentia* continebitur potentia productiva *ad intra*, cùm sit inferius ignobilius. Respondeo negando consequentiam: nam hoc signum distributivum *omni* adjunctum potentiæ ex communi usu non sumitur prout cadit supra potentiam, ac si dicatur *omnis potentia*, sicut dicitur *omne animal*; *omne ens*; sed prout cadit supra objectum potentiæ, significatque omne possibile, & factibile in toto rigore: sub Omnipotentia autem prout sic accepta non continetur potentia productiva *ad intra*, sive sit nobilior, sive ignobilior, quàm potentia *ad extra*, de quo infra; siquidem objectum illius, nempè Personæ productæ, licet sit possibile, non est tamen factibile.

180. Urgebis: Omnipotentia est ad omne objectum possibile; sed potentia productiva *ad intra* habet objectum possibile; ergo sub Omnipotentia continetur: Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia objectum Omnipotentiæ est omne possibile, quod tamen ita potest esse, ut possit non esse: at verò possibile, quod est objectum potentiæ productivæ *ad intra*, ita est, ut non potuerit non esse, cùm necessariò sit.

181. Oppones 3. In Deo datur una tantùm potentia intelligendi ad omne intelligibile, tam *ad extra*, quàm *ad intra*,; ergo etiam una tantùm potentia producendi ad omne producibile, tam *ad extra*, quàm *ad intra*. Resp. negando consequentiã; diversa ratio est, quia hæc absolutè sumpta accipitur tantùm pro potentia illa, quæ est ad aliud verè aliud, qualis est tantùm potentia *ad extra*, ut diximus: at verò potentia intelligendi tam propria est tendens in objectum distinctum, quale est objectum *ad extra*, quàm tendens in objectum indistinctum, quale est objectum *ad intra*.

182. Utraque sententia supra posita, (quæ quidem inter Doctores Catholicos videtur de solo nomine,) est satis probabilis, ut patet ex utriusque sententiæ fundamentis; poterit tamen utraque conciliari, si dicamus, principium formale *quo*, sive potentiam notionalem *ad intra* non contineri sub omnipotentia sumpta in communi usu, & acceptione Philosophorum, ac Theologorum: maximè autem si sumatur ex vi nominis, & in rigore sermonis, ac vocabuli, idemque valeat omnipotentia, atq; *omnis potentia*; sic enim videtur utraque sententia intelligenda, ut patet ex dictis.

183. Hîc aliqua sequebantur dicenda: Primum, utrùm principium *ad intra* sit prius, & dignius principio *ad extra*, tam in actu primo, quàm in actu secundo? Secundum, utrùm hujusmodi principia, tam inter se, quàm comparata cum principiis creatis, possint univocè convenire? Quia tamen de his jam satis diximus in *Phys. tract. d. 1. à n. 16.* ne eadem repetamus, & tempus ad alia necessarium desit, ab illis abstinendum censuimus. Tertium; utrùm hæc nomina *principium*, *initium*, *author*, & *causa* admittantur in divinis? Quod admittantur in Deo per ordinem ad creaturas, non est dubium, sed solùm dubitatur per ordinem ad Personas Divinas, in quibus cùm major sit difficultas de nominibus correspondẽtibus ex parte termini, qualia sunt *principiatum*, *causatum*, *&c.* de illis in sequentibus Sectionibus, quas de Terminis Processionum Divinarum jam instituimus: Sit igitur:

SECTIO IX.

De Terminis Processionum Divinarum?

184. ADvertes primò, duplicem esse terminum, alterum à *quo*, & est ille, à quo est actio; alterum ad *quem*, & est ille, in quo sistit ipsa actio: Terminus ad *quem* dividitur in totalem, sive materialem, qui etiam dicitur terminus *qui*, aut *quod*, & est illud totum, quod ex productione resultat, & ultimatè intenditur, solus enim terminus totalis dicitur per se, & simpliciter produci: & in terminum formalem, qui etiam dicitur terminus *quo*, & est id, quo terminus totalis denominatur formaliter talis, qualis dicitur produci, qui cùm semper, aut frequentiùs denominetur, & sit talis per formam, inde est, quod dicatur terminus formalis, de quo nobis in præsenti est quæstio; nam terminus totalis, sive materialis productionis *ad intra*, ut omnes fatentur, est ipsa Persona producta; siquidem passiones, sicut & actiones suppositis tribuuntur, ut est communiter receptum.

185. Advertes secundò, terminum à *quo*, cùm sit oppositus termino ad *quem*, illo destructo, fieri hunc, sicque introductionem unius esse destructionem alterius, ex quo non dicimus animam rationalem converti, sive esse terminum à *quo* respectu formæ cadaveris, quia illa per hujus introductionem non destruitur. Advertes tertiò, terminum à *quo* aliquando esse positivum, ut quando ex albo fit nigrum; aliquando esse privativum, ut quando ex non albo fit album. Quando autem terminus à *quo* est positivus, dicimus dari conversionem unius in aliud, ut si ex aëre fiat aqua, aut è contra: Quando verò terminus à *quo* est privativus, dicimus dari mutationem, ut si ex non albo fiat album; semper tamen terminus à *quo*, sive sit positivus, sive privativus debet destrui, ut habeat veram rationem termini à *quo*. His positis.

186. Difficultas 1. Utrùm detur terminus à *quo* Processionum Divinarum? Negativè. Ita *D. Thom. in 1. dist. 5. q. 3. ad 1. Capreol. ibid. apud P. Ruiz d. 98. sect. 1. n. 7.* Probatur facilè, quia terminus à *quo*, ut diximus, non persistit cum termino ad *quem*, imò necessariò destruitur, sive sit positivus, sive privativus; sed per productionem Divinarum Personarum nihil positivum destruitur, nihil enim positivum divinum destrui potest; privatio autem Divinarum Personarum nulla unquam fuit in Deo, cùm omnes Personæ necessariò fuerint, & ab æterno, sicut ipsa Essentia Divina; ergo &c.

187. Objicies 1. Essentia Divina in Patre concipitur priùs origine, quàm Filius; ergo quando concipitur ut communicata Filio, datur transitus de non concipi ut Filius ad concipi ut Filius; etgo jam datur privatio, quæ deperdatur, consequenterque terminus *à quo*. Respondeo negando secundam consequentiam; solùm enim probat argumentum, posse dari hujusmodi privationem in nostro intellectu, & modo concipiendi ipsius intellectûs, qui transit de non concipere ad concipere; non autem in Deo, & ex parte objecti; numquam enim possumus concipere Essentiam in Patre ut non Filium; alioqui possemus concipere non esse aliquando Filium; hoc autem erat necessarium, ut daretur privatio, sive terminus à quo negativus, ut diximus.

188. Objicies 2. Processio Divina est via ad terminum *ad quem*, id est ad Personam productam; sed omnis via non solùm involvit terminum *ad quem*, sed etiam terminũ *à quo*; ergo hic admittendus est respectu divinarum processionum; sic enim dicimus, Filium exire à Patre; prodire ex utero, & ore Altissimi, &c. quæ omnia significant terminum *à quo*. Respondeo distinguendo minorem: omnis via non solùm involvit terminum *ad quem*, sed etiam terminum *à quo* in creatis; concedo minorem: in divinis; nego minorem: nam cùm terminus *à quo* debeat necessariò destrui, in Deo autem nihil destruatur, neque positivum, neque negativum, ut diximus, nullus est in Deo terminus *à quo*. Neque ideò processio Divina desinet habere rationem viæ; ad hoc enim satis est, quod habeat terminum *ad quem*. Patet etiam in creatis, nam quando corpus retento priori loco migrat in alium; migratio illa est via, & tendentia ad terminum *ad quem*; & tamen non est à termino *à quo*, cùm non deseratur prior locus; ergo &c.

189. Objicies 3. Personæ Divinæ non sunt ex nihilo; ergo sunt ex aliquo; ac proindè ex Essentia Divina, quæ habebit rationem termini *à quo*. Respondeo Personas Divinas benè posse dici esse ex nihilo, id est, ex nullo termino *à quo* prout supra diximus, dummodò Arianis non consentiamus.

190. Instabis Sancti Patres docent, Filium esse de substantia Patris, ut sic contrarientur Arianis dicentibus esse ex nihilo, sicque aliquid creatum; sed illud nihil est terminus *à quo* in productionibus creaturarum, quæ sunt ex nihilo; ergo etiam substantia Patris, de qua est Filius in divinis, erit illius terminus *à quo*. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Filius ita est de substantia, & Essentia Pátris, ut ipsa non destruatur, sicut destruitur illud nihil, à quo est creatura, ideoque creatura ex nihilo est ut à termino *à quo*, non ita tamen est Filius de substantia Patris. Undè:

191. Quæres hîc: Qualisnam sit sensus proprius, in quo loquuntur Patres, cùm dicunt, Filium esse de substantia Patris? Et qualenam sit discrimen inter has præpositiones *Ex*, & *De*? Illas enim diversimodè usurpant Sancti Patres: & Filium dici de substantia Patris, definitum est in Concil. Toletan. *3. 4. & 11* pro his.

192. Dico 1. Non repugnat, si dicamus, illam præpositionem *De* indicare principium quasi materiale. Ita *Durand. in 1. dist. 5. q. 1. Henricus quodlib. 5. q. 9. & in sum. art. 44. q. 3. ad ultim. favetque D. Thom. in 1. dist. 5. q. 2. art. 1. P. Granad. tract. 13. d. 2. n. 4* Probatur, quia cùm Essentia Divina relationibus veluti determinetur, & simul cum illis constituat Personas, nihil prohibet, quod in ea constitutione consideretur per modum materiæ præscindendo ab imperfectionibus, imò & à conditione materiæ; siquidem non per unionem, sed per identitatem componit; ergo &c.

193. Alii verò docent, Essentiam potiùs habere rationem principii formalis intrinseci. Ita *D. Thom. 1. p. q. 41. art. 3. P. Molin. ibid. Caiet. Canar. Scot. in 1. dist. 5. q. 2. Capreol. q. 1. Gabr. Greg. q. 2. P. Arrub. d. 96. cap. 3. n. 10.* Probant, quia in Deo repugnat ratio materiæ, etiam quoad nos, & per rationem; maximè quia non intelligitur, qua ratione aliquid sustineat, aut recipiat in se illud, in quo includitur; sic enim de facto dicitur ens non esse materiam ad differentias entis particularis, quia in illis includitur; ergo &c. Supponunt hi Doctores, Essentiam Divinam includi formaliter in relationibus, de quo tamen infrà. Dato tamen, quod Essentia habeat rationem principii materialis, ut diximus cum Doctoribus primæ sententiæ, adhuc hic non est sensus, in quo loquuntur Patres, cùm dicunt, Verbum, sive Filium esse de substantia Patris. Undè.

194. Dico 2. Præpositio *De* ex communi usu Sanctorum Patrum significat principium activum consubstantiale termino producto: præpositio autem *ex* solùm dicit principium activum abstrahendo à consubstantialitate. Ita *P. Valent. 1. p. q. 15. punct. 3. & lib. 2. de Trinit. cap. 9. apud P. Arrub. cit. cap. 2. n. 8. P. Ruiz d. 98. sect. 2.* ubi pluribus ex Sanctis Patribus id probat, pro quibus unus sufficiat D. August. *lib. de natur. boni. cap. 26.* ibi: *Quod de ipso est*, inquit, *potest dici ex ipso: non autem omne, quod ex ipso est, rectè dicitur de ipso; ex ipso enim Cœlum, & Terra, quia ipse fecit ea: non autem de ipso, quia non sunt de substantia sua*; ergo &c.

195. Dices ex Driedo *de Dogmat. Scriptur.* ad finem illud Matth. 1. ibi: *Quod in ea natum est de Spiritu sancto est.* Et illud Symbol. *Conceptus de Spiritu Sancto.* Quibus in locis sermo est de Christo Domino secundùm humanitatem, quæ tamen non est consubstantialis Spiritui Sancto; ergo &c. Respondeo primò ex D. Amb. *lib. 2. de Spiritu Sancto cap. 15.* ibi: *Licet*, ait, *plerique habeant* de *Spiritu Sancto*; *Græci tamen, unde transtulerunt Latini, habêt ex Spiritu Sancto: quod autem ex aliquo est, aut ex substantia ejus est, aut ex potestate.* Respondeo secundò ex D. Thom. *3. p. q. 28. art. 3.* Christum Dominum præter humanam naturam habere etiam divinam, in qua est consubstantialis Spiritui Sancto; sicque in prædicto loco significari originem ratione naturæ humanæ, & consubstantialitatem ratione Personæ. Ita *P. Arrub. cit. n. 14.*

196. Advertes primò prædictum discrimen inter *Ex*, & *De* non adeò religiosè observandum, ut prædictis præpositionibus aliter uti non possimus; siquidem Sancti Patres, & Ecclesia aliquando illis utuntur sensu converso; extendêdo scilicet præpositionem *De* ad terminum minimè consubstantialem: & restringendo *Ex* ad terminum consubstantialem. Quod divino consilio factum crediderim, ut sic pluribus, ac diversis illis terminis explicaretur, quod unâ semper utendo præpositione non exponeretur; neque satis explicaretur.

197. Advertes secundò, licet Scholastici non omnes cohæreant in significato harum præpositionum, omnes tamen convenire significari per illas consubstantialitatem, quoties earum ablativo additur genitivus possessionis, ut si dicatur: *Filius est de substantia, ex Natura, de Essentia, aut ex Essentia Patris*, quod ex ipsis terminis patet.

Inferes:

198. Infertur: Ergo verum erit dicere: *Pater est de substantia Filii*, &c. Respondeo negando illationem, quia illæ propositiones non solùm significant consubstantialitatem, sed etiam principium productivum, qualis non est Filius respectu Patris, talis tamen est Pater respectu Filii.

199. Difficultas 2. Utrùm detur in divinis terminus formalis *ad quem* distinctus per rationem à termino totali? Affirmativè. Ita *D. Thom. in 1. dist. 5. q. 3. Ægid. 1. p. dist. q. ult. Zumel 1. p. q. 41. art. 6. P. Vasq. 1. p. d. 162. cap. 3. n. 9.* & alii. Probatur primò, quia terminus formalis, ut diximus, est ille, à quo totalis, & adæquatus denominatur formaliter talis, qualis dicitur; sed in divinis processionibus datur aliqua perfectio, quâ una Persona denominatur formaliter talis, qualis est, & dicitur, quæ non est tota Persona secundùm suam rationem adæquatam, sed aliquid ab ea virtualiter distinctum, ut constabit ex dicendis; ergo talis perfectio est terminus formalis *ad quem*.

200. Probatur secundò, quia Processiones Divinæ, ut diximus, habent principium formale *quo* distinctum à principio totali *quod*; ergo etiam habebunt terminum formalem *quo* distinctum à termino totali *quod*. Confirmatur, quia in creatis distinguimus ex natura rei terminum *quo* & terminum *quod*; ergo etiam in divinis illos distinguemus per rationem.

201. Oppositum tenent *Ocham. in 1. dist. 5. q. 3. Greg. ibid. q. 2. art. 2. concluf. 2.* pro quibus: Argues 1. Terminus formalis est pars respectu termini totalis, & in illo includitur; sed in Deo non reperitur ratio partis, & compositionis, utpotè repugnans Simplicitati Divinæ; ergo &c. Respondeo primò majorem esse veram, si sermo sit de parte prout præscindit à rigorosâ, & minùs rigorosâ; nam si in Deo admittimus constitutionem ex Essentia, & relationibus secundùm nostrum modum intelligendi, quin repugnet illius simplicitati, etiam sine ulla repugnantia possumus in eo admittere terminum formalem distinctum per rationem à totali. Resp. secundò, solùm repugnare simplicitati Divinæ compositionem partis realis, non autem virtualis; imò neque compositionem virtualem, & quoad nos, ut tenent aliqui; de quo jam alibi in *Met. tract. 1. d. 3. à n. 303.*

202. Argues 2. Si à Deo crearetur res aliqua simplex, in ea non inveniretur terminus formalis distinctus à totali ratione simplicitatis illius; alioqui esset, & non esset simplex, ut considerati patebit; ergo à fortiori neque in Deo, cùm sit maximè simplex. Respondeo primò, rem illam simplicem, sive esset substantia, sive accidens, non extituram absque subsistentia, aut modo existendi, sicque posse ibi reperiri *quo* est, & *quod* est, sive terminum formalem, & totalem. Respondeo secundò, dato quod res illa de potentia Dei absoluta extitura esset absque subsistentia, aut modo existendi distincto, in eo eventu non dari in tali re terminum formalem distinctum, neque tamen indè sequi non dari in Deo; siquidem in Deo reperimus formalitates virtualiter distinctas, quæ in re illa, ut supponitur, non reperirentur.

203. Infertur: Ergo forma illa esset magis simplex, quàm est Persona Divina. Respondeo negando illationem; nam multiplicitas formalitatum nihil derogat simplicitati divinæ: & cùm talis creatura (supposito quod foret possibilis, de quo jam alibi) adhuc foret composita ex esse, & natura defectibili, ac creatione, semper foret minùs simplex.

204. Argues 3. Terminus formalis est ille, quo productum est tale; sed terminus productus simplex, qualis est Persona Divina, se ipso, & nullo interposito, est talis; ergo non datur terminus formalis distinctus à totali. Respondeo negando minorem, si procedat de nullo distincto etiam per rationem: licet enim verum sit, quod ens simplex sit tale nullo interposito distincto ex natura rei; falsum tamen est de distincto per rationem.

SECTIO X.

Qualisnam sit iste terminus formalis Processionum Divinarum?

CErtum de fide est in productionibus divinis *ad intra* solam relationem produci propriâ, & verâ productione; Naturam autem Divinam communicari Personæ, quæ ex ipsâ Naturâ communicatâ, & relatione productâ constituitur. Et cùm aliundè constet, Personam Divinam esse, quæ per se, & simpliciter dicitur producta, utpotè quæ per productionem illam ultimatè intenditur, ex quo sibi vendicat rationem termini totalis includentis in se Naturam, & relationem, non quidem unitas, sed identificatas inter se: Hinc inter Scholasticos controvertitur, quænam ex illis vendicet rationem termini formalis, Natura nè, an Relatio? siquidem in Persona Divina nihil aliud reperitur. Cùm tamen quæstio sit maxima ex parte de nomine, priùs inquirendum est significatum termini formalis: pro quo sit: 205.

Difficultas 1. Quid sit terminus formalis? *P. Vasq. 1. p. d. 162. cap. 3. num. 9. & 3. p. d. 19. cap. 2.* docet de ratione termini formalis alicujus productionis solùm esse, quod sit forma rei productæ; sic enim anima dicitur terminus formalis resurrectionis, cùm tamen per resurrectionem minimè producatur: Humanitas etiam dicitur terminus formalis Incarnationis, quia licet alia actione præsupponatur producta, est tamen forma respectu Christi Domini. Imò *cap. 2. cit. n. 16.* addit neminem se legisse, qui senserit, esse de ratione termini formalis alicujus productionis, quod per ipsam producatur. 206.

Non placet hæc doctrina P. Vasq. nam si utendum est nominibus, non prout libet, sed pro communi significato, ut idem P. Vasq. monet loco proximè citato *num 15.* certè terminus cujusvis productionis ab ipsa debet produci; neque enim apparet quâ ratione productio terminetur ad aliquid, ut ad terminum, nisi illud producendo; sicut neque quâ ratione visio terminetur ad aliquid, ut ad objectum, nisi videndo. Neque obstat, quod addit, nempè terminũ formalem productionis esse formam rei productæ; nam licet id in multis locum habeat, non tamen in omnibus procedit; siquidem terminus formalis *ad quem* transubstantiationis in Eucharistia est Corpus Christi sub speciebus panis, cùm terminus totalis sit compositum ex Corpore Christi, & speciebus; & tamen nemo dicet Corpus Christi esse formam, aut quasi formam illius compositi, quod de novo fit ex ipso Corpore, & speciebus: imò, si ita loqui licet, magis se habet per modum materiæ, accidentia verò per modum formæ, cùm Corpus Christi succedat loco substantiæ panis, quæ erat materia in composito ex pane, & speciebus, quas 207.

tamen nemo dixit esse terminum formalem *ad quem* in transubstantiatione; ergo ratio termini formalis non coincidit cum ratione formæ. Igitur.

208. Conclusio sit: Terminus formalis est ille, cui propriè, & immediatè applicatur ut termino mutatio, & ratione cujus reliqua denominantur ab illa mutatione, sive aliunde sit, sive non sit forma compositi. Ita *P. Lugo de Incarn. d. 11. sect. 2. n. 18.* Probatur, quia illud dicimus terminum totalem, quod ultimò denominatur ab aliqua actione; ergo terminus formalis, qui à totali contradividitur, erit illud, quod immediatè denominatur à tali actione. Confirmatur primò ex *P. Soar. tom. 1. in 3. p. d. 8. sect. 2.* ubi dicit terminum formalem cujusvis actionis, sive productionis esse id, quod per illam proximè, & immediatè inducitur, & fit in rerum natura. Secundò, quia principium formale est illud, à quo actio immediatè egreditur, sive aliundè sit, sive non sit forma; siquidem de facto materia dicitur principium formale receptivum, quin habeat rationem formæ; ergo etiam terminus formalis in executione erit illud, cui immediatè, & formaliter identificatur actio; sed sic identificatur termino producto; ergo hic est ejus terminus formalis; consequenterque terminus formalis alicujus productionis debet ab illa produci.

209. Advertes hîc, cùm eadem actio absque diversitate principii diversis aliquando nominibus explicetur, sub quibus diversas tribuit denominationes, diversos etiam terminos formales ei tribui. Patet in resurrectione, quæ cùm sit una, & eadem actio, subnomine *productionis* terminatur immediatè ad unionem, utpotè quæ immediatè producitur: sub nomine *introductionis* habet pro termino formali animam, quæ immediatè introducitur: ad quam etiam immediatè terminatur sub nomine *resurrectionis*; resuscitare enim est revivificare, quod fit per animæ introductionem, sive communicationem illius. Similiter Processiones divinæ sub nomine *productionis* dicuntur habere pro termino formali personalitatè Personæ productæ: sub nomine autem communicationis habere pro termino formali Essentiam communicatam. Ita *P. Lugo cit. num. 19.*

210. Difficultas 2. Qualisnam sit terminus formalis Processionum Divinarum? Triplex est in hac re sententia: Prima asserit, terminum formalem Processionum Divinarum esse quid absolutum, sive ipsam Essentiam Divinam. Ita *D. Thom. 1. p. q. 41. a. 3. Cajet. ibid. Capreol. D. Bonavent. in 1. dist. 5. q. 2. Scot. ibid. q. 2. & 3. Marsil. in 1. q. 9.* quos citat, & sequitur *P. Soar. lib. 6. cap. 6. n. 2. P. Vasq. 1. p. d. 162. cap. 3. n. 8. P. Tanner. d. 4. q. 2. dub. 5. n 14. P. Præposit. 1. p. q. 41. a. 5. dub. 3. P. Ruiz d. 98. sect. 7.* & alii apud citatos, quorum fundamenta infra proponemus, & dissolvemus. Secunda sententia tenet, terminum formalem processionum divinarum esse quid relativum, sive relationes divinas productas. Ita *Henricus in sum. a. 54. q. 3. Gregor. in 1. dist. 5. q. 1. Durand. in 1. dist. 5. q. 2. Gabr. ibid.* & alii, quorum etiam fundamenta infra proponam, & dissolvam.

211. Tertia sententia, quam sequimur affirmat terminum formalem Processionum Divinarum, neque esse solam Essentiam, neque solam relationem, sed utramque simul, ita tamen, ut si processio sumatur ut communicativa, ejus terminus formalis sit ipsa Essentia communicata, utpotè quæ sola communicatur: si autem ut productiva, ejus terminus formalis sit sola relatio, utpotè quæ sola producitur; sicque utramque supra positam sententiam conciliamus cum *P. Granad. 1. p. tr. 2. d. 3. n. 28. & tr. 13. d. 4. P. Arrub. 1. p. d. 144. cap. 3. n. 8. & 9. P. Lugo d. Incarn. d. 11. sect. 2. num. 19. P. Arriaga 1. p. d. 46. sect. 5. subsect. 3. P. Alarcon. tr. 5. d. 6. cap. 5. n. 5. & 7. P. Compton. tom. 1. d. 59. sect. 1. n. 8.* & alii.

212. Probatur unico fundamento, quia terminus formalis est ille, ratione cujus terminus totalis denominatur talis, qualis est, & dicitur; ut patet in pariete albo, qui est terminus totalis visionis, & cujus terminus formalis est color, quia ratione illius totus paries albus dicitur visus; sed in Persona producta, quæ est terminus totalis, datur ratio termini communicati, quæ provenit à Natura, & ratio termini producti, quæ provenit à relatione; ergo hæc est terminus formalis productionis, & illa communicationis.

213. Argues 1. De ratione termini formalis solùm est, quod sit forma rei productæ: tùm quia discurrendo per omnes productiones, omnes ad formam terminâtur: tùm etiam quia ex Philosopho *2. Phys. text. 14.* generatio terminatur ad naturam, cujus nomine venit forma; sed Essentia Divina habet rationem formæ respectu rei productæ, qualis est Persona Divina: tùm quia Essentia Divina in constitutione Personæ non potest habere rationem materiæ, utpotè quæ plures involvit imperfectiones, ut patet: tùm etiam quia ei competunt proprietates formæ; ergo &c.

214. Respondeo primò negando majorem, ut patet ex supra dictis *num 207* Neque video quâ ratione *P. Soar. tom. 1. in 3. p. d. 8. sect. 2.* dicere posit Unionem Hypostaticam esse terminum formalem Incarnationis, quâ actio productiva est ex eo, quod Unio per illam producatur; & id neget relationi Filii, quæ per productionem immediatè producitur; nisi in præsenti loquatur de termino formali communicationis, quem fatemur esse Essentiam Divinam. Unde ad probationes dicimus: ad primam formas creatas non habere rationem termini formalis suæ productionis ex eo, quod sint formæ, sed ex eo, quod per productionem accipiant suum esse; ideòque anima rationalis, quæ per creationem existit priùs naturâ ipsâ generatione, non dicitur terminus formalis ipsius generationis, quâ productiva est, sed ad summum, quâ communicativa est; siquidem implicat, quod terminus antecedat viam, cujus est terminus. Ad secundam dicimus, Philosophum loqui de termino absolutè, quo pacto omnis generatio terminatur ad formam, aut tanquam ad terminum productum, aut communicatum, qualem fatemur esse Essentiam Divinam, dato quod habeat rationem formæ.

215. Respondeo secundò, data majori, negando minorem, licet enim *P. Mol. 1. p. q. 41. a. 3 d. 2. P. Soar. & P. Vasq. cit.* negent Essentiam Divinam habere rationem materiæ in productionibus notionalibus, demptis imperfectionibus: id tamen affirmant *Henricus in sum. a. 54. q. 3. Durand. in 1. dist. 5. q. 2. P. Valent. d. 2. q. 15. pun. 3.* non quod id habeat re ipsa, imò neque quoad nos, si sumatur secundùm rationem adæquatam materiæ; sic enim involvit rationem potentiæ, quæ dicit imperfectionem: maximè verò si sumatur secundùm conceptus communiores præscindentes ab imperfectionibus, prout supra diximus *num. 192.* Undè cùm Essentia prout sic non habeat rationem formæ, etiam in sententia Adversariorum non potest esse terminus formalis productionis; quæ, ut dicunt,

dicunt, debet terminari ad formam, qualis est relatio respectu Essentiæ, ut diximus, licet etiam hæc sit terminus illius ut communicativa.

216. Argues 2. Quando plura per productionem habentur, id quod est perfectius habet rationem termini formalis; sed per productionem notionalem habentur plura, nempè Essentia, & relatio; illa autem est perfectior; ergo illa, & non relatio erit formalis terminus productionis. Respondeo primò negando majorem: nam in productione cujusvis compositi per accidens, licet subjectum sit simpliciter nobilius, ipsa tamen forma habet rationem termini formalis, ut omnes concedunt. Respondeo secundò, data majori, & minori, negando consequentiam; cùm enim sola relatio producatur, & denominet terminum totalem productum, sola illa est formalis terminus productionis ut productiva est, licet etiam Essentia sit illius terminus formalis, ut communicativa est.

217. Argues 3. Generatio Divina est univoca; ergo ejus terminus formalis debet esse ejusdem rationis cum principio formali; sed principium formale *quo* est Essentia, & non relatio; ergo Essentia, & non relatio erit ejus terminus formalis. Respondeo primò distinguendo consequens: ejus terminus formalis communicatus debet esse ejusdem rationis cum principio formali; concedo consequentiam: terminus formalis productus; nego consequentiam: illud autem sufficit, ut generatio sit univoca.

218. Respondeo secundò negando consequentiam: satis enim est ad univocationem, quod producens, & productum sint ejusdem naturæ specificæ, & à fortiori numericæ, ut sunt in divinis; nam univocatio consistit in similitudine substantiali cum aliquali dissimilitudine; alioqui jam non esset similitudo, sed identitas, & nulla forent univoca; siquidem nullum genitum assimilatur generanti quoad relationem generantis, differentiam numericam, sive personalitatem. Unde cùm Persona producta ex vi suæ productionis accipiat eandem numero Naturam à producente, id sufficit ut productio sit univoca, licet ipsa Natura, quæ aliundè est terminus formalis communicatus, non sit formalis terminus productus, ut patet in generatione humana, quæ est univoca, cùm tamen formalis terminus productionis sit unio, quæ sola producitur, non autem natura, in qua conveniunt, & ratione cujus generatio dicitur univoca, licet etiam ipsa natura sit formalis terminus communicatus.

219. Argues 4. Productio ponitur in genere sui termini formalis, à quo specificatur; sed si relatio esset terminus formalis productionis, jam productio Verbi non esset generatio, sed mutatio ad relationè ad quam tamen non conceditur motus; ergo &c. Respondeo negando minorem: aliud est enim loqui de relationibus creatis, & aliud de Divinis; quæ cùm sint substantiales, per se existentes, & formæ hypostaticæ, sive constitutivæ Personarum, possunt esse termini formales producti, & talis est relatio Verbi respectu generationis quà productio est.

220. Argues 5. Essentia, & non relatio habet rationem principii formalis, ut supra diximus; ergo etiam Essentia, & non relatio habebit rationem termini formalis. Respondeo distinguendo consequens: Essentia, & non relatio habebit rationem termini formalis communicati; concedo consequentiam: termini formalis producti; nego consequentiam: sicut enim diximus Essentiam esse principium formale productivum, quia illa est, quæ producit, ita nunc dicimus relationem esse terminum formalem productum, quia illa est quæ producitur, licet etiam Essentia, quia communicatur, sit formalis terminus communicatus, non tamen productus.

221. Instabis: In generatione Verbi & communicatur Natura, & producitur relatio; sed præcipua pars est Natura; ergo Natura erit terminus formalis generationis. Respondeo Naturam esse terminum formalem communicatum, non tamen productum, ut diximus.

222. Inferes: Ergo sicut datur terminus formalis productus, & communicatus, ita etiam dabitur principium formale productivum, & communicativum contra id, quod supra diximus. Respondeo negando illationem; diversa ratio est, quia ad distinctionem terminorum cogit nos Fides, quæ docet relationem produci, & non communicari; Essentiam autem communicari, & non produci: at verò ad identitatem principii patrocinatur ratio naturalis, quæ docet, relationes non esse operativas; principium debere continere principiatum; Essentiam posse esse principium productivum relationis, & communicationis sui ipsius absque aliqua sui diversitate, cùm non intelligatur qua ratione sit productiva relationis, quin sit communicativa Naturæ; & cùm aliundè non obstet Fides, fatendum est eandè Essentiam esse principium productivum, & communicativum, licet terminus formalis productus, & communicatus sint diversi.

223. Argues 6. Ille est terminus formalis productionis, qui per se formaliter, & primariò intenditur à producente dari in producto; sed id, quod sic intenditur est Natura; Pater enim per generationem intendit communicare Naturam; ergo &c. Respondeo negando majorem: terminus enim formalis productionis, ut productio est, est id, quod producitur, hoc autem est sola relatio, ideoque sola relatio est formalis terminus productus, licet etiam Natura, quam Pater intendit communicare, sit terminus communicatus, ut diximus. Unde Generatio Divina (ut jam diximus de pluribus aliis actionibus) potest subire rationes aliquo modo diversas, diversisque nominibus explicatas, & prout sic habere diversos terminos, ita ut quando exprimitur ut productio, terminetur ad relationem, quæ producitur; quando ut communicatio, terminetur ad Naturam, quæ communicatur; quando ut generatio, quæ utramque expressè complectitur, terminetur ad relationem, & ad Naturam; quo animadverso, omnia argumenta facilè solventur.

224. Argues 7. In creatis terminus formalis est sola natura; ergo etiam sic erit in divinis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia in creatis ordinariò natura & producitur, & communicatur: at verò in Divinis sola relatio producitur, Natura autem communicatur, ideòque; hæc est terminus communicatus, illa verò terminus productus. Patet in resurrectione hominis, ubi cùm jam anima supponatur producta, terminus formalis productionis est unio; communicationis autem est anima; sicque cùm Essentia etiam supponatur existens, formalis terminus productionis est relatio; communicationis verò est Essentia.

225. Difficultas 3. Utrùm Processio Divina respiciat terminum sub ratione possibilis; an sub ratione existentis? Seu quod idem est sub ratione communicabilis, & producibilis: an sub ratione

cummunicati, & producti?. Ante resolutionem advertes, Processionem Divinam posse concipi, aut sub conceptu Hypostasis, prout tanquam conditio complet principium productivum; aut sub conceptu productionis, seu communicationis, prout tanquam actualis influxus constituit principium producens, & communicans. His positis.

226. Dico 1. Processio Divina in primo sensu, sive acceptione respicit terminum sub ratione possibilis, communicabilis & producibilis. Probatur, quia respectus potentiæ productivæ ad suum terminum est transcendentalis, illumque respicit transcendentaliter sub ratione possibilis, ut patet inductione omnium potentiarum, tam in divinis, quàm in creatis; Omnipotentia enim sic respicit creaturas possibiles, ut alibi diximus; & quælibet potentia creata suos actus possibiles; sed processio divina prout sic accepta, est respectus veluti transcendentalis ad suum terminum, utpotè spectans ad potentiam productivam, quam complet tanquam conditio ad producendum, quæ quidem potentia habet hujusmodi respectum ad suum terminum; ergo &c.

227. Confirmatur primò, quia terminus notionalis potest concipi, non solùm ut existens, communicatus, & productus, sed etiam ut possibilis, communicabilis, & producibilis; siquidem quod communicatur, & producitur, est communicabile, & producibile; ergo ut talis respicitur à potentia sub ratione potentiæ communicativæ, & productivæ. Secundò, quia in termino priùs intelligitur ratio communicabilis, & producibilis, quàm ratio communicati, & producti; sed in eo priori intelligitur potentia in ordine ad ipsum terminum; ergo in ordine ad illnm ut communicabilem, & producibilem.

228. Oppones: Existentia actualis est de essentia termini notionalis; ergo in quocunque conceptu concipiatur, concipietur ut existens; ergo nunquam terminat respectum potentiæ sub ratione termini possibilis, communicabilis, & producibilis, sed existentis, communicati, & producti. Resp. distinguendo primum consequens: concipietur ut existens implicitè; concedo consequentiam; semper explicitè; nego consequentiam: tam enim de essentia termini divini notionalis est existentia, quàm possibilitas; siquidem tam essentialiter existit, quàm essentialiter ei non repugnat existere; hoc tamen non tollit quominùs quoad cõceptus explicitos præcisivè ut possibilis terminet respectum potentiæ sub explicita ratione potentiæ, & ut existens terminet rationem actûs sub explicita ratione actûs, licet utrumque terminet quoad implicitum.

229. Inferes: Ergo sicut concipitur ut possibilis, poterit etiam concipi ut futurus. Respondeo negando illationem; diversa ratio est, quia possibilitas in suo conceptu, licet explicitè præscindat ab existentia, illam tamen non excludit; quod enim est, & existit, non repugnat esse, & existere: at verò futuritio excludit existentiam, utpotè quæ essentialiter importat negationem existentiæ præsentis; nullum autem prædicatum divinum potest concipi cum negatione existentiæ actualis; alioqui, cùm hæc sit de illius essentia, sine sua essentia conciperetur. Hinc etiam est, quod Personæ Divinæ possunt dici realiter possibiles, non tamen realiter, imò neque virtualiter futuræ, ut alibi diximus, quia in nullo priori possunt concipi cum negatione existentiæ actualis.

230. Dico 2. Processio Divina in secundo sensu, sive acceptione respicit suum terminum sub ratione existentis. Probatur, quia processio Divina, prout sic accepta, est ipsa actualis communicatio, & productio reddens principium actu communicans, & producens; sed principium actu communicans, & producens respicit terminum ut actu existentem, communicatum, & productum; ergo &c. Hinc colliges, potentiam ut communicativam, & productivam in divinis respicere Naturam ut communicabilem, & relationem ut producibilem: potentiam verò ut communicantem actu, & producentem, respicere Naturam ut terminum communicatum, relationem autem ut terminum productum.

SECTIO XI.

Quænam prædicata dici possint de terminis Processionum Divinarum?

CUM ex verbis inordinatè prolatis, ut ex D. Hieron. monet D. Thom. *hic q. 31. art. 2.* incurratur hæresis, examinanda sunt verba, quibus de hoc Mysterio loquendum est, in quo periculosiùs, quàm in quo vis alio erratur, ut diximus ad initium hujus tractatûs cum D. Aug. *lib. 1. de Trinit. cap. 13.* Inquirimus nûc igitur, quænam prædicata propriè verificari possint de Personis productis, quæ sunt terminus adæquatus Processionum Divinarum; ex illis enim etiam manifestum erit, quænam verificentur de Personis producentibus. Sit igitur: 231

Difficultas 1. Utrùm terminus totalis processionis Divinæ, nempè Persona producta possit dici *principiata*? Affirmativè. Ita *Scot. in 1. dist. 20. q. unica. Ocham. in 1. dist. 5. q. 3. & dist. 7. q. 1. Zumel. 1. p. q. 33. dub. 1.* Probatur, quia producens, & productum sunt correlativa; horum autem eadem est ratio; sed de Persona producente verè dicitur quod sit *principium*: tùm quia id affirmant omnes Scholastici, & Patres, definiturque in Concil Florent. *Sess. ult.* & Lugdun. sub Greg. X. tùm etiam, quia principium ex Philosopho *5. Met. cap. 1. Est id, à quo aliquid est, aut fit, aut cognoscitur*; Persona autem producta est à producente; ergo etiam de Personâ productâ verè poterit dici, quod sit *principiata*. Confirmatur, quia esse principiatum idem significat atque esse productum; sed de Persona procedente verè affirmatur quod sit producta; ergo etiam quod sit principiata. 232

Oppositum tenent *D. Thom. 1. p. q. 33. art. 1. ad 2. Torres. Bannez. P. Tanner. d. 4. q. 2. dub. 1. n. 18. P. Vasq. 1. p. d. 139. cap. 5. n. 17.* ubi dicit hanc vocem *principiatus* nec Latinis, nec Græcis esse usitatam, sicque ab illa commodiùs abstinendum, tametsi illam admittat *Durand. in 1. dist. 11. q. 2.* pro illis tamen: Dices 1. Quæ minoritatem aliquam videntur significare, non sunt in Personis Divinis admittenda, nè videamur Arianis consentire; sic enim D. Hilar. *lib. 9. de Trinit.* licet concedat, Patrem esse majorem Filio propter authoritatem originis, non tamen concedit, Filium esse minorem Patre, cùm ei æquale esse donatum sit à Patre; sed nomen *principiatus* dicit minoritatem, & est nomen subauthoritatis; ergo non est tribuendum Personis productis, licet nomen principium producentibus tribuatur. Respondeo negando minorem: neque enim nomen *principiatus* significat minoritatem Personæ productæ, cùm nihil aliud

aliud significet, quàm acceptionem sui esse, ut etiam significat nomen *productus*, quod de Personis verè affirmatur.

234. Dices 2. De Personis productis non dicitur habere principium; ergo neque principiari, aut esse principiatas. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia hoc prædicatum *habere principium* absolutè significat habere initium, quod non potest verificari de Personis, cùm sint Æternæ: at verò hoc nomen *principiatum* idem significat, atque productum, quod verè affirmatur de Personis. Si tamen dicas, Personas habere principium conferens illis esse, non loqueris absurdum.

235. Dices 3. Hoc nomen *principiatio* solùm verificatur de emanationibus activis, non autem de passivis; cùm tamen nomina similis formæ derivata à verbis activis, quæ etiam in voce usurpantur, verificentur tam de activis, quàm de passivis, ut patet in nominibus emanatio, productio, &c. ergo signum est, Personas divinas non posse dici principiatas, sive principiari passivè. Respondeo negando antecedens: illud enim prædicatum *principiatio*, attentâ solâ nominis formâ, potest dici de emanationibus tam activis, quàm passivis; licet ex usu jam recepto solùm de activis dicatur, ut etiam accidit in aliis, qualis est actio, & causatio, quæ solùm de activis dicuntur.

236. Difficultas 2. Utrùm Personæ producentes possint dici *Author*, sicut dicuntur *principium*? Patrem posse dici Authorem Filii, cujus etiam dicitur principium, affirmant Scholastici cum *D. Thom. in 1. dist. 29. q. 1. a. 1. P. Soar. lib. 8. cap. 3. num. 5. P. Vasq. 1. p. d. 139. n. 18. P. Arrub. d. 119. cap. 1. n. 3. ex D. Hilar lib. 4. de Trinit. & D. Aug. lib. 3. contr. Maxim. cap. 14.* Probatur, quia unam Personam esse, & dici Authorem alterius, solùm significat, esse, & dici principium illius; sed Pater est, & dicitur principium Filii; ergo etiam Author. Cùm tamen hoc prædicatum *Author* sumatur ab aliquibus pro solo principio primo, id est, pro principio, quod ab alio non est, qualis est solus Pater; Filius enim ita est principium Spiritus Sancti, ut sit à Patre, indè est, quod D. Thom. loco cit. dixerit solùm Patrem dici Authorem Filii, non ita verò Filium Authorem Spiritûs Sancti.

237. Nihilominùs Filius est, & dicitur Author Spiritûs Sancti. Ita *P. Soar. P. Vasq. P. Arrub.* cit. & alii. Probatur primò ex D. Hilar. *lib. 2. de Trinit.* ubi docet Spiritum Sanctum esse à Patre, & Filio Authoribus. Et lib. 4. vocat Filium *Authorem Spiritûs Sancti*. Et ideò Phebadius *lib. contr. Arian.* Patrem vocat *Authorem sine Authore*; quasi dicat Filium Authorem ab Authore.

238. Probatur secundò, quia hoc nomen *Author* solùm significat habitudinem principii producentis ad terminum productum, quin necessariò significet rationem principii primi existentis à se absque principio; sed habitudo illa principii producentis ad terminum productum tam propriè convenit Patri respectu Filii, quàm Filio, & Patri respectu Spiritûs Sancti; ergo sicut Patri convenit nomen *Author* respectu Filii, ita etiam conveniet Filio, & Patri respectu Spiritûs Sancti. Confirmatur primò, quia Filius, & Spiritus Sanctus respectu creaturarum propriè dicuntur Authores, licet procedant ab alio principio, & rationem agendi accipiant à Patre; ergo licet Filius accipiat potentiam spirandi à Patre, potest dici Author Spiritûs Sancti. Secundò, quia in creatis Pater, licet genitus ab alio, dicitur author filii sui; ergo procedere ab alio, ut procedit Filius à Patre in Divinis, non pugnat cum ratione Authoris.

Difficultas 3. Utrùm Pater possit dici *Initium* Filii, aut Trinitatis, aut Deitatis, idemque de Filio respectu Spiritus Sancti?) Negativè. Ita *P. Soar. cit.* & alii. Probatur, quia licet aliquis Patrum usus fuerit hoc nomine *Initium* latè, & prout idem valet, atque principium, in quo sensu illud usurpavit *D. Bonav. in 1. dist. 29. art. 1. q. 1. ad 2.* tamen ex communi acceptione significat principium durationis, & existentiæ, quod dari respectu Filii hæreticè Arius asserebat; ergo &c. Neque obstat illud Michææ 5. ibi: *Egressus ejus ab initio.* Nam illud *ab initio* non denotat principium à quo Filius fuerit egressus, sed idem valet, atque ab æterno, quod ut meliùs exprimeret addidit: *à diebus æternis*: sic etiam dicitur Prov. 8. ibi: *Dominus possedit me in initio viarum suarum*: Et Eccles. 24. *Ab initio, & ante sæcula creata sum*: appellat enim Scriptura *initium* id, quod ante tempora erat; hoc autem erat Æternitas. 239.

Difficultas 4. Utrùm hoc prædicatum *Causatum* possit dici de Personis productis; & hoc prædicatum *Causa* de Personi. producentibus? Negativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 33. art. 1. P. Soar. lib. 2. cap. 2. n. 8. P. Vasq. 1. p. d. 139. cap. 6. P. Arrub. d. 119. cap. 1. n. 4. P. Valent. 1. p. q. 7. punct. 1. P. Tanner. d. 4. q. 2. dub. 1. num. 13.* & communiter omnes, uno excepto *Aureol. in 1. dist. 29. art. 1.* ubi immeritò, ut ait *P. Vasq. cit.* contendit, Patrem dici posse latinè causam Filii, & Filium etiam Spiritûs Sancti: licet enim Græci passim sine ulla offensione utantur his vocibus *Causa*, & *Causatum*, ut *D. Basil. 1. 3. & 4. contra Eunom. D. Nyssen. D. Nazian. D. Damascen. lib. 1. de Fide cap. 8. & 11.* & alii etiam ex Latinis, ut *D. Hilar. lib. 9. de Trinit.* non tamen illis utuntur absolutè, & in sua adæquata significatione, sed prout abstrahunt ab imperfectione, quam inter Latinos significant. Undè quando aliqui ex Latinis Personas producentes appellant causas, utuntur nomine *Causa*, aut impropriè; aut in eo sensu, in quo Græci, id est, pro principio; aut de causa negativa, quatenùs scilicet Deus ita est à se, ut ab alio non sit. Cùm tamen præsens difficultas sit de nomine, non ita facilè assignatur ratio, cur nomen *Causa* apud Latinos non debeat dici de Personis producentibus. Igitur: 240.

Prima ratio est *D. Thom. 1. p. q. 33. art. 1. ad 2.* & ab omnibus communiter recepta, quia, dicunt, ad rationem causæ, & causati requiritur, quod causa influat esse in effectum; definitur enim causa: *Principium influens esse in aliud*: ubi particula *aliud* significat diversitatem, non solius suppositi, quæ quidem datur inter Personas Divinas, sed substantiæ, & Naturæ; atqui hanc non habet Persona producens respectu productæ; utraque enim habet eandem numero Naturam, ideoque non possunt dici *aliud* & *aliud* quod supponit pro Natura, licet possint dici *alius*, & *alius*, quia supponit pro Suppositis; ergo cùm una Persona non influat in aliam esse, sive Naturam simpliciter diversam, non potest esse illius causa, neque alia dici causata. 241.

Sed contra hanc communem, & communiter assignatam rationem est: Primò, quia nomen illud *Natura* aut significat quidditatem rei: aut Naturam substantialem: Si primum; ergo ratio non stat; siquidem Paternitas, & Filiatio sunt quidditates, non solùm realiter, sed quodammodò specie 242.

diversæ;

diversæ; idemque est de Patre, & Filio, qui realiter distinguuntur: Si secundum; ergo Intellectus creatus non est vera causa suorum actuum, cùm inter se non distinguantur naturâ substantiali, sed accidentali, utpotè entia accidentalia. Secundò, quia *P. Soar. in Met. d. 26. sect. 4. n. 12. & tom. 3. in 3. p. d. 50. sect. 3.* docet cum communi, posse idem divinitùs se ipsum reproducere, & esse causam sui ipsius; & tamen producens, & productum in eo eventu sunt idem in natura; ergo &c.

243. Dicent, producens ibi esse Deum ut causam principalem, rem verò productam solùm habere rationem principii instrumentalis; sicque licet principium instrumentale, & terminus productus forent idem in natura; principium autem principale foret diversum, quod satis esset ad rationem causæ. Sed contra, quia aut principium instrumentale influit, & dicitur causa; aut non: Si primum; ergo jam ad rationem causæ non requiritur diversitas in natura; nam si ita non requiritur ad rationem causæ instrumentalis, neque ad rationem causæ principalis; neque enim dabitur diversa ratio: Si secundum; ergo perperàm dicitur, idem causari à se ipso, cùm à se ipso non accipiat esse.

244. Secunda ratio est *P. Arriaga 1. p. d. 44. sect. 1. subsect. 3. n. 18.* ex definitione Causæ, quam ipse de novo adducit; dicit enim Causam esse illam, *Quæ influit esse in naturam*; sed Pater non influit in Naturam Divinam; siquidem hæc est omninò improducta; ergo Pater non est, neque dicitur causa Filii. Hinc etiam, inquit, sequitur, posse idem esse causam sui ipsius, licet nulla detur distinctio inter producens, & productum, dummodò producatur natura. Non placet, primò, quia contra hanc suam definitionem faciunt, quæ contra definitionem communiter acceptam diximus supra *n. 242.* Secundò, quia apposita hac definitione P. Arriagæ, videtur non sibi cohærere *d. 45. num. 32.* quatenùs argumento sumpto ex reproductione Christi Domini, quâ se in Eucharistia reproducit, ut assignet distinctionem inter producentem, & productum, recurrit ad communem responsionem dicens, terminum productum esse humanitatem, principium verò producens esse ipsum Deum.

245. Tertia ratio est *P. Martinon. d. 24. n. 119. & d. 28. n. 21.* quamvis docet, non habere rationem causæ, nisi illud, quod extrahit à non esse ad esse; sed Personæ Divinæ non sic extrahunt, neque extrahuntur ad invicem, sive inter se, neque actu, neque potentiâ; ergo inter illas non potest dari ratio causæ, & causati. Et concludit, ideò Patrem non dici in divinis causam Filii, quia non producit aliquid possibile nõ esse, sed aliquid simpliciter necessarium; quod autem est simpliciter necessarium non est ab aliquo per dependentiam, sive per causalitatem. Sed contra, quia Philosophus simpliciter fatetur, Deum esse causam Universi; & tamen docet Universum esse necessarium, & non liberum simpliciter; ergo non sufficit, quod aliquid producatur necessariò, ut dicatur simpliciter non causari.

246. Quarta ratio est *P. Arrub. 1. p. d. 119. cap. 2. n. 9. & d. 95. cap. 4. n. 11.* dicentis Patrem in divinis non dici causam Filii, quia non quodlibet producens dicitur causa, sed illud tantùm, quod producit integrã entitatem rei productæ, id est, omnia, quæ cum tali re identificantur; atqui Pater in Divinis, licet producat Filiationem, non tamen producit Naturam, quæ est idem cum illa; ergo neque Pater dicitur causa, neque Filius causatus. Confirmatur primò discurrendo per omnes causas, & effectus, qui absolutè tales dicuntur; nullus enim assignabitur effectus, aut dependens, quod non accipiat entitatem secundùm omnem rationem sibi identificatam; quando enim producitur homo, producitur quidem secundùm rationem animalis, rationalis, viventis, &c.

Confirmatur secundò, quia esse effectus, sive dependens dicit aliquid ampliùs, quàm esse productum; sed non apparet quid sit illud additum supra productum, nisi quod sit ab alio secundùm suam integram rationem, id est secundùm omnes rationes sibi identificatas; ergo cùm Filiatio sit idem cum Naturâ, quæ non producitur, non dicetur effectus, sive causata, aut dependens; siquidem habet minùs originis, quam haberet, si Natura ei identificata produceretur, sicut ipsa Filiatio producitur. 247

Non placet primò, quia sufficit distinctio illa virtualis inter Naturam, & Filiationem, ut hæc non verò illa producatur; ergo etiam sufficiet, ut hæc non verò illa dicatur causata. Secundò, quia licet in Filio plus daretur originis, si non sola Filiatio, sed etiam Natura produceretur, hoc solùm facit, quod Filius non dicatur causatus secundùm omnia, non tamen quod aliqua ratione non possit dici causatus; sic enim in creatis filius dicitur causatus à patre; & tamen hic neque formam, neque materiam producit, sed solam Unionem: & hic ignis ab alio productus dicitur ab illo causatus & tamen materiam illius non producit; ergo &c. Confirmatur, quia in opinione non distinguente modos à re modificatâ, verè causatur talis res; & tamen actio causativa illius non attingit ipsos modos; siquidem priùs est rem esse, quàm esse alicubi, cùm tamen modi identificentur cum ipsa entitate rei; ergo &c. 248

Quinta ratio mihi probabilior est, quia nihil dicitur causa, neque effectus, nisi mediâ causalitate, quæ, ut tales denominationes præbeat, debet illas in se habere, saltem *ut quo*, ut patet discurrendo per omnes formas, quibus mediantibus aliquæ denominationes tribuuntur; sic enim cognitio (idemque de aliis,) quâ potentia denominatur cognoscens, & objectum cognitum, necessariò dicitur cognita *ut quo*; sed in divinis productio activa cum Patre identificata, quantùm est ex se caret principio reali; hoc enim non datur ad aliquid indistinctum; ergo talis productio non potest dici causata *ut quo*, sive causalitas, quâ mediante, id, quod producitur, dicatur causatum, & id, quod producit, dicatur causa. 249

Confirmatur primò, quia talis *productio* ita est activa, ut passiva non sit; siquidem ut diceretur passiva, deberet produci, non autem producitur, quia caret principio reali; sed carens principio non potest dici causata, neque dependens etiam *ut quo*; ergo neque quod mediante illa producit, dicetur causa, neque quod producitur dicetur causatum, sive dependens; sed Personæ productæ sunt à producentibus per productionem activam minimè passivam, sicque non causatam, neque dependentem *ut quo*; ergo neque producentes dicentur causæ, neque productæ dicentur causatæ, sive dependentes. 250

Confirmatur secundò ex receptâ definitione causæ apud *P. Soar. in Met. d. 17. sect. 1. num. 2.* quam ex Philosopho deducit *5. Met. cap. 2. & lib. 2. Physicor. cap. 3.* sic: *Causa efficiens est principium per se extrinsecum, à quo primò est mutatio:* 251

Ubi

ubi definitur causa per ordinem ad actionem; sed actio, sive productio in divinis caret principio reali, à quo sit; ergo in divinis non datur ratio causæ, neque causati.

252. Dices 1. Causalitas debet produci *ut quo*, & causari ad hoc, ut illa mediante dicatur causatum illud, quod producitur; ergo etiam productio in divinis dicetur producta *ut quo*, ut illa mediante Personæ, quæ producuntur, dicantur productæ; sed productio, quæ producitur *ut quo*, est causalitas; ergo Personæ, quæ illa mediante dicuntur productæ, dicentur etiam causatæ. Respondeo negando primam consequentiam: sola enim productio, quæ simul est activa, & passiva, ut est in creatis, dicitur produci *ut quo*, & est causalitas, quâ mediante id, quod producitur, dicitur causatum, & dependens: productio autem in divinis, cùm solùm sit activa, utpotè carens principio reali, à quo sit, non est, neque potest dici producta ut quo, sicque neque causata; ac proindè ejus terminus non potest dici causatus.

253. Dices 2. Potentia Divina *ad intra*, ut supra diximus *num. 28.* non solùm est ad Personas, sed etiam ad productiones; ergo non solùm Personæ, sed etiam ipsæ productiones dicentur productæ *ut quo*, quibus mediantibus ipsæ Personæ dicentur productæ *ut quod*, & causatæ. Respondeo negando antecedens quoad secundam partem, si loquamur de productionibus activis, ad quas non est *ad intra* potentia realis, cùm ipsæ productiones activæ sint indistinctæ, ad illud autem, quod est indistinctum non datur potentia realis, ut diximus loco citato.

254. Hinc colliges hujusmodi prædicata, nempè esse *creatum, factum*, sivè *effectum*, & similia non posse dici de Personis Divinis. Primum patet, quia esse creatum dicit productionem ex nihilo; hoc autem non convenit Personis Divinis, ut patet ex supradictis *d. 2. n. 37.* sunt enim de substantia Personæ producenis, & non ex nihilo. Secundum etiam patet ex Symbol. D. Athan. & Ecclesiæ, in quibus Filius, & Spiritus Sanctus dicuntur non facti. Patet etiam ex supra dictis de prædicato *causatum*.

DISPUTATIO IV.
De Relationibus Divinis.

SECTIO I.
De Existentiâ Divinarum Relationum.

1. NOBIS sermo non erit de relationibus *ad extra*, quæ sunt in Deo, sive ut Creator, sive ut Dominus est creaturarum: tum quia de his jam alibi egimus cum Philosophis: tum etiam quia hæ sunt rationis, ut omnes communiter concedunt. Neque etiam hîc in præsenti sermo erit de Relationibus similitudinis, identitatis, æqualitatis, &c. tum quia non sunt notionales, id est propriæ alicujus Personæ, licet in Deo Trino reperiantur, sintque respectus, ut suo loco dicemus: tum quia non pertinent ad integritatem mysterii, sed illi jam constituto adveniunt. Solùm igitur sermo erit de Relationibus *ad intra* notionalibus fundatis in originibus, tam activis, quàm passivis: Pro quibus sit:

2. Difficultas 1. Utrùm inter Personas Divinas dentur relationes reales? Affirmativè. Est de Fide. Ita *D. Thom. 1. p. q. 28. a. 1. & q. 8. de potent. Magist. in 1. dist. 26. P. Valent. 1. p. q. 2. pun. 1. P. Molin. 1. p. q. 28. a. 1. P. Soar. lib. 5. cap. 1. n. 2. P. Vasq. 1. p. d. 114. cap. 1. P. Tanner. d. 4. q. 3. dub. 1. n. 7. P. Ruiz d. 9. sect. 1. P. Granad. tr. 3. d. 1. P. Arrub. 1. p. d. 99. cap. 1. n. 3. P. Arriaga d. 48. sect. 2. P. Martin. d. 26. sect. 1. P. Præposit. 1. p. q. 28. a. 1. P. Amicus d. 29. P. Alarcon. tr. 5. d. 3. cap. 1. n. 2. P. Compton. tom. 1. d. 52. sect. 1. n. 1. P. Rhodez tom. 1. d. 6. q. 2. sect. 7. §. 1.* & omnes alii Catholici, inter quos est extra controversiam.

3. Probatur primò ex Scriptura, Conciliis, & Sanctis Patribus, Scriptura enim pluribus in locis appellat Personas Divinas nominibus significantibus hujusmodi respectus ad aliud, qualia sunt nomina *Verbum, Spiritus Sanctus, Pater*, & *Filius*; sic enim dicitur de prima, & secunda Persona Matt. 11. 27. *Nemo novit Filium, nisi Pater.* Et de secunda Joan. 1. *In principio erat Verbum.* Et de omnibus Matt. 28. 17. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Et 1. Joan. 5. *Tres sunt qui testimonium dant in Cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus*; *Verbum* autem dicentis est verbum; & *Spiritus* spirantis est Spiritus; *Pater* verò, & *Filius* propriè significant relationes in creatis, sicque etiam in Divinis. Hoc expressiùs declararunt Concil. Tolet. 7. *Pater*, inquit, *ad Filium, & Filius ad Patrem, & Spiritus Sanctus ad utrumque refertur.* Et infra. *In relatione Personarum cernitur numerus.* Idem sumitur ex 6. Synod. act. 11. Ex Concil. Lateran. *cap. Firmiter. de Sum. Trinit.* Ex Florent. *sess.* 18. & 19. ubi Personæ Divinæ dicuntur esse *ad aliquid.* Ex *D. Nazian. orat. 3. de Theolog. D. Basil. epist. 43. D. Aug. lib. 5. de Trinit. cap. 8. & 9.* ubi dicit, *Solam substantiam & relationem propriè in Deo inveniri. D. Fulgent. Respons. 1. ad Arian. D. Ansel. lib. de Process. Spirit. Sanct. cap. 2. & 3.* ex quo sumpta est illa propositio: *Relatio in Deo multiplicat Trinitatem.* Et, *In Divinis omnia sunt unum, quando non obstat relationis oppositio*, quod etiam habet *Boët. lib. de Trinit.* ergo &c.

4. Probatur secundò rationibus: Prima, quia ubi datur producens, & productum realiter, necessariò danda est relatio realis fundata in ipsâ productione tam activâ, quàm passivâ, sive ex parte utriusque extremi, si utrumq; sit ejusdem rationis, & naturæ; sive ex parte unius tantùm extremi, si sit diversi ordinis, & naturæ, ut patet in relatione creaturæ ad Creatorem, & Creatoris ad creaturam, illa enim est realis, hæc autem rationis; sed in divinis datur producēs, & productum realiter ejusdem ordinis, & naturæ; ergo etiam dabitur relatio realis.

5. Secunda quia Personæ Divinæ, ut supra diximus, & infra dicemus constituuntur relationibus; ergo hæ sunt reales; neque enim possunt in se constitui aliquo rationis. Tertiò, quia Personæ Divinæ, ut fides docet, distinguuntur inter se realiter; sed hujusmodi distinctio provenit ab oppositione reali; hæc autem consistit formaliter in relationibus, ut patet ex communi Theologorum proloquio: *In Divinis omnia sunt idem, quando non obstat relationum oppositio*; ergo in Deo dantur relationes reales. Confirmatur, quia Personæ Divinæ habens

habent oppositionem inter se, & ad invicem; ergo ad invicem habent relationem; oppositio enim formaliter est relatio.

6. Argues 1. ex Boëtio lib. 1. de Trinit. cap. 6. ubi dicit, *Cætera prædicamenta convenire Deo secundùm substantiam; Ad aliquid verò nullo modo de ipso prædicari*; ergo &c. Respondeo Boëtium dicere non prædicari de Deo *Ad aliquid* diversum in Natura: sicut quando dicit, relationes *ad intra* esse ejusdem ad se ipsum, intelligendus est in sola Natura, in qua Personæ sunt idem; non autem in relationibus, in quibus sunt diversæ, quæ diversitas, & distinctio sufficit, ut ad invicem referantur per relationes reales; sicut sufficit, ut detur producens, & productum realiter.

7. Argues 2. Aliqui ex Patribus appellant Relationes Divinas nomina Relationum; ergo intelligunt in Deo *ad intra* non dari veras Relationes, sed solùm nomina. Respondeo Patres appellare nomina Relationum, sicut appellant nomina Personarum: Unde sicut per nomina Personarum intelligunt veras & reales Personas; ita etiam per nomina Relationum veras & reales relationes intelligunt.

8. Argues 3. Deus nominatur Creator *ad extra* per solam relationem rationis; ergo etiam per solam relationem rationis denominabitur producens *ad intra*. Respondeo negando consequentiam, diversa ratio est, quia esse Creatorem (idemque est de prædicato *Dominus*) in actu secundo respectu termini realiter producti, & existentis, est prædicatum Deo contingens, sicque potest provenire ab extrinseca denominatione creaturæ, & sola relatione rationis; siquidem Deus intrinsecè mutari non potest; mutaretur autem, si aliquid intrinsecum reale in se de novo reciperet: at verò esse producens, & productum; Patrem, & Filium; Spiratorem, & Spiratum sunt prædicata essentialia Personarum, ut Personæ sunt; non autem potest eis ut sic convenire, quod eis non sit intrinsecum, & reale; ac proinde reales, & intrinsecæ sunt eis ipsa prædicata, sive relationes.

9. Instabis: Deus denominatur Creator realiter per actionem creativam, quæ est realis productio; ergo etiam denominabitur Creator realiter per relationem Creatoris in ipsa actione fundatam. Respondeo negando consequentiam; Deus enim per actionem creativam denominatur Creator fundamentaliter; formaliter autem per relationem Creatoris, non realem, sed rationis: tum ob rationem proximè factam: tùm etiam quia ad relationem realem opus est, quod extremum ab illa denominatum ordinetur ex se realiter ad aliud, & ipsum aliud postulet ad aliquid sibi intrinsecum, saltem relativum; hoc autem non datur in Deo respectu creaturarum; datur tamen in una Persona Divina respectu alterius.

10. Argues 4. Relatio realis, ut talis sit, debet habere fundamentum remotum reale, & realiter distinctum à termino, prout alibi diximus; sed in Divinis fundamentum remotum relationis, nempè Natura Divina, non ita distinguitur à termino; ergo &c. Respondeo primò majorem quoad secundam partem esse veram in creatis, non ita in Divinis; diversa ratio est, quia relationes in creatis solùm dantur ad referenda fundamenta, & extrema; non autem ad ipsa extrema constituenda: at verò in Divinis Relationes constituunt extrema relata, nempè personas, sicque possunt fundari remotè in eadem Natura, cum quo stat, quod extrema sint diversa. Respondeo secundò, Relationes Divinas propriè non fundari in Natura Divina, licet cum illa identificentur; siquidem cùm sint per se subsistentes, & constituentes Personas, non indigent fundamento, sed ipsæ per se sunt simul extrema, fundamenta, & relationes: at verò in creatis aliter se res habet, cùm relationes requirantur ad referendum aliud à se diversum, ac distinctum.

11. Argues 5. Ens necessarium, quovis alio remoto, semper persistit, ac proindè est quid absolutum; sed Personæ Divinæ sunt ens necessarium; ergo etiam quid absolutum, & non relativum; relativa enim sine termino non possunt persistere. Respondeo majorem esse veram de ente necessario absoluto, non autem relativo. Si tamen velis etiam de relativo esse veram, dicendum est solùm verificari de remotione alterius simpliciter diversi, atque distincti; aut alterius contingentis; quo pacto se non habent Personæ Divinæ; cùm sint simpliciter necessariæ, & indistinctæ naturæ.

12. Inferes: Ergo saltem dabitur ibi in divinis aliqua dependentia; siquidem relativum sine termino, à quo dependet, esse non potest. Respondeo negando illationem: inter relativa quidem datur mutua connexio, quæ longè aliud est à dependentia; hæc enim semper supponit prioritatem saltem naturæ; cùm tamen relativa sint simul naturâ; illa autem prioritas non datur in Relationibus Divinis.

13. Difficultas 2. Utrùm Relationes Divinæ sint reales, non solùm secundùm esse *in*, sed etiam secundùm esse *ad*? Certũ est primò, ut alibi *jam diximus* in relationibus inveniri esse *in*, quo scilicet sunt in subjecto, hancque rationem esse veluti genericam, & propriam accidentis, quod suum esse habet in subjecto. Secundò, hanc rationem, sive esse *in* reperiri in Relationibus Divinis, non quatenùs dicit imperfectionem, sive dependentiam à subjecto, sed quatenùs dicit modum essendi in Personis, sive in natura per identitatem: aut etiam quatenùs dicuntur subsistentes in se ipsis. Tertiò hanc rationem sine dubio esse realem in divinis, cùm etiam talis sit in creatis. Quartò, præter hanc rationem *in* dari etiam in relationibus rationem *ad*, quæ est tendentia ad terminum, & ratio communis omnibus relationibus, imò illarum propria quidditas, & differentia relationis, cujus proprium est aliquid respicere, & esse ad aliud, de qua ratione hîc est præsens difficultas: Pro qua:

14. Resolutio sit: Relationes Divinæ sunt reales, etiam secundùm esse *ad*. Ita *P. Soar. lib. 5. cap. 1. n. 4.* ubi falsam dicit opinionem contrariam. *P. Arriaga d. 48. sect. 2. n. 4. P. Tanner. d. 4. dub. 1. num. 11. P. Amicus d. 19. sect. 1. n. 3.* & alii supra citati. Probatur primò, quia differentia constitutiva, seu quasi constitutiva entis realis, quales sunt relationes divinæ, ut probavimus, debet esse realis, cùm sit idem cum ipsa re, quam constituit; sed esse *ad* est differentia, quâ relationes constituuntur in sua speciali ratione, & ab aliis entibus distinguuntur; ergo &c.

15. Secundò, quia respicere in Relationibus Divinis est effectus realis; ergo etiam forma, à qua procedit, qualis est relatio, etiam erit realis secundùm suum esse formale; siquidem secundùm illud præstat talem effectum. Tertiò, quia si Relationes Divinæ non essent reales secundùm esse *ad*, ipsæ Personæ Divinæ non constituerentur, neque distinguerentur realiter; siquidem non ita constituuntur, aut distinguuntur per absolutum, sed per relativum; sublato autem esse *ad*, nihil remanet relativum

relativum; ergò &c. Quartò, quia ratio *ad* includit rationem *in*; siquidem omnis gradus superior includitur in inferiori; sed ratio *in* est realis, ut diximus; ergo & ratio *ad* talis erit; maximè in Relationibus Divinis, quæ non distinguuntur realiter à Natura Divina, includuntur intrinsecè in Personis, illasque constituunt, ac distinguunt.

16. Oppositum tenent *Caiet. 1. p. q. 28. art. 1. Capreol. in 1. dist. 22. q. 1. art. 3.* pro quibus. Objicies 1. Ex D. Thom. *1. p. q. 28. art. 1. solùm in prædicamento relationis invenitur aliquid secundum rationem*; sed hoc non est esse *in*; ergo est solùm esse *ad*. Respondeo D. Thomam in his verbis satis obscuris solùm significare, ut ait *P. Soar. cit.* quod relatio sit magis apta, ut ad instar illius fingamus relationes rationis. Utrùm autem possint etiam entia rationis secundùm proportionem ad alia prædicamenta excogitari, non est hujus loci, jam enim alibi diximus.

17. Objicies 2. Esse *ad* est commune relationibus tam realibus, quàm rationis; siquidem quælibet ad terminum refertur; sed quod est commune enti reali & rationis, non potest esse reale; alioqui jam ens rationis includeret aliquod esse reale; ergo &c. Respondeo primò negando majorem; nam esse *ad* conveniens relationibus realibus solùm est reale; conveniens autem relationibus rationis solùm est rationis.

18. Secundò esse *ad* convenire quidem relationibus tam realibus, quàm rationis, non univocè, sed analogicè, ideoque in relationibus realibus esse reale, & in relationibus rationis esse quid rationis, quin ad invicem includantur; neque enim ens rationis includit aliquid reale, neque ens reale aliquid rationis.

19. Instabis: Omne accidens reale respicit subjectum; sed relatio secundùm esse *ad* abstrahit à subjecto; sic enim solùm respicit, & dicit ordinem ad terminum; ergo secundùm esse *ad* non est realis. Respondeo negando minorem; relatio enim etiam secundùm esse *ad* respicit subjectum, quatenùs illud refert.

20. Difficultas 3. Utrùm Relationes Divinæ sint transcendentales, an prædicamentales? Dico 1. Relationes Divinæ secundùm suum conceptum implicitum, & confusum sunt transcendentales. Probatur, quia illa est relatio transcendentalis, quæ respicit terminum sub ratione alicujus muneris præstandi vel accipiendi; sed Relationes Divinæ prout sic consideratæ ita se habent; siquidem respiciunt terminos ut à se productos, & principia ut producentia; ergo &c. Confirmatur, quia Relationes Divinæ prout sic, aut sunt productiones, aut illius rationem ingrediuntur; sed omnis productio, sive causalitas respicit transcendentaliter terminum productum, & principium producens; ergo &c.

21. Oppones 1. Omnis relatio transcendens est res simpliciter absoluta; sed Personæ Divinæ non distinguuntur absolutis, sed relativis, cùm tamen distinguantur per relationes; ergo hæ sunt prædicamentales, & non transcendentales. Respondeo majorem esse veram de sola relatione, quæ est purè transcendentalis; aliter verò de illa, quæ ita est transcendentalis, ut simpliciter includat conceptum relativum prædicamentalem, ut fit in relationibus Divinis.

22. Oppones 2. Relatio transcendentalis videtur importare rationem dependentiæ; hæc autem non potest in Deo reperiri; ergo &c. Respondeo relationem transcendentalem non importare dependentiam propriè dictam, sed solam connexionem essentialem, quæ in Deo non implicat, prout alibi diximus in Phys. cùm de Omnipotentia, prout est relatum transcendens egerimus. Quod si hujusmodi connexionem essentialem dependentiam appelles, quæstio erit de nomine.

23. Oppones 3. Relationes Divinæ, licet prout sic non sint formaliter prædicamentales, tales tamen sunt virtute, quatenùs in sua virtute continent ipsas actuales relationes prædicamentales; sed hoc sufficit nè tales respectus dicantur transcendentales, sive quid absolutum; ergo &c. Respondeo negando minorem; alioqui sequeretur, etiam Essentiam Divinam, quæ eminenter continet Relationes, non esse quid absolutum, quod tamen nullus dicet.

24. Oppones 4. Relationes creatæ, neque implicitè sunt transcendentales; ergo neque tales erunt Relationes Divinæ. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia in Divinis Relatio non distinguitur perfectè à productione; maximè autem distinguitur in creatis.

25. Dico 2. Relationes Divinæ secundùm suum conceptum expressum sunt veluti prædicamentales. Probatur primò, quia relatio purè transcendens est quid simpliciter absolutum, ut patet in materia, & forma; in potentia, & actu; sed Relationes Divinæ non sunt quid absolutum simpliciter; siquidem absoluta in Deo sunt cõmunia; Relationes autem quovis modo sumantur, sunt propriæ cujusvis Personæ; ergo non sunt purè transcendentales, sed etiam veluti prædicamentales.

26. Probatur secundò, quia aut possumus loqui in sententia asserente relationem adæquatè se habere ex parte unius extremi; aut in alia asserente consistere adæquatè in utroque extremo, prout scilicet includit unum in recto, & aliud in obliquo, de quo jam in *Metaphys. tract. 5. d. 1. à n. 112.* Si primum, Paternitas v. g. non solùm respicit Filium ut productio suum terminum productum, sed etiam refert Patrem, ut constitutum in esse Patris ad Filium, ut constitutum in esse Filii; siquidem cùm sit Relatio Divina, & infinita, præstat modo perfectissimo quidquid præstat paternitas creata, & finita; sicque illum respicit ut terminum actualem in ratione termini perfectissimi. Et confirmatur, quia Relatio Divina sub conceptu Hypostasis constituit Personam, & sub conceptu productionis constituit producens; ergo sub conceptu explicito Relationis respiciet terminum in ratione puri termini. Si dicatur secundum, Relatio prædicamentalis nihil aliud est, quàm Paternitas v. g. dicta in recto, & Filiatio dicta in obliquo; sicut enim Pater intrinsecè est producens ratione productionis activæ, & extrinsecè ratione productionis passivæ; ita etiam est Pater intrinsecè ratione Paternitatis, & extrinsecè simul ratione Filiationis; ergo &c.

27. Objicies 1. Relatio prædicamentalis est quid accidentale subjecto, à quo potest abesse, vel adesse sine illius corruptione; sed Paternitas (sicque de aliis) in divinis, neque est accidens, neque abesse potest à Persona, quam constituit; ergo &c. Respondeo solam relationem purè prædicamentalem, qualis est relatio creata, esse accidentalem, & posse abesse à subjecto sine illius corruptione; non ita verò relationem divinam, quæ etiam est perfectissima substantia constituens Personam, & participat perfectissimè esse relativum complectens tam rationem transcendentalis, quàm

prædicamentalis, ut diximus.

28. Objicies 2. Relatio prædicamentalis respicit terminum ut purum terminum, & non sub ratione alicujus muneris præstandi, & accipiendi; sed Relationes Divinæ respiciunt suos terminos sub ratione producentis, & producti; generantis, & geniti; spirantis, & spirati; ergo &c. Respondeo Relationem Divinam includere conceptum tùm originis, tùm Relationis, sub primoque esse transcendentalem; sub secundo autem esse quasi prædicamentalem, & ut sic explicitè respicere terminum ut purum terminum.

29. Advertes primò, me supra dixisse, Relationes Divinas secundùm conceptum expressum esse veluti prædicamentales; neque enim dicendæ sunt propriè, & rigorosè prædicamentales, cùm non sint accidentia in prædicamento Relationis constituta. Secundò, Relationes Divinas quoad suam quidditatem adæquatam esse prædicamentales, & transcendentales, licet magis propriè dicendæ sint prædicamentales.

SECTIO II.

De existentia, & numero Relationum Divinarum ad intra.

30. DIFFICULTAS 1. Utrùm Relationes Divinæ habeant existentiam relativam sibi propriam, & distinctam ab existentia absoluta Naturæ? Affirmativè. Ita *Medina 3. p q. 17. art. 2. dub. 3. Zumel. 1. p. q. 28. P. Fonsec. lib. 5. Met. cap. 8. P. Soar. lib. 3. de Trinit. cap. 5. n. 4. & tom. 1. in 3. p. d. 11. sect. 2.* indicantque *Alens. 1. p. q. 44. Richard. in 3. dist. 1. art. 1. q. 2. Scot. in 1. dist. 11. q. 2.* tenent etiam *P. Tanner d. 4. q. 3. dub. 4. n. 10. P. Arrub. d. 104, cap. 3. P. Arriag. d. 49. sect. 2. P. Compton. tom. 1. d. 56. sect. 1. num. 10. P. Amicus d. 29. sect. 7.* & alii. Probatur primò, quia Relationes Divinæ, ut condistinctæ ab Essentia habent suum proprium esse actuale; ergo etiam suam propriam existentiam, quæ est forma ponens formaliter in actu; alioqui dabitur effectus formalis sine causa formali.

31. Probatur secundò, quia Relationes Divinæ, ut condistinctæ ab Essentia terminant veram, & realem actionem: & Relatio Filii terminat unionem realem humanitatis ad Verbum; sed tam unio, quàm actio realis immediatè terminantur ad existentiam; ergo &c. Confirmatur primò, quia Relationes Divinæ habent diversam quidditatem; ergo etiam diversam existentiam. Secundò, quia relationes creatæ habent diversam existentiam ab existentia naturæ, quam referunt; ergo etiam sic habebunt Relationes Divinæ. Tertio, quia Paternitas v. g. prout distinguitur ab Essentia, est veluti quædam forma Patris; ergo dat illi aliquod esse; sed hoc non est esse Essentiæ, nec potentiale; ergo actuale, & existentiæ. Quartò, quia Essentia, ejusque existentia non includitur in ratione, & conceptu formali ipsius Relationis, ut infrà dicemus; ergo Relatio necessariò habet existentiam distinctam ab existentia Essentiæ; siquidem de ratione Relationis Divinæ est ipsa existentia, quam intrinsecè, & essentialiter includit.

32. Probatur tertiò, quia existentia debet proportionari essentiæ, & quidditati rei, cùm sit illius actus; sed existentia absoluta non proportionatur essentiæ relativæ; sicut neque existentia relativa proportionatur essentiæ absolutæ; siquidem existentia debet actuare essentiam juxta ipsius exigentiam; exigentia autem relationis est, ut actuetur existentiâ ordinatâ ad aliud, sicut exigentia rei absolutæ est, ut actuetur existentiâ ordinatâ ad se, cùm existentia debeat continere in ratione existentiæ quidquid continet ipsa quidditas in ratione quidditatis, utpotè illius actus adæquatus; quidditas autem relationis est ordinata ad aliud; ergo &c. Confirmatur, quia accidens non potest existere existentiâ substantiæ, neque è contra; ergo neque relatio poterit existere existentiâ naturæ absolutæ.

Oppositum tenent *Capreol. in 3. dist. 1. q. 1. a. 3. ad 2 contr. 2. conclus. Cajet. 1. p. q. 28. art. 2. §. Corollarium est. Ferrar. 4. contr. gentes cap. 26. §. Attendendum 3. Ægid. in 1. dist. 25. art. ult. ad 2. P. Vasq. 1. p. d. 126. cap. 2.* ubi citat pro se *D. Hieron. epist. 57. D. Aug. lib. 7. de Trinit. cap. 4. D. Thom. 3. p. q. 17. art. 2. ad 3. & q. 2. de potent. art. 6. & q. 8. art. 2. ad 11. P. Albertin. corollar. 9. ex prædicament. ad aliquid. P. Ruiz de Trinit. d. 15. sect. 3.* pro quibus. Argues 1. D. Thom. *1. part. q. 27. art. 2.* dicit, Essentiam, & Relationem habere idem esse: & locis supra citatis, Personas non distingui in esse, in quo subsistunt: non dari in Deo esse respectivum, sed absolutum: non esse distinguendum esse essentiale, & personale: neque relationem addere aliquod esse: neque Personas esse, nisi per esse Naturæ; ergo &c. Respondeo omnia illa loca intelligenda de esse absoluto simpliciter, & perfectissimo, sive per essentiam, quod quidem unum tantùm est, & commune omnibus Personis, ut est ipsa Divina Essentia, & Natura: nos verò loquimur de esse, sive existentiâ relativâ, quæ non est esse simpliciter, sed cum addito, sicque non est perfectio simpliciter, ac proindè nihil mirum quod multiplex sit.

33. Argues 2. In divinis non admittuntur tres essentiæ, etiam cum addito, nempè relativæ; ergo neque tres existentiæ, etiam cum addito, nempè relativæ. Respondeo negando antecedens, si essentia idem valeat, atque ratio formalis, sive quidditas, sic enim possunt dici tres essentiæ cum addito, nempè relativæ: licet non possint ita dici absolutè, & sine addito, cùm prout sic supponat pro Natura, quæ est una tantùm, sicut una, & eadem est existentia absoluta, quæ per existentias relativas non multiplicatur.

34. Argues 3. Relationes Divinæ solùm virtualiter distinguuntur à Natura Divina; ergo per illius existentiam existunt. Respondeo negando consequentiam; existentia enim Naturæ, cùm sit absoluta, est improportionata, ut per illam existat, & actuetur quidditas relativa, qualis est quidditas relationum.

35. Argues 4. Si quælibet Relatio Divina haberet suam peculiarem existentiam, quælibet earum existentia esset imperfecta, & incompleta; hæc autem non est admittenda in Deo; ergo &c. Respondeo negando majorem; quælibet enim illarum existentia in suo genere est completa, & perfectissima, licet talis non sit in omni genere, qualis est existentia absoluta Naturæ.

36. Argues 5. Spiratio activa non habet specialem existentiam, sed per existentiam Paternitatis, & Filiationis existit; ergo etiam aliæ Relationes peculiares non habebunt existentias, sed existent per existentiam Naturæ. Respondeo negando antecedens; nam spiratio activa habet diversam quidditatem actualem à quidditatibus aliarum Relationum, quæ intelligi nequit sine speciali existen-

tiâ

tiâ diversâ, quæ illam ponat in actu; alioqui daretur effectus formalis sine causa formali, ex quo magis confirmatur nostra doctrina.

38. Instabis: Spiratio activa non habet specialem subsistentiam; ergo neque specialem existentiam. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia cùm spiratio activa sit communicabilis, non potest habere incommunicabilitatem, qualis est subsistētia: at verò cùm habeat diversam, & sibi specialem quidditatem, etiam habet sibi specialem existentiam, per quam ipsa quidditas actuatur.

39. Inferes: Ergo quinque admittendæ sunt existentiæ, nempè tres relativæ realiter distinctæ; altera spirationis activæ; & altera Essentiæ Divinæ; hoc autem non videtur admittendum; ergo &c. Respondeo concedendo illationem; nam cùm sine inconvenienti, imò necessariò admittendæ sint quinque illæ quidditates, etiam sic sunt admittendæ illæ quinque existentiæ, per quas ponantur in actu.

40. Argues 6. Si darentur tres existentiæ relativæ, etiam darentur tres durationes, & tres æternitates; siquidem æternitas est duratio interminata; duratio autem est existentia perseverans; sed non admittuntur tres durationes, neque tres æternitates; hoc enim est contra Symbolum D. Athan. ibi: *Non tres æterni, sed unus æternus*; ergo &c. Respondeo negando minorem, nam sine ulla repugnantia admitti possunt tres durationes, & tres æternitates cum addito, nempè relativæ, sicut admittuntur cum addito tres essentiæ; licet non ita sint admittendæ absolutè loquendo, & sine addito; sic enim supponunt pro essentiali, & absoluto, quod in Deo non multiplicatur, & de quo intelligendus est D. Athan. loco citato.

41. Instabis: Non admittuntur in Deo tres Omnipotentiæ, neque cum addito, nempè relativæ; ergo neque sic admittentur tres existentiæ, aut æternitates Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia existentia est prædicatum transcendens sequens quidditatem rei; & æternitas est duratio interminata ipsius existentiæ; cùm autem dentur plures quidditates in Deo cum addito, debent etiam dari plures existentiæ, & plures durationes, sive æternitates ipsius existentiæ cum addito: at verò omnipotentia, sicut etiam scientia, Misericordia, & similes perfectiones, quæ sunt speciales, non sunt transcendentes, sicque neque cum addito multiplicantur.

42. Argues 7. Quodlibet Attributum absolutum non habet distinctam, & specialem existentiam; ergo neque illam sic habebit quælibet Relatio divina. Respondeo negando antecedens; cùm enim habeant suam distinctam, & specialem quidditatem, etiam habent suam distinctam, & specialem existentiam, per quam ponuntur in actu, ex quo magis confirmatur nostra sententia.

43. Argues 8. Existentia absoluta Naturæ est infinita, & à parte rei identificata cum qualibet Relatione; ergo quælibet relatio potest per illam sufficienter existere, cùm nulla in eo appareat repugnantia, imò majorem ponat perfectionem in ipsa existentia absoluta Naturæ; consequenterque de facto per illam existit; siquidem quod potest sine repugnantia esse, actu est in Deo. Respondeo negando consequentiam; quod enim Relationes non existant per existentiam Naturæ, non est propter illius insufficientiam, sed propter proportionam, quam habere debet quælibet existentia cum quidditate, quam actuat; hanc autem proportionem non habet existentia absoluta Naturæ cum quidditate relativa Relationum. Neque identificatio illa à parte rei tollit diversitatem quidditatis, & existentiæ Relationum, sicut non tollit earum oppositionem.

Argues 9. Si una tantùm in Deo esset Persona, hæc existeret eâdem existentiâ Naturæ; ergo sic etiam existunt de facto tres Personæ; siquidem eodem modo existunt nunc tres, atque existeret tunc una. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia tunc illa Persona esset absoluta, sicque posset existere existentiâ absolutâ Naturæ: at verò nunc Personæ sunt relativæ, sicque incapaces existendi existentiâ absolutâ Naturæ sibi improportionatâ. 44.

Argues 10. Si darentur tres existentiæ relativæ in Deo, sequeretur, existentiam absolutam per illas ulterius terminari; sed hoc implicat; siquidem una existentia nequit aliâ terminari; ergo &c. Resp. distinguendo majorem; sequeretur existentiam absolutam per illas ulterius terminari in ratione subsistendi; concedo majorem: in ratione existentiæ; nego majorem: sic enim Natura Divina non eget existentiis relativis: maximè verò illis eget in ratione subsistendi; cùm enim non habeat subsistentiam absolutam, ut alibi diximus, & infrà dicemus, ulteriùs postulat terminari subsistentiis relativis ob sui fœcunditatem, & perfectionem. 45.

Argues 11. cum *P. Vasq. & P. Ruiz cit.* Licet suppositum creatum præter existentiam naturæ, superaddat modum subsistendi distinctum, non dicitur habere duplicem, sed unam tantùm existentiam; ergo etiam, licet suppositа divina supra existentiam Naturæ addant triplicem modum subsistendi relativum, non dicentur habere plures, sed unam tantùm existentiam: tùm quia una existentia aliam non modificat: tùm quia modus existendi non affert Naturæ existentiam; Relatio autem divina est modus existendi, ut ait D. Damascen. *lib. 1. de Fide cap. 11.* 46.

Resp. argumentum solùm probare, absolutè loquendo, & sine addito, unum tantùm dari in Deo *esse*, sive *existere*, cùm tres illæ existentiæ relativæ eò tendant, ut Naturam in triplici hypostasi perfectissimè compleant: & hoc etiam modo unum dicitur *existere* in quovis supposito creato; licet enim illud componatur ex duplici ad minimum existentiâ, nempè naturæ, & subsistentiæ, cùm tamen ambæ per se ordinentur ad constituendum unum perfectum *existere* totale, ideò absolutè loquendo dicitur unum *existere* in illo. Hoc tamen non tollit, quominùs cum addito dici possit, in quovis supposito creato duplicem esse existentiam partialem, alteram naturæ, subsistentiæ alteram: qua etiam ratione dici potest cum addito esse in Deo triplicem existentiam, nempè relativam, non tamen partialem; siquidem cum nulla alia componunt: non cum Natura, à qua non distinguuntur; compositio autem realis supponit realem extremorum distinctionem: non inter se, cùm inter se nullam faciant compositionem. 47.

Deindè falsum est, unam existentiam non posse aliam modificare; sic enim existentia partialis creata aliam modificat ad componendum unum existere totale. Similiter falsum est, Relationem Divinam esse modum Naturæ, cùm sit entitas in suo genere perfectissima: alioqui Personæ Divinæ, quæ Relationibus distinguuntur, solùm modaliter distinguerentur; siquidem extrema eo modo distinguuntur, quo distinguuntur rationes formales, quarum ratione distinguuntur ipsa extrema. Undè 48.

D. Damascen. cit. loquitur secundùm nostrum modum concipiendi per analogiam ad creata.

49. Difficultas 2. Utrùm in Deo dentur tres Relationes notionales reales, & realiter distinctæ? Affirmativè. Est de fide. Ita *D. Thom. P. Soar. P. Vasq. P. Tanner. P. Valent. P. Præposit. P. Arriaga, P. Amicus, P. Arrub.* & omnes Doctores Catholici infra citandi. Probatur primò, quia de fide est dari tres Personas Divinas inter se realiter distinctas; sed hæ constituuntur, & distinguuntur Relationibus, ut infra dicemus; ergo cùm sint tres Personæ inter se realiter distinctæ, tres etiam realiter distinctæ erunt relationes. Secundò, quia ubi datur realis oppositio, debet necessariò dari realis distinctio; alioqui idem sibi ipsi realiter opponeretur; sed Paternitas realiter opponitur Filiationi, & utraque sic opponitur Spirationi passivæ; datur enim inter illas ratio producentis, & producti realiter; ergo &c.

SECTIO III.

Utrùm detur in Deo ad intra quarta alia Relatio realis?

50. QUÆSTIO hîc solùm est de Spiratione activa, an scilicet præter tres assignatas relationes, nempè Paternitatem, Filiationem, & Spirationem passivam, quibus constituuntur, & distinguuntur Pater, Filius, & Spiritus Sanctus in ratione Personarum, detur alia quarta relatio realis, quæ dicatur Spiratio activa, perquam Pater, & Filius, prout sunt unus Spirator referantur ad Spiritum Sanctum? Pro quo:

51. Resolutio sit: Præter numeratas relationes datur quarta alia relatio realis, quæ dicitur Spiratio activa. Ita *Magister in 1 dist. 26. D. Thom. 1. p. q. 28. a. 4. & q. 32. a. 3. P. Soar. lib. 5. de Trinit. cap. 4. num. 5.* ubi dicit hanc conclusionem habere certitudinem theologicam *P. Mol. 1. p. q. 28. a. 4. d. 1.* ubi contrariam sententiâ appellat erroneam. *P. Tanner. d. 4. q. 3. dub. 1. n. 12. P. Vasq. d. 138. P. Valent. q. 2. pun. 1. P. Arrub. d. 103. cap. 1. P. Ruiz d. 18. P. Granad. tr. 3. d. 2. P. Amicus, d. 19. sect. 1. n. 9. P. Præposit. q. 28. a. 4. P. Compton. tom. 1. d. 52. sect. 2. n. 3. P. Arriaga d. 49. sect. 1. n. 1. P. Alarcon. d. 3. tr. 5. cap. 2. n. 2.* & alii Probatur primò, quia ex Concil. Toletan. 11. in Confess. Fidei, *In Personis*, inquit, *Divinis cerni numerus, quatenùs ad invicem referuntur*; hoc autem nequit esse verum, nisi Pater, & Filius se invicem respiciant, & uterque Spiritum Sanctum, sicut ab illo respiciuntur; ergo &c.

52. Probatur secundò, quia ubi datur producens, & productum ejusdem ordinis realiter existens, & realiter distinctum, datur relatio realis mutua; sed Pater, & Filius sub ratione Spiratoris sunt unum principium reale producens realiter Spiritum Sanctum, realiter existunt, & ab illo realiter distinguuntur, ut docet fides; ergo relatione reali mutuâ respiciuntur.

53. Probatur tertiò, quia ut supra diximus, in Deo dantur duæ processiones activæ, & duæ passivæ; sed Relationes non distinguuntur perfectè à processionibus; ergo cùm hæ sint quatuor, etiam quatuor erunt illæ. Confirmatur, quia in prima processione resultat duplex relatio opposita, altera ex parte principii, & altera ex parte termini; ergo etiâ sic resultabit in secunda processione; siquidem in utraque processione sunt eædem conditiones requisitæ ad relationem mutuam fundandam; nempè fundamentum, quod est Natura; ratio fundandi, quæ est origo producentis; & extrema, seu termini distincti, & ejusdem ordinis inter se, quales sunt ipsæ Personæ producens, & producta.

54. Oppositum tenent *Gabr. & Gregor. in 1. dist. 26. Albin. Flaccus lib. 1. de Trinit. cap. 5. Hugo Etherian. lib. 3. contra Græcos cap. 2.* Pro quibus: Objicies 1. D. Aug. *lib. 5. de Trinit. cap. 14.* affirmat, Patrem, & Filium esse unum Spiratorem, sicut tres Personæ sunt unus Creator; sed hæ sunt unus Creator per relationem rationis; ergo etiam Pater, & Filius erunt unus Spirator per relationem rationis, & non per relationem realem. Respondeo negando consequentiam; neque enim hæ relationes comparantur à D. Aug. quoad entitatem, cùm una sit realis, & alia rationis, sed tantùm quoad unitatem, ita ut relatio Spiratoris in Patre, & Filio sit una tantùm, sicut una tantùm est relatio Creatoris in omnibus Personis.

55. Objicies 2. Concil. Tolet. 11. *in Confess. Fidei*, dicens, Patrem, & Filium referri ad invicem, & Spiritum Sanctum ad utrumque, non sic dicit, utrumque referri ad Spiritum Sanctum. Similiter Concil. Lugdun *sub Greg. X. cap. unico de Sum. Trinit. in 6.* Concil. Floren. *sess. 24.* Concil. Lateran. *cap. Firmiter, de Sum. Trinit.* & multi Patres, D. Damascen *lib. 1. de Fide cap. 10. & 11.* D. Aug. *lib. 5. de Trinit. cap. 11.* D. Basil. *epist. 43.* loquentes de Relationibus Divinis nullam faciunt mentionem de Spiratione activa, ergo &c. Respondeo Concilia, & Patres licet nullam faciant mentionem de Spiratione activa, non ideò illam negare; siquidem qui unum affirmat, alterum non negat. Accedit, quod ibi solùm videntur loqui de relationibus personalibus, quæ sunt tantùm tres.

56. Objicies 3. Una relatio realis non potest *in* alia fundari, ut alibi diximus; alioqui daretur processus infinitus; sed relatio Spiratoris fundatur in Paternitate, & Filiatione, quæ sunt relationes reales; siquidem Pater, & Filius per illam referuntur ad Spiritum Sanctum; ergo non est realis. Respondeo negando consequentiam; licet enim una relatio realis nequeat in alia fundari ob rationem assignatam, quia scilicet daretur processus infinitus, sine illo tamen fundaretur Spiratio activa in Paternitate, & Filiatione, cùm in illis non fundetur, prout sunt veluti prædicamentales, sed prout constituunt Personas, quæ ad amorem requiruntur. Nisi velis dicere fundari remotè in Natura, quatenùs volitio est, proximè in ratione originis spirativæ, & Relationes esse tantùm extrema spirantia. Vel dic hanc Relationem non egere fundamento, cùm sit substantia subsistens in Paternitate, & Filiatione Divina.

57. Objicies 4. Solùm admittuntur in Deo relationes reales ad constituendas Personas; sed relatio Spirationis activæ nullam Personam constituit; alioqui Personæ Divinæ essent quatuor, quod Fides negat; ergo &c. Respondeo majorem esse veram de Relationibus Personalibus: hæc autem licet non sit personalis, neque requiratur ad Personam constituendam, non ideò neganda est, cùm ad illam omnia dentur requisita. Maximè quia saltem extrinsecè spectat ad constitutionem Spiritus Sancti, quatenùs est illius activa productio, aut ad illam necessaria.

58. Objicies 5. Si Pater, & Filius haberent unam relationem spirationis activæ, Filius communicaret cum Patre in aliquo notionali; sed hoc negat

negat D. Basil. *epist. 43. cit.* ergo &c. Respondeo D. Basil. loqui de notionali constitutivo Filii quà Filii: Spiratio verò activa non est propria Filii quà Filii, sed quà Spiratoris.

59. Dubium primum est: Utrùm spiratio activa efficiat quartam relationem, sicque quatuor in Deo sint Relationes reales? Affirmativè. Ita *D. Thom. Scot.* quos citat, & sequitur *P. Soar. lib. 5. de Trinit. cap. 7. n. 3.* dicens contrariam sententiam non esse improbabilem. *P. Molin. 1, p. q. 28. a. 4. d. 1. P. Valent. d. 2. q. 2. pun. 2. P. Vasq. d. 138. cap. 2. P. Amicus d. 18. n. 33. P. Arriaga d. 49. sect. 1.* & alii supra citati. Probant *P. Soar. & P. Amicus*, quia relationes, cùm totum suum esse habeant ad terminos, per ordinem ad illos numerandæ sunt; sic enim in creatis tot numerantur relationes reales in aliquo subjecto, licet virtualiter tantùm distinguantur, quot sunt termini realiter distincti; sed Spiratio activa, licet solùm virtualiter distinguatur à Paternitate, & Filiatione, respicit terminum realiter distinctum ab illarum termino; ergo effi.it diversam relationem realem ab illis, consequenterque quatuor sunt in Deo relationes reales.

60. Hic tamen modus philosophandi, neque est necessarius, ut ex dicendis constabit, neque sufficiens: Primò, quia in Petro v. g. reperimus duas relationes identitatis scilicet specificæ, & diversitatis numericæ per ordinem ad Paulum; cùm tamen neque fundamenta, neque termini earum relationum inter se realiter distinguantur. Secundò, quia verè dicimus dari in Deo duas operationes vitales reales, nempè intellectionem, & volitionem; cùm tamen nõ multiplicentur per ordinem ad terminos; sunt enim quid absolutum; neque per ordinem ad objectum; cùm tendant primariò in unam, & eandem Essentiam Divinam. Undè meliùs.

61. Probatur resolutio, quia ut benè *P. Valent. cit. q. 6. punct. 2.* ad multiplicanda prædicata realia sufficit distinctio virtualis inter ipsa prædicata numeranda; siquidem cùm distinctio faciat multitudinem, & numerum, sufficit distinctio virtualis inter prædicata realia, ut illa possimus multiplicare, & numerare, non multitudine, & numero reali, sed virtuali, & rationis tantùm; ratio enim numerandi proportionatur, non entitati, sed distinctioni rerum, quæ numerantur; atqui Relatio spiratoris distinguitur virtualiter à Paternitate, & Filiatione, ut infra dicemus; ergo constituit distinctam relationem; consequenterque quatuor numerabuntur in Deo relationes reales. Confirmatur, quia sic dicimus dari in Deo plura Attributa, & perfectiones reales absolutæ, nempè Misericordia, Justitia, &c. cùm tamen inter se non distinguantur, nisi tantùm virtualiter; ergo &c.

62. Oppones 1. pro *Greg.* & *Gabr.* apud *P. Soar. cit. n. 2.* Si in Deo admitterentur quatuor Relationes, sequeretur, posse etiam dici, dari in Deo quatuor *res*, & quatuor *entia*; sed hoc est contra Concil. Later. cap *damnamus*: ibi: *In Deo solùmmodò Trinitas est, non quaternitas*; ergo &c. Respondeo negando sequelam; diversa ratio est, quia prædicata *res*, & *ens* ex communi usu denotant distinctionem extremorum realem, qualis non datur, saltem inter Paternitatem, & Filiationem comparatas cum spiratione activa: at verò prædicatum *relatio* est quædam formalitas significans extrema virtualiter tantùm distincta, in quo sensu benè potest dici, dari in Deo quaternitatem, nempè virtualem, & per rationem, quam non negat Concil cit. sed tantùm realem, seu quatuor res à parte rei actu distinctas.

63. Instabis: Multiplicato inferiori, nempè relatione, multiplicatur etiam superius, nempè *res*, & *ens*; sed non est dicendum, quod superius multiplicetur; ergo neque sic multiplicatur inferius; ac proindè Relationes non sunt quatuor. Respondeo majorem esse veram; dummodo superius multiplicetur eo modo, quo multiplicatur inferius; cùm autem inferius, nempè Spiratio activa solùm virtualiter distinguatur ab aliis relationibus, solùm virtualiter dicuntur multiplicari, & sic solam multiplicitatem virtualem inducunt in prædicato superiore, nempè *res*, & *ens*.

64. Urgebis: Spiratio activa solùm virtualiter distinguitur ab aliis ralationibus, ut patet ex dictis; ergo non potest cum illis constituere numerum quaternum realiter; consequenterque non sunt in Deo quatuor relationes reales. Respondeo negando consequentiam, si terminus *realiter* cadat supra relationem, quæ quidem realis est: aliter tamen si cadat supra numerum; tunc enim significat quaternitatem realem, seu rerum realiter distinctarum, quod est contra Concil. supra cit.

65. Oppones 2. Licet Scientia Divina terminata ad Angelum sit diversa, & distinguatur virtute à scientia terminata ad hominem, non idcò dicimus, dari in Deo plures scientias; ergo neque dicemus, dari in Deo quatuor relationes reales, licet Spiratio activa distinguatur virtualiter ab aliis relationibus. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia in illis, quæ per solam rationem distinguuntur, numeratio & multiplicitas pendet ab hominis voluntate, sicut pendet ipsa virtualis distinctio: communis autem Theologorum usus numerandi perfectiones Divinas solùm attendit ad earum rationes veluti specificas, completas, & totales, sicque dicunt Misericordiam, & Justitiam esse plura Attributa, Scientias visionis, simplicis intelligentiæ, & mediam esse plures scientias; non ita verò dicunt multiplicem scientiam de Angelo, & de homine, sed partes unius scientiæ totalis, sicut eorum eminentiæ non dicuntur plures omnipotentiæ, sed veluti partes unius omnipotentiæ totalis: at verò relationes, cùm non solùm sint virtute distinctæ, sed veluti specie diversæ, non est cur non ponant in numero.

66. Oppones 3. Si spiratio activa constitueret diversam numero relationem ab aliis, hæc esset falsa: *Paternitas est spiratio*; sed est tam vera, atque sunt hæ: *Scientia est potentia*: *Misericordia est Justitia*: quæ ut veræ admittuntur in Deo, ut tradit *P. Soar. cit. n. 6. ex D. Aug. lib. 6. de Trinit. D. Greg. lib. 18. moral. cap. 34. & D. Bernar. lib. 5. de consider.* ergo &c. Respondeo cum *D. Thom. Scot. & P. Soar. cit. n. 8.* negando minorem; neque enim admittenda est illa: *Paternitas est spiratio*: licet admittendæ sint aliæ: Primò, quia relativa juxta communiorem sententiam habent majorem distinctionem, quàm absoluta, si non intrinsecè, de quo infra, saltem extrinsecè, & ratione termini, & in numero.

67. Secundò, quia hæc, & similes propositiones debent sumi in sensu formali, quando ex identico sequitur occasio erroris, sic nullus concedet hanc: *Generatio est spiratio*: aut è contra, quia, ut ait *P. Soar. cit.* tales propositiones sapiunt hæresim, quatenùs essent contra articulum fidei tenentem solum Filium, & non Spiritum Sanctum generari; hoc autem periculum sequeretur ex illa propositione, ex qua sequeretur confusio processionum, si diceremus verè: *Paternitas est spiratio*: *Filiatio est spiratio*: hæc autem non sequuntur in illa: *Scientia est potentia*: & similibus, quæ ideo possunt sumi in

sensu

sensu identico; præsertim, quia per illas ostenditur summa identitas & simplicitas Naturæ Divinæ, ejusque Attributorum absolutorum.

68. Oppones 4. Spiratio activa solùm virtualiter distinguitur ab aliis Relationibus; sed ea, quæ sic distinguuntur non ponunt in numero; alioqui etiã sic poneretur Natura cum Personalitatibus, à quibus sic distinguitur, efficeretque quartam rem, quod tamen est damnatum, ut supra diximus; ergo &c. Respondeo distinguendo minorem: non ponunt in numero Relationum; nego minorem: in numero rerum; concedo minorem, ut constat ex supra dictis.

69. Dubium secundum: Utrùm præter has quatuor Relationes, quæ fundantur quasi in actione, & passione, admittendæ sint in Deo aliæ relationes reales quasi fundatæ in unitate, vel multitudine, ut sunt Relationes similitudinis, æqualitatis, & diversitatis? Negativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 42. a. 1. ad 4. P. Soa. lib. 5. de Trinit. cap. 2. n. 1. P. Tanner. d. 4. q. 3. dub. 1. n. 12. P. Amicus d. 19. sect. 1. n. 16.* & alii. Probatur, quia relationes fundatæ in unitate, & multitudine, prout ponuntur distinctæ à Relationibus producentis, & producti, solùm dantur ad referenda fundamenta, & extrema, quæ supponuntur fundamentaliter similia, æqualia, aut diversa, non verò ad illa constituenda; sed hoc non reperitur, neque requiritur in Deo; ergo &c.

70. Probatur Minor de relationibus fundatis in unitate, quia hæ, sive sint similitudinis, sive æqualitatis, deberent fundari in Natura, ratione cujus Personæ sunt similes, & æquales; sed Natura Divina est eadem in omnibus Personis, ac proindè non distinguitur ab extremis; fundamentum autem relationis realis debet realiter distingui à termino, ut alibi diximus in Metaph. ergo &c.

71. Probatur eadem Minor de relationibus fundatis in multitudine, quia Personalitates Divinæ, quæ sunt ratio multiplicitatis, se ipsis, imò & formaliter opponuntur; ergo non indigent aliâ oppositione formali alterius relationis superadditæ. Probatur eadem Minor de omnibus, quia Relationes Divinæ, cùm sint infinitæ in genere relationis, & alioqui similitudo, æqualitas, ac diversitas non sint rationes oppositæ conceptui producentis, & producti; siquidem Persona, quæ producit, aut producitur, eadem est similis, æqualis, ac diversa, benè possunt se ipsis præstare quidquid per aliam relationem superadditam præstare oporteret; ergo &c.

72. Oppositum tenet Scot. *quodlib. 5. art. 2. & in 1. dist. 31. q. 1.* pro quo: Dices 1. Personæ Divinæ sunt realiter similes, & æquales, ac realiter diversæ; sed hujusmodi denominationes formaliter important aliquid relativum, ut patet in creatis; ergo &c. Respondeo Personas Divinas esse quidem realiter similes, æquales, & diversas se ipsis veluti fundamentaliter, non autem formaliter per alias relationes superadditas, ut patet ex dictis.

73. Dices 2. Ad tales relationes reales dantur omnia requisita; dantur enim extrema realiter distincta, & realiter existentia; ergo &c. Respondeo negando antecedens; nam ad relationes similitudinis, & æqualitatis, ut sint reales, requiritur fundamentum distinctum à termino; sic autem non distinguitur in Deo, cùm sit eadem Natura. Deindè ad relationem diversitatis requiritur diversitas fundamentalis, quæ se ipsa non sit formalis oppositio; Personalitates autem Divinæ se ipsis formaliter opponuntur.

74. Dices 3. In eadem Natura fundantur Relationes reales producentis, & producti; ergo sic poterunt & aliæ fundari. Respondeo primò negando antecedens; cùm enim tales relationes sint Hypostases, potiùs Natura dicitur esse in Hypostasi, quàm Hypostasis in Natura. Secundò, dato antecedente, negando consequentiam; diversa ratio est, quia Relationes producentis, & producti in divinis non dantur primariò ad referenda fundamenta, sed ad constituendas Personas: at verò aliæ relationes dantur primariò ad referenda fundamenta, sicque hæc debent realiter distingui, ut possint fundare relationem realem.

Instabis: Spiratio activa est distincta relatio realis; & tamen non datur primariò ad constituendam aliquam Personam; ergo solutio nulla. Respondeo primò, Spirationem activam non etiam dari primariò ad purè referendum, sed ad producendum: Undè licet non constituat Personam; constituit tamen principium actu producens, seu spirans. Secundò, spirationem activam fundari saltem remotè in Paternitate, & Filiatione, quæ realiter distinguuntur à termino spirato. 75

Dices 4. Si Personæ Divinæ essent realiter inæquales, fundarent relationes reales inæqualitatis; ergo cùm sint realiter æquales, & similes fundabunt relationes reales æqualitatis, & similitudinis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia si Personæ Divinæ essent realiter inæquales, aut dissimiles, cùm talem haberent diversitatem in essentia, in ipsa diversitate essentiæ diversa haberent fundamenta: at verò cùm habeant eandem numero Naturam, & propter idêtitatem Naturæ sint similes, & æquales, non habent in fundamento diversitatem, sive distinctionem requisitam ad tales relationes reales. 76

Instabis: Si eadem albedo v. g. poneretur in duplici subjecto: aut eadem quantitas in duplici materia, (quod fieri divinitùs non repugnat,) illa subjecta haberent relationes similitudinis, & æqualitatis; & tamen fundamentum esset idem in utroque; ergo &c. Respondeo primò negando majorem ob rationem in minori assignatam. Respondeo secundò negando consequentiam; diversa ratio est, quia fundamentum talis relationis in eo eventu non esset sola albedo in abstracto, sed ut inhærens in concreto; albedo autem ut inhærens uni subjecto distinguitur à se ut inhærente in alio; siquidem inhærentiæ sunt diversæ, & distinctæ. 77

Urgebis: Etiam identitas Naturæ cum Paternitate v. g. est diversa identitas ab identitate Naturæ cum Filiatione; ergo &c. Respondeo esse diversam quantùm est ex parte Personalitatis, non autem ex parte Naturæ, quæ deberet esse fundamentum: at verò inhærentiæ sunt diversæ, prout se tenent ex parte formæ, sic enim sunt distinctæ à subjectis. 78

Advertes, nos non negare absolutè, Relationes Divinas posse concipi, & dici relationes similitudinis, & æqualitatis: tùm quatenùs referunt Personas similes, & æquales ob identitatem Naturæ: tùm etiam quatenùs sunt similes in ratione Personæ, & relationis. Item non negare relationes diversitatis, quatenùs referunt Personam activè producentem, & passivè productam; sed solùm negare, hoc eis provenire ex distinctis relationibus superadditis, ut patet ex dictis. 79

Et ratio adhuc est, quia cùm per se hæc munia præstare possint, non est cur distinctas relationes concedamus: sicut enim eadem Relatio & constituit Personam, & eam denominat producentem, ac relatam; ita eadem illam denominat similem, 80

&

& æqualem, ac diversam. Et hujus ratio est, quia in Deo distinctio provenit ab oppositione, & non è contra; ergo cùm oppositio formaliter consistat in relativo producentis, & producti, non opus est alia relatio, ut Personæ mutuò referantur.

SECTIO IV.

Quomodò Spiratio activa ab aliis Relationibus distinguatur?

81. CErtum est distingui realiter ab Spiratione passivâ, seu Relatione spirati. Patet, quia in divinis ea maximè, sive realiter distinguuntur, quæ immediatè opponuntur; sed inter spirationem activam, & passivam exercetur immediata oppositio, non minùs quàm inter generationem activam, & passivam: ergo &c. Confirmatur, quia non minùs est de essentia Spiratoris in Divinis actu spirare, & spirati actu spirari, quàm de essentia genitoris actu generare, & geniti actu generari; sed ex hoc relationes generantis, & geniti distinguuntur realiter; ergo sic distinguentur relationes Spirantis, & spirati.

82. Difficultas igitur est, quomodò spiratio activa, prout est distincta relatio à Paternitate, & Filiatione ab illis distinguatur? Triplex est in hac re sententia: Prima asserit, Spirationem activam distingui realiter à Paternitate, & Filiatione. Ita *Durand. in 1. dist. 13. q. 2. Bassol. ibid. §. Circa primum. Baccon. dist. 10. art. 1. §. 4. Henric. in sum. art. 60. q. 2. Hervæus quodlib. 7. Dionys. Carthus. in 1. d. 27. q. 1.* quos citant, non tamen sequuntur *P. Valent. P. Amicus, P. Tanner.* & alii infra citandi.

83. Secunda sententia affirmat, Spirationem activam distingui tantùm formaliter ex natura rei à Parernitate, & Filiatione. Ita *Scot. quodlib. 5. a. 2. §. Circa tamen. Major. in 1. dist. 11. q. 3. a. 2. Gabr. dist. 27. q. 1.* & alii.

84. Tertia sententia docet, Spirationem activam distingui à Paternitate, & Filiatione solùm virtualiter. Ita *D. Thom. 1. p. q. 32. art. 3. ad 3. & q. 40. art. 1. ad 1. Ægid. in 1. dist. 27. art. 1. q. 1. Richard. in 1. dist. 28. art. 1. q. 1. Caiet. 1. p. q. 32. art. 2. Capreol. in 1. dist. 13. q. 1. art. 2. P. Aureol. art. 4. Propos. 2. Argentin. dist. 11. q. 2. art. 2. P. Molin. 1. p. q. 32. art. 2. d. 3. P. Soar. lib. 5. de Trinit. cap. 5. num. 6.* ubi primam sententiam dicit esse errorem in fide. *P. Valent. q. 6. hic punct. 2. §. Secunda sententia P. Tanner. d. 4. q. 3. dub. 2. n. 17. P. Arrub. d. 102. cap. 3. n. 28.* qui *n. 23.* dicit primam sententiam temerariam, & periculosam in fide. *P. Vasq. d. 138. cap. 1. n. 2.* ubi primam sententiam dicit esse falsam. *P. Præpos. q. 28. art. 3. P. Granad. tract. 3. d. 2. n. 12. P. Ruiz d. 17. sect. 2. P. Arriaga d. 50. sect. 2.* qui primam sententiam vocat erroneam. *P. Amicus d. 19. sect. 2. n. 42. de quo infra. P. Alarcon. tract. 5. d. 3. cap. 2. n. 4. P. Compton. d. 52. sect. 3. n. 2. P. Rhodez d. 6. q. 2. sect. 7. §. 2.* & alii. Pro his tamen sententiis:

85. Dico 1. Spiratio activa non distinguitur realiter à Paternitate, & Filiatione, ut asserit prima sententia. Probatur primò ex Concil. Lateran. *cap. Damnamus*, definiente in Deo non esse quaternitatem rerum; esset autem, si spiratio activa à Paternitate, & Filiatione, sicut & ab spiratione passiva distingueretur realiter; siquidem præter Trinitatem Personarum, daretur quartum constitutum ex Natura, & spiratione activa, ut quarta res ab aliis Personis distincta; ergo &c.

86. Dicent ibi solùm damnari ponentes quaternitatem Personarum, non autem quarumcumque rerum relativarum. Sed contra primò, quia Concil. loquitur absolutè, & sine ulla restrictione. Secundò, quia licet Essentia, præcisis relationibus, non sit Persona, docet tamen Essentiam cum tribus relationibus non esse quatuor res; ergo damnat etiam quaternitatem rerum relativarum. Tertiò, quia si spiratio activa est res realiter distincta à tribus Personis, non minùs constituet quartam Personam, quàm aliæ tres constituunt tres Personas; siquidem non esset minùs substantialis relatio, & incommunicabilis, quàm aliæ; ergo &c.

87. Dicent non constituere Personam, quia est communicabilis Patri, & Filio. Sed contra, quia aut eis communicatur per identitatem in Essentia, & sic quælibet relatio communicat cum aliis; ac proindè aut nulla constituit Personam; aut hæc non minùs, quàm aliæ: aut communicatur per identitatem immediatam cum illis duabus ralationibus; & sic falsum est ab illis distingui realiter; hæc enim duo immediatam includunt contradictionem, ut consideranti patebit: aut eis communicatur per unionem, qualis solet intervenire inter res distinctas realiter, ideoque non constitueret Personam, sed constitutas afficeret; hoc autem est falsum; sequerentur enim plura absurda.

88. Primum, quod Pater (idemque de Filio) quatenùs spirator sit compositus ex rebus realiter distinctis. Secundum, quod tertia Persona sit simplicior, quàm aliæ. Tertium, quod Paternitas, & Filiatio componerent cum spiratione activa in ratione potentiæ, & actûs. Quartum, quod Spiratio activa haberet rationem accidentis; siquidem adveniret supposito constituto, quod non posset substantialiter afficere. Quintum, quia jam in divinis non haberet locum illud principium: *In divinis omnia sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio*; siquidem inter has relationes non est oppositio, cùm non comparentur ut correlationes, neque ut terminus, & relatio; ergo &c.

89. Probatur secundò, quia sive spiratio activa, ut distincta realiter à Paternitate, & Filiatione, sit personalitas, sive non, eo quod sit communis, ut dicunt, certum est ex illa, & Essentia fieri unum totum adæquatè distinctum ab aliis Personis; siquidem, ut patet ex dictis, non unitur Patri, & Filio; sed hoc admisso, sequeretur, Spiritum Sanctum non procedere à Patre, & à Filio, quod est contra fidem; procederet enim ab eo toto ex Essentia, & relatione spirationis constante, quod licet denominetur commune Patri, & Filio, non ideò est Pater, & Filius, sicque quod ab illo toto procedit, propriè, & in re non procedit à Patre, & à Filio, nisi ad summum denominativè, quod non est dicendum; ergo &c.

90. Probatur tertio; quia omnis distinctio realis in divinis non provenit ex limitatione, sed ex oppositione, ideoq; est constans Concil. Patr. & Theologor. axioma illud, de quo supra: *In divinis omnia sunt unum, ubi non obstat relationis oppositio*; atqui Spiratio activa non opponitur Paternitati, & Filiationi; siquidem Pater, & Filius sunt unus, & idem Spirator, ut fides docet; sed solùm opponitur Spirationi passivæ; ergo solùm ab hac, & non ab illis realiter distinguitur.

91. Probatur quartò, ex Sanctis Patribus asserentibus, Patrem, & Filium sola Paternitate, & Filiatione distingui inter se D. Athan. *Dialog. 1. de sanct. Trinit.*

Trinit. Nullâ, inquit, *differentia, neque in Natura, neque in voluntate, sed in eo tantùm, quod gignere, & gigni, emittere, & procedere, sive emitti inter se differunt.* Hoc etiam dicit *D. Damascen. lib. 1. Fidei cap. 11. D. Cyrill. lib. 1. Thesaur. cap. 8.* & alii apud Doctores supra cit. sed non solùm distingueretur, si spiratio activa realiter distingueretur à Paternitate, & Filiatione; tunc enim etiam spiratione activâ Pater & Filius inter se distinguerentur; ergo &c.

92. Argues 1. Totum esse relationis est ad aliud; sed Pater per Paternitatem respicit Filium; & Filius per Filiationem respicit Patrem; ergo neuter iisdem relationibus potest respicere Spiritum Sanctum; alioqui esse Paternitatis non esset totum ad Filium; neque Filiationis ad Patrem. Respondeo distinguendo consequens; neuter iisdem relationibus formaliter sumptis potest respicere Spiritum Sanctum; concedo consequentiam: materialiter, & entitativè sumptis; nego consequentiam: neque enim repugnat, eandem relationem entitativè respicere plures terminos formaliter diversos, ita ut totum suum esse, sed non totaliter sit ad quemlibet terminum; totum autem, & totaliter ad omnes.

93. Argues 2. Sicut se habet spirare ad spirari, ita se habet generare ad generari; ergo proportione commutata, sicut se habet generari ad spirari, ita se habebit generare ad spirare; sed generari, & spirari differunt realiter inter se; ergo etiã sic different generare, & spirare. Resp. negando primã consequentiam; in divinis enim deficiunt leges commutatæ proportionis, quoties proportio ducitur ab oppositis ad non opposita, ut fit in præsenti. Undè generari, & spirari distinguuntur realiter, & non ita distinguuntur generare, & spirare, quia illa prædicata opponuntur, saltem mediatè, quatenùs Filius, qui dicitur generari, spirat, & ut spirator immediatè opponitur spirato: at verò non ita opponuntur generare, & spirare; idem enim Pater generat, & spirat.

94. Argues 3. Duabus relationibus disparatis specie realiter differentibus correspondent aliæ duæ specie etiam realiter differentes; siquidem eadem relatio secundùm speciem non opponitur pluribus relationibus secundùm speciem; sed generari, & spirari sunt duæ relationes specie realiter differentes; ergo generare, & spirare, quæ sunt relationes eis correspondentes, erunt etiam specie realiter inter se differentes. Respondeo primò cum *P. Amico d. 19. sect. 2. n. 50* distinguendo majorem: correspondent aliæ duæ specie realiter differentes in ratione relationis; concedo majorem: in ratione rei; nego majorem: undè solùm sequitur Paternitatem, & Spirationem activam correspondentes Filiationi, & spirationi passivæ differre tantùm specie realiter in ratione relationis per ordinem ad diversos specie terminos, non autem in ratione rei, sive differre specie realiter terminativè, non subjectivè. Ita P. Amicus juxta suam sententiam, asserit enim loco cit. *num. 46.* spirationem activam in ratione relationis distingui realiter à Paternitate, licet non ita distinguatur in ratione rei.

95. Probat, quia ratio relationis sumitur ex ordine ad terminum, cùm tamen ratio rei sumatur ex entitate; sed terminus spirationis activæ in ratione relationis distinguitur à Paternitate realiter; ergo sic ab illa distinguetur ipsa spiratio activa in ratione relationis, licet non ita distinguatur in ratione entitatis, utpotè eadem in entitate cum ipsa Paternitate.

Non placet 1. quia ut patet ex supra dictis *n. 14.* & docet idé P. Amicus cit. *n. 4.* esse *ad* relationis est quid reale, & est res; ergo si spiratio activa distinguitur realiter à Paternitate secundùm esse *ad*, sive specificum relationis; etiam sic distinguetur secundùm esse *in* genericum, sive subjectivè, & entitativè, quod P. Amicus negat. Secundò, quia ut benè *P. Molin. cit. a. 3. d. 2.* sequeretur, dari in Patre distinctionem realem inter ea, quæ in eo sunt, & quidem sine ulla oppositione. Tertiò, quia ut ait *P. Vasq. cit. n. 3.* multiplicato inferiori multiplicatur etiam superius; ergo si realiter distinguuntur in ratione relationis, quod est inferius, etiam sic distinguentur in ratione rei, sive entis, quod est superius. Nam quomodò fieri potest, ut una relatio secundùm rationem relationis non sit alia realiter, & illæ non sint duæ res, & duo entia realiter? Undè si P. Amicus solùm intendit, quod illæ relationes habeant terminos diversos, & realiter distinctos, id libenter admittimus, indètamen non sequitur, eas esse realiter distinctas. Igitur ad argumentum. 90.

Respondeo secundò, generari quidem, & spirari esse relationes specie realiter distinctas, quibus videntur correspondere relationes specie realiter distinctæ, quales tamen non sunt spirare, & generare quoad entitatem physicam actu sumptam à parte rei, licet tales sint quoad quidditatem, quod sufficit, ut correspondeant generationi, & spirationi passivis. Patet in Actione, & Passione; in Ubi, & Situ in creatis, quæ sunt duo genera primò diversa quoad quidditatem, licet non ita sint quoad entitatem physicam. 91.

Instabis: Non assignabitur *major ratio*, cur magis opponantur generari, & spirari, quàm generare, & spirare; siquidem Pater ut Pater solùm opponitur Filio formaliter, quà Filio, & Filius Patri, quà Patri; uterque autem opponitur quà unus spirator Spiritui Sancto; neque enim *producunt* Spiritum Sanctum per Paternitatem formaliter, & per Filiationem, sed per ipsam spirationem; ergo non magis videntur opponi generari, & spirari, quàm generare, & spirare. Respondeo negando antecedens; major ratio est, quia generari, & spirari non solùm sunt productiones passivæ, sed etiam subsistentiæ constituentes Personas, quibus immediatè repugnat invicem communicari: at verò spirare ita est productio activa, ut non sit subsistentia, sed supponat Patrem, & Filium constitutos in ratione Personæ, sicque illi non repugnat communicari, & esse idem realiter cum Paternitate, & Filiatione. 96.

Argues 4. Si Paternitas, & Filiatio non distinguerentur realiter ab spiratione activa, etiam non distinguerentur realiter inter se; *siquidem quæ sunt idem realiter in uno tertio, sunt idem realiter inter se*; sed illud est falsum; ergo &c. Respondeo negando majorem, cujus probatio solùm valet, quando illa, quæ sunt eadem in uno tertio, nullo modo ab illo distinguuntur: non ita verò quando ab illo ita distinguuntur virtualiter, & æquipollenter, ac si realiter distinguerentur. Patet in Natura Divina, in qua Personalitates sunt idem realiter; & tamen inter se realiter distinguuntur, quia scilicet ab ipsa Natura distinguuntur virtualiter, & æquipollenter realiter, ut alibi diximus, & infrà dicemus. 97.

Instabis: In Deo absoluta, quæ sunt eadem in uno tertio absoluto, sunt eadem inter se; ergo idem dicendum in relativis; consequenterque Paternitas, & Filiatio, quæ sunt idem in una spiratione activa, erunt idem inter se. Respondeo negando con- 100.

consequentiam; diversa ratio est; quia in divinis distinctio fundatur in oppositione, cùm autem absoluta neque inter se, neque uni tertio opponantur, ideò neque inter se, neque ab uno tertio distinguuntur: at verò relativa quæ sunt eadem in uno tertio relativo, possunt opponi inter se, & sic opponuntur Paternitas, & Filiatio, licet non opponantur spirationi activæ, ideòque ab illa non distinguuntur; maximè verò inter se.

101. Argues 5. Quæ ex suo conceptu sunt separabilia, distinguuntur realiter, ut est manifestum; sed spiratio activa ex suo conceptu est separabilis à Paternitate, & Filiatione; nam si Pater per impossibile non spiraret, adhuc generaret; conceptus enim generationis est independens à conceptu spirationis; ergo &c. Hoc argumentum, si valeret, etiam probaret Attributa absoluta distingui realiter; siquidem eodem modo dici potest: si Deus per impossibile non esset Immensus, adhuc esset Justus; ergo Immensitas, & Justitia distinguuntur realiter, utpotè separabiles ex suo conceptu, quod non dicent. Undè.

102. Respondeo distinguendo majorem; quæ ex suo conceptu sunt separabilia absolutè, & nulla facta suppositione, distinguuntur realiter; transeat major; factâ suppositione impossibili; nego majorem: Spiratio autem activa solùm est separabilis à Paternitate, & Filiatione, facta suppositione impossibili. Et ratio est, quia quæ in divinis nõ dicunt oppositionem, ob suam infinitatem exigunt identitatem; unde si Pater per impossibile non spiraret, jam non haberet hanc Paternitatem, & Spirationem, quas modò habet: sicut si Deus non esset immensus, eo ipso non haberet hanc Justitiam, & Omnipotentiam, quas modò habet.

103. Argues 6. Ab una, & eadem actione nequeunt esse duæ processiones immediatæ passivæ; sed generari, & spirari sunt duæ emanationes passivæ; ergo nequeunt esse ab una, & eadem actione immediata; sicque generari erit immediatè à generare, & spirari ab spirare tanquam realiter distincto. Respondeo distinguendo majorem: ab una, & eadem actione formaliter sumptâ nequeunt esse duæ processiones passivæ immediatæ realiter distinctæ; concedo majorem: ab eadem materialiter sumptâ, formaliter tamen diversâ; nego majorem: licet enim generatio activa in Patre sit idem materialiter cum spiratione activâ; est tamen ab illa formaliter diversa, quod satis est, ut generatio passiva in Filio oriatur ab activa in Patre; & spiratio passiva in Spiritu Sancto ab spiratione activa in Patre etiam, & simul in Filio: sic enim sufficit eadem distinctio, ut eadem relatio in Filio sit producentis, quatenùs spiratio activa, & producti, quatenùs generatio passiva.

104. Instabis: Implicat, relationem producentis, & producti esse unam, & eandem, etiam respectu diversorum; nam pater in humanis alia relatione respicit genitorem, & aliâ genitum, per hanc enim constituitur pater, per illam verò filius; sed spirare, & generari in Filio sunt relationes producenti, & producti respectu diversorum; ergo &c. Respondeo negando majorem, ut patet ex dictis, ad cujus probationem dicimus ab humanis ad divina non valere argumentum, est enim dispar ratio in Relationibus divinis, quæ cùm in genere relationis sint infinitæ, multa præstare potest una simplex Relatio Divina, quæ multæ, ac diversæ creatæ præstare nequeunt.

105. Argues 7. Si Spiratio activa esset idem cum Paternitate, cùm Pater producat Filium per generare, etiam illum produceret per ipsum spirare; Filiusque diceretur non solùm genitus, sed etiam spiratus; hoc autem non est dicendum; ergo &c. Resp: negando sequelam; licet enim generare, & spirare in Patre sint idem, connotant tamen diversos actus; nempè Intellectûs, & voluntatis, & diversos terminos, nempè Filium generandum, & Spiritum Sanctum spirandum. Undè sicut non potest dici: *Pater generat voluntate, & spirat Intellectu*: licet Intellectus, & Voluntas in Deo sint idem; ita neque dici potest: *Pater producit Filium per spirare, & Spiritum Sanctum per generare*: licet generare, & spirare in Patre sint idem. Et hujus ratio est, quia verba reddunt sensum formalem, & important principium præcisè secundùm illam formalitatem, ex qua proximè procedit actus.

106. Argues 8. Duæ res absolutæ, quæ realiter distinguuntur, non possunt esse idem realiter in uno tertio absoluto; ergo neque duæ relativæ, quales sunt Paternitas, & Filiatio, in uno tertio relativo, nempè spiratione activa. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia duæ res absolutæ non possunt ita distingui inter se, nisi ob limitationem; quæ autem sic limitantur, & distinguuntur, non possunt cum alia re identificari: at verò duę res relativæ non semper ob limitationem, sed aliquando ob oppositionem, quam ad invicem habent, distinguuntur; sicque fieri potest, quod si sint infinitæ, ut sunt Paternitas, & Filiatio in divinis, possint quoad reliquas perfectiones, in quibus non opponuntur, realiter identificari in una spiratione activa.

107. Argues 9. Relationes, quarum una est constitutiva, & incommunicabilis, alia verò communicabilis, & non constitutiva, distinguuntur realiter; siquidem sic distinguuntur duo entia positiva, quorum neutrum est formaliter infinitum, si unum est communicabile, & aliud incommunicabile; sed ita se habent Paternitas, & spiratio activa; illa enim est incommunicabilis, & constitutiva Patris, hæc autem communicabilis Filio, & non constitutiva Personæ, cùm tamen neutra sit infinita; ergo &c. Respondeo negando majorem: Natura enim in divinis est communicabilis, Paternitas verò incommunicabilis, & tamen non distinguuntur realiter. Deindè falsum est, Paternitatem, & spirationem activam non esse infinitas in suo genere; sicque ratione talis infinitatis possunt in eo, in quo non opponuntur, realiter identificari.

SECTIO V.

Proponuntur duæ aliæ Sententiæ, & tenenda eligitur.

108. DIco 2. Spiratio activa non distinguitur à Paternitate, & Filiatione formaliter ex natura rei, prout asserebat secunda sententia. Probatur primò, quia hujusmodi distinctio formalis à parte rei inducit diversas formalitates actu distinctas à parte rei; sicque actualem compositionem in Deo; sed in Deo à parte rei nulla est, neque esse potest actualis compositio, utpotè repugnans summæ illius simplicitati, quæ sola debet admitti in Deo à parte rei, ut definit Concil. Later. *cap. Firmiter de sum. Trinit.* ergo &c.

109. Secundò, quia duæ formalitates à parte rei actu distinctæ, sunt actu à parte rei duæ entitates; sicque distinctio formalis prout sic coincidit cum distinctione reali; sed hanc supra diximus non esse admit-

admittendam inter Paternitatem, Filiationemque comparatas cum spiratione activa; ergo &c. Tertiò, quia ubi nulla obstat oppositio, concipienda est in Deo summa identitas possibilis, ut patet ex illo D. Ansel. supra adducto, & ab omnibus Theologis recepto: *In Divinis omnia sunt Unum, ubi non obstat relationum oppositio*; sed hæc non datur inter spirationem activam, & Paternitatem ac Filiationem; ergo &c.

110. Quartò, quia sequeretur, Spiritum Sanctum esse simpliciorem, quàm Patrem, & Filium; siquidem hi componerent à parte rei formaliter cum Spiratione activa, cum qua non componeret Spiritus Sanctus; solùm enim componit cum passiva; sed hoc videtur repugnare æqualitati Personarum; ergo &c. Argumenta supra adducta pro prima sententia, etiam pro hac, & contra tertiam statim apponendam adduci poterant, sed eodem modo solvenda sunt.

111. Dico 3. Spiratio activa distinguitur à Paternitate, & Filiatione distinctione tantùm virtuali. Ita Doctores tertiæ sententiæ. Probatur facilè, quia, ut diximus, non distinguitur ab illis realiter, non ex natura rei formaliter; ergo solùm virtualiter, cum alia non detur distinctio.

112. Dico 4. Hæc distinctio virtualis, non est solùm extrinseca, sive metaphysica, ac per rationem, sed intrinseca physicè juxta ea, quæ diximus de distinctione Attributorum ab Essentia in *Metaphys. tract. 1. d. 3. à num. 829.* & infrà dicemus de distinctione Relationum ab Essentia *à n. 304.* Probatur, quia de Spiratione activa, & Paternitate, ac Filiatione verificantur à parte rei prædicata physicè contradictoria independenter ab omni conceptione intellectûs; siquidem à parte rei spiratio activa est communicabilis Filio, & non ita est communicabilis Paternitas à parte rei: Filiatio est idem realiter cum spiratione activa, & non est idem realiter cum Paternitate: de Paternitate dicimus, quod sit constitutiva Patris, & Origo activa Filii; de Filiatione, quod sit constitutiva Filii, & illius Origo passiva, quæ tamen à parte rei non dicuntur de spiratione activa, quæ omnia sunt prædicata physicè contradictoria; sed prædicata contradictoria à parte rei nequeunt verificari de eodem secundùm idem à parte rei; ergo à parte rei aliquo modo, nempè virtualiter intrinsecè sunt inter se distinctæ spiratio, & Paternitas, ac Filiatio. Confirmatur, quia prædicata contradictoria intentionalia, quæ per rationem opponuntur, requirunt distinctionem intentionalem, & rationis; ergo contradictoria physica, & à parte rei requirunt distinctionem à parte rei; alioqui à parte rei verificarentur de eodem secundùm idem. Quomodò autem intelligenda sit hæc distinctio virtualis intrinseca, diximus in Metaphys. loco supra cit.

113. Objicies 1. Spiratio activa communicatur Filio, & non ita ei communicatur Paternitas; ergo spiratio activa distinguitur plusquam virtualiter à Paternitate; alioqui idem communicaretur, & non communicaretur. Respondeo negando consequentiam; ad cujus probationem patet solutio ex proximè dictis.

114. Objicies 2. Paternitas, & Filiatio non sunt perfectiones infinitæ; ergo non solùm eis convenit distinctio opposita, sed etiam disparata; ac proindè distinguuntur ab spiratione activa realiter, sive formaliter ex natura rei, licet cum illa non habeant oppositionem. Respondeo negando antecedens, ut patet ex dictis *n. 107.*

115. Objicies 3. Si spiratio activa esset idem cum Paternitate, hæc propositio: *Paternitas est spiratio*: non esset falsa; siquidem propositiones, posita identitate prædicati cum subjecto, sunt veræ, saltem in sensu identico; sed illa propositio est falsa; ergo spiratio activa non est idem, sive non distinguitur solùm virtualiter à Paternitate, & Filiatione.

115. Respondeo primò cum *D. Thom. Scot. Ægid. P. Soar. lib. 5. cap. 7. n. 8. & P. Vasq. d. 138. cap. 3.* negando majorem; talis enim propositio est falsa, ut jam supra diximus, non obstante illa identitate: Primò propter periculum confundendi processiones divinas, ut supra diximus cum P. Soar. Sicut enim nemo audebit dicere: *Generatio est spiratio*: cùm tamen hæ origines activæ solùm virtualiter distinguantur, ita neque dicet: *Paternitas est spiratio.* Secundò, quia licet Intellectus, & voluntas in divinis solùm virtualiter distinguantur, falsò dicitur: *Pater producit Filium per voluntatem*; cùm tamen verè dicatur: *Pater producit Filium per Intellectum*; ergo non sufficit identitas inter duo, ut absolutè affirmentur. Tertiò, quia Paternitas, & spiratio distinguuntur à nobis tanquam duæ species; ergo quemadmodum (inquit D. Thom.) non dicimus: *Attributum Misericordiæ est Attributum Justitiæ*: licet identicè sint idem; ita neque dicemus: *Paternitas est spiratio*: licet sint idem.

115. Respondeo secundò cum *P. Molin. q. 32. art. 3. d. 2.* data majori, negando minorem; talis enim propositio est vera, eo modo, quo sunt veræ, quæ fiunt in terminis absolutis, qualis est hæc: *Justitia est Misericordia*: quam etiam admittit *P. Soar.* siquidem cùm veritas propositionis fundetur in identitate prædicati cum subjecto; hæc autem detur inter Paternitatem, & spirationem activam, fatendum est simpliciter posse unam de alia affirmari, quemadmodum affirmantur prædicata absoluta, quæ propter identitatem verè ad invicem affirmantur. Undè:

116. Ad primum dicit, nullum esse periculum confundendi processiones; siquidem veritas illius propositionis stare potest cum distinctione virtuali, quæ sufficit ad excludendam confusionem inter processiones. Neque ideò absolutè dicendum: *Generatio est spiratio*: siquidem cùm utraque vox sit indifferens ad emanationem activam, & passivam, esset que falsa si intelligeretur de passivis; falsum enim est generationem passivam esse spirationem passivam, cùm inter se realiter distinguantur, ideò absolutè non est proferenda; maximè verò si dicas: *Generatio activa, vel passiva est spiratio activa.* Addunt aliqui, non esse improbabile, talem propositionem dici posse absolutè veram; siquidem ut propositio sit veta, satis est, quod in aliquo sensu verificetur, & ut sit falla, in nullo debet verificari, cùm negatio sit malignantis naturæ, negetque omnia; verum tamen est, generationem activam, & passivam esse spirationem activam in sensu identico.

117. Ad secundum dicit, illam: *Pater producit Filium per voluntatem*: esse falsam, quia prædicatum, nempè *voluntas*, est prædicatum adjectivum, & cùm hoc in solo sensu formali procedat; in sensu autem formali falsum sit, quod Pater producat Filium per voluntatem, ideò illa propositio simpliciter est falsa: at verò non ita est in alia: *Paternitas est spiratio activa*: in qua prædicatum non est adjectivum, ideoque potest sumi in sensu identico, & in illo verificari ratione materialis significati sic: *Quod est Paternitas est spiratio activa.*

Ad

120. Ad tertium dicit, etiam prædicata absoluta, nempè Justitiam, & Misericordiam esse veluti species diversas; sicut est Essentia, & Paternitas; & tamen verificari ad invicem ratione identitatis, quam habent; sicque similiter dicendum de Paternitate, & Spiratione activa. Ad illud D. Thom. dicit, solùm ex eo sequi hanc esse fallam: *Notio Paternitatis est Notio Spirationis*: siquidem *Notio* dicit aliquid rationis, quod est distinctum in Paternitate, & Spiratione; sicut etiam dicit *Attributum*. Undè quemadmodum dicimus verè: *Justitia est Misericordia*: non tamen: *Attributum Justitiæ est Attributum Misericordiæ*: ita verè dicimus: *Paternitas est Spiratio*: non tamen: *Notio Paternitatis est Notio Spirationis.*

SECTIO VI.

Virùm Spiratio activa includatur formaliter in Paternitate, & Filiatione?

121. CErtum est primò, Paternitatem, sive Filiationem non includi in spiratione activa. Probatur, quia Spiratio activa est communis Paternitati, & Filiationi; sed non ita esset communis Filiationi, si includeret quidditativè Paternitatem; neque Paternitati, si quidditativè includeret Filiationem; siquidem Paternitas, & Filiatio opponuntur; ergo &c. Confirmatur primò, quia ex eo, quod Essentia sit communis singulis Personis, non includit quidditativè Relationes; alioqui cùm singulæ non includant Relationes aliarum, non includerent totam quidditatem Essentiæ; & hæc non esset omnibus communis; sed spiratio activa est etiam communis Paternitati, & Filiationi; ergo illas non includit; alioqui non esset communis Paternitati, quia includeret Filiationem; neque Filiationi, quia Paternitatem includeret. Secundò, quia sequeretur distingui realiter à qualibet earum; siquidem cùm includeret Paternitatem, & Filiationem, quæ inter se realiter distinguuntur, benè sequitur, quod à qualibet distingueretur realiter, ut includens ab incluso; hoc autem negavimus; ergo &c.

122. Certum est secundò, Paternitatem, & Filiationem non includere in suo conceptu formali explicito Spirationem activam. Probatur, quia Paternitas secundùm explicitum est ad Filium; Filiatio est ad Patrem; & Spiratio activa est ad Spiritum Sanctum; ergo &c. Confirmatur, quia absoluta secundùm suos conceptus explicitos non includuntur; ergo à fortiori non ita includentur Relativa. Undè.

123. Difficultas est: Utrùm spiratio activa, saltem implicitè, & secundùm conceptum confusum includatur formaliter in Paternitate, & Filiatione? Negativè. Ita *P. Quiroz de Trinit. d. 45. n. 4.* & videntur tenere omnes asserentes, neque Essentiam in Relationibus, neque Relationes in Essentia includi formaliter etiam secundùm suos conceptus confusos, de quo infrà.

24. Probatur primò, quia Paternitas, & Filiatio, cùm sint Relationes, sunt tantùm infinitæ in suo genere, nempè Paternitatis, & Filiationis; ergo solùm includunt perfectionem in suo, & non in alio genere, qualis est perfectio spirationis activæ. Confirmatur, quia tam infinita in suo genere est spiratio activa, quàm in suo est Paternitas, & Filiatio; sed spiratio activa non includit formaliter Paternitatem, & Filiationem; ergo neque Paternitas, & Filiatio sic includent spirationem activam.

125. Dicent, Spirationem activam esse communem Patri, & Filio; quod tamen non haberet, si includeret formaliter Paternitatem, quæ est Filio incommunicabilis, ut diximus. Sed contra primò, si non est inconveniens, quod spiratio inclusa formaliter in Paternitate communicetur secundùm conceptum expressum spirationis, & non secùndùm confusum Paternitatis; etiam tale non erit sic communicari quatenùs formaliter includit Paternitatem. Secundò, quia si non implicat, Paternitatem incommunicabilem includere spirationem communicabilem; cur implicabit, spirationem communicabilem includere formaliter Paternitatem incommunicabilem? Non minùs videtur repugnare, illud, quod est essentialiter incommunicabile, includere essentialiter aliquid communicabile, quàm illud, quod est essentialiter communicabile includere essentialiter aliquid incommunicabile.

126. Probatur secundò, quia sequeretur, Paternitatem, & Filiationem in divinis non esse adæquatè diversas; siquidem includerent formaliter aliquid utrique commune, nempè ipsam Spirationem activam; hoc autem est contra commune Theologorum, qui ob eandem rationem dicunt, Essentiâ non includi formaliter in Relationibus; ergo &c.

127. Dicent, adhuc manere diversas secundùm conceptus expressos, quod videtur sufficere. Sed contra, ergo etiam Essentia includetur formaliter in Relationibus, quia adhuc secundùm conceptus expressos manebunt diversæ.

128. Oppositum tenet *P. Ruiz de Trinit. d 17. sect. 6.* & aliqui Recentiores: pro quibus: Argues 1. Paternitas, & Filiatio, licet non sint infinitæ simpliciter, & in omni genere, tales tamen sunt in certo genere, nempè in genere relativo; ergo in tali genere includunt formaliter omnem perfectionem, quæ illis nõ opponitur; alioqui non essent infinitæ in tali genere; sed spiratio activa nõ illis opponitur, ut diximus; ergo &c. Resp. negando antecedens quoad ultimam partem; neque enim Paternitas, & Filiatio sunt infinitę in genere relativo; alioqui sicut perfectiones infinitæ in genere absoluto, nempè quodlibet Attributum, includunt formaliter omnem perfectionem absolutam; sic etiam perfectio infinita in genere relativo includeret formaliter omnem perfectionem relativam, quod est falsum; alioqui Paternitas sic includeret Filiationem, & utraque spirationem passivam.

129. Instabis: Ideò Paternitas non includit formaliter Filiationem, neque utraque sic includit spirationem passivam, licet alioqui sint infinitæ in genere relativo, quia sunt ad invicem oppositæ; sed non ita opponuntur spirationi activæ; ergo &c. Respondeo data majori, & minori, negando consequentiam: alioqui spiratio activa, cùm non opponatur etiam Paternitati, & Filiationi, illas includet formaliter, quod ipsi Adversarii negant. Undè Paternitas, & Filiatio, non in genere relativo, sed Paternitatis, & Filiationis sunt infinitæ.

130. Argues 2. De conceptu quidditativo Filiationis est constituere Personam Filii secundùm rationem illius adæquatam; illius autem ratio adæquata est, quod sit Persona simul cum Patre producens Spiritum Sanctum; sed in tali ratione

constituitur per spirationem activam; ergo hæc includitur formaliter in Filatione. Respondeo negando consequentiam; nam etiam de quidditate spirationis activæ est constituere spiratorem secundùm suam adæquatam rationem, quæ est, ut sit duplex Persona producens Spiritum Sanctum; & tamen non exindè sequitur, spirationem activam includere formaliter, neque confusè Paternitatem, & Filiationem. Similiter etiam de quidditate Filiationis est constituere Personam Filii secundùm adæquatam rationem, quæ est, ut sit Persona, quæ simul cum Patre, & Spiritu Sancto sit unus Deus; & tamen non exindè sequitur, Filiationem includere formaliter, neque confusè Deitatem; alioqui ab illa non distingueretur adæquatè.

131. Addo, posse etiam dici, non esse de adæquata quidditate Filii esse Personam simul cum Patre producentem Spiritum Sanctum per se ipsum formaliter, ut per formalem productionem, sed tantùm radicaliter, prout exigit ipsam formalem productionem, nempè Spirationem activam; siquidem de illius quidditate (idemque dicendum de Patre) solùm est postulare habere secùm identificatam spirationem activam; non autem esse spirationem activam formaliter. Patet in ipsa spiratione activa, de cujus quidditate est postulare identificari cum Paternitate, & Filiatione; non tamen quòd sit Paternitas, aut Filiatio formaliter. Similiter de quidditate Relationum est postulare identificari cum Deitate; non tamen esse Deitatem formaliter.

132. Argues 3. Filiatio, quæ de facto datur, distingueretur essentialiter ab alia Filiatione impossibili, quæ simul cum Paternitate non produceret Spiritum Sanctum per spirationem activam, quam formaliter non includeret; sed id, per quod aliquid essentialiter distinguitur, illud formaliter includit, ut patet in rationali respectu hominis; ergo &c. Respondeo argumentum, si valeret, etiam probare, spirationem activam, quæ de facto datur, includere formaliter Filiationem, quæ de facto datur, utpotè quæ etiam distingueretur essentialiter ab illa Filiatione impossibili, quæ prout sic non produceret Spiritum Sanctum. Undè argumentum solùm probat, Filiationem, quæ de facto datur, distingui essentialiter ab illa alia impossibili, quatenùs postulat identificari cum spiratione activa, quod illa alia impossibilis non haberet. Patet, quia ut rationale, quod de facto datur, distinguatur essentialiter ab alio rationali impossibili, quod non esset risibile, satis est, quod illud de facto postulet risibilitatem, quin illam formaliter includat, quam tamen hoc impossibile non postularet.

133. Argues 4. Pater, & Filius, saltem radicaliter distinguuntur ab Spiritu Sancto per Paternitatem, & Filiationem; formaliter verò per spirationem activam; ergo hæc est veluti actus ultimus constituens principium Spirativum, in quo formaliter includitur. Respondeo Patrem, & Filium differre quidem radicaliter ab Spiritu Sancto per Paternitatem, & Filiationem; formaliter verò per spirationem activam; ex hoc tamen non sequi, hanc in illis includi formaliter; nam homo differt à bruto per rationale radicaliter; formaliter verò per relationem differentiæ; & tamen hæc non includitur formaliter in rationali. Undè licet Pater, & Filius includant formaliter spirationem activam, prout sunt unus spirator; non ideò spiratio activa includitur formaliter in Paternitate, & Filiatione: alioqui dicant, Omnipotentiam includi formaliter in Personalitatibus; quia sic includitur in Personis; prout sunt unus Creator.

134. Argues 5. Si spiratio non includeretur formaliter, saltem confusè in Paternitate, & Filiatione, illis adveniret jam in suo esse constitutis, & cum illis efficeret compositionem per modum accidentis; sed hujusmodi compositio magis videtur Deo repugnare, quàm compositio ex genere, & differentia, quam alibi negavimus; ergo &c. Respondeo negando minorem quoad primam partem; tùm quia hæc compositio accidentalis metaphysica admittitur inter Essentiam, & Attributa: tùm etiam, quia ipsi Contrarii tenentur illam admittere secundùm conceptum expressum spirationis activæ, secundùm quem dicunt non includi formaliter in Paternitate, & Filiatione, quam igitur responsionem ipsi dederint secundùm expressum, hanc etiam nos dabimus secundùm confusum. Accedit, spirationem activam non advenire Patri, & Filio constitutis in suo esse spiratoris, sed illos in tali ratione constituere, quod satis est, ut non sit accidens.

135. Argues 6. Ex eo, quòd potentiæ creatæ adveniant personæ jam constitutæ, sequitur esse accidentia, licet eam postea constituant in ratione operandi; sed spiratio activa advenit Personis jam constitutis; ergo licet postea illas constituat in ratione unius spiratoris, erit accidens. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia creaturæ non repugnat ratio accidentis, neque illius compositio, utpotè imperfecta: at verò Deo repugnat talis ratio, & compositio, utpotè ens perfectissimum, & simplicissimum, ut alibi jam diximus in Metaphysica. Undè etiam fit, quod Intellectio, & Volitio, prout sunt potentiæ notionales, non sint accidentia, licet adveniant Deo per rationem jam constituto in suo esse; etiamsi in creatis omnis potentia sit accidens.

SECTIO VII.

Vtrùm Spiratio activa in Patre, & Filio sit una simplex: & à Patre communicetur Filio?

136. DIFFICULTAS 1. Utrùm spiratio activa sit una tantùm, & simplex in Patre, & in Filio, ita ut tota sit in Patre, & tota in Filio, tota tamen, & totaliter in utroque? Affirmativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 36. art. 4. P. Soar. lib. 5. de Trinit. cap. 6. n. 5.* qui contrarium dicit plusquam temerarium. *P. Alarcon. tract. 5. d. 3. cap. 2. n. 7.* ubi oppositum dicit errorem in fide. *P. Præposit. q. 36. art. 4. dub. 5. num. 12. P. Ruiz de Trinit. d. 18. sect. 2. & 3. P. Amicus d. 19. sect. 2. n. 43.* & alii. Probatur primò ex Concil. Florent. in literis unionis, ubi ab Eugenio IV. definitur, Spiritum Sanctum procedere à Patre, & à Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex eodem principio, non duabus spirationibus, sed unicâ spiratione. Idem eisdem fermè verbis definitur à Greg X. in Concil. Lugdun. & habetur *cap. Firmiter de sum. Trinit. in 6.* & eodem fermè modo loquuntur Sancti Patres apud Doctores cit. ergo &c.

137. Dices 1 cum *P. Arriaga, qui d. 50. sect. 2. n. 11.* fatetur magis inclinare in oppositum, quamvis tamen recedere non audeat à communi sententia, Concil.

Concil. & Sanctos Patres per unicam spirationem intelligere ibi spirationem passivam, quæ Spiritum Sanctum ut veram Personam constituit. Sed contra, quia præter quam quod hæc interpretatio sit omninò libera, & absque fundamento, Concilia, & Sancti Patres eo sensu dicunt esse unam spirationem, quo dicunt esse unicam generationem in Divinis; sed generatio est unica, non solùm passivè, sed etiam activè sumpta; ergo &c.

138. Dices 2. Nomine spirationis intelligi à Conciliis originem; hæc autem potest esse unica, licet relatio sit duplex propter Paternitatem, & Filiationem, in quibus fundatur. Sed contra, quia origo in divinis coincidit cum relativo; siquidem quidquid non est communicabile toti Trinitati, est relativum, neque potest esse absolutum; ergo si origo est unica, etiam unica est relatio.

139. Dices 3. Spirationem esse unicam relationem unitate collectionis, quatenùs ex duplici partiali, & inadæquatâ consurgit; non autem unitate ejusdem indivisibilis relationis. Sed contra, quia Concilia eodem modo dicunt esse unicam Spirationem, quo dicunt esse unicum Spiratorem; sed dicitur unicus Spirator ratione unius indivisibilis virtutis spirativæ; ergo etiam dicetur unica spiratio ratione unius indivisibilis relationis.

140. Probatur secundò rationibus: Prima, quia quando virtus productiva est unica, unica productio, & unicus terminus, unica etiam est relatio producentis ad terminum productũ, ut patet in Omnipotẽtia Divina, quæ cùm sit unica in tribus Divinis Personis, & hæ unicâ, & eâdem actione creent; actiones enim *ad extra* sunt indivisæ, unicam habent relationem Creatoris; sed virtus spirativa, nempè Voluntas Divina, est eadem in Patre, & Filio, qui eadem quasi actione producunt eundem Spiritum Sanctum, qui est unus, & idem terminus; ergo &c.

141. Secunda, quia in Divinis omnia sunt unum, ubi non obstat relationis oppositio, ut est commune Theologorum proloquium; sed spiratio activa non opponitur spirationi activæ, sed passivæ; ergo relatio Spiratoris non potest esse multiplex, sed unica. Tertia, quia alioqui in divinis essent duo spirantes, non solùm adjectivè propter multiplicationem suppositi, sed etiam substantivè propter multiplicationem formæ, sivè spirationis relativæ; hoc autem est absonum, & contra catholicum sensum; ergo &c. Quarta, quia si spiratio activa esset duplex, aut distinguerentur specie, aut numero: Non primum; siquidem non apparet à quo proveniat illa distinctio; cùm fundamenta, & terminus sit idem: Non secundum; siquidem talis distinctio arguit imperfectionem, & limitationem, quæ in Deo non sunt admittendæ; ergo &c.

142. Oppones 1. In Divinis nihil est indivisibiliter communicabile, nisi sit absolutum; sed spiratio activa est aliquid relativum; ergo non potest esse indivisibiliter communicabilis Patri, & Filio, sed est divisibilis, & multiplex. Respondeo majorem esse veram de communicabili toti Trinitati: non autem de communicabili solùm Patri & Filio: hoc enim, licet sit relativum, potest esse communicabile. Et ratio est, quia sicut nihil absolutum dicit oppositionem cum aliqua Persona, ita spiratio activa solùm dicit oppositionem cum spiratione passiva; quæ autem oppositionem non dicunt, iis, quibus non opponuntur, communicantur.

143. Oppones 2. Spiratio activa nihil aliud est, quàm Paternitas, & Filiatio prout connotant Spiritum Sanctum; sed Paternitas, & Filiatio non sunt una indivisibilis relatio, sed multiplex; ergo &c. Respondeo negando majorem; jam enim supra diximus, Spirationem activam esse formalitatem virtualiter intrinsecè distinctam ab istis relationibus, in illisque non includi, neque illas includere formaliter.

144. Instabis: In creatis relationes nihil aliud sunt, quàm ipsa fundamenta, prout in obliquo connotant terminum existentem; ergo idem erit in divinis; sed in divinis Paternitas, & Filiatio sunt fundamenta spirationis activæ; ergo &c. Respondeo primò negando antecedens; relationes enim creatæ juxta communem sententiam, aut sunt modi superadditi fundamentis, aut virtualitates ratione distinctæ, prout diximus in *Metaphys. tract. 5. d. 1. àn. 112.*

145. Respondeo secundò, dato antecedente, negando consequentiam; diversa ratio est: Primò, quia in divinis relationes etiam sunt productiones; productio autem Filii non est formaliter productio Spiritus Sancti, neque è contra; alioqui productio Spiritus Sancti esset generatio, & productio Filii esset spiratio, quod non est dicendum: at verò in creatis relationes non sunt productiones. Secundò, quia in creatis relationes non distinguunt extrema, sed supponunt distincta: at verò in divinis Relationes sunt, quæ distinguunt. Undè Pater, & Filius in ratione unius Spiratoris formaliter distinguuntur ab Spiritu sancto per ipsam spirationem activam; nam si non spirarent Spiritum Sanctum, non daretur tertia Persona, etiamsi daretur Pater, & Filius, & si daretur Spiratio, non autem generatio, adhuc Spirator distingueretur ab Spirato; sicque spiratio est quid distinctum à Paternitate, & Filiatione.

146. Oppones 3. Paternitas, & Filiatio, cùm sint infinitæ in genere relativo, imbibunt in se omne relativum sibi non oppositum; sed spiratio activa non illis opponitur; ergo Paternitas, & Filiatio illam in se imbibunt; consequenterque spiratio activa est multiplex, sicut multiplex sunt ipsa Paternitas, & Filiatio. Respondeo primò supponi falsum, Paternitatem, & Filiationem esse infinitas in genere relativo, ut patet ex supra dictis *n. 128.* solùm enim sunt infinitæ Paternitas in genere Paternitatis, & Filiatio in genere Filiationis.

147. Respondeo secundò, argumentum solùm probare, Paternitatam, & Filiationem imbibere in se physicè, & realiter omne relativum sibi non oppositum, non autem virtualiter; sicut etiam physicè realiter imbibunt omne absolutum defectu oppositionis: hoc tamen non tollit quominùs relatio Spiratoris virtualiter distinguatur à Paternitate, & Filiatione, prout supra diximus; sicut ab illis distinguuntur absoluta: imò sicut unum absolutum distinguitur virtualiter ab alio absoluto, nempè intellectus à voluntate, prout alibi diximus in Metaphysica, de quo etiam infra; ita etiam distinguetur unum relativum ab alio relativo.

148. Oppones 4. Si spiratio activa non esset ipsa Paternitas, & Filiatio divina; consequenterque multiplex, sequeretur, Patrem, & Filium non distingui ab Spiritu Sancto; hoc autem est hæreticum; ergo &c. Probatur sequela, quia omnis distinctio in Divinis provenit ab oppositione producentis, & producti; sed Pater & Filius opponuntur Spiritui Sancto in ratione spirantis & spirati per spirationem activam; ergo si hæc non coincidit cum Paternitate & Filiatione, Paternitas, & Filiatio non sunt ratio opposita Spiritui Sancto, neque distincta;

consequenter-

consequenterque Pater, & Filius, qui per illas constituuntur non distinguuntur ab Spiritu Sancto.

149. Respondeo negando sequelam, ad cujus probationem, concessa majori, distinguendo minorem: Pater, & Filius opponuntur Spiritui sancto in ratione spirantis, & spirati per spirationem activam, proximè, & immediatè; concedo minorem: remotè, & mediatè; nego minorem: Undè licet spiratio activa, ut est actualis productio Spiritûs sancti, sit immediata ratio distinguendi principium spirans ab spirato, etiam Paternitas, & Filiatio sunt saltem mediata ratio distinguendi principium spirativum ab Spiritu Sancto.

150. Instabis: Pater solùm distinguitur à Filio per generationem activam; ergo spirator solùm distinguetur ab Spiritu Sancto per spirationem activam. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia generatio activa, non solùm est productio, sed etiam subsistentia constituens Personam alteri incommunicabilem; sicque non solùm distinguit ut actualis productio, sed etiam ut distinctivum Personæ: at verò spiratio activa, cùm non sit subsistentia aliquam Personam constituens, ut infrà dicemus, solùm distinguit ut actualis productio, quæ suâptè naturâ supponit principium subsistens, consequenterque distinctum à termino producto.

151. Oppones 5. Relationes ad eundem terminum multiplicantur numero ad multiplicationem subjectorum; alioqui idem accidens intrinsecum esset naturaliter in pluribus subjectis realiter distinctis; sed Pater, & Filius sunt veluti subjecta diversa respectu spirationis activæ; ergo hæc saltem numero in illis multiplicatur. Respondeo majorem esse veram ad plurimum in relationibus creatis: non ita verò in divinis. Primò, quia spiratio activa est infinita in genere spirationis activæ; & non ita infinitæ sunt relationes creatæ; cùm autem multiplicitas numerica proveniat ex limitatione, ideò relationes creatæ possunt sic multiplicari; non ita verò spiratio activa; sicut neque ex eodem principio est multiplicabilis Natura Divina. Secundò, quia relationes creatæ sequuntur fundamenta, quæ possunt esse diversa: at verò spiratio activa sequitur eandem voluntatem in Patre, & Filio, quæ est veluti illius fundamentum remotum; & unicam quasi actionem productivam Spiritûs sancti, quæ est veluti illius fundamentum proximum; & habet eundem terminum, nempè Spiritum Sanctum; sicque non habet, ex quo illam multiplicationem sumat: sicut in simili dicitur de relatione Creatoris, quæ etiam ob easdem rationes est una, & eadem in omnibus Personis Divinis.

152. Oppones 6. Si spiratio activa esset eadem in Patre, & in Filio, in Patre esset improducta, & producta in Filio, cùm sit idem cum Filiatione productâ; sed idem non potest esse productum, & improductum; produci enim, & non produci sunt contradictoria, quæ de eadem re sine ulla distinctione, sive multiplicatione dici nequeunt; ergo &c. Respondeo negando majorem: sicut enim Natura Divina est eadem in Patre, & in Filio, quin simul sit improducta in Patre, & producta in Filio, cum quo est idem; ita spiratio activa est eadem in Patre, & in Filio, quin sit in Filio producta, cum quo est idem. Undè solùm sequitur esse improductam in Patre, & communicatam in Filio, sicut dicitur de Natura Divina; quia tamen hoc tangit specialem difficultatem: sit:

153. Difficultas 2. Quomodò spiratio activa sit in Filio communicata à Patre? Certum est primò, spirationem activam esse in Patre improductam. Patet, nam Pater, cùm sit prima Persona, nullam aliam supponit, à qua aliquid per productionem accipiat; ergo quidquid habet à se habet, estque improductum. Secundò, spirationem activam non posse esse in Filio productam à Patre. Patet, nam quidquid producitur opponitur realiter producenti; sed spiratio activa non sic opponitur Patri, siquidem cum illo identificatur, ut patet ex dictis; ergo &c. Tertiò, spirationem activam esse in Filio communicatam à Patre; quomodò autem ei à Patre communicetur est tota difficultas, pro qua:

154. Quartò certum est, non communicari per se primò formaliter. Patet, quia spiratio activa sequitur voluntatem; sicut generatio sequitur Intellectum; sed voluntas non communicatur Filio per se primò formaliter, sed secundariò, concomitanter, & identicè, ut infrà dicemus; ergo neque spiratio activa sic per se primò formaliter Filio communicatur. Controversia igitur solùm est: An sicut voluntas communicatur Filio identicè, & concomitanter, ita etiam ei communicetur spiratio activa: aut potiùs censeatur resultare in Patre, & in Filio, posita communicatione voluntatis? pro qua:

155. Resolutio sit: Spiratio activa non communicatur à Patre Filio, sed Filio producto in utroque simul resultat. Ita *D. Thom. 1. p. q. 40. art. 2. & 4. Henricus quodlib. 5. q. 9.* Valdè probabile dicit *P. Soar. lib. 5. de Trinit. cap. 6. n. 9. tenet etiam P. Ruiz de Trinit. d. 71. sect. 3. n. 6. P. Alarcon. de Trinit. d. 9. cap. 2. n. 4. P. Arriaga d. 30. sect. 2. n. 11. P. Quiroz d. 45. sect. 4. num. 11.* & alii. Probatur primò, quia quidquid à Patre communicatur Filio, præsupponitur ad generationem; siquidem generatio est ipsa actualis communicatio; quod autem communicatur præsupponitur ad ipsam actualem communicationem; sed spiratio activa non præsupponitur, imò subsequitur generationem; siquidem cùm generatio sit per Intellectum, est prior spiratione, quæ est per voluntatem; ergo spiratio non præsupponitur, sed subsequitur generationem; consequenterque à Patre non communicatur Filio.

156. Dicent, generationem esse priorem spiratione sumptâ expresè, non autem confusè; siquidem in eo priori, in quo Pater generat Filium, necessariò præsupponitur in suo esse constitutus; sic autem constitutus includit voluntatem, in qua confusè includitur spiratio; consequenterque hæc in Patre includitur confusè Sed contra, quia falsò supponunt, spirationem includi confusè in voluntate; ac proindè in Patre; cùm sit quid relativum; nihil autem relativum sic includitur in Essentia, neque in aliquo absoluto, ut patet ex dictis, & patebit ex dicendis.

157. Probatur secundò, quia spiratio activa est ipsum actuale exercitium spirandi; ergo si à Patre communicaretur Filio, priùs supponeretur in Patre exercitium spirandi Spiritum Sanctum, quàm generandi Filium; consequenterque prior esset spiratio, quàm generatio, & Spiritus Sanctus, quàm Filius.

158. Probatur tertiò, quia ideò Paternitas censetur quasi resultare à Natura Divina, quia illam supponit in ratione Naturæ; sed etiam spiratio activa supponit Patrem, & Filium constitutos in ratione Patris, & Filii; siquidem Spiritus Sanctus procedit à Patre, & à Filio ut ab uno Spiratore, & duobus suppositis, ut constat ex Concil. Lugdun.

ergo

ergo in utroque supposito quasi resultat.

159. Probatur quartò, quia si spiratio activa à Patre communicaretur Filio; aut ei communicaretur sub expressione relationis Spiratoris; aut actionis, seu productionis; aut principii, vel conditionis ad spirandum: Non primum, nam ut relatio Spiratoris, non resultat, nisi posito termino spirato, & à fortiori posito Filio: Non secundum: tum quia ut productio supponit principium, non solùm *ut quo*, sed etiam *ut quod*, quale est saltem partialiter Filius: tum etiam quia productio actualis statim secum defert terminum; & tunc prior esset Spiritus Sanctus, ut diximus, quàm Filius: Non tertium; tum quia rationem principii, aut conditionis ad spirandum non exercet: tùm etiam, quia dato, quod exerceat, requirit essentialiter Patrem, & Filium, ut in utroque subsistat, sicque debet utrumque supponere; non datur alia formalitas, sub quâ ei communicetur; ergo &c.

160. Dicent, posse Filio communicari sub expressione principii, vel conditionis ad spirandum; & ut actio, seu productio, ita tamen, ut opus non sit quod Pater statim spiret Spiritum Sanctum in eo priori, antequam generet Filium, licet pro tunc habeat voluntatem spirandi, & ipsam actualem spirationem; siquidem cùm Spiritus Sanctus sit Amor mutuus, & perfectissimus, requirit necessariò duas Personas, à quibus procedat; sicque Pater quodammodo Filium spectat, ut cum eo simul Spiritum Sanctum producat. Sed contra, quia ex hoc admittunt, posse dari actionem in aliquo priori, sive signo sine suo principio adæquato, id est sine Filio, & sine termino, id est sine Spiritu Sancto.

161. Oppositum tenent *P. Granad. tract. 1. d. 6. n. 11. P. Arrub. d. 129. cap. 1. n. 7. P. Amicus d. 19. num. 77.* & videtur magis placere *P. Soar. cit. num. 6.* Pro quibus: Objicies 1. Quidquid Filius habet, habet à Patre communicatum per generationem; sed habet relationem spirationis activæ; ergo illam habet à Patre communicatam. Respondeo distinguendo majorem: habet à Patre communicatum, aut in se formaliter, aut in radice; concedo majorem: semper in se formaliter; nego majorem: cùm autem Filius habeat à Patre formaliter Naturam, & in ea voluntatem, quæ est radix spirationis activæ indè resultantis, etiam illam habet à Patre communicatam in radice, non tamen in se formaliter.

162. Objicies 2. ex D. Aug. *de Trinit. cap. 27.* ait: ibi. *Pater Filio dedit, ut quemadmodum de se, ita de illo quoque procedat Spiritus*; ergo ex D. Aug. Filius non habet tantùm à Patre voluntatem, & radicale principium Spiritus Sancti, sed etiam actualem spirationem, quam per terminum *procedat* significavit. Respondeo D. Aug. sicut & alios Patres dicentes, Spiritum Sanctum procedere à Patre per Filium, & à Patre principaliter: Patrem communicare Filio quidquid habet, exceptâ Paternitate: & Filium accipere à Patre omnia, quæ habet; intelligendos esse de prædicatis absolutis, non autem de relativis, qualis est spiratio activa: aut si locuti sunt de spiratione activa, est solùm radicaliter, prout proximè diximus.

163. Objicies 3. Spiratio activa sequitur voluntatem; sed voluntas à Patre communicatur Filio; ergo etiam spiratio. Respondeo spirationem activam sequi voluntatem; non tamen ut est voluntas Naturæ Divinæ, sed ut est voluntas Patris, & Filii; siquidem Paternitas, & Filiatio sunt conditiones ad spirandum: undè consequenter supponit Patrem, & Filium, ex quorum voluntate resultat; ac proinde non potest supponi communicata per generationem.

164. Instabis: Licet voluntas in Filio sit posterior generatione, tamen Filio communicatur à Patre; ergo etiam licet spiratio activa sit posterior generatione, tamen Filio à Patre communicabitur. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia voluntas licet in Filio sit posterior comparata ad generationem, quatenùs illi communicatur secundariò, & concomitanter, tamen ut est voluntas Naturæ Divinæ, in se concipitur ut prior cõcomitanter cum intellectione, atque adeò potest in se, si non formaliter, & primariò, saltem secundariò, & concomitanter communicari: at verò spiratio activa ita est posterior respectu generationis, ut in nullo priori possit concipi ut spiratio Naturæ; siquidem cùm sit prædicatum notionale Patris, & Filii, est posterior omni prædicato absoluto; sicque solùm potest concipi ut resultans ex voluntate Patris, & Filii, qui supponuntur constituti: undè voluntatem esse posteriorem in Filio est posteriùs communicari; Spirationem autem esse posteriorem est resultare ex voluntate communicata.

165. Objicies 4. Quamvis creatio procedat ab omnibus Personis, tamen Pater communicat Filio Omnipotentiam; ergo etiam licet spiratio procedat à Patre, & Filio, tamen Filio communicabitur à Patre. Respondeo Patrem communicare quidem Filio spirationem, non tamen formalem, sed radicalem, id est voluntatem; sicut illi communicat creationem, non formalem, sed radicalem, id est Omnipotentiam.

166. Objicies 5. Si spiratio resultaret in Patre, & in Filio jam producto, posset dici prout sic producta, saltem virtualiter, & quoad nos; sicut ita dicuntur producta Attributa, quæ resultant ab Essentiâ; & dicitur omne ens, quod tale est per resultantiam; sed hoc non est dicendum; alioqui jam diceretur passiva, & non activa; ergo &c. Respondeo negando minorem, ad cujus probationem dicimus, spirationem adhuc esse activam realiter in ordine ad Spiritum Sanctum, cujus realis productio activa est. Patet in Paternitate, quæ virtualiter resultat à Natura, diciturque producta quoad nos virtualiter; & tamen est realis generatio activa Verbi Divini.

167. Quæres hîc: quomodò, seu quo ordine spiratio activa censeatur resultare? Certum est primò, hujusmodi resultantiâ non esse realem, & à parte rei, quia tunc esset realiter producta, & distincta, quod est contra fidem. Secundò, hujusmodi resultantiam esse solùm virtualem, & quoad nos, sive quoad nostrum modum concipiendi, qualis est resultantia Paternitatis à Natura Divina, quæ quidem resultantia ita fit: Primò intelligitur Natura Divina, nempè Intellectus, seu Intellectio essentialis; deindè in eadem Natura intelligitur voluntas, seu volitio; mox in Patre intelligitur intellectio formaliter, & volitio concomitanter; inde communicatâ in Filio intellectione formaliter, & volitione concomitanter, resultat in utroque spiratio activa ut productio, & ut relatio ad Spiritum Sanctum.

SECTIO VIII.

Qualenam sit munus Spirationis activa?

168. DIFFICULTAS 1. Utrùm spiratio activa sit constitutiva Patris, & Filii? Affirmant omnes, qui tenent, spirationem activam non esse unicam, & simplicem relationem, prout supra diximus, sed consurgere ex Paternitate, & Filiatione; consequenter enim dicunt, spirationem activam esse constitutivam Patris, & Filii formaliter in ratione Personæ, ita ut inadæquatè sumpta constituat Personam Patris, & inadæquatè sumpta constituat Personam Filii; quod *P. Arriaga d. 50. sect. 4. n. 21.* dicit, esse probabile. Cùm tamen hoc dictum probatissimi Authores plusquam temerarium censeant, prout supra diximus *n. 136.*

169. Conclusio sit: Spiratio activa non constituit Patrem, & Filium secundùm formalem rationem Personæ. Probatur, quia ratio formaliter constituens Personam est incommunicabilis; sed talis non est spiratio activa; communicatur enim Patri, & Filio; ergo &c.

170. Dices 1. Spiratio passiva constituit Personam in ratione Personæ; ergo etiam sic eam constituet spiratio activa. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia spiratio passiva est incommunicabilis; non ita tamen est spiratio activa, ut diximus.

171. Dices 2. Licet ratio Personæ ut sic sit communicabilis Patri, & Filio, illos tamen constituit in ratione Personæ; ergo idem dicendum de spiratione activa. Respondeo rationem Personæ ut sic esse quidem communicabilem Patri, & Filio, imò & Spiritui Sancto, tanquam gradum communem, sive univocum, sive analogum, de quo jam alibi in Logica, non autem tanquam aliquid singulare: at verò spiratio activa est relatio singularis, & communicabilis, ideoque non constituit Personam in ratione Personæ; ad hoc enim debebat esse incommunicabilis, sive incommunicabilitas alicujus Personæ singularis, respectu alterius Personæ singularis.

172. Difficultas 2. Utrùm spiratio activa pertineat ad constitutionem Patris, & Filii; non ut Personalitas, sed ut aliquid utrique commune; sicut Natura, licet sit communicabilis, est de constitutione Personarum? Negativè. Ita *D. Thom. P. Soar. lib. 5. de Trinit. cap. 6. n. 7. & lib. 10. cap. 4. P. Tanner. d. 4. dub. 7. n. 9. P. Arriaga d. 50. sect. 4. n. 21. & 22.* & alii. Probatur 1. quia Persona adæquatè constituitur ex natura, & subsistentia; sed spiratio activa, ut distincta virtualiter à Natura, & Paternitate, ac Filiatione, neque est Natura, neque subsistentia, ut statim dicemus; ergo non potest constituere Personam Patris, & Filii.

173. Probatur secundò, quia Pater, & Filius, ut tales sunt priores spiratione activa; siquidem Pater priùs ut Pater generat, & Filius generatur, quàm uterque spirent Spiritum Sanctum; ergo cùm spiratio activa supponat Patrem, & Filium constitutos adæquatè in ratione Patris, & Filii, non potest ad eorum constitutionem spectare.

174. Dices: Si spiratio activa non esset de constitutione Patris, & Filii, illos supponeret adæquatè constitutos; sed non ita supponit; alioqui esset accidens; siquidem illud, quod advenit rei, sive Personæ adæquatè constitutæ, est accidens; ergo &c. Respondeo negando minorem, ad cujus probationem, dicimus indè non sequi spirationem activam esse accidens physicè, & realiter; sicut enim physicè, & realiter non distinguitur à Persona Patris, & Filii, ita etiam physicè, & realiter eis non advenit, sicque quidquid est idem realiter cum Persona, physicè, & realiter est de illius constitutione.

175. Utrùm autem dicendum sit accidens metaphysicum, & quoad nos; aut etiam physicè virtualiter, quoniam, ut supra diximus, physicè virtualiter distinguitur à Personis? Hoc admittit P. Arriaga cit. proximè *n. 20.* & multi Recentiores; siquidem id nullum reputant inconveniens, quatenùs eodem modo dicunt, Attributa esse accidentia metaphysica respectu Naturæ, & spirationem respectu Personarum, cum quibus nos etiam supra locuti sumus *n. 134.* Attamen castigatiùs loquendo in rebus divinis, dicimus non habere rationem talis accidentis. Patet, quia licet ita à nobis concipi possit, est tamen sine fundamento ex parte Dei; siquidem fundamentum concipiendi accidens metaphysicum propriè dictum, est quasi unio, sive inhærentia; quidquid autem convenit Deo, etiam ut concipitur advenire, convenit, & advenit modo perfectissimo, nempè per identitatem; non verò per unionem, & inhærentiam, sicque ut perfectè subsistens eâdem subsistentiâ; ac proindè si aliter concipitur, sine fundamento concipitur; ergo &c.

176. Difficultas 3. Utrùm spiratio activa constituat Personam formaliter; seu quod idem est: an habeat rationem subsistentiæ formaliter? Negativè, Ita *P. Soar. lib. 5. de Trinitate cap. 8. n. 6. qui tom. 1. in 3. p. d. 9. sect. 3. Ad secundam*, dicit non esse magnum inconveniens, si spirationi activæ sua subsistentia concedatur, quatenùs ibi intendit defendere in Deo subsistentiam absolutam communicabilem omnibus Personis, de qua nos *infrà*, & jam alibi in Metaphys. ubi etiam de hac præsenti quæstione *tract. 2. d. 3. à num. 385.* ubi etiam totâ *sect. 11.* aliqua diximus de spiratione activa, quæ hîc prætereunda non erant, utpotè in hac materia maximè necessaria. Tenent etiam *P. Granad. tract. 10. d. 6. n. 13. P. Molin. 1. p. q. 31. art. 2. P. Ruiz de Trinit. d. 70. sect. 3. n. 21.* qui contrarium dicit periculosum, & temerarium. *P. Arriaga d. 51. n. 1. P. Martinon. d. 26. n. 21. & P. Amicus d. 19. n. 67.*

177. Probatur primò, quia Sancti Patres, & Theologi solùm numerant tres subsistentias relativas, quin faciant mentionem de quarta, cùm tamen dicant dari quartam relationem, prout supra diximus; ergo intelligunt hanc quartam relationem, nempè spirationem activam non habere rationem subsistentiæ formaliter. Confirmatur, quia Concil. Lugdun. & Florent. explicando unitatem principii, & Spiritûs sancti recurrunt ad unitatem virtutis spirativæ; non verò ad unitatem subsistentiæ, aut suppositi; ergo signum est non dari in spiratione activa rationem subsistentiæ formaliter.

178. Probatur secundò, quia de ratione subsistentiæ, prout alibi diximus in Metaph. & dicunt omnes communiter, est esse ultimus terminus complens naturam, illamque reddens incommunicabilem alteri termino; sed id non habet spiratio activa; siquidem communicatur Patri, & Filio, & per illorum subsistentias terminatur; ergo &c.

179. Probatur tertiò, quia sequeretur dari in Deo quatuor Personas; siquidem Persona nihil aliud est, quàm rationalis naturæ individua subsistantia, seu subsistentia; hoc autem est contra fidem; ergo &c.

&c. Dicent, spirationem activam non constituere Personam, quia est communicabilis, quod non potest stare cum ratione personalitatis ; maximè verò cum ratione subsistentiæ. Sed contra, quia personalitas vendicat incommunicabilitatem ex eo, quod sit subsistentia ; rationem verò personalitatis ex eo, quod sit subsistentia naturæ rationalis; ergo cùm spiratio activa sit in natura rationali, qualis est divina; aut vendicat cum ratione subsistentiæ rationem personalitatis, efficitque quartam Personam, quod est contra fidem ; aut si non vendicat rationem personalitatis, quia est communicabilis, neque etiam subsistentiæ ob eandem rationem.

180. Argues 1. In Deo admittitur subsistentia absoluta cum communicabilitate ; ergo etiam relativa spirationis activæ. Respondeo primò negando antecedens, ut diximus in *Met. tract. 2. d. 3. à n. 395.* & dicemus infra *d. 5. à n. 211.* Respondeo secundò, dato antecedente, negando consequentiam ; diversa ratio est, quia subsistentia absoluta habet effectum, quem præstet, nempè facere Naturam subsistentem communicabiliter : at verò subsistentia spirationis activæ non haberet quid præstaret ; siquidem Natura satis intelligitur subsistens per subsistentiam absolutam. Et hujus ratio est, quia cùm Natura Divina sit quid absolutum, sicque diversi ordinis à relationibus, indiget complemento ejusdem ordinis absoluti, quod proindè in illa præstabit effectum : at verò spiratio activa, cùm sit ejusdem ordinis cum aliis subsistentiis relativis Patris, & Filii, sufficienter per illas terminatur.

181. Argues 2. Licet spiratio activa sit subsistentia formaliter; (in hoc enim sensu procedit difficultas ; nam identicè, cùm sit idem cum Paternitate, & Filiatione, quæ sunt formaliter subsistentiæ, potest etiam dici subsistentia,) non ideò sequitur dari in Deo quatuor subsistentias, consequenterque quatuor Personas ; siquidem hujusmodi subsistentia solùm distingueretur virtualiter à Paternitate, & Filiatione, sicque non poneret cum illis in numero ; sicut non ponit subsistentia absoluta admissa ; neque Natura cum relationibus ; neque enim dicuntur in Deo quatuor res ; ergo &c. Respondeo negando antecedens, ad cujus probationem dicimus, solùm convincere, non esse admittendas quatuor subsistentias realiter distinctas, ut dicimus de Relationibus ; non tamen non dari tres realiter, & unam virtualiter distinctam, sicque tres Personas realiter, & unam virtualiter distinctam, quod repugnat ; sicut communi modo loquendi Patrum, & Conciliorum repugnat subsistentia absoluta. Quod verò Essentia cum Relationibus non faciat quatuor res, sicque non ponant in numero, provenit ex communi acceptione, quæ non multiplicat hos terminos *res, entitas, &c.* nisi multiplicitate reali.

182. Instabis: Etiam ex communi acceptione terminus *Persona* non multiplicatur, nisi posita reali distinctione ; ergo ex eo, quod spiratio activa sit subsistentia, non sequitur dari quatuor Personas, cùm non distinguatur realiter à Paternitate & Filiatione. Respondeo id ipsum esse inconveniens, quod scilicet detur personalitas non constituens personam. Accedit, quod licet illam non constitueret realiter distinctam, illam tamen constitueret distinctam virtualiter, quod etiam repugnat, ut diximus.

183. Argues 3. Spiratio activa est incommunicabilis Spiritui Sancto; ergo vendicat propriam rationem subsistentiæ, sive Personalitatis. Respondeo primò negando consequentiam ; subsistentia enim est incommunicabilitas simpliciter, ita ut nulli alteri termino communicetur : at verò spiratio activa, licet non communicetur Spiritui Sancto, communicatur tamen Patri, & Filio, quod satis est, ut non habeat rationem subsistentiæ, sed per illorum subsistentias subsistit.

Respondeo secundò distinguendo antecedens: 184.
est incommunicabilis Spiritui Sancto ex formali ratione subsistentiæ, sive ultimi termini ; nego antecedens : ex oppositione, & distinctione reali intercedente inter producens, & productum ; concedo antecedens : Undè sicut spiratio activa communicatur Patri & Filio, ut terminantibus, ita poterat communicari Spiritui Sancto, nisi aliundè repugnaret, nempè ex distinctione reali, qua posita, si daretur talis communicatio, fieret per unionem, & compositionem realem, quæ tolleret in Deo simplicitatem ; non autem per identitatem, quæ solùm admittitur in divinis, & non datur inter realiter distincta.

Argues 4. Spiratio activa conjungitur immediatè Naturæ Divinæ, ut volitio est, eamque determinat ad productionem Spiritus Sancti ; sed ratio immediatè determinãs Naturam vendicat rationem subsistentiæ ; ergo &c. Respondeo negando minorem ; dato enim quod spiratio activa conjungatur immediatè Naturæ, & non Paternitati, & Filiationi, ut conditio ad spirandum, non sufficit talis conjunctio ad rationem subsistentiæ ; alioqui intellectus, qui sic conjungitur, & determinat Naturam, esset subsistentia. Undè requiritur, quod illam ultimò determinet reddendo incommunicabilem alteri termino, quod spiratio activa non efficit. 185.

Argues 5. Actio spirandi debet tribui alicui supposito, ut principio *quod* ; siquidem *actiones sunt suppositorum* ; ergo spiratio activa habet rationem suppositi, sive subsistentiæ. Respondeo negando consequentiam ; si enim spiratio activa haberet rationem suppositi, quatuor darentur suppositа ; consequenterque quatuor Personæ, quod est contra fidem. Undè principium *quod* actionis spirandi est Paternitas, & Filiatio. 186.

Addo, etiam dato quod spiratio activa esset principium *quod* actionis spirandi, non ideò dicendam esse subsistentiam, & multò minùs suppositum ; aut propter rationem factam ; aut quia non omne principium *quod* est suppositum ; nam si per impossibile Deus non haberet subsistentias relativas, adhuc diceretur principium *quod* creaturarum, quas per Omnipotentiam produceret, quin obstaret proloquium illud ; quando enim actiones dicuntur suppositorum, idem valet, atque singularium. 187.

SECTIO IX.

Utrùm Spiratio activa exerceat munus complendi principium formale quo ; *aut originandi activè ?*

Dico 1. Spiratio activa non exercet munus complendi principium formale *quo* Spiritûs Sancti, neque ut ratio formalis, neque ut conditio. Ita 188.

D. Thom. 1. p. q. 36. art. 4. ad 1. & q. 40. art. 4. Cajet. Torref. & Thomiſtæ Recentiores *Arimin. in 1. diſt. 12. P. Soar. lib. 10. de Trinit. cap. 4. n. 3.* ubi contrariam ſententiam exiſtimat falſam. *P. Albertin. tom. 2. prædicam. Ad aliquid corol. 15. dub. 1. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 7. n. 9. Henric. ſum. a. 60. q. 5. Ægid. in 1. diſt. 11. art. 2. q. 2. & 3. Zumel. 1. p. q. 36. art. 4. d. 2. P. Arriaga d. 50. n. 15.* & alii. Probatur primò, quia non ſunt multiplicandæ formalitates, præſertim in divinis, abſque neceſſitate; ſed nulla datur neceſſitas admittendi formalitatem principii, aut conditionis ad ſpirandum; ſiquidem æquè benè poſſunt Paternitas, & Filiatio præſtare hoc munus; imò illis neceſſariò concedendum eſt, cùm actio debeat ultimatè denominare ſuppoſitum, quod illæ, non verò ſpiratio activa conſtituit, ut ſupra diximus; ergo &c.

189. Probatur ſecundò, quia idem eſt principium ſufficiens productionis per voluntatem, quod eſt ſufficiens productionis per Intellectum; ſiquidem idem eſt ſuppoſitum amans, & intelligens; ſed Paternitas cum Eſſentia conſtituit ſufficiens principium productionis per Intellectum; ergo etiam productionis per voluntatem.

190. Inferes: Ergo ſicut ſola Paternitas cum Eſſentia conſtituit principium generativum, ſola cum eâdem Eſſentiâ conſtituet principium ſpirativum. Reſpondeo negando illationem; licet enim Filiatio non requiratur ex eo, quod productio amoris ut ſic requirat eſſentialiter duas Perſonas diſtinctas, quæ ſint principium illius ut *quod*; requiritur tamen ex eo, quod Perſona Spiritûs Sancti ex ſuo proprio conceptu ſit nexus, ſive Amor mutuus duarum Perſonarum inter ſe, ideoque petit duas Perſonalitates, quæ cum volitione compleant unicum principium adæquatum *quod* ipſius Spiritûs Sancti.

191. Probatur tertiò, quia ad producendum ſolùm requiritur virtus productiva ut *quo*, & diſtinctio principii *quod* à termino producibili, ut patet ex ſupra dictis; ſed poſita voluntate in Patre, & Filio, intelligitur virtus ſperativa ut *quo*, nempè voluntas, & diſtinctio à termino ſpirabili, nempè ab Spiritu Sancto, proveniens à Paternitate, & Filiatione; ergo nihil aliud requiritur ad conſtituendum principium ſpirativum. Confirmatur efficaciter, quia Pater, & Filius, ut tales ſunt, opponuntur Spiritui Sancto; alioqui Paternitas, & Filiatio non diſtinguerentur ab Spiritu Sancto; ſiquidem in Divinis non eſt diſtinctio realis, niſi ubi eſt oppoſitio; ſed non opponuntur, niſi in ratione producentis, & producti; in Divinis enim non poteſt eſſe alia oppoſitio; ergo opponuntur ut principium ſpirativum termino ſpirabili; conſequenterque principium ſpirativum ſupponitur conſtitutum ad relationem ſpiratoris.

192. Oppoſitum tenent *Richard. in 1. diſt. 11. q. 3. & 4. Scot. diſt. 12. q. 1. ad 3. Rubio q. 1. Capreol. concl. 4. & ad 5. Ocham. q. 1. Gabr. q. 1. Argent. diſt. 7. a. 1. ad 3. P. Molin. 1. p. q. 26. art. 4. d. 2. §. Quo loco & ad 3. P. Vaſq. 1. p. d. 164. cap. 3. Zuniga de Trinit. d. 16. dub. 6.* quos citat, & ſequitur *P. Amicus d. 19. ſect. 3. num. 66.* & alii: pro quibus: Argues 1. Ut ſe habet generatio activa ad Filium, ita ſe habet ſpiratio activa ad Spiritum Sanctum; ſed illa complet principium generativum; ergo etiam hæc principium ſpirativum. Reſpondeo negando majorem: nam generatio activa conſtituit Perſonam; non ita verò ſpiratio activa, ut diximus, ſicque illa poteſt conſtituere, ſive complere principium generativum; & non ita hæc principium ſpirativum. Et hujus ratio eſt, quia generatio activa nihil ſupponit in Patre, aut Perſonam conſtituens, aut principium diſtinguens à termino generando præter ſe ipſam, ſub conceptu tamen hypoſtaſis, & Perſonæ; ſicque poteſt ipſum principium complere: at verò ſpiratio activa ſupponit Paternitatem, & Filiationem conſtituentes Perſonas, quibus principium ſpirativum, nempè volitio compleri poteſt, & conſtitui principium *quod*; ſicque neceſſaria ad id non eſt ſpiratio activa.

193. Argues 2. Paternitas ſolùm reſpicit Filium; & Filiatio ſolùm reſpicit Patrem; ſed principium conſtituitur per reſpectum ad terminum, qui reſpectu Spiritûs Sancti eſt ſola relatio ſpiratoris; ergo &c. Reſpondeo negando abſolutè majorem; nam ſi Paternitas, & Filiatio non reſpicerent etiam Spiritum Sanctum, ab eo non diſtinguerentur; ſiquidem in Divinis non poteſt eſſe diſtinctio, niſi ubi eſt oppoſitio Relationum. Verum quidem eſt, quod Paternitas ſolùm Filium, & Filiatio ſolùm Patrem reſpiciunt formali & expreſſo reſpectu quaſi prædicamentali producentis, & producti; cum quo tamen ſtare poteſt, quod etiam reſpiciant Spiritum Sanctum reſpectu implicito, & magis quaſi tranſcendentali ſpirativi ad ſpirabile; expreſsè enim illum reſpiciunt per ſpirationem activam.

194. Inferes: Ergo ſi Pater, & Filius per Paternitatem, & Filiationem complentur in ratione principii ſpirativi, per illasque reſpiciunt, & diſtinguuntur ab Spiritu Sancto, ſuperflua erit ſpiratio activa. Reſpondeo negando illationem: Paternitas enim, & Filiatio non illos diſtinguunt, *niſi* tantùm radicaliter, neque illos referunt quaſi prædicamentaliter ſub conceptu expreſſo relationis; ſicque ut ita referantur, & diſtinguantur formaliter, neceſſaria eſt ſpiratio activa, quæ conſtituit formaliter principium actu ſpirans ſub conceptu *originis*, & ſub conceptu expreſſo relationis illos *formaliter* refert ad terminum ſpiratum.

195. Argues 3. Ita eſt unum principium ſpirativum in Patre, & Filio *ad intra*; ſicut in tribus Perſonis eſt unum, & idem principium productivum *ad extra*; ſed hoc non conſtituitur Perſonalitatibus; ſiquidem creaturæ per ſe, & formaliter non dependent à Deo ut Trino, ſed ut Uno; ergo neque illud ſic conſtituetur Paternitate, & Filiatione, ſed ſpiratione activa. Reſpondeo ad argumentum ſic illud retorquendo: Ex eo, quod virtus productiva *ad extra*, etiam ſecluſis Perſonalitatibus, diſtinguatur à termino producibili, habet quidquid per ſe requiritur ad productionem *ad extra*, ideoque Trinitas non eſt per ſe conditio ad producendum; ergo etiam ex eo, quod *virtus* ſpirativa ſupponatur ad actualem ſpirationem diſtincta à termino ſpirabili, habet quidquid per ſe requiritur ad ſpirandum *ad intra*; ac proindè ſpiratio non eſt per ſe conditio ex parte principii.

196. Inſtabis: Perſonalitates non ſunt conditiones per ſe requiſitæ ad producendum *ad extra*, ut probat argumentum; ergo neque ſic erunt ad ſpirandum *ad intra*, ſed talis erit ſola ſpiratio activa. Reſpondeo negando conſequentiam; diverſa ratio eſt, quia cùm Natura Divina non exigat triplicem illam ſubſiſtentiam relativam ratione productionis *ad extra*; nam ſi Deus per impoſſibile unam tantùm haberet ſubſiſtentiam abſolutam, adhuc eſſet Omnipotens, & productivus *ad extra*; ſed tantùm id exigat ratione ſuæ perfectionis, & fœcunditatis; ideò creaturæ ſolùm materialiter, & non formaliter, ac per ſe exigunt

Tri-

Trinitatem in Deo: at verò virtus spirativa *ad intra* exigit per se Patrem, & Filium ut tales sunt; siquidem terminus, nempè Spiritus Sanctus, est per se, & essentialiter nexus, & amor mutuus Patris, & Filii per productionem, & communicationem à duobus suppositis, ideòque exigit per se eorum Personalitates.

197. Argues 4. Si principium spirativum supponeretur constitutum ad spirationem activam; aut constitueretur solo absoluto; aut absoluto simul, & relativo: Non primum; siquidem loquimur de principio *quod* realiter distincto à termino producto; nihil autem absolutum sic distinguitur à Persona producta: Non secundum; aut enim hoc relativum esset sola Paternitas; & hoc non; alioqui principium spirativum esset adæquatè in solo Patre: aut sola Filiatio; & hoc etiam non; alioqui esset in solo Filio, quod est erroneum: aut utraque simul, quod non est dicendum; siquidem multa sequerentur absurda; ergo &c. Respondeo principium *quod* spirativum, neque solo absoluto, neque absoluto, & sola Paternitate, aut sola Filiatione, ut conditionibus constitui, sed utrâque simul; neque indè inferri possunt aliqua absurda.

198. Infero 1. Ergo principium spirativum distingueretur realiter à generativo; siquidem generativum constituitur Essentiâ, & Paternitate; spirativum verò Essentiâ, Paternitate, & Filiatione; conjunctum autem ex Paternitate, & Filiatione distinguitur realiter à sola Paternitate distinctione includentis ab incluso. Respondeo primò, illationem in omnium sententia habere eandem vim; siquidem ipsi etiam Adversarii fatentur, Paternitatem, & Filiationem per se requiri ad spirandum, saltem remotè; sicque principium illas connotat essentialiter, & tamen non ideò dicunt principium generativũ esse realiter distinctum ab spirativo. Secundò (quod & omnes tenentur respondere,) principium spirativum non ita distingui à generativo secundùm id, quod dicit in recto, nempè secundùm virtutem spirandi; licet ita distinguatur secundùm id, quod dicit in obliquo; siquidem generativum prout sic dicit solam Paternitatem; spirativum autem Paternitatem, & Filiationem.

199. Infero 2. Ergo principium spirativum non est totum, & integrum in Patre; neque totum, & integrum in Filio, sed uterque indiget alio ad spirandum. Respõdeo primò sic retorquendo illationem: Pater, & Filius per se requiruntur ad spirandum, ut ipsi etiã Adversarii fatentur; ergo una Persona indiget aliâ ad spirandum; consequenterque nec totum, quod requiritur ad spirandum est in Patre, nec totum in Filio. Secundò, principium spirativum totum, & integrum esse in Patre; & totum, ac integrum esse in Filio secundùm rectum, & absolutum; siquidem tota & integra potentia, ac virtus spirativa est in Patre, & in Filio; licet non ita sit

200. secundùm obliquum, & relativum.

Infero 3. Ergo principium spirativum non est unum, & idem in Patre, & Filio, sed duplex, ac divisum; consequenterque duplex Spirator, quod repugnat Concil. Lugdun. & Florent. sæpe cit. quæ, ut declarent unitatem Spiratoris, recurrunt ad unitatem principii. Respondeo solutionem patere ex dictis; Pater enim, & Filius dicuntur unus, & idem Spirator secundùm eandem virtutem spirativam, quæ significatur in recto, in quo sensu intelligenda sunt Concil. cit. sicut dicuntur unus, & idem Deus ratione unius Deitatis, licet hæc Deitas, sicut & illa virtus connotet plures Personas, & subsistentias. Et hujus ratio est, quia nomina substantiva, ut sunt *Principium*, *Spirator*, *Deus*, & similia desumunt unitatem à forma, quæ dicitur in recto, & non ab illo, quod connotant; licet adjectiva eam desumant à subjectis, prout alibi diximus in Philosophia, in quo sensu possent dici plures spirantes, producentes &c. adjectivè.

Infero 4. Ergo spiratio activa esset accidens, 201.
saltem metaphysicũ; siquidem esset extra rationem omninò constituentem principium spirativum. Respondeo solutionem patere ex supra dictis *num. 134. & 175.* neque enim hîc habet difficultatem aliquam specialem; nam sive spiratio activa constituat principium spirativum, sive non, ut nos diximus, semper est virtualiter extra constitutionem Patris, & Filii, eisque censetur advenire jam constitutis in suo esse adæquato Personæ Divinæ. Undè miror hoc uti argumento, qui ei tenentur æquè respondere.

Infero 5. Ergo Spiritus Sanctus posset dici 202.
idem cum Patre & Filio in ratione spirandi; siquidem habet eandem voluntatem essentialem cum illis. Respondeo hanc illationem non habere specialem difficultatem in nostra, quàm in Adversariorum sententia, ut consideranti patebit: adhuc tamen negamus illationem, ut enim sic diceretur idem Spirator cum Patre & Filio, præter rationem illam essentialem debebat in se habere spirationem activam, quæ non in illo, sed in solis Patre, & Filio datur.

Infero 6. Ergo sicut Pater, & Filius in divinis, 203.
licet sint duæ Personæ, efficiunt unum principium respectu ejusdem Amoris Divini, nempè Spiritûs Sancti; ita etiam duo homines producentes simul eundem actum amoris, ad illum concurrerent, ut unum tantùm principium. Respondeo negando illationem; diversa ratio est, quia hi homines, non solùm haberent duas personalitates, sed etiam duas naturas, quæ sunt principia simpliciter actionum vitalium: at verò Pater, & Filius in divinis, licet habeant diversas Personalitates, habent tamen eandem Naturam, quæ dicitur de formali, sicque ob illam dictam de formali, & in recto dicuntur unus spirator, & non plures ob Personalitates dictas de connotato, & in obliquo, nisi cum addito, nempè adjectivè, ut diximus.

Dico 2. Spiratio activa constituit principium 204.
spirativum actu spirans; illudque simul refert ad terminum spiratum. Ita Doctores supra cit. *num. 188.* Probatur primò ex dictis præcedente conclusione. Secundò, quia Pater, & Filius actu spirant Spiritum Sanctum, ut unus Spirator, & unica spiratione, ut constat; tum ex dictis; tùm etiam ex Concil Lugdun. & Florent cit. atqui si Pater, & Filius supponerentur actu spirare ad relationem Spiratoris, supponerentur sic spirare per Paternitatem, & Filiationem, quod non est dicendum; alioqui jam spiratio esset duplex, nempè Paternitas, & Filiatio, quod supra negavimus *n. 136.* ergo &c.

Hinc Colliges primò, spirationem activam exer- 205.
cere munus originandi activè, seu producendi Spiritum Sanctum, quod idem est, atque habere rationem actionis, seu quasi actionis, & originis activæ. Secundò, habere etiam munus, seu rationẽ referendi, seu potiùs relationis quasi prædicamentalis referentis Spiratorem ad spiratum; non tamen id solùm habere, ut dicit *P. Amicus cit. n. 63.* asserere *P. Soar. cit.* neque enim *P. Soar.* id affirmat, ut legenti ipsum *P. Soar.* loco cit. constabit.

Tertiò, non dari unum constitutum immediatè 206.

ex Essentia, & spiratione activa, quod sit principium *quod* spirativum distinctum virtualiter à Patre, & Filio, sed spirationem activam supponere principium spirativum, nempè Essentiam identificatam Patri, & Filio, quibus immediatè identificatur, illosque actu spirantes, & formaliter expresè relatos constituere.

207. Quartò, in spiratione activa priùs esse rationem originis, quàm relationis; siquidem ratio originis est veluti fundamentum proximum illius, sicut est in creatis causalitas; fundamentum autem præsupponitur ad illud, cujus est fundamentum. Quintò, spirationem activam, ut origo est, esse priorem Spiritu Sancto, utpotè illius productio: ut relatio autem, esse posteriorem, cùm Spiritus Sanctus sit illius terminus, ad cujus positionem resultat. Sextò, rationes originis, & relationis quasi prædicamentalis in spiratione activa solùm distingui secundùm majorem expressionem conceptuum.

SECTIO X.

Vtrùm Relationes Divinæ dicant perfectionem?

208. ADvertes primò, quæstionem non procedere de Relationibus Divinis, prout sunt idem à parte rei cum Essentia; sic enim nullum est dubium, dicere in Deo eandem perfectionem essentialem, quam dicit ipsa Essentia; cùm non sint quid entitativè diversum ab ipsa Essentia. Secundò, solùm procedere de ipsis Relationibus, prout virtualiter distinguuntur ab Essentia, cui addunt virtualitates relativas. Tertiò, adhuc prout sic posse dupliciter considerari, aut in se; aut comparativè ad ipsam Essentiam. Undè:

209. Advertes quartò, perfectionem entitativam, de qua hìc agendum, esse duplicem: Altera est, qua ens constituitur in ratione completi in suo genere, ita ut nihil ei desit in sua ratione, diciturq; perfectio absoluta, non quòd solùm reperiatur in ente absoluto, sed quia datur in ente in ordine ad se considerato: altera, quæ consistit in ratione convenientiæ entitatis cum subjecto, quod perficit, diciturque relativa, non quod detur in solis relationibus, sed quia datur in ente in ordine ad aliud considerato. His positis.

210. Difficultas 1. Utrùm Relationes Divinæ dicant perfectionem in se, seu quam dicimus absolutam? Affirmativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 29. art. 3. Aureol. in 1. dist. 19. p. 2. art. 3. propos. 2. Ocham. q. 1. ad 1. Baccon. dist. 23. q. 1. art. 1. §. 2. & art. 3. & in 3. dist. 1. q. 1. art. 2. §. 2. Bannez 1. p. q. 28. art. 2. dub. 1. Zumel. ibid. d. 3. Zuniga de Trinit. d. 5. dub. 5. memb. 2. Gabr. in 1. dist. 7. q. 3. art. 3. P. Soar. lib. 3. de Trinit. cap. 9. n. 15. P. Vasq. 1. p. d. 122. cap. 2. P. Arrub. d. 105. P. Valent. 1. p. d. 2. q. 4. punct. 1. P. Granad. tract. 3, d. 5. sect. 2. n. 10. P. Tanner. 1. p. d. 4. q. 3. dub. 4. num. 3. P. Arriaga d. 49. sect. 3. P. Ruiz de Trinit. d. 29. P. Amicus d. 19. sect. 8. n. 199. P. Compton. tom. 1. d. 55. sect. 1. n. 4. P. Martinon. d. 25. sect. 9. P. Rhodez. tom. 1. d. 6. q. 2. sect. 7. §. 3.* & alii.

211. Probatur primò authoritate Patrum, quorum testimonia videri possunt apud Doctores cit. præsertim *P. Ruiz, & P. Martinon.* agnoscunt enim in Deo perfectiones Personales, ut fatetur D. Damascen. *lib. de Decret. primæ instit. cap. 1.* ibi: *Pater, ait, & Filius, & Spiritus Sanctus. Unusquisque enim eorum perfecta est hypostasis, & perfecta Persona.* Et *lib. 1. de Fide cap. 11.* dicit, Patrem, & Filium distingui perfectionibus personalibus. Confirmatur authoritate Ecclesiæ, quæ in Præfatione Missæ de Trinit. canit adorandam esse adoratione latriæ proprietatem Personalem: ibi: *Ut in Personis proprietas, & in Essentia Vnitas, & in Majestate adoretur æqualitas*; non autem adoratur, quod non habet excellentiam perfectionis. Dices cum *P. Molin.* adorari Trinitatem Personarum propter unitatem Essentiæ. Sed contra, quia Deus non adoratur solùm, quia Unus, sed etiam quia Trinus; sed non est Trinus ratione Essentiæ, sed ratione Relationum; ergo &c.

Probatur secundò rationibus: Prima, quia Relationes Divinæ prout distinguuntur virtualiter ab Essentia, habent veram rationem entis, ita ut constituant diversas entitates Personales realiter multiplicitas, non multiplicatâ Essentiâ; ergo etiam veram rationem perfectionis; siquidem perfectum, prout alibi diximus in Metaphysica, recurrit cum ente; cùm sit idem, atque integritas, sive bonitas, quæ est passio entis, ut etiam diximus in Metaphysica. Confirmatur, quia perfectum est, cui in suo genere nihil deest; sed Relationibus Divinis, ut tales sunt, in suo genere nihil deest; ergo &c.

Dicent 1. cum P. Molin. bonum, seu perfectum recurrere cum ente absoluto, non autem cum relativo. Sed contra, quia in ejus sententia *concluſ. 3.* relationes creatæ dicunt perfectionem; ergo etiam Divinæ. Secundò, bonum, & perfectum recurrere cum ente à Philosophis cognito; Philosophus autem non agnovit Trinitatem in Deo. Sed contra, quia Philosophi loquuntur de ente in totâ sua latitudine, & ex eo præcisè quod sit ens, dicunt esse bonum, & perfectum; Relationes autem Divinæ continentur sub ratione entis. Tertiò, bonum, & perfectum recurrere cum ente, aut ratione sui, aut ratione alterius. Sed contra, quia Relationes Divinæ ratione sui sunt ens; ergo & perfectio.

Secunda ratio est, quia Relationes Divinæ in se sunt subsistentiæ; sed conceptus subsistentiæ dicit perfectionem; siquidem esse formam de se aptam complere, & terminare naturam est perfectio; ergo &c. Confirmatur, quia Filiatio Divina, quà Relatio est formaliter, & aliis opposita sustentat Humanitatem Christi Domini; alioqui etiam aliæ illam sustentarent, dicerenturque incarnatæ, quod est hæreticum; ergo quà relatio est formaliter dicit perfectionem; siquidem implicat sustentare realiter naturam, illiusque perfectionem positivam supplere, qualis est subsistentia creata, & in se perfectionem non dicere.

Tertia ratio est, quia fœcunditas in Divinis completur Relationibus, saltem ut conditionibus, prout supra diximus; sed esse fœcunda completè est maxima perfectio Naturæ Divinæ; ergo &c. Quarta ratio est, quia negari non potest, Deum amare, & sibi complacere in Patre, Filio, & Spiritu Sancto, non solùm ut sunt unus Deus, sed ut sunt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus formaliter, in ipsaque generatione, & Spiratione; sed solum bonum, & perfectum potest esse objectum complacentiæ, ut per se notum est; ergo &c.

Oppositum tenent *Richard. in 1. dist. 24. art. 1. q. 3. ad 1. Major in 1. dist. 20. q. 1. & dist. 33. ad 2. Torres. 1. p. q. 28. a. 2. d. 3. p. 2. Scot. in 3 dist. 1. q. 1. &* 4. &

4. & quodlib. 5. a. 1. & 2. Durand. in 3. dist. 1. q. 3. n. 13. Arimin. in 1. dist. 19. a. 1. Capreol. dist. 7. q. 1. art. 2. & dist. 17. q. 1. ad 3. Ægid. dist. 4. art. 1. ad 11. Cajet. 1. p. q. 28. a. 2. Ferrar. 2. contr. gent. cap. 9. P. Molin. 1. part. q. 42. a. 6. d. 2. qui omnes dicunt Relationes Divinas, prout præscindunt ab Essentia, neque perfectionem, neque imperfectionem dicere, sed ab utroque abstrahere: Pro quibus.

217. Objicies 1. Si Relationes Divinæ, prout sic dicerent perfectionem; aut illam dicerent finitam; aut infinitam: Non primum; siquidem nihil divinum potest esse finitum, & limitatum: Non secundum; siquidem infinitum est immultiplicabile, utpotè quod includit omnia in eo genere; conceptus autem Relationis in Deo multiplicatur; Paternitas enim v. g. non includit omnem Relationem, cùm non includat Filiationem; ergo &c.

218. Respondeo primò retorquendo argumentum: Relationes Divinæ, ut ipsi Adversarii fatentur, dicunt entitatem veram; aut illam igitur dicunt finitam; aut infinitam: Non dicunt primum; ergo secundum: aut si (ut alii dicunt) præscindentem à finita, & infinita; hoc idem dicimus de illarum perfectione. Quia tamen videtur implicare rem determinatam, & singularem præscindere à ratione finiti, & infiniti. Resp. secundò negando minorem quoad secundam partem; dicunt enim perfectionem infinitam in suo genere, nempè Paternitas (sicque de aliis) in genere Paternitatis, cum quo stare potest multiplicitas in genere Relationis, prout supra diximus.

219. Objicies 2. Si Relationes Divinæ dicerent perfectionem, sequeretur, aliquam perfectionem esse in Patre, quæ non esset in Filio, & è contra; siquidem in Patre est Paternitas, quæ non est in Filio; & in Filio est Filiatio, quæ non est in Patre; sed hoc ex terminis est absonum; ergo &c. Respondeo concedendo sequelam; neque enim est inconveniens concedere, aliquam perfectionem relativam, sicut & relativam entitatem esse in Patre, quæ non sit formaliter in Filio, & è contra; hoc enim tam certum est, quàm certum, Patrem non esse Filium; neque Filium esse Patrem.

220. Inferes: Ergo plus perfectionis esset in omnibus Personis simul, quàm in singulis; hoc autem est contra D. Aug. *lib. 6. de Trinit. cap. 7. & 10.* ibi: *In summa Trinitate tantùm est una, quàtùm tres simul sunt; nec plus aliquid sunt duæ, quàm una*; ergo &c. Respondeo concedendo illationem, si loquamur de perfectione relativa & formaliter constitutiva Personæ; non autem de perfectione simpliciter. Undè.

221. Advertes, nunquam concedendum esse simpliciter, & absolutè, aliquam perfectionem esse in una Persona, quæ non sit in alia; aut plus perfectionis esse in omnibus simul, quàm in singulis, ut cum D. Aug. cit. docent etiam reliqui Patres: Primò, quia nomine *perfectionis* simpliciter, & absolutè venit perfectio absoluta; hæc autem est æqualis, & eadem in omnibus Personis. Secundò, quia licet veniat perfectio relativa sub nomine *perfectionis*, eadem etiam perfectio relativa, quæ est in una Persona, est etiam in alia, non formaliter, & constitutivè; neque enim Relationes oppositæ possunt constituere eandem Personam, sed virtualiter, & ut Patres, & Theologi loquuntur per *Circumincessionem*, de quo infra.

222. Objicies 3. Si Relationes Divinæ dicerent perfectionem, sequeretur, unâ esse aliâ perfectiorem; siquidem sunt diversæ speciei; species autem diversæ ex Philosopho *8. Met.* sunt inæqualis perfectionis; sequela verò non est admittenda, cùm sit contra fidem in Symbol D. Athan. ibi: *Tótæ tres Personæ coæternæ sibi sunt, & coæquales*; ergo &c. Respondeo negando sequelam; ad cujus probationem, (dato quod Relationes Divinæ quasi specie distinguantur: tùm quia sunt diversæ rationis: tum etiam quia distinctio numerica provenit ex limitatione in Deo non admittenda,) dicimus, posse diversas species, ut jam alibi diximus in *Logica tr. 2. d. 1. à n. 53.* esse æqualis perfectionis per mutuam prædicatorum æquipollentiam; quales essent duo conceptus duarum differentiarum individuantium: & duæ Uniones Hypostaticæ ad Patrem, & ad Filium, si darentur; Philosophus autem locutus est de speciebus subalternis. Addo, Relationes divinas non differre specie propriè, & positivè, sed negativè, quatenùs una non est alia, ut differentiæ individuantes; Philosophus autem loquitur de propriis speciebus.

223. Objicies 4. Relationes creatæ non dicunt perfectionem; siquidem conceptus relationis est communis relationibus rationis, & realibus; quod autem convenit cum ente rationis non participat veram rationem perfectionis, sicut non participat veram rationem entis; ergo idem dicendum de Relationibus Divinis. Respondeo negando antecedens, ad cujus probationem dicimus, conceptum proprium, & univocum relationis non esse communem relationibus rationis, sed solis realibus. Imò neque sic est communis conceptus analogicus proportionis propriæ; sicut non ita communis est proprius conceptus entis communis cum ente rationis. Addo, convenientiam illam, quæcumque illa sit in ratione communi, non tollere determinatum conceptum relationis realis, qui ex eo, quod sit talis determinatè, dicit determinatè veram entitatem, sicque veram perfectionem.

224. Objicies 5. Perfectio ex D. Ansel. dicitur illa, *quæ in quolibet melior est ipsa, quàm non ipsa*, sive opposita; sed Filio non est melior Paternitas, quàm Filiatio; aut è contra; alioqui aliqua perfectio deesset Patri, & Filio, quam meliùs esset in eis esse, quàm non esse, quod derogat eorum perfectioni; ergo &c. Respondeo allatam descriptionem per se solùm competere perfectioni simpliciter simplici. Utrùm autem tales sint Relationes Divinæ? Dicemus infra.

225. Objicies 6. Perfectum coincidit cum eo, quod est integrum, significatque aliquod totum; sed tales non sunt Relationes Divinæ; siquidem sunt partes integrantes, & componentes Personas; ergo &c. Respondeo argumentum, si valeret, etiam probare, Essentiam non habere perfectionem; siquidem etiam integrat, & componit Personas. Undè perfectum dicitur integrum, & totum in suo genere, quales sunt etiam Relationes, licet in genere personalitatis integrent, & componant Personas.

226. Objicies 7. Relationes totum suum esse habent in ordine ad aliud; ergo non habent perfectionem illam, quam diximus absolutam, licet habeant respectivam. Respondeo negando consequentiam; sunt enim ens in se, cujus passio est perfectio, sive bonum, idque non tantùm entis absoluti, sed etiam relativi, quod etiam est ens in se, licet tale sit per ordinem ad aliud.

227. Objicies 8. Si Relationes Divinæ dicerent perfectionem; aut dicerent, quam diximus absolutam; aut respectivam: Non primum; nihil enim absolutum includitur in Relationibus: Non secundum; perfectio enim respectiva solùm consi-

derat

deratur per ordinem ad subjectum; hoc autem non habent Relationes; ergo &c. Respondeo negando minorem quoad utramque partem; habent enim perfectionem respectivam, sive relativam in entitate, tùm quia ad integritatem entis relativi pertinent; tùm quia maximam habent convenientiam cum Natura, quam aliquo modo perficiunt, ut statim dicemus: & habent absolutam, prout ipsæ Relationes in se, & absque ordine ad Naturam considerantur secundùm suam entitatem physicam, & realem.

228. Difficultas 2. Utrùm Relationes Divinæ comparativè ad Essentiam dicant perfectionem? Advertes primò, non esse idem dicere in se perfectionem, quam supra diximus absolutam, & illam dicere comparativè ad Essentiam, quam etiam supra diximus perfectionem relativam; siquidem hoc secundum in Relationibus Divinis sonat, Essentiam perfici per illas; nam ut communiter docent Theologi, Creaturæ dicunt in se perfectionẽ; & tamen superadditæ Deo illum non perficiunt. Undè:

229. Advertes secundò, præsentem quæstionem inquirere: Utrùm Relationes Divinæ superaddant Essentiæ perfectionem? Negant Authores supra cit. *n. 216.* quatenùs docent, Relationes in se nullam dicere perfectionem; si autem illam in se non habent, quomodò illam, quam non habent, superaddere possunt Essentiæ? Oppositum tamen videntur sentire Doctores cit. pro contraria sententia *n. 210.* quatenùs absolutè affirmant, Relationes Divinas dicere in se perfectionem. Et ratio est, quia omnis forma, quæ talis est comparativè ad naturam, est ad illam perficiendam; siquidem de ratione formæ est perficere; sed Relationes Divinæ sunt veluti formæ subsistendi, non solùm in se, sed etiam comparativè ad Naturam; ergo comparativè ad illam sunt perfectiones; seu quod idem est illam in ratione subsistendi perficiunt. Confirmatur, quia subsistentiæ creatæ, non solùm in se, sed etiam per ordinem ad naturam, sunt perfectiones; ergo etiam divinæ.

230. Advertes tertiò, aliquos, ut utramque hanc sententiam concilient, asserere, Relationes Divinas comparativè ad Essentiam dicere perfectionem, non quidem intensivam, sed extensivam: Intensivam perfectionem dicunt, esse illam, quæ addit novum gradum perfectionis, quæ non supponitur in eo, cui additur: Extensivam autem, quæ novum gradum perfectionis non addit, sed eandem magis extendit. Undè cùm Natura Divina ex se habeat omnem omninò perfectionem, & ipsas Relationes eminenter contineat, non perficitur per illas perfectione intensivâ, sed extensivâ.

231. Verumtamen hic modus loquendi, ut jam alibi notavimus in Metaph. *tract. 1. d. 3. à num. 181.* præterquam quod faciat quæstionem de nomine, difficultatem non evacuat; siquidem perfectio per ordinem ad id, quod perficit, dicit ex suo conceptu intensionem, prout illud reddit dignius, & æstimabilius, quod si ita non reddat, impropriè dicitur ejus perfectio. Patet exemplo, nam quando quæritur, an Creaturæ additæ Deo faciant conflatũ perfectius? Non est sensus, an faciant extensivè majus? Hoc enim est evidens, idemq; tunc esset, ac quærere; an perfectiones creatæ essent diversæ à Divinis? Sed est sensus; an conflatum ex Deo, & creaturis sit quid perfectius, id est æstimabilius, ac solus Deus? Et in hoc sensu excitatur hîc præsens difficultas, nempè: Utrùm Relationes Divinæ comparativè ad Essentiam dicant perfectionem, id est, illam perficiant? In quo:

Resolutio sit: Relationes Divinæ comparativè ad Essentiam dicunt perfectionem. Ita expresè *P. Ruiz. de Trinit. d. 29. sect. 3. & 4.* ubi ostendit, futurum Deum imperfectum sine Relationibus, imò & ipsam Divinitatem, & substantiam absolutam, quod latè, & eruditè probat, ut assolet, authoritate Sanctorum Patrum. *D. Athan. orat. 2. & 3. D. Basil. lib. 4. contr. Eunomium. D. Aug. lib. 6. de Trinit. cap. 1. D. Greg. Nyssen. orat. Catech. cap. 5. D. Gregor. Nazianz. tract. de Fide orat. 49. D. Cyril. Alex. lib. 1. Thesaur. cap. 6. D. Hilar. lib. 12. de Trinit. D. Epiphan. hæres. 69. D. Leo. Magn. serm. 5. de Nativit. D. Thom. opuscul. 1. cap. 7.* & aliis. Deindè: 232

Probatur primò, quia Relationes Divinæ, cùm sint perfectissimæ subsistentiæ, alicujus Naturæ sunt subsistentiæ; ergo alicujus Naturæ sunt perfectiones; sed non naturæ creatæ; ergo Divinæ. Neque recurras ad rationem intensivi, & extensivi; siquidem, ut jam diximus, esse perfectionem extensivam, non est, esse perfectionem Naturæ, sed esse perfectionem diversam. Undè. 233

Probatur secundò, quia Attributa absoluta sunt perfectiones intensivæ ipsius Naturæ Divinæ; ergo etiam sic erunt Attributa Relativa. Probatur tertiò, quia perfectiùs concipitur Natura Divina ut fœcunda *ad intra*, quàm ut infœcunda; sed illius fœcunditas completur, saltem ut conditione per Relationes; ergo &c. 234

Probatur quartò, quia quando perfectio ex suo conceptu nullam dicit imperfectionem, perfectius est illam continere formaliter, quàm solùm eminenter; sed Relationes Divinæ addunt Essentiæ perfectionem, quæ ex suo conceptu nullam dicit imperfectionem, & quæ in Essentia formaliter non continetur; ergo &c. 235

Probatur quintò efficaciter, quia si Relationes Divinæ solùm adderent Essentiæ Divinæ perfectionem extensivam, cùm hanc etiam addant illi creaturæ, non magis perficeretur Essentia Divina ex conjunctione creaturarum, quàm ex conjunctione Relationum Divinarum; hoc autem non est dicendum; ergo &c. Confirmatur, quia licet causa creata contineat eminentet suum effectum, tamen conjunctum ex illa, & effectu insurgit intensivè perfectius; ergo etiam licet Essentia contineat eminenter Relationes Divinas, tamen ex earum conjunctione cum Essentiâ consurget aliquid intensivè perfectius. 236

Objicies 1. Natura Divina ut præscindens virtualiter à Relationibus, est summum, & infinitum bonum includens omnem perfectionem simpliciter in omni genere; sed simpliciter, & infinitè perfecto in omni genere non potest addi perfectio; alioqui jam tale non esset; ergo &c. Respondeo Naturam Divinam ut præscindentem virtualiter à Relationibus includere omnem perfectionem simpliciter absolutè, non verò relativè: Undè summè, & infinitè perfecto in genere absoluto nõ potest addi perfectio simpliciter, & absolutè; potest tamen addi secundùm quid in genere relativo. Patet, quia Naturæ Divinæ ut præscindit ab Attributis, non potest addi perfectio in genere Naturæ; potest tamen addi in ratione attributali. 237

Objicies 2. Relationes Divinæ, cùm totæ sint ad aliud, solùm habent esse *ad*; non autem esse *in*; sed nulla perfectio potest esse talis comparativè ad Naturam habentem se per modum subjecti, nisi per 238

per esse *in*; ideòque multi docent relationes creatas non dicere perfectionem, saltem respectu subjecti; ergo &c. Respondeo negando majorem quoad secundam partem; relationes enim habent esse *in* transcendens omne esse relativum; quod etiam habent relationes creatæ transcendens omne accidens: dicuntur tamen habere totum esse ad aliud, quatenùs non aliter sunt in subjecto, aut quasi subjecto, nisi illud ordinando, quod est speciale in relationibus.

239. Objicies 3. In eo, quod est secundùm quid ad illud, quod est simpliciter nulla datur perfectionis proportio; sed Essentia est perfectio simpliciter; Relationes autem secundùm quid, ut ex dicendis constabit; ergo &c. Respondeo majorem esse veram, quando *secundùm quid* tale dicitur ob limitationem, & imperfectionem positivam; non autem quando tale est ob oppositionem: at verò Relationes Divinæ non desinunt esse perfectiones simpliciter ob limitationem, & imperfectionem positivam, imò sunt perfectiones infinitæ simpliciter in suo genere, ut statim dicemus, sed ob solam oppositionem; unius autem infiniti simpliciter ad aliud similiter infinitum datur perfectionis proportio.

240. Objicies 4. Creaturæ comparativè ad Deum, si ei conjungantur, nullam addunt perfectionem; ergo neque Relationes Divinæ; utræque enim sunt perfectiones secundùm quid. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia creaturæ sunt perfectiones secundùm quid ob limitationem, & imperfectionem positivam; sicque quando Deo adduntur, adduntur tanquam imperfectum Deo omninò perfecto: at verò Relationes Divinæ aliter se habent, ut proximè diximus, sicque adduntur tanquam infinitè perfectum relativè Deo, sive Essentiæ absolutè perfectæ infinitè.

241. Objicies 5. Si Relationes Divinæ prout sic comparativè ad naturam dicerent perfectionem, multa sequerentur absurda non admittenda. Primum, Trinitatem, imò & quamlibet Personam divinam esse perfectiorem Essentiâ Divinâ. Secundum, Patrem v. g. non esse æquè perfectum, ac est Trinitas tota; siquidem Trinitas plures Relationes, seu perfectiones includit, quàm solus Pater. Tertium, Patrem esse perfectiorem Filio; nam si Relationes comparativè ad Essentiam dicunt perfectionem, cùm ratio producti, quæ soli Patri convenit, sit ex suo conceptu nobilior, quàm ratio producti, quæ convenit Filio, perfectius esset conflatum ex Essentiâ, & Paternitate, quàm ex Essentiâ, & Filiatione; hæc autem non sunt admittenda; ergo &c.

242. Respondeo negando majorem, undè: Ad primum dicimus non ex eo sequi Trinitatem, aut quamlibet Personam esse absolutè, & simpliciter perfectiorem Essentiâ, sed solùm relativè, & secundùm quid: præsertim, quia à parte rei Trinitas, & Essentia non distinguuntur, sicque realiter sunt eadem perfectio in omni genere absoluto, & relativo. Ad secundum etiam negamus ex eo sequi, Patrem esse minùs perfectum, quàm Trinitas; siquidem omnes perfectiones relativæ sunt æquales: undè per æquivalentiam tantum continet Pater, quàm Trinitas, & tantum Trinitas, quàm quælibet Persona; quælibet enim continet eandem Essentiam, & æqualem perfectionem Relationis. Ad tertium similiter negamus, conflatum ex Essentia, & Paternitate esse perfectius conflato ex Essentia, & Filiatione ob rationem proximè assignatam: neque ratio producti in Patre est perfectior ratione producti in Filio; siquidem utraque dicit rationem subsistendi perfectissimam, & utramque exigit Natura ex se æqualiter, ac necessariò; nam tam necessariò Pater est, quàm est Filius absque ulla ratione dependentiæ, quæ sola inducit inæqualitatem inter producens, & productum, ut patet in creatis.

SECTIO XI.

Qualis sit hæc Relationum Divinarum perfectio?

DIFFICULTAS 1. Utrùm hæc Relationum Divinarum perfectio sit in suo genere infinita? Affirmativè. Ita *P. Soar. lib. 3. de Trinit. cap. 12. n. 7. Aureol. in 1. dist. 19. p. 2. art. 2. propos. 2. Major ibid. q. unica. Ocham. in 1. dist. 19. q. 1. P. Tanner. d. 4. q. 3. dub. 4. n. 7. P. Ruiz d. 28. de Trinit. sect. 1. & 2. P. Amicus d. 19. sect. 8. n. 204. P. Compton. tom. 1. d. 54 sect. 1. n. 6.* & alii supra cit. Probatur primò, quia omnis Relatio Divina prout præscindit ab Essentia, (in quo sensu procedit difficultas, nam prout sunt idem cum Essentia nullum est dubium esse simpliciter infinitas;) habet in suo genere omnem perfectionem excogitabilem, caretque omni positivâ imperfectione; est ens indefectibile, æternum, &c. ergo est in suo genere infinita. 243.

Probatur secundò, quia Relationes Divinæ, ut diximus, prout præscindunt ab Essentia dicunt perfectionem; sed non finitam; ergo infinitam; siquidem omnis perfectio, aut est finita, aut infinita. Confirmatur, quia quælibet Origo in Divinis est infinita in suo genere; nempè Origo Filii habet omnem perfectionem sui generis, cùm non sit possibilis alia Origo Filii; ergo sic erit infinita Relatio, quæ in illa fundatur. 244.

Oppositum tenent *Marsil. in 1 dist. 3. q. 23. a. 3. corol. 5. Gregor. in 1. dist. 34. q. unica. art. 3. Durand. in 3. dist. 1. q. 3. num. 13. D. Bonav. in 1. dist. 7. art. 1. q. 2. Scot. in 1. dist. 26. q. 1. & dist. 2. q. 5. & quodlib. 5. art. 2. Richard. Argent. Capreol. Caiet. Ferrar. Canar.* & alii, quos citat, non tamen sequitur *P. Ruiz cit.* pro quibus: Oppones 1. Quod est infinitè perfectum, ut tale sit, debet includere omnem perfectionem excogitabilem, utpotè summè perfectum; sed non ita includunt Relationes Divinæ; non enim includunt perfectionem Essentiæ; ergo &c. Respondeo majorem esse veram de infinito simpliciter, & in omni genere; non autem secundùm quid, & in certo genere, ut sunt Relationes, quæ in suo genere includunt omnem perfectionem; sicque sunt infinitæ in tali genere. 245.

Oppones 2. Paternitas in Divinis est Relatio Divina; & tamen in genere Relationis non est infinita; siquidem non includit omnem perfectionem relativam; alioqui includeret Filiationem, & Spirationem passivam; consequenterque ab illis non distingueretur realiter; ergo &c. Respondeo Paternitatem, ut benè probat argumentum, & nos jam supra diximus, non esse infinitam in genere relativo, sed Paternitatis, in quo genere includit omnem perfectionem excogitabilem; idemque dicendum de aliis Relationibus in suo genere. 246.

Instabis: Ideò Paternitas non includit Filiationem, & spirationem passivam, quia illis opponitur; sed non ita opponitur spirationi activæ; ergo, ut 247.

sit infinita debet illam includere; sed hoc supra negavimus; ergo &c. Respondeo majorem non esse universaliter veram; siquidem poterant non opponi, & tamen non includi; neque enim opponuntur Essentiæ; & tamen illam non includunt formaliter, ut infrà dicemus.

248. Oppones 3. Relationes divinæ secundùm suum conceptum præcisum non sunt formaliter à se, sed tantùm identicè ratione Essentiæ; ergo etiam, non in se formaliter, sed identicè, & ratione Essentiæ erunt infinitæ. Respondeo dato antecedente (quod aliqui negant de Aseitate inadæquata excludente rationem causæ,) negando consequentiam; diversa ratio est, quia *Aseitas*, ut jam alibi diximus, & infrà dicemus, est propria, & constitutiva Essentiæ, sicque non potest Relationibus competere, quæ manent extra Essentiam ut ab illa distinctæ: at verò infinitas relativa, imò neque absoluta, est constitutiva Essentiæ, sed illius tantùm Attributum, sicque benè potest esse in Relationibus.

249. Difficultas 2. Utrùm plures Relationes Divinæ possint dici in Deo plures perfectiones cum addito, id est relativæ; sicque eodem modo dici, plura *entia*, *bonitates*, *res*, *entitates*, *æternitates*, *infinitates* reales, licet non omnes Relationes in Deo sint realiter distinctæ? Affirmativè. Ita *Ocham. in 1. dist. 19. q. 1. Aureol. in 1. dist. 19 p. 2. art. 3. propos. 2. Gabr. in 1. dist. 7. q. 2. art. 2. P. Valent. de Trinit. lib. 2. controv. cap. 12. P. Soar. lib. 3. de Trinit. cap. 9. à n. 14. & cap. 10. & tom. 1. in 3. p. d. 1. sect. 4. P. Tanner. d. 4. q. 3. dub. 4. n. 9. P. Amicus d 19. sect. 8. n. 206. P. Arriaga d. 49. num. 11.* & alii. Probatur, quia Relationes Divinæ, prout præscindunt ab Essentia, ut diximus, dicunt perfectionem infinitam, sunt *ens*, *bona*, *res*; &c. Deindè sunt plures; ergo benè potest dici, dari in Deo plures perfectiones, (sicque de aliis prædicatis) cum addito, nempè relativas; licet non ita possit dici absolutè, & sine addito; siquidem prout sic supponunt pro absoluto, quod in Deo est unum tantùm. Vide de his, aliisque prædicatis in *Metaphys. tract. 5. d. 1. sect. 5. à n. 166.* ubi plura diximus hujus loci propria.

250. Oppositum tenent *Capreol. Caiet. Ferrar. Canar. Scot. Durand. Richard. Argent. P. Molin. P. Bellarm. D. Bonav. in 2. dist. 38. Henricus quodlib. 1. q. 1. Greg. in 1. dist. 20 q. 1. art. 1. Major. in 1. dist. 19 q. unica. Marsil. 1. p. q. 28. art. 2. d. 3. p. 2. P. Vasq. 1. p. d. 122. cap. 6.* & alii, quos citat, & sequitur *P. Ruiz de Trinit. d. 30. sect. 3. num. 1.* pro quibus. Argues 1. Sancti Patres, ut videre est apud Doctores citatos, præsertim P. Ruiz, loquentes de perfectione Divina, loquuntur in numero singulari; ergo unica, & singularis perfectio datur in Deo. Respondeo Sanctos Patres illis in locis loqui de perfectione Divinâ absolutâ, quæ quidem est una; non autem de Relativâ, quæ est multiplex, ut etiam dixit D. Damascen. *lib. 1. de Fide cap.* 10. & 11. ubi dicit dari in Deo perfectionem personalem: ibi: *Perfectas, ait, ipsas hypostases, Personasq; dicimus, &c.* Personalitas autem est triplex; ergo & triplex perfectio.

251. Argues 2. Perfectio recurrit cum integritate; sed hæc in Deo est una; ergo una tantùm in Deo est perfectio. Respondeo in Deo unam tantùm esse integritatem absolutam, & secundùm Essentiam; non autem relativam; hæc enim est triplex realiter, & una virtualiter distincta, quales sunt Relationes Personales, & spiratio activa, sicque etiam tot sunt in Deo perfectiones relativæ.

Argues 3. Si in Deo diceretur dari hujusmodi perfectiones, quia in Deo dantur hujusmodi Relationes, sequeretur dari in Deo inæquales perfectiones, Deumque dici inæqualiter perfectum; siquidem tales Relationes sunt diversæ speciei; species autem ex Philosopho semper se excedunt sicut numeri; sed sequela non est admittenda; ergo &c. Respondeo primò negando minorem; nullum enim est inconveniens admittere quoad nos hujusmodi inæqualitatem; nam Attributa Divina sic etiam sunt inæqualia quoad nos, non tamen à parte rei; siquidem à parte rei, tam Attributa, quàm Relationes habent identitatem cum eadem Natura, quæ à parte rei includit omnem omninò perfectionem, aut formaliter, aut eminenter. Respondeo secundò negando sequelam, ut patet ex supra dictis *n. 222.* 252.

Argues 4 Ideò diceretur dari in Deo triplicem perfectionem, quia in Deo dicitur dari triplicem relationem; sed ex hoc non sequitur; siquidem cùm Relationes sint ad terminos, qui ab illis realiter distinguuntur, etiam sunt inter se realiter distinctæ; perfectio autem cùm sit in ordine ad subjectum, nempè Essentiam, quæ est una tantùm, etiam una tantùm erit ipsa perfectio; ergo &c. Respondeo argumentum solùm probare hujusmodi perfectiones solùm distingui virtualiter ab Essentia, & realiter inter se, quod non negamus. Accedit, falsum esse, perfectionem transcendentalem sumi per ordinem ad subjectum; alioqui ipsa Essentia non esset transcendentaliter perfecta, quia ad nullum subjectum dicit ordinem. 253.

Argues 5. Relatio formaliter ut talis secundùm quod ab alia distinguitur realiter, solùm reduplicat supra differentiam entis divini relativi, concipiturque ut differentia adjacens, & modificans ens; sed differentia entis, & illius modificatio ut talis, non est perfectio transcendentalis, nec entitas ratione sui; ergo neq; sic erit Relatio in Deo. Respondeo negando minorem, ut patet ex alibi dictis in Metaphysica; differentiæ enim, & modificationes entis eo modo, quo diximus distingui ab ipso ente, nempè per majorem expressionem conceptûs, illud perficiunt: at verò Relationes Divinæ, cùm à Natura distinguantur virtualiter perfectè, ut infrà dicemus, eo modo, quo ab illa distinguuntur, sunt perfectiones transcendentales, non solùm in se, sed etiam respectu ipsius Naturæ, prout supra diximus. 254.

SECTIO XII.

Virùm Relationes Divinæ sint perfectiones simpliciter simplices?

DIFFICULTAS 1. Utrùm Relationes Divinæ sint perfectiones simpliciter simplices? Negativè. Ita *Scot. quodlib. 5. art. 2. & in 1. dist. 2. §. Ad primam quæstionem, & dist. 19. q. 1. ad 2. Aureol. in 1. dist. 19. p. 2. art. 3. propos. 1. Caiet. 1. p. q. 28. art. 1. & 2. Gabr. in 1. dist. 7. q. 3. art. 3. Greg. dist. 19. q. 1. art. 1. P. Soar. lib. 3. de Trinit. cap. 10. n. 4. & tom. 1. in 3. p. d. 11. sect. 4. P. Amicus d. 19 sect 8. n. 205. P. Tanner. d. 4. q. 3. dub. 4. n. 8. P. Compton. tom. 1. d. 35. sect. 1. n. 7. P. Rhodez tom. 1. d. 6. q. 2. sect. 7. §. 3.* & alii. Probatur primò, quia perfectio simpliciter simplex, prout alibi jam diximus in *Met. tract. 1. d. 3. à n. 166.* cum D. Ansel. *in Monolog. cap. 5.* & communi Theologorum, est illa: *Quæ in quolibet ente* 255.

ente melior est ipsa, quàm non ipsa; quod ita intelligendum, ut diviso ente adæquatè in duas veluti differentias oppositas, & incompatibiles, illa sit perfectio simpliciter simplex, quæ melior est, quàm opposita; sed diviso ente in Patrem, & non Patrem, non melius est esse Patrem, quàm non esse Patrem; siquidem esse Filiũ est non esse Patrem; & tamen esse Filium est æqualis perfectio, quàm esse Patrem; ergo &c. Confirmatur explicando definitionem illam per conditionem impossibilem, quia si per impossibile Pater non esset Pater, sed Filius, non propterea esset perfectius ens, aut perfectius suppositum; ergo esse Patrem, & esse Filium non sunt perfectiones simpliciter simplices.

256. Probatur secundò, quia ad perfectionem simpliciter simplicem triplex communiter requiritur conditio: Prima, ut non involvat admistam imperfectionem: Secunda, ut non excludat majorem, aut æqualem: Tertia, ut includatur formaliter in Essentia Divina, id est in Deo, ut unus est; atqui secunda, & tertia non reperiuntur in Relationibus; siquidem mutuò se excludunt ab eodem supposito, cùm tamen sint æquales, ut patet ex supra dictis, & non includuntur formaliter in Deo, ut unus est, ut infrà dicemus; ergo &c. Confirmatur, quia alioqui aliquid perfectionis simpliciter simplicis esset in Patre, quod non esset in Filio, & è contra, consequenterque nulla Persona esset adæquatè perfecta in omni genere perfectionis simpliciter simplicis; hoc autem non est dicendum; ergo &c.

257. Oppositum tenent *Greg. in 1. dist. 20. q. 1. art. 1. & dist. 34. q. unica art. 3. ad 6. Major. in 1. dist. 19. q. unica ad 1. Gabr. in 1. dist. 7. q. 3. art. 3. Ocham. ibid. q. 1. ad 1. P. Valent. lib. 2. controv. cap. 12. P. Vasq. d. 122. cap. 4. n. 10. & cap. 6. & 7. Caiet. 3. p. q. 3. art. 1.* quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 30. de Trinit. sect. 9. num. 5. P. Arriaga d. 49. sect. 1. subsect. 3.* & alii: pro quibus: Objicies 1. Perfectio simpliciter simplex videtur esse illa, quæ in subjecto, cui convenit, melior est ipsa, quàm non ipsa; siquidem ad perfectionem simpliciter simplicem non requiritur, quod sit melior respectu illius, cui non convenit; alioquin gradus rationalis non esset perfectio simpliciter, quia equo, cui non convenit, non melior est ipsa, quàm non ipsa, cùm sit illius destructiva; sed quælibet Relatio Divina melior est in Persona, cui convenit, quàm ejus carentia; ergo &c.

258. Respondeo negando majorem; neque enim prout sic benè explicatur perfectio simpliciter simplex; nam si solùm esset comparanda ad subjectum, cui convenit, quælibet perfectio esset simpliciter simplex; sicque hinnibile esset perfectio simpliciter simplex, quia respectu equi, cui convenit, melior est, quàm non hinnibile; siquidem hoc ejus essentiam destruit.

259. Objicies 2. Perfectio simpliciter simplex est illa, quæ à subjecto, cui convenit, nullam excludit perfectionem majorem, aut æqualem; sed relationes Divinæ ita se habent; nam licet inter se opponantur, tamen à Natura nullam excludunt perfectionem absolutam, aut relativam; siquidem omnes identificantur in eâdem Naturâ Divinâ; ergo &c. Respondeo negando minorem; ad cujus probationem dicimus, relationes Divinas, licet non excludant à Natura perfectionem majorem, aut æqualem, illam tamen excludere à supposito, quod etiam participat rationem entis; perfectio autem simpliciter simplex est illa, ut diximus, quæ in quolibet ente melior est ipsa, quàm non ipsa.

260. Objicies 3. Subsistere est perfectio simpliciter simplex; siquidem respectu Dei, imò & respectu entis, melius est subsistere, quàm non subsistere; sed Deus subsistit relationibus Personalibus; ergo hæ sunt perfectiones simpliciter simplices. Respondeo distinguendo majorem: est perfectio simpliciter simplex, si sumatur prout dicit modum existendi perfectè; concedo majorem: sic autem præscindit à relationibus, ut quid absolutum: prout dicit incommunicabilitatem suppositi; nego majorem; sic enim dicunt oppositionem æqualis perfectionis.

261. Objicies 4. Melius est Deo esse Trinum, quàm non esse Trinum; sed est Trinus per relationes Personales; ergo &c. Respondeo esse Trinum respectu Dei dicere collectionem plurium perfectionum relativarum, & non unam simplicem, de qua est quæstio. Præterquam quod non debent comparari solùm cum Deo, sed cum unoquoque ente, seu supposito; tota autem Trinitas non est perfectior quâlibet Personâ.

262. Objicies 5. Saltem disjunctivè melius est respectu cujusque entis esse aut Patrem, aut Filium, aut Spiritum Sanctum, quàm non esse Patrem, aut Filium, aut Spiritum Sanctũ; ergo saltem disjunctivè dicunt perfectionem simpliciter simplicem. Respondeo relationes Divinas sic disjunctivè sumptas non dicere perfectionem simpliciter simplicem; hæc enim debet sumi determinatè, & non disjunctivè, nam perfectio disjunctiva est multiplex, & non una tantùm; alioqui esse Deus, aut creatura; substantia, aut accidens; corpus, aut spiritus esset perfectio simpliciter simplex.

263. Infertur: Ergo saltem esse Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum collectim erit perfectio simpliciter simplex. Resp. negando illationem; tunc enim Trinitas in quâlibet Personâ non est melior ipsa, quàm non ipsa, licet sit melior in Deo. Accedit, quod Trinitas, prout sic nihil aliud est, quàm omnes tres relationes; & cùm omnes sigillatim non sint perfectiones simpliciter simplices, etiam neque collectim.

264. Objicies 6. Perfectio adæquatè dividitur in simpliciter, & secundùm quid; sed relationes Divinæ non sunt perfectio secundùm quid; siquidem hæc dicit imperfectionem, quæ in Deo non est admittenda; ergo sunt perfectiones simpliciter. Respondeo negando minorem, ad cujus probationem dicimus, perfectionem secundùm quid admittere imperfectionem, aut positivam, si sit creata, aut negativam, si sit Divina, quatenùs scilicet non includit omnem perfectionem, sed eam tantùm, quæ sibi debetur; aut cum aliquâ habet oppositionem; quam imperfectionem negativam admittimus in relationibus Divinis, utpotè quæ propriè imperfectio non est.

265. Objicies 7. Melius est esse Patrem quàm non esse Patrem; siquidem esse Patrem dicit fœcunditatem; melius autem est esse, quàm non esse fœcundum; ergo Paternitas est perfectio simpliciter. Respondeo in Patre melius esse Patrem esse, quàm non esse Patrem ob rationem assignatam; non ita tamen melius esse in Filio, & Spiritu Sancto esse Patrem, quàm non esse Patrem, quod necessarium erat ut Paternitas esset perfectio simpliciter simplex, quæ debet considerari respectu cujuslibet subjecti, & non tantùm illius, cui convenit, ut diximus. Accedit, quod Paternitas solùm dicit fœcunditatem identicè, & arguitivè, & prout sic est perfectio absoluta, ac proindè simpliciter simplex; datúrque in omnibus Personis, cùm in om-

nibus detur Natura fœcundissima: nos autem non loquimur de perfectione simpliciter simplici arguitivè, & identicè, sed quæ talis sit formaliter, quam negamus esse Relationes Divinas.

266. Objicies 8. Licet Persona Divina non constituatur intrinsecè Relationibus oppositis, nempè Pater Filiatione; constituitur tamen saltem extrinsecè, quatenùs Filiatio est ad Patrem, & Paternitas ad Filium; ergo Relationes Divinæ prout sic sunt in singulis Personis, consequenterque sunt perfectiones simpliciter simplices. Respondeo perfectionem simpliciter simplicem, ut diximus, esse illam, quæ melior est ipsa, quàm non ipsa in quolibet, in quo est propriè, sivè in quo est idem per identitatem, sicque non sufficere quemlibet modum essendi minùs proprium, qualis ille foret, quidquid dicat P. Granad. alioqui omnes perfectiones creatæ essent simpliciter simplices, quia omnes sic impropriè, & eminenter sunt in Deo.

267. Objicies 9. Paternitas est melior Filiatione Divinâ; siquidem meliùs est dare, quàm accipere; & meliùs esse à se, quàm ab alio; ergo &c. Resp. negando antecedens, ad cujus probationem dicimus perfectiùs esse dare, quàm accipere in creatis, ubi causa dans esse est independentior, quàm effectus illud accipiens; siquidem ex effectu arguimus causam, non tamen è contra, cùm causa posit esse sine effectu; quod licet non ita sit in causis necessariis, id provenit ex imperfectione causæ, non autem ex perfectione, sive intrinseca ratione, aut entitate effectûs: at verò in Divinis aliter se res habet; licet enim non detur dependentia inter procedens, & productum, datur tamen æqualis necessitas existendi, ita ut tam necessariò sit producens, quàm terminus productus, non ex eo solùm, quod habeat principium determinatum; siquidem hoc esset habere necessitatem ab extrinseco, sed ex se, & ex sua intrinseca ratione: Undè cùm habeat æqualem necessitatem existendi ab intrinseco, & principium producens æquè sit propter se, & propter terminum productum, quo pacto etiam se habet terminus productus; indè fit, quod in divinis non sit meliùs dare, quàm accipere, cùm utrumque sit æquè necessarium ex intrinseca ratione, & dantis, & accipientis.

268. Objicies 10. Quando dicitur, perfectionem simpliciter simplicem esse illam, quæ in quolibet subjecto melior est ipsa, quàm non ipsa, aut alia opposita, intelligitur sub conditione impossibili, nempè si per impossibile posset subjectum mutare suam perfectionem in oppositam, melior ei esset opposita; cùm autem sit impossibile, melior est ipsa, quàm non ipsa; sed ita se habent Relationes Divinæ; ergo &c. Respondeo adhuc prout sic non esse perfectiones simpliciter simplices; nam aut in ea suppositione maneret subjectum idem; aut diversum: Si primum, tunc non ei melior esset ea perfectio, quàm opposita; siquidem esset contra ejus naturam: Si secundum, mirum non est, quod melior ei esset talis perfectio, non tamen esset simpliciter simplex; alioqui quælibet perfectio talis esset de facto; siquidem respectu sui subjecti melior est ipsa, quàm illius opposita.

269. Difficultas 2. Utrùm Relationes Divinæ sint veluti modi respectu Essentiæ Divinæ? Affirmativè. Ita *Hencicus 2. p. sum. a. 55. q. 6. Alex. 1. p. q. 44. Albert. 1. p. q. 44. memb. 2. D. Bonaven. 1. ad 25. a. 1. q. 2. & dist. 19. p. 2. a. 1. q. 1. ad 3. Richard. in 1. dist. 2. a. 2. q. 3. Marsil. in 1. q. 6. a. 3. ad 8. Aureol. in 1. dist. 19. p. 2. art. 4.* quos citat, & sequitur *P. Ruiz lib. 12. de Trinit. sect. 5. n. 3. P. Soar. lib. 4. de Trinit. cap. 6. n. 4. P. Vasq. 1. p. d. 120. cap. 6. n. 27. & d. 126. cap. 6. n. 25.* & alii. Ante probationem:

270. Advertes primò, difficultatem non procedere de modo, qui talis sit realiter respectu Essentiæ. Patet, quia non est realiter modus, nisi qui realiter afficit, & modificat, neque sic potest realiter afficere, & modificare, nisi quod realiter distinguuntur à re modificata; sed non ita distinguuntur Relationes ab Essentiâ Divinâ, ut patebit ex infra dicendis; ergo &c. Secundò, solùm procedere de modis qui addunt perfectionem veluti modalem impropriè, & sublatis imperfectionibus, quatenùs solùm modificant per identitatem, suppositâ distinctione virtuali, de qua infra dicemus. Hoc posito.

271. Probatur primò authoritate Sanctorum Patrum D. Justin. in expositione Fidei. ibi: *Nomina hæc*, inquit, *non ad essentiam attinere, sed ad modos subsistentiæ, &c.* D. Damascen. lib. 1. Fidei cap. 9. 11, & 13. ibi: *Non substantiæ sunt indicia, sed habitudinis ad invicem, & modi subsistendi.* Idem insinuant *D. Basil. lib. 4. contra Eunom. sect. 2. D. Greg. Nyssen. lib. ad Ablabium. D. Gregor. Nazian. orat. 29 & Concil. Later. cap. Damnamus. de sum. Trinit.* ubi dicit Personas esse substantiales, id est, non differre substantiâ; sed differunt Relationibus; ergo illas non intelligit Concilium nomine substantiæ; ergo si non conveniunt nomine substantiæ, sunt modi substantiæ.

272. Probatur secundò, quia quod est commune, & indifferens, modificatur, & determinatur per proprietates peculiares, & veluti individuales; sed Essentia Dei est communis, & indifferens tribus Personis; modificatur autem, & determinatur per Relationes, ut sunt proprietates veluti individuales; ergo &c.

273. Probatur tertiò, quia subsistentia est terminus essentiæ; terminus autem modificat rem terminatâ; sed relatio, seu personalitas est subsistentia terminâs Essentiam; ergo illam modificat; consequenterq; est illius modus. Confirmatur, quia Relationes Divinæ præcisè sumptæ non sunt de primario conceptu, & quidditate Essentiæ; sicut etiam subsistentiæ creatæ, sive terminus substantiæ creatæ, imò & accidentis, non sunt de quidditate, & primario conceptu substantiæ, sive rei terminatæ, sed tantùm illius modi; ergo etiam sic erunt Relationes Divinæ respectu Essentiæ.

274. Oppones 1. Modi non fiunt per productionem, sed aut per simplicem motionem localem, ut figura, Ubi, &c. aut alio genere actionis non productivæ novæ entitatis, sed modificativæ alicujus, aut naturâ, aut tempore præexistentis; atqui Filiatio, & Spiratio passiva producuntur verâ, & propriâ productione, suntque illius termini substantiales; ergo sunt realitates, & non modi substantiæ Divinæ.

275. Respondeo majorem bene procedere in creatis, non autem valere in divinis; siquidem in creatis subsistentiæ solùm habent munus terminandi naturam; sicut etiam alii modi solùm habent modificare realitatem, ideòq; ab aliquibus Authoribus dicuntur puri termini: at verò Relationes Divinæ non solùm habent terminare Naturam Divinam, sed etiam constituere, & distinguere Personas; cùm autem in Divinis non admittatur distinctio realis, nisi media oppositione originis producentis, & producti, inde est, quod Relationes, quæ solùm non communicantur, sint termini veræ productionis, licet sint modi substantiæ Divinæ;

Divinæ; nèque enim sunt puri termini, sed tales modi.

276. Oppones 2. Modus distinguitur modaliter à suâ realitate; sed Relationes solùm virtualiter distinguuntur ab Essentia, ut infra dicemus; ergo non sunt illius modi. Resp. majorè esse veram de modis creatis, qui tales sunt à parte rei, qui licet absque suis realitatibus existere non possint, possunt tamen realitates sine illis existere, prout alibi diximus in Physica: at verò in divinis aliter se res habet; siquidem ibi Relationes sunt modi virtualiter, quatenùs manent extra Essentiam, à quâ virtualiter distinguuntur, & suo modo modificant, & terminant.

277. Oppones 3. Licet Relationes non sint de conceptu primario Essentiæ, ut Natura est, sunt tamen de illius conceptu, ut substantia est; sed hoc sufficit, ne dicantur illius modi, sed sint ipsa Essentia, & Substantia Divina; ergo &c. Respondeo negando majorem; neque enim Relationes sunt de conceptu formali Essentiæ, ut Natura est, neque ut substantia est, cùm non includantur in conceptu formali Essentiæ, sivè substantiæ absolutè sumptæ, ut infra dicemus; alioqui non possemus verè dicere Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum esse eandem omninò Essentiam, & Substantiam, cùm Relationes sint veluti rationes eorum distinctivæ; hoc autem est contra Sanctos Patres, & Theologorum sensus.

278. Oppones 4. Spiratio activa est Relatio Divina; & tamen non est terminus Naturæ, neque substantiæ Divinæ; ergo neque illius modus. Respondeo negando consequentiam; adhuc enim est illius modus, quatenùs est origo, & veluti actio determinans Naturam ad certam productionem, quod sufficit, ut patet in actionibus creatis, quæ licet sint modi, non respectu agentis, sed termini producti, quatenùs cum hoc, & non cum illo identificantur; Spiratio tamen activa, quia cum principio producente, & non cum termino producto identificatur, non hujus, sed illius est modus.

SECTIO XIII.

Quomodò Relationes Divinæ ab Essentiâ distinguantur?

279. HUjus difficultatis occasione disputant hìc aliqui de distinctione Attributorum à Natura, & inter se, mutuâque eorum inclusione, quod quia magis proprie ad materiam de Attributis spectat, & de illo jam satis in Metaphys. *tract. 1. d. 3. à n. 775.* de solâ distinctione Relationum à Natura, mutuâque inclusione, quod proprium est hujus loci, agemus, etiam si de illa jam egerimus loco proximè citato, neque enim prætercundam censuimus adeò præcipuam in hac materiâ difficultatem, cùm omnes de illa hìc mentionem faciant. Undè:

280. Notabis primò, distinctionem, prout alibi diximus in Metaphys. *tract. 1. a. 7. à n.* 201. adæquatè dividi in realem, & rationis: prima datur à parte rei: Secunda non nisi per intellectum pluri-ficantem rem unam realem in plures intentionales. Pugnant aliqui pro tertio membro distinctionis, nempè virtualis; alii verò sumunt distinctionem virtualem pro distinctione rationis, & promiscuè utuntur his nominibus. Neutrum placet: ne tamen nostrum judicium similiter displiceat.

Notabis secundò, distinctionem virtualem dupliciter sumi posse: Primò prout idem valet, atque distinctio in potentia, & tunc datur, quandoliceet nõ dentur plura actu, nec à parte rei, nec per intellectũ, dantur tamen plura potentialiter. Et si ita sunt plura potentialiter, ut reductâ potentiâ ad actum, fiant plura actu ex natura rei, distinctio illa virtualis est ex natura rei potentialis; ut effectus, qui potentialiter continentur in causa, in qua sunt actu unum, potentiâ tamen distinguuntur realiter. Si tamen ita sunt plura potentialiter, ut solùm per intellectum possint actu plurificari, tunc distinctio illa virtualis erit distinctio rationis potentialis; sic perfectiones Divinæ, quatenùs intellectus illas non plurificat, distinguuntur virtualiter, id est per rationem potentialiter. 281.

Secundò sumitur distinctio virtualis actualiter, quæ prout sic datur in rebus secundùm se absque operatione intellectûs, & idem valet, atque distinctio eminentialis: & cùm distinctio absolutè supponat pro reali, quæ est simpliciter, & absolutè distinctio; idem etiam valet distinctio virtualis absolutè loquendo, atque distinctio realis, non formaliter, sed eminenter, quatenùs scilicet, quamvis non sit propria distinctio, sed potiùs identitas, tamen quoad effectus, qui identitati non repugnant, idem præstat, atque propria, & realis distinctio; ac proinde quæ sic distinguuntur, licet formaliter non sint plura; ita tamen sunt unum, ut tale unum possit sortiri effectus plurium; sicque possit terminare plures conceptus formales; vendicare rationem plurium conceptuum objectivorum; de se invicem negari; & absque operatione intellectûs subjici prædicatis contradictoriis, quæ sunt effectus distinctionis realis. Hoc posito. 282.

Dico 1. Relationes Divinæ aliquo modo, saltem virtualiter, aut per rationem distinguuntur à Naturâ Divinâ. Ita omnes Doctores Catholici, qui id cõmuniter supponunt, adeò ut oppositum (quidquid in aliis materiis dicant Nominales) judicent erroneum, ut videre est apud *P. Ruiz de Trinit. d. 12. sect. 4. P. Martinon. d. 3. & 25. sect. 3. n. 29.* & alii. Probatur, quia prædicata contradictoria non possunt absque aliqua distinctione verificari; siquidem evidens est, quod de eodem secundùm idem non potest simul idem prædicatum affirmari, & negari; alioqui posset aliquid simul esse, & non esse; existere, & non existere, quod directè, & immediatè est contra lumen naturale; sed de Natura, & Relationibus Divinis verificantur prædicata contradictoria; ergo Natura, & Relationes aliquo modo distinguuntur. 283.

Probatur minor, consequentia enim rectè colligit, quia de fide est, & constat ex Concil. Florent. *sess. 18. §. Divina substantia*: ibi: *Substantia*, inquit, *cum Personis communicat; proprietates verò nequaquã communicabiles sunt.* Et *sess. ult. in litteris unionis*: *Omnia*, inquit, *quæ Patris sunt, ipse Pater unigenito Filio suo dedit gignendo, præter esse Patrem.* Et Concil. Toletan. 6. &. 11. *in fidei professione*, affirmat, solum Filium assumpsisse Humanitatem in eo, quod proprium est Filii; non quod est commune Trinis; ex quibus, & aliis similibus constat, veras esse has propositiones: *Natura communicatur; Paternitas non communicatur: subsistentia Verbi terminat immediatè Humanitatem: Natura non terminat immediatè Humanitatem: Pater generat, & Filius generatur; Natura neque generat, neque generatur: Natura non producit, neq; producitur; Filius producit, Spiritus Sanctus producitur*; sed hujusmodi propo- 284.

sitiones sunt contradictoriæ; ergo non possunt de eodem sine aliqua distinctione verificari.

285. Confirmatur primò, quia idem secundùm idem non potest esse principium conveniendi, & differendi; sed Personæ Divinæ conveniunt in eadem Natura; differunt verò in Relationibus; ergo hæ, & illa aliquo modo distinguuntur. Secundò, quia Natura Divina est una, & eadem in tribus Personis; subsistentiæ autem relativæ sunt tres; sicque Personæ sunt idem in Natura, non tamen in proprietatibus; & Pater, Filius, & Spiritus sanctus sunt idem Deus, non tamen eadem Persona; ergo necessariò fatendum est, rationem Personæ aliquo modo distingui à ratione Deitatis; siquidem quando sola nomina distinguuntur, & res significata est omninò eadem, non possunt contradictoria verificari propter solam nominum diversitatem; sic enim supposito quod *ensis*, & *gladius* idem significent, nihil potest negari de ense, quod affirmetur de gladio.

286. Dicent primò cum Nominalibus Concil. Rhemense sub Eugen. III. definire: *Nec aliqua ratio Theologica*, inquit, *inter Naturam, & Personam divideret, &c.* Sed contra, quia Concil. cit. solùm ibi damnat errorem Gilberti, de quo infrà, qui nomine distinctionis, seu rationis theologicæ intelligebat distinctionem realem, prout hæc opponitur distinctioni, seu rationi mathematicæ, quam dicebat virtualem, seu rationis: non autem excludit prædictum Concil. omnem distinctionem, etiam rationis inter Naturam, & Personalitates, ut dicemus.

287. Dicent secundò, digniùs, & perfectiùs concipi Simplicitatem Divinam, si nulla ibi omninò distinctio intercedat. Sed contra primò, quia cùm simplicitas non opponatur distinctioni, sed compositioni, benè potest stare aliqua distinctio absque compositione, sicque cum summa Dei simplicitate, prout alibi diximus. Secundò, quia falsò supponitur perfectiùs concipi Personam Divinam absque distinctione; siquidem distinctio virtualis (quæ saltem debet admitti,) cùm fundetur in eminentia, importat perfectionem; sicque concipere Personam Divinam absque distinctione virtuali, esset illam concipere sine perfectionis eminentia; consequenterque imperfectam. Vide dicta *in Met. tr. 1. d. 3. à n. 776.*

288. Dico 2. Relationes Divinæ non distinguuntur realiter à Natura. In hoc maximè erravit Gilbertus Porretanus Pictavienſis Episcopus, cujus error damnatus fuit in Concil. Rhemensi sub Eugenio III. & quem ipse Gilbertus retractavit, ideoque non fuit contumax, neque hæreticus, ut dicit *P. Soar. lib. 4. de Trinit. cap. 2. n. 3.* Hanc Gilberti sententiam sequutus est non longo intervallo *Durand. in 1. dist. 5. q. 1. n. 5. & dist. 33. q. 1. & dist. 34. q. 2. & in 3. dist. 1. q. 2. n. 15* quatenùs asserit, Relationes Divinas distingui à Natura modaliter, quam etiam opinionem ex iisdem principiis fidei erroneam dicunt cum *D. Thom. P. Soar. P. Vasq.* & alii infrà citandi. Contra hos errores utriusque sententiæ sic præsens conclusio probatur.

289. Primò authoritate Sanctorum Patrum, & Concil. apud *P. Soar. lib. 4. de Trinit. cap. 4. & P. Ruiz de Trinit. d. 11. sect. 3. & 4.* specialiter verò ex Concil. Later. *de sum. Trinit. cap. Damnamus*: ubi Concil. definit in Deo non esse quaternitatem rerum; esset autem quaternitas rerum, si Relationes Divinæ essent realiter, aut modaliter distinctæ à Natura; siquidem jam Natura esset res diversa à tribus relationibus; ergo &c.

Dicent primò, Concil. solùm velle non esse in Deo quaternitatem Personarum. Sed contra primò, quia Concil. apertè loquitur de quaternitate rerum. Secundò, quia intendebat, quamlibet Personam Divinam esse omninò simplicem; hoc est non compositam realiter ex Naturâ, & subsistentiâ diversis: ibi: *Id, quod est Pater, est Filius, & Spiritus Sanctus, idem omninò*: quæ ultima verba stare non possunt cum distinctione reali, aut modali.

Dicent secundò, relationes Divinas comparatas ad Naturam non esse res, sed modos; sicque non dari illam quaternitatem rerum. Sed contra, quia licet modus videatur minùs distingui à realitate, quàm res, realiter tamen est entitas diversa, & res simpliciter distincta, quo sensu verè dicitur, quod subsistentia hominis sit res distincta ab ejus humanitate. Additur, quod ab aliis Concil. aliis in locis expresè negatur in Deo distinctio in re inter Naturam, & relationes, ut habetur in Concil. Rhemens. & Florent. *sess. 17. 18. 19. & 25.* ibi: *Nè ipsam eandem substantiam re, non autem solâ ratione ab hypostasibus, & Personis differre, credere videamur*: hoc autem stare non potest cum tali distinctione.

Secundò probatur rationibus: Prima ratio est, quia in divinis non est distinctio, ubi non est relationis oppositio, ut clamant Concilia, & Sancti Patres; sed relationes non opponuntur Naturæ, cùm hæc sit quid absolutum; ergo neque ab illa realiter distinguuntur. Secunda ratio est, quia Deus est omninò simplex, ut definitur in Concil. Lateran. sub Innocent. III. sed non esset omninò simplex, si in re admitteret compositionem ex Natura, & relationibus; siquidem omnimoda simplicitas omnem excludit compositionem; ergo &c.

Dicent primò; distinctio realis, quam relationes habent inter se, non destruit simplicitatem Divinam; ergo neque eam destruet distinctio inter ipsas, & Naturam. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia una Relatio non ordinatur ad componendum cum alia, imò potiùs ei opponitur, ratione cujus oppositionis ab ea distinguitur: at verò ordinarentur ad componendum cum Natura; siquidem ei realiter unirentur, sicque destruerent summam Dei Simplicitatem.

Dicent secundò: Ad compositionem requiritur ratio actûs, & potentiæ, sine quo stare potest distinctio; ergo &c. Respondeo primò negando antecedens; nam partes Continui v. g realiter componunt; & tamen non habent rationem actûs, & potentiæ. Respondeo secundò, dato antecedente, negando consequentiam; *Relationes* enim haberent rationem actûs, & Natura rationem potentiæ, quatenùs Natura esset determinabilis realiter per relationes ad Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum.

Tertia ratio est, quia quando concretum verificatur de abstracto, aut è contra, non possunt non esse idem realiter, & simpliciter; sed Natura Divina in abstracto verificatur de Relationibus in concreto, ut patet, tùm ex illo Christi Domini Joan. 14. *Ego sum via, veritas, & vita*: tùm ex frequenti usu Scripturæ: Joan. 1. *In ipso vita erat*: tùm ex Concil. Later. *cap. Damnamus de sum. Trinit.* ibi: *Quælibet trium Personarum est illarum, videlicet, substantia, essentia, seu Natura Divina.* Concil. Rhemens. Concil. Nicæn. *lib. 2. §. Sancta, & Magna*: ibi: *Divinitas non est una Persona, sed*

sed tres Personæ. Concil. Ephesin. cap. 14. ibi: *Ipse quoque Spiritus Sanctus potentia, & sapientia est*, ergo simpliciter, & realiter sunt idem, & non realiter distincta.

296. Probatur Major, quæ sola indiget probatione, quia neque abstractum de concreto, neque è contra possunt verificari in sensu formali; siquidem concretum est totum, & abstractum est pars; pars autem formaliter non verificatur de toto, neque è contra, ideò enim hæ sunt falsæ: *Album est albedo: albedo est album: homo est humanitas: animalitas est animal*; ergo solùm possunt verificari in sensu identico; sed quæ non sunt idem, non possunt habere sensum identicum; ergo si ita verificantur, non distinguuntur, sed sunt simpliciter idem.

297. Confirmatur primò, quia ideò illæ propositiones: *albedo est album: homo est humanitas*: sunt falsæ absolutè, etiam in sensu identico, quia *homo* involvit subsistentiam distinctam, quam nullo modo involvit *humanitas*; & *album* involvit subjectum, quod nullo modo involvit *albedo*; ergo &c. Secundò, quia aut Natura habet actu, & formaliter negationem relationum; aut non: Si primum; ergo non possunt mutuò verificari: Si secundum; ergo habent identitatem, & non distinctionem.

298. Quarta ratio est, quia ut optimè argumentabatur D. Bern. contra Gilbertum, si relatio Divina est in re quid distinctum, ac diversum à Deitate; aut est quid increatum formaliter; aut creatum; nam in re singulari, & realiter distincta non potest præscindi ab hoc, quod sit quid creatũ, aut increatum: Non dices esse aliquid creatum: tùm quia pones in Deo aliquid limitatum, & imperfectum realiter: tùm etiam quia ut definit Concil. Rhemens. *art. 3. Credimus*, inquit, *nec aliquas omninò res, sive Relationes, sive singularitates, vel unitates dicantur, & hujusmodi alia in Deo esse, quæ sint ab æterno, & non sint ipse Deus*: Si dicas esse formaliter increatum; ergo erit aliud summum bonum distinctam habens naturam increatam; ac proindè plures entitates erunt plures Dii; aut saltem erunt aliquid Dei, non autem Deus, quæ omnia repugnant; ergo &c.

299. Impugnato Gilberti errore, & Durandi sententiâ, sequebatur impugnanda sententia Scoti *in 1. dist. 2. quæst. 4. §. Sed hîc restat. & dist. 8. q. 3. §. Ad quæstionem*, asserentis, relationes Divinas distingui quidem à parte rei à Natura actu, non realiter, ut dicebat Gilbertus, neque modaliter, ut docuit Durandus, sed formaliter, ita ut in ejus sententia Relatio addat supra Naturam entitatem, non quidem realiter, aut modaliter, sed solùm formaliter distinctam. Undè malè aliqui hanc Scoti sententiam eâdem fermè censurâ notant, atque opinionem Gilberti, & Durandi, cùm tamen Subtilissimus Doctor cautiùs locutus fuerit, ut ait *P. Soar. lib. 4. de Trinit. cap. 4. n. 2.* nunquam enim, ait P. Soar. vocavit distinctionem realem, sed formalem, aut ex natura rei; imò locis proximè citatis dicta *q. 4. §. Sed hîc restat*, vocat distinctionem virtualem, & negat esse realem actualem, concluditque posse vocari rationis. Undè abstinendum judico à censurâ opinionis, quam integra schola tot sapientissimorum hominum, & nobilissima Religiosorum familia luce publicâ tuetur.

300. Verumtamen cujuscunque sit prædicta opinio, si re ipsa ponat entitatem relationis à parte rei actu formaliter distinctam ab entitate Naturæ, improbanda omninò est: Primò, quia sequeretur dari in Deo quaternitatem rerum formaliter contra Concilia, & Sanctos Patres, de quibus supra. Secundò, quia sequeretur dari in Deo distinctionem actualem à parte rei, ubi non est à parte rei oppositio relativa. Tertiò, quia sequeretur, Deum, seu Personam Divinam non esse à parte rei formaliter simplicem. Quartò, quia sequeretur, non posse à parte rei absolutè verificari concreta de abstractis, & è contra; cùm à parte rei actu non sint idem. Quintò, quia sequeretur, esse in Deo aliquam entitatem formaliter, quæ non sit Deus; &c. Neque terminus *formaliter* mitigat rigorem difficultatis; siquidem diversæ formalitates actu distinctæ à parte rei, sunt diversæ entitates, quarum una verè, & in re non est alia; alioqui non sunt actu diversæ, sed eadem entitas. De hoc tamen jam latiùs in *Met. tract. 1. d. 3. à n. 812.*

SECTIO XIV.

Proponitur Sententia tenenda.

301. Onclusio 1. sit: Relationes Divinæ solùm virtualiter distinguuntur à Natura Divina. Ita *D. Thom. 1. p. q. 28. art. 2. & q. 39. art. 1. & 2. & lib. 2. contr. gentes cap. 4. Magist. in 1. dist. 8. 33. & 34. Alexand. 1. p. q. 56. memb. 2. Albert. 1 p. q. 39. memb. 2. art. 1. D. Bonav. in 1. dist. 7. art. unico q. 3. Henric. Ægid. Richard. Gregor. Aureol. Major. Marsil. Capreol. Ferrar. Caiet. Bannez. Canar.* & alii, quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 11. de Trinit. sect. 3. n. 2. P. Soar. lib. 4. de Trinit. cap. 2. & 4. n. 5. P. Vasq. 1. p. d. 120. cap. 4. P. Mol. 1. p. q. 28. art. 2. d. 5. P. Tanner. d. 4. q. 3. dub. 2. num. 8. P. Amicus d. 19. sect. 4. n. 89. P. Arrub. d. 100. cap. 3. P. Arriaga d. 42. sect. 5. P. Præposit. 1. p. q. 28. a. 2. P. Martin. d. 25. sect. 3. P. Compton. tom. 1. d. 53. sect. 2. n. 5.* & alii. Probatur facilè ex supra dictis, quia relationes Divinæ aliquo modo distinguuntur à Natura Divina; sed non realiter, non modaliter, neque formaliter; ergo virtualiter. Vide dicta in *Met. tract. 1. d. 3. à num. 829.*

302. Utrùm autem hujusmodi distinctio virtualis inter Naturam, & Relationes Divinas sit intrinseca ex natura rei; an solùm extrinseca per ordinem ad diversum modum concipiendi intellectûs; sive ut alii dicunt, sit solùm distinctio rationis? Major est difficultas: pro qua: Advertes primò, distinctionem virtualem intrinsecam ex natura rei illam esse, secundùm quam de eadem entitate formaliter indivisibili opus est verificari prædicata secundùm se contradictoria, & intrinseca, nullo habito respectu ad extrinsecum, & conceptionem intellectûs: distinctionem verò virtualem extrinsecam illam esse, secundùm quam opus non est à parte rei verificari contradictoria, nisi per ordinem ad aliquid extrinsecum, aut per ordinem ad conceptionem intellectûs.

303. Secundò, distinctionem illam virtualem intrinsecam solùm reperiri posse in Deo; siquidem solus Deus propter suam infinitatem ita æquivalet rebus realiter distinctis, ut capax sit prædicatorum, quæ in creatis reperiri non possunt absque distinctione reali, ut sunt *produci*, & *non produci*; *communicari*, & *non communicari*, quæ de eadem entitate verificantur in Deo absque reali distinctione: distinctionem autem illam extrinsecam reperiri etiam in creatis, quatenùs una entitas ita æquipollet pluribus, ut ab ea possint oriri effectus diversi,

diversi, aut diversæ considerationes, ut ab eadem anima intellectio, & volitio; conceptus substantiæ spiritualis intellectivæ, &c. Hoc posito.

304. Conclusio 2. sit: Relationes Divinæ distinguuntur virtualiter physicè, & intrinsecè à Natura Divina. Ita *P. Valent. 1. p. d. 1. q. 13. punct. 3. ad 3. & d. 2. quæst. 4. punct. 1. & quæst. 13. punct. 1. cum Cajet. hic q. 39. art. 1. P. Herice tract. 2. d. 12. cap. 1. n. 5. P. Tanner. 1. p. d. 2. q. 2. dub. 2. & d. 4. q. 1. dub. 4. & q. 3. dub. 3. n. 6. P. Arriaga d. 42. sect. 5.* asserens hanc distinctionem à nullo Catholico negari posse; illam etiam videtur tenere *P. Soar. lib. 4. de Trinit. cap. 4. n. 15.* quatenùs illam vocat *ex natura rei*, licet non absolutè, & simpliciter, sed cum addito, nempè *virtualis ex natura rei*.

305. Probatur unico, sed efficaci fundamento, quia de eodem secundùm idem non possunt verificari prædicata contradictoria, ut est principium per se notum; siquidem de *quolibet uno verum est affirmare, aut negare*; sed independenter ab omni extrinseco respectu, aut considerationeintellectûs, de Natura, & Relationibus verificantur à parte rei contradictoria, ut est de Fide; siquidem de Fide est communicari à parte rei Naturam, & non relationem; Relationem produci, & non Naturam; Patrem generare, & generari Filium; Naturam verò neque generare, neque generari, quæ omnia secundùm se sunt prædicata contradictoria, & intrinsecè competunt Deo absque omni respectu extrinseco, aut ordine ad intellectum; ergo Natura, & Relationes, quarum ratione verificantur à parte rei, in aliquo sensu à parte rei non sunt idem; non realiter, neque formaliter, ut diximus; realiter enim, & formaliter à parte rei sunt idem; ergo solùm possunt, imò sunt non idem physicè virtualiter, & æquivalenter.

306. Confirmatur, quia licet animal, & rationale in homine virtualiter distinguantur, non sufficit hujusmodi distinctio, ut producatur animal, non producto rationali; aut ut communicetur rationale, non communicato animali; sed id fit in divinis à parte rei; ergo major est illa capacitas, quâ Natura Divina communicatur, non communicatâ relatione, & quâ Relatio producitur, non productâ Naturâ; consequenterque major æquipollentia distinctionis, sive major est distinctio virtualis, quæ datur inter illas.

307. Oppositum tenent *D. Thom. 1. p. quæst. 28. art. 2. P. Mol. ibid. d. 5. P. Vasq. 1. p. d. 120. cap. 6. n. 26. P. Granad. tract. 3. de Trinit. d. 3. sect. 4.* & alii Recentiores, quorum argumenta sunt in duplici genere; quædam enim contendunt, Relationes distingui actu à parte rei à Natura, sive realiter, sive modaliter: quædam autem neque virtualiter intrinsecè, sed solùm per rationem distingui. Igitur quoad primum argumentorum genus.

308. Argues 1. Quando è duobus extremis singularibus unum à parte rei reperitur alicubi sine alio, distinguuntur inter se à parte rei realiter, aut modaliter, aut saltem formaliter; sed Natura Divina reperitur in Filio sine Paternitate, & in Patre sine Filiatione; ergo sic ab illis distinguitur. Respondeo majorem esse veram in creatis, ubi res singularis ob sui limitationem non potest per identitatem communicari pluribus realiter distinctis: secùs autem in divinis, ubi Natura Divina ob suam infinitatem est communicabilis per identitatem pluribus realiter distinctis; sicque potest eadem esse in Patre, & in Filio, licet neque Paternitas sit in Filio, neque Filiatio in Patre. Et hujus ratio est, quia ob suam infinitam capacitatem ita virtualiter continet distinctionem, ut hæc faciat in divinis, quod in creatis efficere non potest, nisi distinctio realis.

Argues 2. Idem non potest esse principium realiter conveniendi, & realiter differendi; sed Personæ Divinæ conveniunt realiter in Natura, & differunt realiter in Relationibus; ergo Relationes, & Natura non possunt esse idem realiter, sed realiter distingui. Respondeo eodem modo, idem non posse esse principium conveniendi, & differendi realiter, quando illud ob sui limitationem non æquipollet pluribus realitatibus, ut accidit in creatis: aliter verò quando ita æquipollet pluribus realiter distinctis, ut se habeat respectu diversorum, cum quibus est idem, ac si ab eis distingueretur realiter, ut fit in Divinis. 309.

Inferes: Ergo Relationes Divinæ sunt diversæ realitates, & eadem simul realitas; quod autem sint eadem, & diversæ, videtur repugnare. Respondeo Relationes Divinas esse diversas realitates relativas, & inter se; sed esse eandem entitatem absolutam in Natura, quod non repugnat. 310.

Argues 3. Si Relationes nõ distinguerentur realiter à Natura, & actu à parte rei, etiam non ita distinguerentur inter se; siquidẽ *quæ sunt eadem in uno tertio, sunt idem inter se*; sed hoc est contra fidem; ergo &c. Respondeo ut jam alibi diximus, hoc proloquium non habere locum in divinis ratione distinctionis virtualis intrinsecæ per infinitam æquipollentiam, ratione cujus Natura Divina ita se habet, ac si realiter distingueretur à Relationibus, sicque est per identitatem realem communicabilis pluribus realiter distinctis. Patet, quia ex eo, quod Petrus, & Paulus sint idem in homine per intellectum, non sequitur esse idem inter se per intellectum ob æquivalentiam intentionalem naturæ; ergo etiam ex eo, quod Pater, & Filius in Divinis sint idem realiter in Natura, non sequetur esse idem inter se realiter ob infinitam, & realem æquivalentiam ejusdem Naturæ communicabilis. 311.

Argues 4. De eadem entitate formaliter indivisibili non possunt verificari duo prædicata contradictoria; sed hæc affirmantur de Natura, & Relationibus; siquidem Natura communicatur, Relationes non communicantur; Natura neque generat, neque generatur; neque producit, neque producitur: Relatio autem, sive Persona generat, & generatur; producit, & producitur; ergo Relationes non sunt idem formaliter actu cum Natura. Respondeo primò negando cum aliquibus absolutè majorem: sufficit enim, inquiunt, distinctio virtualis rationis ad verificanda contradictoria; nam in Petro v. g. natura solùm virtualiter per rationem distinguitur ab ejus differentia individuante; & tamen de natura verificatur *cognosci*, quando præscinditur, & non ita de differentia: Actio, & Passio sunt idem à parte rei formaliter; & tamen quà actio respicit agens, & non ita respicit quà passio. 312.

Non placent, confundunt enim prædicata intentionalia, & per ordinem ad extrinsecum cum prædicatis physicis, & per ordinem ad intrinsecum; siquidem *cognosci*, & *non cognosci* sunt prædicata intentionalia, quæ verificantur ob diversitatem conceptuum in esse intentionali. Similiter entitas actionis, & passionis, cùm sint accidentia logica, solùm ratione diversi connotati extrinseci, nempè agentis, & patientis, recipit illa contradictoria à parte rei; siquidem connotata sic à parte rei distinguuntur; tota tamen entitas intrinsecè respicit & agens, & patiens: at verò *produci*, & 313.

non

non produci ; communicari, & non communicari, &c. realiter, sunt prædicata physica, & per ordinem ad intrinsecum, de quibus in creatis nullum afferri potest exemplum ; siquidem nunquam una virtualitas potest produci, aut communicari realiter, aliâ non productâ, neque communicatâ. Unde ad argumentum.

314. Respondeo secundò distinguendo majorem : de eadem entitate formaliter indivisibili non possunt verificari prædicata etiam physicè, & per ordinem ad intrinsecum contradictoria, quando in eadem entitate ob suam limitationem non continetur virtualiter, & eminenter distinctio realis, ut accidit in creatis ; concedo majorem : quando in eadem entitate ob suam infinitatem continetur virtualiter, & eminenter modo infinito distinctio realis, ut sit in Divinis ; nego majorem : Undè cùm in creatis non possit dari similis eminentia, detur tamen in Divinis ; ideò in Divinis, non tamen in creatis, possunt de eadem entitate verificari prædicata, etiam physicè, & intrinsecè contradictoria.

315. Instabis : Distinctio illa virtualis, & per eminentiam non est distinctio actualis ; ergo non sufficit ad verificanda actu contradictoria realia ; siquidem cùm ex Philosopho effectus in actu requirat causam in actu ; & distinctio sit causa affirmationis, & negationis, non potest dari affirmatio, & negatio actu, ubi actu non datur distinctio. Respondeo negando consequentiam, ad cujus probationem dicimus aliud esse dari actu in Deo causam affirmationis, & negationis, quam dicimus esse distinctionem illam virtualem ; & aliud esse in Deo distinctionem actualem, quam negamus ; hæc enim solùm datur per rationem, & habet pro fundamento ipsam distinctionem virtualem.

316. Argues 5. *Quidquid à parte rei convenit uni, convenit etiam alteri indistincto, saltem identicè* ; sic enim Essentia Divina in sensu identico dicitur Paternitas, & è contra, quia non distinguuntur à parte rei ; sed neque identicè dicimus : *Paternitas communicatur : Essentia generat* : aut *generatur* : *Verbum procedit per voluntatem* ; *Spiritus Sanctus procedit per intellectum* ; alioqui diceremus, Spiritum Sanctum identicè esse Filium, sicque de reliquis ; ergo Essentia, & Relationes distinguuntur actu à parte rei.

317. Resp. principium illud valere quidè in creatis, non tamen in divinis ob infinitam, & summam capacitatem entis divini simplicissimi, & oppositionem relativam. Imò neque in creatis est absolutè verum ; alioqui verum esset, quod animal indistinctum à rationali discurreret identicè ; hoc autem concesso, sequeretur hanc esse falsam : *animal non discurrit* ; cùm negatio sit malignantis naturæ, & deberet negare etiam illud discurrere identicè, quæ tamen propositio ab omnibus ut vera conceditur. Omitto alia argumenta, ut quod Personalitas Verbi Divini terminet immediatè humanitatem, & non ita illam terminet Natura : quod communicabilitas competat Naturæ, & neque identicè Relationi, & similia ; tum quia eodem modo solvi possunt per illam infinitam capacitatem, & æquipollentiam distinctionis : tum etiam quia videri possunt in *Metaphys. tract. 1. d. 3. à num. 812.*

318. Quoad secundum argumentorum genus : Objicies 1. Concil. Florent. *sess. 18.* ubi apertè excluditur à Deo omnis alia distinctio, exceptâ distinctione rationis : ibi : *Divina substantia & Persona re quidem sunt idem, secundum autem modum intelectionis nostræ differre videntur.* Et infra sess. 25. ibi : *Ne identitatem, conjunctionemq́, Divinæ substantiæ distribuere, ac ipsam eandem substantiam re, non autem sola ratione, ab hypostasibus, & Personis differre, excedere videamur* ; sed nos dicimus hanc distinctionem dari à parte rei independenter ab intellectu ; ergo &c. Respondeo Concil. locis citatis excludere à Deo omnem distinctionem actualem, exceptâ distinctione rationis ; siquidem quando absolutè de distinctione est sermo, intelligitur de distinctione actuali, quæ importat diversas formalitates actu diversas ; non autem de distinctione virtuali, quæ cum summâ identitate stare potest.

319. Objicies 2. Concil. Later. *cap. Damnamus de summa Trinit.* ubi definitur, Personas Divinas esse unam Naturam omninò simplicem : ibi : *Id, quod est Pater, est Filius, & Spiritus Sanctus idem omninò.* Et iterùm : *Substantia Patris omninò simplex est* ; sed positâ illâ distinctione independenter à ratione, non esset omninò simplex ; nam plus haberet simplicitatis, si neque virtualem illam distinctionem ex natura rei haberet ; ergo &c. Respondeo concesâ majori, negando minorem : simplicitas enim non opponitur distinctioni, sed compositioni ; nulla autem compositio est, ubi non sunt ullo modo partes actu distinctæ, ut in Deo non sunt : habere verò virtualiter, & eminenter pluralitatem tantùm abest ab imperfectione, ut si illam Deus non haberet, non esset Deus, neque infinitè perfectus.

320. Objicies 3. Illa eminentia, seu æquivalentia solùm est fundamentum distinctionis rationis ; ergo malè ponitur ut distinctio independenter à ratione. Respondeo illam eminentiam esse quidem fundamentum distinctonis actualis per rationem, esse tamen tale fundamentum, ut ratione illius competant Deo prædicata intrinsecè contradictoria, quod non reperitur in aliqua alia eminentia, seu distinctione virtuali in creatis.

321. Objicies 4. Omne ens, aut est reale, aut rationis ; ergo etiam omnis distinctio aut erit realis, aut rationis ; consequenteréque perperàm admittitur distinctio virtualis ex natura rei inter Essentiam, & Relationes. Respondeo argumentum supponere : Primò hujusmodi distinctionem virtualem esse mediam inter illas, quod negamus, ut patet ex dictis supra *num. 281.* Secundò, distinctionem dici realem ex eo, quod extrema sint realia, quod est falsum ; alioqui si extrema forent rationis, etiam talis esset eorum distinctio, cùm tamen duo entiâ rationis realiter distinguantur : & quando extrema essent divina, divina etiam diceretur eorum distinctio, sicque de aliis.

322. Objicies 5. Si Essëtia sic virtualiter distingueretur à Relationibus independenter ab operatione intellectûs, Essentia, & Paternitas v. g. essent alia, & alia formalitas ; & cùm utraque sit realis, & vera entitas, essent alia, & alia entitas, quarum una communicatur à parte rei, nempè Essentia, & alia à parte rei non communicatur, nempè Paternitas ; sed non admittuntur in Deo à parte rei duæ formalitates, & minùs duæ entitates reales ; alioqui jam in Deo non esset solummodò Trinitas, sed quaternitas contra definitum in Concil. Later. *cap. Damnamus de sum. Trinit.* ergo neque admittenda est talis distinctio virtualis. Respondeo falsum supponi, nos admittere formalitates, aut realitates, sive entitates duas actu ante operationem intellectûs, ac proindè aliam, & aliam entitatem ; hoc enim foret admittere distinctionem formalem, sive actualem, quam supra negavimus, & non solam virtualem, & eminentialem

nentialem, quam asserimus, & consistit in eo, quod una & eadem entitas actu ita se præstet, ac si esset multiplex.

323. Instabis 1. Datur in Deo actu, & formaliter Essentia, quæ est formalitas realis; & etiam datur actu, & formaliter relatio, quæ est formalitas realis; ergo actu, & formaliter dantur in Deo duæ, sive plures formalitates à parte rei. Respondeo distinguendo consequens: dantur in Deo duæ, sive plures formalitates à parte rei si illud *à parte rei* cadat supra formalitates, & significet Essentiam, & relationem esse à parte rei, sive esse quid reale; concedo consequentiam: si cadat supra pluralitatem, & significet Essentiam, & relationem esse plura à parte rei, ut dicebat Scotus; nego consequentiam: dantur igitur hujusmodi formalitates à parte rei, sed identificatæ, ita ut actu sint idem, & non plura.

324. Instabis 2. Actu à parte rei communicatur Natura, & non communicatur relatio; ergo actu à parte rei sunt alia, & alia formalitas. Respondeo negando consequentiam; antecedens enim est verum ex vi distinctionis virtualis; consequens autem est falsum, quia inducit distinctionem à parte rei, non virtualem, sed actu, & formalem, quam negamus.

325. Instabis 3. Non repugnat hujusmodi distinctio virtualis à parte rei; ergo neque formalis, sive formaliter, & in actu; siquidem potentia posita in actu nullum est inconveniens. Respondeo supponi falsum, distinctionem virtualem in sensu, in quo admittitur esse distinctionem in potentia, cùm talis sit in virtute, id est eminentialiter, ut patet ex supra dictis *n. 282.* Undè sicut non valet: *Sol actu, & formaliter producit calorem; ergo actu, & formaliter est calidus*: ita etiam non valet: *Essentia actu, & formaliter communicatur, non communicat à Relatione; ergo actu, & formaliter distinguuntur.*

326. Objicies 6. Non admittitur in creatis distinctio virtualis intrinseca; ergo neque in divinis. Respondeo negando antecedens, ut patet ex alibi dictis in *Log. tract. 1. d. 1. à n. 104.* ubi inter prædicata metaphysica admisimus præcisiones objectivas, sicque argumentum potiùs pro nobis, quam contra nos facit.

327. Attamen Recentiores, qui cum P. Hurt. præcisiones objectivas simpliciter negant, multipliciter huic argumento respondent; nàm *P. Arriaga, & P. Lugo* duas assignant distinctiones virtuales: Primam dicunt minorem, sive extrinsecam, quam ponunt in rebus creatis, quatenùs una res indivisibilis efficit effectus, qui in aliis rebus minùs perfectis postulat plures causas; & hanc dicunt dari in homine, quatenùs discurrit, & sentit; eandemque ponunt in Attributis Divinis dicentes distingui Misericordiam, & Justitiam, quatenùs eorum Attributorum connotata distinguuntur inter se. Secundam vocant intrinsecâ, & summam, dicuntque in eo consistere, quod entitati, quæ actu est una, conveniant à parte rei duo prædicata contradictoria secundùm se: hanc dicunt fundari in summa, & infinita Dei perfectione, quæ ob suam fœcunditatem, & infinitatem est capax prædicatorum, quæ secundùm se sunt contradictoria, & hanc non concedunt creaturis; imò neque Deo, nisi ubi fides cogit ad salvanda illa, quæ docet de Essentia, & Personis, nempè quod illa communicetur, & non producatur; hæ autem producantur, & non communicentur.

328. Non placent, nam quemadmodum admittunt hanc distinctionem virtualem summam inter Essentiam, & relationes ad salvandas propositiones illas, quas fides docet, nempè: *Essentia communicatur, Relatio non communicatur*: ita etiam debent admittere eandem summam distinctionem inter Attributa Divina absoluta ad salvandam hanc propositionem etiam de fide: *Verbum procedit per Intellectum, & non per Voluntatem.*

329. Dicent, hanc propositionem verificari per distinctionem realem; siquidem Intellectus producens Filium sumitur jam cum Relatione, sicque distinguitur realiter à voluntate producente Spiritum Sanctum, quæ etiam sumitur notionaliter, id est cum Relatione. Sed contra, quia, eo dato, etiam est verum dicere, Intellectum essentialiter sumptum, & non voluntatem esse principium productivum Verbi; ergo necessariò concedenda est hæc distinctio summa virtualis etiam inter Attributa Divina absoluta.

330. Addo, si solùm attendatur ad verificationem contradictorum circa unam, & eandem rem, non videre, cur hujusmodi distinctio non admittatur etiam in creatis; siquidem licet talis distinctio fundetur in perfectione, ideoque solùm concedatur in rebus altioris ordinis, in quibus adunantur virtutes, quæ in inferioribus sunt sparsæ; non tamen assignatur ratio, cur requiratur perfectio infinita ad fundandam talem distinctionem, sicque solùm admittatur in divinis, cùm etiam in creatis dentur similes propositiones contradictoriæ secundùm se circa eandem rem absque operatione intellectus; dicimus enim: *Rationale hominis discurrit; animal hominis non discurrit.* Undè alia sanè diversitas non est, nisi quod in creatis liberior sit negandi facultas, quæ tamen in divinis, maximè in hoc Mysterio præcluditur; nullus enim catholicus hanc negabit; *Essentia communicatur; Paternitas non communicatur*: poterit tamen hanc facilè negare: *Rationale Petri discurrit: animal Petri non discurrit*: nihil enim ex eo sequitur contra fidem.

331. Inferes: Ergo quod vix conceditur in Deo ad salvanda Fidei mysteria, conceditur creaturis. Respondeo nullum in hoc videri inconveniens; neque enim creaturis concedimus aliquid proprium, & speciale hujus Mysterii, quale est, quod Relationes inter se realiter distinctæ solùm virtualiter distinguantur à Natura: quod hæc communicetur tribus Personis, quin ita communicentur Relationes cum illa identificatæ, quorum neutrum creaturis concedimus.

332. Instabis: Ideò Essentia communicatur, non communicatis relationibus, quia ab illis distinguitur virtualiter; sed hanc etiam distinctionem admittimus in creatis; ergo & illud, quod est speciale hujus Mysterii. Respondeo negando majorem; alioqui communicaretur Filio Intellectus, non communicatâ voluntate, cùm voluntas etiam distinguatur virtualiter ab Intellectu. Verum quidem est, quod ad verificanda contradictoria sit necessaria distinctio, saltem virtualis; quod tamen hæc, aut illa verificentur, non provenit formaliter à distinctione, sed ab ipsis formis, quæ conveniunt, aut non conveniunt. Undè quod Essentia Divina communicetur Personis, provenit ex illius fœcunditate, & infinitate; quod autem non ita communicentur Relationes, provenit ex earum oppositione, præsuppositâ distinctione.

333. Objicies 7. Propositiones contradictoriæ non possunt verificari independenter ab intellectûs operatione; ergo non sufficit distinctio virtualis; sicque non est admittenda. Respondeo antece-

dens

dens dupliciter posse intelligi: Primò, quatenùs propositio accipit suam significationem ab intellectu proferente, sine quo neque vera, neque falsa esse potest; & hanc dependentiam ab intellectu concedimus omnibus propositionibus. Secundò, quatenùs res significata est talis, qualis esse dicitur, dependenter ab intellectu; & hanc dependentiam negamus propositionibus contradictoriis in divinis, quæ ita verificantur, ut licet impossibilis foret intellectus creatus, adhuc verum foret, Essentiam communicari, & non communicari Relationes.

SECTIO XV.

Utrùm Relationes Personales includantur in Natura Divina?

334. ADvertes primò analogiam hujus vocis *Natura*, sive *Essentia* multipliciter intelligi: Primò idem valet *natura*, atque necessarium; sic ignis dicitur causa naturalis, sive naturaliter, sive naturâ suâ agens, id est necessariò. Secundò idem valet, atque substantia, sicque opponitur accidenti, & in hoc sensu omnia substantialia includuntur sub nomine *Natura*. Tertiò sumitur *Natura* pro quidditate rei, sive absoluta, sive relativa, sive substantia, sive accidens sit. Quartò sumitur pro ratione constituente rem in certa specie, aut quasi specie, quæque tribuit simpliciter esse, & est principium operationum. Et licet aliqui Patres sumant Naturam Divinam in secundâ, & tertiâ acceptione, dicantque Relationes esse prout sic de ratione Naturæ, sive Essentiæ: nos tamen illam sumimus in ultimo sensu, & in eo procedit quæstio.

335. Advertes secundò, inclusionem dupliciter sumi posse: Primò propriè, & rigorosè, & prout sic supponit distinctionem inter includens, & inclusum; siquidem nihil dicitur includi in se ipso, sed in alio à se distincto, sic pars dicitur includi in toto, à quo distinguitur. Undè si distinctio sit realis, & à parte rei, talis erit etiam inclusio, & hæc non datur in divinis, in quibus à parte rei non datur distinctio: si verò distinctio sit virtualis, virtualis etiam erit inclusio, & sic Persona Divina includit in se relationem, quæ est veluti pars respectu illius. Secundò prout idem valet inclusio, atque identitas, in quo sensu idem est quærere: utrùm aliquid in alio includatur? Atque quærere: utrùm sint idem? Quæ enim sunt idem dicuntur includi, quatenùs unum sine alio esse non potest; & sic unum dicitur de essentia, sive quidditate alterius. Non igitur procedit quæstio in primo sensu, cùm Essentia non sit totum respectu relationum, sed in secundo, & prout sic idem est quærere: utrùm Relationes includantur in Natura? ac quærere: utrùm ita sint idem cum Natura, ut sint de quidditate, & essentia illius?

336. Advertes tertiò, multipliciter dici aliquid essentiale, sive de essentia alterius: Primò, quidquid ita requiritur ad existentiam alterius, ut sine illo esse non possit, dicitur essentiale, sive de essentia illius: sic Deus dicitur de essentia creaturarum: terminus de essentia relationis; & in eodem sensu relationes dicentur de essentia Naturæ; hæc de essentia relationum, & una relatio de essentia alterius; siquidem omninò implicat unum sine alio existere, sive aliundè habeant, sive non habeant identitatem.

337. Secundò, id dicitur alicui essentiale, quod illi identificatur; siquidem nihil est magis essentiale, quàm idem sibi ipsi: undè cùm relationes identificentur realiter Naturæ Divinæ, certum est pertinere ad illius conceptum realiter, & à parte rei sumptæ, sicque esse de quidditate, & essentia Naturæ à parte rei; ac proindè falsò quis diceret, Patrem v. g. includere formaliter quidquid est de essentia Naturæ realiter sumptæ, cùm non includat Filiationem, quæ prout sic est de essentia Naturæ.

338. Tertiò, quidquid est de intrinseco conceptu alicujus, sive aliundè cum illo identificetur, sive non, est illi essentiale in ratione talis constituti; sic albedo est de essentia albi, & personalitas de essentia personæ. Quartò id dicitur essentiale, strictè loquendo, sive de essentia alicujus rei, quod pertinet ad conceptum intrinsecum talis rei, sive illius naturæ, sumptâ naturâ in ultimo sensu, de quo supra *n. 334.* sic rationalitas, & animalitas sunt de essentia Petri, quia pertinent ad conceptum intrinsecum naturæ ipsius Petri quatenùs constituitur talis, aut talis speciei; adeò ut conceptus repræsentans naturam Petri, necessariò debeat repræsentare animalitatem, & rationalitatem, non tamen ejus differentiam individuantem, licet indistinctam realiter. Et in hoc sensu quærimus: utrùm relationes includantur in Natura, sive sint de essentia, & conceptu formali illius?

339. Advertes quartò, conceptum formalem dici talem dupliciter: Primò in ordine ad intellectum, quem informat, & facit formaliter intelligentem; & ut sic opponitur conceptui objectivo, & quivis conceptus mentis in hoc sensu dicitur conceptus formalis. Secundò in ordine ad essentiam, sive quidditatem objecti cogniti, quæ dicitur forma, sive ratio formalis ex eo, quod forma sit, quæ tribuit essentiam rebus. Undè idem valet ratio formalis, atque essentia, sive quidditas rei. Conceptus igitur, qui repræsentat hanc quidditatem rei dicitur formalis, & opponitur prout sic conceptui denominativo, qui exprimit formas accidentales objecti, qualis conceptus albi, musici, &c. His igitur sic notatis pro præsenti, & sequenti Sectione, quando hîc quærimus: Utrùm Relationes includâtur in Essentia: aut utrùm sint de essentia, & quidditate Naturæ: aut utrùm sint de ratione, & conceptu formali Essentiæ? Idem est, atque inquirere: utrùm conceptui, quem formamus de Natura Divina respondeat ex parte objecti relatio? pro quo:

340. Advertes quintò, quæstionem non procedere de exclusione secundùm conceptum expressum; certum enim est conceptui formali expresso Naturæ non correspondere ex parte objecti Relationes, seu Relationes non esse de conceptu formali expresso Naturæ; sed quæstionem solùm esse, an sint saltem de illius conceptu formali confuso, seu an includantur in Natura formaliter confusè? Hoc posito.

341. Resolutio negativa tenenda est cum *Durand. Scot. Gabr. Ocham. Albert. Magn. Greg. D. Bonav. in 1. dist. 34. art. unico q. 1. & 2. Alex. 1. p. q. 68. memb. 5. art. 5 & q. 56. memb. 7. art. 1. ad 8. Ægid. in 1. dist. 34. art. 2. Argent. dist. 33. q. unica art. 3. & dist. 34. q. unica Richard. in 1. dist. 34. art. 1. q. 1. & 2. Marsil. in 1. q. 37. art. 3. Caiet. q. 39. art. 6. Canar. 1. p. q. 28. art. 2. d. 2. dub. ult. P. Soar.*

lib. 4. de Trinit. cap. 5. & 6. P. Bellarm. tom. 1. de Christo cap. 9. Henric. quodlib. 5. q. 6. P. Mol. 1. p. q. 28. art. 2. d. 6. P. Vasq. 1. p. d. 121. P. Tanner. 1. p. d. 4. q. 3. dub. 3. n. 7. P. Arriaga 1. p. d. 48. sect. 3. n. 10. P. Compton. tom. 1. d. 54. sect. 1. n. 5. P. Arrub. 1. p. d. 101. cap. 3. n. 16. P. Granad. 1. p. d. 4. sect. 2. n. 8. P. Ruiz d. 14. de Trinit. sect. 2. P. Præposit. 1. p. q. 4. art. 3. dub. 4. n. 20. P. Martin. d. 14. sect. 2. & alii.

342. Probatur primò authoritate Sanctorum Patrum, D. Nazianz. loquens de Relationibus *orat. 32.* ait: *Circa Naturam hæ considerantur.* D. Cyril. Alex. *lib. 2. Thesaur. cap. 3. appellat* Relationem *quasi extrinsecùs intellectam differentiam, non secundùm essentiam, sed secundùm Relationem.* D. Isidor. *7. Ethymol. cap. 1.* ait: *Deum non esse essentialiter, quod relativè ad quamcumque Personam est.* Et D. Anselm. *in Monolog. cap. 14. De Relativis*, inquit, *nulli dubium, quia nullum eorum substantiale est illi, de quo relativè dicitur.* Idem sentiunt D. Aug. *in psalm. 68. concion. 1.* D. Damascen. *lib. 3. Fidei, cap. 6.* D. Hilar. *lib. 9. de Trinit.* & alii apud P. Ruiz cit. ex quibus apertè constat Relationes non esse de quidditate Naturæ Divinæ; ergo &c.

343. Probatur secundò, quia in Concil. Florent. *in litter. Unionis* definitur, Patrem communicare Filio totam Essentiam, non verò Relationem; sed non ita communicaret Filio totam Essentiam, si Paternitas esset pars Essentiæ, cùm ipsam Paternitatem Filio non communicet; ergo &c.

344. Probatur tertiò, quia ex Concil. Lateran. *cap. Damnamus, de sum. Trinit.* quælibet Divina Persona est integrè, & adæquatè Deus, imò est Essentia ipsa, & tota divinitas: ibi: *Ut distinctiones sint in Personis, & unitas in Natura.* Et infra: *Secundùm substantiam idem omninò.* Et infra: *Substantia Patris indivisibilis est.* Idem habet Concil. Toletan. 11. *in profess. fidei*, & Symbol. D. Athan. ibi: *Non confundentes Personas, neque substantiam separantes*; atqui si Relationes essent partes Essentiæ, nulla Persona esset integrè, & adæquatè Deus, neque tota Essentia; siquidem in Patre non est Filiatio, quæ esset pars Essentiæ; neque in Filio est Paternitas, quæ esset etiam pars Essentiæ; cõsequenterq; Essentia non esset una, & omninò eadem, atque indivisibilis in omnibus Personis, ut definit Concil. cit. ergo &c.

345. Probatur quartò, quia ex eodem Concil. Lateran. cit. & ex Florent. Essentia Divina est communicabilis tribus Divinis Personis; sed Relationes non sunt communicabiles; ergo non sunt de conceptu Essentiæ; siquidem Essentia talis esse non potest absque eo, quod est de ejus conceptu, & quidditate; alioqui humanitas talis esse posset absque gradu substantiæ, viventis, &c. cùm tamen hæc sint de ejus conceptu; ergo si Essentia communicatur, quin communicentur Relationes, hæ non sunt de illius conceptu.

346. Probatur quintò, quia si Relationes sunt partes Essentiæ, & de conceptu Deitatis, hæc non esset una, & simplex; siquidem Relationes sunt realiter distinctæ; quod autem includit in suo conceptu partes realiter distinctas, non potest esse unum quid simplex; consequenterque Deus erit unus, non unitate unius simplicis, & individuæ Naturæ, sed unitate collectionis; hoc autem est contra Concil. Lateran. cit. *cap. Damnamus, de sum. Trinit.* locis supra cit. *num. 344.* ergo &c.

347. Probatur sextò, quia si Paternitas, & Filiatio essent de quidditate, & conceptu Naturæ, seu illius pars, Natura ipsa includeret quidquid est in conceptu Patris, & Filii; siquidem Pater, & Filius præter absolutum solas Relationes includunt; sed hoc non est dicendum; alioqui sicut Pater generat, & producit; Filius verò generatur, & producitur, etiam Essentia dicetur generare, & producere; produci, & generari, quod est contra Concilia, & Sanctos Patres; ergo &c. Confirmatur, quia sequeretur, quod de Patre prædicaretur Filiatio, & de Filio Paternitas; siquidem de quo prædicatur Natura, prædicatur quidquid est de quidditate illius; sic enim de quocumque prædicatur animal, prædicatur substantia, vivens, &c. sequela autem non est admittenda; ergo &c.

Oppositum tenent *Henricus quodlibet. 5. q. 6.* 348 *Aureol. in 1. dist. 1. a. 4. & dist. 4. p. 2. a. 4. 5. & 6. & in 3. dist. 1. q. 3. a. 3. Arimin. in 1. d. 27. art. 2. Cajet. 1. p. q. 27. a. 2. Banneʒ 1. p. q. 28. a. 2. dub. 2. ad 6. P. Valent. 1. p. q. 39. quæst. sua 13. punct. 1. ad ultim. argumen.* quos citat & sequitur *P. Amicus 1. p. d. 19. sect. 5. num. 111.* qui ad hæc, & similia argumenta respondet, solùm ex illis probari, Relationes non includi in Natura Divina secundùm conceptum explicitum, maximè verò secundùm implicitum, in quo sensu & ipse, & Doctores citati sunt intelligendi. Undè dupliciter, inquiunt, potest unum prædicatum includi in conceptu alterius: Primò explicitè, sic animal v. g. includitur in conceptu, seu definitione hominis: secundò implicitè, sic ens, aut substantia includitur in conceptu ejusdem hominis, & includuntur Relationes Divinæ in Essentia, suntque de illius quidditate implicitè, non ita tamen explicitè, quam distinctionem applicant ad supra positas probationes. Igitur:

Ad primam dicunt, citatos Patres, aliosque, si 349 qui sunt, locutos esse de Relationibus secundùm explicitum, non autem implicitum. Ad secundam, Patrem communicare Filio totam Essentiam secundùm quod Essentia dicit explicitè, & non secundùm quod dicit implicitè. Ad tertiam, quamlibet Personam Divinam esse integrè & adæquatè Deum, imò totam Essentiam secundùm explicitum ipsius Essentiæ; non secundùm implicitum. Ad quartam, Essentiam esse communicabilem Personis secundùm explicitum; non autem secundùm implicitum. Ad quintam, Essentiam explicitè esse unam; implicitè autem dicere triplicem Relationem. Ad sextam, Naturam implicitè includere quidquid est in conceptu Patris, & Filii; non autem explicitè; ideòque secundùm explicitum, neque generare, aut generari; neque producere, aut produci dicitur; neque Paternitas de Filio, aut Filiatio de Patre prædicari potest secundùm conceptum explicitum.

Hæc autem potiùs implicant in terminis, quàm 350 explicant difficultatem: Primò: *quia quod in aliquo includitur essentialiter implicitè*, ita illius essentiam intrinsecè constituit, ut sine illo intrinsecè constituente non sit talis essentia, & ubi hæc reperitur, etiam illud reperiatur; sic enim neque animal sine gradu substantiæ reperitur, aut est animal; neque homo sine gradu viventis; sed hoc non habent Relationes respectu Essentiæ Divinæ, ut statim demonstrabimus; ergo &c. Secundò, quia quando unum implicitè est de quidditate alterius, potest de eo explicitè affirmari; sic enim ex eo, quod substantia, & ens sit de conceptu quidditativo hominis implicitè, vera est hæc: *homo est ens*; *est substantia*; & ejus opposita est falsa: *homo non est ens*; *non est substantia*; sed non ita potest dici de Relationibus, ut jam demonstro; ergo &c.

Tertiò,

351. Tertiò, quia si Relationes essent de conceptu implicito Naturæ; aut cum Naturâ explicitè communicatâ Personis communicantur etiam implicitè Relationes; aut non: Si primum, sequitur has propositiones esse explicitè veras: *Personæ communicant in Relationibus: Pater communicat Filio Paternitatem: Filius non distinguitur à Patre: Pater non distinguitur à Filio: Filius est Paternitas: Pater est Filiatio, &c.* siquidem cuicunque convenit Natura ut Natura est, convenit omne illud, quod est de conceptu quidditativo ipsius Naturæ; Natura autem convenit Personis, communicatur Filio à Patre, non distinguitur à Patre, neque à Filio, prædicatur de Filio, & de Patre, &c. sed omnes illæ propositiones sunt hæreticæ; ergo &c.

352. Si dicatur secundum, sequitur: Primò, Naturam non esse communicabilem secundùm rationem Naturæ; siquidem talis non est sine eò, quod dicit implicitè; dicit autem implicitè Relationem. Secundò, Patrem non communicare simpliciter totam Naturam Filio; siquidem non ei communicat Paternitatem. Tertiò, Filium non esse consubstantialem Patri; siquidem in eo non est Paternitas, quæ pertinet ad substantialem rationem Naturæ. Quartò, Personas esse distinctas, ac diversas, non solùm in proprietatibus, sed etiam in aliquo Naturæ; atqui omnia hæc sunt hæretica; ergo &c. Adhuc tamen pro hac sententia:

353. Argues 1. D. Anselm. *in Monolog. cap. 16.* docet, omnia quæ sunt in Deo prædicari de Deo in *quid*, & *essentialiter*: ibi: *Quemadmodum*, inquit, *unum est, quidquid essentialiter de summa substantia dicitur; ita ipsa uno modo, una consideratione est, quidquid est essentialiter.* Hoc etiam colligitur ex aliis Patribus passim admittentibus has propositiones: *Essentia Divina est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus*: Sic D. Athanas. orat. contr. Gregales Sabelli: *Universa*, ait, *plenitudo, & integritas Deitatis est Pater, ut Pater, & Filius, ut Filius.* Idem habet *orat. 4. contr. Arian.* & habet D. Cyrill. *lib. 13. Thesaur. cap. 1. & 2.* & D. Thom. *1. p. q. 36. a. 6.* ibi: *Essentia Divina est Paternitas, Filiatio, Spiratio*; sed quod prædicatur in *quid*, & *essentialiter*, est de conceptu Essentiæ; ergo cùm Relationes ita prædicentur de Essentia, sunt de illius conceptu quidditativo.

354. Respondeo Patres locis citatis solùm velle, quidquid prædicatur de Deo, prædicari in *quid*, & *essentialiter* in sensu reali, & identico; non autem in sensu virtuali, seu formali; sic enim dicunt, Relationes esse extra Essentiam, ut patet ex supra dictis *num. 342.* & ex D. Aug. *lib. 7. de Trinit. cap. 6. Non eò Deus*, inquit, *quòd Pater: eò tamen Deus, quòd bonus.* Et *cap. 2.* ubi dicit, Essentiam esse ad se, non ad aliud. Et *lib. 5. de Trinit. cap. 6.* dicit, Relationes esse ad aliud, & non ad se, sive ad substantiam; sicque propositiones adductæ solùm sunt veræ in sensu reali, & identico, non autem in virtuali, seu formali.

355. Instabis: Illæ propositiones in sensu virtuali seu formali non sunt accidentales; nullum enim est accidens respectu Deitatis; ergo essentiales; consequenterque Relationes sunt de essentia, seu quidditate Naturæ. Respondeo propositiones illas in sensu virtuali, seu formali non esse accidentales, prout accidentale opponitur substantiali, sed prout opponitur essentiali: licet enim prædicata conveniant Deo ut quid in se substantiale; sunt tamen extra conceptum Essentiæ, & non prædicantur per se primò, licet naturæ conjungantur per identitatem, & non per unionem, ut accidens. Neque dicas cum *P. Amico cit. n. 115.* non sufficere inclusionem identicam ad prædicandum abstractum de abstracto; hoc enim negamus, ut patet ex alibi dictis; nam hæc: *humanitas est animalitas:* est vera in sensu identico, licet in sensu formali, in quo communiter sumitur, aliqui dicant non esse veram; de quo tamen jam alibi.

356. Argues 2. Essentia Divina, cùm sit infinita in omni genere perfectionis, includit in suo conceptu omnem perfectionem, quæ non involvit admistam imperfectionem; sed Relationes Divinæ dicunt perfectionem, & nullam involvunt imperfectionem, ut patet ex supra dictis; ergo &c. Respondeo Naturam, sive Essentiam Divinam, prout præscindit à Relationibus, solùm includere omnem perfectionem simpliciter simplicem, qualis non est perfectio relativa, ut supra diximus, non quia involvat imperfectionem, sed quia dicit oppositionem, præterquam, si includeretur in Essentia, tolleretur ejus unitas, & summa simplicitas. Neque obstat, quod sint perfectiones Naturæ; solùm enim tales sunt secundùm quid, & ut extra illius quidditatem.

357. Argues 3. Essentia Divina, cùm sit ipse Deus, est essentialiter subsistens; sed non subsistentiâ absolutâ, quam alibi non admisimus; ergo Relativis; consequenterque Relationes sunt de quidditate Essentiæ. Respondeo primò cum aliquibus, qui in Deo admittunt subsistentiam absolutam, Naturam Divinam, prout præscindit à relationibus, esse quidem essentialiter Deum; concretumque *Deus* dicere essentialiter subsistentiam absolutam, non tamen relativam; sicque argumentum nihil probare. Quia tamen oppositum diximus probabilius in Met. Respondeo secundò, negando, Deitatem, sive Naturam, prout præscindit à Relationibus, esse in sensu formali essentialiter Deum, sive Naturam subsistentem, sic enim solùm est Deitas in abstracto; Deus autem in concreto superaddit virtualiter in se, & formaliter quoad nos subsistentiam relativam, sed indeterminatam, prout alibi diximus.

358. Argues 4. Aut Natura Divina includit Relationes à parte rei formaliter; aut non: Si primum; ergo datur intentum: Non secundum; siquidem quod in aliquo non includitur formaliter, ab eo formaliter distinguitur, quod supra negavimus; ergo &c. Respondeo Naturam Divinam à parte rei propriè loquendo, neque includere, neque excludere formaliter, & positivè Relationes; licet dici possit, includere illas formaliter negativè, id est, non illas excludere formaliter. Undè sicut solùm virtualiter à parte rei ab illis distinguitur, ut diximus, ita solùm virtualiter à parte rei illas non includit: dicitur tamen communiter illas formaliter non includere, quatenùs terminus *formaliter* usurpatus jam est pro illa eminentia virtuali, propter quam conceptus formalis ipsius Naturæ non includit objectivum conceptum Relationum.

359. Argues 5. Deus essentialiter est Trinus; sed est Trinus per Relationes; ergo &c. Respondeo negando majorem, si terminus essentialiter cadat supra id, quod est absolutum, & virtualiter distinctum à relativis; sic enim est essentialiter unus, & solùm in proprietatibus est Trinus; ac proindè Relationes non sunt de quidditate Dei, sive Essentiæ; nisi ad plurimùm si sumatur Deus adæquatè, prout in se est à parte rei, in quo sensu includit omnes perfectiones, tam absolutas, & essentiales, quàm relativas, & veluti accidentales.

360. Argues 6. Deus non solùm ut unus, sed etiam ut Trinus est adæquatum, & primarium objectum

ctum Beatitudinis; sed hoc objectum est ipsa Essentia Divina; ergo hæc includit formaliter Trinitatem Relationum. Respondeo cum communi negando majorem; neque enim Relationes ingrediuntur rationem objecti primarii Beatitudinis; nam hoc coalescit ex solis perfectionibus simpliciter simplicibus, quales non sunt Relationes, ut supra diximus. Accedit, dato quod sint de objecto primario Beatitudinis, tunc negamus, solam Essentiam sub formali conceptu Essentiæ esse adæquatum objectum primarium Beatitudinis; de hoc tamen jam supra *tract. 1. d. 5. à num. 11.*

361. Argues 7. Essentia Divina, licet non includat Attributa sub conceptu expresso Essentiæ, sive Naturæ, illa tamen includit sub conceptu confuso; alioqui non esset infinita simpliciter, & in omni genere; ergo etiam includet Relationes confusè, licet non illas includat expresè. Respondeo dato antecedente, de quo jam alibi in *Met. tract. 1. d. 3. à num. 880.* ubi etiam de præsenti, & sequenti quæstione *à n. 921.* negando consequentiam; diversa ratio est, quia Attributa, cùm sint absoluta, sunt perfectiones simpliciter, nullamque habent oppositionem, sicque possunt, & debent formaliter, saltem confusè reperiri in ente simpliciter infinito, & infinitè perfecto, qualis est Essentia: at verò Relationes non sunt perfectiones simpliciter, ut diximus, cùm involvant oppositionem; sicque necessarium non est, quod in Essentia includantur formaliter, sed satis erit, quod in illa includantur eminenter.

362. Argues 8. Si Deus esset unica tantùm Persona, personalitas esset de Essentia Dei; ergo etiam modò tales erunt, licet sint tres; sicut enim se haberet ad Deum illa una personalitas, ita modò se habent istæ tres. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia in facta suppositione Deitas non esset ita communis aliis Personis, ut de illis prædicaretur essentialiter, sicque opus non esset Deitatem præscindere à Personalitate: at verò nunc necessariò debet ab illis præscindere, ut de singulis Personis possit Deitas prædicari; aut de singulis prædicarentur etiam ipsæ Personalitates, quod implicat, ut diximus.

363. Argues 9. Unica tantùm Essentia, & unica existentia est trium Relationum, & Personarum; ergo unica Essentia Dei essentialiter complectitur tres Relationes, & Personas. Respondeo primò, dato antecedente, de quo statim, negando consequentiam; solùm enim probat argumentum, quod Essentia Divina, licet sit unica, sit Essentia Relationum, sive Personarum, in quibus quidditativè includitur. Resp. secundò negãdo antecedens; licet Essentia, & existentia simpliciter dicta sit unica, quam sub hoc nomine communiter intelligunt Theologi, nempè absolutam: jam tamen supra diximus tres dari essentias, & existentias cum addito, nempè relativas, & ita posse dici tenet *P. Ruiz d. 14. de Trinit. sect. 6. n. 9.*

364. Argues 10. Pater non habet aliam essentiam, nisi Dei; sed Pater habet Paternitatem essentialiter; ergo Paternitas est de Essentia Dei. Respondeo argumentum continere fallaciam propter æquivocationem vocis *Essentia*; nam si essentia sumatur propriè, tunc Paternitas non est de essentia Patris, sed sola Deitas, quæ est illius integra, & adæquata Essentia: si tamen impropriè, quatenùs refertur etiam ad relativum, tunc accipitur pro quidditate relativa, & est de essentia Patris, sed in hoc sensu Pater habet aliam essentiam, sive quidditatem virtualiter distinctam à quidditate Dei, ut Deus est.

SECTIO XVI.

Vtrùm Relationes Personales includant formaliter Essentiam?

NEGATIVA sententia ut probabilior tenenda est, eamque tenent *Scot. in 1 dist. 2. q. 7. Gabr. ibid. q. 1. art. 1. Gregor. in 1. dist. 33. art. 2. conclus. 4. Durand. in 1. dist. 5. q. 1. n. 5. & dist. 33. q. 1. Ocham. in 1. dist. 2. q. 1. & dist. 30. q. 4. P. Molin. 1. p. q 28. art. 2. d. 6. P. Vasq. 1. p. d. 121. P. Tanner. 1. p. d. 4. q. 3. dub. 3. n. 9. P. Arriaga 1. p. d. 48. sect. 3. n. 10. P. Compton, tom. 1. d. 54. sect. 1. n. 9. P. Præposit. 1. p. q. 4. art. 3. dub. 4. §. 2. P. Becanus cap. 2. q. 5. num. 3.* & alii. 365.

Probatur primò authoritate Concil. & Patrum, nam Concil. Lateran. *cap. Firmiter de sum. Trinit. Hæc Sancta Trinitas*, inquit, *secundùm communem Essentiam individua, & secundùm Personales proprietates discreta.* Et *cap. damnamus. Vt distinctiones*, ait, *sint in Personis, & unitas in Natura.* Et infrà: *Secundùm substantiam idem omninò.* Et Symbol. D. Athan. ibi: *Non confundentes Personas, neque substantiam separantes*: quibus in locis innui videtur, Relationes non includere formaliter Naturam; alioqui Personæ non benè distinguerentur per illas; Natura non esset omninò idem, & individua, imò esset separabilis, & multiplicabilis. Deindè Concil. Florent. dicit, proprietatem non esse communicabilem; alioqui jam non esset proprietas. Et D. Basil. dicit, Filium in sua proprietate nihil habere commune cum Patre, & Spiritu Sancto; haberet autem, si proprietas Filii formaliter confusè includeret Naturam; ergo &c.

Probatur secundò rationibus: Prima ratio est, 366.
quia Relationes sunt perfectiones relativæ, & secundùm quid; Natura autem est perfectio absoluta, diversi generis, & simpliciter infinita; ergo non potest in illis includi formaliter; alioqui possent Relationes dici perfectiones absolutæ, & simpliciter infinitæ. Secunda ratio est, quia Relationes sunt formales rationes distinctionis inter Personas; ergo debent secundùm se totas differre; sed non ita differrent, si Essentiam omnibus communem includerent formaliter, ut patet; ergo &c.

Tertia ratio est, quia Relationes, ut supra di- 367.
ximus, non includuntur in Essentia formaliter confusè; ergo neque sic includetur Essentia in Relationibus; alioqui detur major ratio. Dicent 1. in inclusione Relationum in Essentia sequi, ipsam Essentiam multiplicari ad multiplicationem Relationum, quod non est dicendum. Sed contra, quia etiam ex inclusione Essentiæ in relationibus sequitur, relationes facere unitatem, sicut una est Essentia, quod etiam non est dicendum.

Dicent 2. Relationes facere quidem unitatem 368.
secundùm conceptum Essentiæ, quam includunt confusè; non tamen secundùm conceptum expressum relationis, quam expresè dicunt. Sed contra; ergo etiam Essentia faciet multiplicitatem, & oppositionem secundùm conceptum confusum relationum, & non secundùm expressum Essentiæ, quod non dicent.

Dicent 3. Naturam non includere relationes 369.
formaliter confusè, quia sequeretur non esse secundùm se totam communicabilem. Sed contra; ergo

ergo etiam relationes non includent Essentiam, sive Naturam formaliter confusè, quia sequeretur non esse secundùm se totas incommunicabiles.

370. Dicent 4. Naturam non includere relationes formaliter confusè, quia sequeretur, unam relationem posse affirmari de alia; sic enim potest affirmari Natura. Sed contra; ergo etiam Relationes non ita includent Naturam, quia sequeretur ipsam Naturam posse de relationibus negari, sicut una relatio de alia negatur. Hæc sunt fundamenta *P. Soar.* infrà citandi, quæ tamen nos in illum, aliosque Adversarios retorquemus.

371. Quarta ratio est, quia aut Pater v. g. habet aliquid sibi proprium, quod non communicat Filio; aut non: Si hoc secundum; ergo Filio communicat Paternitatem, quod est contra Concilia, & Sanctos Patres: Si primum; ergo illud proprium non est formaliter Natura; hæc enim tota communicatur. Confirmatur, quia aut Natura includitur formaliter in omni formalitate Paternitatis; aut non: Si primum; ergo Paternitas secundùm omnem formalitatem est communicabilis, quod non dicent: Si secundum; ergo illa formalitas est relatio, in qua non includitur Natura.

372. Quinta ratio est, quia si Natura Divina esset de formali conceptu relationis, quà relatio est, quidquid affirmatur de Natura secundùm se, negari non posset de relatione; sic enim non potest negari de homine, quod sit vivens sensitivum, quia hæc affirmantur de animali, quod in homine includitur formaliter: neque etiam negari de Personis, quod intelligant, velint, & creent, quia hæc affirmantur de Natura, quæ in illis formaliter includitur; sed non ita hoc fit in relationibus; siquidem de Natura secundùm se affirmatur, quod sit ens absolutum; quod sit formaliter intellectio; quod illâ Pater intelligat, velit, & creet; quæ tamen omnia non affirmantur, imò negantur de Paternitate; ergo &c.

373. Dixi *de Natura secundùm se*, quia aliqua sunt prædicata, quæ conveniunt Naturæ, prout præscindit à Personis, quæ tamen non conveniunt ipsis Personis, in quibus Natura includitur, qualia sunt *communicari, non referri, non producere*; siquidem Pater non communicatur, refertur, & producit. Et hujus ratio est, quia hujusmodi prædicata conveniunt Naturæ prout præscindit à Personis, & veluti sumptæ quoad statum; nam ut est idem cum Personis, & veluti determinata involvit oppositiones relativas: sic enim animali v. g. non secundùm se, sed ut præscindit ab homine convenit esse genus, & non ita convenit homini; & cuilibet parti convenit esse partem, quod non convenit toti.

374. Sexta ratio est, quia si relatio secundùm omnem suam formalitatem virtualiter sumpta esset Natura, sequeretur: Primò, Naturam producere, & produci; generare, & generari; siquidem relatio sub omni suo conceptu producit, & producitur; generat, & generatur. Secundò, unionem Hypostaticam factam fuisse immediatè ad Naturam, quia facta est immediatè ad relationem sub conceptu relationis. Tertiò, quamlibet relationem Divinam esse adæquatam Personam; siquidem constat Naturâ, & relatione, quibus Persona constituitur adæquatè. Quartò, relationem sub proprio conceptu relationis non esse se totâ respectivam; siquidem talis non est Natura, quæ in tali conceptu includitur. Quintò, Verbum Divinum procedere formaliter per voluntatem; & Spiritum Sanctum formaliter per Intellectum; siquidem procedunt per Paternitatem, & Spirationem, quæ sunt formaliter Intellectus, & voluntas; hæc autem omnia sunt absurda non admittenda, utpotè contra Concilia, & Sanctos Patres; ergo &c.

375. Oppositum tenent *Alexand. 1. p. q. 68. memb. 5. art. 5. Aureol. in 1. dist. 1. q. 2. & dist. 33. q. 1. art. 1. & 3. Marsil. in 1. q. 23. art. 3. Capreol. in 1. dist. 2. q. 3. Canar. 1. p. q. 28. art. 2. d. 2. dub. ult. & d. 3. p. 2. conclus. 4. P. Soar. lib. 4. de Trinit. cap. 7. num. 5. P. Bellarm. tom. 1. lib. 2. de Christo cap. 9. P. Ruiz d. 13. de Trinit. sect. 1. n. 2. P. Arrub. d. 101. cap. 1. P. Granad. 1 p. d. 4 sect. 2. n. 8. P. Amicus 1. p. d. 19. sect. 6. num. 150.* & alii, qui dicunt, hanc esse sententiam *D. Thom. q. 33. ad 1.* ubi dicit, propria in Deo non esse de conceptu communium; communia autem esse de conceptu propriorum. Verùm D. Thom. nomine *propriorum* intelligit Personas, quas manifestum est includere Naturam Divinam; quæstio verò procedit de Relationibus, prout formaliter determinant Naturam ad Personas, in quo sensu oppositum videtur sentire Sanctus Doctor *q. 8. de potentia art. 2. ad 6.* ubi docet, quod sicut hæc: *Essentia est Paternitas*: non est per se; etiam neque hæc: *Paternitas est Essentia.*

376. Adhuc tamen, ut supra posita fundamenta elidant, recurrunt Adversarii, ut præcedenti quæstione ad suam illam distinctionem conceptûs expliciti, & impliciti; sicque omnia, quæ de relationibus affirmantur, & negantur de Natura, aut è contra, quæ de Natura affirmantur, & negantur de relationibus, intendunt salvare per hoc, quod Natura explicitè non sit relatio, & relatio explicitè non sit Natura; ac proindè consequenter docent, relationes multiplicari secundùm explicitum; non autem secundùm implicitum: Filium non habere aliquid commune cum Patre in sua proprietate sumptâ explicitè: Patrem habere aliquod proprium, quod Filio non communicat secundùm quod *proprium* dicit explicitè: Naturam includi in omni formalitate relationis implicitè, non autem explicitè, sicque de cæteris, ad eum modum, quo *ens* est transcendens implicitè quamcunque differentiam ipsius entis, licet conceptus explicitus differentiæ non sit transcendens.

377. Non tamen placent, quia quando unum prædicatum est de conceptu implicito alterius, non potest de eo absolutè negari; imò potest de eo explicitè affirmari, ut patet ex supra dictis, & in differentiis ipsius entis; de quibus sub nullo conceptu potest negari, potest tamen sub omni conceptu affirmari explicitè *ens*, in quo ipsæ differentiæ includuntur formaliter implicitè, & in quibus similiter includitur ipsum ens, & quidquid etiam affirmatur de ipso ente, potest de illis explicitè affirmari; sed de Relationibus sub conceptu relationis affirmatur quod multiplicentur, quod sint incommunicabiles, & quod sint respectivæ; de Natura autem affirmatur, quod sit quid absolutum, quod sit communicabilis, & quod sit immultiplicabilis, quæ tamen negantur de relationibus; ergo &c. Attamen pro illis:

378. Objicies 1. Relationes Divinæ sunt essentialiter ens divinum; alioqui essent ens creatum; siquidem in rebus singularibns non datur medium inter creatum, & increatum; sed ens essentialiter divinum includit essentialiter Divinitatem, qualis est Natura Divina; ergo &c. Respondeo relationes Divinas prout à Natura Divina virtualiter distinguuntur esse essentialiter ens divinum realiter identicè, & quoad exigentiam, quatenùs scilicet identificantur cum Natura Divina, quam ut

virtualem

virtualem radicem exigunt: non autem quod formaliter, & essentialiter includant ipsam Naturam Divinam. Patet exemplo, quia subsistentia hominis, sicut & aliæ ejus proprietates dicuntur humanæ, non quod formaliter includant naturam humanam, sed quia ex se exigunt ut radicem humanitatem, à qua humanæ dicuntur. Undè:

379. Ad probationem dicimus, inter ens creatum, & increatum non dari medium: Primò in esse reali. Secundò in esse etiam virtuali, prout ens increatum est ens ordinis divini; ens autem creatum ordinis creati: at verò inter ens essentialiter includens divinitatem formalem, & ens creatum datur medium, nempè ens ordinis divini: sicut enim non omne ens creatum includit essentialiter creationem formalem; siquidem creatio formalis distinguitur à termino; ita non omne ens divinum includit formaliter divinitatem, cùm ab ea virtualiter distinguatur: Si tamen sumatur reduplicativè, ut ens divinum formaliter, jam dicit conjunctum ex Natura, & relatione, sicut *album* reduplicativè dicit conjunctum ex subjecto, & albedine, idque essentialiter.

380. Instabis: Relationes per se sunt formaliter ens infinitum; ergo etiam per se formaliter sunt ens divinum. Respondeo primò cum aliquibus, negando antecedens, sicque argumentum nihil, aut pro nobis facit. Respondeo secundò distinguendo antecedens: sunt ens infinitum infinitate absolutâ, quæ est propria Naturæ Divinæ; nego antecedens: infinitate relativa in suo genere; concedo antecedens: ad hoc autem satis est, quod Naturam infinitam in omni genere exigant, quin illam formaliter includant.

381. Objicies 2. Non minùs transcendens est ens divinum ad differentias relativas Personarum, quàm est ens absolutè ad omnes differentias entis; sed ratio entis includitur formaliter in differentiis entis, prout alibi diximus in *Met. tract. 1. d. 2. à n. 52.* ergo etiam ens divinum, seu Natura Divina includetur formaliter in relationibus Divinis. Respondeo negando majorem; neque enim ens divinum quoad rationem formalem divinitatis est æquè transcendens ad differentias relativas Personarum, atque est ens absolutè ad omnes differentias entis; alioqui sicut ens multiplicatur cum suis differentiis, multiplicaretur etiam divinitas formalis cum relationibus; ac proindè tres Personalitates essent formaliter tres Dii, quod est hæreticum: est tamen transcendens exigentia ipsius Divinitatis, quia differentiæ personales exigunt, & radicantur in eadem Natura Divina.

382. Objicies 3. Concil. Later. *cap. damnamus de sum. Trinit.* Concil Rhemens. & Nicænum. *lib. 2. §. Sancta, & Magna.* Concil. Alexandrin. & Ephesin. *cap. 14. D. Nazianz. orat. 37. D. Athan. Dialog. 1. contr. Anomæum. D. Chrysost. ad Rom. hom. 13. D. Basil. hom. 15. de Fide D. Damascen. lib. 1. de Fide cap. 18. D. Hilar. lib. 9. de Trinit. D. Aug. serm. 38. de Tempore. D. Fulgent. de Fide ad Petrum cap. 2. D. Bern. serm. 80. in Cant.* qui videri possunt apud *P. Ruiz d. 11. sect. 6.* & ex quibus constat, veras esse has propositiones; *Quælibet trium Personarum est illa res*: id est Essentia Divina: *Pater est ipsa Deitas: Relationes, singularitates, seu proprietates, quæ sunt in Deo, sunt ipse Deus: Pater est veritas: Filius est veritas: Pater est charitas: Filius est gratia: Quidquid est in Deo, est ipse Deus: Tria sunt ea, quæ ipsa Divinitas est: Persona Patris est Divinitas: Persona Patris est substantia Patris: Deus est Unitas: Deus est Trinitas*: & similes, ex quibus infertur unum extremorum, nempè Essentia Divina, in alio includi, nempè in relationibus; ergo &c. Respondeo Concilia, & Sanctos Patres solùm velle, nihil esse in Deo, quod non sit formaliter Deus realiter, & identicè; non autem virtualiter, ex quo fit, quod quando in divinis prædicantur abstracta de concretis, aut è contra, ut fit in prædictis, & aliis similibus propositionibus, debeant sumi in sensu identico ad significandam summam identitatem; non autem in sensu formali.

383. Objicies 4. Quia id, sine quo aliquid in suo conceptu intelligi non potest, est de illius conceptu formali, sive essentiali; sed Relationes Divinæ non possunt intelligi absque Natura Divina: tùm quia sunt veluti modi se habendi Naturæ Divinæ, ut supra diximus; modus autem intelligi non potest absque re modificatâ, cùm nihil aliud sit, quàm res ipsa ita, vel ita se habens: tùm etiam, quia relationes sunt productiones; hæ autem intelligi non possunt absque principio producente; ergo &c. Respondeo distinguendo majorem: id, sine quo in recto incluso aliquid non potest intelligi, est de illius conceptu formali; concedo majorem: sine quo in obliquo connotato intelligi non potest; nego majorem: actio enim non potest intelligi sine principio, & termino: neque relatio sine subjecto, & termino; & tamen neque principium, & terminus in actione, neque subjectum, & terminus in relatione formaliter includuntur. Undè similiter licet relationes Divinæ connotent essentialiter Naturam Divinam, ac proindè sine illa intelligi nequeant, non ideò illam formaliter includunt.

384. Objicies 5. Si Relationes non includerent in suo conceptu formali Naturam, ex hac, & illis fieret in Deo aliqua compositio; sed hæc non admittitur in Deo, utpotè quæ tolleret illius summam simplicitatem; ergo &c. Respondeo primò cum aliquibus negando minorem; dicunt enim non implicare in Deo hujusmodi compositionem virtualem, & metaphysicam. Quia tamen alibi contrarium diximus, ut videre est in *Phys. tract. 2. d. 2. à n. 238. & in Met. tract. 1. d. 3. à n. 303.* Respondeo secundò negando majorem; licet enim Relationes non includant Naturam formaliter, non ideò cum illa componunt; siquidem non ei conjunguntur per unionem etiam virtualem, sed per omnimodam identitatem, ut diximus locis citatis.

385. Objicies 6. Conceptus relationis in Divinis debet esse perfectissimus; sed talis non esset, si non includeret omnem perfectionem Naturæ Divinæ; ergo &c. Respondeo distinguendo majorem: debet esse perfectissimus in suo genere relativo; concedo majorem; etiam in absoluto; nego majorem: præsertim, quia si includeret formaliter Naturam, haberent oppositionem in aliquo absoluto, & hoc multiplicaretur, quod repugnat enti simpliciter infinito.

386. Objicies 7. Personæ Divinæ includunt formaliter Naturam; & tamen nullum ex eo sequitur absurdum; ergo neque si relationes ita illam includant. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Personæ non dicunt solam rationem relativi, sed etiam absoluti; sicque potest illis sub una ratione convenire, quod sub alia formaliter non conveniet: at verò relatio, cùm sub omni conceptu includeret Naturam, ut Adversarii docent, sub uno, & eodem conceptu illi convenirent formaliter rationes repugnantes, ut patet ex dictis.

387. Instabis: In divinis idem dicunt abstracta, atque

que concreta, nempè *Deitas*, & *Deus*; sed *Persona*, quæ est concretum, dicit Essentiam; ergo etiam illam dicet abstractum *Paternitas*. Respondeo cum P. Arriaga *cit. n. 15.* Paternitatem (idemque de aliis Relationibus) sumi posse dupliciter in abstracto: primò pro abstracto ex Essentia, & Relatione; sicut *humanitas* est abstractum ex anima & corpore; & pro ut sic damus includi ibi Essentiam; quæstio autem non procedit in hac acceptione: Secundò quatenùs est abstractum ex solâ perfectione relativa præcisè, in quo sensu loquimur, & pro ut sic negamus Paternitatem includere formaliter Essentiam, & dicere quidquid dicit Pater, sive Persona.

388. Objicies 8. Superius essentialiter includitur in inferiori; sicut animal in homine; sed Essentia Divina comparatur ad Relationes, etiam sumptas in abstracto, tanquam forma communis ad suum inferius; ergo &c. Respondeo majorem esse veram, quando superius est aliqua ratio logica præcisa ab inferiori, sicut est ens à substantiâ, & animal ab homine: hoc autem non habet Essentia, alioqui diceretur dividi in Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, sicut animal in hominem, & equum: Undè solùm est quid commune respectu Relationum, quatenùs est illis communicabilis. Addo, argumentum solùm probare, Essentiam esse de conceptu formali Patris, non autem Paternitatis, quæ se habet ut differentia; sicut animal licet sit de conceptu formali hominis, non ita est de conceptu rationalitatis, quæ est differentia hominis.

389. Objicies 9. Qui perfectè cognoscit Relationem, etiam cognoscet Essentiam; ergo hæc in illa includitur formaliter implicitè. Respondeo distinguendo antecedens: etiam cognoscet Essentiam in recto, & ut partem formaliter inclusam in ipsâ Relatione; nego antecedens: in obliquo, & ut terminum postulantiæ Relationis; concedo antecedens: sic enim cognoscens perfectè Essentiam, cognoscet etiam in obliquo Relationem, & tamen non ut partè formaliter inclusam in Essentia, ut Adversarii tenentur dicere: sic etiam cognoscens perfectè Omnipotentiam cognoscet creaturas in obliquo, & tamen non ut partem formaliter inclusam in Omnipotentia.

DISPUTATIO V.

De Personis in communi.

SECTIO I.

An, & quotuplex detur in Deo ratio Personæ?

1. DIFFICULTAS 1. Quid in Divinis significetur nomine Personæ? Tenendus omninò est usus nominum, quæ in hoc Mysterio usurpâtur. Inprimis de nomine *Essentia* non fuit controversia; siquidem sumitur pro Natura, quæ una est in Deo. De nomine *Substantia* majus est dubium: aliquando enim idem valet *Substantia* apud Latinos, atque *Hypostasis* apud Græcos, quo sensu intelligendi sunt Patres, quando in Divinis admittunt tres substantias. Verùm, sicut *Hypostasis*, de qua statim, solùm sumitur jam pro suppositio, sive Persona; ita etiâ usus Ecclesiæ obtinuit, ut nomen *substantia* solùm sumatur pro Natura. Unde temerarius foret, qui hodie absolutè diceret tres substantias in divinis, licet rectè loqueretur cum addito *incommunicabiles*, ut dicit *P. Soar. lib. 1. d. Trinit. cap. 2. n. 11.* Sunt enim in Divinis tres Personæ; hæ autem non sunt accidentia; ergo substantiæ.

2. Secundò nomen *Hypostasis* idem significat, atque *Subsistentia*, nam licet olim inter Græcos, & Latinos controversum fuerit juxta usum hujus nominis *Hypostasis*, quatenùs Latini illud accipiebant pro *Usia*, id est pro *Essentia*, seu *Substantia*; Græci autem pro eodem atque *Subsistentia*, ideoque dixerit D. Hieron. *epist. ad Damasum 57.* in nomine Hypostasis: *Mihi credite venenum sub melle latet*; idemque senserit D. Aug. *lib. 5. de Trinit. cap. 8.* imò decretum fuerit, nè Catholici agentes contra Arianos dicerent tres *Hypostases*, eo quod Ariani tres *Essentias* intelligebant: & contra Sabellianos, ne dicerent unam tantùm *Hypostasim*, quia Sabelliani unam tantùm Personam agnoscebant, sicque cum utrisque cautè agendum fore; hodie tamen ex communi consensu Conciliorum, & Sanctorum Patrum, atque Theologorũ pro eodem sumitur hîc Hypostasis, atque Subsistentia, ut latè ostendit *P. Vasq. 1. p. d. 124. cap. 1. 2. 3. & 4.* Videatur ibi.

3. Tertiò nomen *Subsistentia* dicit aliquid positivum in natura substantiali, ut alibi ostendimus in *Met. tract. 2. d. 3. à n. 8.* significat enim modum existendi per se substantiæ independentis ab ulteriori termino, cui tanquam rationi subsistendi communicatur, ideòque communiter dicitur esse complementum, & ultimus terminus existentiæ substantialis, de quo nobis constitit ex Mysterio Incarnationis, in quo humana natura, non in se, sed in Verbo Divino subsistit, neque completur, & terminatur propriâ subsistentiâ, sed Verbi Divini; alioqui esset in Christo Domino duæ Personæ, altera humana, & altera divina, quod tamen est contra fidem.

4. In quonam consistat hoc suppositum. Quæstio est metaphysica, de qua jam in Met. loco cit. à *num. 40.* ubi tandem resolvimus esse modum quemdam substantialem, sive formam ita reddentem naturam in se subsistentem, & ultimò terminatam, ut ulteriori termino non communicetur.

5. Quartò, *Hypostasis*, sive *Subsistentia* in hoc loco non sumi pro significato universalissimo, quo sensu subsistentia convenit omni substantiæ tam completæ, quàm incompletæ; tam communi, quàm singulari; tam intellectuali, quàm non intellectuali, prout alibi diximus in *Met. tract. 2. d. 3. à num. 281.* sed pro subsistentia naturæ intellectualis completæ, quo sensu idem est, atque *Personalitas* in abstracto, & in concreto *Persona*.

6. Advertes tamen, hoc esse discrimen inter *subsistens*, *suppositum*, & *Personam*, quod subsistens dicitur tam de substantiâ completâ, quàm incompletâ; tam communi, quàm singulari: *Suppositum* verò non nisi de substantia completa singulari, tam rationali, quàm non rationali: *Persona* autem solùm de substantia completa singulari intellectuali. Undè licet omnis Persona sit suppositum, & subsistens; & omne suppositum sit subsistens; tamen neque omne subsistens est suppositum, neque

omne suppositum est Persona. Hîc igitur pro eodem sumitur *Hypostasis*, atque *Persona*: pro quo sit:

7. Difficultas 2. Qualis sit definitio Personæ? Persona sic definitur à Boëtio, *lib. de duab. natur. Est rationalis naturæ individua substantia*: quæ definitio à Theologis, & Philosophis recipitur cum *D. Thom. 1. p. q. 29. art. 1. P. Soar. lib. 1. de Trinit. cap. 1. n. 2.* Particula *substantia* significat, ut aliqui dicunt subsistentiam completam; meliùs tamen dicendum significare subsistentiam: tùm quia hæc veniebat nomine substantiæ apud Boëtium, ut ait *P. Vasq. hîc q. 29. d. 127. cap. 2. n. 6.* tùm etiam, quia ratio substantiæ completæ, quam *Persona* involvit, satis declaratur per particulam *natura*, quæ de se dicit subsistentiam completam; utroque tamen modo rejicit accidentia.

8. Particula *individua* idem est ac incommunicabilis alteri, aut tanquam parti; aut tanquam termino, & supposito. Undè anima rationalis non est Persona, cùm sit communicabilis materiæ ut comparti; neque humanitas Christi Domini, & Natura Divina sunt Personæ, cùm sint communicabiles subsistentiis, tanquam terminis; neque natura communis, v. g. homo est persona, cùm sit communicabilis individuis tanquam suppositis. Particula *rationalis naturæ*, indicat naturam intellectualem, cujus ratione nomen *Persona* dignitatem significat juxta Tull. *de officiis*: *Nobis*, inquit, *Personam imposuit ipsa natura magnâ cum excellentiâ, præstantiâq; cæterorum animantium.* Ex quibus patet, Personam dicere certam naturam, nempè rationalem, & terminum, quo talis natura redditur incommunicabilis. Quid autem dicat de formali, & in recto? Ex dicendis constabit.

9. Difficultas 3. Utrùm in Deo detur ratio Personæ? Affirmativè. Est de Fide. Probatur primò ex Symbol. D. Athan. ibi: *Alia est Persona Patris, &c.* Item ex illo Ecclesiæ *in Præfat. Miss. Et in Personis proprietas.* Idem definiunt Concil. Lateran. *cap. Firmiter, & cap. Damnamus de Sum. Trinit.* Toletan. 11. *de confess. fidei.* Hispalens. *2. cap. 23.* Et id ipsum asseruerunt *D. Damasus in Confess. fidei ad Paulin. D. Hilar. lib. de Synodis, D. Hieron. epist. 57. D. Aug. lib. 4. de Trinit. cap. 8. & 9. & lib. 7. cap. 4. & 5.* Secundò ex ipsa definitione Personæ, quæ Deo competit, cùm sit intellectualis Naturæ individua substantia, ut per se patet; ergo &c. Tertiò, quia ratio Personæ ad dignitatem, & perfectionem spectat; sed quidquid dignitatis, & perfectionis est, Deo est tribuendum; ergo &c.

10. Oppones 1. cum Laurent. Valla *lib. 6. Elegant. cap. 34.* qui in hoc graviter erravit asserens, non posse nos in Deo uti propriè nomine Personæ: Persona, inquit, est nomen qualitatis, & non substantiæ; siquidem idem homo propter diversos qualitates agit diversas personas, nempè Judicis, Advocati, Procuratoris, Regis, &c. sed hæc non sunt admittenda in Deo, qui totus est substantia realis, & vera; ergo &c. Respondeo nomen *Persona* posse accipi, aut Rhetoricè, aut Philosophicè, ac Theologicè: primo modo, aliquando saltem, significat qualitatem: secundo autem modo significat rationalis naturæ individuam substantiam, & prout sic competit Deo.

11. Oppones 2. Nomen *Persona* est nomen fictionis, & theatrale, desumptum scilicet à theatris, ubi Regis personam gerit, qui Regem fingit; ergo non potest hujusmodi fictio Deo competere. Respondeo eodem modo, quo proximè.

12. Oppones 3. Hypostasis, sive *Persona* talis dicitur, quia subsistat accidentibus; sed hæc non sunt in Deo; ergo neque nomen *Persona*. Respondeo negando antecedens juxta mentem Concilior. & Patrum, qui Hypostasim, non pro natura subjecta accidentibus, sed pro substantiâ perfectè completâ, & terminatâ in se; imò pro subsistentia, ut diximus, unanimi consensu usurpant; in quo sensu hodie accipitur; sicque sicut tres Personas, sic tres hypostases profitemur.

Oppones 4. Scriptura Sacra non utitur hoc nomine *Persona*, neque illud Deo tribuit; ergo &c. 13
Respondeo licet Scriptura non utatur tali nomine erga Deum, dicere tamen in Deo dari, quod per illud significatur: quando autem constat de re significata, licitum, imò necessarium est uti nominibus, in quibus Concilia, & Sancti Patres, & communis acceptatio concordant.

Oppones 5. Si in Deo daretur ratio Personæ, cùm hæc dicat perfectionem, & omnis perfectio includatur in Essentia Divina, jam hæc significaret Personam; consequenterque una tantùm esset admittenda Persona in Deo; sed hoc non est dicendum; ergo neque illud, ex quo sequitur. Respondeo Personam dicere perfectionem secundùm quid, ac proindè solùm includi in Essentia eminenter, quod non tollit multiplicitatem Personarum. 14

Oppones 6. Si in Deo daretur ratio Personæ; aut esset una tantùm Persona; aut tres: Non primum; hoc enim est contra fidem: Non secundum; cùm enim in Deo non dentur tria individua; neque etiam dabuntur tres Personæ; ergo &c. Respondeo negando minorem quoad secundam partem; licet enim in Deo non dentur tria individua, quia individuum absolutè supponit pro natura singulari, quæ in Deo est una tantùm indivisibilis; dantur tamen tres Personæ, quia Persona supponit pro substantia, sive Natura subsistente; eadem autem Natura subsistit tribus subsistentiis constituentibus tres Personas. 15

Oppones 7. Persona, ut diximus, definitur: *Rationalis naturæ individua substantia*; sed in Deo non est propriè individuum; ergo neque Persona. Respondeo in Deo non esse individuum, prout hoc est quid subjicibile alicui speciei; esse tamen prout individuum idem est, atque substantia completa, singularis, & incommunicabilis supposito, quod satis est, ut Deus dicatur individua substatia, & habeat rationem Personæ. 16

Oppones 8. Si in Deo daretur ratio Personæ, talis esset Pater v. g. sed Pater talem rationem non habet; siquidem de ratione Personæ est quod sit individua, id est incommunicabilis; Natura autem divina subsistens in Patre, adhuc communicatur Filio; ergo &c. Respondeo negando minorem, ad cujus probationem dicimus, Naturam Divinam, licet communicetur etiam Filio secundùm se, non ita communicari ut subsistentem; Pater enim non communicatur, sicque habet rationem Personæ, cùm de ratione Personæ solùm sit, quod ut talis ulteriùs non terminetur, neque communicetur. 17

Inferes: Ergo Verbum Divinum non habebit rationem Personæ; siquidem in Christo Domino communicatur naturæ humanæ. Respondeo negando illationem, ad cujus probationem dicimus, Verbum Divinum communicari quidem naturæ humanæ, ut est terminus; non verò alteri termino subsistendi, cùm natura humana, cui ut sic communicatur, non sit Persona; alioquin in Christo Domino essent duæ Personæ, quod est contra fidem: de ratione autem Personæ solùm est, quod 18

quod alteri Personæ, seu termino subsistendi non communicetur.

19. Difficultas 4. Utrùm ratio Personæ sit univoca? Suppono primò, quæstionem non procedere de ratione Personæ communi ad Divinam, & creatam; siquidem ad has non potest dari univocatio, ut patet ex alibi dictis in *Met. tract. 1. d. 3. à n. 15.* Deinde, quia talis ratio, sive conceptus objectivus, cùm secundùm se sit ens reale, licet realiter non existat; aut est ens creatum; aut increatum; aut utrumque simul: Si primum, jam non est quid commune Deo: Si secundum, non est commune creaturis: Si tertium, est quid analogum; ergo &c. Undè solùm superest quæstio de Persona Divina in ordine ad tres Personas Divinas: Pro qua:

20. Suppono secundò contra *Scot. in 1. dist. 23. q. 1. §. Item arguo. Gabr. q. unica, dub. 1. & in 3. dist. 1. q. 1. a. 1. & Aureol. in 1. dist. 23. & 25.* Personam non constitui negationibus communicabilitatis, sed entitate positiva, in qua ipsæ negationes fundantur, prout diximus in *Met. tract. 2. d. 3. à n. 8.* alioqui jam Personæ Divinæ non constituerentur, nec distinguerentur aliquo positivo; & Pater nihil aliud esset, quàm Essentia cum negatione Filii: & cùm Filius nihil etiam esset, quàm Essentia cum negatione Patris, jam Pater, qui terminatur ad Filium, terminaretur ad sui negationem.

21. Suppono tertiò contra *Durand. in 1. dist. 23. q. 1. n. 13. Henric. 2. p. sum. art. 53. q. 5. & quodlib. 5. q. 6.* Personam in communi non dicere aliquid rationis, sed positivum reale; nam si quævis Persona dicit ultimum terminum positivum, & realem, quo constituitur, cur Persona in communi, quæ abstrahit ab iis rationibus singularibus, non dicet etiam rationem positivam realem. Hoc posito.

22. Conclusio sit: Ratio hæc positiva, & realis communis solis Divinis Personis, non est univoca. Ita *D. Bonav. in 1. dist. 25. q. 1. a. 2. Alex. 1. p. q. 56. memb. 4. art. 1. & 2. Albert. 1. p. q. 44. memb. 1. Capreol. in 1. dist. 25. quæst. unica, art. 1. Argent. in 1. dist. 25. quæst. unica, Marsil. in 1. q. 28. a. 2. Richard. in 1. dist. 25. a. 2. q. 1. D. Thom. 1. p. q. 30. a. 4. ad 3. & in 1. dist. 25. q. 1. a. 2.* quos citat & sequitur *P. Ruiz. d. 35. de Trinit. sect. 3. n. 4. P. Mol. 1. p. q. 28. a. 4. d. 2.* & alii. Probatur, quia non potest dari ratio aliqua univoca objectivè sumpta, quin objectivè præscindat à differentiis, seu quasi differentiis; consequenterque à singularitate; sed ratio Personæ Divinæ non ita præscindit à peculiaribus rationibus constitutivis singularum Personarum, sive ab earum singularitate; siquidem cùm ratio Personæ Divinæ sit in suo genere simpliciter infinita, debet in eo genere includere quidquid est perfectionis sibi non oppositum; consequenterque suam singularitatem, & differentiam, quâ ultimò perficitur; ergo non potest ab illa objectivè præscindere; ac proindè neque habere rationem unam univocam. Hæc eadem ratio probat in omnibus prædicatis divinis, de quibus jam latè in *Logica tr. 2. d. 2. à n. 38.*

SECTIO II.

Quot in Divinis sint Personæ: & quæ prædicata ratione Personarum in Deo multiplicentur?

DIFFICULTAS 1. Quot sint Personæ in Divinis? De Fide est tres dari Personas Divinas, quam Fidei veritatem latè ostendimus *d. 1. sect. 1. 2. 3. & 4.* ex Scriptura, Conciliis, Patribus, & rationibus. Unde non sunt audiendi, qui affirmant Deitatem esse Personam; licet enim contendant, Deitatem à parte rei, & identicè esse Personam Patris, Filii, & Spiritus Sancti, quod nemo Catholicus negat; tamen non est dicendum absolutè: *Deitas est Persona*: id enim sonat esse quartam Personam, quod hæreticum est. Similiter non est audiendus *Cajet. 3. p. q. 2. a. 2.* ubi docet Deum prout dicit Deitatem cum subsistentia absoluta, esse Personam, licet incompletè, & imperfectè quod jam alibi refutavimus, & infra etiam refutabimus; ex hoc enim eodē capite repugnat in Deo talis ratio Personæ; siquidem in Deo nihil datur imperfectum. Deindè quia Deus prout sic adhuc foret communicabilis Personis; ergo prout sic non potest dicere rationem Personæ; siquidem de ratione Personæ est non communicari. 23.

De fide etiam est, primam harum Personarum esse improductam, secundam, & tertiam esse productas, ut patet, tum ex supra dictis: tum ex Symbolo D. Athan. tum etiam, quia alioqui nulla ratione possemus dicere fore tantùm tres. Deinde realiter distinguuntur inter se, ut patet tum ex supra dictis: tum ex infra dicendis: tum ex Concil. Florent. *sess. 19.* tum etiam, quia non intelligeretur ratio producentis & producti. Præterea omnes hæ Personæ Divinæ identificantur eidem Essentiæ, sive Naturæ; sicque sunt una simplicissima res ut patet ex illo Joan. epist. 1. 5. *Hi tres unum sunt.* Siquidem non uniuntur inter se, ita ut componant tanquam partes unum Deum; nam cùm realiter distinguantur, nec habeant rationem actûs, & potentiæ, si immediatè unirentur, non efficerent unum per se, neque Deus esset quid simplex. Undè in tantùm sunt unum, in quantùm singulæ includunt unam & eandem Essentiam, cum quâ uniuscujusque Personalitas intimè identificatur; sicque omnes tres in eadem Essentia sunt quid simplex. Hinc patet aliqua in Deo dici in plurali, & multiplicari; alia verò in singulari tantùm, & non multiplicari: pro quo sit: 24.

Difficultas 2. Quænam prædicata in Deo ratione Personarum multiplicari possint? Quamvis de hoc jam aliqua dixerimus supra *d. 4. à n. 249. & in Met. tr. 5. d. 1. sect 5. à n. 166.* quia tamen specialissima hæc sunt in hac materia, maximèq; necessaria ut rectè loquamur de hoc Mysterio, necessarium duximus ea lentiùs hìc tractare, & aliquas regulas assignare, ex quibus hic loquendi modus dignoscatur. Cùm igitur multiplicitas prædicatorum ex modo significandi desumenda sit: 25.

Advertes primò, non idem esse nomen non exprimere aliquam rationem, atque illam non dicere de formali; siquidem *album* non exprimit inhærentiam; & tamen illam dicit de formali: *homo* dicit de formali subsistentiam, quam tamen non 26.

exprimit; sicut neque *animal rationale*; cùm tamen illa dicat de formali; nam cùm prædicatum essentiale rei pertineat ad essentiale ipsius rei; subsistentia autem, quæ est pars compositi, sit illi essentialis (idemque de inhærentia respectu albi,) necessariò dicendum est, significari de formali à nomine significante illud compositum, licet ipso nomine deducto à forma non exprimatur, nisi ipsa forma. Unde fit, quod aliquid potest dici confusè, cùm tamen dicatur de formali.

27. Advertes secundò, concreta prout alibi diximus, alia esse substantialia, & alia accidentalia: Substantialia quædam dicunt de formali, sive in recto (quod idem est) naturam; & in obliquo, sive de connotato (quod idem valet) subsistentiam, ut *Deus*, & *Homo*: quædam è contra, ut *Persona*, & *Hypostasis*. Accidentalia quædam dicuntur adjectiva, & quædam substantiva: adjectiva dicunt de formali, sive in recto subjectum; & de connotato, sive in obliquo formam: Substantiva autem è contra. Advertes tertiò, concretum multiplicari, quoties multiplicatur ejus significatum formale, seu rectum; nam unde aliquid sumit suum esse, inde sumit suam Unitatem; sed esse concreti est ejus formale significatum, ergo hoc multiplicato, aut non multiplicato, multiplicatur, aut non multiplicatur concretum. Hoc posito.

28. Dico 1. Concreta deducta ex subsistentiis multiplicantur in divinis, sicque dicuntur plures *Personæ*, & *Hypostases*. Patet, tum ex fide: tum ex ratione, siquidem in Divinis multiplicantur subsistentiæ, quæ dicuntur de formali, & in recto per illa concreta; ergo multiplicantur etiam ipsa concreta.

29. Dico 2. Concreta deducta ex Natura non multiplicantur in Deo. Patet, tum quia dicerentur plures Dii, quod est contra fidem: tum quia licet multiplicentur subsistentiæ, non multiplicatur Natura, quæ principaliùs dicitur de formali, & in recto.

30. Dico 3. Concreta adjectiva in Divinis multiplicantur quidem adjectivè; non tamen substantivè. Patet, quia in primo sensu supponunt pro Personis, quæ sunt plures: in secundo autem pro forma, quæ est una tantùm; ergo &c. Hinc colliges primò, posse in Divinis admitti *tres Omnipotentes*, *tres Sapientes* adjectivè; nam licet Omnipotentia, & Sapientia, (sicque de reliquis formis essentialibus,) sit una, & eadem in omnibus Personis, cùm tamen terminus *tres*, qui dicit multitudinem, cadat supra Personas, quas determinat, & non supra formam adjectivè significatam, benè possunt dici tres Omnipotentes, & tres Sapientes adjectivè. Nunquam tamen ita dicentur substantivè; siquidem cùm forma substantivè significata sit una, & eadem in omnibus Personis, nunquam potest significari substantivè in plurali.

31. Colliges secundò, in Divinis posse admitti etiam substantivè *tres res*, *tria entia*, *tria vera*, *bona*, *tres durantes*, *æterni*, *increati*, *infiniti*, *immensi*, *ineffabiles*, sicque de aliis, cum addito, i. est relativè. Quorum plura prædicata admittunt *P. Soa. lib. 3 de Trinit. cap. 11. n. 6. & cap. 12. n. 7. P. Tanner. d. 4. q. 1. dub. 7. n. 10. & q. 3. dub. 4. n. 9. & P. Amicus d. 29.* Probatur tamen absolutè, quia hujusmodi prædicata, sive positiva, sive negativa sint, de quo jam alibi, sunt propria Personarum, illisque ratione sui conveniunt; siquidem cùm quælibet sit verum ens reale distinctum virtualiter ab Essentia, ut supra diximus, prout sic habet suam durationem, æternitatem, &c. ratione sui; sed quando formæ sunt plures, etiam in uno subjecto, faciunt plura concreta substantivè, cùm multiplicetur rectum, & formale ipsius concreti; ergo &c.

Dices: Hoc videtur esse contra Symbol. D. Athan. ibi: *Non tres æterni, sed unus æternus: sicut non tres increati, nec tres immensi, sed unus increatus, & unus immensus*; ergo &c. Respondeo negando antecedens: ibi enim loquitur de æternitate (sicque de aliis) essentiali contra Arianos dividentes Essentiam in Patre, & Filio: Undè non sunt dicendi tres æterni, &c. æternitate essentiali; maximè verò cum addito, nempè relativa. 32

Advertes hîc, plura alia esse nomina, quæ in hoc Mysterio usurpantur, de quibus *D. Thom. 1. p. q. 31. & P. Mol. P. Vasq. hîc, P. Soar. lib. 3. de Trinit. cap. 13. P. Granad. tract. 5. d 2.* & pro quibus sit regula generalis. Illis tantùm nominibus utendum nobis est in hoc Mysterio, quibus ita declarentur Personæ, ut non negetur Unitas Essentiæ cum Ario: & ita significetur Unitas Essentiæ, ut non negetur distinctio Personarum cum Sabellio, sicque mediâ viâ incedendum, illisque vocibus utendum, quæ cum Naturæ Unitate Personarum explicent distinctionem, juxta illud Christi Domini Joan. 15. ibi: *Ego, & Pater unum sumus.* Ubi D. Cyrill. lib. 7. cap. 10. *Utrumque*, inquit, *audi, & unum, & sumus, & à Carybdi, & Scyllâ liberaberis. Quod dixit* unum, *liberat te ab Ario separante Filium à substantia Patris. Quod dixit* sumus, *liberat te à Sabellio, confundente Personas Patris, & Filii sine discrimine. Si* unum, *non ergo diversum. Si* sumus, *ergo Pater, & Filius.* Unde si in usurpatione aliquorum nominum reperitur diversitas inter Patres; aut in diversis sensibus acceperunt talia nomina; aut illis usi sunt, quia pro tunc nullum erat periculum. Quia tamen in hoc Mysterio non solùm res, sed & voces habemus à Conciliis, & Patribus præscriptas, à quibus non licet absque temeritate recedere, ut instruatur Theologus quomodo cautè, castèque debeat in tanto Mysterio loqui, incautasque ac insolentes aliorum locutiones vitare, aliquas hîc apponemus regulas ex certis, solidisque principiis deductas, & aliquas earum propositiones examinabimus, præsuppositis certis quibusdam censuræ gradibus ex Concil. Constantiens. *sess. 8. & 15.* Igitur sit:

SECTIO III.

Assignantur aliquot regulæ servandæ in modo loquendi in hoc Trinitatis Mysterio.

IN Concil. Constantiensi *Sess. 8. & 15.* aliqui censuræ gradus apponuntur, quibus propositiones aliquæ censurari possunt: Primus est *Hæresis*, quæ directè opponitur alicui veritati expresse revelatæ: aut conclusioni per evidentem discursum explicatæ, ut jam contentæ in aliquâ expresse revelatâ. Secundus est *Error*, qui directè opponitur conclusioni theologicæ, ut ex principiis fidei evidenter deductæ, quia ut explicatæ spectat ad primum gradum *Hæresis*. Tertius est *Errori* proximus, qui opponitur conclusioni theologicæ, non ut evidenter, sed ut probabilissimè deductæ ex principiis fidei. Quartus est 33

est *hæresim sapiens*, qualis est propositio, quæ cùm possit habere sensum catholicum, ex circunstantia tamen, & conditione proferentis, posset suspicari in sensu hæretico prolata, ut hæc: *Christus est minor Patre*: quæ ab Ariano prolata hæresim sapit, cùm tamen à Catholico nullam ingerat suspicionem.

35. Quintus gradus est *propositio malè sonans*, seu piarum aurium offensiva, qualis est quæ absurdum, & peregrinum sensum à communi Patrum, & Scholasticorum affert. Sextus est *temeritas*, qualis est propositio, quæ nullâ sufficiente ratione, vel authoritate fulta, communi Scholasticorum sensui, vel approbatis authoribus adversatur: aut quæ ut certum affirmat, quod nullâ ratione probari potest; quæ etiam *impudens*, & *insolens* appellari solet. Septimus est propositio *scandalosa*, qualis est, quæ licet sit vera, auditoribus tamen ruinæ occasionem præbet. Octavus est propositio *Schismatica*, qualis est, quæ viam parat ad schisma, aut separationem à capite, ut *licitum est non obedire Superiori*, aut *tyrannum occidere*.

36. Nonus gradus est propositio *seditiosa*, qualis est, quæ viam sternit ad seditionem. Decimus propositio *periculosa*, qualis est, quæ potest periculi occasionem adducere, aut in fidei doctrina, aut in moribus, ut *homo absque pœnitentia externa potest esse perfectus*. Undecimus est *Blasphemia*, quæ Deo immediatè, aut mediatè injuriam irrogat, quæ aliquando cum hæresi conjungitur; siquidem una, & eadem propositio sæpè multis inficitur notis, ut *Deus est author peccati*. Duodecimus est *Impietas*, qualis est propositio improbabilis, & fidei pietati notabiliter detrahens: quæ tamen differt à propositione non pia, quia hæc licet sit probabilis, pietati tamen fidei minimè favet. Decimus tertius est propositio *arrogans*, qualis est, quæ plus affert, quàm potest probari. Decimus quartus est propositio *improbabilis*, qualis est, quæ nullo nititur fundamento. His præmissis, omnia, quæ de hoc Sacrosancto Trinitatis Mysterio dicenda sunt, ad certas quasdam regulas, quoad fieri potest, reducemus. Igitur:

37. Prima regula sit: Nomina neutrius generis non sunt pluraliter enuncianda in divinis: maximè autem masculini generis. Patet primò, quia ita definitum est in Concil. Later. sub Innocent. III. *cap. damnamus de sum. Trinit.* ibi: *Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus; non tamen aliud, sed id, quod est Pater, est Filius, & Spiritus Sanctus.* Confirmatur ex D. Aug. *tract. 36. in Joan.* ibi: *Aliud non est Pater, Filius aliud. Alius est rectè dicis, aliud non rectè.* Patet secundò ratione, quia nomen neutrum, cùm sit substantivum supponit pro Natura, quæ est una, sicque multiplicaretur, illo multiplicato, quod est hæreticum; masculinum autem supponit pro Personis, quæ cùm sint plures, potest cum illis pluralificari; ergo &c.

38. Hinc colliges primò ex apposita regula, & ratione, sicut in Deo non est *aliud*, & *aliud*, sed *alius*, & *alius*, ita è contra in Christo Domino esse *aliud*, & *aliud*; non tamen *alius*, & *alius*, quia in Christo Domino est diversitas Naturarum, non autem suppositorum; sicque licet in eo sit duplex filiatio, nempè divina, & humana, non potest dici *alius*, & *alius Filius*, quia alius importat pluralitatem suppositi, rectè tamen dicetur *habens plures filiationes*. Secundò has non esse facilè admittendas: *In Deo sunt multa: sunt plura entia*: nisi cum addito, id est relativa: posse tamen admitti etiam sine limitatione: *In Deo sunt plures res: entitates: est pluralitas*; siquidem in primis nomina referuntur ad Essentiam; in secundis ad Personas.

39. Tertiò has esse veras: *Pater, & Filius sunt unum: sunt idem ipsum: Pater est idem, quod Filius: non est aliud, aut alterum à Filio*: has tamen falsas: *Pater, & Filius sunt unus: sunt idem ipse: Pater est idem, qui Filius: est aliud, aut alterum à Filio*: siquidem primæ important identitatem Naturæ, & distinctionem ejusdem negant, quod est verum: secundæ autem identitatem Personarum, & diversitatem Naturæ important, quod est falsum. Similiter hæc est vera: *Pater est idem Deus, qui Filius*: hæc tamen falsa: *Pater est idem, qui Filius*; siquidem in hac relativum *qui* refert immediatè Patrem: in illa verò Deum.

40. Quartò has esse falsas: *Deus generans est Deus genitus: Deus generans est Pater: idem Deus est Filius genitus*: quia *idem* immediatè refert Deum ut affectum termino notionali genitoris. Similiter falsa est hæc: *In divinis est alius, & alius Deus: alter, & alter Deus*: hæc autem vera: *In divinis est Deus, & Deus*: quia in hac non affirmatur alietas Deitatis; maximè verò in illa. Deindè hæ sunt veræ: *Deus genuit Deum: Alius genuit alium: Habens Deitatem genuit alium habentem Deitatem*: hæ autē sunt falsæ: *Deus genuit aliū Deum: aut alterum Deum: Deus genuit eundem se: aut alterum se*; siquidem in his affirmatur alietas de Deitate, in illis autem de Personis.

41. Secunda regula est: Nomina concreta substantiva de re absoluta prædicantur de Personis singulariter: Adjectiva autem pluraliter, ut patet ex supra dictis. Patet, quia nomina substantiva sumunt unitatem, aut multitudinem à forma, quam significant: Adjectiva autem à subjecto, seu supposito; hoc autem in Deo est triplex; illa verò est una, nempè eadem Natura; ergo &c.

42. Hinc colliges primò, has esse substantivè veras: *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt unus Deus: unus Creator: unus Dominus: unus Sapiens: unus Æternus: unus Immensus: Pater, & Filius sunt unus Spirator: unum Principium ad intra.* Similiter etiam esse adjectivè veras has: *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt tres Divini: tres habentes Deitatem: tres creantes: tres Sapientes: tres Æterni: tres Immensi: duo spirantes: duo principiantes: Pater, Filius, & Spiritus Sanctus intelligunt: volunt: creant: puniunt: miserentur*; siquidem verba subeunt leges Adjectivorum.

43. Tertia regula est: In divinis vitanda sunt hæc nomina: *Diversi, differentis, Alieni, Disparati, Extranei, Disformis, Dissimilis, Discrepantis, Separati, Divisi, Disjuncti.* Ita *D. Thom. 1. p. q. 31. art. 2.* Siquidem nomina *Diversi*, & *Differentis* important diversitatem in Natura: Nomina autem *Alieni, Disparati, Extranei, Discrepantis, Disformis, Dissimilis*, important inæqualitatem in Essentia: Nomina verò *Separati, Divisi, Disjuncti* significant distinctionem in substantia.

44. Hinc colliges, has esse falsas: *Filius est diversus, differens, alienus, disparatus, extraneus, discrepans, separatus, divisus, disjunctus à Patre*: has tamen veras: *Filius est distinctus, discretus, oppositus Patri: similis, æqualis, conjunctus, idem cum Patre.* Et cum addito limitante ad Personas admittunt communiter Recentiores hæc nomina *diversi*, & *differentis*, ita ut Personæ dicantur proprietatibus *differentes*, aut *diversæ*.

45. Quarta regula est: Nomina, quæ Personarum consortium à Divinis excludunt cautè sunt usur-

panda. Undè falsæ sunt hæ: *Deus est solitarius: est solus.* Patet, quia hæc nomina adjuncta termino essentiali excludunt, non solùm consortium aliorum Deorum, sed etiam Personarum ejusdem naturæ. Dixi *ejusdem naturæ*, quia licet Deus associetur Angelis, & hominibus, adhuc diceretur *solus*, aut *solitarius*, si cum eo Personæ Divinæ non existerent, ut notat D. Thom. *cit. art. 3. ad 1.*

46. Quinta regula est: Dictio exclusiva non potest adjungi termino personali respectu prædicati essentialis: undè falsæ sunt istæ: *Solus Pater intelligit: solus Filius creat: solus Spiritus Sanctus gubernat*: Potest tamen adjungi respectu prædicati notionalis: Undè veræ sunt istæ: *Solus Pater generat: solus Filius generatur: solus Spiritus Sanctus spiratur.*

47. Dices: In hac Christi Domini Matt. 11. *Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius*: adjungitur dictio exclusiva *Nemo* termino personali respectu prædicati essentialis, qualis est Patris, & Filii notitia; & tamen propositio est vera, licet ab ea notitia excludatur Spiritus Sanctus; ergo &c. Respondeo cum *D. Thom. 1. p. q. 31. a. 4. ad 2. D. Bonaven. in 1. dist. 21. art. 2. q. 2.* terminum *nemo* distribuere pro Natura, non pro Persona, ideoque vera est illa: *Nemo novit Filium, nisi Pater*, quia cùm terminus *Nemo* distribuat pro Natura intellectuali, solùm excludit aliud essentialiter, & non alium personaliter: hæc autem est falsa: *Solus Pater novit Filium*, quia cùm terminus *solus* distribuat pro Persona, excludit alium personaliter.

48. Sexta regula est: Nomina partitiva, *omnis, aliquis, quilibet, quicunque, nullus*, non rectè tribuuntur in divinis termino essentiali: Undè nefas est dicere: *Omnis Deus*: ut ait Caiet. *1. p. q. 29. art. 4. ad 3.* Et ratio est, quia per hujusmodi nomina indicaremus, plures esse Deos. Dixi tamen *termino essentiali*, nam si tribuantur termino personali, rectè dices: *Omnis Persona creat: Aliqua Persona generat: Quælibet Persona intelligit: Nulla Persona discurrit.*

49. Septima regula est: In divinis utendum vocibus non solùm importantibus unitatem Essentiæ, sed etiam pluralitatem Personarum: ita tamen cautè, ut voces significantes pluralitatem non referantur ad unitatem Essentiæ: aut è contra significantes unitatem referantur ad Personas. Undè falsæ sunt hæ: *Deus est ter Deus: est geminus Deus: est ter unum: est tria*; quia numerus immediatè refert Essentiam. Istæ tamen sunt veræ: *Deus est ter unus: est trinus: est tres: est Trinitas: est trium*: quia numerus immediatè refert Personas.

50. Advertes hîc, nomen *Trinitas* ex præscripto Patrum, & Scholasticorum maximè accommodari ad hoc mysterium significandum; siquidem ut ex D. Isidor. notavit Magist. *in 1. dist. 24.* ex vi etymologiæ significat trium unitatem; sicque translatum ad Deum significat, non solùm numerum Personarum, illumque de formali, sed etiam unitatem Essentiæ, licet in obliquo. Undè quando dicitur: *Unitas in Trinitate, & Trinitas in unitate*: solùm explicitè significatur, quod implicitè significat nomen *Trinitas*: Sicut igitur solius Dei proprium est, esse tres Personas ejusdem Essentiæ, ita soli Deo propriè convenit hoc nomen *Trinitas.*

51. Hinc colliges primò, falsas esse has: *Deitas est trina: Trinitas est trina*; siquidem in prima triplicatur Deitas; in secunda autem triplicatur ipsa Personarum Trinitas; est enim sensus: *In Deo sunt tres Personarum Trinitates*: quod est falsum. Neque dicas in Hymno Festi Corporis Christi dici: *Tè trina Deitas*: statim enim subjungitur: *unaque poscimus*: ubi vox *una* temperat vocem *trina*, ut supponat pro Personis.

Colliges secundò, has esse veras: *Unitas est Trina: Deus est Trinus*: prima enim est D. Aug. *lib. Meditat. cap. 30*: ibi: *O una Trinitas, & trina unitas Deus.* Deindè cùm *unitas* non solùm supponat pro unitate Naturæ, sed etiam Personarum; sunt enim tres Personarum unitates, rectè dici potest: *Unitas est trina.* Dices: Hæc: *Deitas est trina*: est falsa; ergo etiam hæc: *Deus est trinus.* Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia nomine *Deus* ex modo significandi supponitur pro Personis: at verò *Deitas* solùm supponit pro Essentia; sicque nisi addatur aliquid, quod temperet vocem *Trina*, ut supponat pro unitate Essentiæ, addita Deitati ipsam Deitatem multiplicat; efficitque sensum falsum. 52

Inferes: Ergo sicut Deus potest dici *Trinus*, aut *Trinitas*, poterit etiam dici *triplex.* Respondeo negando illationem: tùm quia contrarium docet Concil. Toletan. 11. *in Confess. Fidei*: *Non triplex*, ait, *Trinitas, & dici, & credi debet*: tùm quia nomina *Trinitas*, & *Trinus* sunt usu Theologorum accommodata ad significandam simul & unitatem Essentiæ, & numerum Personarum, quam significationem non habet nomen *Triplex*, nisi expresè referatur ad notionalia; tunc enim sine periculo dices: *In Deo est triplex Persona: quadruplex relatio: duplex processio: gemina spiratio activa, & passiva.* Ita D. Thom. *q. 10. de potent. art. 2.* Sic etiam licet, non absolutè de Deo, sed de Personis dicere: *In Deo est multiplex relatio: multiplicitas notionum*, aut *Personarum*: ex D. Aug. *lib. Meditat. cap. 30.* Nunquam tamen, neque cum expressa limitatione ad notionalia sunt admittenda in Deo nomina *Trinanimis*, aut *Triformis.* Neque dicas in hymno Pentecost. appellatur Spiritus Sanctus *Septiformis*: hoc enim solùm de eo dicitur in ordine ad effectus *ad extra*, qui ei appropriantur tanquam Authori sanctificationis. 53

Octava regula est: Notionalia prædicantur de nominibus essentialibus concretis, de quibus à fortiori prædicantur essentialia. Ita colligitur ex *D. Thom. 1. p. q. 29. art. 4.* Patet, quia concretum essentiale ex modo significandi supponit pro Personis; importat enim Deitatem ut inhabente, sive in supposito, licet non in hoc, aut illo determinatè: sicut *homo* importat humanitatem ut in habente, cùm supponat pro individuis naturæ humanæ, licet non pro hoc, aut illo determinatè; ergo de tali concreto possunt prædicari notionalia, & à fortiori essentialia; siquidem cùm notionalia sint actus personales, possunt prædicari de nominibus Personas significantibus. 54

Hinc colliges, has esse veras: *Deus generat: Deus generatur: Hic æternus spirat: Hic immensus spiratur: Deus refertur ad Deum: Deus relativè opponitur Deo.* Dices: Hæ sunt falsæ: *Deus generatur: Hic æternus, aut immensus non spiratur: Deus non refertur ad Deum: Deus relativè non opponitur Deo*; ergo etiam illæ erunt falsæ. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia affirmativa (quales sunt illæ,) ut sit vera, opus non est, quod universaliter conveniat subjecto secundùm omnia, in quibus reperitur ipsum subjectum, sed satis est, si ei conveniat in uno tantùm supposito existenti, ut convenit in prædictis propositionibus affirmativis: at verò negativa (quales sunt istę,) ut sit vera, secundùm nullum suppositum 55

debet

debet ei convenire, cùm negatio sit malignantis naturæ, & omnia neget. Patet, nam reproducto Petro in duobus locis, hæc: *Petrus scribit*: erit vera, si Petrus in uno loco tantùm scribat: hæc autem falsa: *Petrus non scribit*: nam ut esset vera, debebat in nullo loco scribere. Confirmatur, quia sic etiam sunt falsæ istæ: *Filius Dei non est mortuus*: *non est sepultus*: licet possint verificari de Natura Divina: ut enim essent veræ, debebant etiam verificari de Filio Dei secundùm naturam humanam.

56. Nona regula est: Nulla actio, sive notionalis, sive essentialis significata per verbum exercitum, sive in actu exercito, potest prædicari de terminis essentialibus, aut personalibus sumptis in abstracto, nisi talis actio sit formaliter à tali principio. Patet ex illo principio Logicorum: *Omnia verba, excepto substantivo sum, es, est, sunt adjectiva, & applicata subjecto reddunt sensum formalem.*

57. Hinc colliges, has esse falsas: *Deitas generat*: *Essentia refertur*: *Intellectus spirat*: *Voluntas intelligit*: *Immensitas creat*: *Misericordia punit*: *Justitia miseretur*: siquidem enunciatur actio de subjecto sumpto in abstracto, cujus actionis subjectum ipsum non est principium formale illius, sed solùm identicum: has autem esse veras: *Intellectus intelligit*: *Voluntas vult*: *Omnipotentia creat*: *Sapientia gubernat*: *Bonitas benefacit*: siquidem in illis enunciatur actio de subjecto sumpto in abstracto, cujus actionis subjectum ipsum est illius formale principium.

58. Decima regula est: Omnis actio significata per nomen, aut verbum solùm in actu signato, potest prædicari de quacumque perfectione Divina significata sive in concreto, sive in abstracto; siquidem actio prout sic non sumitur per modum adjectivi, sed per modum substantivi; ac proindè non reddit sensum formalem, sed identicum, ideoque ad ejus veritatem sufficit sola identitas prædicati cum subjecto. Undè hæ sunt veræ: *Deitas est generatio*: *Deitas est spiratio*: *Essentia est relatio*: *Intellectus est volitio*: *Voluntas est intellectio.*

59. Undecima regula est: Perfectiones, quæ in suo conceptu involvunt secundam intentionem, non possunt de se mutuò, neque de aliis perfectionibus prædicari. Patet, quia hujusmodi perfectiones prout sic non prædicantur solùm secundùm perfectionem realem, quam dicunt ut subjectum, sed etiam secundùm eam intentionem, quam simul important; atqui secunda intentio unius non est secunda intentio alterius; ergo falsa est prædicatio unius de alia, aut de aliis, in quibus nulla secunda intentio includitur. Undè falsæ sunt hæ: *Attributum Sapientiæ est Attributum Bonitatis*: *Attributum Justitiæ est Attributum Misericordiæ*: sicque de aliis.

60. Duodecima regula est: Præpositiones, quæ dicunt habitudinem termini ad principium productivum solùm possunt tribui Personis procedentibus respectu producentium. Ita *D. Thom. 1. p. q. 41. art. 3.* Patet, quia nullus potest se ipsum producere. Undè falsæ sunt istæ: *Deitas est ex Deitate*: *Essentia ab Essentia*: *Sapientia ex sapientia.* Hæ autem sunt veræ: *Filius est à Patre*: *Spiritus Sanctus ex utroque*: *Filius est de substantia Patris*: Aliquæ aliæ regulæ poterant hîc assignari, quas non assignamus, quia hæ ut præcipuæ sufficient, ut rectum loquendi modum in hac materia teneamus. Igitur sit:

SECTIO IV.

De Constitutione Divinarum Personarum.

CUM ratio Essentiæ præcisè sumptæ non vendicet in divinis rationem Personæ, profitemur enim unam Essentiam, & tres Personas; & in his aliundè includatur Essentia; ut potè quæ verè sunt Deus, hîc agendum nobis est de constitutione harum Personarum: Pro qua sit: 61.

Difficultas 1. Utrùm in Personis Divinis detur constitutio; proprietatibusq; Personalibus constituantur? Affirmativè. Ita *Magist. in 1. dist. 26. & 27. Alexand. 1. p. q. 68. memb. 2. & 3. a. 6. Albert. 1. p. q 39. memb. 2. a. 1. D. Thom. 1. p. q. 40. art. 2. & 3. & in 1. dist. 26. q. 2. a. 2. Henricus p. 2. a 55. q. 1. ad 3. D. Bonav. in 1. dist. 26. a. unic. q. 4. & dist. 33. a. 1. q. 1. & 2 Richard. in 1. dist. 26. a. 3. q. 1. & 2. Durand. in 1. dist. 26. q. 2. num. 7. Scot. ibid. q. 1. Aureol. Carthusian. Ægid. Major Argentin. Ocham. Gabr. Marsil.* & alii, quos citat & sequitur *P. Ruiz d. 86. de Trinit. sect. 2. n. 1. P. Soar. lib. 7. de Trinit. cap. 1. n. 3. P. Molin. 1. p. q. 40. a. 2. d. 1. P. Arrub. d. III. cap. 2. P. Tanner. d. 4. q. 3. dub. 6. n. 8. P. Vasq. 1 p. d. 158. cap. 5. P. Amicus d. 20. sect. 1. n. 11. P. Arriaga d. 51. sect. 3. n. 14.* & alii. Probatur primò authoritate Concil. Lateran. *cap. Firmiter, de Sum. Trinit*, ibi: *Hæc summa Trinitas secundùm communem essentiam individua, secundùm personales proprietates discreta.* Et Concil. Florent. sess. 18. ibi: *Ita ut Persona constet ex substantia, & proprietatibus.* Et sess. 19. *Persona*, inquit, *constat ex divina substantia, & proprietate.* Et 6. Synodus Constantinopolit. action. 11. Deum appellat *subsistentiis, proprietatibus intellectualibus semotum, subsistentibus, numero divisibilibus.* Et Ecclesia in Præfatione de Trinit. canit: *Et in Personis proprietas*; ergo &c. 62.

Probatur secundò authoritate Sanctorum Patrum. D. Dionys. de Divin. Nomin. cap. 2. *Distincta*, ait, *& propria sunt Patris nomen, quod Essentiam superat, & res ipsa, Filiiq;, ac Spiritus.* D. Basil. hom. 28. contra Sabellianos. *Ut igitur*, ait, *perspicua tibi sit Personarum proprietas, & differentia, numera seorsùm Patrem, seorsùm quoque Filium.* D. Athan. dialog. 1. de Trinit. *Pater*, inquit, *est proprium Patris, Filius est proprium Filii, & esse Spiritum Sanctum Dei est proprium Spiritûs Sancti.* D. Ambr. in Symbol. Apostolor. cap. 10. ad illud Joan. 10. *Ego, & Pater unum sumus. Unum dixit*, inquit, *propter Naturam Deitatis: Sumus propter Personarum proprietates.* D. Aug. lib. 3. contr. Maximin. cap. 10. fin. *Propter*, ait, *uniuscujusque proprietatem tres Personæ sunt.* Idem habet serm. 38. de tempor. & lib. 83. quæst. q. 69. D. Fulgent. de Fide ad Petrum cap. 1. *Pater*, ait, *Filius, & Spiritus Sanctus Personarum sunt ab invicem proprietate distincti.* Idem habent *Gregor. Nyssen. lib. ad Ablabium. D. Nazian. orat. 1. n. 71. & orat. 32. ad 150. Episcopos, & orat. 37. D. Cyril. Alexand. lib. 1. dialogor. de Trinit. Theodoret. D. Anastas. D. Isidor. D. Hilar. lib. 4. de Trinit. & lib. 11. & 12. D. Justin. quæst. 17. ad Orthodoxos. D. Cyprian. Tertull. lib. contra Praxeam cap. 2.* & alii, quos videre licet apud P. Ruiz cit. 63.

Probatur tertiò ratione, quia de Fide est, Personas Divinas esse unum, & esse distinctas; ergo habent in quo conveniunt, nempè Essentiam omnibus 64.

omnibus communem; & habent aliquid sibi proprium, sive proprietates per quas differunt; alioqui secundùm se totas convenirent, & secundùm se totas differrent, quod ex terminis est impossibile. Confirmatur, quia si Pater v. g. non constituatur aliquo modo Naturâ, tanquam aliquo communi, & Paternitate tanquam aliquo sibi proprio, nullo modo Paternitas erit distincta à Natura; sicque verum erit dicere: *Pater, & Filius conveniunt Paternitate, & differunt Naturâ*; siquidem omninò idem esset ratio conveniendi, & differendi; hoc autem est erroneum; ergo &c.

65. Oppositum docuit Præpositivus, qui, ut refert D. Thom. hîc *q. 40. art. 1. & q. 32. art. 2.* & P. Soar. *cit. cap. 1. n. 1.* negavit esse in Deo hujusmodi proprietates, per quas Personæ Divinæ distinguantur, & constituantur, sed se ipsis constitui, & distingui. Quam doctrinam postea secutus est *Greg. in 1. dist. 22. q. 1.* Hanc tamen Sententiam dicit plusquam falsam *P. Soar. cit. n. 2.* falsam, & improbabilem *P. Tanner. cit. n. 4.* & temerariam *P. Ruiz cit. sect. 1. n. 5.* sed pro illa adhuc:

66. Argues 1. Quælibet Persona Divina est omninò simplex; sed omninò simplici repugnat ex aliquo constitui; alioqui jam esset compositum, & non simplex; ergo &c. Respondeo negando minorem, & ejus probationem: simplicitati enim non opponitur constitutio, sed compositio; siquidem latiùs patet constitutum, quàm compositum; nam licet omne compositum sit constitutum, non tamen omne constitutum est compositum. Et hujus ratio est, quia constitutio solùm importat distinctionem plurium, quæ distinctio, saltem virtualiter datur in Deo, utpotè quæ fundatur in eminentia, & æquipollentia ad plura, quæ nullam dicit imperfectionem, imò maximam perfectionem in Deo: at verò compositio importat unionem perfectivi, & perfectibilis, quæ in Deo nullum habet fundamentum, cùm omnia sint unum per identitatem, & imperfectionem argueret in Deo, ut patet ex alibi dictis, & ex dicendis patebit.

67. Instabis: Non minùs simplex est Persona, quàm Essentia Divina; sed Essentia constituitur se ipsâ, & non aliqua proprietate; ergo &c. Respondeo data majori, negando minorem ob rationem assignatam. Dixi *data majori*, nam qui admittunt in Deo compositionem virtualem metaphysicam, dicunt enim hoc nihil aliud esse, quàm continere eminenter compositionem, consequenter dicunt intra limites compositionis magis compositam esse Personam, quàm Essentiam; siquidem hæc solùm constat prædicatis absolutis; Persona autem, & absolutis, & proprietate. Attamen juxta nostram doctrinam alibi traditam, & solutionem proximè assignatam, solùm sequitur Personam constitui per identitatem ex pluribus, quàm Essentiam.

68. Argues 2. Si Personæ Divinæ non constituerentur se ipsis, sed proprietatibus, etiam sic constituerentur ex Essentia; hoc autem non est dicendum; alioqui Persona non posset de Essentia prædicari; siquidem constitutum, seu totum non potest prædicari de parte constituente; ergo &c. Respondeo negando minorem, ad cujus probationem dicimus, Personam posse de Essentia prædicari in sensu identico, licet non in sensu formali, ut supra diximus: nam quando constitutum non est tale per unionem, sed per identitatem, possunt constituens, & constitutum mutuò prædicari in sensu identico, licet constituens formaliter ut constituens de constituto, neque è contra prædicari possit.

Argues 3. Si Pater v. g. constitueretur Paternitate tanquam proprietate, sequeretur habere principium sui esse; siquidem omne constituens est principium sui constituti; sed hoc non est dicendum; ergo &c. Respondeo negando minorem; nullum enim est inconveniens, quod Pater habeat principium virtuale sui esse; siquidem hoc non est habere principium reale, aut productivum, aut formale per aliquam compositionem sui esse, quod implicat; sed constitui diversis prædicatis, quod non repugnat; sic enim etiam Natura Divina constituitur cognoscens per Cognitionem, & volens per volitionem sine ulla repugnantia.

Argues 4. Si Pater v. g. constitueretur Essentiâ, & Paternitate ut proprietate, cùm hanc Filio non communicet, sequeretur non ei communicare totam substantiam, qua substantialiter constituitur, sed solam partem; hoc autem non est dicendum; ergo &c. Respondeo negando sequelam: Pater enim communicat Filio totam substantiam, quatenùs ei communicat omne absolutum, quod venit nomine substantiæ, licet non ei communicet proprietatem substantialem, utpotè qua Patrem constituit substantialiter in esse relativo, non autem absoluto. Imò in contraria sententia sequeretur, Patrem aut nullam substantiam communicare Filio; aut ei communicare etiam esse relativum; nam si differt à Filio secundùm se totum sine ulla constitutione; aut communicatur Filio secundùm se totum; aut secundùm nihil; utrumque autem est hæreticum.

Argues 5. Si Personæ Divinæ constituerentur proprietatibus sibi propriis, per quas distinguerentur, Pater, & Filius non essent eadem res; siquidem diversum constitutum diversa res est; sed hoc est contra id, quod dicunt Concilia, & Sancti Patres; ergo &c. Respondeo Patrem, & Filium esse eandem rem secundùm absolutum, *quod dicunt* Concilia, & Sancti Patres, non autem secundùm relativum; sic enim sunt diversa res, sicut diversum constitutum, ut etiam dicunt Concilia, & Sancti Patres.

Argues 6. Constitutio entis per se, qualis est Deus in ratione Personæ, dicit rationem potentiæ, & actûs; in qua sola ratione fit unum per se; sed ratio potentialitatis repugnat in Deo; ergo etiam constitutio. Respondeo primò cum *P. Recupit. lib. 2. q. 19. num. 3.* negando minorem, si absolutè loquatur; non enim repugnat Deo quælibet potentialitas, sed illa tantùm, quæ recurrit cum contingentia, & involvit non esse, quatenùs quod potest sic est in potentia, potest esse, & non esse; hæc enim potentia repugnat Deo, qui simpliciter, & necessariò est: cùm tamen Essentia Divina sit determinata ad subsistendum, sive ad Personalitates, licet in ratione Essentiæ *sit* in potentia ad illas, nulla est imperfectio; siquidem cùm talis potentialitas solùm sit ad subsistendum determinatè, & Essentia determinatè subsistat, nullum involvit non esse; ac proinde non tollit rationem actûs puri, quæ consistit in eo, quod nullum involvat non esse.

Sed contra, quia ex hoc sequitur admittendam esse in Essentia Divina potentiam ad existendum; siquidem Essentia est etiam determinata ad existendum. Respondeo cum eodem *P. Recupit. lib. 5. q. 15. n. 3.* negando sequelam; diversa ratio est, quia potentia passiva ad existendum supponit potentiam activam à se distinctam, qua reducatur ad actum; sicut enim non existens non potest reddere existentem rem à se distinctam, ita neque se ipsum

ipsum; quod autem pendet à potentia activa distincta à se, eo ipso potest esse, & non esse, quantùm est ex sua ratione, licet ratione causæ necessariò operantis, necessariò sit: Undè si Essentia Divina haberet potentiam ad existendum, jam involveret posse non esse, quod Deo repugnat: at verò non ita sit in potentia ad subsistendum; utpotè quæ non dicit ordinem ad potentiam activam distinctam, cùm jam præsupponat Naturam existentem, à quâ necessariò fluit.

74. Confirmat exemplo Intellectûs Divini, qui non admittitur in potentia ad actum intelligendi ex eo, quod talis potentia (si admitteretur) foret determinata ad intelligendum, & se ipsâ necessariò constitueretur in actu, sicque nullum involveret non esse; ergo similiter non debet admitti potentia ad subsistendum. Non placet, est enim diversa ratio, quia Intellectus Divinus, etiam in potentia, includit suum actum intelligendi in suo conceptu formali; nihil autem dicitur in potentia ad id, quod formaliter includit: at verò Essentia, cùm non ita includat Relationes, indè est quod sit in potentia ad illas; hæc autem potentialitas repugnat in Deo, ut diximus: Undè:

75. Respondeo secundò negando majorem; neque enim ad veram constitutionem entis per se requiritur ratio potentiæ, & actûs, sed satis est ratio naturæ, & termini, ut sit in Christo Domino, in quo ex natura humana, & subsistentia divina in ratione termini fit unum per se; & hoc idem reperitur in Essentia Divina, & Personalitatibus, quæ propriè non sunt actus, neque formæ ipsius Essentiæ, sed tantùm termini; sicque neque Essentia habet rationem potentiæ respectu illarum, licet cum illis constituat Personam.

76. Instabis: Admissâ constitutione in Personis divinis, quocumque modo sumatur, semper debet sumi Natura cum carentia Personalitatis, ut potè quam formaliter non includit, sicque cum potentia ad illam; ergo semper debet admitti in Deo potentialitas, quæ tamen ei repugnat. Respondeo primò repugnare Deo potentialitatem, quæ dicat carentiam actûs, vel distincti ex natura rei, vel complentis, & perficientis aliquod esse in sua ratione illius entis, quod concipitur in potentia, qualis foret intellectio respectu Intellectûs Divini, & existentia respectu Essentiæ, si conciperetur in potentia ad illas; siquidem carentia talis actûs, & existentiæ supponeret imperfectionem, & perfectibilitatem in Intellectu, & Essentia: at verò Personalitates, cùm sint actus complêtes, & perficientes Naturam in alio, & non in eodem genere, nempè in genere Personæ, indè est quod potentialitas ad tales actus nullam dicit imperfectionem; sicque illam non dicit constitutio. Respondeo secundò negando antecedens; licet enim Natura non includat Relationes formaliter, non ideò concipitur in potentialitate ad illas, quia saltem eas continet eminenter, & ad illas ut terminos, quibus in ratione Naturæ subsistit, ordinatur, & non ut ad formas, quibus ut subjectum informetur, quod necessarium erat, ut diceretur habere potentialitatem ad illas, ut cernitur in creatis.

77. Argues 7. Si quævis Persona Divina præter naturam communem haberet suam proprietatem, cùm nihil sit in Deo, quod Deitas non sit, proprietas hæc esset etiam Deitas; sed hoc non est dicendum; alioqui, cùm essent tres proprietates diversæ, tres etiam essent diversæ Deitates præter illam omnibus communem, & unaquæque Persona posset dici alius Deus ab alia, sicut dicitur alia Persona; ergo &c. Resp. Deitatem solùm convenire proprietatibus ratione Essentiæ, prout supra diximus: cùm autem Essentia non multiplicetur ad multiplicationem Relationum, neque sic multiplicatur Deitas; ac proindè non potest dici dari in Deo tres Deitates, sicut non dicitur, dari in Deo tres Essentias.

78. Argues 8. Aut talis constitutio esset realis à parte rei; aut intentionalis, & per rationem: Non primum; siquidem proprietates, & Natura à parte rei sunt idem; ejusdem autem ad se ipsum non datur constitutio realis: Non secundum; alioqui constitutum erit quid fictum; siquidem tale est constitutum, qualis est constitutio; ergo &c. Respondeo argumentum hoc tangere difficultatem specialem, & hic specialiter examinandam: pro qua sit:

79. Difficultas 2. Utrùm hæc constitutio Personarum Divinarum sit realis: an rationis? Dico 1. Personæ Divinæ non constituuntur proprietatibus à parte rei constitutione reali, aut modali. Est contra Gilbertum Porretanum, de quo supra, asserentem Relationes divinas distingui ex natura rei realiter à Natura Divina, cujus error damnatus fuit in Concil. Rhemens. ut supra vidimus. Et contra *Durand. in 1. dist. 33. q. 1. & dist. 34. q. 2.* docentem Relationes distingui à Natura distinctione ex natura rei modali, cujus etiam sententiam supra rejecimus.

80. Probatur, quia constitutio importat diversitatem plurium constituentium; sed in qualibet Persona non dantur plura realiter, neque modaliter; ergo neque constitutio realis, aut modalis. Confirmatur primò, quia sicut se habet distinctio, ita se habet constitutio; sed in Personis divinis non datur distinctio realis, neque modalis inter Naturam & Relationes, ut supra diximus; ergo neque constitutio. Secundò, quia in Divinis non datur compositio realis; ergo neque constitutio.

81. Dico 2. Personæ Divinæ non constituuntur proprietatibus solâ constitutione rationis. Est contra *Capreol. in 1. dist. 26. quæst. 1. art. 3. Ferrar. 4. contra gentes cap. 26. Cajet. 1. p. q. 40. a. 2. ad 1. P. Molin. 1. p. q. 40. art. 2. d. 1 P. Valent. 1 part. q. sua 14. punct. 2. P. Vasq. 1. p. d. 158. cap. 2. num. 5.* quos citat & sequitur *P. Ruiz d. 86. de Trinit. sect. 4. n. 5. & 6.* Probatur, quia in Persona Divina constare Naturâ, & proprietate non est aliquid fictum per rationem; siquidem à parte rei constat Naturâ communicabili, & proprietate incommunicabili; sicque à parte rei, neque est adæquatè communicabilis, neque adæquatè incommunicabilis; ergo illius constitutio ex Natura, & proprietate non est solius rationis. Confirmatur, quia Patres absolutè docent, Personas Divinas constitui proprietatibus, ut supra vidimus; sed Patres non loquuntur, nec mentionem faciunt de constitutione rationis; neque hæc absolutè est vera constitutio, sed ficta; ergo &c.

82. Dico 3 Personæ Divinæ constituuntur à parte rei constitutione virtuali, hoc est ita se habent intrinsecè, ac si realiter constituerentur. Ita *P. Soar. lib. 7. de Trinit. cap. 3. n. 9. & cap 7. n. 9. P. Arrub. d. 111. cap. 3. n. 12. P. Granad tract. 12. d. 1. P. Præpositi. q. 29. a. 4. dub. 1. num. 8. P. Tanner. d. 4. q. 3. dub. 6. n. 32. Zuniga d. 15. dub. 3. P. Arriaga d. 51. sect. 3. n. 16. P. Compton. tom. 1. d. 58. sect. 1. n. 6.* & alii. Probatur, quia Personæ Divinæ aliquo modo constituuntur, ut patet ex dictis; sed non constituuntur realiter, neque modaliter, neque solùm per rationem, & extrinsecè, ut diximus; ergo à

parte rei virtualiter intrinsecè. Confirmatur, quia in qualibet Persona Natura, & ejus proprietas distinguuntur à parte rei virtualiter intrinsecè, ut supra diximus; sed qualis est distinctio constituentium, talis est constitutio; ergo &c.

83. Objicies 1. Idem est constitutivum, & distinctivum; sed proprietates distinguunt realiter Personas; ergo illas realiter constituunt. Respondeo Personas distingui quidem realiter proprietatibus, illis tamen realiter non constitui; licet enim idem sit constitutivum, quod distinctivum, potest tamen esse distinctivum realiter, & constitutivum virtualiter; siquidem distinctivum comparatur ad aliam Personam distinctam: at verò constitutivum comparatur ad eandem Personam, quam constituit, à qua cùm non distinguatur realiter, sed solùm virtualiter ex natura rei, non realiter, sed solùm virtualiter eam constituit. Patet in Petro v. g. qui distinguitur realiter à Paulo; & tamen in se non constituitur realiter ex natura communi, & differentia individuante, sed solùm virtualiter per rationem.

84. Objicies 2. Talis est constitutio, qualis est distinctio plurium constituentium; sed Natura, & proprietates à parte rei sunt idem, & solùm per rationem sunt plura; ergo solùm per rationem constituunt Personam. Respondeo Naturam, & proprietates esse quidem à parte rei idem realiter, & solùm per rationem esse plura formaliter; adhuc tamen esse plura à parte rei virtualiter, & sic constitutionem esse virtualem à parte rei intrinsecè, & non per rationem.

85. Instabis: Ut se habent partes componentes ad compositionem; ita constituentes ad constitutionem; sed ejusdem ad se ipsum non datur compositio realis; ergo neque ejusdem ad se ipsum potest dari constitutio realis. Respondeo argumentum solùm probare, constitutionem non esse realem defectu distinctionis realis; sicut non potest dari compositio realis absque distinctione reali inter partes componentes: cùm tamen in Persona constituta dentur partes constituentes à parte rei virtualiter distinctæ, datur etiam constitutio à parte rei virtualis.

86. Objicies 3. Petrus v. g. constituitur naturâ, in qua convenit, & differentiâ, in qua differt à Paulo, solùm constitutione virtuali extrinseca, seu rationis cum fundamento; ergo etiam Persona Divina, nempè Pater sic constituetur Naturâ, in qua convenit, & Paternitate, in qua differt à Filio. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Petrus solùm per rationem, & non à parte rei constituitur actu naturâ communi, aut communicabili, & differentiâ incommunicabili: Unde sicut solùm per rationem cum fundamento convenit in natura, & simpliciter differt, ita ejus constitutio ex natura, & differentia solùm est per rationem cum fundamento: at verò Persona Divina constat Natura singulari actu communicabili à parte rei, & proprietate actu à parte rei incommunicabili, quod stare non potest absque constitutione à parte rei, saltem intrinsecè virtuali.

SECTIO V.

Vtrùm in Personis Divinis admittatur compositio: iisdemq; proprietatibus distinguantur, quibus constituuntur?

DIFFICULTAS 1. Utrùm in Personis Divinis admittenda sit compositio, sicut admittitur constitutio? Advertes primò non esse quæstionem, an omnes tres Divinæ Personæ componant numerum ternarium, jam enim diximus Trinitatem esse quid simplex; siquidem cùm omnes tres Personæ sint idem in Essentia Divina, non est admittenda compositio, quæ quidem simplicitatem minueret. Accedit, quia si hoc totum componeretur ex Personis tanquam ex partibus, sequeretur, Personam esse aliud, & aliud, & vendicare distinctas Essentias, ut se habent materia, & forma ad compositionem realem, quâ quidem ratione utuntur Patres ad statuendam simplicitatem divinam; ergo cùm Personæ includant Essentiam, non possunt vendicare rationem partium, quæ semper sunt aliud à toto, & inter se. 87

Advertes secundò, quæstionem solùm procedere de qualibet Persona Utrùm scilicet in illa admittenda sit compositio ex Natura, & Personalitate; non quidem realis; siquidem cùm ibi non detur distinctio realis, neque etiam dari potest compositio realis, sed procedit quæstio de compositione rationis. Hoc posito. 88

Negativa conclusio tenenda est. Ita *D. Nazian. or. 32. & 35. D. Irenæus lib. 2. adversus hæres. cap. 48. D. Justin. q. 129 ad Orthodox. D. Athan. dialog. 1. cont. Anomæum D. Basil. 1. contra Eunom. D. Chrysost. serm. de Trinit. D. Aug. lib. 6. de Trinit. cap. 6 & 7. & lib. 11. de Civit. cap. 10. D. Ambr. in symbol. cap. 1. & lib. 1. de fide cap. 7. D. Fulgent. ad objection Arianor. respons. ult. D. Bernard. lib. 5. de considerat. ad Eugenium. Magist. in 1. dist. 19. & 24. D. Thom. 1 p. q. 30. a. 1. ad 4. D. Bonav. in 1. dist. 19. p. 2. a. 1. q. 1. Richard. ibidem dist. 19. a. 3. q. 2. Carthusian. dist. 19. q. 3. Durand. ibid. q. 4. Aureol. dist. 19. p. 2. a. 3. P. Ruiz d. 38. sect. 1. n. 6. P. Arrub. d. 11. cap. 4. num. 16.* Probatur, quia compositio propriè sumpta, prout addit supra constitutionem, non solùm dicit distinctionem compositi à partibus, & partium inter se, sed etiam dicit dependentiam ab ipsis partibus, & perfectibilitatem in ordine ad illas; sed in divinis implicat quævis dependentia & perfectibilitas; ergo etiam compositio. Vide quæ diximus in Phys. *tr. 2. d. 2 à n. 238.* 89

Dicent, compositionem rationis præscindere à ratione dependentiæ. Sed contra primò, quia sublatâ dependentiâ, jam non erit compositio, sed pura constitutio. Secundò, quia compositio realis dicit dependentiam realem; ergo compositio rationis dicet dependentiam rationis. Confirmatur, quia compositio realis ex eo, quod talis sit, non præscindit à dependentia reali; ergo compositio rationis ex eo, quod talis sit, non præscindet à dependentia rationis. 90

Oppones 1. cum *P. Vasq. 1. p. d. 121. cap. 3. n. 11.* Componere nihil aliud est, quàm simul cum alio aliquid ponere; sed in Persona Divina concipimus Essentiam simul positam cum Paternitate, quas distinguimus

distinguimus; ergo in Personis datur compositio rationis. Resp negando majorem; compositio enim, prout addit supra constitutionem, dicit intrinsecam dependentiam rei compositæ à partibus componentibus; implicat autem, quod nos apprehendendo Personam Divinam simplicem, & independentem, illam concipiamus cum dependentia à partibus componentibus, etiam per rationem; licet enim compositio, sive dependentia rationis non pugnet cum simplicitate & independentia reali, quæ est in Deo à parte rei; pugnat tamen cum simplicitate, & independentia objectiva per rationem; Deus autem, sive Persona divina, neque per rationem debet concipi cum dependentia; alioqui cum imperfectione conciperetur.

92. Oppones 2. Distinctio rationis benè compatitur cum unitate Dei; ergo etiam compositio rationis cum illius simplicitate. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia fundamentum distinctionis in Deo est eminentia, quæ perfectionem dicit, ideoque stare potest cum perfecta unitate Dei: at verò fundamentum compositionis est potentialitas, sive perfectibilitas, quæ dicit imperfectionem in parte perfectibili; sicque implicat cum simplicitate Divina. Vide in Phys. loco cit.

93. Difficultas 2. Utrùm Personæ Divinæ iisdem proprietatibus distinguantur, quibus constituuntur? Affirmativè. Ita *Henricus quodlib. 5. q. 9. Bachon. in 1. dist. 13. q. 1. Scot. in 1. dist. 11. q. 2. Gregor. ibid. q. 1. art. 2. Gabr. q. 2. art. 2. & 3. Carthusian. dist. 11. q. 2. Richard. art. unico q. 2. Aureol. P. Soar. lib. 7. de Trinit. cap. 4. num. 2. P. Valent. 1. p. q. 10. punct. 3. P. Tanner. 1. p. d. 4. q. 3. dub. 6. n. 13. P. Ruiz d. 68. de Trinit. sect. 8. n. 6. P. Mol. 1. p. q. 36. art. 2. d. 3. §. secundo modo. P. Compton. tom. 1. d. 58. sect. 2. num. 1. P. Granad. tract. 12. d. 2. Ægid. d. 4. dub. 6.* & alii. Probatur primo authoritate Concil. Florent. *orat. pro unione*: ibi: *Per relationes distinguuntur, per quas etiam constituuntur Personæ Divinæ.* Confirmatur ex Patribus passim docentibus, idem esse distinctivum, & constitutivum Personarum; ergo &c.

94 Probatur secundò rationibus: Prima ratio est, quia constitutivum cujusque entis est, quod illud constituit unum in ratione entis; sed illud dicitur unum, quod est indivisum in se, & divisum à quovis alio; ergo implicat esse constitutivum speciale, & non esse distinctivum; ergo Personæ Divinæ per illud specialiter distinguuntur, per quod specialiter constituuntur. Confirmatur terminis non significativis, quia nulla alia ratio potest assignari, cur v. g. *A.* non sit *B.* nisi quia *A.* constituitur *A.* per id, quod non constituit *B*; ergo per id, quo constituitur res, etiam distinguitur, sive ejus constitutivum est illius distinctivum.

95. Secunda ratio est, quia Personæ divinæ constituuntur propriis subsistentiis; sed iisdem etiam distinguuntur; alioqui non essent tres termini incommunicabiles, hoc est realiter distincti; ergo &c. Tertia ratio est, quia Pater constituitur Paternitate, & Filius Filiatione, & Spiritus Sanctus spiratione passiva; sed etiam per illas distinguuntur; ergo iisdem proprietatibus distinguuntur, quibus constituuntur. Probatur minor, quia distinguuntur per id, in quo opponuntur; sed opponuntur in prædictis proprietatibus; siquidem Paternitas opponitur Filiationi, & è contra; & utraque Spiritui Sancto, saltem remotè, & radicaliter: tùm quia Spiritus Sanctus, prout procedit exigit oriri à duplici suppositio, quod supponit constitutum, & incommunicabile: tùm quia alioqui non posset assignari ratio, cur Paternitas, Filiatio, & Spiratio passiva distinguerentur realiter: tùm denique quia alioqui Paternitas, & Filiatio communicarentur Spiritui Sancto; siquidem quæ non opponuntur, communicantur; ergo &c. 96.

Quarta ratio est, quia de ratione ultimi constitutivi alicujus rei est determinare prædicatum illius commune, non relinquendo illud indifferens, & commune aliis; sed si talis res non distingueretur ab aliis, jam communicaret cum illis; ergo per quam rationem fit non communis aliis, per eandem fit ab illis distincta; sed fit non communis per rationem, per quam determinatè constituitur; ergo per eandem distinguitur ab aliis, & constituitur in se; ergo Personæ Divinæ iisdem proprietatibus distinguuntur, quibus constituuntur.

Oppositum tenent *Durand. in 1. dist. 11. q. 2. ad 2. & dist. 12. n. 23. & 24. Capreol. in 1. dist. 11. art. 2. Ferrar. 4. contr. gent. cap. 24. & 26. Cajet. 1. p. q. 36. art. 2. Canar. ibid. Bannez. Argent. in 1. dist. 27. q. 1. art. 3. P. Molin. 1. p. q. 36. art. 2. d. 3. §. præcipua difficultas. P. Vasq. 1. p. d. 147. cap. 7. n. 34. & cap. 8. & alii apud P. Ruiz cit. n. 2.* pro quibus: Objicies 1. Illud principium *per id res distinguitur, per quod constituitur*, solùm est verum, ubi constitutio est realis; sed talis non est constitutio Personarum divinarum; ergo &c. Respondeo primò data majori, negando minorem, in qua falsò supponitur, constitutionem Personarum esse solius rationis, quod supra negavimus *num. 81.* licet enim non sit à parte rei realis, est tamen à parte rei virtualiter, ut supra divimus *n. 82.* 97.

Respondeo secundò negando majorem; tale enim principium etiam est verum in constitutione rationis; nam species per rationem constituitur; & tamen differentia illius, quâ constituitur, eam simul distinguit. Accedit, quod, ut Persona constituta, nempè Pater distinguatur per Paternitatem ab omni alio, nihil facit, quod Paternitas sit distincta, aut indistincta realiter ab Essentia. 98.

Objicies 2. Licet principium illud valeat in rebus absolutis, non ita valet in relativis; siquidem relatio solùm distinguit ab oppositio; sed Personæ divinæ constituuntur Relationibus; ergo per illas non distinguuntur. Respondeo negando majorem, & ejus probationem; nam sicut res absoluta per id, quo constituitur in se, distinguitur ab omni alio, quod ipsa non est; ita etiam distinguitur relativa. Patet in paternitate creata, quæ non solùm distinguitur relativè à filiatione sibi opposita, sed etiam ab omni alio, quod ipsa non est, nempè à nigredine, albedine, &c. verè enim dicimus: *paternitas non est albedo*: & verè etiam intelligitur, paternitatem existere, quin existat albedo, quæ sunt signa distinctionis realis; undè sic etiam Paternitas in Divinis, non solùm distinguitur relativè à Filiatione sibi oppositâ, sed etiam ab omni alio. Confirmatur, quia Personæ divinæ constituuntur per relationes tanquam per Personalitates; sed de ratione Personalitatis est, quod sit incommunicabilis alteri termino; ergo per relationes distinguuntur Personæ divinæ, non solùm à sibi oppositis, sed etiam ab omni alia Persona. 99.

Objicies 3. Natura humana Petri v. g. distinguitur realiter à natura humana Pauli; & tamen talis 100.

talis distinctio non ei provenit à rationali, per quod constituitur; ergo illud principium: *per id res distinguitur, per quod constituitur*: non est verum. Respondeo negando consequentiam: rationale enim non est ultimum constitutivum Petri, sed hominis, cujus etiam est distinctivum: & sic est petreitas distinctivum Petri, sicut est illius constitutivum. Undè Hypostasis divina absolutè non est distinctiva Patris v. g. sed talis Hypostasis, nempè Paternitas.

101. Objicies 4. Personæ divinæ constituuntur subsistentiis, & distinguuntur Relationibus; sed subsistentia, & Relatio sunt formalitates diversæ; ergo Personæ divinæ non distinguuntur per id, quo constituuntur. Respondeo primò subsistentias, & Relationes non distingui virtualiter intrinsecè, neque esse in se formalitates diversas, sed solùm distingui quoad nos secundùm conceptus magis, aut minùs expressos: sicque constitui subsistentiis expresè, est constitui Relationibus confusè; & distingui Relationibus expresè, est distingui subsistentiis confusè.

102. Respondeo secundò data majori, & minori, negando consequentiam; dato enim, quod subsistentia, & Relatio sint formalitates diversæ per rationem propriè distinctæ, saltem metaphysicè, adhuc Personæ divinæ distinguentur formalitatibus subsistendi, quibus constituuntur, prout hæ sunt identicè Relationes, & mutuò cum illis convertibiles; de hoc tamen pleniùs infrà.

103. Objicies 5. Filius in divinis constituitur Filiatione; & tamen per illam non distinguitur ab Spiritu Sancto, ab illo enim distinguitur per productionem, nempè spirationem activam; siquidem si illum non produceret, ab illo non distingueretur juxta communiorem sententiam, de qua infrà; ergo non distinguitur per id, quo constituitur. Respondeo primò negando minorem; falsò enim supponitur, Filiationem non esse idem cum productione; cùm ergo sint idem, & Filius distinguatur ab Spiritu Sancto per productionem, verum adhuc est ab illo distingui per id, quo constituitur.

104. Respondeo secundò negando eandem minorem: Pater enim, & Filius distinguuntur ab Spiritu Sancto, non solùm spiratione activa, sed etiam Paternitate, & Filiatione; nam licet spiratio activa sit formalis, & immediata oppositio spirantis ad spiratum; Paternitas tamen, & Filiatio etiam sunt respectu Spiritûs Sancti oppositio radicalis, & mediata, quatenùs sunt termini incommunicabiles, constituunt principium *quod* spirativum, & mutuò convertuntur cum spiratione activa, quam necessariò exigunt, & ratione cujus opponuntur etiam spirationi passivæ. Undè licet Spiritus Sanctus, si à Filio non procederet, ab illo non distingueretur, esset quia in eo eventu, non solùm non daretur oppositio formalis, sed neque daretur oppositio illa radicalis, nempè talis Paternitas, & Filiatio, qui exigerent spirationem activam, cum qua converterentur.

105. Instabis: In eo eventu impossibili, quo Spiritus Sanctus non procederet à Filio, adhuc Filius verè constitueretur illa Filiatione, licet diversâ ab hac, quam de facto habet; & tamen per illam sic constitutus non distingueretur realiter ab Spiritu Sancto; ergo principium constitutivum non est distinctivum. Respondeo nos non affirmare, principium constitutivum debere necessariò esse distinctivum, sed solùm dicere, dato, quod res constituta distinguatur, debere distingui per id, per quod constituitur: cùm autem in ea suppositione impossibili Filius non distingueretur ab Spiritu Sancto, sed esset idem cum illo, ut de facto est idem cum Essentia, nihil mirum, quod illius constitutivum non sit ejus distinctivum, neque distinguatur ab Spiritu Sancto in facta suppositione per Filiationem, sicut modò de facto dicimus non distingui ab illo per Essentiam, cum qua est idem.

106. Objicies 6. Si Filiatio, quia à parte rei includit spirationem activam, distinguitur radicaliter ab Spiritu Sancto, & spiratione passiva, etiam sic ab illa distinguetur Essentia, utpotè quæ etiam includit ipsam spirationem activam; sed hoc non est dicendum; ergo neque illud. Respondeo negando majorem quoad secundam partem; diversa ratio est, quia oppositio, ac proindè distinctio realis, quæ in oppositione fundatur, est prædicatum repugnans Essentiæ, utpotè essentialiter communicabilis, & idem cum omnibus Relationibus, ideoque licet sit idem cum spiratione activa, quæ opponitur passivæ, ex illa non participabit prædicatum oppositionis, & distinctionis, quod ei repugnat: at verò respectu Filiationis non est prædicatum repugnans, utpotè incommunicabilis, sicque poterit ei convenire ratione spirationis activæ, quam includit.

107. Objicies 7. Spiratio activa non distinguitur à Paternitate, neque mediante Filiatione, quam tamen exigit essentialiter; ergo neque Paternitas, & Filiatio distinguentur realiter ab Spiritu Sancto, etiam mediante spiratione activa, licet illam necessariò exigant. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia spiratio activa, utpotè communicabilis Patri, & Filio, non exigit Filiationem, ut per illam opponatur Patri, & ab illo distinguatur, sed ut per illam compleatur in ratione principii spirativi *partialis*: at verò Paternitas, & Filiatio, utpotè incommunicabiles, postulant spirationem activam, ut per eam formaliter opponantur passivæ, & ab Spiritu Sancto distinguantur. Accedit, quod spiratio activa non exigit essentialiter esse terminum Paternitatis; exigunt tamen Paternitas, & Filiatio respectu spirationis passivæ.

108. Instabis: Natura Divina etiam exigit spirationem activam, imò & alias Relationes oppositas; & tamen non ideò distinguit Personas radicaliter; ergo licet Paternitas, & Filiatio exigant spirationem activam, non ideò distinguent Patrem, & Filium ab Spiritu Sancto radicaliter. Respondeo distinguendo majorem: Natura Divina exigit spirationem activam, & alias Relationes oppositas ut quid communicabile, & non ultimò terminatum; concedo majorem: ut terminus ultimus, seu ut suppositum incommunicabile; nego majorem; sola autem exigentia suppositi propter incommunicabilitatem alteri suppositio includit oppositionem radicaliter. Et hujus ratio est, quia Natura Divina ita exigit spirationem activam, ut simul exigat passivam: at verò Paternitas, & Filiatio ita exigunt spirationem activam, ut quia sunt subsistentiæ, respuant spirationem passivam.

SECTIO

SECTIO VI.

Utrùm Proprietates constituentes, & distinguentes Personas sint absolutæ: an Relativæ?

109. PERSONAS Divinas constitui proprietatibus absolutis tenuit *Guillerm. Parisiens. tract. de Trinit. Ripa in* 1. *dist. 26. & 27.* & alii apud Doctores infra citandos, & hanc sententiam ut probabilem voluit defendere *Scot. in* 1. *dist. 26. q.* 1. §. *Tertia opinio*; eandemque secuti sunt aliqui Recentiores, quos tacito nomine refert *P. Ruiz d. 87. de Trinit. sect.* 1. *n. 9.* Advertes tamen prædictos Authores non negare in Deo Relationes reales, quibus Personæ divinæ formaliter opponuntur, & distinguuntur, sed in qualibet proprietate distinguere rationem formalem subsistendi à ratione formali originis, & Relationis, dicereque Personas divinas constitui per illam primam formalitatem tanquam per aliquid absolutum, cui superadvenit ratio originis, & Relationis.

110. Hanc tamen sententiam appellavit Bannez hæreticam: Carthusian. erroneam: P. Ruiz temerariam, periculosam, & errori proximam: Idem sentit P. Arrub. licet P. Soar. solùm illam dicat improbabilem; & P. Vasq. non posse damnari, si loquatur de solo constitutivo, non autem de distinctivo; siquidem putat hæc esse separabilia. Ego autem perspectis authoritatis, & rationum momentis existimo esse prorsùs periculosam; ejus tamen fundamenta infra proponam, & dissolvam: Igitur:

111. Conclusio sit: Proprietates constituentes Personas Divinas non sunt absolutæ, sed relativæ. Ita *D. Thom.* 1. *p. q. 40. art. 2. & de potent. q. 8. art. 3. Durand. in* 1. *dist. 26. q.* 1. *n. 14. Caiet. Bannez. Canar. P. Molin. P. Valent. ad locum cit. D. Thom. Richard. Ocham. Gabr. Ægid. Henricus, P. Soar. lib. 7. de Trinit. cap. 5. n. 5. P. Vasq.* 1. *p. d. 158. cap. 5. P. Arrub. d.* 111. *cap. 5. d. 21. R. Ruiz d. 87. de Trinit. sect. 2. P. Tanner. d. 4. q. 3. dub. 6. n. 15. P. Præpositt. q. 29. art. 4. dub. 1. P. Amicus d. 20. sect. 2. num. 32. P. Arriaga d. 51. sect. 3. num. 17. P. Granad. tract. 12. d. 3. sect. 4. P. Compton. tom. 1. d. 58. sect. 2. n. 5.* & alii apud citatos. Probatur 1. authoritate Sacræ Scripturæ Matth. 28. 10. ibi: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: ubi Christus Dominus propriis nominibus, ut notant Patres, Personas divinas significavit; sed nomina illa sunt relativa, & non absoluta; ergo &c. Confirmatur, quia in Sacra Scriptura nunquam Personæ divinæ significantur nominibus absolutis, sed relativis; ergo signum est non constitui in suo esse personali per aliquid absolutum, sed per relativum; quis enim ut Petrum v. g. significaret nunquam ejus proprium nomen usurparet, sed aliud accidentale, & discreptivum?

112. Probatur secundò ex Concil. Later. *cap. Firmiter. de sum. Trinit.* ubi primùm nominat Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum sub his nominibus, & subjungit, *Trinitatem esse discretam per proprietates*, indicans has esse easdem, quæ illis nominibus significantur; significantur autem ut quid relativum. Et Concil. Florent. *sess. 18.* §. *Dixi equidem. Relatio*, inquit, *apud omnes tam Græcos, quàm Latinos Doctores Personas multiplicat.* Et *orat. pro unione: Per Relationes*, ait, *distinguuntur, per quas etiam constituuntur divinæ Personæ.* Idem habetur in Concil. Toletan. 11. *in confess. fidei cap.* 1. & Concil. Vormacien. *in confess. fidei*, ibi: *Quod Pater est, non ad se, sed ad Filium dicitur*: ex quibus satis constat Personas divinas non aliquo absoluto, sed relativo constitui.

113. Probatur tertiò authoritate Sanctorum Patrum *D. Nazianz. orat. 37. de Theologia. Ex his verbis*, ait, *quod genitus non sit, & quod genitus, & quod procedat, effectum est, ut alius Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus appelletur.* Et D. Cyril. Alex. *lib. 2. Thesaur. cap. 3. & lib. 7. cap.* 1. ibi: *Sola diversitate Relationis, quæ diversis nominibus significatur, nec aliâ re ullâ distinguuntur.* Et D. Aug. *lib. 5. de Trinit. cap. 5.* docet *In Deo non esse, nisi substantiam, id est Essentiam, & Relationem, & quidquid ad se, & non ad aliud dicitur ad Essentiam pertinere*: & sæpè alibi, ex quo patet, quod proprium Personæ est, non esse quid absolutum, sed relativum. Idem tenent *D. Greg. Nyssen. lib. ad Ablabium. D. Damascen. lib.* 1. *Fidei cap.* 11. *D. Ansel. de Incarnat. Verb. cap. 3. D. Fulgent. ad* 1. *objection. Arianor. D. Athan. Dialog.* 1. *de Trinit. D. Hilar. lib.* 11. *de Trinit. D. Basil. contr. Eunom. & alii apud P. Ruiz cit.*

114. Probatur quartò rationibus: Prima ratio est, quia proprietas Personalis eo ipso, quod talis est, est incommunicabilis: tùm quia ita est expressum in Conciliis, & Sanctis Patribus: tùm etiam, quia quod est proprium, non potest esse commune; alioqui esset, & non esset proprium: esset, ut supponitur: non esset, quia alteri conveniret; sed nullum absolutum in Deo est incommunicabile: tùm quia ita constat ex Conciliis, & Sanctis Patribus, quatenùs docent, solam Relationem multiplicare Trinitatem; si autem Personæ haberent proprietates absolutas incommunicabiles, etiam his Trinitas multiplicaretur, ut patet: tùm etiam, quia Pater omnia communicat Filio præter esse Patrem, ut etiam docent Concilia, & Sancti Patre; esse autem Pater relativum est, & non absolutum; ergo nullum absolutum est proprietas personalis.

115. Confirmatur, quia omnis incommunicabilitas provenit ex limitatione, aut ex oppositione; sed in Deo non potest provenire ex limitatione; cùm sit ens simpliciter infinitum; ergo ex oppositione; non privativâ, aut contradictoriâ, cùm versetur inter extrema, sive proprietates positivas; non contrariâ, utpotè quæ provenit ex imperfectione, & incapacitate subjecti ad formas contrarias; hæc autem imperfectio in Deo esse non potest; ergo ex sola oppositione Relativa; ergo proprietates solùm sunt relativæ, & non absolutæ, cùm sola relativa, & non absoluta sint incommunicabilia.

116. Secunda ratio est, quia si proprietates personales essent quid absolutum; aut hoc absolutum communicaretur omnibus Personis; aut non: Si primum; ergo non esset earum proprium, cùm esset omnibus commune: Non secundum: tùm, quia conceptus absolutus entis divini dicit perfectionem simpliciter simplicem; omnis autem perfectio simpliciter simplex communicabilis est omnibus tribus Personis: tùm etiam, quia jam aliqua perfectio absoluta, & simpliciter esset in una Personа, quæ non esset in alia, quod non est dicendum; ergo &c.

117. Tertia ratio est, quia cùm Pater omnia, quæ habet, dederit Filio præter esse Patrem, Filius est prorsùs unum, & idem per omnia, quod Pater,

illo excepto, quod non est Pater; sed non ita esset, si Pater non constitueretur Pater formaliter per hoc, quod est esse Patrem, sed per aliam formalitatem absolutã; siquidem cùm talis formalitas constitutiva Patris non posset convenire Filio, Pater non esset per omnia prorsùs idem cum Filio præter esse Patrem, quia præter esse Patrem, adhuc haberet illam formalitatem absolutam, secundùm quam Filius non esset omninò idem, quod Pater; ergo &c.

118. Oppositum, ut diximus, tenuit *Guillerm. Parienſ. tract. de Trinit. Ripa in. 1. diſt. 26. & 27. Scot. in 1. diſt. 26. q. 1. §. Tertia opinio. Linconienſ. Lichet.* & aliquo modo tenuerunt *Ocham. in 1. diſt. 30. q. 4. Gabr. in 1. diſt. 30. q. 4. a. 1. & Gregor. in 1. diſt. 28. q. 2.* Pro quibus. Argues 1. Salomon Proverb. 30. 4. ad Patrem, & Filium Deum alludens: *Quod eſt*, inquit, *nomen ejus*, id est Patris, *& quod nomen Filii ejus, ſi noſti?* Ergo si quærit nomina propria Personarum Patris, & Filii ejus, consequens est, ut nomina relativa Patris, & Filii non sint eorum propria, sed alia, nempè absoluta nobis ignota. Resp. dato, quod ibi sermo sit de Patre, & Filio in Divinis (quod aliqui Interpretes negant) Salomonem solùm velle, Deum, & Personas Divinas esse ineffabiles, & ideò nullum nomen perfectè, & comprehensivè earum dignitatem nobis explicare.

119. Argues 2. D. Aug. *lib. 7. de Trinit. cap. 6.* docet, Personam Patris non ad Filium, aut ad Spiritum Sanctum, sed ad se dici; ergo Pater non dicit aliquid relativè, sed absolutè. Respondeo D. Aug. loqui de Persona Patris secundùm suum significatum formale, & commune, quo sensu præscindit ab absoluto, & relativo; non autem secundùm significatum materiale, & determinatum, quo sensu in Divinis dicit Relativum, in creatis autem absolutum.

120. Argues 3. Idem D. Aug. loco proximè citato: *Non aliud eſt*, inquit, *Deo eſſe, aliud Perſonam eſſe, ſed omninò idem*; sed esse Dei est quid absolutum; ergo etiam quid absolutum dicit Persona. Respondeo D. Aug. solum voluisse, eandem omninò esse Essentiam Dei, & Personæ; non autem quod Persona in ratione Personæ constitueretur aliquo absoluto, nempè Deitate, sicut constituitur Deus in ratione Dei.

121. Argues 4. Relationes supponunt extrema constituta: tum quia relatio est ad aliud; priùs autem est, rem esse in se constituam, quàm ad aliud ordinari: tum etiam quia relationes non referunt se ipsas, sed extrema, nempè Personas; sed extrema Relationum Divinarum sunt Personæ Divinæ; ergo tales Relationes supponunt Personas constitutas; non aliis relationibus; alioqui daretur processus infinitus; ergo proprietatibus absolutis.

122. Respondeo majorem esse veram in creatis, non autem in Divinis; diversa ratio est, quia relationes creatæ sunt accidentia, quæ proinde non constituunt extrema, sed eis constitutis adveniunt: at verò Relationes Divinæ sunt perfectissimæ substantiæ, ideòque extrema, sive Personas constituunt. Undè ad primam probationem majoris dicimus, priùs esse rem constitui in se, quàm ad aliud ordinari, quando ordinatio est accidentalis, ut est in extremis creatis: non autem quando ipsum ordinari est de ratione formali, & constitutivâ extremi, ut est de ratione Personæ Divinæ ad aliam ordinari. Ad secundam dicimus, Relationes Divinas constituentes Personas referendo se ipsas referre Personas; siquidem non referunt ut accidentales, sed ut perfectissimæ substantiæ.

Argues 5. Relationes terminantur ad absolutum; siquidem idem est terminus Relationis, qui est terminus productionis; terminus autem productionis est absolutus, nam ex Philosopho *Ad relationem non eſt per ſe motus*; sed terminus Relationis Divinæ est Persona; ergo hæc est quid absolutum. Resp. data majori (quam aliqui negant, ut alibi diximus) in creatis, illam tamen negando in divinis; diversa ratio est, quia relationes creatæ, cùm sint accidentales, supponunt extrema distincta, quæ referuntur, & terminant: at verò Divinæ, cùm sint subsistantiales, non supponunt, sed faciunt distinctionem extremorum; sola enim Relatio distinguit, ut docent Concilia, & Sancti Patres. Et hujus ratio est, quia in creatis distinctio provenit ex limitatione; in divinis autem ex oppositione, quæ solùm datur inter relativa. Undè ad probationem, concessa majori, negamus minorem in divinis, ad cujus probationem dicimus, ad relationem non esse per se motum in creatis, cùm ibi relatio sit accidens resultans; secùs autem in divinis, ubi Relatio est perfectissima substantia immediatè terminans productionem, & distinguens ipsum terminum productum. 123

Argues 6. Personæ creatæ constituuntur per absolutum; ergo etiam Personæ Divinæ; siquidem Perfectiones Divinæ ad similitudinem perfectionum creatarum concipiuntur. Respondeo negando consequentiam, ad cujus probationem dicimus, licet perfectiones Divinæ ad similitudinem creatarum concipiantur, non deberi in omnibus comparari; alioqui sicut personalitates creatæ sunt modi, & distinguuntur à parte rei à natura, hoc idem diceremus de divinis, quod est negandum. Undè in creatis sunt quid absolutum, quia licet tales sint, adhuc ob suam imperfectionem possunt multiplicari: aliter verò est in divinis, *in quibus* sola relativa multiplicantur, quia sola opponuntur; absoluta autem ob suam perfectionem sunt communia. 124

Argues 7. In Patre priùs est generare, quàm referri; siquidem hæc causalis est vera: *Ideò Pater refertur, quia generat*: non tamen è contra: sed in eo priori jam intelligitur cõstitutus in ratione Personæ; siquidem generare non potest, nisi Persona; ergo ante Relationem intelligitur Persona; non relativè; ergo absolutè. Confirmatur, quia formales rationes subsistendi, generandi, & referendi distinguuntur virtualiter; sed formalitas subsistendi constituens Personam non est relativa; siquidem antecedit formalitatem generandi, & referendi; ergo constituit Personam ut absoluta. Urgetur, quia sufficit distinctio *virtualis* inter Spirationem activam, & Paternitatem, ac Filiationem, ut hæ constituant formaliter Personas, non ita verò illa; ergo etiam sufficiet eadem distinctio, ut formalitas subsistendi constituat Personam, & non ita illam constituat formalitas referendi, sive relatio. 125

Respondeo primò cum communi sententia distinguente omnia illa prædicata ratione ratiocinatâ, Patrem in ea prioritate, *in* qua intelligitur generans, intelligi constitutum in ratione Personæ præcisivè, & confusè, neque absolutè, neque relativè formaliter, sed prout ab utroque præscindit. Et ratio est, quia proprietas relativa propter suam perfectionem, & eminentiam præstat plures effectus formales, nempè subsistentiæ, generationis, & relationis, ita ut sub conceptu subsi-

stentiæ 126

stentiæ constituat Personã;& cùm conceptus Personæ præscindat ab absoluto,& relativo,conceptus ille personalitatis non est personalitatis absolutæ, sed præscindentis ab absoluta, & relativa; sicque identicè, & implicitè est relativus; formaliter verò, & expresè est præscisivus. Unde ad confirmationem patet solutio ex dictis: ad instantiam verò de spiratione activa datur diversa ratio; siquidem conceptus Paternitatis & Filiationis, cùm de se sint determinatè relativi, jam antecedenter ad spirationem activam intelliguntur constituere Personas oppositas, easque supponit constitutas conceptus ipse Spirationis activæ: secùs autem est de conceptu Personæ præscindentis ab absoluta, & relativa.

127. Respondeo secundò juxta nostram doctrinam infra tradendam, negando majorem; neque enim in Patre priùs est, etiam virtualiter generare, quàm referri, cùm idem sit à parte rei virtualiter subsistẽtia, generatio activa, & relatio; siquidem cùm de his non cogamur verificare contradictoria per ordinem ad intrinsecum, in eodem priori, in quo intrinsecè Pater est subsistens, est etiam generans, & relatus, sine ulla prioritate, tam *in quo*, quia in Divinis nulla datur prioritas,& posterioritas durationis; quàm *à quo*, quia à parte rei virtualiter, neque generatio oritur à subsistentia, neque relatio à generatione. Undè illa causalis: *Ideo Pater refertur quia generat*: solùm est vera metaphysicè, & quoad nos. Ad confirmationem patet solutio ex dictis. Ad instantiam de spiratione activa datur diversa ratio, quia spiratio activa, ut supra diximus, distinguitur virtualiter intrinsecè à Paternitate, & Filiatione, quas proindè potest virtualiter intrinsecè supponere, ut supponit: at verò ratio formalis subsistendi, generandi, & referendi, non ita distinguuntur, sed solùm secundùm nostrum concipiendi modum, ut diximus, & infra dicemus.

128. Argues 8. Ex Natura, & subsistentia Divina fit unum per se; sed ex absoluto, & relativo non fit unum per se; cùm sint diversi generis; ergo Persona divina constituitur subsistentiâ, sive personalitate absolutâ, & non relativâ. Respondeo argumentum solùm habere locum: in creatis, ubi relativum non est substantia, neque intenditur per se; aliter verò in Divinis, ubi licet absolutum, & relativum sint diversi generis, relativum tamen est perfectissima substantia & est terminus, ac pertinet ad integritatem entis Divini. Confirmatur, quia plus distat subsistentia Verbi Divini à naturâ humanâ, quàm Natura Divina à subsistentiâ Divinâ relativâ; & tamen natura humana efficit unum per se cum subsistentia Verbi Divini; ergo &c.

129. Argues 9. Relatio realis debet referre aliud à se distinctum, & ad aliud realiter distinctum; sed hoc à se distinctum, & illud aliud realiter distinctum non est in Divinis ipsa Essentia Divina; ergo est aliqua proprietas absoluta antecedens Relationem, & Personam constituens. Respondeo negando consequentiam; Relatio enim refert totam Personam, à qua distinguitur, ut inclusa ab includente, quod satis est, ne dicatur referre se ipsam tantùm; & eam refert ad aliam Personam, quæ ab illa ratione Relationis sibi oppositæ realiter distinguitur, quod sufficit, ut diximus alibi.

130. Argues 10. Personalitas ex suo conceptu dicit incommunicabilitatem; sed eam non dicit Paternitas; ergo hæc non constituit Personam Patris. Probatur minor primò, quia Paternitas, cùm non sit infinita, non est de se hæc, sive singularis; omnis autem incommunicabilitas supponit singularitatem. Secundò, quia cùm omnis Relatio æqualiter se habeat ad Essentiam; aut omnis est incommunicabilis; aut nulla; siquidem omnem communicabilitatem, aut incommunicabilitatem habent ab Essentia; sed non omnis Relatio est incommunicabilis; Spiratio enim activa est cõmunis Patri,& Filio;ergo &c. Tertiò, quia si per impossibile productio Spiritus Sancti præcederet generationem Verbi, Paternitas esset communis Spiritui Sancto, sicut modò cõmunis est Filio, & Patri Spiratio activa; siquidem in factâ suppositione uterq; per eandem Intellectionem, & vim generativam communem gigneret Filium; sicut modò Pater, & Filius per eandem volitionem, & vim spirativam communem spirant Spiritum Sanctum; ergo &c.

Respondeo negando minorem: Ad primam 131.
ejus probationem, negamus majorem: neque enim ut Paternitas sit singularis, requiritur infinitas, (licet talis sit Paternitas in genere Paternitatis, ut supra diximus;) nam personalitas creata est singularis, & incommunicabilis, cùm tamen sit finita. Ad secundam negamus majorem quoad secundam partem; licet enim Relationes Divinæ æqualiter se habeant ad Essentiam, non ita se habent inter se; siquidem inter se distinguuntur, & opponuntur suis propriis rationibus formalibus, quarum una potest esse communicabilis, & altera incommunicabilis. Ad tertiam dicimus; aut in facta suppositione impossibili Paternitas Divina esset eadem, quæ nunc; aut non: Si primum, talis suppositio se ipsam destruit; supponit enim Paternitatem fore communicabliem, cùm tamen esset incommunicabilis, sicut modo est: Si secundum, nihil mirum, si foret communicabilis, & quod ex uno impossibili aliud sequeretur; jam enim esset alia Paternitas alterius rationis diversæ.

Argues 11. Persona, ut supra diximus, definitur: 132.
Rationalis naturæ individua substantia; sed in tali definitione, quæ etiam comprehendit Personam Divinam, non exprimitur, neque innuitur aliquid relativum; ergo Personalitates in Divinis non sunt quid relativum, cùm etiam tales non sint in creatis. Respondeo negando consequentiam; licet enim talis definitio non exprimat, non tamen excludit relationem; sicque est indifferens ad absolutum in creatis, & ad relativum in Divinis. Patet, quia etiam quando *Ens* definitur, non exprimitur relatio; & tamen sub nomine *Ens* intelligitur etiam relativum.

Argues 12. Suppositum præcedit actionem; si- 133.
quidem res priùs est in suo esse, quàm in suo operari; ergo Pater in divinis nequit constitui in ratione suppositi per Relationem, sive Paternitatem. Probatur consequentia, quia si Pater in ratione suppositi constitueretur Relatione, cùm relatio sit simul naturâ, & cognitione cum correlatione, utpotè quæ sine illa intelligi nequit, sequeretur Filium præcedere suam generationem; siquidem intelligeretur in eo signo, in quo intelligeretur suppositum Patris; hoc autem, si constitueretur Paternitate, præintelligeretur generationi; ergo Filius ut correlativum Patris præintelligeretur suæ generationi; consequenterque Filius priùs intelligeretur, quàm produceretur; hoc autem non est dicendum; ergo neque illud, ex quo sequitur.

Resp hoc argumentũ eandem vim habere, quàm 134.
habet argumentum iam adductum *n. 125.* ut consideranti patebit, sicque eadem responsio adhibenda est; negamus igitur Suppositum Divinum quidquid)

(quidquid sit de creato) re ipsa præcedere suam originem activam, aut relationem, qua refertur ad Filium productum, licet præcedat passivam, & terminum à se productum prioritate originis tantùm, non autem naturæ, durationis, aut cognitionis; sicque à parte rei non priùs Pater est potens producere, quàm actu producat; sicut non priùs est potens intelligere, quàm actu intelligat; siquidem in divinis posse, & esse sunt idem. Undè illa causalis: *Ideò Pater producit, quia est potens producere*: solùm est vera ex nostro modo concipiendi, sicut supra diximus de illa: *Ideò Pater refertur, quia generat*: ex quo non sequitur, Filium præcedere suam generationem, ut consideranti patebit. Ex dictis.

135. Colliges primò, proprietates personales virtualiter à parte rei constituere Personas divinas non solùm prout sunt subsistentiæ, sed etiam prout sunt origines, & Relationes, tùm transcendentales, tùm prædicamentales, ut statim dicemus; siquidem omnes hæ formalitates à parte rei virtualiter non sunt diversæ, sed in eadem proprietate relativa includuntur. Secundò, quando Patres aliquando dicunt, Personas divinas constitui originibus; aliquando constitui Relationibus, sub his nominibus significare eandem proprietatem Relativam, licet diverso modo conceptam. Tertiò ex hoc loquendi modo occasionem sumpsisse Scholasticos, ut inquirerent: Utrùm Personæ Divinæ constituantur subsistentiis, sive absolutis; aut Originibus; aut Relationibus? pro quo sit:

SECTIO VII.

Sub qua ratione formali quoad nos proprietates Personales constituant Personas?

136. ADvertes in qualibet proprietate Personali triplicem conceptum distingui posse, ita tamen ut unus in alio includatur absque distinctione virtuali perfecta, sed solùm sint distincti secundùm majorem, aut minorem expressionem ipsorum conceptuum, ut statim dicemus: Primus conceptus est Hypostasis, sive subsistentiæ: Secundus Originis: tertius Relationis. Undè si proprietas personalis concipiatur ut ultimus terminus complens Naturam Divinam in ratione existendi per se incommunicabiliter, dicitur Hypostasis, sive subsistentia: si concipiatur ut via ad Personam productam, est origo activa: si autem concipiatur ut purus respectus in facto esse ad aliud, ut purum terminum, est Relatio. De his omnibus conceptibus, sive formalitatibus procedit præsens quæstio: pro qua sit:

137. Difficultas 1. Qualiter hujusmodi conceptus, sive formalitates distinguantur in qualibet proprietate Personali? Dico 1. Hujusmodi formalitates non distinguuntur ex natura rei. Probatur tùm ex supra dictis de distinctione ipsarum proprietatum à Natura: tùm etiam quia hujusmodi distinctio repugnat simplicitati Divinæ, quæ cum illa non compatitur, ut vidimus; ergo &c.

138. Dico 2. Hæ formalitates non distinguuntur per conceptus synonymos. Ita *P. Vasq. 1. p. d. 158. cap. 4. n. 18.* Probatur, quia tunc conceptus, & nomina sunt synonyma, quando illis respondet idem omninò objectum absque ulla diversitate, ut *gladius*, & *ensis*; sed non ita se habent conceptus Hypostasis, originis, & Relationis in Divinis; licet enim significent idem objectum materiale, illud tamen significant in diversis rationibus; ergo hujusmodi nomina non sunt synonyma.

Dico 3. Hæ formalitates non distinguuntur virtualiter distinctione objectivâ perfectâ, & cum fundamento in re. Ita *Durand. in 1. dist. 26. q. 1. n. 18.* & alii. Probatur, quia si hujusmodi rationes sic distinguerentur, forent quidem diversæ formalitates, saltem virtualiter, ut est Essentia, & Relatio; sed non ita sunt; ergo &c. Probatur minor, quia ut sunt diversæ formalitates à Relatione, aut sunt formaliter relativæ, aut absolutæ: Non primum; siquidem implicat esse formaliter relativum, & distingui formaliter à Relatione: Non secundum, quia absoluta in Deo sunt communia, & non propria, neque constitutiva, & distinctiva Personarum; origo autem, & Hypostasis sunt propria, & distinctiva Personarum; ergo non sunt formæ absolutæ; consequenterque tales rationes non distinguuntur distinctione perfectâ objectivâ. 139.

Confirmatur primò, quia quæ in Deo distinguuntur virtualiter perfectè cum fundamento in re, ita se habent, ut uni formalitati conveniat à parte rei aliquid, quod alteri non conveniat; sic enim convenit Essentiæ communicari, & non ita convenit, imò repugnat Relationi, quæ sic ab Essentia distinguitur; sed nihil convenit à parte rei Origini, quod etiam non conveniat Hypostasi, & Relationi; ergo &c. Secundò, quia si ratio Originis, & Hypostasis sic distinguerentur à Relatione, cùm etiam sic distinguerentur ab Essentia, siquidem cum illa non communicarentur, sequeretur dari aliquid medium inter Essentiam, & Relationem; sed hoc non debet admitti; ergo &c. 140.

Dico 4. Hujusmodi rationes distinguuntur sola ratione ratiocinante secundùm nostrum modum concipiendi, & per conceptus inæquales quoad expressionem, ita ut sint una, & eadem formalitas objectiva, diverso tamen modo concepta. Hæc præsupponitur ab omnibus ferè, quatenùs docent, Personas constitui, & distingui Originibus, Relationibus, & Hypostasibus. 141.

Probatur, quia licet prædictæ rationes sint objectivè idem, negari non potest, esse plures secundùm conceptus formales, quibus talis ratio exprimitur modò ut origo, modò ut Hypostasis, modò ut relatio; sed hoc sufficit ad distinctionem secundùm rationem, & per conceptus inæquales, sive inadæquatos, & quoad majorem, vel minorem expressionem; ergo hæc admittenda est inter prædictas rationes, seu formalitates. 142.

Objicies 1. Hujusmodi formalitates *ita identificantur* inter se, ut æquipolleant perfectionibus distinctis ex natura rei in creatis, quales sunt personalitas, productio, & relatio; sed hujusmodi æquipollentia est fundamentum distinctionis virtualis, ut patet ex supra dictis; ergo &c. Respondeo negando minorem, si æquipollentia, sive connotatio sit contra ipsam naturam formalitatum, quæ sunt distinguendæ, ut est in præsenti; nam cùm de natura, & intrinseca ratione proprietatis divinæ sit, esse relativam; siquidem sola relativa in Deo sunt propria, & sola multiplicantur, indè est, quod origo, & Hypostasis, quæ sunt proprietates Personarum, & in illis multiplicantur, non possint distingui propriè à relationibus, sed illas includere, saltem confusè: Et cùm Relatio divina sit essentialiter substantia, & incom-

incommunicabilis alteri Personæ, ipsamet est proprietas personalis, sicque indistincta à ratione Hypostasis.

144. Objicies 2. Quando duæ rationes ita se habent, ut quod à parte rei dicitur de una, possit de alia negari, tales rationes ad minimum distinguuntur virtualiter perfectè, ut patet ex supra dictis; sed dicimus, Patrem producere per originem, & non per Relationem; & referri per Relationem, & non per originem; ergo Origo, & Relatio distinguuntur virtualiter perfectè. Respondeo negando minorem; cùm enim Pater non producat, nisi per aliquid sibi proprium, nihil autem habeat proprium, quod non sit relativum, indè est, quod à parte rei, imò & per intellectum cum fundamento, non possimus dicere, non generare per Relationem, licet ita dici possit secundùm conceptus magis, aut minùs expressos.

145. Difficultas 2. Sub qua expressione harum rationum Reationes divinæ constituant Personas? Variæ sunt de hac re sententiæ. Alii enim dicunt, constituere Personas sub conceptu expresso originis: Alii sub conceptu expresso Relationis: Alii verò sub conceptu expresso subsistentiæ, sive Hypostasis. Quid autem tenendum à nobis sit, ex dicendis constabit. Igitur.

146. Dico 1. Si Personæ divinæ sumantur secundùm se, & à parte rei, formaliter constituuntur Relationibus adæquatè sumptis secundùm omnes prædictas formalitates Hypostasis, Originis, & Relationis. Hanc à nullo existimo fore negandam, licet Authores diversimodè loquantur de hac materia, ut infrà videbimus. Ita videntur tenere *P. Soar. lib. 7, de Trinit. cap. 6. n. 1. P. Vasq. 1. p. d. 158. P. Amicus d. 20. n. 62. P. Arriaga* expressè *d. 51. sect. 3. n. 19.* Probatur primò, quia Relatio à parte rei constituit Personam secundùm omne, quod à parte rei includit formaliter; sed à parte rei includit formaliter omnes prædictas rationes, ut patet ex dictis; ergo secundùm omnes à parte rei constituit formaliter Personas. Secundò, quia Persona per id formaliter constituitur à parte rei, per quod est à parte rei incōmunicabilis, & distincta; sed talis est à parte rei per relationem adequatè sumptam secundùm omnes formalitates, per quam à parte rei est incommunicabilis, distincta, & opposita; ergo &c.

147. Dico 2. Personæ Divinæ sumptæ quoad nos, & secundùm nostros conceptus inadæquatos non constituuntur formaliter Relationibus sub expressione originis. Est contra *D. Bonavent. in 1. dist. 26. q. 2. & 3. & dist. 27. per totam*, & contra *Aureol. in 1. dist. 26. art. 2. column. 3. & 2.* qui licet aliter loquatur, idem videtur sentire. Probatur primò ex Concil. Florent. *orat. pro unione cap. 6* ibi: *Non enim generare, & genitum esse, quod originis est, constituit principaliter Personam*: ubi terminus principaliter idem valet, atque formaliter quà origo; ergo &c.

148. Probatur secundò, quia in creatis, ad quorum similitudinem distinguimus in Deo rationes subsistendi, Originis, & Relationis, terminus subsistendi non consistit in origine; siquidem hæc supponit ultimum terminum substantialem, cùm *actiones sint suppositorum*; ergo eâdem ratione, proportione habita, idem dicendum est in divinis. Tertiò, quia Personalitas concipitur constituere Personam per modum actûs permanentis, seu ut dicitur in facto esse; sed origo non ita concipitur, sed per modum viæ, & operationis; ergo &c. Quartò, quia origo concipitur ut actus secundus medius inter principium productivum, & terminum producibilem; sed Personalitas concipitur ut actus primus ex parte principii, & ut in facto esse ex parte termini; ergo &c.

149. Dices 1. D. Fulg. D. Damascen. D. Justin. D. Ambr. D. Hilar. & alii Sancti Patres expressè dicunt, Personas Divinas distingui, & constitui originibus; ergo &c. Respondeo hos, & alios Sanctos Patres, aut loqui de constitutione Personæ in se, & à parte rei, quo sensu origo coincidit cum significato materiali, seu proprietate, ut virtualiter distinctâ à Natura: aut si loquantur de origine quoad significatum formale quoad nos per analogiam ad creaturas, solùm velle, Personas distingui per origines quasi effectivè, non tamen formaliter; licet enim origo sit causa veluti effectiva distinctionis Personarum, potest tamen non esse causa formalis. Patet in creatura, quæ à Deo distinguitur per productionem effectivè, quia ab illo effectivè procedit; & tamen per suum esse ab eo formaliter distinguitur.

150. Dices 2. In Personis Divinis nihil est proprium, nisi Origo, & Relatio; sed Origo est prior Relatione; siquidem Persona ideò refertur, quia originat, aut originatur, non verò è contra; quod autem priùs est proprium, priùs constituit; ergo &c. Respondeo negando majorem; nam præter rationem Originis, & Relationis datur etiam in proprietate ratio subsistentiæ, ut diximus, quæ quoad nos priùs intelligitur, quàm origo, ut patebit ex infrà dicendis.

151. Dices 3. Origo est magis independens, quàm Relatio; siquidem sublatâ per intellectum origine, tollitur Relatio; sublatâ verò per intellectum Relatione, adhuc intelligitur Origo, ac proindè Persona; ergo hæc propriè, aut saltem magis propriè constituitur Origine. Respondeo quidquid sit de illa majori, aut minori independentiâ; cùm enim conceptus subsistentiæ priùs intelligatur, quàm conceptus principii, & Originis, illa est formalis ratio constituens Personam, ut ex infrà dicendis constabit.

152. Dico 3. Personæ Divinæ sumptæ quoad nos non constituuntur formaliter Relationibus sub expressione Relationis. Est contra communem sententiam, quam tenent *Durand. in 1. dist. 26. q. 1. n. 15. & dist. 27. q. 1. Gabr. dist. 26. q. 1. art. 2. dub. 4. Scot. in 1. dist. 28. q. 3. § ad quæst. & quodlib. 4. ad argum. principal. Henricus 2. p. sum. art. 56. q. 3. Carthusian. in 1. dist. 26. q. 2. P. Soar. lib. 7. de Trinit. cap. 6. & 7. n. 9. P. Vasq. 1. p. d. 158. cap. 5.* & alii, quos citat, & sequitur *P. Ruiz de Trinit. d. 87. sect. 5. n. 2. & d. 89. sect. 1. n. 1.* contra eos tamen.

153. Probatur primò, quia Personalitates Divinæ concipiuntur, & sic debent concipi quoad nostrum modum concipiendi, ad instar personalitatum creatarum, & per analogiam ad illas; sed hæ non constituunt personas sub aliquo conceptu relationis, ut per se patet; ergo neque sic constituent Personalitates Divinæ, saltē formaliter expressè. Confirmatur, quia sicut in creatis distinguuntur in se personalitas, origo, & relatio, ita quoad nos distinguuntur in divinis; sed in creatis personalitas in se non est relatio; ergo neque in divinis quoad nos concipietur constituere Personam ut Relatio formaliter expressè.

154. Probatur secundò, quia in proprietate personali Patris v. g. prior est quoad nos ratio subsistentiæ, quàm Originis, & Relationis; siquidem Pater ideò est Pater, quia generat; ideò generat, quia est talis Persona; sed in eo priori, quo intelligitur subsistens, intelligitur constitutus in

ratione Personæ ; ergo &c.

155. Probatur tertiò, quia si Pater v. g. in ratione Personæ constitueretur Relatione formaliter quoad nos, sequeretur priùs habere Filium, quàm generare ; sed hoc ex terminis repugnat ; ergo &c. Probo sequelam ; quia Paternitas, & Filiatio ut Relationes sunt simul ; sed ratio Personæ præintelligitur ad generationem, ut ostendimus ; ergo si Paternitas ut relatio formaliter constituit Personam, præintelligitur ad generationem simul cum Filiatione ; consequenterque priùs intelligitur Pater habere Filium, quàm generet, quod non est dicendum.

156. Dicent primò cum *Caiet. 1. p. q. 40. art. 4. & Torres. ibid. art. 2. & 4.* Relationem in divinis dupliciter accipi posse : Primò ut conceptam : Secundò ut exercitam : priori modo, dicit, concipi, ut in se existentem, seu ut afficientem illum, cui convenit, & sic constituere Personam, & esse priorem origine : Secundo autem modo intelligi ut tendentem ad terminum, & sic dici Relationem, quæ originem subsequitur. Et in hoc sensu explicant D. Thom. loco cit. quatenùs ibi docet Relationem, posse dupliciter considerari : primò ut proprietatem Personalem, & ut sic Personam constituere : secundò ut Relationem, & ut sic solùm referre.

157. Sed contra primò, quia aut Relatio ut concepta est forma referens ad aliud : aut non : Si primum ; ergo est Relatio exercita ; nihil enim est relatio exercita, quàm forma formaliter referens : Si secundum ; ergo non constituit ut Relatio formaliter, quod intendit probare ; siquidem quod non refert formaliter, non est relatio, cùm de ratione relationis sit referre.

158. Secundò, quia non minùs implicat concipere Relationem, ut constituentem Personam, quin Persona concipiatur ut relata, quàm concipere rationale constituens hominem, quin apprehendatur homo ut rationalis ; sed homo non potest sic apprehendi nisi ut rationalis exercitè ; ergo neque Persona sic concipi, nisi ut exercitè relata ; sed antequam concipiatur ut relata concipitur ut subsistens ; ergo non per Relationem, sed per subsistentiam constituitur in ratione Personæ formaliter.

159. Dicent secundò cum *Capreol. in 1. dist. 26. q. 1. Ferrar. lib. 4. gent. cap. 26.* & aliis Thomistis, Relationem dupliciter considerari posse : Primò secundum esse *in* ; in quo sensu constituit Personam, & antecedit generationem : Secundò secundùm esse *ad*, in quo sensu subsequitur generationem, & non constituit, sed refert Personam, & hanc dicunt esse mentem D. Thom. loco cit.

160. Sed contra est primò, quia Relatio secluso esse *ad* per intellectum, non concipitur ut relatio ; siquidem relatio constituitur in esse relativo formaliter per esse *ad*, sine quo non est relatio ; sicut homo sine rationali non est homo ; ergo prout sic non constituit Personam ut Relatio. Secundò, quia relatio non aliter concipitur in suo esse *in*, nisi referendo ; ergo in eodem priori, quo concipitur in esse ut relatio, concipitur, & debet concipi secundùm esse *ad*.

161. Oppones 1. Personalitates constituunt Personas, quà propriæ, & distinctæ ; idem enim est constitutivum proprium, quod distinctivum, ut supra diximus ; ideoque quod à nobis concipitur ut constitutivum proprium, eo ipso concipitur ut distinctivum ; sed Personalitates non sunt propriæ, ac distinctæ, nisi quà Relationes, ut constat ex Concil. Florent. *Sess. 18.* ubi expressè dicitur, in divinis solam Relationem distinguere ; ergo &c. Respondeo Personalitates constituere quidem Personas, quà sunt earum propriæ, ac distinctæ ; solùm autem esse proprias ac distinctas quà Relationes, aut identicè, & implicitè ; aut formaliter, & explicitè, & non solùm ut formaliter explicitè Relationes, prout infrà dicemus. Undè ad Concil. cit. dicimus, loqui de Relatione, prout hæc distinguitur virtualiter intrinsecè à Natura, quo sensu distinguitur à ratione subsistendi.

162. Oppones 2. Aut Personalitas, prout concipitur antecedere Paternitatem v. g. & constituere Personam, concipitur formaliter ut Relatio : aut non : Si primum, habetur intentum : Si secundum ; ergo concipitur ut absolutum ; siquidem nihil aliud est conceptus absolutus, quàm conceptus non relativus ; consequenterque Personæ Divinæ constituuntur virtualiter, saltem quoad nos absolutis, quod supra negavimus ut periculosum, temerarium, & erroneum, & videtur falsum ; siquidem nullum datur fundamentum, ut concipiamus in Deo prædicatum aliquod absolutum, quod non sit communicabile. Respondeo Personalitatem prout concipitur antecedenter ad rationem expressam Relationis, constituere quidem formaliter Personam, non tamen formaliter expressè ut Relatio, neque ut quid absolutum, sed ut abutroque præscindens, juxta ea, quæ infra dicemus ; cùm enim hoc argumentum habeat in hac re specialem, & non parvam difficultatem, ut ei satisfaciamus sequentem Sectionem instituemus.

163. Dico 4. Personæ Divinæ sumptæ quoad nos, & secundùm nostros conceptus inadæquatos constituuntur formaliter Relationibus sub expressione Hypostasis, sive subsistentiæ. Ita *Capreol. in 1. dist. 26. q. 1. a. 3. Ferrar. 4. contr. gent. cap. 26. Marsil. in 1. dist. 29. art. 1. dub. 1. ad 1. & 2. & art. 4. ad 13. Canar. 1. p. q. 40. art. 4. p. 3. Bannez ibid. Albert. Magn. 1. p. q. 34. memb. 1. Alex. 1. p. q. 59. memb. 3. Henricus 2. p. sum. art. 58. q. 4. & art. 56. q. 3. & 4.* quos citat, non tamen sequitur *P. Ruiz. d. 89. de Trinit. sect. 1. num. 3. P. Tanner.* qui idem tenet *d. 4. q. 4. dub. 6. n. 22. P. Arrub. d. 112. cap. 5. n. 19. P. Valent. 1. p. q. 14. sua. punct. 2. §. Sit jam tertia assertio.* ubi dicit esse ad mentem *D. Thom. 1. p. q. 40. art. 1. & 4. P. Amicus d. 20. sect. 3. n. 65. P. Arriaga 1. p. d. 51. sect. 3. n. 21.* ubi etiam pro hac sententia citat *P. Soar. lib. 7. de Trinit. cap. 7. num. 12. P. Granad. tract. 11. d. 3. n. 26.*

164. Probatur primò, quia in qualibet proprietate Divina personali, ut supra diximus, concipimus tres conceptus distinctos quoad nos per majorem, aut minorem expressionem, nempè Subsistentiæ, Originis, & Relationis ; sed non constituit Personam sub conceptu expresso Originis, neque Relationis, ut patet ex dictis ; ergo eam constituit sub conceptu expresso subsistentiæ, & ultimi termini.

165. Probatur secundò, quia proprietas Personalis in Divinis per conceptus inadæquatos accepta correspondet subsistentiæ, origini, & relationi creatæ, ad quarum analogiam concipitur ; sed in creatis, non origo, neque relatio, sed subsistentia constituit formaliter à parte rei personam creatam ; ergo etiam in Divinis, non origo, neque relatio, sed subsistentia constituet formaliter quoad nos Personam Divinam. Argumenta, quæ contra hanc conclusionem fieri poterant, jam soluta manent ex supra dictis, & ex dicendis solventur.

SECTIO

SECTIO VIII.

Expenditur præcipuum hujus difficultatis punctum.

166. QUONIAM proprietates Personales constituunt Personas formaliter quoad nos, & secundùm nostros conceptus inadæquatos, non quà Origines, neque quà Relationes, sed quà Subsistentiæ formaliter: Difficultas est: An hæc formalitas subsistendi, prout antecedit quoad nos, & quoad nos distinguitur à ratione originis, & relationis, concipiatur ut absoluta?

167. Aliqui, cum quibus videtur sentire *P. Arriaga cit. à n. 22.* nullum judicant inconveniens, quod Personæ Divinæ ex parte nostri inadæquati modi concipiendi concipiantur ut constitutæ absolutis, seu quasi absolutis; sic enim *P. Arriaga cit. n. 26.* assignat modum concipiendi Personas Divinas absque conceptu relativo, & per modum absoluti; siquidem Personalitas Patris, inquit, potest concipi ut subsistentia terminans æquè primò Intellectionem, & Amorem: Personalitas Filii, ut terminans primariò Intellectionem, & secundariò Volitionem: Personalitas verò Spiritus Sancti, ut terminans primariò Volitionem, & secundariò Intellectionem, qui conceptus, inquit, nihil dicunt relativum. Favent huic modo explicandi *D. Thom. D. Bonav. Alens. Marsil. & Gabr. imò & D. Aug. lib. 7. de Trinit. cap. 6 apud P. Soar. lib. 7. de Trinit. cap. 8. n. 8.* quatenùs docent Personam Divinam dicere de formali aliquid absolutum.

168. Non placent primò, quia etiam quoad modum loquendi vitandum est, Personas Divinas constitui absolutis. Secundò, quia juxta communem sententiam non minùs virtualiter per rationem distinguitur ratio subsistendi à ratione referendi, quàm distinguitur Natura à Relatione, sive proprietate; sed hoc sufficit ut Natura sit simpliciter quid absolutum, & non ita proprietas; ergo etiam sufficeret, ut ratio subsistendi diceretur simpliciter quid absolutum, quod non est dicendum. Tertiò, & principaliter, quia nullum prædicatum concipiendum est in Deo contra id, quod in eo est; sed in Deo præter essentialia nullum est prædicatum absolutum; ergo falsò conciperetur ut absolutum, quod absolutū non est. Unde licet possimus præscindere à relativo, quia abstrahentium non est mendacium; non tamen possumus ei affigere rationem absoluti; hoc enim esset fingere in Deo sine ullo fundamento, quod in Deo non est.

169. Alii Recentiores ut difficultatem effugiant, dicunt, rationem subsistendi præscindere tam ab absoluto, quàm à relativo formali, non tamen præscindere à relativo radicali; nam proprietas personalis, inquiunt, dupliciter considerari potest: primò adæquatè, & prout sic concipitur ut Relatio formaliter: secundò inadæquatè, & prout sic potest concipi, non ut Relatio formalis, sed ut Relatio radicalis; hæc autem Relatio radicalis sufficit saltem quoad nos, ut constituat, & distinguat Personas. Confirmatur exemplo Paternitatis, & Filiationis, quia Pater, & Filius per illas distinguuntur etiam ab Spiritu Sancto, non quia per illas opponantur formaliter Spiritui Sancto; hoc enim præstat formaliter Spiratio activa, sed quia ei opponuntur radicaliter, quatenùs exigunt Spirationem formalem; ergo similiter licèt formalitas subsistendi non includat formalitatem referendi, sicque non sit formaliter Relatio, cùm tamen sit Relatio radicalis, hoc sufficit, ut constituendo distinguat.

170. Sed contra primò, quia aut illa relatio radicalis dicit conceptum absolutum; aut relativum; nam inter hæc non datur medium in singularibus, ac determinatis: Non relativum; siquidem ab eo præscindit, ut determinata formalitas; ergo absolutum, quod negabunt. Secundò, quia esse relationem radicalem non est contra rationem absoluti; siquidem Natura Divina est perfectissimè absoluta, cùm tamen sit relatio radicalis, sive radix relationis; ergo dici posset Personas Divinas constitui, ac distingui relationibus radicalibus, id est absolutis exigentibus Relationes formales, quod non dicent. Tertiò, quia Relatio radicalis videtur exprimere respectum, saltem trāscendentalem; sed ratio subsistendi formaliter antecedit, & præscindit ab omni respectu transcendentali, tam principii, quàm principiati. Undè:

171. Ad confirmationem dicimus, exemplum Paternitatis, & Filiationis non facere ad rem: tùm quia illæ non præscindunt à relativo formaliter, sed secundùm idem esse relativum, quo inter se formaliter opponuntur, opponuntur etiam radicaliter, & veluti transcendentaliter Spiritui Sancto: tùm etiam, quia ibi militat eadem difficultas; nam cùm cōstituant Personas secundùm formalem rationem subsistendi præscisivè à ratione referendi, debēt eâdem ratione concipi ut distinctæ ab Spiritu Sancto; & tamen non sunt proximæ, & immediatæ radices spirationis activę. Igitur, ut difficultati respōdeam:

172. Dico 1. Significatum formale Personæ, nempè *Personalitas*, prout abstrahit à divinâ, & creatâ præscindit ab absoluto, & relativo. Ita cum *D. Thom. 1. p. q. 29. a 4.* tenent communiter Theologi, quos citant, & sequuntur *P. Soar. lib. 7. de Trinit. cap. 8. n. 4. & P. Vasq. 1 p. d. 127. cap. 2.* Probatur, quia Personalitas prout sic est quid commune Personalitati Divinæ, & creatæ, & ad utramque indifferens; ergo non est quid absolutum; alioqui non esset communis Personalitati Divinæ; cùm in Divinis nulla detur Personalitas absoluta; neque quid relativum, alioqui non esset communis personalitati creatæ; cùm in creatis nulla detur personalitas relativa; ergo est aliquid præscindens ab absoluto, & relativo. Confirmatur, quia accidens prout est quid commune ad absolutum, & relativum, neutrum dicit, sed ab utroque præscindit; ergo etiam Personalitas prout est communis ad relativam Divinam, & ad creatam absolutam, neutram, dicet sed ab utraque præscindet. Neque dicas, conceptum alicujus entis eo ipso, quod præscindit à relativo, esse absolutum. Non, inquam, hoc dicas; siquidem absolutum non constituitur per carentiam præscisivam relativi, sed per suam intrinsecam differentiam oppositam differentiæ relativi.

173. Dico 2. Significatum formale Personæ Divinæ, id est, *Personalitas Divina* prout abstrahit à Personis Patris, Filii, & Spiritus Sancti dicit, saltem implicitè esse relativum. Ita intelligo Authores citatos *num. 152.* Probatur, quia esse Personalitatem Divinam nihil aliud est, quàm esse Personalitatem, quam Natura Divina exigit, & quæ etiam exigit Naturam Divinam; sed Natura Divina neque exigit, neque exigitur à Personalitate ut sic, sed à sola Relativa; ergo eo ipso, quod significatur Personalitas ut divina, saltem implicitè, aut identicè innuitur

innuitur Relativa. Confirmatur ex oppoſito, quia etiam perſonalitas creata ſignificata ut creata, ſaltem implicitè, & identicè innuit aliquid abſolutum, quidquid alii cenſeant in contrarium; ergo &c.

174. Oppones 1. Si per impoſſibile Perſonalitas Divina eſſet abſoluta, adhuc eodem, quo nunc ſignificaretur nomine; & tamen tunc neque implicitè, neque identicè ſignificaretur ut relativa; ergo &c. Reſpondeo quidquid ſit, ſignificaretur nè eodem nomine, an non; ſiquidem nomina ex intentione imponentis dependent; tunc ſicut non ſignificaretur eadem dignitas, ita neque eadem Perſonalitas. Accedit, quod uno impoſſibili admiſſo, mirum non eſt ſi aliud ſequatur; alioqui dicamus de facto ſignificare ſimpliciter abſolutum, quia tunc, ſaltem identicè abſolutum ſignificaret.

175. Oppones 2. Perſonalitas Divina optimè intelligitur per hoc, quod ſit Perſonalitas à ſe; hoc autem, neque implicitè dicit relativum; ergo &c. Reſpondeo negando minorem: idem enim eſt Perſonalitas à ſe, atque exigens Aſeitatem, ſive Naturam Divinam, quam Aſeitas conſtituit, & quam ipſa Aſeitas, ſive Natura Divina exigit: talis autem Perſonalitas eo ipſo eſt relativa, ut diximus.

176. Dico 3. Perſonalitas Divina determinatæ Perſonæ, v. g. Patris dicit non ſolùm relativum, ſed etiam tale relativum. Probatur, quia ut jam determinata non eſt indifferens ad alias Perſonalitates Divinas, ſed ſignificatur ut jam determinata ad Patrem v. g. ergo dicit ſaltem implicitè non ſolùm relativum, ſed etiam tale relativum.

177. Hinc fit, ut tam ſignificatum formale Perſonalitatis, quàm Perſonalitatis relativæ, quàm taliter relativæ poſſit concipi ut aliquid ſingulare, aut per ſe, aut, ut ita dicam, per accidens: per ſe, prout eſt ſingularitas ipſa talis Perſonalitatis; per accidens, prout concipitur tanquam ratio communis Perſonalitatis, & Perſonalitatis relativę, quæ concipitur ut ſingulariſata per identicam ſingularitatem. Undè quia in quolibet individuo quoad nos omnes gradus ſingulariſati diſtinguuntur, ideò in eadem Perſona Divina ſingulari cõcipimus ut formalitates ſingulares diſtinctas quoad nos rationem ſubſiſtendi, rationem Originis, & rationem Relationis. Ex dictis.

178. Concluſio ſit: Quando dicimus, proprietates Perſonales conſtituere Perſonas, non quà origines, neque quà relationes formaliter, ſed quà formaliter ſubſiſtentias, non ideò ſequitur Perſonas Divinas conſtitui quoad nos abſolutis, ſed ſolùm conſtitui formalitate ſubſiſtendi præſcindente ſecundùm explicitum à relativo, licet non ita præſcindat ſecundùm implicitum, ſecundùm quod eſt quid relativum; ac proindè ſemper Perſonæ Divinæ conſtituuntur Relativis, & non abſolutis. Totum hoc patet ex hactenùs dictis, ſi attentè conſiderentur. Imò hoc non ſolùm eſt verum de Perſonalitate Divina, prout eſt indifferens ad omnes Perſonalitates Divinas, ſed etiam de qualibet determinatâ; ſiquidem quando concipitur una Perſona ut determinatè, & ſingulariter ſubſiſtens, exprimitur ſolus gradus ſubſiſtendi veluti extrinſecè ſingulariſatus per determinatam ſingularitatem, quæ ſolùm prout ſic implicitè, & veluti in confuſo attingitur: ſic enim poſſumus unum animal, vel unum hominem ſingularem concipere, & ſignificare expreſsè ſolùm quoad rationem animalis, vel hominis, quin expreſsè, ſed tantùm implicitè concipiamus, & ſignificemus formalitatem differentiæ illius.

Objicies 1. Illa formalitas ſubſiſtendi non concipitur ut relativa tranſcendentaliter; ſiquidem ratio ſubſiſtendi concipitur ut antecedens rationem principii, & originis; neque ut relativa prædicamentaliter; ſiquidem relatio ut prædicamentalis concipitur ut ſubſequens rationem originis; ergo videtur concipi ut abſoluta, quod non eſt dicendum. Reſpondeo negando antecedens quoad ſecundam partem, eſt enim relativa prædicamentaliter ſecundùm implicitum, licet non ita concipiatur ſecundùm explicitum, ſic enim præſcindit à relativo, præſcindere autem à relativo non eſt concipere aliquid per modum abſoluti.

Inſtabis: Perſonalitas Divina concipitur conſtituere per analogiam ad perſonalitates creatas; ſed hæ ſunt abſolutæ; ergo etiam illa ut abſoluta concipietur, quatenùs ut relativa non concipitur. Reſpondeo negando conſequentiam; licet enim concipiamus Perſonalitates Divinas per analogiam ad creatas, neque ad id opus eſt, quod illas concipiamus poſitivè ut abſolutas, aut ut non relativas, ſed ſatis eſt, quod illas concipiamus præſciſivè non ut relativas, quo ſenſu concipiuntur ut priores Relationibus, & talis conceptus præſcindit ab abſoluto, & relativo.

Objicies 2. Subſiſtentia prout præſcindit à relativo, & abſoluto eſt communis Divinæ, & creatæ; ſed hîc loquimur de ſubſiſtentia prout conſtituit ut divina; ergo aut illa formalitas non eſt ſubſiſtentia Divina, quia præſcindit à relativo; aut ſubſiſtentia Divina conſtituit, ut quid abſolutum. Reſpondeo ad majorem, ſubſiſtentiam, prout præſcindit à relativo, & abſoluto, eſſe communem divinæ, & creatæ, quando concipitur ut quid indifferens, & perfectâ præciſione: aliter verò quando concipitur ut quid determinatum veluti extrinſecè, & præciſione minùs perfectâ, quæ aliquo modo attingit ipſam determinationem, nempè rationem ipſam relativam.

Objicies 3. Difficultas procedit de conſtitutione cujuſque Perſonæ ſingularis; ſed nullus conceptus rei ſingularis videtur poſſe præſcindere ab abſoluto, & relativo; ſiquidem implicat concipi ſecundùm ſuum eſſe determinatum, & non concipi, aut ut abſolutum, aut ut relativum; ergo illa formalitas conſtituens Perſonam, aut eſt abſoluta, quod implicat; aut eſt relativa, quod negamus. Reſpondeo ad minorem, nullum conceptum rei ſingularis formaliter poſſe præſcindere ab abſoluto, & relativo: poſſe tamen conceptum rei ſingularis identicè præſcindere, ſaltem expreſsè ab abſoluto, & relativo: at verò formalitas ſubſiſtendi, licet concipiatur ut jam determinata, & ſingularis, talis tamen eſt, non formaliter, ſed identicè, ut ſupra diximus; ut potè quæ ſecundùm ſe poteſt eſſe communis; ſicque poteſt ſaltem expreſsè præſcindere ab abſoluto, & relativo.

SECTIO IX.

Quot ſint in Deo Subſiſtentiæ?

GRAVIS eſt præſens difficultas, de qua inter Theologos triplicem invenio Sententiam: Prima Sententia docet in Deo unicam eſſe ſubſiſtentiam, abſolutam, modificatam

modificatam tamen tribus relationibus, quæ rationi subsistendi addunt incõmunicabilitatem. Ita *Durand. in* 1. *dist.* 26. *q.* 1. *n.* 6. *& dist.* 33. *q.* 1. *n.* 37. *& in* 3. *dist.* 1. *q.* 2. *num.* 7. *Scot. in* 3. *dist.* 1. *q.* 2. §. *ad quæstionem, & in* 1. *dist.* 4. *q.* 2. *& dist.* 26. *q. unica, & quodlib.* 5. *art.* 3. *ad* 3. *Albert.* 1. *p. Sum. q.* 43. *memb.* 1. *&* 2. *art.* 1. *&* 2. *Argentina in* 1. *dist.* 26. *q.* 1. *art.* 3. *ad* 3. *& ad* 8. *& in* 3. *dist.* 5. *q.* 1. *art.* 2. *Marsil. in* 1. *q.* 30. *art.* 2. *ad* 4. *& ad* 10. *Capreol. in* 1. *dist.* 26. *q.* 1. *art.* 1. *concluſ.* 3. *& in* 3. *dist.* 1. *q.* 1. *art.* 3. *Deza in* 1. *dist.* 26. *q.* 1. *& in* 3. *dist.* 1. *q.* 1. *Ferrar. lib.* 3. *contr. gent. cap.* 26. & alii.

184. Secunda Sententia aſſerit, dari quidem tres ſubſiſtentias Relativas realiter diſtinctas, & unam abſolutam communem, & identificatam tribus Perſonis. Ita *Paludan. in* 3. *dist.* 1. *q.* 2. *Caiet.* 1. *p. q.* 30. *art.* 4. *& in* 3. *dist.* 3. *art.* 2. *&* 1. *p. q.* 3. *art.* 3. *& q.* 19. *art.* 4. *Gabr. quæſt.* 1. *art.* 3. *dub.* 4. *Richard. art.* 1. *q.* 2. *ad* 1. *Almain. q.* 1. *art.* 3. *dub. ult. Ocham. in* 3. *q.* 1 quos citat, & ſequitur *P. Soar. tom.* 1. *in* 3. *p. d.* 11. *ſect.* 3. *& lib.* 4. *de Trinit. cap.* 11. & 14. tenent etiam *Banneꝛ* 1. *p. q.* 39. *art.* 2. *Alvareꝛ* 3. *p. q.* 3. *a.* 3. *Zumel.* 1. *p. q.* 30. *a.* 1. *P. Molin.* 1. *p. q.* 29. *a.* 2. *d.* 3. *P. Fonſ. lib.* 5. *Met. cap.* 8. *q.* 5. *ſect.* 5. *P. Bellarm. tom.* 1. *lib.* 2. *de Chriſto. cap.* 15. *P. Granad.* 1. *p. tract.* 4. *d.* 5. *ſect.* 3. & alii.

185. Tertia Sententia affirmat præter tres ſubſiſtentias Relativas realiter diſtinctas, nullam dari in Deo ſubſiſtentiam abſolutam communem omnibus tribus Perſonis. Ita *Alex.* 1, *p. q.* 57. *memb.* 3. *& 3. p. q.* 2. *memb.* 3. *D. Bonav. in* 1. *dist.* 23. *art.* 2. *q.* 1. *& 2. Henricus* 2. *p. ſum. a.* 53. *q.* 6. *ad* 4. *& quodlib.* 5. *q.* 8. *Aureol. in* 1. *dist.* 26. *a.* 4. §. *Reſtat ergo. Geneb. lib.* 2. *de Trinit. P. Vaſq.* 1 *p. d.* 125. *cap.* 3. *P. Mendoza in quodlib. q.* 3. *P. Valent.* 1. *p. quæſt. ſua* 13. *punct.* 2. *& lib.* 3. *controv. de Trinit.* quos citat, & ſequitur *P. Ruiz d.* 34. *de Trinit. ſect.* 1. dicens eſſe *D. Thom.* 1. *p. q.* 39. *art.* 4. tenent etiam *Zuniga d.* 5. *de Trinit. dub.* 10. *memb.* 1. *P. Amicus d.* 21. *n.* 18. *P. Becan. tract.* 2. *cap.* 3. *q.* 4. *concluſ.* 1. *& de Incarn. cap.* 4. *q.* 2. *n.* 5. *Gamachæus hic cap.* 4. *Lorca de Incarn. d.* 24. *n.* 2. *P. Præpoſit. q.* 29 *art.* 4. *dub.* 3. *n.* 21. *P. Tanner. d.* 4. *q.* 1. *dub* 6. *n.* 8. *P. Albertin. tom.* 2. *de ſubſtant. coroll.* 11. *dub.* 1. *P. Arrub. d.* 108. *cap.* 3. *& d.* 109. *cap.* 2. *P. Arriaga* 1. *p. d.* 51. *ſect.* 2. *P. Vekenus hic d.* 34. *cap.* 3. *P. Compton. tom.* 1. *d.* 57. *ſect.* 3. *num.* 2. *P. Alarcon. tr.* 5. *d.* 4. *cap.* 3. *& 4. P. Rhodez. tom.* 1. *d.* 6. *q.* 2. *ſect.* 6. & alii.

186. Reſolutio ſit: In Deo ſunt tres ſubſiſtentiæ Relativæ. Ita Doctores citati pro ſecunda, & tertia ſententia, quorum *P. Ruiz. cit. ſect.* 2. *n.* 1. dicit ita hujus reſolutionis certitudinem eſſe fidei conjunctam, ut ſine errore negari non poſſit. Probatur primò authoritate Concilior. ex Concil. Nicæn. 1. *lib.* 2. §. *In lib. Job. Una*, ait, *Divinitas S. Trinitatis in tribus ſubſiſtentiis perfectis æqualibus conſideratur.* Idem habet § *Cùm ſit copioſa.* Et Concil. Nicæn. 2. *act.* 3. *in Confeſſ. fidei. Unam Deitatem*, ait, *in tribus ſubſiſtentiis indiviſim diſcretam, & diſtinctim unitam.* Et idem repetit ſæpiùs eodem loco cit. Et Concil. Conſtantinop. 1. *&* 2. ibi collat. 2. *Si quis*, ait, *non confitetur unam Deitatem in tribus ſubſiſtentiis, ſive Perſonis adorandam, anathema ſit.* Et Concil. Later. 2. ſub Martin. 1. *Conſult.* 5. *can.* 1. *Si quis*, inquit, *non confitetur, ſecundùm Sanctos Patres, propriè, & verè Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, Trinitatem in Unitate, & Unitatem in Trinitate, hoc eſt, unum Deum in tribus ſubſiſtentiis conſubſtantialibus, anathema ſit.* Et idem habet Concil. Florent. *in litteris union. ſeſſ. ult.* ſub Eugen. IV. ex quibus ſatis apertè conſtat dari in Deo tres ſubſiſtentias relativas; ergo &c.

Probatur ſecundò authoritate Sanctor. Patrum. 187.
D. Juſtin. *q.* 17. *ad Orthodoxos. Unus eſt*, ait, *Deus uno, & individuo ſubſtantiæ, ſed tres Perſonæ diviſione conſiſtentiarum.* D. Athan. *tom.* 2. *quæſt. q.* 7. *Tres Perſonas*, inquit, *Confiteor, tres ſubſiſtentias, tria propria, tria individua, tres characteres.* Et D. Greg. Nyſſen. *orat. Catechet. cap.* 3. docet in Trinitate idem eſſe *diſtinctum, ac diſcretum conſiſtentiâ, & hypoſtaſi.* Et *lib. de Trinit. Tria*, ait, *unumquodque in propria ſubſiſtentia Perſonæ.* Et D. Damaſcen. *lib.* 1. *fidei cap.* 9. *Tres*, inquit, *hypoſtaſes, id eſt ſubſiſtentiæ, & Perſonæ.* Et D. Amb. *in Symbol. Apoſtol. cap.* 2. *Catholicum eſt*, inquit, *ut & unum Deum ſecundùm unitatem ſubſtantiæ fateamur, & Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum in ſuâ quemque ſubſiſtentiâ ſentiamus.* Idem habent *D. Greg. Nazianz. orat.* 25. *ad Arian. n.* 52. *D. Chryſoſt. ad Heb.* 1. *hom.* 2. *D. Cyril. Alex. Dialog. de Trinit. lib.* 2. *D. Epiphan. hæreſ.* 73. *D. Hilar. lib. de Synodis*, §. *Volens D. Hieron. tom.* 9. *epiſt.* 17. *Theodoret. ad Hebr.* 1. *ad illud: Figura ſubſtantiæ*, & alii.

Dicent primò, Concilia, & Sanctos Patres in- 188.
telligi poſſe de ſubſiſtentia, non in abſtracto, ſed in concreto, quo ſenſu idem eſt eſſe in Deo tres ſubſiſtentias, atque tres ſubſiſtentes, ſeu habentes ſubſiſtentiam; non autem quod ſint tres rationes formales ſubſiſtendi. Sed contra, quia concreta ſubſtantiva non multiplicantur in Deo, niſi multiplicata ratione formali, ut cum D. Thom. *hic q.* 30. *art.* 4. docent Doctores Catholici. Et patet ex principiis fidei, nam ideò tres Perſonæ Divinæ non ſunt, neque dicuntur tres Dii, quia non multiplicatur Deitas, quæ eſt ſignificatum formale, licet ſint tres habentes Deitatem. Et in Chriſto Domino una tantùm eſt Perſona, quia non multiplicatur perſonalitas, quæ eſt ratio formalis, licet Naturæ habentes ſint duæ; ſed ex Conciliis, & Patribus citatis multiplicatur ſuſibſtentia ſubſtantivè; ergo &c.

Dicent ſecundò, ſubſiſtentias ibi ſumi, non 189.
ſubſtantivè, ſed adjectivè pro ſubſiſtentibus. Sed contra, quia licet nomen abſtractum in divinis quandoque uſurpetur pro concreto propter identitatem prædicati pro ſubjecto, nunquam tamen abſolutè ſumitur pro adjectivo; ſiquidem abſolutè prolatum continet ſenſum diverſum, & improprium; ſic enim licet tres Perſonæ Divinæ dici poſſint adjectivè tres Omnipotentes, tres Increati, tres Immenſi, nunquam tamen dicuntur abſolutè tres Omnipotentes, &c. juxta Symbolum D. Athan. & multò minùs dici poſſunt tres Omnipotentiæ, ſumpto abſtracto pro concreto; ſiquidem eo ipſo intelligeretur Omnipotentia in concreto ſubſtantivè, Concilia autem, & Patres abſolutè dicunt dari in Deo tres ſubſiſtentias, ſicque locuti ſunt de multiplicatione ſubſtantiva.

Dicent tertiò, in Deo eſſe quidem tres ſubſi- 190.
ſtentias incommunicabiles ita tamen ut rationem ſubſiſtentiæ habeant à ſubſiſtentia Eſſentiæ abſolutâ, & communi, à ſe autem ut à proprietatibus perſonalibus habeant ſolam incommunicabilitatem, qua conſtituuntur Perſonæ in ratione Perſonarum.

Sed contra, quia ſequeretur: Primò, Unio- 191.
nem Humanitatis Chriſti Domini non eſſe factam in ſubſiſtentia ſub ratione ſubſiſtentiæ, ſed tantùm incommunicabilitatis contra illud D. Athan. in Symbol. ibi: *Perfectus homo ex anima rationali, & humanâ carne ſubſiſtens*: Ubi de Unione ad ſubſiſtentiam loquitur. Secundò non eſſe in Deo tres

subsistentias, sed tres incommunicabilitates contra Concil. & Patres supra citatos, qui tres subsistentias expresè asserunt. Tertiò, subsistentiam formaliter, prout est subsistentia, non continere in sua quidditate incommunicabilitatem, quod est falsum, ut ex dicendis constabit; ergo si in Deo concedunt tres incommunicabilitates, etiam debent concedere in Deo tres subsistentias.

192. Probatur tertiò rationibus: Prima ratio est, quia in Divinis admittuntur tres Personalitates realiter distinctæ, quales sunt proprietates illæ Relativæ constituentes Personas, de quibus supra; sed non intelligitur Personalitas, quin intelligatur subsistentia; siquidem Personalitas solùm addit supra subsistentiam connotationem naturæ rationalis completæ; Subsistentia enim est gradus veluti magis universalis, qui per suppositalitatem limitatur ad substantias completas, & per personalitatem ad rationales, cùm Persona, ut diximus, definiatur: *Rationalis naturæ individua substantia*, id est subsistentia; ergo &c.

193. Secunda ratio est, quia Persona per id formaliter subsistit, per quod formaliter redditur incommunicabilis, ut patet in creatis; sed Personæ Divinæ per Relationes redduntur formaliter incommunicabiles, ut ipsi Adversarii fatentur; ergo per illas formaliter subsistunt; alioqui si Relationes solùm essent ratio incommunicabilitatis, & subsistentiam supponerent, sequeretur illas inexistere in re subsistente; hoc autem est contra rationem suppositi, quam ipsi Adversarii dicunt constitui per Relationes; siquidem implicat, quod aliquid sit ratio suppositi, & secundùm eandem rationem inexistat in illo, illud supponendo, cùm nihil possit supponi, nisi jam subsistendo; ergo &c.

194. Tertia ratio est, quia Concilia, & Sancti Patres, ut in Christo Domino defendant unicam Personam, profitentur, unicam esse illius subsistentiam; ergo si in Trinitate non essent tres subsistentiæ, non concederent tres Personas.

195. Quarta ratio est, quia Unio Hypostatica facta est ad subsistentiam Verbi Divini; siquidem facta est immediatè ad id, quod tali naturæ deerat; ei autem deerat sola subsistentia; sed talis Unio facta est ad aliquid proprium ipsius Verbi: tùm quia ita definitum fuit in Concil. Tolet. 6. in Confess. Fidei, ibi: *Solus Filius suscepit humanitatem in singularitate Personæ, non in unitate Divinæ Naturæ, id est, in eo, quod proprium est Filii, non quod commune est Trinitati*: tùm etiam, quia si in aliquo communi, tota Trinitas foret incarnata; ergo cùm sola Relatio Filii sit illius propria, sola Relatio tam in Filio, quàm in aliis Personis habet rationem subsistentiæ; sed Relationes sunt tres; ergo in Deo tres dantur subsistentiæ Relativæ.

196. Quinta ratio est, quia Personæ Divinæ constituuntur, & distinguuntur subsistentiis, ut docent Concilia, & Sancti Patres, & patet ex supra dictis; sed distinguuntur solùm per id, quod est eis proprium, & non commune; ergo id, quod est eis proprium, est subsistentia; sed solæ Relationes Personales sunt eis propriæ, & distinctæ; hæ autem sunt tres; ergo tres sunt in Deo subsistentiæ.

197. Objicies 1. D. Aug lib. 7. de Trinit. cap. 4. *Omnis*, inquit, *res ad se ipsam subsistit, quantò magis Deus.* Idem tenent alii Patres, qui etiam docent, subsistere esse ad se; sed Relationes sunt ad aliud; ergo non possunt habere rationem subsistentiæ; consequenterque non sunt in Deo tres subsistentiæ relativæ. Respondeo primò apud D. Aug. loc. cit. & alios Patres sumi subsistere pro perfectè existere, ut infra dicemus: nos autem loquimur de subsistentia propriè dicta, prout est ultimus terminus incommunicabilis.

Respondeo secundò D. Aug. & alios Patres intelligendos esse de significato formali subsistentiæ, quæ pro ut abstrahit ab absoluta creata, & relativa divina est ad se, hoc est ad constituendum unum per se cum natura: hoc tamen non tollit, quominùs significatum materiale subsistentiæ Divinæ sit relativum; sicut enim Relationes, licet tales sint, constituunt Personas Divinas, quod non reperitur in creatis, ita etiam in Divinis potest subsistere esse ad se, absque eo, quod excludat esse relativum, sive ad aliud. 198.

Objicies 2. Unius naturæ substantialis una tantùm est subsistentia; sed Natura Divina est una tantùm; ergo unicâ tantùm subsistentiâ absolutâ, & non triplici relativâ subsistit. Respondeo distinguendo majorem: Unius naturæ substantialis una tantùm est subsistentia, si natura ipsa sit creata, & finita; transeat major: si sit increata, & infinita; nego majorem: diversa ratio est, quia Natura Divina, cùm sit infinitè communicabilis, & alioqui non possit communicari per multiplicationem sui ipsius, exigit communicari per multiplicationem suppositi, seu subsistentiæ, sicque licet sit in se una, potest triplici subsistentiâ terminari: at verò natura creata, cùm sit finitè communicabilis, potest per multiplicationem sui ipsius communicari; ac proindè ad sui multiplicationem debet ejus subsistentia necessariò multiplicari. Dixi *transeat major*, quia, An sit possibilis natura creata naturaliter subsistens pluribus subsistentiis? Quæstio est metaphysica, de quâ nos jam alibi in *Met. tr. 2. d. 4. a n. 136.* 199.

Inferes: Ergo cùm Natura Divina sit infinitè communicabilis, infinitæ erunt in Deo subsistentiæ propter infinitam communicationem ipsius Naturæ, non multiplicatione Naturæ, sed subsistentiarum. Respondeo negando illationem; cùm enim in Deo *ad intra* duplex tantùm sit operatio, nempè Intellectûs, & Voluntatis, duplex tantùm est processio realis, prout supra diximus. 200.

Objicies 3. In divinis perfectio simpliciter simplex non multiplicatur realiter; sed subsistere est perfectio simpliciter simplex; siquidem in quolibet ente melius est subsistere, quàm non subsistere; Relationes autem multiplicantur realiter; ergo &c. Respondeo primò cum P. Ruiz, & aliis, subsistentias Relativas dicere quidem perfectionem simpliciter simplicem, sed eandem, ideoque licet multiplicentur rationes subsistendi, non multiplicari perfectionem simpliciter. Non placent, quia perfectio recurrit cum ente; sed multiplicatur entitas relativa; ergo etiam perfectio relativa. 201.

Respondeo secundò cum aliis admittentibus in Deo subsistentiam absolutam, solam rationem subsistendi absolutè esse perfectionem simpliciter, & non ita subsistendi relativè; sicque multiplicatâ ratione subsistendi relativè, non ideò multiplicatur perfectio simpliciter. Cùm tamen & subsistentiam absolutam, & Relationes Divinas esse perfectiones simpliciter negemus. Respondeo tertiò, concessa majori, negando minorem; subsistere enim prout abstrahit ab absoluto, & relativo non est perfectio simpliciter, quia aut limitationem, aut oppositionem importat, ut supra diximus. 202.

Objicies 4. Deus prout præscindit à Personis est

est subsistens subsistentiâ absolutâ; sed una subsistentia non potest ulterius subsistere per alias; ergo Relationes non sunt subsistentiæ, sed diversi modi incommunicabilitatis ejusdem subsistentiæ absolutæ. Respondeo negando majorem; Deus enim prout præscindit à Personis, tam determinatè, quàm indeterminatè formaliter non subsistit propriè loquendo, sed identicè, prout ex dicendis constabit.

204. Objicies 5. Natura Divina non terminatur ultimò his Relationibus; siquidem terminata per Paternitatem, adhuc est terminabilis Filiatione, & terminata per Filiationem, adhuc est terminabilis spiratione passivâ; ergo neutra habet rationem subsistentiæ, cùm neutra sit ultimus terminus. Respondeo negando antecedens, ad cujus probationem dicimus esse veram de Natura Divina specificativè sumpta, non autem reduplicativè; eadem enim Natura, quæ terminatur Paternitate, terminatur etiam Filiatione, & Spiratione passiva; sed prout est terminata Paternitate, non est terminabilis Filiatione, aut Spiratione passiva, aut è contra, quod sufficit, nam de ratione ultimi termini non est, quod natura, quam terminat, specificativè sumpta, & ut distincta à termino, non possit alio termino terminari, sed quod reduplicativè sumpta cum termino ultimo non possit ulteriùs terminari; cùm autem ita se habeat Natura divina cum his tribus relationibus, omnes hæ tres relationes sunt illius subsistentiæ. Vide alibi à nobis dicta *in Metaphys. tract. 2. d. 3. à num. 363.* ubi etiam multa diximus de sequenti conclusione, quam prætermittere noluimus, quia præcipua in hac materia. Vide igitur pro illâ cit. loco à *num. 396.* pro qua tamen iterùm sit:

SECTIO X.

Utrùm in Deo admittenda sit subsistentia aliqua absoluta?

205. Uamvis in hac difficultate *P. Soar. & P. Vasq.* locis supra cit. in aliquibus conveniant, in aliis tamen differunt quoad rem ipsam, & non in solo nomine. Conveniunt primò (neque differre possunt) in eo, quod nullus admittit in Deo aliquam rationem absolutam, quæ reddat Deum omninò incommunicabilem, & sit ultimus terminus constituens Personam, aut semipersonam, ut volebat Cajet. apud *P. Soar. Lusit. in Met. tract. 2. d. 2. num. 205.* Secundò conveniunt, quatenùs uterque concedit Naturæ Divinæ suam existentiam substantialem independenter à Relationibus.

206. Differunt primò in re, quatenùs *P. Soar. tom. 1. 3. p. d. 11. sect. 3. §. Dico primò.* docet, existentiam Naturæ Divinæ illam reddere, non solùm substantialiter existentem, id est, non in subjecto, quod commune est etiam existentiis substantialibus creatis, sed etiam reddere illam existentem in se, & per se, id est nullo indigentem sustentante, aut re, aut ratione distincto, ut in se, & per se existat. At verò *P. Vasq. 1. p. d. 125. num. 9.* docet Essentiam Dei per existentiam illam tantùm non compleri nostro modo intelligendi, ut per se esse possit sine aliquo alio, id est, sine modo illo relationis, quo suppositum constituitur, in quo satis differt à *P. Soar.* quoad rem.

207. Differunt secundò quoad vocem, quatenùs *P. Soar.* existentiam illam per se vocat subsistentiam, & *P. Vasq.* id simpliciter negat, & conformiùs quidem ad Concil. & Sanct. Patres, ut latè ostendit *cap. 4.* cujus ratio est (præter alias, de quibus statim,) quia subsistentia est ultimus terminus ultimò complens naturam, illamque reddens incommunicabilem; sed hanc incommunicabilitatem nullum prædicatum absolutum in Deo potest includere; absoluta enim in Deo omnia sunt communia; ergo &c. His positis.

208. Dico 1. In Deo prout præscindit à Personis datur subsistentia absoluta, si sermo sit de subsistentia lato modo, & impropriè. Ita *P. Arriaga 1. p. d. 51. sect. 2. n. num. 7. P. Amicus 1. p. d. 21. num. 9.* Probatur, quia subsistentia prout sic sumpta, nihil aliud est, quàm existentia absoluta perfectissima debita Naturæ Divinæ, etiam ut præcisæ à Relationibus, per quam ipsa Natura Divina sit independens ab omni subjecto, & supposito distincto; sed hujusmodi existentiam habet Natura Divina, prout præscindit à Personis; ergo prout sic habet hujusmodi subsistentiam absolutam, impropriè, & lato modo subsistentiam nuncupatam.

209. Dices 1. Existentia creata non habet hanc rationem subsistentiæ impropriè, & lato modo dictæ; ergo neque illam habebit Existentia Divina. Respondeo dato antecedente, quod etiam poterat negari cum P. Arriaga cit. negando consequentiam; diversa ratio est, quia existentia creata, cùm sit imperfecta, & incompleta in genere existendi, ideò indiget complemento distincto, quo compleatur, qualis est ejus subsistentia: at verò Existentia Divina, cùm sit perfectissima, ideò non ex indigentia, sed ex fœcunditate postulat subsistentias relativas, quibus compleatur in ratione suppositi.

210. Dices 2. Relationes Divinæ habent suas existentias proprias relativas, ut supra diximus, virtualiter distinctas ab existentia absoluta Naturæ; ergo addendo illas Naturæ, eam complent in ratione existentis formaliter; alioqui non efficerent cum illa unum per se; neque enim ex duobus entibus completis fit unum per se. Respondeo negando consequentiam, ad cujus probationem, dicimus ad efficiendum unum per se, sufficere, quod Relationes Divinæ compleant Naturam in ratione suppositi incommunicabiliter; & natura illas compleat in ratione principii perfectè operativi in ordine ad tertium constitutum, qualis est Persona Divina.

211. Dico 2. In Deo prout præscindit à Personis non datur subsistentia absoluta propriè dicta. Ita Doctores supra citati *num. 185.* Probatur primò authoritate in sexta Synodo *act. 11. & 13.* ibi: *Sabellianorum ista est pravitas, in unam subsistentiam tres confundere subsistentias.* Et infra: *Utrumque*, ait, *esse impium, tam singularitas circa subsistentiam, quam ternalitas in Naturis.* Et infra: *Neque*, inquit, *substantias confundentes, & in unam eas subsistentiam deducentes:* Et D. Damascen. *epist. de Trisagio. Trinitatem*, ait, *impossibile est dicere unam hypostasim.* Et infra: *Non est autem ipsorum communis una hypostasis; Deitas autem communis est trium hypostasum una existens.* Et D. Ambr. *in Symbol. Apostol. cap. 2. Sabellius*, inquit, *docuit unam subsistentiam esse Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, unamq; trinominem personam.* Et D. Hilar. *lib. de Synodis. Non unum subsistentem, sed unam substantiam non differentem.* Idem habent *D. Iustin. cap. 17. ad Orthodoxos. D. Athan. dialog. 1. contr. Anomœum.*

D. Greg.

D. Greg. Nyssen. lib. de different. essent. D. Cyrill. Alexand. lib. 1. Thesaur. cap. 9. adversus Arianos. & alii.

212. Confirmatur, quia cùm inter Patres Græcos, & Latinos concordatum sit, Hypostasim idem esse formaliter, atque subsistentiam, admittere in Deo subsistentiam absolutam idem esset, atque admittere Hypostasim absolutam; sed hoc erroneum est; ergo &c. Dicent, Hypostasim, & subsistentiam recurrere solùm in natura intellectuali incommunicabili, non autem communicabili. Sed contra primò, quia hoc non est recurrere subsistentiam cum hypostasi; siquidem habent diversum significatum. Secundò, quia ideò usurpant subsistentiam pro hypostasi, & è contra, quia utraque importat incommunicabilitatem naturæ intellectualis, qualem non habet in Deo aliquid absolutum.

213. Probatur secundò rationibus: Prima ratio est, quia subsistentia propriè dicta, ut constat ex ejus conceptu, & definitione, de qua nos in *Met. tr. 2. d. 3. n. 7.* est ultimus terminus naturæ substantialis; sed nullum absolutum in Deo est, neque potest esse ultimus terminus Naturæ Divinæ; siquidem in Deo omne absolutum ulterius terminatur per subsistentias relativas; ergo &c. Confirmatur, quia quod in relativo subsistit eo ipso non terminatur, neq; subsistit in absoluto; siquidem in absoluto subsistere esset ultra terminum absolutum non extendi; sed hoc est falsum; siquidem omne absolutum in Deo terminatur relativo; ergo &c.

214. Dicent, solam subsistentiam creatam ob suam limitationem, aut Divinam Relativam propter suam oppositionem esse ultimum terminum; divinam verò absolutam ob suam infinitatem posse ulteriori termino relativo communicari. Sed contra, quia hoc nihil aliud est, quàm dicere id, quod vocant subsistentiam, non esse subsistentiam; siquidem de ratione subsistentiæ est, quod sit ultimus terminus; alioqui dicant etiam dari suppositum, aut personam absolutam; siquidem eodem modo possunt dicere, solùm esse de ratione personæ creatæ, aut divinæ Relativæ, quod ultimò terminetur, & non ita esse de ratione personæ absolutæ.

215. Secunda ratio est, quia subsistentia propriè dicta est essentialiter incommunicabilis termino, cùm sit ipsa positiva, & proxima radix incommunicabilitatis negativæ, ut constat ex conceptu, & definitione subsistentiæ tradita loco proximè citato; sed omne absolutum in Deo est communicabile termino relativo, ut est definitum in Concil. Florent. *Sess. 18.* ergo nullum absolutum in Deo habet, neque habere potest rationem subsistentiæ propriè dictæ. Confirmatur, quia semel concesso, quod aliquid communicabile sit propriè subsistentia, nulla ratio assignari potest, cur spiratio activa non sit etiam propriè subsistentia; siquidem tota ratio, cur talis non est, consistit in eo, quod sit communicabilis Patri, & Filio; hoc autem non est concedendum; alioqui essent quatuor subsistentiæ relativæ, quod est, temerarium, ut patet ex supra, & alibi dictis; ergo &c.

216. Dicent primò, spirationem activam ideò non esse subsistentiam, quia advenit Patri, & Filio jam constitutis in esse subsistentis per Paternitatem, & Filiationem. Sed contra, quia ex hoc sequitur, aut Paternitatem, Filiationem, & Spirationem passivam non esse propriè subsistentias, quia adveniunt Naturæ jam constitutæ propriè in esse subsistentis per subsistentiam absolutam; aut Naturam non supponi propriè subsistentem ante subsistentias Relativas; consequenterque nullam dari in Deo subsistentiam absolutam propriè.

217. Dicent secundò, dari diversam rationem; siquidem spiratio activa advenit Naturæ jam subsistenti relativè, hoc est ultimò terminatæ: at verò Paternitas, Filiatio, & Spiratio passiva adveniunt Naturæ subsistenti solùm absolutè, & non ultimò terminatæ. Sed contra primò, quia spiratio activa advenit Naturæ posterior Paternitate, & Filiatione; ergo advenit Naturæ non ultimò terminatæ; consequenterque erit propriè subsistentia. Secundò, quia si subsistentia absoluta est propriè subsistentia; implicat in adjectis, quod Natura Divina per illam subsistat, & per illam non ultimò terminetur, cùm de ratione subsistentiæ propriè dictæ sit, quod sit ultimus terminus; ergo Paternitas, Filiatio, & Spiratio passiva adveniret Naturæ ultimò terminatæ; consequenterque aut non essent subsistentiæ, aut talis etiam esset spiratio activa.

218. Dicent tertiò, spirationem activam ideò non esse subsistentiam, maximè verò Paternitatem, Filiationem, & Spirationem passivam, quia illa advenit ut forma, non autem ut terminus; hæ autem adveniunt ut termini, & non solùm ut formæ. Sed contra, quia non assignatur ratio, cur Paternitas (sicque de aliis) adveniat ut terminus, & non solùm ut forma, spiratio verò activa adveniat ut forma, & non ut terminus, nisi quia illa advenit incommunicabiliter; hæc autem communicabiliter, cum quo stare non potest ratio termini ultimi, neque subsistentiæ, sicque talis non est spiratio activa, sicut neque talis erit ratio illa subsistendi absoluta.

219. Tertia ratio est, quia talis subsistentia communis absoluta, aut est necessariò admittenda in Deo; aut non: Non primum: tùm quia Natura Divina sufficienter subsistit, & terminatur tribus subsistentiis Relativis: tùm etiam, quia si illa fuisset necessaria, hæ fuissent superfluæ; siquidem Pater, Filius, & Spiritus Sanctus plenè, & perfectè subsisterent per illam subsistentiam absolutam communem; cùm tamen sine errore negari non possint in Deo tres subsistentiæ Relativæ: Si secundum; ergo admittenda non est in Deo, cùm sit superflua, in Deo autem nihil superfluum debeat admitti.

220. Argues 1. authoritate *Epist.* Agathonis Papæ, quæ habetur in 6. Synodo. *act. 4. & 17.* ibi: *Confitemur*, inquit, *Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, non tres Deos, sed unum Deum, non trium nominum subsistentiam, sed trium subsistentiarum, seu Personarum unam subsistentiam*: ubi apertè dicit dari in Deo unam tantùm subsistentiam; non relativam; ergo absolutam, & communem omnibus Personis. Respondeo non esse legendum, nisi *trium subsistentiarum unam substantiam*, ut notarunt *P. Vasq. P. Ruiz*, & alii supra citati, fuit enim error editionis, in qua posuerunt *subsistentiam*, cùm deberent ponere *substantiam.*

221. Argues 2. D. Aug. *lib. 7. de Trinit. cap. 4. Omnia res*, ait, *ad se ipsum subsistit, quantò magis Deus.* Et *cap. 5. Hoc est*, inquit, *Deo esse, quod subsistere, & ideò si una essentia Trinitas, una etiam substantia.* D. Hieron. *epist. 57. ad Damasum. Taceantur*, inquit, *tres hypostases, si placet, & una teneatur.* Idem ferè habent *D. Dionys. cap. 1. de Divin. nomin. D. Hilar. lib. 7. de Trinit. D. Cyril. Alex. D. Leo Magn. serm.*

serm. 1. de Pentecost. cap. 3. D. Isidor. lib. 2. de different. cap. 4. & alii, quos videre licet apud *P. Ruiz cit. sect. 8. & 9.* qui omnes videntur admittere in Deo unam subsistentiam absolutam omnibus Personis communem. Respondeo D. Aug. sicut omnes alios Patres locutos fuisse de subsistentia, prout recurrit cum existentiâ perfectâ, quo pacto Deo competit ratione Naturæ; non autem de subsistentia, prout recurrit cum ultimo termino incommunicabili, quæ sola est propriè subsistentia, de qua est sermo, & dicimus nullam dari in Deo absolutam, ut patet ex dictis.

222. Argues 3. Subsistere est independere ab aliquo sustentante; sed Natura Divina secundùm se ita se habet; siquidem non pendet, neque sustentatur à Personalitatibus; imò potiùs eas quodammodò sustentat; alioqui processiones divinæ in Deo essent ex indigentia essendi; ergo &c. Respondeo primò cum communi, & probabiliter, subsistere impropriè esse independere ab aliquo sustentante; secùs autem subsistere propriè; hoc enim superaddit incommunicabilitatem alteri supposito.

223. Respondeo secundò cum aliis, subsistere idem esse, atque independere ab aliquo sustentante ut à termino; non autem ut à subjecto, seu (quod idem est) atque in suo ultimo termino sistere: at verò Natura Divina, prout præscindit à Personis, non concipitur ut sistens in suo ultimo termino; siquidem ulterius inexistit termino relativo, sicque antecedenter ad subsistentias Relativas nullam habet subsistentiam absolutam. Neque ex hoc sequitur, quod processiones Divinæ sint ex necessitate essendi absolutè, sed ex necessitate essendi terminativè, & suppositaliter, quod non implicat. Patet, quia sicut Deus eodem sensu dicitur indigere suâ Omnipotentiâ, ut possit, suâ Scientiâ, Intellectu, & Voluntate, ut sciat, intelligat, & velit, idque sine ulla imperfectione, ita etiam sine ulla imperfectione dici potest indigere suis subsistentiis relativis, ut subsistat.

224. Addo Naturam Divinam habituram eandem, imò majorem indigentiam respectu subsistentiæ absolutæ, si daretur; siquidem hæc necessaria esset, ut Natura Divina compleretur in existendo; sicque in ea argueret defectum complementi ad existendum; consequenterque imperfectionem: at verò non ita arguunt subsistentiæ Relativæ; siquidem supponunt Naturam perfectissimè completam in ratione existendi, & solam addunt incommunicabilitatem necessariam ad productiones, quæ cùm sint potiùs ex fœcunditate, quàm ex necessitate, etiam talis manet ipsa incommunicabilitas.

225. Argues 4. Essentia Divina, prout præscindit à Personis, dicitur unus Deus in concreto; sed omne concretum substantiale includit subsistentiam; ergo Essentia Divina prout sic includit subsistentiam, non relativam, utpotè ab illa præscindentem; ergo absolutam. Respondeo primò, data majori, distinguendo minorem: omne concretum substantiale includit subsistentiam, aut propriam, aut impropriam; concedo minorem: semper propriam; nego minorem: Essentia autem Divina, prout præscindit à Personis, includit subsistentiam impropriam in sua existentia, prout supra diximus, sicque etiam concretum *Deus* est minùs proprium.

226. Respondeo secundò distinguendo majorem: Essentia Divina, prout præscindit à Personis, dicitur unus Deus in sensu reali, & identico; concedo majorem: in sensu formali, & metaphysico; nego majorem: non ita dicitur formaliter, quia prout sic formaliter non habet subsistentiam; ac proindè est sola Deitas, & non Deus; dicitur tamen unus Deus à parte rei, & identicè, quia à parte rei est idem cum subsistentiis Relativis, cum quibus à parte rei concrescit.

227. Instabis: In Concil Rhemens. ita habetur: *Credimus simpliciter, Naturam Divinitatis esse Deum, nec aliquo sensu catholico posse negari, quin Divinitas sit Deus, & Deus Divinitas*; ergo videtur definire, divinitatem, prout præscindit à Personis esse Deum in concreto, & Deum esse Deitatem dicentem aliquam subsistentiam; non relativam; ergo absolutam. Respondeo Concil. loqui de Deo, & Deitate in sensu identico; non autem in sensu formali, in quo nihil definivit.

228. Urgebis: Concil. docet in nullo sensu catholico posse negari, *quin Divinitas sit Deus, & Deus Divinitas*; ergo si in sensu formali Divinitas negatur esse Deus, sensus formalis non est catholicus; consequenterque est falsus. Respondeo mentem Concilii esse, ut in nullo sensu absoluto, & communi negari possit, Deum esse Deitatem, & Deitatem esse Deum, quia negatio absolutè, & in sensu communi prolata, cùm sit malignantis naturæ, & neget omnia, negaret etiam in sensu identico, quod non est admittendum: quod tamen non tollit, quominùs in sensu formali reduplicativo, & scholastico divinitas quà divinitas formaliter non sit Deus in concreto, aut è contra, quod etiam locum habet in contraria sententia, ut consideranti patebit. Quod autem hæc sit interpretatio Concilii, est evidens; siquidem agebat contra Gilbertum, qui, ut supra diximus, asserebat distinctionem realem inter Deitatem, & Personalitates, sicque Deitatem absolutè non esse Deum.

229. Replicabis: Antequam revelaretur Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, jam cognoscebatur Deus naturaliter; naturaliter enim demonstrabatur à Philosophis unus Deus, prout alibi diximus; sed non ita cognoscebatur cum subsistentiis relativis, hæ enim ignorabantur; alioqui Mysterium Sanctissimæ Trinitatis naturaliter cognosceretur contra id, quod supra diximus; ergo cum subsistentiâ absolutâ; consequenterque hæc datur in Deo. Respondeo distinguendo minorem: non cum subsistentiis relativis determinatè; concedo minorem: indeterminatè; nego minorem: cognoscebatur enim cum aliqua subsistentia indeterminatâ, & abstrahendo ab eo, quod esset, aut non esset absoluta, vel Relativa; una tantùm, aut tres; quod satis erat, ut cognoceretur Deus in concreto, cùm jam aliquam denotaret subsistentiam. Undè si fortè assererent in Deo subsistentiam absolutam, errarent ex ignorantia modi subsistendi divinitatis.

230. Dices: *Hic Deus* est communis Patri, Filio, & Spiritui Sancto; sed *hic Deus* dicit aliquam subsistentiam, cùm dicat Deitatem in habente, sive in subsistente; neque enim potest Deitas haberi, nisi à subsistente, cùm omnis alius modus dicat imperfectionem; cum subsistentiâ autem relativâ non est communicabilis; ergo illam non dicit, neque indeterminatè, sed solam absolutam communem. Respondeo distinguendo majorem: est communis secundùm illud, quod Natura Divina dicit de formali, & expressiùs; concedo majorem: secundùm illud, quod solùm connotat, aut dicit de formali minùs expresè, nempè subsistentiam; nego majorem: undè argumentum non urget.

231. Argues 5. Substantia non est completa ; consequenterque neque perfecta, nisi in concreto ; siquidem subsistentia est complementum, & perfectio naturæ ; sed Deitas, prout præscindit à Personis, est substantia completa perfectissima ; ergo est in concreto ; non cum subsistentia relativa, utpotè ab illa præscindens ; ergo cum absoluta. Respondeo distinguendo majorem : substantia non est completa, nisi in concreto, si sumatur in ratione suppositi ; concedo majorem : in ratione naturæ ; nego majorem : Undè Deitas in abstracto est completa in ratione Naturæ divinæ, licet non ita sit in ratione suppositi. Neque indè sequitur esse imperfectam positivè, cùm nunquam sit absque perfectione sibi debita ; sed solùm præcisivè, prout non concipitur cum omni sua perfectione, etiam in ratione suppositi ; quod etiam ipsi Adversarii tenentur concedere ; siquidem de Natura, prout præscindit à subsistentia absoluta, verum est dicere, quod præscindat à complemento subsistendi absolutè, sicque à perfectione in ratione subsistendi.

232. Argues 6. Ideò in Deo non daretur subsistentia absoluta, quia omnia absoluta in Deo communicantur, de ratione autem subsistentiæ est incommunicabilitas ; sed de ratione subsistentiæ absolutè sumptæ solùm est terminare, & complere Naturam ; incommunicabilitas autem solùm sequitur, aut subsistentiam creatam absolutam ratione suæ imperfectionis ; aut Relativam Divinam ratione suæ oppositionis ; ergo cùm Natura Divina, prout præscindit à Personis, habeat illam completionem, & terminationem in sua perfectione absoluta, suam habet subsistentiam absolutam, licet communicabilem. Respondeo primò concedendo totum, si sermo sit de subsistentiâ impropriè dictâ, qualis est in Deo existentia illius perfectissima ; negando autem, si sermo sit de subsistentia propriè dicta juxta superiùs dicta.

233. Respondeo secundò negando minorem : Primò, quia liberè assumitur, tribuere subsistentiæ solam rationem terminandi, & complendi ; sicut enim Philosophi intendunt definire animal absolutè acceptum : *Est vivens sensitivum* : ita ut nullum assignari possit, quod tale non sit ; ita etiam intendunt definire subsistentiam absolutè acceptam : *Ultimus terminus, & complementum naturæ substantialis*, ita ut nulla possit dari, quæ talis non sit ; sed illa in Deo talis non esset ; siquidem postularet ulterius communicari, & terminari ; ergo non haberet rationem subsistentiæ.

234. Secundò, quia sequeretur, subsistentias relativas in Deo esse, & non esse perfectiores illâ subsistentiâ absolutâ in ratione terminandi : esse, quia ultra illam rationem terminandi, & complendi, adderent rationem incommunicabilitatis, quæ est ultima perfectio, & ratio differentialis subsistentiæ : non esse, quia in Deo omnia absoluta sunt perfectiones simpliciter ; Relativa autem solùm sunt perfectiones secundùm quid. Tertiò, quia cùm in ratione terminandi sit perfectius reddere naturam incommunicabilem, & hoc habeant subsistentiæ creatæ, sequeretur, posse dari aliquam, quæ solùm habeat illam rationem minùs perfectam terminandi, & complendi naturam ; consequenterque dari in creatis subsistentiam communicabilem ; hoc autem nullus admittit ; ergo &c.

235. Instabis : Natura Divina, prout præscindit à Personis, est incommunicabilis, saltem supposito à parte rei distincto ; ergo id habet per subsistentiam absolutam. Respondeo negando consequentiam ; nam si ita esset incommunicabilis per aliquam subsistentiam, foret etiam incommunicabilis Paternitati, &c. sicut enim una materia non completur per aliam ; neque una forma physica per aliam ; ita neque una subsistentia rigorosa per aliam. Confirmatur ex doctrina Adversariorum, quia Natura Divina, prout præscindit à subsistentia absoluta, adhuc esset eodem modo incommunicabilis ; non per aliam subsistentiam ; alioqui daretur processus infinitus ; ergo per se ipsam ; ergo hoc idem habebit, ut dicimus, sine subsistentia absoluta, prout præscindit à Relationibus. Undè tota illa completio, & terminatio provenit ab ipsâ existentia Dei perfectissima, quam diximus subsistentiam impropriè.

Inferes : Ergo Humanitas Christi Domini, 234
cùm sit perfectissimè existens, etiam sic à suâ existentiâ terminabitur, & complebitur impropriè, licet propriè, & incommunicabiliter subsistat per subsistentiam Verbi Divini. Respondeo negando illationem ; diversa ratio est, quia existentia divina, cùm sit infinitè perfecta, est completa in genere existendi, sicque in hoc genere non eget complemento ; alioqui in tali genere careret hac perfectione ; ideoque ratione hujus complementi potest dici subsistentia, licet impropriè : at verò existentia creata Christi Domini, licet sit perfecta, cùm tamen sit finita, & limitata, id non habet, ideoque non potest dici subsistentia, neque impropriè, utpotè quæ terminatur, completur, & subsistit incommunicabiliter per subsistentiam Verbi Divini.

Argues 7. Natura Divina, prout præscindit à 235
relationibus, concipitur ut principium operationum, tam *ad intra* per Intellectum, & Voluntatum, quàm *ad extra* per Omnipotentiam ; siquidem hæ perfectiones sunt absolutæ : in Deo autem omne absolutum est prius relativo ; sed non potest ita concipi sine aliqua subsistentia : tùm *quia Actiones sunt suppositorum* : tùm etiam *quia operatio supponit esse* ; & *Actus secundus supponit actum primum* ; priùs enim est rem perfici in suo esse, quàm id alteri dare ; & constitui in actu primo, quàm in actu secundo ; subsistentia autem perficit, & complet esse, illudque constituit in actu primo ; ergo hæc prout sic datur in Deo ; non relativa, utpotè ab illa præscindens ; ergo absoluta.

Respondeo primò cum *P. Ruiz cit. sect. 10. n. 6.* 236
Deum, sive Naturam divinã antecedenter ad Relationes concipi ut subsistentem ad operationes per rationem communem subsistendi, licet non per subsistentias Paternitatis, Filiationis, &c. Non placet, quia aut per rationem communem intelligit subsistentiam divinam in communi ; aut aliquam subsistentiam indeterminatam, & vagè sumptam : Non primum : tùm quia subsistentia in communi non est terminus naturæ singularis exercitè : tùm etiam, quia ratio communis subsistendi convenit Naturæ divinæ ratione subsistentiarum singularium ; sicque non potest priùs concipi in Deo, quàm ipsæ subsistentiæ singulares : Non secundum, quia sicut Deus ante Relationes concipitur ut determinatè potens intelligere, & velle, ita etiam determinatè subsistens ; sicut enim operatio absolutè supponit esse absolutè, ita operatio determinata supponit esse determinatum.

Respondeo secundò distinguendo minorem 237
cum communi ; non potest ita concipi sine aliqua subsistentia, aut propriâ, aut impropria ; concedo minorem : propriâ tantùm ; nego minorem : impropriam autem habet Natura divina in sua existentia,

existentia, prout supra diximus, quæ sufficit; siquidem in illa habet Natura divina omne esse existendi, consequenterque verum terminum, quin ad illum egeat termino, sive subsistentiis relativis; sicut suis subsistentiis egent naturæ creatæ, utpotè quarum existentiæ sunt imperfectæ; sicque Natura divina solùm eget subsistentiis Relativis, ut existat incommunicabiliter.

240. Dices: Natura non potest operari nisi ultimò terminata; sed Natura divina antecedenter ad Relationes operatur; ergo est terminata per subsistentiam absolutam. Respondeo negando majorem: tùm quia ut alibi diximus *in Met. tract. 2. d. 3. à n. 470. & d. 4. n. 51. & 71.* si aliqua natura existeret divinitùs absque omni subsistentia, ut posse diximus *d. 3. cit. à n. 439.* adhuc posset operari; siquidem subsistentia non est conditio per se requisita ad operandum: tùm etiam quia in opinione Adversariorum Natura divina cum sola subsistentia absoluta operatur; & tamen non est ultimò terminata. Undè malè adducunt proloquium illud: *Actiones sunt suppositorum*, cùm teneantur dicere cum fide, Naturam divinam cum subsistentia absoluta non esse suppositum, & tamen cum illa operari dicant, sicque nomine suppositorum debent intelligere, sicut nos intelligimus, res singulares, nempè *Actiones sunt rerum singularium.*

241. Respondeo tertiò ad argumentum distinguendo majorem: Natura Divina, prout præscindit à Relationibus, concipitur ut principium operationum ut *quo*, concedo majorem: ut principium *quod*; nego majorem: concipitur ut principium *quo*, quia formalis ratio producendi *ad extra* est Omnipotentia; & *ad intra* est Intellectus, & Voluntas, quæ prædicata, cùm sint absoluta, sunt priora relativis: non ita verò concipitur ut principium *quod*, quia principium *quod* productivum *ad extra* non est sola Natura divina cum Omnipotentia ut sic, sed ut subsistens triplici subsistentia; & principium *quod* productivum *ad intra* respectu Filii est totus Pater; & respectu Spiritus Sancti est Pater, & Filius: potest autem principium *quo* operationis esse prius principio *quod*, ut patet in creatis, ubi forma, quæ est principium *quo* genitoris, est prior, quàm suppositum, quod ultimò denominatur tanquam principium *quod.*

242. Instabis 1. Licet respectu operationis notionalis, qualis est generatio, principium *quod* sit Pater, respectu tamen operationis essentialis, qualis est Intellectio, solùm absolutum est principium *quod*; ergo hoc debet constitui aliquâ subsistentiâ absolutâ. Respondeo supponi falsò, quod Intellectio, & Volitio essentiales sint propriè operationes: solùm enim grammaticaliter significantur per modum actionis, cùm tamen tales non sint; est enim Deus essentialiter intelligens; respectu autem operationis impropriæ sufficit principium singulare, & impropriè subsistens. Patet, quia omnia Attributa Divina, imò & ipsa subsistentia absoluta, quam admittunt, concipiuntur emanare à Natura divina, quam tamen non supponunt subsistentem propriè, sed impropriè, id est perfectissimè existentem.

243. Instabis 2. Si principium *quo ad extra* concipitur priùs relativis, priùs intelligentur possibilia, quàm Personæ Divinæ; hoc autem est falsum; siquidem magis necessariæ sunt Personæ Divinæ, quàm possibilia; ergo &c. Respondeo primò retorquendo argumentum in Adversarios; siquidem admittentes subsistentiam absolutam antecedenter ad Relativas, admittunt totum principium *quod* in ordine ad possibilia priùs, quàm Relationes; consequenterque ipsa possibilia priora absolutè, quàm Personas; sed hoc non judicant inconveniens; ergo neque illud judicare debebant.

244. Respondeo secundò negando majorem, nam in eo priori, aut solùm intelligitur Omnipotentia secundùm suum conceptum primarium ut potentia fœcundissima ad producendum quidquid non implicat, si non implicet: aut solùm concipitur ut potentia absoluta ad possibilia, non ut possibilia pro eodem priori, sed pro posteriori Personarum: sicut in priori, quo forma concipitur antecedere subsistentiam concipitur ut potentia generativa *ut quo* in ordine ad generandum, non pro eodem priori, sed pro posteriori subsistentiæ.

245. Argues 8. Natura Divina prout præscindit à Personis includit omnem perfectionem simpliciter simplicem; sed subsistere est perfectio simpliciter simplex; siquidem perfectio simpliciter simplex, ut diximus, est illa, quæ comparata ad quodlibet ens, ut ens, melior est ipsa, quàm non ipsa; respectu autem cujusque entis meliùs est subsistere, quàm non subsistere; ergo &c. Respondeo primò cum Patre Arriaga negando majorem, nam etiam Relationes divinæ, ut tenent aliqui, sunt perfectiones simpliciter simplices; & tamen Natura divina eas non includit formaliter.

246. Respondeo secundò distinguendo minorem: subsistere radicaliter est perfectio simpliciter simplex; concedo minorem: subsistere formaliter; nego minorem: subsistere radicaliter est perfectio simpliciter simplex, quia exigere habere suum complementum, & ultimum terminum est perfectio rei non indigentis ulteriori termino, cui nulla alia perfectio major, aut æqualis opponitur, & hoc habet Natura divina ut præscindens à subsistentia: at verò subsistere formaliter non est perfectio simpliciter simplex; siquidem cùm includat essentialiter incommunicabilitatem, excludit communicabilitatem, quæ est perfectio simpliciter; quod autem excludit unam perfectionem simpliciter, non potest esse perfectio simpliciter simplex.

247. Respondeo tertiò negando absolutè minorem, si loquamur de proprio subsistere, nam ut subsistere prout sic esset perfectio simpliciter simplex, deberet in quolibet meliùs esse ipsa subsistentia, quàm non ipsa, ut cum communi Theologorum dicit argumentum; non ita tamen est; siquidem meliùs est Naturæ Divinæ communicari, quàm non communicari tribus Divinis Personis; sicque non ei est meliùs subsistere, quàm non subsistere propter incommunicabilitatem, quam essentialiter defert ratio subsistendi.

248. Instabis: Si Deus unam tantùm haberet subsistentiam absolutam, hæc esset perfectio simpliciter simplex; ergo subsistere ex suo conceptu dicit perfectionem simpliciter simplicem. Resp. suppositionem implicare in terminis; siquidem supponit Deum, fore Deum sine communicabilitate infinita, quæ est perfectio simpliciter: aut fore communicabilem per productionem Naturæ divinæ, quæ importat limitationem. Undè subsistere ex suo conceptu importat disjunctivè, aut limitationem, ut fit in creatis, aut oppositionem, ut fit in divinis; utrumque autem destruit rationem perfectionis simpliciter, sicque repugnat in Deo esse aliquod subsistere absolutum, in quo nullum absolutum dicit limitationem, nec oppositionem.

249. Urgebis: Si Spiritus Sanctus non procederet à Filio,

à Filio, ex communi Theologorum sententia Spiratio passiva non se opponeret Filiationi, imò cum illa identificaretur; siquidem tota Essentia Filii communicaretur Spiritui Sancto, & inter se non distinguerentur realiter; & tamen tales Relationes essent veræ subsistentiæ; ergo de ratione subsistentiæ non est, quod alteri non communicetur, aut ei opponatur. Respondeo tales Relationes in facta suppositione, neque esse easdem, neque rigorosas subsistentias, saltem subsistentiam Filii ob rationem supra factam.

250. Argues 9. Si Natura divina per solas subsistentias relativas subsisteret, non subsisteret in omni genere, neque esset in omni genere completa; siquidem cùm subsistentiæ Relativæ solùm sint tales in certo genere, non possunt illud præstare; Nemo enim dat, quod non habet; sed illud non est dicendum; ergo &c. Respondeo negando majorem; nam præterquam quod Natura sit in sua existentia perfectissimè completa, incommunicabilitas, quam accipit à qualibet subsistentia relativa, est completa respectu cujusque alterius suppositi; siquidem quælibet ex illis est ultimus terminus, sicque in omni genere.

251. Instabis: Quælibet relatio solùm est subsistentia in certo genere, nempè Paternitas in genere Paternitatis, sicque de aliis, ac proindè in eo solùm genere reddit Naturam subsistentem; ergo &c. Respondeo quamlibet relationem esse quidem subsistentiam in certo genere, nempè relativo; non tamen in genere subsistendi; siquidem cùm quælibet sit ultimus terminus respectu omnium aliorum terminorum, quælibet reddit Naturam incommunicabilem, & ultimò terminatam in omni genere. Addo, argumentum posse in Adversarios retorqueri, quia positâ subsistentiâ absolutâ, Natura divina secundùm esse absolutum non subsistit subsistentiis relativis, sed per illas ulterius subsistit, & terminatur; & tamen Natura subsistens subsistentiâ absolutâ, ut dicunt, subsistit, & terminatur in omni genere subsistendi; ergo etiam sic subsistet per quamlibet subsistentiam relativam, licet quandiu unâ subsistit, adhuc non subsistat per aliam.

252. Argues 10. Præter Verbum notionale admittitur in Deo Verbum absolutum, & essentiale; ergo etiam præter subsistentias relativas admittetur in Deo subsistentia absoluta. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia illud verbum absolutum, & essentiale est necessarium in Deo, quatenùs Deus, prout præscindit à Personis, concipitur intelligens, non autem datur Intellectio sine actione, & termino producto quoad nos: at verò subsistentia illa absoluta necessaria non est; siquidem Deus, prout præscindit à Personis, ab existentia sua habet, quidquid illa subsistentia præstaret, sicque illam non habet, imò neque habere potest, redderetur enim incommunicabilis Personis.

253. Instabis: Verbum illud essentiale est Deo necessarium, ut per illud intelligat essentialiter; ergo etiam ei necessaria erit subsistentia absoluta, ut per illam subsistat absolutè. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia cùm verbum essentiale, sive conceptus divinus non sit perfectio potentiæ in actu primo, ei non debetur, sicque ejus indigentia non arguit imperfectionem, neque defectum in ipsa potentia illum exigente, ut intelligat, & compleatur in actu secundo: at verò subsistere, cùm sit complere existentiam, illius exigentia argueret in ipsa existentia defectum in existendo, & carentiam perfectionis sibi debitæ; hæc autem non debent admitti in existentiâ simpliciter perfectâ in omni genere, qualis est existentia divina.

254. Argues 11. In Divina Natura, & in natura creata illud datur discrimen, quod hæc, seclusâ personalitate, sit incompleta, illa verò completa; sed non subsistentiâ relativâ, dicimus enim, illâ præcisâ, esse completam; ergo subsistentiâ absolutâ. Respondeo negando consequentiam, si sermo sit de subsistentiâ absolutâ propriè dictâ, solùm enim prout sic completur per suam existentiam perfectissimam, & independentem ab omni alia entitate distinctâ, & postulantem subsistentiam solùm, ut compleatur in ratione suppositi incommunicabilis, in quo satis distinguitur à natura creata, ut patet ex supra dictis.

255. Argues 12. cum *P. Granad. tract. 4. d. 5. sect. 5.* Subsistentiæ Relativæ immediatè, & formaliter solùm reddunt subsistentem Sapientiam, quæ sola formaliter, & immediatè communicatur Verbo, & Amorem, qui formaliter etiam, & immediatè communicatur Spiritui Sancto, quantùm est ex vi formalis processionis; sed subsistentia non minùs debetur Naturæ, ac reliquis Attributis, cùm sint substantiæ, cujus proprium est subsistere; ergo concedenda est peculiaris subsistentia, quâ Natura, & reliqua Attributa immediatè subsistant. Multum fidit in hoc argumento P. Granad. quod latè prosequitur loco cit. Si tamen aliquid valet, solùm probat, Naturam Divinam vendicare quidem propriam subsistentiam, non absolutam, sed illam, quæ immediatè terminat Sapientiam, & Amorem; neque enim minùs est substantia Natura Divina, quàm sunt Sapientia, & Amor. Igitur.

256. Respondeo data majori, negando *minorem*, si sermo sit de subsistentiâ propriè dictâ, *quod est* terminari ultimò personaliter; nam cùm sola Sapientia, & Amor sint fœcundi *ad intra*, & per se primò formaliter, & immediatè communicentur, indè est, quod Sapientiæ, & Amori formaliter, & immediatè debeatur subsistentia propriè dicta, non verò Naturæ, aut reliquis Attributis, quæ non sunt fœcunda *ad intra*: si tamen sermo sit de subsistentia impropria, prout coincidit cum existentia per se completa, hæc communis est omnibus prædicatis divinis; siquidem omnia sunt verè, & propriè substantiæ completæ, & perfectissimè existentes, ut diximus.

SECTIO XI.

De Notionibus Divinarum Personarum.

257. DIFFICULTAS 1. Quid sit, & quomodò definiatur Notio? Advertes primò, Notionem dupliciter sumi posse: primò formaliter; secundò objectivè: Notio formalis est ipsa notitia, sive cognitio cujusque rei: Notio autem objectiva est id, quod ex parte objecti est ratio cognoscendi connotando ipsam Notionem formalem.

258. Advertes secundò Notionem formalem tripliciter sumi posse: primò latissimè pro quacunq; cognitione; quævis enim notitia, sive cognitio in hoc sensu, & acceptione dicitur Notio. Secundò magis strictè pro cognitione tantùm distinguente unam rem ab alia, abstrahendo ab hoc, quod distinctio sit

sit secundùm naturam, aut personam. Tertiò strictissimè pro sola cognitione distinguente personas ejusdem naturæ, de qua intelligendus D. August. *lib. 5. de Trinit. cap. 6.* ibi: *Alia notio est*, ait, *quâ intelligitur Genitor, alia quâ Ingenitus*: licet hæc possint etiam accipi de conceptu objectivo.

259. Advertes tertiò, Notionem objectivam etiam tripliciter accipi: Primò latissimè pro quolibet conceptu objectivo cujusque rei, sicque unaquæque res, prout objicitur cognitioni, dicitur Notio objectiva. Secundò magis strictè pro differentiâ propriâ, sive essentiali, & specificâ, sive genericâ, quâ cognitâ, possumus discernere unam rem ab alia, quo sensu aliqui Patres Attributa, & proprietates communes omnibus Personis dicunt esse notiones, quibus Deus discernitur à creaturis. Tertiò strictissimè, prout limitatur ad proprietatem, seu proprietates, quibus Personæ ejusdem naturæ inter se discernuntur, quo sensu Notio est veluti character, sigillum, insigne, vel nota, per quam una persona inter alias ejusdem naturæ discerni potest, ab illisque nostrâ cognitione distingui. Hoc posito.

260. Conclusio sit: Notio in hac ultima acceptione, in qua illam hîc sumunt Theologi definitur ex D. Thom. *1. p. q. 32. art. 3. Id, quod est propria ratio cognoscendi Personam divinam.* Et ex eodē D Thom. *art. 2.* constat hujusmodi rationem sumen iam esse in abstracto, tanquam formam, sive proprietatem, qua una Persona ab alia dignoscitur, id est, cognoscitur tanquam distincta, nè cum alia confundatur.

261. Hinc colliges ad rationē notionis prout sic sumptæ tres requiri conditiones: Prima conditio est, ut sit forma, seu quasi forma permanens. Probatur primò, quia de ratione signi est, quod sit permanens; sed notio, ut diximus, est signum, character, sigillum, & nota rei dignoscendæ; ergo necessariò debet esse forma permanens. Secundò, quia sola forma permanens dici solet proprietas; sed notio recurrit cum proprietate; ergo necessariò debet significari per modum formæ permanentis, & non per modum viæ. Undè licet actiones notionales, sive origines, nempè *generare*, &c. satis distinguant Personas, non dicuntur notiones, quia significantur per modum viæ, & non per modum formæ permanentis.

262. Secunda conditio est, ut notio non solùm sit forma discernens, sed etiam significans, aut directè, aut indirectè aliquam singularem perfectionem, sive dignitatem in Persona. Probatur, quia Persona dicit singularem perfectionem, sive dignitatem; sed notio est proprietas Personæ; ergo debet necessariò dicere aliquam perfectionem, sive dignitatem singularem ipsius Personæ. Undè cùm productio, aut producibilitas nihil dicāt, quod non contineatur in præciso conceptu generationis activæ, vel passivæ, consequenterque nihil dicant singulare, indè est, quod inter Notiones non numerentur.

263. Tertia conditio est, ut notio significetur in abstracto. Probatur, quia Notio, ut diximus, est forma discernens; sed concretum, cùm dicat subjectū, seu quasi subjectum, quod est aliquid communicabile pluribus, non ita discernit; ergo sola forma in abstracto potest vendicare rationem notionis propriè sumptæ. Alias conditiones assignat *P. Amicus d. 24. à n. 8.* quæ cùm magis videantur explicationes, quàm conditiones diversæ à tribus assignatis, ideò de illis mentionem non facimus.

Difficultas 2. Utrùm in Personis Divinis admittendæ sint hujusmodi Notiones? Affirmativa sententia tenenda cum *Magist. in 1. dist. 26. cap. 2. & dist. 28. cap. 1. D. Thom. 1. p. q. 32. art. 2. Albert. 1. p. q. 39. memb. 2. art. 1. p. 2. & 3. Alex. 1. p. q. 68. memb. 3. & 5. art. 6. Henrice 2. p. art. 55. q. 4. D. Bonav. in 1. dist. 26. art. unico q. 4. & dist. 33. art. 1. q. 3. & 4. Durand. in 1. dist. 26. q. 2. n. 7. & 8. Argent. Richard. Aureol. Scot. in 1. dist. 28. q. 1. ad 3. Gabr. Marsil. Carthusian. Capreol. Cajet. P. Soar. lib. 5. de Trinit. cap. 9. & lib. 7. cap. 1. P. Molin. 1. p. q. 32. art. 2. d. 2. P. Vasq. 1. p. d. 136. P. Ruiz d. 46. de Trinit. sect. 2. n. 5. P. Valent. P. Amicus d. 24. sect. 1. n. 3. P. Tanner. d. 4. q. 3. dub. 5. n. 5. P. Arrub. d. 117. cap. 1. n. 5. P. Præposit. 1. p. q. 32. art. 2. n. 2. P. Arriaga 1. p. d. 49. n. 44. P. Compton. tom. 1. d. 51. sect. 3. n. 3.* & alii. 264.

Probatur 1. authoritate Patrum, qui sæpè utuntur nomine *Notionis* ad significandam, & dignoscendam distinctionem Divinarum Personarum, ut D. Justin *in exposit. fidei de Trinit. pag. 2 Illud ingenitus*, ait, *& subsistentiæ modus notæ sunt, quibus interstinguuntur Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.* Et D. Aug. *lib. 5. de Trinit. cap. 6. Alia notio est*, ait, *quâ intelligitur Genitor, alia, quâ Ingenitus.* Et D. Basil. *lib. 2 contr. Eunomium: Proprietates*, inquit, *ac notæ, quasi characteres quidam, & formæ in substantia inspectæ distinguunt.* Et *in epist. 43. Necessarium est*, ait, *ut per proprias quasdam notiones inconfusa habeatur in Triade comparatio.* Et D. Cyril. Alex. *lib. 1. Thesaur. cap. 5. Generare*, ait, *notio Patris est.* Idem habent *D. Greg. Nyssen lib. de Different. Essent. D. Epiphan. hæres. 73. D. Damascen. epist. de Trisagio. D. Nazianz. orat. 29 de dogmat. D. Cyprian. lib. de Cardinal. Christ. cap. de Nativit. & alii apud P. Ruiz cit.* 265.

Probatur secundò ratione, quia *Notio*, ut diximus, est perfectio, seu dignitas specialis, & propria in abstracto sumpta, per quam una Persona ab alia discernitur, & distinguitur; sed in Personis Divinis, præter illa, quæ sunt omnibus communia, datur perfectio, seu dignitas unicuique propria, significata in abstracto, quæ est signum discernendi, & distinguendi unam Personam ab alia; ergo in Personis Divinis dantur hujusmodi Notiones. 266.

Hinc colliges non posse sine errore, aut temeritate damnari illum loquendi modum Sanctorum Patrum à tota Ecclesia usurpatum, & meritò damnari à Theologis *Præpositivum, & Gregor. in 1. dist. 26. & 27. q. unica art. 2. & Major. in 1. dist. 26. q unica*, non admittentes in Personis Divinis hujusmodi Notiones in abstracto significatas, quorum sententiam temerariam, & perniciosam theologicis disputationibus vocat *P. Ruiz cit. sect. 4. num. 1.* idque: Primò, quia contra communem sensum Sanctorum Patrum, & Scholasticorum. Secundò, quia Scholastici damnant temeritatis eum, qui asserit Notiones esse pauciores, quàm quinque; ergo à fortiori eum, qui omnes negat. Tertiò, quia talis sententia impedit expeditam rationem defendendi distinctionem Personarum, quatenùs de medio tollit voces ad explicandam talem distinctionem. Attamen: 267.

Objices 1. D. Aug. *lib. 5. de Trinit. cap. 6.* ibi: *Alia est Notio, quâ intelligitur Genitor, alia, quâ Ingenitus*; sed quod intelligitur, per conceptus formales intelligitur; ergo &c. Resp. intelligi quidem aliquid per conceptus formales immediatè, mediatè verò posse intelligi in alio, sive per aliud objectivè, tanquam per signum, & hoc dicitur Notio 268.

à D. Aug. qui loco citato duas Notiones objectivas cognoscit in Patre.

269. Objicies 2. Notio dicit formam aliquam in abstracto; sed forma in abstracto non admittitur in Deo: Primò, quia repugnat ejus simplicitati distinctio Notionis à Persona. Secundò, quia simplicia se ipsis cognoscuntur; non autem medio signo. Tertiò, quia non magis dicit Pater, quàm Paternitas; ergo non sunt admittendæ in Deo hujusmodi notiones. Respondeo negando minorem cum Patribus, & Conciliis significantibus Perfectiones Divinas, tam absolutas, quàm relativas nominibus abstractis. Ad primum dicimus, distinctionem solius rationis non obstare simplicitati Divinæ, ut patet ex supra dictis. Ad secundum, simplicia cognosci se ipsis, id est non per aliquid distinctum a parte rei, maximè autem per aliquid distinctum virtualiter, & quoad nos. Ad tertium, Patrem dicere Essentiam, & Paternitatem; cùm hæc solam dicat Paternitatem, saltem ex modo dicendi, licet aliundè Essentia includatur, aut non includatur in illa, de quo jam supra.

270. Objicies 3. Idem non est in se ipso, ut docet Philosophus *4. Phys.* sed Notiones, si darentur, identificarentur cum Personis; ergo Notiones non sunt in Personis. Respondeo distinctionem rationis ratiocinatæ satis esse, ut *Notio* dicatur esse in Persona, quasi in alio.

SECTIO XII.

Quot Notiones sint admittendæ in Divinis Personis?

271. DIco 1. Notiones sunt quinque, nec plures, nec pauciores, nempè *Innascibilitas, Paternitas, Filiatio, Spiratio Passiva, & Spiratio activa.* Ita *D. Thom. 1. p. q. 32. a. 3. & 4. Albert. 1. p. q. 39. memb. 2. a. 1. p. 1. ad 1. Alex. 1. p. q. 68. memb. 3. D. Bonav. in 1. dist. 25. art. unico, q. 4. Henricus 2. p. art. 55. q. 4. Durand. in 1. dist. 24. q. 2. n 7. & 8. Argent. dist. 27. q. unica, a 1. Aureol. dist. 29. a. 4. Capreol. Cajet. Canar. P. Molin. 1. p. q. 32. a. 2. d. 2. P. Vasq. 1. p. d. 137. P. Valent. 1. p. q. 6. punct. 4. P. Amicus d. 24. sect. 2. P. Soar. lib. 5. de Trinit. cap. 10. n. 9. P. Ruiz d. 47. de Trinit sect. 1 n. 2. P. Tanner. d. 4. q. 3. dub. 5. n. 7. P. Arrub. d. 117. cap. 2.* & alii. Et hanc resolutionem adeò certam judicant Scholastici, ut temerarium dicant assignare plures, aut pauciores, etiam si solùm quoad modum loquendi augeantur, aut minuantur, ut dicit *P. Ruiz cit. n. 10.* nam si augeantur, aut minuantur quoad rem ipsam, erit hæresis, ut docet idem *P. Ruiz cit. n. 11.*

272. Probatur primò authoritate Sanctor. Patrum, qui ut proprias Personarum Notiones memorant Innascibilitatem, aut Ingignentiam, deinde Paternitatem, & Filiationem, ac denique processionem, seu Spirationem, ut videre est apud *P. Ruiz cit. d. 46. sect. 2. & 3. & d. 52. & 53.* licet non omnes eisdem nominibus utantur, & nonnulli unam, aut alteram Notionem prætermittant.

273. Probatur secundò rationibus: Prima ratio est, quia his omnibus, & solis conveniunt conditiones Notionibus assignatæ; ergo &c. Secunda ratio est, quia tot dantur Notiones in Personis Divinis, quot in eis dantur perfectiones, & dignitates speciales, quibus dignosci, distingui, & discerni possunt; sed hæ sunt quinque, duæ scilicet in Patre, nempè Paternitas, & Innascibilitas; in Filio una, scilicet Filiatio; in Patre, & Filio simul sumptis alia, nempè Spiratio activa; & in Spiritu Sancto alia, nempè Spiratio passiva; ergo &c.

274. Tertia ratio est, quia Personæ Divinæ multiplicantur per origines; ergo constituuntur, & distinguuntur per Relationes, quæ fundantur in originibus, vel sunt ipsæ origines; consequenterque per illas dignoscuntur; sed hæ Relationes sunt quatuor, nempe Relationes Genitoris, & Geniti; Spiratoris, & Spirati, quibus adjungitur Innascibilitas, quâ denotatur, Patrem esse primam Personam, quod per solam Paternitatem non satis innotescit, cùm videamus in creatis non esse contra rationem patris ab alio procedere; ergo cùm hæ rationes dignoscendi, & discernendi Personas sint quinque, etiam quinque sunt earum Notiones.

275. Quarta ratio est, quia ex D. Dionys. duplex est via cognoscendi Deum, altera per affirmationem, altera per negationem; sed Personæ Divinæ per affirmationem cognoscuntur solùm per quatuor Relationes, quæ necessariò consurgunt ex duabus processionibus, quatenùs in unaquaque processione duæ Relationes concurrunt, altera principii producentis, altera termini producti: per negationem autem cognoscitur Persona Patris, quatenùs à nullo principio ducit originem, ideòque Innascibilitas ei tribuitur, & ad numerum aliarum Notionum adjungitur, sitque quinarius Notionum numerus; ergo &c.

Duplex est opposita sententia: Prima asserit, 276
pauciores esse Notiones, excluditque præsertim *Innascibilitatem.* Ita *Gabr. in 1. dist. 28. q. unica a. 2. & 3. conclus. 2. & 3.* Secunda sententia tenet, plures esse Notiones, quàm quinque. Ita *Scot in 1. dist. 28. q. 1. post §. Ad argumenta hujus quæstionis,* ubi in solutione *ad 3.* sextam Notionem Filio addit, quam appellat *Inspirabilitatem,* dicitque consistere in privatione processionis per voluntatem, eo modo, quo *Innascibilitas* Patris consistit in privatione cujusque processionis. Igitur propria sententia.

277 Objicies 1. In Divinis solùm admittitur numerus ternarius ex Concil. Lateran. *cap. Damnamus, de Sum. Trinit.* ergo non sunt admittendæ quinque Notiones; alioqui admitteremus in Deo numerum quinarium. Respondeo Concil. solùm damnare majorem numerum rerum, quàm ternarium; at verò quinarius numerus Notionum non est quinarius rerum; siquidem *Innascibilitas,* cùm sit negatio, non est res; neque etiam spiratio activa est res, cùm non sit distincta à Patre, & Filio; sicut Essentia cùm sit idem realiter cum Relationibus non auget numerum trium rerum. Unde sicut admittimus quatuor Relationes, non tamen quatuor res, ita etiam quinque Notiones, non tamen quinarium numerum rerum.

278 Objicies 2. Innascibilitas non est Notio specialis respectu Patris; siquidem, prout dicit negationem nativitatis, seu Filiationis, convenit etiam Spiritui Sancto; ergo Notiones non sunt quinque. Respondeo negando majorem, ad cujus probationem dicimus, Innascibilitatem hìc non sumi pro sola negatione Generationis, quo pacto posset convenire Spiritui Sancto, sed absolutè pro negatione cujusvis processionis ab alio principio, quo pacto est propria solius Patris, ejusque Notio specialis.

279 Instabis: Essentia Divina, cùm sit à se, habet negationem cujusvis processionis; consequenterque dicitur ab aliquibus Patribus Innascibilis; ergo Innascibilitas non est propria Notio solius

Patris,

Patris, Respondeo negando consequentiam; nam diverso modo dicitur Innascibilis Essentia, atque Pater; Pater enim ita est Innascibilis, ut non solùm neget principium *à quo* ratione sui, sed etiam ratione cujusvis suppositi, cui communicetur, aut de quo essentialiter prædicetur; siquidem Pater nulli communicatur, & de nullo essentialiter prædicatur, quod dicatur genitum: at verò Essentia Divina, licet ratione sui sit formaliter innascibilis, essentialiter tamen prædicatur, & communicatur Filio, qui est nascibilis, sive genitus. Undè Essentia Divina est indifferens, ut dicatur innascibilis, aut nascibilis, ratione saltem Personarum, quibus identificatur, & de quibus dicitur essentialiter: at verò Pater positivè dicitur innascibilis absolutè, quatenùs nec ratione sui, nec ratione alterius, de quo essentialiter prædicetur, dicitur nascibilis. Quando igitur Patres dicunt Essentiam Innascibilem, loquuntur de illâ solùm ratione sui: aut illam sumunt notionaliter pro Persona Patris, quo pacto explicandus est D. Hilar. *lib. 11. de Trinit.* qui sicut dicit Essentiam ingenitam, ita etiam dicit genitam, sumendo illam pro Filio.

280. Objicies 3. Notio debet esse dignitas, & perfectio, ut supra diximus; sed non ita est Innascibilitas, cùm sit negatio; negatio autem cùm sit purum nihil, perfectionem non dicit, cùm perfectio recurrat cum ente; ergo &c. Respondeo primò cum *P. Vasq. d. 137. cap. 5.* negando minorem: Innascibilitas enim, sicut alia negativa in Deo, supponit pro aliquo positivo, nempè pro modo subsistendi Patris, in quo dignitas aliqua nostro modo concipiendi apparet, & per negationem à nobis cognoscitur; sicque in illo positivo, non autem in hac negatione consistit ratio Notionis.

281. Sed contra, quia in Patre nihil est positivum præter Essentiam, Paternitatem, & Spirationem activam; sed illud positivum constituens Innascibilitatem non esset absolutum Essentiæ; hæc enim prout dicitur Innascibilis, non constituit Notionem, ut patet ex proximè dictis: non esset relativum Relationum, singulæ enim Relationes singulas constituunt Notiones; ergo &c.

282. Dicit P. Vasquez loco cit. *num. 18.* significatum positivum constituens Notionem Innascibilitatis esse Paternitatem, sub peculiari tamen conceptu primæ originis, & principii, sub quo non additur relatio nova realis, sed rationis; siquidem relationis realis non datur alia nova relatio realis. Sed contra primò, quia Paternitas est una tantùm relatio; ergo etiam una tantùm Notio; alioqui cùm Filiatio possit etiam terminare plures conceptus, poterit etiam constituere plures Notiones. Secundò, quia ille conceptus primi principii, aut sumitur pro habitudine ad secundum, nempè ad secundam Personam; aut pro habitudine ad priorē, nempè ad alium, qui sit prior Patre: Si primum, id nihil aliud est in Trinitate, quàm esse Patrem: Si secundū, nihil aliud est, quàm negatio prioris. Undè.

283. Respondeo secundò cum *P. Soar. lib. 8. de Trinit. cap. 2. n. 7. P. Granad. tr. 7. d. 2. n. 5.* & aliis apud illos, Innascibilitatem esse Notionem sumptam pro formali, id est, secundùm esse negativum, quod dicit de formali juxta D. Aug. lib. 5. de Trinit. cap. 7. ibi: *Cùm ingenitus*, inquit, *dicitur Pater, non quid sit, sed quid non sit dicitur.* Et D. Cyril. lib. 1. Thesaur. cap 3. *Non est ingenitum*, ait, *substantia, sed substantiam, de qua dicitur, non esse tali modo*: hoc tamen negativum dicit perfectionem, non positivam, sed negativam; siquidem non esse ab alio, etiam sistendo in ipsa negatione, perfectio est; consequenterque Notio negativa distincta à Paternitate.

Objicies 4. Omnis Notio est proprietas; sed omnis proprietas in Divinis Personis est Relatio, qualis non est Innascibilitas; ergo hæc non est Notio. Respondeo distinguendo minorem: omnis proprietas est Relatio, aut formaliter, aut fundamentaliter; concedo minorem: semper formaliter; nego minorem: Innascibilitas autem est Relatio fundamentaliter, formaliter autem per negationem explicatur. 284.

Objicies 5. *Inspirabilitas*, quæ convenit Filio; & *Ingenerabilitas*, quæ convenit Spiritui Sancto, non constituunt proprias Notiones respectu Filii, & Spiritûs Sancti; ergo neque ita constituet *Innascibilitas* respectu Patris. Respondeo primò negando consequentiam; diversa ratio est, quia Innascibilitas dicit propriam dignitatem primæ Personæ, scilicet non esse ab alio; quam tamen non dicunt Inspirabilitas, & Ingenerabilitas, cùm æquè perfecta sit processio per Intellectum, atque est processio per Voluntatem. 285.

Respondeo secundò cum *P. Soar. lib. 5. de Trinit. cap. 10. n. 7.* negando etiam consequentiam, & assignando diversitatem, quia Inspirabilitas, & Ingenerabilitas, sicut & aliæ negationes, quæ aliis Personis tribuuntur, solùm sunt consequentes ad Origines, & Relationes, & sub eâ ratione à nobis concipiuntur, ideòque non numerantur ut Notiones ab illis distinctæ: at verò Innascibilitas Patris præcedit aliquo modo Relationes, & hoc nomine est peculiariter necessaria ad dignoscendam primam Personam, ut diximus, ideòque inter Notiones numeratur. 286.

Objicies 6. Ideò admittenda esset Notio Innascibilitatis, quia per illam cognoscimus Personam Patris; sed hæc per se ipsam ratione suæ positivæ dignitatis meliùs cognoscitur, quàm per negationem, ut constat ex D. Cyril. lib. 1. Thesaur. cap. 1. *Qui Patrem*, inquit, *nominavit Deum, ab ipso significavit, quod est: qui verò Ingenitum dixit, ab eo, quod non est. Quod autem ab eo, quod est, quàm ab eo, quod non est, commodiùs Deum nominamus, indè perspicuum erit*; ergo Innascibilitas ratione negationis non est Notio. Respondeo meliorem quidem, & profundiorem esse cognitionem Personæ Patris, quando pervenit ad penetrandam ipsam Personam per se ipsam ratione suæ positivæ dignitatis; meliorem tamen, & commodiorem esse cognitionem negationis, quam formaliter dicit Innascibilitas, quatenùs viam aperit huic profundiori penetrationi; siquidem intellectus humanus non potest inchoare cognitionem illius dignitatis, quam Innascibilitas dicit de materiali, nisi per cognitionem hujus negationis, quam de formali dicit Innascibilitas. 287.

Objicies 7. Notio non est medium, per quod devenimus in cognitionem Personæ, sed est ipsa ratio Personæ, quâ cognitâ, eo ipso cognoscitur Persona; atqui cognitâ negatione processionis, quam dicit Innascibilitas formaliter, non cognoscitur eo ipso Persona Patris; ergo Innascibilitas non est illius Notio. Respondeo negando majorem: neque enim ipsa solâ ratio Personæ, sed etiam medium immediatum, prædicabile, & convertibile cum ipsa Persona, & ex illa necessariò consequens nostro modo intelligendi, est illius Notio; nam etiam in illo verificatur definitio Notionis, de quâ supra. 288.

Objicies 8. Sancti Patres, quando Personarum proprietates, seu Notiones numerant, Innascibilitatem 289.

bilitatem omittunt, ut omittit D. Nazianz. *orat. 37. Unum est tria*, ait, *si proprietatum rationem habeas.* D. Cyril. *lib. 2. Thesaur. cap. 3.* Et D. Athan. *Dialog. 1. de Trinit. contr. Anomœum: Gignere*, ait, *& gigni, emittere, & procedere, sive emitti inter se differunt*; ergo Innascibilitas non est proprietas, neque Notio. Respondeo Sanctos Patres, licet omiserint Innascibilitatem aliquibus in locis, non ideò negare illam esse Notionem; qui enim unum affirmat, alterum non negat. Præsertim cùm aliis in locis de Innascibilitate mentionem faciant, illamque explicent.

290. Objicies 9. Innascibilitas, licet sit Notio, non est distincta Notio à Paternitate; siquidem Sancti Patres numerando Notiones, sæpè cùm Innascibilitatem commemorant, omittunt Paternitatem, sicque videntur Innascibilitatem pro Paternitate ponere, ut D. Just. *in exposit. fidei de Trinit.* D. Naz. orat. 13. & 23. *Patris proprietas*, inquit, *hæc est, quod Ingenitus sit: Filii quod genitus: Spiritûs Sancti, quod procedit.* D. Damascen. *lib. 1. fidei cap. 2. Unum, idemq; esse*, inquit, *præter ignascibilitatem, nascentiam, & processionem*; ergo Notiones in Divinis Personis non sunt quinque. Respondeo hos, & similes alios Patres aliquando sub Paternitate comprehendere Innascibilitatem, & aliquando sub Innascibilitate comprehendere Paternitatem, ut rectè D. *Bonavent. in 1. dist. 26. q. 4. art. unico ad 2.*

291. Objicies 10. Notio est propria unus Personæ; siquidem de ratione Notionis est, quod sit ratio dignoscendi, & distinguendi unam Personam ab alia; sed spiratio activa est communis Patri, & Filio; ergo non est Notio; tùm quia quod est commune pluribus, non potest unum ab alio discernere: tùm etiam quia Filius non communicat cum Patre in Notionibus, ut ait D. Basil. *epist. 43. Nullam prorsùs Notionum communicationem secundùm proprietatem suam, tam cum Patre, quàm cum Spiritu Sancto habet.*

292. Respondeo Notionem esse propriam unius Personæ, si sit ratio dignoscendi unam tantùm Personam ab alia: si tamen talis sit respectu duarum Personarum, per quam dignoscantur, & distinguantur ab alia tertia, tunc potest esse illis communis, ut spiratio activa est communis Patri, & Filio, qui per illam distinguuntur ab Spiritu Sancto, qui si ab illis non spiraretur, ab illis non distingueretur, ut infrà dicemus. Neque obstat testimonium D. Basil. qui solùm loquitur de Notionibus personalibus, ut notant, & insinuant verba illa: *Secundùm proprietatem suam*: at verò spiratio activa non est Notio personalis propria Filii, quà talis, sed Patri, & Filio communis sub ratione unius principii, sicque dicitur proprietas, non unius Personæ, sed unius principii, & vendicat rationem Notionis.

293. Inferes: Ergo etiam processio passiva communis Filio, & Spiritui Sancto erit specialis Notio, qua distinguantur à Patre. Respondeo negando illationem; diversa ratio est, quia processio passiva non est una, & eadem in Filio, & Spiritu Sancto, sed sunt diversæ processiones, sicque diversæ Notiones, contentæ tamen inter quinque numeratas. Instabis: Spiratio activa non constituit Personam; ergo neque illam distinguet; consequenterque non erit Notio. Respondeo ex argumento solùm inferri non esse Notionem personalem; non tamen non esse Notionem.

294. Urgebis: De hac Notione Spirationis activæ non meminerunt Patres, præsertim Antiqui; ergo non datur talis Notio. Respondeo argumentum solùm probare, quod olim non fuerit satis explo-ratus, & definitus numerus Notionum, quantùm ad earum distinctionem ab invicem, earumque peculiaria nomina abstracta. Additur quod D. *Athanas. Dialog. 1. contr. Anomœum. D. Aug. lib. 5. de Trinit. cap. 11. Et D. Greg. lib. 30. Moral. cap. 5. aliàs cap. 8.* aliis licet vocibus, idem ipsum significarunt, quod affert Notio Spirationis activæ.

Dico 2. Si nomen *Notio* sumatur magis stricte, aut 295.
solum prout significat proprietatem constituentem Personam: aut solùm prout significat Relationes reales, Notiones tunc erunt pauciores, quàm quinque. Ita *P. Ruiz d. 37. de Trinit. sect. 1. n. 9.* Probatur prima pars, quia Notiones constituentes Personas sunt tantùm tres, nempè Paternitas, Filiatio, & Spiratio passiva; ergo &c. Probatur secunda pars, quia Relationes reales sunt tantùm quatuor, nempè Paternitas, Filiatio, Spiratio activa, & passiva, ut patet ex supra dictis; ergo &c.

SECTIO XIII.

Solvuntur argumenta augentia numerum Notionum.

PRo augendo numero quinario Notionum stat *Scot. in 1. dist. 28. q. 1. §. Ad argumenta hujus quæstionis* in solut. *ad 3. & P. Arriaga 1. p. d. 49. n. 44.* quatenùs dicit, re ipsa posse admitti, alias esse Notiones, sicque posse poni pro Filio *Inspiratus*, & pro Spiritu Sancto *Ingenitus*, licet *n. 45.* dicat, de facto à Theologis solùm usurpari Innascibilitatem, utpotè quæ sola significat perfectionem, & dignitatem quandam, quæ non est in aliis: Pro illis: 296.

Argues 1. *Innascibilitas*, prout consistit in negatione cujusque processionis, est Notio Patris; ergo etiam *Inspirabilitas*, prout consistit in negatione processionis per voluntatem, erit Notio Filii. Respondeo primò cum aliquibus juxta ea, quæ supra diximus *num. 285.* negando consequentiam; diversa ratio est, quia Inspirabilitas (idemque de *Ingenerabilitate* respectu Spiritûs Sancti) non ostendit aliquam dignitatem Filii: at verò Innascibilitas ostendit in Patre dignitatem primi principii, & fontalis originis. Sed contra, quia sicut est dignitas Patris à nullo principio esse, ita est dignitas Filii ita esse à Patre, ut sit per processionem, quæ non sit spiratio, sed generatio; & est dignitas Spiritûs Sancti esse per processionem, quæ non sit generatio, sed spiratio. Undè. 297.

Respondeo secundò juxta ea, quæ *supra diximus* cum *P. Soar. num. 286.* negando consequentiam; diversa ratio est, quia *Inspirabilitas* includitur in Notione propria Filii, saltem subsistendi consequentiâ; nam eo ipso, quod noscitur esse Filium, noscitur generari, & non spirari (idemque cum proportione de Ingenerabilitate respectu Spiritûs Sancti) ideoque non constituit diversam Notionem à Filiatione: at verò *Innascibilitas* in Patre non includitur in Paternitate subsistendi consequentiâ; siquidem potest dari Pater, qui non sit innascibilis, ut cernitur in creatis. Neque dicas, Innascibilitatem includi in tali Paternitate, nempè divinâ. Non, inquam, hoc dicas, nam hoc idem innotescit per Innascibilitatem formaliter, ideoque necessario fuit eam constituere diversam Notionem. 298.

Argues 2.

299. Arg^tes 2. In Patre dantur aliæ Notiones præter numeratas Innascibilitatis, & Paternitatis; siquidem in eo dantur *Potentia* generandi, & *generatio* actualis, quæ explicant dignitatem talis Personæ, & antecedunt Paternitatem; ergo &c. Respondeo negando antecedens, ad cujus probationem dicimus, Potentiam generandi, & generationem actualem, etiam prout antecedunt quoad nos, & distinguuntur à Paternitate, non constituere diversas Notiones; siquidem implicitè involvuntur in ipsi Paternitate subsistendi consequentiâ; nam eo ipso, quod innotescit esse Patrem, consequenter notificatur Potentia generandi, & generatio actualis; ideò enim est Pater, quia generat, & ideò generat, quia potest generare. Idem etiam dicendum est de *Inspirabilitate* in Patre, quæ etiam includitur in Innascibilitate; quatenùs hæc dicit negationem essendi ab alio omni modo.

300. Argues 3. In Filio dantur aliæ Notiones præter Filiationem; siquidem esse *Imaginem*, *Verbum*, & *Conceptum* sunt dignitates propriæ Filii, quæ tamen non explicantur per hoc, quod est, esse Filium, ut consideranti patebit; ergo &c. Respondeo negando antecedens, & ejus probationem quoad ultimam partem; nam esse Imaginem, Verbum, & Conceptum Patris, sufficienter innotescit per id, quod sit Filius; nam ex eo, quod sit Filius, benè sequitur subsistendi consequentiâ, esse Imaginem, Verbum, & Conceptum Patris.

301. Instabis: Potest dari Filius, qui non sit imago intentionalis, neque Verbum, neque Conceptus patris, ut patet in creatis; ergo illæ dignitates in divinis nõ innotescunt per id, quod est esse Filium. Respondeo negando consequentiam: tales enim dignitates, licet non innotescant per esse filium ut sic, innotescere tamen per esse talem Filium, nempè per esse Filium Divinum.

302. Inferes: Ergo etiam Innascibilitas in Patre innotesceret per esse talem Patrem, nempè Deum; consequenterque non efficiet diversam Notionem à Paternitate. Respondeo negando illationem; diversa ratio est, quia cùm in Deo supponatur notum, solùm esse operationem Intellectûs, & voluntatis *ad intra*, generatio Filii noscitur esse per Intellectum, sicque esse Filium involvit rationem imaginis, Verbi, & Conceptûs: at verò esse Patrem Deum solùm innuit habere Filium similiter Deũ, quod tamen non explicat rationem primi principii; hoc enim explicatur per Innascibilitatem, ideoque est specialis Notio respectu Patris.

303. Argues 4. In Patre, & Filio dantur aliæ dignitates, per quas distinguuntur ab Spiritu Sancto præter Relationem Spiratoris; siquidem dantur potentia Spirativa, & actualis productio, quæ etiam sunt dignitates antecedentes Relationem; ergo &c. Respondeo eodem modo, quo supra *n. 299.* potentiam scilicet spirativam, & actualem productionem involvi subsistendi consequentiâ in spiratione activâ; nam ex eo, quod Pater, & Filius sint spirantes relativè, benè sequitur, habere potentiam spirativam, & actu spirare.

304. Argues 5. In Spiritu Sancto, præter spirationem passivam, dantur aliæ Notiones; siquidem datur ratio *termini spirabilis*, *doni*, *amoris*, *&c.* ergo Notiones non sunt tantùm quinque. Respondeo negando antecedens, ad cujus probationem dicimus, ut proximè, eas rationes Spirabilis, doni, & Amoris includi subsistendi consequentiâ in spiratione passiva; nam ex eo, quod Spiritus Sanctus spiratur, innotescit, esse spirabilem, esse per voluntatem, sicque donum, & Amorem.

305. Argues 6. In Patre non esse ab alio, est illius Notio specialis, qualis est *Innascibilitas*; ergo etiam in Spiritu Sancto esse illum, à quo non est alius, erit illius Notio specialis, qualis erit *Improductivitas*; siquidem non datur major ratio, cur esse primum in Patre sit specialis Notio, & non ita sit esse ultimum in Spiritu Sancto. Respondeo primò cum communi, *Improductivitatem* in Spiritu Sancto, (idem dici solet de *Impotentia* generandi in Filio,) non declarare aliquam dignitatem, licet non dicat imperfectionem; siquidem esse infœcundum nulla est dignitas: at verò esse Innascibilem, ut diximus, dicit dignitatem, quia dicit rationem primi principii, quæ est dignitas, & perfectio, quam dignitatem non dicit esse ultimum, licet nullam dicat imperfectionem.

306. Dices: Notiones sunt ad cognoscendum Mysterium Trinitatis; sed non potest cognosci, Personas esse tantùm tres, nisi cognoscendo primam ut Innascibilem, & tertiam ut improductivam; ergo &c. Respondeo Notiones non esse ad cognoscendum Mysterium Trinitatis, ut Trinitas est, hoc enim aliundè ex Fide constat, sed ad distinguendas, & dignoscendas Personas secundùm speciales earum dignitates; cùm autem *Improductivitas* in Spiritu Sancto nullam dicat specialem dignitatem, utpotè qui sufficienter dignoscitur per processionem passivam, ideò non est illius Notio specialis distincta ab aliis.

307. Respondeo secundò ad argumentum, *Improductivitatem* involvi subsistendi consequentiâ in Spiratione passivâ; siquidem in Deo, ubi solùm est productio per Intellectum, & voluntatem, eo ipso, quod spiratio est per voluntatem, intelligitur esse ultimam. Undè est diversa ratio de Innascibilitate; hæc enim non satis innotescit ex præcisa ratione Paternitatis, ut diximus, & patet increatis.

308. Argues 7. D. Cyril. Alex. *lib. 1. Thesaur. cap. 6.* videtur Patri addere specialem Notionem præter Paternitatem, dùm ait: *Notio perfectionis fœcunditas est.* Et D. Greg. Nyssen. *lib de Different. essent.* videtur assignare duplicem Notionem Spiritûs Sancti, nempè mediatam processionem à Patre, & immediatam à Filio, quam appellat dependentiam, id est, originem passivam, ratione cujus existere non potest, nisi Patre, & Filio producente. Et D. Aug. *serm. 38. de Tempor.* duas videtur Notiones Filio, & Spiritui Sancto superaddere, nempè, quod Filius sit ab uno tantùm, à duobus tamen sit Spiritus Sanctus; ergo &c. Respondeo cum P. Ruiz cit. omnes has Notiones non esse diversas ex assignatis, sed veluti earum partes, quæ in illis involvuntur subsistendi consequentiâ, & magis explicant proprietates Personales. Ex dictis.

309. Colliges primò, hoc nomen *Notio* potuisse accipi minùs propriè pro quacunque formalitate, quomodocunque distinctâ ab alia formalitate, quæ peculiaris est uni, aut duabus Personis, & quâ cognitâ, meliùs cognoscitur differentia talis Personæ, quâ ab alia distinguitur; & sub hac acceptione concedi potest, Notiones esse plures, quàm quinque, ut patet ex dictis, & tenet *P. Ruiz cit. d. 37. sect. 1. n. 8.* Aliter tamen dicendum, si loquamur de Notionibus, prout in proprio sensu à Theologis usurpantur, quatenùs scilicet specialem aliquam perfectionem, & dignitatem dicunt in Personis, prout supra diximus.

310. Colliges secundò, Notionem Personarum non recurrere cum earum proprietate. Patet primò, quia

quia latè omnia, quæ res habet à se, sunt illius propria, non tamen omnia sunt Notio illius; sic enim Attributa sunt proprietates Dei, nec tamen sunt Notiones. Secundò, quia proprietas magis strictè sumpta, est, quæ uni tantùm Personæ convenit; in hoc autem sensu, licet omnis proprietas sit Notio, non tamen omnis Notio est proprietas; nam spiratio activa est Notio, cùm tamen sit communis Patri, & Filio. Tertiò, quia proprietas sumpta strictiùs solùm comprehendit, ut diximus, Relationes constitutivas Personarum, in quo sensu spiratio activa, & Innascibilitas non sunt proprietates, cùm tamen sint Notiones, ut diximus. Undè solùm recurrent, si proprietas sumatur pro illo, quo una Persona ab alia dignoscitur, & discernitur, tanquam per aliquid sibi peculiare.

311. Colliges tertiò, Notiones, si sumantur pro formali, omnes distingui inter se realiter. De tribus Relationibus Personalibus satis patet: De Innascibilitate, & Spiratione activa etiam non est negandum. Probatur prima pars, quia Innascibilitas secundùm quod dicit de formali est negatio, ut supra diximus, & infrà dicemus; negatio autem à positivo realiter distinguitur, ut distinguitur ens à non ente. Probatur secunda pars, quia Notiones secundùm suum formale involvunt respectum rationis ad potentiam, respectu cujus est Notio; siquidem omne signum instrumentale dicit de formali respectum rationis ad potentiam, ut alibi diximus; sed hujusmodi respectus non potest non distingui realiter ab aliis; sic enim Attributa Divina realiter distinguuntur secundùm suum formale; ergo etiam sic distinguentur Notiones, cùm dicant secundas intentiones, ut ipsa Attributa.

DISPUTATIO VI.

De Persona Patris.

SECTIO I.

Utrùm, & quomodò nomen Pater *sit proprium primæ Personæ?*

1. CUM jam dixerimus de iis, quæ communia sunt tribus Divinis Personis, quantùm spectat ad illarum esse, & constitutionem, dicendum nunc sequitur per tres sequètes Disputationes de ipsis tribus Personis sigillatim. In hac igitur disputatione de prima Persona, quæ est Pater, sermo erit, cujus dignitatem nullus hæreticorum per se loquendo inficiatur; unus tamen Valentinus apud *P. Valent. d. 2. q. 1. punct. 1. §. 2.* illi negavit rationem Personæ asserendo esse Spiritum, quasi ratio Personæ corporeitatem induceret: Igitur sit:

2. Difficultas 1. Utrùm prima Persona dicatur Pater propriè, & absque ulla metaphora? Advertes hoc nomen *Pater* dupliciter sumi in divinis: Primò essentialiter: Secundò notionaliter: Essentialiter dicitur Deus Pater omnium creaturarum, aut per metaphoram, propter curam, & solicitudinem, quâ providet creaturis: aut per adoptionem, propter gratiam Sanctificantem, quâ creaturam rationalem adoptat in filium, & hæredem gloriæ constituit; & hoc sensu nomen Patris convenit toti Trinitati, ut est unus Deus juxta illud Job. 38. *Quis est pluviæ Pater.* Et illud Deuteron. 32. *Nonnè ille est Pater tuus.* Et illud *Sapient. 14. Tua autem Pater providentia gubernat*: Et illud orationis Dominicæ: *Pater noster, qui es in cœlis.* Notionaliter autem sola prima Persona est Pater propter generationem Verbi, quæ sola est propriè generatio, ut infrà dicemus, quia est ad communicandam realiter eandem Naturam Divinam. Hoc posito.

3. Resolutio sit: Prima Persona propriè, & absque ulla metaphora dicitur Pater. Probatur primò authoritate Scripturæ 1. Joan. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus.* Et Joan. 5. & 8. 27. *Et non cognoverunt, quia Patrem ejus dicebat Deum.* Et Matth. 28. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.* Et 1. Joan. 5. *Ut simus in vero Filio ejus JESU Christo*; verus autem Filius non est, nisi de vero Patre; ergo &c.

4. Confirmatur ex illo Ephes. 3. *Ex ipso omnis paternitas in cœlo, & in terrâ nominatur.* Undè D. Dionys. *de divin. nomin. cap. 2.* & D. Damascen. *lib. 1. fidei cap. 9.* colligunt nomen paternitatis à Deo derivatum esse ad creaturas. Neque dicas D. Paulum loco citato nomine *paternitatis* significare cognationem, & familiam, ut constat ex originali græco, & ibi observat. D. Hieron. Non, inquam, hoc dicas, quia in omni cognatione, & familiâ radix, & caput, à quo derivatur unitas, & conjunctio cognationis, est aliqua Paternitas; ergo si à Patre Æterno derivatur omnis cognatio, ab eo derivatur omnis paternitas; consequenterque est Pater.

5. Probatur secundò authoritate *Concil. & Sanctor.* Patrum. Ex Concil. Nicæno *lib. 2. §. Sancta, & magna*: ibi: *Verè Filium veri Patris.* Et D. Greg. Nazianz. *orat. 50.* ex verbis cit. Concil. refert: *Patrem verum, qui genuit verum Filium.* Et D. Epiphan. hæresi 69. 75. Et D. Cyril. Alex. *Dialog. de Trinit. lib. 2. & lib. 3. Thesaur. cap. 2. Verus Filius*, inquit, *propter quem Deus Pater est verus.* Idem habent *D. Basil. lib. 1. & 2. contr. Eunom. D. Amb. D. Fulgent. D. Hieron. Theodoret. apud P. Ruiz d. 51. sect. 1. & 2.*

6. Probatur tertiò ratione, quia illa Persona dicitur propriè Pater, quę aliam producit per veram generationem; sed ita se habet prima Persona respectu secundæ, cui ex vi suæ formalis processionis tribuit eandem substantiam, & Naturam; ergo propriè dicitur illius Pater. Confirmatur, quia in Deo sunt verè, & propriè Relationes reales, ut supra diximus; sed non sunt aliæ, nisi Patris, Filii, Spiratoris, & Spiritûs Sancti, ut etiam supra diximus; ergo Deo convenit Relatio Paternitatis.

7. Hinc colliges rationem Patris reperiri in prima Persona, & modo perfectiori, quàm in creatis: Primò, quia sicut est Prima omnium Causa, est etiam primus Pater, ut ait D. Cyril. *lib. 19. Thesaur. cap. 4. Deus*, inquit, *primus Pater est, quia primus omnium genuit.* Secundò, quia est Pater substantialiter, & non accidentaliter, ut ait D. Epiphan. cit. & D. Cyril *lib. 12. Thesaur. cap. 5.* ubi profitetur *Ex Patre essentialiter prodire Filium.* Tertiò, quia est Pater ab æterno, & in æternum, cùm alii aut non sint patres, aut tales sint tempore, aut desinant esse tales per mortem filiorum. Quartò, quia

quia ita est Pater, ut non possit esse Filius, neque alia Persona esse Pater, ut ponderat D. Athan. contr. Arian. *orat. 2. In illis solùm consistit, ut Pater semper sit Pater, & Filius semper sit Filius.* Quintò, quia solus integrè Pater, neque enim partem paternitatis dividit cum matre, ut fit in creatis, de quibus D. Nazianz. orat. 35. *Nec ex uno, sed ex utroque parente nascimur, ac proindè dividimur*: nempè filiationem quasi dividendo in duos parentes.

8. Difficultas 2. Utrùm nomen Patris in Divinis ita sit proprium solius primæ Personæ, ut nulli alteri conveniat? Affirmativè. Probatur primò ex illo Symbol. D. Athan. *Unus Pater, non tres Patres.* Secundò, ratione, quia prima Persona per Paternitatem constituitur, & distinguitur ab aliis in ratione Personæ; sed id, per quod aliquid constituitur, & distinguitur, ita est illius proprium, ut alteri non conveniat; quod enim est cõmune, & ratio conveniendi cum alio, nõ potest esse ratio differendi ab illo; ergo cùm nihil dicatur Pater sine Paternitate; alioquì posset aliquid dici album sine albedine, dariquè effectus formalis sine causa formali; & Paternitas soli primæ Personæ conveniat, sola prima Persona, & non alia dicitur, & est Pater.

9. Difficultas 3. Utrùm priùs dicatur Deus Pater *ad extra* respectu creaturarum, quàm prima Persona dicatur Pater *ad intra* respectu secundæ Personæ? Advertes quæstionem posse procedere de triplici prioritate, nempè temporis, dignitatis, & rationis: de quavis igitur procedat difficultas, dicendum est, nomen Patris priùs dici de prima Persona *ad intra* respectu secundæ, quàm dicatur de Deo *ad extra* respectu creaturarum.

10. Probatur 1. pars, quia prima Persona *ad intra* necessariò, & ab æterno generat secundam Personam, nempè Filium; ergo necessariò, & ab æterno est Pater respectu illius; sed non ita est Pater respectu creaturarum; siquidem non dicitur illarum Pater, nisi posita illarum productione; hæc autem est in tempore, & libera, atque contingens; ergo prior est ratio Patris *ad intra*, quàm *ad extra*.

11. Probatur 2. pars, quia nobilior, ac dignior est modus generandi *ad intra*, quàm *ad extra*, ut patet ex ipso principio productivo, & ex termino producto; siquidem principium *ad intra* est Intellectus, & *ad extra* est Omnipotentia: terminus *ad intra* est Persona Divina, terminus *ad extra* est quid creatum: deinde modus generandi *ad intra* est immanens, qualis non est productio *ad extra*; ergo prius, & dignius est nomen Patris notionalis *ad intra* per ordinem ad secundam Personam, quàm nomen Patris essentialis *ad extra* per ordinem ad creaturas.

12. Probatur 3. pars, quia omnia necessaria in Deo sunt priora liberis, ut satis patet; sed Paternitas respectu æterni Filii est omninò necessaria, & respectu creaturarum est libera, & contingens; ergo Paternitas *ad intra* est prior, etiam prioritate rationis, quàm Paternitas *ad extra*. Advertes tamen hanc difficultatem maximè coincidere cum illa de principio *ad intra*, & *ad extra*, de quibus jam supra *d. 3. num 183.* remissivè ad ea, quæ diximus in *Phys. tract. 1. d. 1. à n. 16.* ubi diximus productionem, & relationem, per quam prima Persona denominatur, & constituitur actualiter Pater, esse priorem productione, & relatione *ad extra*, per quam Deus denominatur actualiter Creator, & Pater creaturarum, saltem impropriè, & per analogiam, contrarium tamen diximus de principio in actu primo formaliter sumpto, & in ratione principii, quæ omnia videri possunt loco citato, & juxta quæ intelligenda sunt, quæ in præsenti difficultate dicimus.

13. Difficultas 4. Utrùm Paternitas sit prima proprietas personalis primæ Personæ? Affirmativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 33. P. Soar. lib. 8. de Trinit. cap. 1. n. 1. P. Martinon. d. 28. sect. 1. n. 3.* & alii. Probatur, quia in Patre nihil est proprium præter Paternitatem, & Innascibilitatem; siquidem Spiratio activa est communis Patri, & Filio, præterquam quod sit consequens Paternitatem, & Filiationem, ut supra diximus; sed Paternitas, utpotè constituens primam Personam in suo esse positivo, est prior Innascibilitate, quæ solùm addit negationem, ut diximus, & infra dicemus; omnis autem negatio propria alicujus Personæ supponit illius constitutionem positivam, in qua fundatur; ergo Paternitas est prima proprietas primæ Personæ.

14. Dices 1. In prima Persona priùs intelligitur Innascibilitas, quàm Paternitas; siquidem hæc causalis est vera: *Ideo prima Persona est Pater, quia est Innascibilis*: non verò è contra; ergo Paternitas non est prima proprietas: tum quia supponit aliam priorem, nempè Innascibilitatem: tum quia cùm Innascibilitas sit negatio, & sit prior, debet supponere aliquid positivum in quo fundetur, & hoc positivum, cùm non sit aliquid commune tribus Personis, erit aliquid proprium primæ Personæ, sicque illius prima proprietas.

15. Respondeo negando antecedens, & ejus probationem, illa enim causalis à parte rei virtualiter non est vera; imò potiùs è contra; siquidem cùm à parte rei in Patre solùm reperiatur Paternitas, & Natura; in Paternitate autem fundetur Innascibilitas personalis, hæc est vera: *Ideò Pater est Innascibilis, quia est Pater*: non tamen è contra. Addo, etiam quoad nos priorem esse Paternitatem, quàm sit Innascibilitas. Patet, quia Innascibilitas fundatur in Paternitate, non sub conceptu præciso Paternitatis; siquidem reperitur pater nascibilis, ut fit in creatis: non sub conceptu præciso Personæ, aut principii; siquidem aliæ Personæ sunt nascibiles, & Filius est principium; sed sub conceptu talis Personæ, & principii, seu (quod idem est) talis Patris, quæ ratio, cùm sit singularis, est ultima, & ut sic fundat Innascibilitatem, quæ supponit omne positivum Patris; consequenterque Paternitatem.

16. Instabis: Ratio talis Personæ quoad nos est prior, quàm ratio talis principii, & talis Patris; sed in eo priori, in quo intelligitur talis Persona, intelligitur Innascibilis; ergo &c. Respondeo priorem esse quoad nos rationem talis Personæ secundùm expressum, & prioritate veluti universalitatis, non verò secundùm implicitum, & prioritate essendi; nam ratio Personæ, quæ exprimitur, est secundùm expressum universalis, & concipitur ut singularisata veluti extrinsecè per rationem propriæ differentiæ, quæ non adeò expressè concipitur; sicque in eo priori quoad nos intelligitur talis Persona Innascibilis, non ratione expressi, sed ratione impliciti, prout supra diximus.

17. Dices 2. D. Aug. *lib. 5. de Trinit. cap. 6.* docet, Patrem adhuc fore Ingenitum, quamvis Filium non genuisset; ergo esse Ingenitum habet se independenter, & antecedenter ad Paternitatem; consequenterque non Paternitas, sed Innascibilitas est prima illius proprietas. Respondeo D. Aug. solùm velle, rationem Patris ut sic non inferre Innascibilitatem; siquidem potest aliquis pater esse

genitus, ut in creatis: hoc tamen non tollit quominùs talis Paternitas inferat Innascibilitatem talis Personæ. Additur, quod si per impossibile Deus non generaret, non foret idem Deus, nec proindè haberet hanc Innascibilitatem primæ Personæ, quam modò habet, sed aliam; sicut non foret eadem Persona relativa, sed absoluta.

18. Dices 3. Innascibilitas est diversa notio à Paternitate, ut diximus; sed diversa Notio diversam importat dignitatem, non subsequentem; ergo antecedentem ad Paternitatem; consequenterque illa, & non Paternitas est prima proprietas Patris. Respondeo ut Innascibilitas sit diversa Notio à Paternitate satis esse, quod importet diversam dignitatem quoad nos formaliter, licet eandem materialiter: at verò Paternitas ostendit dignitatem Patris, Innascibilitas verò talem Paternitatem, quæ à nullo principio habet esse, sicque Paternitatem subsequitur; ac proindè Paternitas est prima Patris proprietas.

SECTIO II.

Qualisnam sit radix proxima, & immediata Paternitatis?

19. CUM in Patre præter Essentiam concedamus Paternitatem, quâ constituimus primam Personam, eamque dicimus primam Patris proprietatem; sicut in Filio admittimus Filiationem, eamque productam verè, & realiter à Patre. Inquirendum hîc venit, undènam Paternitas adveniat Essentiæ, ut cum illa constituat primam Personam? Pro quo:

20. Dico 1. Paternitas Divina non advenit Essentiæ per propriam, & realem productionem; sive non habet principium reale, à quo à parte rei procedat per propriam, & realem productionem, ut habent Filiatio, & Spiratio passiva. Ita *P. Molin. 1. p. q. 27. a. 3. d. 4. §. Cautè usus sum. P. Soar. lib. 8. de Trinit. cap. 1. n. 2. P. Ruiz d. 52. de Trinit. sect. 5. num. 3.* ubi dicit, erroneum esse concedere, Paternitatem esse productam; siquidem cùm prima Persona sit simpliciter improducta, talis etiam dicenda est Paternitas, quâ constituitur; idque:

21. Probatur primò, quia si Paternitas haberet principium reale, à quo esset à parte rei per veram, & realem productionem, cùm ipsa Paternitas sit constitutiva primæ Personæ, ut supra diximus, etiam ipsa prima Persona diceretur producta; sed hoc non est dicendum; siquidem cùm non posset à se ipsa produci, aliam priorem se supponeret, à quâ produceretur, quod est contra fidem; ergo &c.

22. Probatur secundò, quia si Paternitas esset ab Essentia, eique adveniret per veram, & realem productionem à parte rei; à parte rei, & ante opus intellectûs esset distincta ab ipsa Essentia; siquidem non potest dari producens, & productum realiter sine distinctione reali; sed admittere hujusmodi distinctionem à parte rei inter Essentiam Divinam, & Relationes est temerarium, & parùm tutum, ut patet ex supra dictis *d. 4. à n. 288.*

23. Probatur tertiò, quia sequeretur: Primò, Patrem non esse principium, & fontem totius divinitatis, imò è contra, Divinitatem esse principium, & fontem Patris, quod est contra doctrinam Concilior. & Sanctor. Patrum. Secundò, tres dari productiones, & processiones in Divinis, earumque primam neque esse Generationem, neque Spirationem, neque actionem immanentem Intellectûs & Voluntatis. Tertiò, Essentiam Divinam, prout præscindit à Personis includere aliquam proprietatem non communicabilem ipsis Personis, nempè esse principium reale Paternitatis, quæ formalitas realis nulli trium Personarum convenit. Quartò, dari processum infinitum; siquidem, ut Essentia Divina esset principium reale Paternitatis à parte rei, deberet constitui in ratione talis principii per aliquam proprietatem sibi specialem, & ratione cujus distingueretur à Paternitate ex naturâ rei, quo posito, aut talis proprietas esset producta, aut improducta: Si primum, deberet ab aliquo produci, de quo eadem erit quæstio, sicque in infinitum: Si secundum, hoc idem dicimus de Paternitate; sed hæc, quæ ex opinione contraria sequuntur, non sunt admittenda; ergo neque sententia ipsa, ex qua illa sequuntur.

24. Dico 2. Paternitas advenit Essentiæ, & ab illa resultat quoad nos per emanationem, sive resultantiam virtualem. Ita *P. Molin. cit. P. Ruiz cit. n. 8.* Probatur primò, quia non minùs improducta sunt in Deo absoluta, quàm Paternitas; siquidem cùm nulla absoluta in Deo sint distincta ex natura rei, nulla etiam possunt produci, cùm productio talem distinctionem requirat; sed Attributa absoluta censentur quoad nos veluti emanare ab Essentia, veluti proprietates à suâ Naturâ ergo idem dicendum de Paternitate Divina, imò & de Spiratione activa.

25. Probatur secundò, quia subsistentia creata, cùm sit modus substantialis modificans naturam creatam, illam supponit in genere causæ materialis, & quodammodo efficientis, ab illaque quocunque modo existente resultat, tanquam proprietas à sua natura; ergo idem cum proportione dicendum de subsistentia increata, & improducta, qualis est Paternitas. Confirmatur, *quia causa efficiens, quæ producit naturam creatam, eo ipso* producit etiam ejus subsistentiam; ergo Naturæ Divinæ, quæ non est producta, sed existit independenter à quolibet principio, eo ipso, quod existat, secum affert suam subsistentiam, non absolutam, hanc enim non habet, ut supra diximus; ergo relativam, nempè Paternitatem. Attamen:

26. Difficultas est: Utrùm Paternitas resultet immediatè quoad nos ab Essentia, non sub ratione Essentiæ, sed ab illa ut intellectiva est? Affirmativè. Ita *P. Molin. 1. p. q. 27. art. 3. d. 4. §. Tertium est, & q. 40. a. 2 d. 2. memb. 3. P. Martinon. d. 28. sect. 1. n. 4.* Probatur primò, quia Paternitas, etiam sub ratione hypostasis, non convenit primò, & immediatè Essentiæ, ut Natura est absolutè; sic enim non est fœcunda; subsistentiæ autem Relativæ conveniunt Naturæ ut fœcundæ; alioqui non essent tres; siquidem una tantùm sufficeret ad terminandam Naturam quâ talem: non convenit etiam Naturæ, ut volitiva est formaliter, ut patet; ergo naturæ, ut est intellectiva.

27. Probatur secundò, quia Paternitas secundùm se, & ut distinguitur ab Essentia, est actio, & Relatio producentis Filium; sed Filius producitur ab Essentia ut intellectiva; ergo hæc prout sic est ratio, cur Deo conveniat Paternitas, illiusque veluti radix immediata, & fundamentum. Confirmatur, quia in creatis virtus sub quâ causa operatur, est ratio, seu fundamentum, à quo censetur resultare relatio causæ; ergo idem erit in Divinis, seclusis imperfectionibus; sed in Divinis Intellectio essentialis est principium generationis; ergo illa

illa erit fundamentum, & radix immediata, à quâ censetur emanare Paternitas.

28. Oppositum tenent *Ægid. d. 11. dub. 6. P. Soar. lib. 8. de Trinit. cap. 1. n. 7.* quatenùs existimant, solam Essentiam Divinam perfectè constitutam in ratione Essentiæ, sive Naturæ præcisè sumptam esse fundamentum, & radicem, à qua resultat, & emanat Paternitas: Pro illis: Argues 1. Quævis natura substantialis creata est proxima radix suæ connaturalis subsistentiæ sub præcisâ ratione naturæ; sed Paternitas est connaturalis subsistentia Naturæ Divinæ; ergo ab illa tanquam à radice dicetur emanare, saltem secundùm nostrum modum concipiendi per analogiam ad naturam creatam.

29. Respondeo Paternitatem esse quidem subsistentiam Naturæ, & connaturalem, quatenùs ab illa postulatur, ut etiam postulatur Filiatio, & Spiratio passiva, non tamen esse illius adæquatam propter fœcunditatem ejusdem Naturæ Divinæ, quæ etiam postulat alias subsistentias. Et hæc est major ratio argumenti, quia natura creata, quà natura, cùm eam adæquet illius subsistentia, & reddat incommunicabilem simpliciter, ideò quà natura est illius fundamentum, & radix: at verò Paternitas Divina, cùm non adæquet Naturam Divinam, nec reddat, illam terminatam, & incommunicabilem sub præcisâ ratione Naturæ, sed sub ratione formali intelligentis, ideò ipsum intelligere essentiale est fundamentum, & radix ipsius Paternitatis, & non ipsa Natura sub ratione præcisâ Naturæ; sic enim solùm foret fundamentum, & radix subsistentiæ absolutæ, si hæc admitteretur.

30. Undè miror quod P. Soar. qui concedit Naturæ Divinæ quà Naturæ subsistentiam absolutam, illi etiam concedat Paternitatem ex ea ratione, quod sit prima ejus subsistentia, sicque debita Naturæ, ut intelligatur subsistens. Et multò magis demiror, quod P. Soar. neget, Essentiam se ipsam intelligentem esse fundamentum, & radicem Paternitatis, cùm doceat Essentiam esse fundamentum Paternitatis, & aliunde docuerit, Essentiam constitui in sua ratione per Intellectionem actualem, quæ proindè est ratione prior, quàm ipsa Paternitas.

31. Argues 2. Personalitas non sequitur operationem Naturæ, imò est prior, cùm actiones sint suppositorum; sed Intellectio est operatio; ergo non potest intelligi prior ratione, quàm Paternitas, quæ est prima Personalitas; consequenterque hæc non habet illam ut radicem, à qua emanet. Respondeo Intellectionem Divinam significari quidem per modum operationis, non tamen esse operationem, id est actionem, sed esse prædicatum essentiale ingrediens ipsam rationem Naturæ; ac proindè esse priorem ipsa Paternitate, possèque illius radicem esse. Unde quando dicitur Personalitatem esse priorem operatione, sive actione, intelligitur de actionibus propriis, quales sunt creatæ; imò solùm quoad denominationem; aut quatenùs suppositalitas est necessaria ad existentiam completam naturæ.

32. Argues 3. Ex Intellectione ut sic solùm sequitur repræsentatio rei intellectæ, aut terminus aliquis productus, si jam sit aliquod principium, à quo produci possit; sed Paternitas neque est repræsentatio, neque terminus Intellectionis productus; ergo neque sequitur ex Intellectione. Respondeo Paternitatem neque esse repræsentationem, neque terminum productum, esse tamen productionem ipsius termini, nempè Verbi producti; cùm autem ex Intellectione sequatur terminus, debet etiam ex illa sequi productio ipsius termini, quæ quidem productio, cùm non distinguatur ab hypostasi, & Relatione, prout supra diximus, sed sit eadem formalitas sub diversis expressionibus, posito quod secundùm unam sit ratione posterior Intellectione, ita se habet simpliciter secundùm reliquas expressiones.

33. Argues 4. cum D. Bonav. *in 1. dist. 27. 1. p. q. 2.* Pater in creatis ideò est pater, quia generat; sicque ipsa generatio est fundamentum paternitatis; ergo idem erit in Divinis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia in creatis datur propria distinctio inter generationem, & relationem paternitatis, sicque hæc potest in illa fundari: at verò in divinis cùm talis distinctio non detur, sed eadem forma sit subsistentia, generatio, & relatio, non potest dici, quod Paternitas fundetur in generatione, sed solùm fundabitur in Essentia prout intellectiva est.

34. Addo, dato, quod Paternitas, prout quoad nos sub diversa expressione fundatur in generatione, concipiatur in illâ radicari, jam tunc Paternitas non concipitur ut prima proprietas, sed prima proprietas erit tunc ipsa generatio, de qua redit eadem difficultas, in quo scilicet talis proprietas radicetur, seu quæ sit ratio, cur prima Persona generet.

35. Argues 5. Si Intellectio essentialis esset radix Paternitatis, ubicumque illa esset, etiam esset Paternitas; sed hoc est falsum; siquidem in Filio, & Spiritu Sancto est Intellectio essentialis, non tamen Paternitas; ergo &c. Respondeo distinguendo majorem: etiam esset Paternitas, si non obstaret oppositio; transeat major: si obstaret, ut obstat oppositio; nego majorem: nam cùm Paternitas sequatur Intellectionem ut illius terminus relativus, opponitur per se primò Filiationi, & Spirationi passivæ, prout supra diximus, ideoque non reperitur in Filio, neque in Spiritu Sancto per identitatem.

36. Argues 6. Hæc causalis non est vera: *Ideo Pater est Pater, quia intelligit:* alioqui Filius, & Spiritus Sanctus essent Pater, quia intelligunt; ergo Intellectio non est radix Paternitatis. Respondeo licet illa causalis in illis terminis non sit vera; hanc tamen esse veram: *Ideo Pater est Pater, quia intelligit à se:* hoc est, non per Intellectionem ab alio communicatam: at verò Filius & Spiritus Sanctus intelligunt per Intellectionem communicatam à Patre Filio, & ab utroque Spiritui Sancto, ideòque non sunt Pater.

37. Et ratio à priori est, quia Natura, seu Intellectio Divina, ita est radix Paternitatis, ut simul etiam sit radix Filiationis, & Spirationis, diverso tamen modo; siquidem Paternitas ei convenit proximè, & immediatè à se; Filiatio autem ei convenit ut Intellectioni jam communicatæ per productionem; & spiratio passiva ei convenit ut volitioni per processionem communicatæ. Ex quo patet, Naturam Divinam ex se postulare terminari tribus subsistentiis oppositis; siquidem cùm ita exigat terminari, ut simul exigat communicari; communicari autem non possit, nisi producendo per Intellectum, & voluntatem, secùm defert primum terminum Intellectionis communicandæ, ex quo oritur secundus terminus Intellectionis communicatæ, & indè tertius terminus communicatæ volitionis.

SECTIO III.

De Innascibilitate primæ Personæ.

38. NOn adeò frequenter utuntur Scholastici abstracto *Innascibilitas*, quàm concreto *Innascibile*, seu potiùs *Ingenitum*. Multiplex est significatum hujus nominis *Ingenitum*, sive *Innascibile*, ut videre est apud *P. Ruiz d. 52. sect. 1. & 2.* aliis tamen omissis significationibus: Primò *Ingenitum* recurrit cum Increato, quo sensu Ariani usurpabant hanc vocem, quando dicebant Patrem est Ingenitum, id est Increatum, ut sic dicerent Filium genitum, id est creatum. Undè Sancti Patres, ut videre est apud *P. Ruiz cit.* nè viderentur Arianis consentire, non utebantur eo nomine tanquam proprio Patris; siquidem Ingenitum, prout recurrit cum Increato commune est omnibus Personis, cùm omnes sint Increatæ.

39. Secundò hoc nomen *Ingenitum* negat propriam generationem, idemque est *Ingenitum*, atque non Filius, in quo sensu etiam non est proprium Patris; siquidem etiam Spiritus Sanctus non est Filius. Tertiò sumitur *Ingenitum* rigorosè, quatenùs significat id, quod nullo modo est, aut procedit ab alio, in qua acceptione sumitur in præsenti; neque ut sic immediatè opponitur genito, ut ex D. Nazianz. *orat. 35. n. 36.* notavit *P. Soar. lib. 8. de Trinit cap. 2. num. 3.* siquidem *genitum* ex communi usu non dicitur de quocunque procedente quovis modo, sed de solo procedente per propriam generationem; *Ingenitum* autem dicitur, quod nullo modo procedit, sicque plùs negatur per *Ingenitum* quàm affirmatur per *genitum*; & in hoc sensu neutrum convenit Spiritui Sancto. Hoc posito.

40. Difficultas 1. Utrùm *Ingenitum* esse sumptum pro eo, quod nullo modo ab alio procedit, sit proprium solius Patris? Affirmativè. Ita Concilia, & Sancti Patres infrà citandi *P. Soar. lib. 8. de Trinit. cap. 2. n. 2. P. Vasq. 1. p. d. 140. cap. 2. P. Ruiz d. 52. de Trinit. sect. 3. num. 1.* ubi oppositum dicit fore erroneum. *Torres. 1. p q. 33. art. 4. P. Amicus d. 25. sect. 2. n. 31. P. Martin. d. 28. sect. 2. num. 8. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 1. num. 8. P. Arrub. d. 121. cap. 1. n. 3. P. Præposit. 1. p. q. 33. art. 4. P. Compton. tom. 1. d. 63. sect. 2. n. 3.* & alii. Probatur primò authoritate Concilior. ex Concil. Antiochen. *1. in profess. fidei.* decernente, *esse unum Deum Ingenitum sine principio.* Concil. Nicæn. *lib. 2. §. Sæpenumero*: ibi: *Unus*, ait, *Ingenitus Deus, & Pater.* Et Concil. Toletan. 6. cap. 1. & Toletan. 11. *in profess. fidei*: ibi: *Spiritus Sanctus*, inquit, *nec ingenitus, nec genitus creditur, nè aut si ingenitum dixerimus, duos Patres dicamus.* Et Concil. Syrmiens. *can. 16.* pro eodem accipit *Deum Innascibilem*, atque Patrem; ergo &c.

41. Probatur secundò authoritate Sanctorum Patrum D. Athan. *in quæst. de Natur. Dei q. 5. Proprium*, ait, *Patris Ingenitum esse, Filii verò genitum, Spiritûs Sancti procedere*, & sæpè alibi. D. Cyril. Alex. *epist. ad Alexandrum. Unus est*, inquit, *Ingenitus Pater.* Et D. Cyrill. *Hierosolym. Cateches. 11. Unus, est Pater ingenitus, qui Patrem non habet.* Et D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 26.* ibi: *Pater solus*, ait, *non est de alio, ideò solus appellatur Ingenitus*, & sæpè alibi. Idem tenent *D. Justin. in exposit. fidei. D. Gregor. Nyssen. lib. de fide ad Simplicium. D. Chrysost. hom. 5. de Incomprehens. Dei Naturâ. D. Basil lib. 2. contr. Eunom. D. Epiphan. in Ancorat. D. Damascen. lib. 1. fidei cap. 9. & cap. 11.* & alii.

42. Probatur tertiò ratione, quia *Ingenitus* ex usu Theologorum, & prout à nobis hîc accipitur, sumitur pro eo, quod nullo modo âb alio procedit; sed sola prima Trinitatis Persona, nempè Pater, à nullo principio est, aut procedit; ergo solus Pater est Ingenitus. Probatur Minor primò ex fide in Symbol. D. Athanas. ibi: *Pater a nullo est factus, nec creatus, nec genitus.* Secundò ratione, quia supposito, quod tres tantùm sint Personæ Divinæ, & quod secunda procedat à prima, & tertia procedat à prima, & secunda, ut supra ostendimus ex Scriptura, Conciliis, & Sanctis Patribus, sequitur per evidentem consequentiam, primam Personam à nullo principio procedere, sed esse improductam, & Ingenitam.

43. Patet, quia aut illud principium, à quo procederet, esset aliquid creatum; aut aliquid increatum: Non primum; tùm quia nulla creatura potest continere in sua virtute productiva ens divinum: tùm etiam quia omne creatum procedit realiter à Deo, & à tota Trinitate; sicque supponit essentialiter ens divinum in esse reali; quod autem supponitur, non potest produci ab eo, quod illud supponit, ut sit: Non secundum; siquidem hoc divinum producens non potest esse ipsa divinitas; hæc enim est idem realiter cum Patre; productio autem realis non potest dari absque distinctione reali producentis, & producti: neque potest esse secunda, aut tertia Persona; siquidem cùm procedant à prima, illam essentialiter supponunt ordine originis, sicque non possunt ad illam supponi in ratione principii; implicat enim mutua suppositio, & productio secundùm eandem realem existentiam; ergo &c.

44. Objicies 1. Aliqui ex antiquis Patribus videntur damnare hoc nomen *Ingenitum* tanquam præstigiosum, ut damnat D. Athan. *orat. 2. contr. Arianos*; tanquam inauditum in Ecclesia, ut damnat D. Amb. *lib. de Incarnat. cap. 8. & 9.* & D. Epiphan. *hæres. 73.* Et D. Chrysost. *orat. 1.* ad illa verba: *In principio erat Verbum*: quasi impias, & alienas ab Scriptura respuit has voces *Ingeneratum*, & *generatum.* Et sic similiter habent alii; ergo &c. Respondeo hos, & similes alios Patres tamdiu damnasse illud nomen, quandiu Ariani illo abutebantur, & nomine Ingeniti significabant Increatum, ut assererent solum Patrem esse Increatum, Filium autem creatum, quæ erat eorum hæresis; postea autem in vero sensu acceptum, & usurpatum esse ab Ecclesia, & Theologis, prout patet ex dictis.

45. Objicies 2. In divinis sola Relatio distinguit, ut constat ex Concil. Florent. *sess. 18.* atqui si *Innascibilitas* esset propria solius Patris, hæc etiam illum distingueret ab aliis Personis; ergo &c. Respondeo distinguendo majorē: sola Relatio distinguit positivè; concedo majorem: etiam negativè; nego majorem: *Innascibilitas* autem secundùm quod addit formaliter supra Relationem est quid negativum, ut infrà dicemus, & sic etiam formaliter negativè Patrem distinguit, qui positivè distinguitur per Paternitatem; imò & per ipsam Innascibilitatem, si sumatur pro materiali, & positivo, sic enim est ipsa Paternitas, quæ Patrem positivè distinguit ab aliis Personis.

46. Objicies 3. Non repugnat mutua causalitas in creatis, ut patet primò in causa efficiente, & finali: secundò in causa materiali, & formali, quæ se mutuò

mutuò causant: tertiò in causis efficientibus; siquidem effectus in eodem instanti, in quo producitur, potest suam causam reproducere; ergo etiam non repugnabit mutua productio in divinis; sicque licet Pater sit principium Filii, & Spiritûs Sancti, poterit mutuò ab eis procedere. Respondeo negando antecedens, si sermo sit de mutua causalitate physica, & quoad primam, & realem existentiam, prout alibi diximus in Physica; nam cùm causa physicè influens supponatur existens, ut præstet existentiam effectui, implicat supponere ipsum effectum, & illi præstare primam existentiam; alioqui supponeret, & non supponeret effectum existentem; supponeret, quia ab illo causaretur; nulla autem causa non existens potest physicè causare; non supponeret, quia ei ut causa præstaret ipsam existentiam; hæc autem implicant. Undè:

47. Ad probationes dicimus, causam finalem non movere, quia existit, sed ut existat; sicque ejus existentia non est physica in ratione causæ, sed moralis, & apprehensa. Similiter causa materialis secundùm suam existentiam non dependet influxu physico à forma, sed quatenùs per eam perficitur, ideoque effectus formalis non est materia, sed ipsa forma ut ei applicata. Deindè in causis efficientibus, dato, quod effectus in eodem instanti, quo fit, possit divinitùs reproducere suam causam, semper ipsa causa reproducta supponitur primò producta, & existens independenter ab effectu reproducente, quem solùm supponit ut reproducta: at verò hoc non potest reperiri in divinis, ubi non potest dari reproductio, cùm ibi productio, sive fit per Intellectum, sive per Voluntatem sit unica, adæquata, & necessaria, ut ex terminis patet. Præterquam quod semper deveniendum est ad aliquid per se primò improductum, à quo originaretur tota series reproductionum.

48. Difficultas 2. Utrùm hæc *Innascibilitas*, sive improducibilitas Patris possit naturali ratione ostendi? Affirmativè. Ita *P. Soar. lib. 1. de Trinit. cap. 4. n. 3. P. Amicus d. 25. sect. 2. à n. 33. P. Avendano sect. 23. §. 1. n. 562.* Probatur, quia ubi dantur producentes, & producti, necessariò sistendum est in aliquo primo producente, quod producat, & non producatur; sed in serie Divinarum Personarum, ut habemus ex fide, datur producens, & productum; ergo necessariò sistendum est in aliquo principio, quod producat, & non producatur; sed hoc in divinis est solus Pater; ergo &c.

49 Probatur hæc minor, quia si Paternitas, quæ Patrem constituit, esset ab aliis Personis; aut esset ab alia à se producta; aut ab alia improducta: Non primum, quia implicat mutua productio, ut diximus, & statim dicemus: Non secundum, neque enim datur major ratio, cur sistendum sit in alia Persona improducta, & non ita sistendum sit in ipsa Persona Patris; ergo &c. Confirmatur, quia si Pater non esset improductus, sed ab alia Persona produceretur, aut produceretur ab illa per generationem, aut per spirationem, aut per productionem alterius generis: Non primum, tùm quia jam Pater non posset alium Filium generare; siquidem tota vis generativa tunc esset adæquata in prima prnductione: tùm etiam quia tunc Pater non esset Pater, sed Filius: Non secundum, tùm ob eandem rationem: tùm etiam quia cùm talis productio esset prima, jam in divinis productio per voluntatem, qualis esset spiratio, non supponeret productionem per Intellectum, quod non est dicendum: Non tertium, siquidem in agente per Intellectum, & Voluntatem nulla alia datur productio, quàm per Intellectum, & Voluntatem; ergo &c.

Oppones 1. Personæ Divinæ possent esse infinitæ; ergo in nulla sistendum esset, quæ esset prima, & improducta; siquidem cùm infinitum non habeat primum producens, in quo necessariò sistendum sit, nunquam sistendum erit in aliquo primo improducto. Respondeo negando antecedens; repugnat enim rationi naturali dari infinitam productorum seriem, quin detur primum producens in quo sistatur, & à quo improducto sint omnia producta. Patet, quia aut tota illa collectio esset productorum; aut non, sed aliquod daretur improductum: si hoc secundum; ergo habemus intentum: Si primum, aut debet admitti aliquid productum sine producente, quod implicat ex terminis: aut admittenda est mutua productio, quod etiam implicat; siquidem mutuò producentia existerent, & non existerent: existerent, quia se mutuò producerent, quod stare non posset sine existentia, ut diximus: non existerent, quia mutuò producerentur, quod autem producitur, non existit, cùm, ut existat, producatur; alioqui priùs esset, quàm esset, quæ omnia implicant contradictionem; ergo &c. 50.

Instabis: Non repugnat mutua causalitas, seu productio in diverso genere; sed non videtur magis repugnare mutua causalitas in diverso genere, quàm mutua productio in eodem genere principiorum; ergo &c. Respondeo negando majorem, ut patet ex proximè dictis, & ex dictis supra *n. 47.* 51.

Urgebis: Licet prædicta demonstratione ostendatur, Patrem non posse primò produci, non tamen ostenditur implicare illius secundariam productionem, sive reproductionem; ergo Pater potest ab aliis Personis saltem reproduci. Respondeo demonstrationem esse quidem ad ostendendam primam improductionem Patris, quod intendimus, quia de secundaria illius productione nulla est dubitatio apud hominem cognoscentem Mysterium Trinitatis; licet id posset quispiam affirmare, si talis Mysterii non haberet exactam cognitionem, & solùm sciret esse processiones intra Deum; hic enim non videtur posse evidenti argumentatione refelli, ut ait P. Avendan. cit. *n. 562.* 52.

Inferes: Ergo non implicat talis reproductio in divinis. Respondeo negando illationem: primò ob rationem supra assignatam *n. 49.* Secundò, quia talis reproductio, aut esset libera, aut necessaria: Non primum, siquidem cùm reproductio sit actio vera, & physica, ac indistincta realiter à Deo, pertinensque ad modum essendi integralem ipsius Dei, non potest esse libera, & indifferens (de hac enim libertate indifferentiæ, & non à coactione loquimur;) alioqui posset non esse; quod autem est indistinctum à Deo, non potest non esse: Non secundum; alioqui Persona reproducta non posset sine illa existere; hoc autem est falsum; siquidem Persona, quæ diceretur reproduci, ut primò produceret, deberet præcedere cum perfectissimâ existentiâ; alioqui non posset perfectissimam Personam producere; ergo &c. 53.

Replicabis: Talis reproductio esset necessaria, non ut Personæ perfectè existant; sed ut sint æquales in virtute producendi; ergo &c. Respondeo negando antecedens: Primò, quia talis modus productionis non efficeret, ut Pater esset Verbum, & Spiritus Sanctus, neque ut Verbũ esset Spiritus Sanctus; sicque non ex illa probatur æqualitas in producendo. Secundò, quia Pater producit 54.

Verbum,

Verbum; & Pater, & Verbum producunt Spiritum Sanctum primaria productione; & non sic primariò producerent Personæ reproducentes, ut patet; sicque non salvaretur æqualitas illa in producendo.

55. Oppones 2. Non demonstratur ratione naturali, primam Personam non produci à Naturâ Divinâ; atqui si ab illa produceretur, jam Pater non esset primum producens; ergo ratione naturali non demonstratur, Patrem esse improductum; consequenterque neque primum producens. Respondeo resolutionem solùm procedere de aliquo primo producente, quod quidem demonstratur, & in quo sistendum est: Utrùm autem hoc sit Pater; an verò Natura Divina, non demonstratur ratione naturali; deducitur tamen ratione theologica ex suppositis principiis de fide; siquidem cùm Natura Divina juxta principia de fide sit idem cum Personis Divinis, ut supra diximus; sicque ratione talis identitatis non possit esse productiva Personarum, juxta superiùs dicta, benè sequitur, solum Patrem esse primum producens improductum, idque ex ratione factâ *n. 48.*

SECTIO IV.

Vtrùm Ingenitum esse *dicatur de Essentia, Filio, & Spiritu Sancto?*

56. ADvertes primò, Essentiam Dei esse ingenitam sensu longè diverso dici à quibusdam Catholicis, quàm ab Arianis; hi enim contendebant, Essentiam Dei consistere in eo, quod sit Ingenitus, ita ut qui nosset esse Ingenitum, eo ipso Essentiam Dei penetrasset, ut refert, atque refutat D. Athan. *dialog. 1. de Trinit. contra Anomæum,* D. Basil. *lib. 1. contra Eunom.* & D. Nazianz. *orat. 32.*

57. Advertes secundò, sensum quæstionis hîc solùm esse: An *Ingenitum esse* conveniat Essentiæ, aut huic Deo, prout præscindit à Personis, idque tanquam negatio, vel privatio consecuta necessariò Essentiam? Pro quo. Advertes tertiò, *Ingenitum* etiam prout negat quamlibet processionem à quolibet principio dupliciter accipi: Primò cum positiva repugnantia procedendi: Secundò sine positiva repugnantia cum mera indifferentia. His positis.

58. Dico 1. Essentiæ Dei non convenit esse *Ingenitam* in eo sensu, quo Ariani dicebant, Essentiam Dei consistere in eo, quod sit *Ingenitus.* Est de Fide. Ita *P. Ruiz d 52. sect. 6. n. 3.* Probatur primò, quia esse *Ingenitum* formaliter dicit quid negativum; materialiter verò Paternitatem, in qua fundatur ipsa negatio; sed Essentia Dei, cùm sit ens reale, & positivum, non potest consistere in negativo; neque etiam in ipso positivo Paternitatis; alioqui Filius, & Spiritus Sanctus non haberent Essentiam Dei, quia non habent Paternitatem; ergo &c.

59. Probatur secundò, quia Essentia Dei convenit omnibus tribus Personis; sed esse *Ingenitum* est proprium solius Patris, ut supra diximus; ergo &c. Confirmatur ex D. Basil. lib. 4. contra Eunom. ibi: *Nec definitio igitur, nec proprium Dei est Ingenitum esse, non enim convertitur.* Et subdit rationem: *Nam*, inquit, *Filius, cùm sit Deus, Ingenitus non est*; ergo &c.

60. Dico 2. Esse *Ingenitum* sumptum cum positiva repugnantia procedendi ab alio, non convenit Essentiæ Divinæ, neque huic Deo, prout præscindit à Personis. Ita *P. Ruiz cit. n. 10.* Probatur, quia *Ingenitum* prout sic excludit à subjecto quamlibet processionem à principio, sive per productionem sui formaliter; sive per productionem alicujus suppositi, cui communicatur, & de quo essentialiter prædicatur; sic enim *Incorporeum*, prout est proprium Spiritûs, excludit corpus à quolibet supposito, de quo Spiritus essentialiter prædicatur; sed Deitas, sive Essentia Divina, sive hic Deus non est hoc modo Ingenitus; siquidem prædicatur essentialiter de Filio, qui est genitus, & non Ingenitus; & de Spiritu Sancto, qui non est Ingenitus, sed procedens; ergo &c.

61. Oppones 1. D. Athan. dialog. 1. de Trinit. contra Anomæum. *Pater*, inquit, *Filius, & Spiritus Sanctus Ingenita sunt Essentia.* Et D. Ephrem serm. de Pœnitent. *Unam*, dicit, *consubstantialis Trinitatis Naturam Ingenitam.* Et D. Basil. lib. 5. contra Eunom. *Ingeniti appellatio*, ait, *significat, quomodo se habeat substantia Dei, & quod nata non sit.* Et D. Hilar. lib. de Synodis frequenter dicit. *Innascibilem substantiam*: seu *Innascibilem Essentiam.* Idem habent D. Epiphan. *hæres. 76.* D Justin. *lib. 1. de natural. auscultat.* Et Concil. Toletan. 1 *in assert. fidei*, ubi anathematizat eum, *qui dixerit Deitatem nascibilem esse.*; ergo &c. Respondeo Sanctos Patres, & Concil. cit. dixisse Essentiam Divinam esse Ingenitam, & Innascibilem in eo sensu, quod effectorem non habeat.

62. Oppones 2. Illud dicitur Ingenitum, quod non procedit à principio, nec est productum; sed Essentia Divina, sive hic Deus, prout præscindit à Personis, non procedit à principio, neque est productus; ergo Ingenitus. Respondeo argumentum solùm probare, Essentiam Divinam, sive hunc Deum non habere causam efficientem; non tamen ei convenire esse Ingenitum in supposita acceptione, ut patet.

63. Dico 3. Esse *Ingenitum* sumptum sine positiva repugnantia, & cum mera indifferentia, convenit Essentiæ Divinæ, sive huic Deo, prout præscindit à Personis. Ita *P. Ruiz cit. n. 12.* Probatur, quia Ingenitum prout sic ratione sui neque postulat procedere, neque non procedere, sed est indifferens ad utramque proprietatem; sed Deitas, sive Essentia Divina, sive hic Deus ratione sui prout præscindit à Personis non postulat procedere, neque non procedere, sed est indifferens, ut nullo modo procedat, prout est in Patre, & ut aliquo modo procedat, prout est in Filio, & in Spiritu Sancto, quatenùs convenit Personis procedentibus, & illis communicatur; ergo de Essentia, sive de hoc Deo prout sic potest dici *Ingenitus.* Confirmatur, quia de animali prout sic sumpto, & abstracto cum indifferentia possumus dicere esse irrationale; siquidem animalitas, prout sic ratione sui, nec postulat esse rationalem, neque irrationalem, sed est indifferens ad utrumque; ergo &c.

64. Dico 4. Simpliciter loquendo, & absque aliquâ declaratione, non licet concedere Filium esse *Ingenitum.* Ita *D. Athan. lib. 2. de Personis, & lib. 5. de Trinit. D. Basil. lib. 2. contr. Eunom. D. Cyril. Alex. lib. 1. Thesaur. cap. 1. & 4. D. Fulgent. ad object. 5. Arianor.* & alii, quos citat, non tamen sequitur *P. Ruiz cit. sect. 7. n. 3.* Probatur primò, quia hoc nomen *Ingenitum* jam ex usu Ecclesiæ, & ex Patribus citatis receptum est tanquam proprium

solius

solius Patris, ut supra diximus, & ut negans quamlibet processionem à quolibet principio; ergo &c.

65. Probatur secundò ex D. Hilar. lib. 4. de Trinit. ubi de Filio. *Non Innascibilis*, inquit, *ne Patri adimat, quod Deus unus sit.* Et lib. 9. *Nativitas*, inquit, *non est consecuta, ut Innascibilis effecta sit.* Et Concil. Syrmicens. *can. 26.* anathematizat eum, qui *Innascibilem, & sine initio dicat Filium.* Idem habent Concil. Sardic. *in profess. Fidei.* & Toletan. 1. *in assert. Fidei*; ergo &c.

66. Objicies 1. cum Arianis: Aut plures sunt Ingeniti; aut unus: Si primum; ergo plures sunt Dii: Si secundum; ergo Filius non est Ingenitus, sed solus Pater; consequenterque solus Pater est Deus: Filius autem est creatura. Respondeo non Filium, sed solum Patrem esse Ingenitum, prout Ingenitus idem est, atque à nullo procedens; esse tamen tres Ingenitos, prout Ingenitus idem est, atque increatus, sive non factus; ex quo non sequitur, neque esse tres Deos; neque Filium esse creaturam, ut patet ex supra dictis.

67. Objicies 2. Genitum, & ingenitum differunt naturâ, nec sunt ejusdem substantiæ; sed Pater est Ingenitus; ergo etiam Filius; alioqui different naturâ, & substantiâ. Respondeo negando majorem, quæ absolutè est falsa; licet quodam modo sit vera, si sermo sit de Genito, & Ingenito quoad proprietates personales, quæ quasi specificè distinguuntur, in quo sensu locutus est D. Nazian. orat. 35. ad object. 7. *Quid per Ingenitum*, inquit, *& Genitum intelligis? Si ipsam Ingeniti, & Geniti proprietatem, non idem sunt: sin autem ea, quibus hæc insunt, quid vetat, quominùs idem sint?*

68. Dico 5. Spiritus Sanctus simpliciter loquendo non est Ingenitus. Ita *D. Nazian. orat. 50. D. Basil. lib. 3. contr. Eunom. D. Ambr. in symbol. Apost. cap. 3. D. Isidor. lib. 7. Etymolog. cap. 3. §. 2. D. Ansel. in Monolog. cap. 54.* & alii, quos citat & sequitur *P. Ruiz. d. 52. de Trinit. sect. 8, num. 7.* Probatur primò ex Concil. Nicæn. *in profess. fidei*, dicente *Spiritum Sanctum non Ingenitum, nec Genitum.* Concil. Toletan. 11. & Concil. Syrmicens. can. 19. *Si quis*, ait, *Spiritum sanctum Paraclitum dicens, Innascibilem Deum dicat, anathema sit.* Et D. Hilar. lib. de Synodis. *Impiissimum est*, inquit, *Innascibilem Deum eum dici, qui ad consolationem nostram sit missus à Filio.* Et D. Aug. serm. 38. de Tempore. *Spiritus Sanctus*, ait, *nec Ingenitus, nec Genitus alicubi dicitur*; ergo &c.

69. Probatur secundò ratione, quia hoc nomen *Ingenitum*, ut diximus, negat quamlibet processionem à quolibet principio; sed id solius Patris est proprium, ut diximus; nam Spiritus Sanctus est à Patre, & Filio; ergo &c.

70. Objicies 1. D. Athan. dialog. 1. de Trinit. *Spiritus Sanctus*, inquit, *non habet Patrem: ergo ipse est Ingenitus: Itaque ingenitum esse non est proprium Patris.* Idem ferè dicunt D. Nazian. *serm. de Epiphania.* D. Epiphan. *hæres. 76.* D. Ambr. *de Incarnatione cap. 9.* ergo &c. Respondeo D. Athan. & alios Patres dicentes. Spiritum Sanctum esse Ingenitum, solùm voluisse esse Increatum, sumpsisseque nomen *Ingenitum*, prout idem est, atque Increatum, sive non factum; non autem, prout idem est, atque à nullo procedens, in quo sensu solus Pater, & non Filius, neque Spiritus Sanctus dicitur Ingenitus.

71. Objicies 2. Omne, quod est, aut est genitum, aut Ingenitum; sed Spiritus Sanctus non est genitus; ergo Ingenitus. Respondeo negando majorem: *Ingenitum* enim non accipitur quasi contradictorium *geniti*, ita ut sit idem, quod non genitum, sed accipitur prout negat plus, quàm affirmat genitum, ut supra diximus; siquidem hoc affirmat solummodò generationem propriè dictam; *Ingenitum* autem accipitur prout negat quamlibet processionem, sicque solius Patris, & non Spiritûs Sancti est proprium.

SECTIO V.

Quid dicat Ingenitum, *seu Innascibile de formali; & quid de materiali?*

PRIMA sententia quorundam Antiquorum asserit, *Ingenitum*, sive Innascibile dicere de formali relationem positivam, quæ sit opposita relationi geniti; sicut inæquale, & dissimile dicunt positivas relationes oppositas æqualitati, & similitudini. Rejicitur primò cum *D. Bonav. in 1. dist. 28. q. 1.* & aliis communiter; quia sequeretur esse in Deo quinque Relationes; siquidem præter quatuor supra assignatas additur Relatio Innascibilitatis. Secundò, quia admissa Relatione Innascibilitatis, debet admitti quarta Persona, quam correlativè respiciat; sicut enim Pater non eandem Personam respicit Relatione Spiratoris, quam respicit Relatione Patris; ita etiam distinctam Personam deberet respicere ut est Innascibilis relatione Innascibilitatis, si hæc foret realis, & positiva. 72.

Tertiò, quia Relatio hæc Ingeniti, prout opponitur cuilibet processioni passivæ, (qualiter esset propria Patris) deberet habere pro termino *Ingenitorem* prout opponitur cuilibet productioni activæ; sed *Ingenitor* prout sic non est quid reale, sed merum figmentum, ad quod non potest terminari relatio aliqua realis, & positiva; ergo &c. Dicent Ingenitorem prout terminat Relationem Ingeniti, esse Filium, & Spiritum Sanctum non producentes Patrem. Sed contra, quia Filius, & Spiritus Sanctus non respiciunt realiter Patrem, nisi ut producti ab illo; quod autem illum non producant, non est aliquis respectus realis, sed mera negatio; alioqui deberet admitti sexta alia relatio realis communis Filio, & Spiritui Sancto, prout est Ingenitor Patris Ingeniti. 73.

Secunda sententia docet *Ingenitum*, sive Innascibile dicere de formali quid positivum, quod positivum explicat per universalem authoritatem, seu primitatem in originando, quam Pater habet supra cæteras Personas: aut per fontalem plenitudinem divinæ fœcunditatis. Rejicitur, quia sequeretur, Innascibilitatem formaliter comprehendere simul Paternitatem, & Spirationem activam; siquidem prima Persona per illas constituitur formaliter pincipium universale, & fontalis origo cujuslibet Personæ; sed hoc non est dicendum: tùm quia Innascibilitas est Notio distincta à Paternitate, & aliis Relationibus, ut diximus: tum etiam, quia Paternitas, & Spiratio activa non debent conflari in unam Relationem, cùm sint Relationes, & Notiones distinctæ; ergo &c. 74.

Tertia sententia, quam sequimur, affirmat, *Ingenitum*, seu Innascibile dicere de formali solam negationem. Ita *D. Thom. 1. p. q. 33. art. 4. ad 1. & q. 40. art. 3. ad 3. & in 1. dist. 28. q. 1. art. 1. & 2. Alexand. 1. p. q. 60. memb. 2. Albert. 1. p. q. 39. memb. 1. & 2.* 75.

1. & 2. art. 1. D. Bonav. in 1. dist. 26. art. unico q. 4. & dist. 28. art. unico. q. 1. & 2. Magist. in 1. dist. 28. & ibid. Richard. art 2. q. 1. & 2. Durand. q. 1. a. 1. Scot. q. 2. Gabr. q 1. Argent. q. 1. art. 1. Aureol. art. 1. Capreol. q. 1. Carthus. q. 1. Major. q. unica. Henricus 2. p. art. 55. q. 5. ad 4. & 5. & alii, quos citat, & sequitur *P. Ruiz. d. 53. de Trinit. sect. 2. n. 8.* tenent etiam *P. Soar. lib. 8. de Trinit. cap. 2. num. 6. P. Vasq. 1. p. d. 140. cap. 3. n. 11. P. Valent. 1 p. q. sua. 6. punct. 4. P. Arrub. d. 121. cap. 3. n. 14. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 1. n. 10. P. Præposit. 1. p. q. 33. art. 4. n. 19. P. Molin. 1. p. q. 33. art. 4. P. Alarcon. tr. 5. d. 7. cap. 1. n. 9. P. Compton. tom. 1. d. 63. sect. 2. n. 4. P. Granad. 1. p. tract. 7. d. 2. n. 5. P. Amicus d. 25. d. 51. P. Martin. d. 28. sect. 2. n. 12. P. Rhodez d. 6. q. 3. sect. 1.* & alii.

76. Probatur primò authoritatate Patrum, qui *Ingenitum*, sive Innascibile per negationem explicant, tanquam per rationem formalem, sic explicant *D. Nazian. orat. 32. & 35. D. Athan. Dialog. 2. de Trinit. contr. Anomæum. D. Basil. lib. 1. contr. Eunom. & lib. 2. & 3. sect. 2. D. Epiphan. hæres. 76. D. Cyril. Alex. lib. 1. Thesaur. cap. 2. & 3. & sæpè alibi. D. Damascen. lib. 2. de fide. & D. Aug. lib. 5. de Trinit. cap. 3. 5. & 6.* ibi: *Cùm verò Ingenitus dicitur Pater, non quid sit, sed quid non sit, dicitur.* Idem habet Concil. Toletan. 11. *in profess. fidei: Patrem*, ait, *non genitum, non creatum, sed Ingenitum profitemur, ipse enim à nullo originem ducit*; ergo &c.

77. Probatur secundò rationibus: Prima ratio est, quia nihil positivum potest assignari, quod sit ratio formalis *Ingeniti*, seu Innascibilis, ut patet ex impugnatione aliarum Sententiarum; ergo &c.

78. Secunda ratio est, quia nominibus Dei nihil positivum significatur, nisi substantia, aut relatio; sed nomen *Ingenitum*, prout est proprium Patris non significat substantiam; alioqui aliqua substantia esset propria solius Patris, quæ non esset communis Filio, & Spiritui Sancto: non significat relationem: aut enim hæc esset distincta à quatuor assignatis, quod implicat, ut supra diximus: aut esset ipsa Paternitas sola; aut Paternitas ipsa simul cum spiratione activa, quod etiam implicat; siquidem cùm Innascibilitas sit diversa Notio ab illis, etiam diversum debet habere significatum formale; ergo &c.

79. Tertia ratio est, quia in eo distinguitur nomen negativum à positivo, quod illud dicit formaliter negationem, & non ita positivum; sed *Ingenitum* sive Innascibile est nomen negativum; siquidem particula *in* denotat carentiam nascibilitatis, cui opponitur Innascibile; ergo &c. Confirmatur, quia Innascibilitas, & nascibilitas opponuntur contradictoriè; sed nascibilitas importat aliquid positivum, ut patet; ergo Innascibilitas importabit quid negativum.

80. Argues 1. ex D. Aug *lib 5. de Trinit. cap. 7.* ibi. *Non ergo*, inquit, *receditur à relativo prædicamento, cùm Ingenitus dicitur*; ergo ex mente D. Aug. *Ingenitum* dicit positivum relationis. Respondeo primò sensum D. Aug. esse, cùm dicimus Ingenitum, non recedi à prædicamento Relationis, aut negando, aut affirmando; dicendo enim *genitum* relationem affirmamus; dicendo autem *Ingenitum*, relationem negamus. Respondeo secundò D. Aug. loqui de significato materiali *Ingeniti*, quod est Paternitas, ratione cujus Pater est Ingenitus radicaliter.

81. Argues 2. Ita se habet Paternitas, & Innascibilitas in Patre, sicut se habet Filiatio, & nascibilitas in Filio; sed hæ important rationem positivam in Filio; ergo etiam illæ in Patre. Respondeo negando majorem: Filiatio enim, & nascibilitas in Filio important rationem positivam, quia sunt ipsamet relatio Filii, quæ est positiva: at verò Paternitas, & Innascibilitas, cùm sint diversæ Notiones in Patre, diversum habent significatum formale; sicque illa positivum, hæc autem negativum habet significatum formale.

Argues 3. Innascibilitas dicit dignitatem primæ Personæ, cùm sit illius Notio, ut supra diximus, ad quod requiritur, quod dicat dignitatem personæ; sed dignitas est aliquid positivum; ergo &c. Respondeo primò, dignitatem aliquando dicere aliquid positivum, aliquando solùm negativum, & ita dicit Innascibilitas, quæ licet solam negationem dicat, adhuc est dignitas, & perfectio Personæ; siquidem non esse ab alio ullo modo, etiam sistendo in ipsa negatione, dignitas & perfectio est, ut supra diximus *d. 5. n. 283.* 82.

Respondeo secundò, Innascibilitatem dicere dignitatem materialiter, & secundariò; sic enim dicit Paternitatem: non autem formaliter, & primariò; sic enim dicit negationem. Respondeo tertiò, Innascibilitatem dicere dignitatem suppositivè; non autem significativè: aliquando enim aliud est, quod significatur formaliter; & aliud, pro quo supponitur: undè potest negatio significari formaliter, & tamen supponere pro positivo; sic enim quando dividimus animal in rationale, & irrationale, irrationale formaliter importat negationem; supponit tamen pro differentia positiva. 83.

Argues 4. Esse *à se*, esse *Infinitum*, & esse *Immensum* dicit de formali aliquid positivum; ergo etiam sic dicet esse Innascibile. Respondeo primò esse à se dicere quid positivum, quia non est nomen negativum, sicut est Innascibile: si tamen explicetur per hoc, quod est non esse ab alio, tunc significatur ut formaliter negativum, *licet* supponat pro positivo. De Infinitate, & Immensitate eodem modo philosophantur plures, atque de Innascibilitate. Neque obstat, quod Infinitas, & Immensitas sint Attributa positiva; hoc enim verum est sumptâ Infinitate, & Immensitate pro materiali, pro quo supponunt, non autem pro formali. 84.

Respondeo secundò negando consequentiam; diversa ratio est, quia *Infinitum*, & *Immensum* importat negationem negationis, quod æquipollet affirmationi, ideoque dicit positivum; nam esse finitum (idemque dicendum de Immensitate) dicit negationem ulterioris tendentiæ; ergo Infinitum ex opposito dicet formaliter ulteriorem, & ulteriorem tendentiam perfectionis sine termino; at verò *Innascibilitas* dicit simplicem negationem, quia opponitur processioni, quæ est aliquid positivum per eam negatum, sicque solùm importat negationem de formali. Idem dicendum de *Incorporeo*, quod dicit formaliter simplicem negationem corporis: & de *Indivisibili*, quod dicit formaliter negationem divisibilitatis positivæ. 85.

Instabis: Innascibilitas, sive non esse ab alio simpliciter, idem est, atque esse à se simpliciter; sed esse à se dicit quid positivum; ergo etiam sic dicet non esse ab alio, sive esse Innascibile. Respondeo distinguendo majorem: idem est, atque esse à se secundùm significatum materiale; concedo majorem: secundùm formale; nego majorem: sic enim Innascibile dicit quid positivum, & esse à se dicit positivum. 86.

Argues 5. *Ingenitum*, sive *Innascibilitas* dicitur à multis Patribus modus substantiæ, sive existendi, sive 87.

sive modus, quo Deus est, ut patet ex D. Justin. *in exposit. fidei*, ibi: *Si verò*, inquit, *Ingeniti vocabulum consideres, substistentiæ modum significare id invenies.* Idem habent *D. Basil. lib. 3. contr. Eunom. sect. 2. D. Greg. Nyssen. lib. ad Ablabium. D. Cyril. lib. 1. Thesaur. cap. 3. & D. Damascen. lib. 1. fidei cap. 9.* sed modus substantiæ, aut existentiæ realis, non potest non esse realis, & positivus; ergo &c.

88. Respondeo primò, nomina multoties supponi, non pro suo significato formali negativo, sed pro materiali fundamento, à quo procedit negatio: sic densiores nubes appellantur tenebræ; & sic citati Patres *Ingenitum*, sive Innascibilitatem supposuerunt pro illius significato materiali, nempè pro Paternitate, quæ est realis, & positiva. Secundò vocabulum *modus* accipi ibi à Patribus analogicè, prout dicitur de modo positivo, & negativo, ut expressit *D. Basil. lib. 5. contr. Eunom. & D. Cyril.* loco cit. ibi: *Non est*, inquit, *Ingenitum substantia, sed substantiam, de qua dicitur, non esse tali modo, significat.*

89. Argues 6. Sancti Patres aliquando nomine *Ingeniti*, & Innascibilitatis intelligunt realem proprietatem, ut intellexerunt D. Nazianz. D Athan. D. Damascen. D. Cyril. & alii apud P. Ruiz cit. ergo &c. Respondeo hos, & similes Patres supposuisse *Ingenitum*, & Innascibile pro suo significato materiali; non autem pro formali, quod dicunt, esse quid negativum, ut patet ex supra dictis.

90. Argues 7. Quidquid Deo convenit, aut est ad se ipsum, aut ad aliquid; sed esse *Ingenitum* non est ad se ipsum esse, ut ait D. Aug. *lib. 5. de Trinit. cap. 7.* ibi: *Cùm dicitur Ingenitus, non ad se ipsum dicitur*; ergo est ad aliquid; consequenterque relativum, & positivum. Respondeo D. August. cit. *cap. 6.* dixisse *Ingenitum* dicere formaliter negationem, ut diximus *num. 76.* quod hîc non negat, licet dicat *Ingenitum* esse ad aliquid; aut enim loquitur de *Ingenito*, sive *Innascibili* sumpto pro materiali; aut si pro formali, loquitur reductitè, quatenùs omnis negatio ex communi Philosophorum reducitur ad prædicamentum, in quo ponitur fundamentum in quo fundatur, & affirmatio, quam excludit.

91. Argues 8. Omnis proprietas ponit aliquid in eo, cujus est proprietas; sed *Ingenitum*, sive Innascibile est proprietas Patris, ut supra diximus; ergo aliquid positivum ponit in Patre. Respondeo primò distinguendo majorem: ponit aliquid, sive positivum, sive negativum; concedo majorem: semper positivum; nego majorem: si enim proprietas est positiva, ponit aliquid positivum: si autem negativa, ponit aliquid negativum, ut ponit *non lapis* in homine, & sic ponit *Ingenitum* in Patre.

92. Respondeo secundò data majori, & minori, distinguendo consequens: aliquid positivum ponit in Patre ratione sui significati materialis; concedo consequentiam: sic enim ponit Paternitatem, quæ est positiva, & realis: ratione sui significati formalis; nego consequentiam: sic enim solam dicit negationem, ut diximus.

93. Argues 9. Si *Ingenitum* solam dicit negationem, sequeretur chymæram esse ingenitam; siquidem à nullo principio potest procedere; consequenterque esse Ingenitum non erit proprium solius Patris; sed hoc non est dicendum; ergo neque illud, ex quo sequitur. Respondeo primò negando sequelam; neque enim *Ingenitum* dicit meram negationem, sicut dicit chymæra, sed connotat aptitudinem procedendi à principio secundùm communem rationem Personæ Divinæ, ideoque est privatio, ut infra dicemus; juxtà quam proprietatem repugnat chymæræ dici Ingenitam.

Respondeo secundò negando sequelam quoad ultimam partem; *Ingenitum* enim ex opposita omninò ratione convenit Æterno Patri, & Chymæræ, sive impossibilibus; nam chymæræ, sive impossibilibus convenit ob summam eorum imperfectionem; cùm enim sint essentialiter non entia, non possunt esse capacia alicujus perfectionis, nec quidem per passivam productionem, & communicationem, sicq; dicuntur Ingenita, sive non posse procedere ab alio ob suam summâ imperfectionem: at verò Pater Æternus dicitur *Ingenitus* ob suam summam perfectionem; cùm enim quidditativè sit ens à se, & per omnimodam improductionem, & incommunicationem habeat omnia à se, non est capax ullius productionis, aut communicationis ab alio. Undè Pater Æternus dicitur *Ingenitus* ratione fundamenti positivi essentialiter includentis omnem perfectionem à se: impossibilia autem ratione fundamenti negativi essentialiter excludentis omnem cápacitatem participandi ullam perfectionem, etiam per communicationem ab alio. 94.

SECTIO VI.

Quid sit hoc formale, quod dicit Ingenitum: & in quo fundetur?

Difficultas 1. Utrùm *Ingenitum*, sive Innascibilitas in Patre sit mera negatio; an privatio, saltem minùs propria? Hoc secundum. Ita *P. Soar. lib. 8. de Trinit. cap. 2. n. 7. P. Ruiz d. 53. de Trinit. sect. 3. num. 4. P. Amicus d. 25. n. 65. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 1. n. 10.* & alii supra citati. Probatur primò, quia est negatio in subjecto apto, saltem genericè ad habendam formam; siquidem cùm aliæ Personæ Divinæ producantur, licet productio repugnet tali Personæ in individuo, ut ita dicam, nempè Patri, debetur tamen Filio, & Spiritui Sancto, qui sunt Personæ ejusdem ordinis cum Patre; sicque convenit Patri saltem genericè ratione aliarum Personarum; sed hoc satis est ad rationem privationis, saltem minùs propriæ, ut patet in carentia visionis, quæ reperitur in talpa, & dicitur prout sic privatio, licet non sit carentia formæ in subjecto apto in individuo, sed solùm in specie, aut in genere, quatenùs animalia ejusdem generis cum illâ visionem postulant; ego &c. 95.

Probatur secundò, quia si *Ingenitum* diceret de formali puram negationem, non foret proprium solius Patris; siquidem chymæra, & alia figmenta impossibilia dicuntur simpliciter ingenita, & innascibilia, quia à nullo possunt produci; sed *Ingenitum* est proprium solius Æterni Patris; ergo debet sumi prout dicit privationem, & non meram negationem. Confirmatur primò ex D. Nazianz. *orat. 35.* ibi: *Ingenitum*, inquit, *& genitum inter se opponuntur, ut habitus, & privatio.* Secundò, quia nisi Filius, & Spiritus Sanctus haberent eam formam, seu habitum, quem formaliter excludit *Ingenitum* ut privatio, sequeretur *Ingenitum* non esse Notionem, neque proprietatem distinguentem Patrem ab illis; cùm tamen Pater ideò dicatur *Ingenitus*, ut denotetur, ejus Personæ repugnare 96.

processionem passivam, quam habent aliæ Personæ Divinæ, & hac ratione ab illis distinguatur; ergo &c.

97. Objicies 1. Omnis privatio, cùm sit carentia formæ debitæ subjecto, involvit imperfectionem in ipso subjecto, quatenùs caret tali forma sibi debita; sed in Personis Divinis non est admittenda imperfectio; ergo neque ratio privationis. Respondeo majorem esse veram de privatione propria, quæ est carentia formæ debitæ eidem subjecto in individuo, quod illa caret; non autem de impropria, quæ solùm privat formâ debitâ alteri subjecto ejusdem generis, ut se habet Innascibilitas, quæ solùm privat Patrem processione debita aliis Personis, non sibi.

98. Objicies 2. D. Justin. *lib. 1. de Natural. auscult.* in confutatione dogmatum Aristotelis: *Ingenitum*, inquit, *in generalibus quidem privationem significat, in quæ cadit generatio; in æternis autem generationem omninò negat præteritam æquè, ac futuram*: ex quibus verbis constat, *Ingenitum* dicere de formali puram negationem. Respondeo D. Justin. eo loco disputare cõtra Philosophos ethnicos, quibus tunc non expediebat ostendere, quid de ratione privationis participaret *Ingenitum* in divinis, sed quod generatio, qualem cognoverunt Philosophi, repugnaret rebus æternis.

99. Difficultas 2. Utrùm hæc privatio, quam dicit *Ingenitum*, sive Innascibile, fundetur proximè, & immediatè in Paternitate? Affirmativè. Ita *P. Soar. lib. 8. de Trinit. cap. 2. n. 9. cum D. Thom. 1. p. q. 33. art. 4. P. Ruiz d. 53. sect. 5. P. Arrub. d. 121. cap. 5. num. 19. P. Amicus d. 25. n. 57.* & alii. Probatur primò, quia *Ingenitum*, sive Innascibilitas, cùm sit negatio privativa, ut diximus, debet fundari in aliquo positivo; sed non apparet in Patre aliquod positivum, in quo possit fundari, nisi Paternitas; ergo &c.

100. Probatur secundò, quia *Innascibilitas* est negatio propria solius Patris; ergo debet fundari in aliquo positivo, quod sit proprium solius Patris; sed sola Paternitas est illius propria; Essentia enim est communis omnibus Personis; ergo in sola Paternitate immediatè fundatur; cùm in Patre nihil detur positivum præter Essentiam, & Paternitatem.

101. Probatur tertiò, quia cùm *Innascibilitas* sit negatio, & ut talis debeat fundari in aliquo positivo, aut hoc positivum esset ipsa Essentia Divina, ut ait Henric. *p. 2. sum. art. 57. q. 1.* aut ratio patriarchalis dignitatis, seu primi principii, ut dixerunt Alexand. *1. p. q. 69. memb. 2.* & Albert. *1. p. q. 39. memb. 1.* aut ratio formalis plenitudinis, ut docuit D. Bonav. *in 1. dist. 28. art. unico q. 1. & 2.* aut ratio Authoris, principii universalis, seu primi, ut tenuit Durand. *in 1. dist. 28. q. 1. art. 2. n. 9.* aut Primitas ad omnem emanationem, ut dixit Richard. *in 1. dist. 28. art. 2. q. 1. & 2.* sed in nulla ex his formalitatibus fundatur immediatè Innascibilitas; ergo &c.

102. Probatur Minor, quia omnes assignatæ formalitates (de Essentia enim jam constat *n. 100.*) non addunt in Patre præter rationem principii productivi, nisi solam negationem procedendi ab alio; non enim assignabilis est alia ratio, quam illæ addere possint; sed negatio procedendi ab alio nequit fundare rationem *Ingeniti*; siquidem cùm negatio procedendi ab alio sit ipsamet negatio, quam formaliter dicit *Ingenitum*, esset fundamentum sui ipsius, quod non est dicendum; ergo in sola Paternitate fundatur, cùm aliud non appareat.

Oppones 1. Ex D. Epiphan. *hæres. 76.* Pater est *Ingenitus, eo quòd ipsa per se ingenita Natura est*; ergo Natura, & non Paternitas fundat privationem, quam dicit *Ingenitum*. Respondeo negando consequentiam; nam D. Epiphan. solùm voluit docere, rationem fundandi esse de quidditate intrinseca Patris, propter quam est Persona Ingenita. 103.

Oppones 2. Ex D. August. *lib. 5. de Trinit. cap. 6.* ibi: *Non hoc est dicere Ingenitum, quod est Patrem dicere: quia & si Filium non genuisset, nihil prohiberet eum dicere Ingenitum.* Et infrà: *Nec ideò quisque pater, quia ingenitus, nec ingenitus ideo, quia pater.* Ex quibus constat: primò, negationem ingeniti posse esse sine Paternitate; & è contra: secundò, Paternitatem non esse rationem, propter quam sit Ingenitus; ergo Paternitas non est fundamentum immediatum negationis Ingeniti. 104.

Respondeo cum *P. Ruiz cit. sect. 5. n. 18.* D. August. locis citatis solùm probare, Paternitatem, in quantùm est productiva alterius Personæ, & prout explicitè, & formaliter refertur ad Personam productam, non esse immediatam rationem fundandi privationem, de qua loquimur; sed solùm illam fundare quatenùs prima personalitas est, & prima Hypostasis, de quo infrà. Undè D. August. primo loco supponit, quod Pater esset Persona, licet non genuisset, ideoque dicit, etiam si non genuisset, neque haberet Filium, ac ideò non esset Pater, adhuc fore Ingenitum, quia adhuc foret Persona Divina, ac si Deus esset unica Persona. In secundo autem loco loquitur de explicito conceptu Paternitatis, sub quo Paternitas non est fundamentum immediatum negationis Ingeniti, ut infrà dicemus.

Oppones 3. Si Paternitas fundaret negationem *Innascibilitatis*, hæc esset illâ posterior; siquidem Paternitas esset illius fundamentum; *omne* autem fundamentum est prius re fundatâ; sed hoc est falsum; siquidem Paternitas, & Filiatio sunt simul, utpotè correlativæ; Innascibilitas autem non est posterior Filiatione; sicque neque Paternitate; ergo &c. Respondeo Innascibilitatem esse posteriorem Paternitate sub conceptu expresso Hypostasis, sub qua ratione est illius fundamentum, qui conceptus non est simul Filiatione, sed prior illâ, sicut etiam est prior ipsâ Paternitate, quatenùs explicitè respicit Filium. De hoc tamen infrà. 105.

Oppones 4. Relationes positivæ in Deo ideò sunt reales, quia ex natura rei fundantur in Essentia Divina; ergo etiam Relatio negativa (sic enim appellat Innascibilitatem Henricus supra cit.) ex natura rei fundabitur in Essentia Divina; sicut enim ex natura Essentiæ Divinæ est, quod in aliqua Persona sit ratio, & principium *quo* producendi aliam; sic etiam in aliqua Persona erit ratio, ut illa Persona non producatur ab alia; consequenterque erit fundamentum negationis producibilitatis. Respondeo argumentum ad plurimum probare, Essentiam Divinam fundare Innascibilitatem remotè; non autem proximè; sic enim solùm dicimus fundari in Paternitate. De hoc tamen infrà. 106.

Difficultas 3. sub qua ratione Paternitas sit immediatum, & proximum fundamentum Innascibilitatis? Advertes, Paternitatem, licet à parte rei sit una, & eadem entitas in Patre, posse tamen quoad nos sub triplici conceptu considerari, prout supra diximus, nempè sub conceptu Originis, Relationis, & Hypostasis, sive subsistentiæ; 107.

sub

sub quo igitur ex his conceptibus fundet immediatè Innascibilitatem, est præsens difficultas: pro qua:

109. Dico 1. Innascibilitas à parte rei fundatur in Paternitate secundùm omne, quod Paternitas includit à parte rei. Probatur, quia Innascibilitas, cùm sit negatio realis, & à parte rei, debet à parte rei fundari in Paternitate, prout est à parte rei; sed Paternitas à parte rei includit non solùm rationem Hypostasis, sed etiam Originis, & Relationis; ergo prout sic à parte rei est fundamentum Innascibilitatis.

110. Dico 2. Paternitas, si sumatur quoad nos, solùm sub conceptu primæ Hypostasis est immediatum, & proximum fundamentum Innascibilitatis. Ita *P. Ruiz de 53. de Trinit. sect. 5. P. Amicus d. 25. n. 57.* & videntur tenere *P. Soa. lib. 8. de Trinit. cap. 2. n. 9. P. Granad. tract. 8. d. 4. n. 4. P. Præposit. 1. p. q. 33. a. 4. n. 20.* & alii, licet non expressis verbis. Probatur primò, quia Pater non ideò est Innascibilis, quia Pater, ut patet ex supra dictis; siquidem talis poterat esse respectu Filii, & tamen esse ab alio; & poterat non esse ab alio, & tamen Filium non generare, juxta illud D. Aug. lib. 5. de Trinit. cap. 6. ibi: *Nec ideò quisque Pater, quia Ingenitus; nec Ingenitus ideo, quia Pater*; ergo ideò est Innascibilis, quia taliter Pater, id est, quia constitutus Paternitate sub conceptu primæ Hypostasis; ergo Paternitas sub hoc conceptu primæ Hypostasis est ratio fundans Innascibilitatem. Secundò, nam ex eo, quod Pater habeat Hypostasim primam simpliciter, sequitur immediatè non esse ab alio priori, seu esse simpliciter Innascibilem; implicat enim habere primam Hypostasim, & esse ab alio priori; esset enim, & non esset prima Hypostasis, ut patet; ergo Innascibilitas fundatur immediatè in ratione primæ Hypostasis.

111. Objicies 1. Ratio primæ Hypostasis coincidit cum ratione primi principii, seu fontalis originis aliarum Personarum; sed Innascibilitas non fundatur immediatè in ratione primi principii, seu fontalis originis aliarum Personarum; siquidem si per impossibile Pater alias Personas non produceret, adhuc posset esse innascibilis; ergo neque fundabitur immediatè in ratione primæ Hypostasis. Resp. primò negando majorem; ratio enim primæ Hypostasis non sumitur in ordine ad aliquam Personam posteriorem, cujus sit primum principium, & fontalis origo, sed in ordine ad aliam priorem, à quâ procedat; sic rationes illæ, licet in prima Hypostasi sint idem formaliter confusè, distinguuntur tamen, saltem secundùm expressum, & ut sic dicimus Hypostasim fundare Innascibilitatem. Secundò, si Pater per impossibile non produceret alias Personas, non futuram eandem Paternitatem; sicut neque eandem Innascibilitatem.

112. Objicies 2. Paternitas etiam sumpta sub ratione primæ Hypostasis, est quid relativum; ergo adhuc ut Relatio est fundamentum immediatum Innascibilitatis. Respondeo esse quid relativum formaliter confusè, non tamen formaliter expressè; sic enim est quid absolutum, sub qua expressione dicimus esse rationem formalem fundandi Innascibilitatē, præscindendo à formalitate Relationis, & Originis, licet in illis etiam fundetur confusè, quod non negamus, ideò enim diximus à parte rei fundari in Paternitate secundùm omne, quod includit.

113. Inferes: Ergo admittitur in Persona Patris aliqua perfectio constitutiva illius, quæ sit absoluta, & aliis Personis non communicabilis. Respondeo cum P. Amico cit. *n. 67.* non repugnare admittere in Personis Divinis aliquam rationem absolutam partialem & incompletam; sic enim in illis admittimus rationem entis, substantiæ, & formæ hypostaticæ, qui conceptus formaliter sunt absoluti; siquidem cùm Personalitates Divinæ sint perfectiones reales, & substantiales, necessariò includunt reales conceptus entis, substantiæ, & formæ hypostaticæ. Undè solùm repugnat concipere hujusmodi formalitates ut absolutas sub ultimo, & quasi differentiali conceptu constitutivo Personæ; & sic non concipimus Paternitatem, quando illam concipimus sub conceptu expresso primæ Hypostasis, sed ab illo ultimo conceptu, & differentiali, per quem ultimò perfectè constituitur Persona Patris, præscindimus; cùm constitutio Personæ Divinæ sit hypostaticè incommunicabilis.

114. Objicies 3. Natura Divina est prima radix, ratione cujus ipsa Paternitas sub ratione primæ Hypostasis exigit essentialiter primò terminare Naturam; siquidem cùm sit proprietas Naturæ substantialis, ab illa habet, quod sit talis, vel talis essentiæ, & exigentiæ; ergo ipsa Natura, & non Paternitas sub ratione primæ Hypostasis, est prima radix, & fundamentum Innascibilitatis. Resp. argumentum solùm probare, Naturam divinam esse radicem & fundamentum Innascibilitatis remotè, & mediatè; non autem proximè & immediatè; sic enim est sola Paternitas sub conceptu primæ Hypostasis, sive subsistentiæ primò, & à se terminantis Naturam.

115. Difficultas 4. Utrùm Paternitas sit prior Innascibilitate? Dico 1. Si Paternitas sumatur quoad nos inadæquatè sub solo conceptu primæ Hypostasis, est prior Innascibilitate. Ita *P. Soar. lib. 8. de Trinit. cap. 1. n. 1. P. Amicus d. 25. n. 64.* Probatur, quia omne fundamentum est prius forma fundata in illo; sed Paternitas sub conceptu expresso primæ Hypostasis est proximum & immediatum fundamentum Innascibilitatis; ergo est prior prout sic, quàm Innascibilitas.

116. Dico 2. Si Paternitas sumatur sub conceptu etiam inadæquato Originis, aut Relationis, est posterior Innascibilitate. Probatur, quia expressio Originis, aut Relationis advenit Paternitati sub ratione primæ Hypostasis jam in tali ratione constitutæ; sed talis constituitur, & denominatur formaliter per Innascibilitatem; ergo sicut ratio Originis, aut Relationis supponunt rationem primæ Hypostasis; ita etiam supponunt Innascibilitatem.

117. Objicies contra primam conclusionem: Priùs est, Patrem non esse ab alio, sive esse à se simpliciter, quàm esse ad alium, nempè ad Filium; sed per Innascibilitatem habet non esse ab alio, & per Paternitatem est ad Filium; ergo Paternitas est posterior Innascibilitate. Respondeo argumentum solùm probare Innascibilitatem esse priorem Paternitate sub conceptu expresso Relationis, aut Originis, ut diximus in secunda conclusione; non tamen esse priorem Paternitate sub conceptu primæ Hypostasis, quod in prima conclusione negavimus.

118. Quærendum hîc erat: Utrùm, & quomodo Pater sit principium totius Deitatis? Principium, & Author Filii? Principium, & Fons totius Trinitatis? An Filius possit dici principium Spiritûs Sancti? An Pater possit dici causa Filii: & Pater, ac Filius causa Spiritûs Sancti? An Filius, & Spiritus Sanctus possint dici principiati, & causati? Quia tamen de his, aliisque similibus jam supra diximus

d. 3. sect. 11. per totam, ideò hîc de illis nihil dicendum, ex dictis enim loco citato constat.

119. Primò, Patrem dici posse *Principium*, & *Authorem* Filii; & Filium posse etiam dici Principium Spiritûs Sancti; non posse tamen dici *Causas*; præsertim inter Latinos; quidquid sit inter Græcos, qui nomine *Causæ* significant principium. Secundò, Personas productas posse dici *principiatas*, & habere principium conferens illis esse: non tamen absolutè habere *principium*, aut *initium*; siquidem hujusmodi locutiones absolutè prolatæ significant principium, aut initium durationis, quod dici non potest de Personis Divinis; cùm omnes sint ab æterno.

120. Tertiò, Patrem posse etiam dici *Principium*, & *Fons* totius Divinitatis, siquidem Pater est principium totius communicationis possibilis divinitatis, nempè Filio, & Spiritui Sancto: & est principium Personarum productarum, quæ totam divinitatem includunt. Non tamen ita potest dici de Filio, licet simul cum Patre communicet divinitatem Spiritui Sancto: tùm quia est contra modum loquendi Conciliorum, & Sanctorum Patrum, à quo recedere non licet; solùm autem ita loquuntur de Patre: tùm etiam, quia esse *Principium*, & *Fons* totius Divinitatis, est esse principium communicandi Divinitatem omnibus Personis, & omni modo possibili communicationis, quod solus habet Pater, & non Filius, qui solùm cum Patre communicat divinitatem Spiritui Sancto: tùm denique quia solus Pater est simpliciter primum *principium*, & *fons* Deitatis, utpotè qui solus illam non accipit ab alia Persona.

121. Quartò, Patrem posse etiam dici *Principium*, & *Fontem* totius Trinitatis; siquidem omnis multiplicatio Personarum productarum est à Patre. Neque ex hoc sequitur, Patrem dicendum etiam esse principium sui ipsius, quatenùs etiam ipse in Trinitate includitur; nam Adamus dicitur principium totius generis humani, in quo includitur, non tamen sui ipsius. Unde dici *Principium* totius Trinitatis significat, Patrem esse principium omnium divinarum Personarum producibilium, quod est verum: sicut quando dicitur principium totius Deitatis, significatur, esse principium totius communicabilitatis possibilis Naturæ Divinæ. Vide de his *P. Soar. lib. 8. de Trinit. cap. 3. P. Amicum d. 25. sect. 1. & P. Ruiz. de Trinit. d. 48. 49. & 50.* ubi latiùs de hac re.

DISPUTATIO VII.

De Persona Filii.

SECTIO I.

Vtrùm secunda Persona propriè sit Filius?

1. DIFFICULTAS 1. Utrùm processio Verbi Divini sit propriè generatio? Affirmativè. Est de Fide. Ita omnes Doctores Catholici. Probatur primò authoritate Sacræ Scripturæ Psal. 109. ibi: *Ex utero ante Luciferum genui te.* Et ad Hebr. 1. *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Et Isai. 53. ibi: *Generationem ejus quis enarrabit.* Et Joan. 1. *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti à Patre* Et Proverb. 8. ubi Sapientia Increata se ipsam ita manifestat: *Nondum erant abyssi, & ego jam concepta eram.* Et Ecclesiast. 24. *Ego ex ore Altissimi prodivi primogenita ante omnem creaturam.* Et sæpè alibi.

2. Probatur secundò authoritate Conciliorum, & Sanctorum Patrum. Concil. Nicæn. in Symbol. ibi: *Genitum non factum.* Idem definitur in Concil. Constant. 1. Ephesin. 1. Toletan. 1. & 11. In Symbol. D. Athan. *Filius à Patre solo est non factus, nec creatus, sed genitus.* Et D. Fulgent. ad 2. object. Arianor. *Quis*, inquit, *Filium dicat, & genitum nesciat? Quis Patrem valeat credere, quem non consideret genuisse?* Et D. Basil. homil. 28. contra Sabellian. *Ex Patre Filius*, ait, *non mandato factus, sed ex illius naturâ genitus est.* Et D. Epiphan. hæres 62. ibi: *Perfectus existens Pater in substantia, & Filius perfectus existens semper in substantia, ex Patre in veritate genitus, Filius genuinus.* Idem habent omnes alii Patres, quorum plures adducit *P. Ruiz. d. 4. de Trinit. sect. 1. & 2.*

3. Probatur tertiò ratione, quia secunda Persona procedit per originem, & est vivens à vivente juxta illud Joan. 5. 26. *Sicut Pater habet vitam in semet ipso, ita dedit Filio habere vitam*: Est etiam à principio conjuncto, quia Pater communicat Verbo, non partem suæ substantiæ à se divisæ, ut fit in creatis, sed totam & indistinctam suam substantiam: deindè est in similitudinem, imò in identitatem Naturæ; sed hæc constituunt veram, & propriam generationem, ut ex dicendis constabit; ergo &c.

4. Objicies 1. Ex D. Basil. *lib. 2. contr. Eunom.* Verbum Dei non debet dici *genitura*; ergo neque *genitum.* Respondeo negando consequentiam; nam *genitura* dicit rem imperfectam, qualis est fœtus abortivus: Undè nihil mirum, quod non dicatur de Verbo; de quo tamen propriè dicitur genitum, non solùm de præterito, sed etiam de præsenti, ut infrà dicemus.

5. Objicies 2. Ex eodem D. Basil. lib. 5. *contr. Eunom.* generatio ex humanis transfertur in Deum; ergo generatio Verbi non est propria generatio. Antecedens patet ex cit. loco D. Basil. *Nec Filius*, inquit, *nec generatio Deitatis proprium est, sed ex humana generatione adductum*; ergo &c. Respondeo ex his solùm sequi, generationem non esse solius Verbi, sed dari etiam in humanis; non autem sequi, generationem Verbi non esse propriam, & veram generationem, ut fatetur idem D. Basil. loco cit. qui post pauca subdit: *Generat Deus*, ait, *non ut homo: generat autem verè, & edit Verbum verè.*

6. Objicies 3. Si datur verus Filius Dei à Deo verè genitus; aut hic antecessit suam generationem; aut non: Si primum; aut illam antecessit actu; & hoc non; alioqui priùs esset Filius, quàm genitus: aut illam antecessit potentiâ; & hoc etiam non; siquidem in Deo *ad intra* non potest dari potentia reducibilis ad actum: Si secundum, erit quid creatum, & factum ex nihilo, quod neque est Deus, neque Filius Dei, ut intendebant Ariani; ergo &c. Respondeo Arianos in hoc esse delusos, quod nomine antecessionis intelligebant prioritatem durationis, cùm tamen in Mysterio Trinitatis nulla sit prioritas, aut posterioritas durationis, sed solius originis, quæ solùm importat processionem unius ab alio, & stare potest cum coexistentiâ,

stentiâ, & necessitate in omni priori. Undè Filius secundùm ordinem originis antecedit suam generationem actu quoad Naturam ; potentiâ verò quoad Personalitatem, quæ neque unquam excluſit actum, neque est per receptionem, sed per identitatem Naturæ.

7. Objicies 4. Aut illa generatio est præsens ; & hoc non, alioqui Filius esset in *fieri*, seu *generari*, & non in *esse* perfecto: aut est præterita; & hoc etiam non, alioqui daretur mutatio in Deo ; siquidem aliter se haberet nunc, atque se antea habuit : aut est futura ; & hoc etiam non, alioqui Filius nunc non est Filius, sed erit; ergo &c. Respondeo supponi falsum in Æternitate intrinseca Dei dari præteritum, & futurum ; hæc enim sunt differentiæ nostri temporis ; Æternitas autem est tota simul, & quantùm est ex se est intrinsecè præsens omnibus differentiis temporis imaginarii, & extrinseci.

8. Objicies 5. Generatio propriè dicta importat imperfectionem ; ideò enim non reperitur in Angelis, sed in solis substantiis corruptibilibus : & ex multorum Patrum locutione non admittitur in Deo propriè Generatio, & Filiatio ; ergo &c. Respondeo negando antecedens: Generatio enim, prout præscindit à creata, & Increata, dicit perfectionem, & ut aliqui volunt simpliciter; siquidem prout sic solùm importat communicationem Naturæ ; communicari autem est proprietas boni, & perfecti. Undè sola generatio creata habet admixtam imperfectionẽ, quæ dedecet substantias incorruptibiles, quales sunt Angeli, quæ alioqui non possunt generare alias incorruptibiles, cùm hoc earum virtutem excedat. Quando autem Patres dicunt non dari in Deo generationem, & Filiationem, loquuntur de illis, prout reperiuntur in creatis.

9. Difficultas 2. Utrùm secunda Trinitatis Persona, nempè Verbum Divinum sit verè, ac propriè Filius ? Affirmativè. Est etiam de Fide. Probatur primò authoritate Sacræ Scripturæ, Psalm. 2. *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Matt. 3. *Hic est Filius meus dilectus.* Matt. 16. *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Luc. 1. *Et Filius Altissimi vocabitur.* Rom. 8. *Proprio Filio suo non pepercit.* Et 1. Joan. 5. *Simus in vero Filio ejus.* Proverb. 30. *Quod est nomen ejus, & quod nomen Filii ejus, si nosti ?* Et Joan. 3. *Filium suum Unigenitum daret.* Et sæpè alibi.

10. Probatur secundò ex Concil. Nicæn. §. Quomodò, lib. 2. *Naturâ Filius æterni Dei.* Et §. Sæpè numero. *Ex substantiâ Patris genitus Unigenitus ejus Filius.* D. Athan. dialog. 1. de Trinit. cont. Anomæum. *Filius est*, inquit, *ex hypostasi ut generatus.* Et in Symbol. *Unus Pater, non tres Patres, unus Filius, non tres Filii, &c.* Et D. Basil. lib. 5. contr. Eunom. cap. 12. *Unus Filius æterna generatione natus.* Et D. Nazian. orat. 50. ex verbis Concil. Nicæn. dicit : *Patrem verum, qui genuit Filium verum.* Idem habent *D. Epiphan. hæres. 62. D. Cyril. Alexan. lib. 1. Thesaur. cap. 9. & lib. 3. cap. 1. D. Hilar. lib. 3. de Trinit.* & alii.

11. Probatur tertiò ratione, quia secunda Persona, nempè Verbum, procedit per veram, ac propriam generationem, ut diximus, & infra dicemus; sed id est esse verum, & naturalem Filium ; ergo secunda Persona est verus, & naturalis Filius Dei.

12. Oppones : Secunda Persona dicitur *Primogenitus*, ut patet Rom. 8. *Ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.* Idem dicitur Hebr. 1 Coloss. 1. Apocal. 1. Ecclesiast. 24. Sed Primogenitus dicit habitudinem ad alios fratres secundogenitos, qui tamen non sint Deus ; ergo neque talis erit secunda Persona. Confirmatur primò, quia Filius quà Filius constituitur hæres universorum juxta illud ad Heb. 1. *Quem constituit hæredem universorum* ; sed non constituitur hæres, nisi quà homo ; ergo solùm quà homo est Filius ; consequenterque non datur Filius ab æterno. Secundò, quia Christus quà homo dicitur Filius naturalis ; ergo non est cur dicamus secundam Personam esse Filium. Ita Ariani, Ætiani, & Eunomiani. Respondeo tamen primò, secundam Personam dici *Primogenitum*, non positivè, sed negativè; de hoc tamen infra.

Respondeo secundò, *Primogenitum* includere 13.
relationem realem, & æternam Geniti ad Patrem, & relationem rationis, atque temporariam prioritatis ad fratres adoptivos, quæ prioritas, aut est durationis; aut perfectionis, & dignitatis; aut principii, & causæ, non solùm efficientis, sed etiam exemplaris, & finalis. Neque tamen ex hoc sequitur, eos fratres debere esse ejusdem ordinis ; siquidem Sol habet hanc prioritatem ad Stellas, imò ad sublunaria ; cùm tamen sint diversi ordinis. Ad primam confirmationem dicimus, non constitui hæredem quà Filium ; sic enim est Deus æqualis, & Dominus omnium ; sed solùm constitui hæredem hominem, qui est Deus, & Filius Dei ; idque secundùm quod homo est, id est secundùm naturam humanam. Ad secundam negamus consequentiam ; ex eo enim Christus Dominus dicitur Filius naturalis Dei, quia involvit Personalitatem Filii Dei, nempè Verbi, quæ est Filiatio naturalis, & æterna.

Difficultas 3. Utrùm Verbum Divinum, & Fi- 14.
lius Dei idem sint, & quoad Personam, & quoad Naturam ? Affirmativè. Est de Fide. Ita *Magist. in 1. dist. 27. D. Thom. 1. p. q. 34. a. 2. ad 3. Alexand. 1. p. q. 62. memb. 1. a. 4. ad Argum. Albert. 1. p. q. 30. memb. 1. D. Bonav. in 1. dist. 31. a. 1. q. 1. Henric. quodlib. 6. q. 1. Ricard. in 1. dist. 27. a. 2. q. 4. ibid. Gabr. Aureol. Capreol. Deza*, quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 58. de Trinit. sect. 3. n. 3. P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 1. n. 7. P. Arrub. d. 123. cap. 2. n. 3.* Probatur primò ex illo Joan. 1. ubi loquens de Verbo Divino, quod erat in principio, addit: *Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti à Patre.* Et ne putaretur esse Filium secundùm solam humanitatem, subjunxit infra : *Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse narravit.*

Probatur secundò authoritate Sanctor. Patrum. 15.
D. Ignatius *epist. ad Magnesian. Filius*, inquit, *est ipsius Patris Verbum, non prolatum, sed substantiale.* Et D. Aug. *lib. 7. de Trinit. cap. 2. Eo Filius*, ait, *quo Verbum. & eo Verbum, quo Filius.* Et D. Athan. *orat. 2. contr. Arian. Eo ipso*, inquit, *quo Verbum Patris sui est Filius, & Filius est Verbum Patris.* Et D. Hilar. *lib. 7. de Trinit. Verbi appellatio in Dei Filio de Sacramento nativitatis est, sicut & sapientiæ, & virtutis.* Idem habent *D. Nazian. orat. 36. D. Basil. hom. 16. in Joan. 1. D. Greg. Nyssen. epist. contr. Apollinar. D. Cyril. lib. 1. Thesaut. cap. 5.* & alii.

Probatur tertiò ratione : Prima ratio est, quia si 16.
Verbum, & Filius non sunt una, & eadem Persona ; aut aliquis non erit Persona ; & hoc non, quia tam Verbum, quàm Filius vendicant sibi necessaria ad rationem Personæ ; siquidem Natura Divina terminatur incommunicabiliter Relatione Verbi, & Filii : aut erunt duæ Personæ distinctæ ; & hoc etiam non ; siquidem jam darentur plures Personæ, quàm tres, quod est contra fidem ; ergo &c.

Secunda

17. Secunda ratio est, quia secunda Persona ideò procedit, ut Filius per propriam generationem, quia ex vi suæ processionis formaliter procedit ut vivens à vivente in similitudinem Naturæ, ut patebit ex dicendis; sed hanc similitudinem continet Filius potiùs, quàm Spiritus Sanctus, quia Filius procedit per Intellectum, ut Verbum illius, & imago perfectissima principii producentis; ergo ratio formalissima Verbi, & Filii est eadem; consequenterque non habent à quo inter se propriè distinguantur.

18. Dixi *non habent à quo inter se propriè distinguantur*, quia si sermo sit de distinctione secundùm diversas expressiones, non est dubium, posse nos distinguere illas duas rationes; ita ut, licet eadé sit formalitas, quâ secunda Persona est Verbum, & quâ est Filius, eadem tamen formalitas, prout exprimit ordinem viventis procedentis à vivente in similitudinem Naturæ, sit Relatio Filii; & prout exprimit ordinem procedentis similis quoad repræsentationem objectivam, id est intentionalem, sit Relatio Verbi: quæ tamen duæ rationes, cùm inter se non habeant oppositionem, non sunt distinctæ propriâ distinctione, quâ solùm distinguuntur in Deo, quæ opponuntur, sed distinguuntur tantùm secundùm majorem expressionem, ut supra diximus de ratione Hypostasis, & Relationis. Ita *P. Ruiz cit. n. 6.*

19. Objicies 1. Plura sunt Scripturæ loca in quibus videtur significari, Verbum, & Filium distingui inter se, ut Actor. 10. *Verbum misit Filiis Israël Evangelizans per* JESUM-*Christum*. Et Hebr. 1. dicitur de Filio: *Portans omnia Verbo virtutis suæ*. Et Apoc. 1. *Testimonium perhibuit Verbo Dei, & testimonium* JESU-*Christi*; ergo sunt distincta *Verbum*, & *Christus*, qui est Filius Dei. Respondeo primò, citata loca posse intelligi de Christo Domino, qui licet quoad Personam non distinguatur à Verbo, sive Filio Dei, distinguitur tamen, quatenùs addit naturam humanam.

20. Respondeo secundò, primum illum locum non procedere de Verbo Divino, sed de verbo Evangelico, idest de annunciatis per Christum. Secundus locus etiam non procedit de Verbo Divino, sed de imperio, quo Deus omnia fecit. Tertius facit hunc sensum, testimonium, quod de Divino Verbo præbuit Joannes, est testimonium Jesu Christi, quia Verbum, & Christus idem sunt. Ita P. Soar. cit.

21. Objicies 2. Sequeretur, hæc nomina *Verbum*, & *Filius* esse synonyma; hoc autem non admittitur; ergo &c. Resp. negando sequelam; licet enim propriè non distinguantur, distinguuntur tamen per majorem expressionem, ut diximus, quatenùs scilicet *Verbum* exprimit rationem Imaginis intentionalis; *Filius* autem rationem Imaginis naturalis, quod satis est, ne voces simpliciter sint synonymæ, licet aliandè eandem Relationem significent.

22. Difficultas 4. Utrùm processio Spiritûs Sancti sit propria generatio, dicaturque Spiritus Sanctus genitus, & Filius? Negativè. Est de fide. Ita *P. Soar. lib. 11. de Trinit. cap. 5. num. 1. P. Ruiz d. 4. de Trinit. sect. 5. n. 4. P. Amicus d. 18. num. 98.* & alii supra cit. Probatur primò ex Symbol. D. Athan. *Spiritus Sanctus à Patre, & Filio non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.* Quod idem profitentur Concil. Toletan. 1. sub Leone I. & Toletan. 11. *in profess. fidei.*

23. Probatur secundò, quia si processio Spiritûs Sancti esset generatio, Spiritus Sanctus diceretur *genitus*, & *Filius*; consequenterque Verbum Dei non esset Filius Dei unigenitus, & unicus; hoc autem est contra illud Joan. 1. *Unigenitus, qui est in sinu Patris.* Joan. 3. *Ut Filium suum unigenitum daret.* 1. Joan. 4. *Filium suum Unigenitum misit Deus in mundum.* Et in Symbol. Apostol. *Filium ejus unicum.* In Symbol. Nicæn. *Filium Dei unigenitum.* In Concil. Nicæn. *lib. 2. §. Sæpè numero. Unus*, inquit, *ex eo genitus Unigenitus Filius Deus Verbum*; ergo &c.

24. Probatur tertiò ex Sanctis Patribus D. Basil. *lib. 3. contr. Eunom.* ibi: *Spititus Sanctus nec Ingenitus, nec genitus, quia unus unigenitus.* Et *lib. de Spiritu Sancto cap. 18. Spiritus Sanctus non per generationem, ut Filius à Patre veniens, sed tanquam Spiritus oris ejus.* Et D. Nazianz. *orat. 37. n. 21. Nec Spiritus*, ait, *est Filius, quia ex Deo est*; *unus enim unigenitus, sed quod Filius.* Et D. Damascen. *lib. 1. Fidei cap. 9. Unigenitus*, inquit, *quod solus ex solo Patre singulariter est genitus.* Et D. Athan. *Dialog. 3. de Trinit. Nec enim scriptum est: Spiritus ex me genitus est, sed, ex me procedit*, & sæpè alibi. Et D. Epiphan. *hæresi 69. Filium Unigenitum, & Spiritum Sanctum non genitum.* Idem habent D. Justin. *in exposit. fidei. D. Ambros. Symbol. Apost. cap. 3. D. Hilar. lib. 12. de Trinit. D. August. lib. 12. de Trinit. cap. 5. & serm. 38. de Tempor. D. Isidor. lib. 7. etymolog. cap. 3. & 4. D. Ansel. epist. de proces. Spirit. Sanct. cap. 2. 3. & 4. D. Fulgent. de fide ad Petr. cap. 1.* & alii.

25. Probatur quartò ratione à priori ex eo, quod processio Spiritûs Sancti non sit generatio, licet evadat similis in Natura, ut constabit ex infra dicendis. Confirmatur, quia duæ processiones ejusdem rationis sunt impossibiles in Deo; siquidem unica processio propter suam infinitatem exhaurit totam potentiam generativam Dei; nam Intellectio Divina, cùm sit infinita, sicut exhaurit omne objectum intelligibile, ita prorumpit in Verbum repræsentans adæquatè omne intelligibile; sicque non ei restat Verbum aliud producendum, præter illud unicum adæquatum ipsi Intellectioni, & toti collectioni omnium objectorum intelligibilium; ergo &c.

26. Dices: Verbum aliquando vocatur etiam *Primogenitus* ut ad Colos. 1. *Primogenitus omnis creaturæ*, & aliis locis, de quibus supra *n. 12.* Et interdum, qui fratres habet, si primogenitus sit, vocatur in Scriptura *unigenitus*, ut legimus de Salomone Prov. 4. ibi: *Ego filius fui patris mei, tenellus, & unigenitus coram matre mea*; ergo &c. Respondeo cum *P. Soar. lib. 11. de Trinit. cap. 5. num. 2.* in primo loco, Christum Dominum vocari *unigenitum* ut Deum, & *primogenitum* ut hominem in ordine ad alios filios Dei adoptivos. In secundo autem loco vocavit Salomon se ipsum *unigenitum* aut quia, cùm esset primogenitus, aliquo tempore fuit unigenitus; aut per metaphoram ad exaggerandum eximium amorem parentum erga illum. Ex dictis.

27. Colliges primò contra Sabellianos, secundam Personam, qui est Filius, esse realiter distinctam à prima. Patet, quia Filius naturalis realiter procedit à Patre; alioqui non dabitur propria ratio Filii, nec Patris; sed non intelligitur realis productio absque reali distinctione inter producens, & productum; ergo &c.

28. Secundò contra Arianos, secundam Personam verè, & propriè esse Deum. Patet, quia Filius naturalis necessariò debet esse ejusdem Naturæ cum Patre; siquidé ex vi suæ formalis processionis debet procedere

procedere similis in natura; sed Pater Naturâ, quam includit, est verus Deus; ergo etiam secunda Persona per eandem individuam Naturam à Patre acceptam erit verus Deus.

29. Tertiò, secundam Personam ita esse propriè Filium, ut illius Filiatio nulli alteri sit communis; sic enim dicitur *Vnigenitus*. Pro qua unitate notandum, quod Joan. *Epist. 1. cap. 3.* commendans charitatem Patris, qui dedit nobis, *ut Filii Dei nominemur, & simus*, cap. 4. addit, *Filium suum unigenitum misit Deus in mundum*; indicans diversitatem esse inter nos, qui Filii nominamur, & secundam Personam, quæ est *Vnigenitus*; sicque in longè diverso ordine contineri. Ex quo etiam patet rationem Filii ita esse propriam solius secundæ Personæ, ut nulli alteri ex divinis Personis conveniat; siquidem sola illa procedit per veram generationem, ut infrà dicemus.

30. Quartò, secundam Personam rectè dici à Sanctis Patribus *Homousion*, id est, ejusdem essentiæ cum Patre, quod quidem nomen maximè cavillabant hæretici negantes consubstantialitatem Personarum divinarum, ut ait *P. Bellarm. tom. 1. lib. 2. de Christo cap. 3.* qui etiam *cap. 19.* docet, secundam Personam posse dici *Autotheos*, id est, ipsemet Deus, & verissimè Deus cum Patre; à quo tamen nomine abstinuerunt aliqui Sancti Patres, quia illud detorquebant hæretici, ut significarent secundam Personam esse Deum à se ipso, & non à Patre per generationem, ut ait idem P. Bellarm. loco citato.

31. Quintò, secundam Personam nō rectè appellari hoc voce; *genitura*; siquidem non solet significare rem genitam, sed generationis actionem. Similiter nō licet significare Filium Dei nominibus, quæ aliis viventibus etiam insensibilibus cōceduntur, qualia sunt *genimen, germen, fœtus, fructus, progenies*, & similia: Primò, quia Scriptura sacra talia nomina non tribuit Filio Dei. Secundò, quia nullus pater, aut mater filium suum talibus nominibus vocare consuevit. Tertiò, quia etiam rebus inanimatis accommodantur. Undè si aliquando Sancti Patres Filium Dei appellant *prolem, sobolem, germinationem, genimen Patris, fœtum, & partum, germen, progeniem, fructum Dei Patris*, id tantùm fecerunt ad ornatum, & varietatem orationis, usurpando prædicta nomina generalia, quæ etiam insensibilibus tribuuntur, ita tamen, ut in eodem sermone, & scripto disertis verbis professi fuerint veram, propriissimam, & perfectissimam quidditatem generationis, & Filii Dei. Vide *P. Ruiz cit. d. 4. sect. 4.* qui etiam addit *sect. 5. n. 15.* nomina consanguinitatis, aut cognationis, nempè *mater, frater, compater, avus*, aut *nepos*, longè distare à perfectione generationis divinæ, sicque Personis Divinis, nisi per blasphemiam tribui non posse.

SECTIO II.

Quânam ratione ostendatur processionem Verbi, non autem Spiritûs sancti esse generationem?

32. CUm de fide certum sit, ut patet ex supra dictis, solam secundam, & non ita tertiam Personam esse Filium; & hujus, non verò Spiritûs Sancti processionem esse veram generationem, hujusce tamen asser-

tionis de fide rationem assignare, non est ita facile, ut ad id declarandum sibi satis videatur D. Aug. *lib. 3. contr. Maximin. cap. 14.* dùm dicit: *Quid autem inter nasci, & procedere interſit, de illa excellentissimâ Naturâ loquens, explicare quis potest?* Et infrà: *distinguere inter illam generationem, & hanc processionem nescio, non valeo, non sufficio.* Et *tract. 99. in Joan. Quid illic interſit*, inquit, *inter procedere, & agere, longum est quærendo disserere; & temerarium, cùm disserueris, definire.* Undè temerariam appellat *P. Ruiz d. 5. sect. 1. n. 6.* sententiam Aureol. *in 1. dist. 9. p. 1. art. 4. §. 2.* dicentis *demonstrativè probari generationem*; eò quod Deus se ipsum verè, & realiter generavit, si se ipsum verè, & realiter intellexit. Hanc eandem difficultatem in explicanda generatione divina fatetur. D. Chrysost. Hebr. 1. hom. 2. *Dico*, inquit, *quoniam Filium genuit ex se ipso; sed nescio, qualiter intellectu hoc percipiam.*

Hanc etiam difficultatem fassus est D. Amb. 33
lib. 1. de fide ad Gratian. cap. 5. Si Paulus, ait, *ea, quæ audivit raptus in tertium cœlum, ineffabilia dicit, quomodo nos exprimere possumus paternæ generationis arcanum, quod nec sentire potuimus, nec audire?* Quia tamen major hujusce quæstionis difficultas pendet ab eo, quidnam sit propria generatio? priùs apponenda est generationis definitio, ejusque explicatio, & postea rationes, in quibus fundantur Doctores, ut dicant processionem Verbi, & non ita processionem Spiritûs Sancti esse propriè, & verè generationem: Igitur.

Supponendum est, generationem dupliciter 34
considerari posse: primò magis latè, & prout ex Philosopho *lib. 5. Phys.* dicitur: *Productio ex præsupposito subjecto*; sive *Mutatio de non esse ad esse*; in quo sensu hîc non habet locum; siquidem prout sic est communis substantiis, & accidentibus; viventi, & non viventi. Secundò strictiùs, & prout est tantùm propria viventium, in quo sensu potest hîc habere, & habet locum, definiturque à *D. Thom. 1. p. q. 27. art. 2. Processio viventis à vivente à principio vitæ conjuncto in similitudinem naturæ.* Quæ definitio, præterquam quod desumatur ex Philosopho *lib. 7. Met. cap. 8.* communiter recipitur ab omnibus tam Philosophis, quàm Theologis.

Particula *processio* ponitur loco generis; reli- 35
quæ verò loco differentiæ. Per particulam *viventis à vivente* excluditur: primò processio non viventium, ut ignis ab igne: secundò processio viventis non cognoscitivi, ut arboris ab arbore, quæ solùm metaphoricè, & impropriè dicitur genita, & filia; siquidem nomine *viventis* hîc intelligitur vivēs perfectum, nempè operans per cognitionem, & amorem. Imò etiam excluditur productio partium ipsius viventis; siquidem solum suppositum dicitur vivens.

Particula *à principio vitæ conjuncto* denotat prin- 36
cipium activum; undè generatio Hevæ ex costa Adami non fuit propria generatio; & à generante debere conferri genito aliquid de sua substantia, quod in substantia geniti includatur: Undè neque creatio Adami, neque Angelorum fuit generatio, quia licet processerint viventes à Deo vivente, non tamen Deus illis communicavit substantiam suam, aut ejus partem. Particula *in similitudinem naturæ* significat: primò genitum debere procedere à generante similem in eadem natura, saltem specifica; ideoque processio vermis ab homine non est generatio filii. Secundò, ut advertit *P. Granad. tract. 2. d. 5. n. 2.* genitum debere procedere prout sic similem ex vi suæ processionis formaliter;

maliter, & primariâ intentione naturæ. Undè neque Hevæ productio fuit generatio, neque Heva Adami filia, quia non accepit naturam humanam ex vi processionis à costa, sed ab Omnipotentia Divina: neque homo, licet alium produceret per transubstantiationem, illum generaret, quia licet evaderet similis in natura suo principio, id non haberet formaliter ex vi suæ processionis, quæ prout sic erat æquè indifferens ad producendum leonem. Undè in definitione generationis addi solet explicationis gratiâ particula illa *ex vi suæ processionis formaliter*.

37. Dices: Leopardus, & mulus non sunt specificè similes leoni, & pardo; equo, & asinæ; & tamen sunt eorum filii ergo &c. Respondeo primò cum aliquibus non esse similes per accidens, & ex impedimento. Sed contra est primò, quia ex vi illius generationis non poterat per se alius effectus oriri. Secundò, quia etiam per accidens non erunt filii; si autem non obstante dissimilitudine in natura specifica, sunt filii; ergo stat vera generatio filii sine similitudine specifica. Igitur.

38. Respondeo secundò, generationes illas esse monstrosas, & imperfectas, quo sensu mulus, & leopardus dici possunt filii monstrosi, & imperfecti, re tamen dicuntur filii, quia uterque parens ex se, & intentione naturæ intendebat suam speciem, quam saltem imperfectè, & partialiter referunt mulus, & leopardus; definitio autem procedit de generatione habitâ secundùm rectum naturæ ordinem.

39. Ex hac igitur generationis definitione sic explicata, & ab omnibus recepta oritur præsens difficultas, cur scilicet sola processio Verbi, non autem Spiritûs Sancti sit generatio; siquidem generationis definitio non minùs videtur cõpetere processioni Spiritûs Sancti, quàm processioni Verbi Divini. Patet, quia utraque est processio *viventis à vivente cognoscitivo*, ut per se patet; est *à principio vitæ conjuncto*; siquidem non minùs Spiritus Sanctus est de substantia Patris, & Filii, quam Filius est de substantia Patris: procedit *similis in natura*, non solùm specificè, sed etiam numericè; siquidem eadem numero Natura est incommunicata in Patre, & communicata in Filio à Patre, & communicata in Spiritu Sancto à Patre, & Filio, idque ex vi processionis utriusque in, Filio per viam Intellectûs, & in Spiritu Sancto per viam Voluntatis, quæ sunt veluti potentiæ ejusdem Naturæ, per quas eadem substantia, seu Natura æqualiter communicatur; ergo uterque videtur procedere viâ generationis. Unde arguebant Hæretici: Aut Spiritus Sanctus procedit à solo Patre; aut à solo Filio; aut ab utroque: Si primum; ergo erit Filius, & Frater Verbi: Si secundum; ergo erit Filius Filii, & nepos Patris: Si tertium; ergo uterque erit ejus Parens, alter Pater, & mater alter; quod si neges, sequitur non esse consubstantialem Patri, & Filio, quod intendebant.

40. Hæc est præsentis quæstionis difficultas, ad cujus etiam intelligentiam notandum est, totum discrimen inter processionem Verbi, & Spiritûs Sancti in eo esse, quod processio Verbi sit per viam Intellectûs; processio autem Spiritûs Sancti sit per viam Voluntatis, & in hoc discrimine omnes fundare rationem, cur una sit generatio, altera verò non. Tota igitur difficultas est in assignanda ratione, cur processio per viam Intellectûs sit generatio; & non ita sit generatio processio per viam Voluntatis, cùm tamen utrique processioni videatur competere definitio generationis, ut patet ex dictis. Relictis multis Antiquorum dictis, quæ nihil, aut ferè nihil faciunt ad præsentem difficultatem, & videri possunt apud *P. Ruiz d. 8. de Trinit. sect. 2.* solas aliquorum Recentiorum rationes præcipuas apponemus. Sit igitur.

SECTIO III.

Apponuntur, & refutantur aliquæ rationes minùs probabiles.

PRima ratiò est *Scot. in 1. dist. 13. §. Ad quæstionem, & Aureol. in 1. dist. 5. art. 2. propos. 4.* affirmantium, processionem per Intellectum distingui se ipsa formaliter à processione per voluntatem, & illam ex natura sua esse generationem, non verò istam; nec oportere ulteriùs rationem quærere, cur distinguantur, nisi quia tota ratio formalis unius, non est tota ratio formalis alterius. Sed contra est primò, quia hanc rationem quærimus, quâ una constituatur ut generatio, & non ita constituatur altera. Secundò, quia hæc ratio nihil prorsùs declarat, nisi quid habendum sit de fide, nempè processionem Verbi esse generationem, & non ita processionem Spiritûs Sancti; nos autem quærimus rationem theologicam, quâ videamus, quid nam habeat altera ut sit generatio, & non habeat alia, cùm tamen non obstante diversitate, utraque sit processio *viventis à vivente à principio vitæ conjuncto in similitudinem naturæ*. In idem videntur incidere qui dicunt, distingui propter terminos productos, ut docere videntur *Ægid. in 1. dist. 13. a. 2. & Argentin. ibid. q. 1. a. 2.* neque enim assignant quid reperiatur in uno termino, per quod formaliter distinguatur ab alio. 41

Secunda ratio est *Durand. in 1. dist. 4. q. 1. n. 8. & 17.* & aliorum dicentium, rationem, ob quam processio Verbi Divini est generatio, non ita verò processio Spiritûs Sancti, esse, quia Verbum procedit ab uno; processio autem ab uno est per modum naturæ, ideoque generatio: at verò processio Spiritûs Sancti est à duobus; processio autem à duobus est per modum Voluntatis quodammodo moderantis virtutem, ideòque non est generatio. Quæ ratio videtur desumpta ex *D. Aug. lib. 15. de Trinit. cap. 27.* Ubi docet, generationem, quæ est à duobus, necessariò esse ab uno ut patre, & ab alio ut matre, quod cùm in Divinis sit absonum, & Spiritûs Sancti processio sit à duobus, non ideò est generatio. 42

Sed contra est: Primò, quia non obstante quod Spiritus Sanctus procedat à duobus, procedit ut *vivens à vivente à principio vitæ conjuncto in similitudinem naturæ*; ergo &c. Secundò, quia licet Spiritus Sanctus procedat à duobus suppositis, procedit ab illis ut ab uno principio proximè determinato ad unum; procedere autem ab uno principio sic determinato ad unum, non est procedere per modum voluntatis, sed per modum naturæ. Tertiò, quia licet plura supposita concurrant ad unam productionem, si tamen sunt per se requisita, & necessariò, ac sine præcedente deliberatione conveniunt ad talem productionem, agunt ut natura, & per modum naturæ, non verò per modum voluntatis; sed ita se habent duo supposita Patris, & Filii ad productionem Spiritûs Sancti; ergo &c. Neque obstat ratio D. Aug. nam sicut Filius procedit à Patre sine matre, ita Spiritus Sanctus diceretur procedere à duobus ut ab uno principio 43

Spirativo

Spirativo sine matre; sicut enim in utroque supposito est eadem virtus Spirativa, ita etiam in utroque esset eadem virtus generativa, ut illum generarent.

44. Tertia ratio est *D. Bonavent. in 1. dist. 13. q. 2.* & aliorum, qui sentiunt, processionem Verbi esse generationem, quia est per modum naturæ; processionem autem Spiritûs Sancti non esse per modum naturæ, ideòque non esse generationem; quid verò sit procedere per modum naturæ, quid autem non? Non satis explicant hi Doctores.

45. Sed contra, quia procedere per modum naturæ, non est idem, atque procedere necessariò; alioqui cùm tam Spiritus Sanctus, quàm Verbum procedant necessariò, utriusque processio esset per modum naturæ; consequenterque generatio. Item non est idem, atque procedere ex fœcunditate Naturæ, ut innuit D. Bonav. siquidem tam Spiritus Sanctus, quàm Verbum procedunt ex fœcunditate Naturæ Divinæ, quæ utrique communicatur æqualiter. Non item est idem, atque procedere immediatè à Natura; siquidem in sententia horum Doctorum, ut supra diximus, neutra processio est immediatè à Natura, sed una est immediatè ab Intellectu, & alia est immediatè à Voluntate, utraque verò remotè à Natura.

46. Dicent, procedere per modum naturæ, esse procedere per primam operationem; quia autem Verbum procedit per Intellectum, qui naturâ suâ est prior, procedit per modum naturæ; & non ita Spiritus Sanctus, utpotè qui procedit per secundam operationem, nempè per viam Voluntatis. Sed contra, quia ut benè *P. Arriaga 1. p. d. 47. sect. 2.* esse primam, aut secundam operationem est quid accidentarium respectu generationis, ut patet ex illius definitione: tum quia in creatis generatio non est prima naturæ operatio. Deindè secundo, & tertio loco genitus, non est minùs filius, neque minùs genitus, quàm primò genitus; sicque Spiritus Sanctus, si alioqui ejus processioni competit tota generationis definitio, ut videtur competere, erit secundò genitus; consequenterque Verbum non erit Unigenitus Filius.

47. Quarta ratio est *Richard. Victor. lib. 6. de Trinit. cap. 18. Alens. 1. p. q. 42. memb. 2. & 3. & quæst. 43. memb. 2. Major. in 1. dist. 13. q. 1. P. Zuniga d. 2. dub. 2. memb. 9.* dicentes ideò Verbum generari, quia accipit Naturam cum fœcunditate ad illam alteri communicandam, nempè Spiritui Sancto; & ideò Spiritum Sanctum non generari, quia Naturam non accipit cum tali fœcunditate, quod probant: Primò ex Concil. Florent. *in litter. unionis ad Græcos*, ubi dicitur eos, qui negant Spiritum Sanctum procedere à Filio, consequenter negare eum esse Filium, ac si ex fœcunditate, quâ Spiritui Sancto communicat cum Patre Naturam, probet Filium esse Filium. Secundò, quia nomine *Naturæ* in definitione generationis, intelligitur *fœcunda*; siquidem natura definitur *principium operationum*; undè qui non accipit naturam ut fœcundam, non exit perfectè similis in natura, quia illam non accipit ad operandum; ac proindè non procedit ut Filius per generationem.

48. Rejicitur communiter, & meritò, gratis enim additur definitioni generationis particula illa *fœcunda*, seu *communicanda*: Primò, quia ad generationem solùm requiritur, quod sit *processio viventis à vivente à principio vitæ conjuncto in similitudinem naturæ*, quin addatur fœcundæ; ut supra diximus. Secundò, quia si nomine *naturæ* intelligitur *fœcunda*, & *communicanda*, non æquè Spiritus Sanctus acciperet Naturam, ac Verbum; siquidem non illam acciperet secundùm adæquatum conceptum Naturæ, quia illam non accipit communicandam alteri; quod tamen est falsum. Tertiò, quia mulus est verè filius, licet naturâ suâ sit infœcundus, ut communiter supponitur. Quartò, quia licet Verbum Divinum non esset productivum Spiritûs Sancti, adhuc esset verè Filius; siquidem Filius non constituitur Filius per virtutem spirativam, sed formaliter constituitur per processionem passivam per Intellectum; licet autem non esset spirativus, adhuc intelligeretur procedere formaliter per Intellectum, ac proindè Filius. Quintò, quia Filius non accipit Naturam, ut est fœcunda in Patre, id est ad generandum, cùm non generet, sed spiret; & tamen est Filius; ergo licet Spiritus Sanctus non accipiat Naturam, ut est fœcunda in Patre, & Filio, id est absolutè ad producendum, adhuc tamen erit Filius, quod ipsi negant.

Neque obstant in contrarium adducta: Non primum ex Concil. Florent. Hoc enim solùm probat, quod si Spiritus Sanctus non procederet à Filio, non daretur hic Filius Dei: tùm quia non distingueretur ab Spiritu Sancto, ut infra dicemus: tum etiam, quia non haberet proximam virtutem spirandi, quâ sublatâ, tolleretur hic Filius Dei. 49. Non secundum, tum quia nomine *naturæ* in definitione generationis intelligitur eadem essentia saltem specifica; eadem autem Natura, non specifica, sed numero est, quæ communicatur Spiritui Sancto, ac Verbo: tum etiam, quia Natura communicata Spiritui Sancto est idem principium operationum, quod est in Patre, & Filio, licet in Patre generet, & in Filio spiret ratione proprietatum, quæ non communicantur. Præsertim quia in Spiritu Sancto non est minùs intelligens, & volens, quàm in Patre, & Filio, quæ sunt quasi operationes essentiales *ad intra*; neque minùs creans, quæ est realis operatio *ad extra*.

Quinta ratio desumitur ex *D. Thom. 1. p. q. 27. a. 4.* quem sequuntur *Capreol. in 1. dist. 9. a. 1. ad 2. Cajet. & Bannez 1. p. q. 24. a. 4. Ferrar. 4. contr. gent. cap. 11. & 19.* & alii Thomistæ, quibus accedunt *Deza, P. Ruiz d. 6. sect. 1. & sequent. P. Granad. tr. 2. d. 5. sect. 5. P. Tanner. d. 4. q. 2. dub. 8. n. 11. P. Valent. q. 1. sua punct. 4. P. Molin. 1. part. q. 27. a. 4. P. Præposit. 1. p. q. 27. a. 5. dub. 3. P. Rhodez tom. 1. d. 6. q. 2. sect. 3. § 5.* & alii dicentes processionem Verbi esse generationem, quia cùm procedat per intellectum, ex vi suæ processionis formaliter procedit simile principio generanti; siquidem de ratione intellectûs est tendere in terminum, qui sit expressa similitudo objecti; constituitur enim quis intelligens per id, quod habet rei intellectæ similitudinem; generatio autem, ut diximus, est in similitudinem naturæ: processionem verò Spiritûs Sancti non esse generationem, quia cùm procedat per voluntatem, ex vi suæ processionis formaliter non procedit similis producenti; siquidem de ratione voluntatis est tendere in terminum, qui sit, non similitudo, sed impulsio in objectum; constituitur enim quis volens per id, quod habet inclinationem in rem volitam, non autem per id, quod in se habet similitudinem rei amatæ. 50.

Hæc ratio in his terminis sic absolutis efficaciter refutatur; siquidem confundit similitudinem realem cum similitudine intentionali; nam similitudo, quæ requiritur ad generationem, & constituit verum Filium, est realis in natura, & non intentionalis 51.

tionalis, qualis datur inter cognitionem, & objectum, ut per se patet in generatione creata; sed in eorum opinione, cùm Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis formaliter æquè procedat realiter similis in eadem Natura, tam procedit vivens à vivente à principio vitæ conjuncto in similitudinem Naturæ, quàm Verbum; ergo etiam sic procedet per generationem. Confirmatur, quia ex eo, quod Verbum Divinum procedat formaliter simile intentionaliter Personis Divinis, & possibilibus, ex quorum cognitione procedit, ut infra dicemus, non procedit simile similitudine Filii geniti; & tamen ea similitudo est intentionalis respectu objecti; ergo etiam ex eo, quod procedat simile Naturæ Patris in ratione objecti, non ideò procedet ut Filius, sed quia procedit realiter simile in Natura; sed etiam Spiritus Sanctus procedit realiter similis in Natura, utpotè quæ ei realiter communicatur; ergo &c. Propter hoc variè varii conantur explicare hanc rationem D. Thom. Undè:

52. Sexta ratio est, ad generationem, & rationem Filii requiri non solùm quod procedat similis in Natura, sed etiam ut imago generantis, id est ad illud ex vi suæ processionis repræsentandum expressa; cùm autem Verbum Dixinum, non solùm exeat simile in natura, sed etiam ut imago Patris, utpotè ad illum repræsentandum tanquam illius Verbum; non ita verò Spiritus Sanctus, ideò illud, non autem hic est Filius. Confirmatur primò, quia in creatis, qui perfectiùs patrem repræsentat facie, moribus &c. dicitur verè filius; qui autem non ita benè eum repræsentat, non videtur ejus filius. Secundò, quia unus ignis v. g. non dicitur filius, neque imago alterius, à quo procedit, quia non procedit ad eum repræsentandum, quamvis accipiat eandem naturam. Tertio, quia Sancti Patres docent, ideò esse Filium, quia est Verbum; est autem Verbum, quia procedit ut imago ad repræsentandum. Ita *Torres. 1. p. q. 27. a. 2. Canar. & P. Vasq. ibid. d. 115. cap. 7.*

53. Rejicitur tamen evidenter, quia aut P. Vasquez loquitur de imagine intentionali; aut de naturali reali: Si primum, id ad generationem, & rationem Filii non requiritur, ut proximè ostendimus: Si secundum; ergo id sufficit; sed eo admisso, non minùs videtur Spiritus Sanctus imago realis naturalis Patris, quàm Verbum: Patet primò, quia procedere ut imago naturalis realis ad repræsentandum expressa, nihil aliud est, quàm procedere simile in Natura ex vi, & intentione processionis; sed non minùs Spiritus Sanctus, quàm Verbum ex vi suæ processionis procedit similis in eadem Natura, ut concedit ipse P. Vasq. ergo &c.

54. Secundò, quia ad realem imaginem solùm requiritur similitudo, seu repræsentatio, & processio; ideò enim Pater, licet repræsentet Filium propter similitudinem in Natura, non est ejus imago, quia ab illo non procedit; sed Spiritus Sanctus realiter repræsentat in eadem Natura alias Personas, & ab eis realiter procedit; ergo erit imago realis. Tertiò, quia ut Spiritus Sanctus sit imago realis producentis, opus non est quod sit Verbum; siquidem proprius conceptus imaginis, qui communis est Filio Divino, & creato, reperitur in creato absque ratione Verbi, solùm quia accepit per productionem naturam similem; sed hoc idem reperitur perfectissimè in Spiritu Sancto; ergo &c.

55. Ex his patet prædictam explicationem P. Vasq. non subsistere. Unde ad primam confirmationem etiam patet, non obstare illum communem modum loquendi, & moralem existimationem de repræsentatione filii respectu patris facie, moribus, &c. siquidem etiam si genitus eam repræsentationem non habeat, adhuc tamen est verè filius, si à patre accipit physicè naturam. Ad secundam dicimus unum ignem esse imaginem alterius ignis, à quo procedit, ut omnes concedunt; non tamen esse ejus filium, quia non procedit vivens à vivente. Ad tertiam patebit Sanctorum Patrum intelligentia, cùm infra ostenderimus, solùm Verbum ex vi suæ processionis esse imaginem realem; ideò enim Sancti Patres dicunt esse Filium, quia est imago realis.

SECTIO IV.

Refutantur aliæ aliorum Doctorum rationes.

SEPTIMA ratio rationem D. Thomæ aliter explicans est *P. Ruiz supra cit. d. 6 de Trinit. à sect. 1. usque ad sect. 8.* ubi asserit ideò Verbum Divinum generari, & non ita Spiritum Sanctum, quia Verbum Divinum ex vi suæ processionis procedit simile substantialiter suo principio infinitâ, & omnimodâ similitudine intra lineam similitudinis; non ita verò Spiritus Sanctus. Itaque duplicem lineam distinguit *P. Ruiz. cit. sect. 8.* alteram viâ Intellectûs, & alteram viâ Voluntatis: linea Intellectûs, inquit, ex suo conceptu habet esse ad expressionem similitudinis, etiam prout abstrahit ab Intellectione divinâ, & creatâ: at verò linea Voluntatis ex suo conceptu non vendicat similitudinem; siquidem prout abstrahit à creata, & Increata solùm importat impulsum in objectum, non autem similitudinem. Unde quia Verbum procedit ex vi suæ processionis, quæ quidem ex suo conceptu est in linea similitudinis, & secundùm conceptum specificum divinæ similitudinis est substantialis, & infinita, procedit ut imago, & Filius: at verò Spiritus Sanctus, quia ex vi suæ processionis est in linea Voluntatis, quæ ex suo conceptu non dicit similitudinem, licet alioqui ut contracta in Deo sit Natura, ideò non exit in sua linea ut imago, ac proindè neque ut Filius. 56.

Rejicitur etiam facilè hæc explicatio P. Ruiz ex definitione ipsius generationis, quam ipse admittit *sect. 6. n. 3.* nam ad generationem solùm requiritur, quod sit *processio viventis à vivente à principio vitæ conjuncto in similitudinem naturæ* ex vi talis processionis; sed hoc totum competit Spiritui Sancto; ergo parùm juvat illa distinctio, seu fictio linearum. 57.

Dicent, definitionem hanc generationis non competere Spiritui Sancto, quia ex vi suæ processionis non est in linea, quæ ex suo conceptu importat similitudinem, sed solum impulsum. Sed contra est: Primò, quia linea similitudinis computata ad generationem non incipit à similitudine abstracta; nam prout sic indifferens est ad similitudinem intentionalem, & realem, sed à similitudine reali in Natura; atqui in hoc sensu non minùs Spiritus Sanctus, quàm Verbum, videtur esse in linea similitudinis realis; siquidem Spiritus Sanctus non minùs accipit cum Voluntate Naturam Divinam, quàm illam accipit Verbum cum Intellectu; ergo &c. 58.

Secundò, quia in creatis (unde sumitur tota 59.

generationis

generationis intelligentia) processio, quæ est generatio non est in linea similitudinis, prout abstrahit ab intentionali, & reali, sed prout est in determinata linea similitudinis realis, propter quam est vera generatio; ergo similiter in Divinis; sed processio Spiritus Sancti, licet non sit in linea, quæ ex abstracto conceptu sit similitudo, est tamen in linea, quæ in contracto, & determinato conceptu est similitudo realis; ergo erit etiam vera generatio.

60. Tertiò, quia processio Verbi, licet ex conceptu abstracto processionis divinæ non habeat, quod sit in similitudinem, quia tamen ex conceptu specifico processionis Verbi est in similitudinem, est vera generatio; ergo similiter licet processio Spiritus Sancti ex conceptu abstracto impulsûs non habeat, quod sit similitudo, quia tamen ex conceptu specifico processionis Personæ Divinæ est similitudo realis Naturæ, erit vera generatio.

61. Quartò, quia quidquid speciale similitudinis habet Verbum præ Spiritu Sancto, est similitudo intentionalis; sed Verbum non generatur propter similitudinem intentionalem, ut supra diximus, sed propter realem; siquidem similitudo intentionalis impertinens est ad generationem; datur enim generatio sine similitudine intentionali, & è contra, ut patet in creatis; ergo cùm Spiritus Sanctus ex vi suę processionis habeat similitudinem realem, erit genitus, & ratio impulsûs erit impertinens ad generationem, quatenùs datur impulsus sine generatione, & è contra.

62. Octava ratio est, ideò Verbum Divinum generari, non verò Spiritum Sanctum, quia Verbum procedit adæquatè simile principio producenti, & non ita Spiritus Sanctus. Hæc est explicatio, quam pro D. Thom. cit. adducit *P. Amicus d. 18. sect. 7. n. 158.* ubi pro se citat *S. Thom. 1. p. q. 27. a. 2. & lib. 4. contr. gent. cap. 11. Sylvium 1. p. q. 27. art. 4. & Gabr. in 1. dist. 13. a. 1.* Requiritur igitur, inquiunt, ad generationem, quod genitus procedat similis adæquatè, id est secundùm totam naturam, saltem specificè; ideò enim vermes ab homine producti non dicuntur ejus filii, quia solùm exeunt ei similes inadæquatè, id est in natura generica, non autem specifica; cùm autem solùm Verbum, & non Spiritus Sanctus, procedat adæquatè simile, solùm Verbum, & non Spiritus Sanctus, dicitur generari.

63. Hoc igitur, ut probent, distinguunt in Deo quandam rationem Naturæ remotam, & veluti genericam, quæ est per modum potentiæ; & quandam rationem proximam, ac veluti specificam, per quam scilicet Natura proximè completur in ratione Naturæ, & est veluti complementum potentiæ productivæ; hæc autem, dicunt, solùm communicatur Verbo ex vi suæ processionis; siquidem cùm Verbum procedat per Naturam, prout est Intellectus; & Spiritus Sanctus per Naturam, prout est Voluntas; Intellectus verò compleatur per objectum in ratione principii intelligentis, & non ita per objectum compleatur Voluntas in ratione amantis, principium specificum Verbi non est sola illa ratio Naturæ remota communis Verbo, & Spiritui Sancto ex vi suæ, & illius processionis, sed etiam ratio objecti intelligibilis, quâ ipsa Natura proximè est productiva Verbi, & non Spiritûs Sancti; ideòque solùm Verbum procedit adæquatè simile, diciturque generari, & non ita procedere, neque generari dicitur Spiritus Sanctus.

64. Non nobis placet hæc explicatio, etiam si P. Amicus loco cit. dicat Doctissimis Viris sæpiùs in disputationibus agitata vehementer placere: Primò, quia falsum est, Naturam Divinam, quocunque modo communicetur Spiritui Sancto ex vi suæ processionis, non communicari adæquatè, etiam secundùm rationem specificam; ex hoc enim sequitur Spiritum Sanctum ex vi suæ processionis non esse adæquatè Deum; imò neque esse Deum; siquidem absque illa ratione specifica non consisteret Deitas; sicut non consistit humanitas v. g. absque sua specifica ratione; omnes autem docent Spiritum Sanctum ex vi suæ processionis procedere ut Deum.

Secundò, quia licet verum sit, potentiam intellectivam compleri per objectum, aut ejus speciem; & Essentiam divinam per se præstare cõcursum objectivum tam sui, quàm omnium objectorũ; concursus tamen in ratione objecti, est tantùm intentionalis, ad imaginem scilicet intentionalẽ; non verò realis naturalis ad imaginem realem naturalem: tum quia objectum, nec per se, nec per speciem vitaliter concurrit: tum etiam quia quodcunque complementum ex parte objecti supponit naturam subjecti completam in ratione naturæ; hæc autem prout sic completa non minùs communicatur Spiritui Sancto, quàm Verbo, similitudo verò intentionalis est impertinens ad rationem generationis, ut sæpè jam diximus; ergo non minùs Spiritus Sanctus dicetur generari, quàm Verbum. 65.

Tertiò, quia leopardus v. g. est verè filius leonis, & pardi; & tamen non exit adæquatè similis formaliter principio generanti; ego &c. Dicent sufficere, quod exeat similis in multis, & in ratione specificâ æquipollenter, quatenùs species leonis, & species pardi conjunguntur in unam tertiam speciem, qui æquipollenter est leo, & pardus. Sed contra; ergo Spiritus Sanctus erit Filius, utpotè qui in multo pluribus exit similis suo principio, & æquipollenter, saltem ex vi suæ processionis, tantum accipit à suo principio per voluntatem, quantum accipit Verbum Divinum per Intellectum. 66.

Quartò, quia Verbum non procedit simile suo principio in fœcunditate generandi; ergo hac ratione non procedit adæquatè simile suo principio; & tamen est verè Filius; ergo &c. Dicent, prædicatum fœcunditatis involvere aliquid Notionale; sicque non oportere, quod in hoc non exeat simile. Sed contra, quia, excepto Notionali, quidquid essentiale communicatur Filio, communicatur etiam Spiritui Sancto; ergo procedunt æquè similes in Natura; consequenterque tam Verbum, quàm Spiritus Sanctus dicetur generari. 67.

Nona ratio est *P. Arrub. d. 98. cap. 4.* asserentis Verbum, generari, non autem Spiritum Sanctum, quia Verbum procedit simile in Naturâ divina, non solùm ex vi processionis Divinæ, quod etiam competit Spiritui Sancto, sed etiam ex vi talis processionis Divinæ, nempè per Intellectum, quod non habet Spiritus Sanctus. Sed contra, quia procedere simile ex vi processionis Divinæ, est procedere formaliter ut Deus realiter, quod habet tam Verbum, quàm Spiritus Sanctus; procedere autem ex vi talis processionis, nempè per Intellectum, est procedere simile intentionaliter, quod impertinens est ad rationem generationis, ut supra diximus; ergo cùm tam Verbum, quàm Spiritus Sanctus illud primum habeant, tam hic, quàm Verbum procedunt per generationem. 68.

Decima ratio asserit, Verbum generari, quia non solùm procedit simile in Natura, sed etiam in 69.

suppositò; siquidem ejus principium constituitur per subsistentiam, cui correspondet subsistentia Verbi: at verò principium Spiritus Sancti completur per spirationem activam, quæ non est subsistentia, cùm tamen ei correspondeat spiratio passiva, quæ est subsistentia. Ita *P. Alarcon. tract. 5. d. 8. cap. 17.* Sed contra est: Primò, quia falsum est ad generationem requiri similitudinem in supposito; siquidem Christus Dominus est verè Filius genitus à Beata Virgine; & tamen non est ei similis in supposito.

70. Secundò, quia Verbum non est simile Patri in supposito realiter, sed solùm intentionaliter, quæ similitudo impertinens est ad rationem generationis; & similitudo in ratione subsistentiæ est veluti generica, non verò specifica, quæ ad rationem generationis requiritur, ut diximus. Tertiò, quia Spiritus Sanctus, licet procedat à Patre, & à Filio, ut ab uno Spiratore, ab illis tamen procedit ut à duobus suppositis; ac proindè etiam exit similis in supposito, sicque procedet per generationem.

71. Undecima ratio est, ideò Verbum Divinum generari, non autem Spiritum Sanctum, quia licet utrique communicetur Natura ex vi suæ processionis; Verbo tamen communicatur viâ Intellectûs, nempè ut est radix intelligendi; & Spiritui Sancto viâ Voluntatis, nempè ut est radix amandi. Undè distinguit in Natura Divina principium veluti remotum intelligendi, & principium veluti remotum amandi; & quia illud suâptè naturâ est prius, communicatur viâ Intellectûs ut prima ratio Naturæ; sicque per generationem formaliter; quod tamen non habet sub conceptu formali principii remoti amandi. Ita aliqui Recentiores, & videtur hanc esse explicationem *P. Compton. tom. 1. d. 65. sect. 6. à n. 2.*

72. Sed contra est: Primò, quia aut Natura Divina consistit formaliter adæquatè in solo conceptu principi intelligendi; aut etiam inadæquatè in conceptu principii amandi: Non dicent primum: tum quia non solùm Intellectus, sed etiam Voluntas est proprietas Naturæ Divinæ; quælibet autem proprietas in ipso conceptu naturæ radicatur, & non in aliquo extra naturam: tum etiam, qui alioqui solùm Verbum ex vi suæ processionis acciperet Naturam etiam remotè, seu radicaliter sumptam, & non ita illam reciperet Spiritus Sanctus, quod non dicent: si dicant secundum, sequitur: Primò Verbum non procedere adæquatè Deum ex vi suæ processionis; siquidem non accipit adæquatam rationem formalem Naturæ, quod dici non potest: Secundò, etiam Spiritum Sanctum generari; siquidem ex vi suæ processionis non minùs accipit Naturam secundùm partialem conceptum Naturæ, quàm illam accipit Verbum secundùm suum conceptum etiam partialem.

73. Contra est secundo, quia licet in Natura prior sit conceptus principii intelligendi remoti, quàm principii remoti amandi, unus tamen est veluti radix alterius; ergo Spiritui Sancto ex vi suæ processionis communicatur idem principium, licet remotius sit uno gradu respectu Spiritus Sancti, quàm Verbi, & uterque procedet per generationem, ratione cujus accidentarium est, quod principium intelligendi sit, aut non sit ita remotius.

74. Duodecima ratio est quorumdam Recentiorumdocentium, ideò Verbum generari, quia procedit per dictionem; nam *dictio* supponit pro re dictâ, & Patrem dicere se Verbo, idem est, atque communicare se ipsum: at verò *spiratio*, cùm non supponat pro re spirata, licet secum deferat etiam Naturam, id tamen non habet ex suâ formali ratione, ideòque processio Spiritus Sancti non est generatio.

Sed contra est: Primò, quia *dictio* supponit pro re dicta intentionaliter; cùm sit ad communicandam rei cognitionem, non autem realiter: at verò communicatio intentionalis non facit ad generationem, ut diximus, cùm possit stare generatio sine communicatione intentionali, & è contra. Secundò, quia Pater non solùm dicit Verbo Naturam, sed etiam Personas, imò & omnia possibilia, sicque *dictio* supponit non solùm pro Natura Divina, sed etiam pro Personalitatibus, & possibilibus; & tamen non ideò Verbum accipit realiter Personalitates per generationem; ergo idem dicendum de Naturâ dictâ. 70

Decima-tertia ratio docet, processionem Verbi esse generationem, quia est per Intellectum, qui est potentia operans uniendo sibi objectum, aut immediatè, aut mediante specie, quâ veluti semine ipsa potentia fit fœcunda ad generandum, veluti parturiendo notitiam, quæ ideò dicitur partus, sive conceptus: cùm autem id non reperiatur in processione Spiritûs Sancti, qui procedit per voluntatem, quæ non ita operatur, neque ejus actus dicitur partus, sive conceptus, ideò Spiritus Sanctus non dicitur generari. Ita aliqui Recentiores cùm *Lezana tomo 1. in 2. p. d. 1. q. 3. §. Pro hujus autem.* 71

Sed contra est: Primò, quia Intellectus prout sic solùm fit fœcundus intentionaliter ad generandum partum intentionalem, nempè cognitionem; non autem realiter, & naturaliter ad partum realem, & naturalem, quale est Verbum. Dicent, hoc solùm fieri in intellectu creato, non autè in Increato, qui fœcundatur objecto increato ad generationem substantialem, & naturalem. *Sed contra* est secundò, quia fœcunditas, quam *Intellectus Divinus* accipit ab objecto etiam increato, quocunque modo sumatur, formaliter, & primariò solùm est ad producendam cognitionem, quæ est partus, & conceptus intentionalis, sicque solùm est ad generationem intentionalem; & si etiam est naturalis, est tantùm secundariò, quatenùs producitur terminus, nempè Verbum ejusdem Naturæ cum producente; quod cùm etiam prout sic posset convenire Spiritui Sancto, posset etiam dici generari. 72

Tertiò, quia Intellectus Divinus etiam fœcundatur objecto creato ad cognitionem, seu conceptum illius; & tamen ejus productio non dicitur generatio realis naturalis, sed tantùm intentionalis; ergo similiter productio Verbi, ex eo tantùm, quod sit ab Intellectu fœcundato objecto increato, solùm erit generatio intentionalis, non verò realis naturalis. Quartò, quia sicut Intellectus Divinus fœcundatur objecto increato ad producendam ejus cognitionem; ita etiam Voluntas Divina fœcundatur eodem objecto increato ad producendum ejus amorem; & tamen hæc fœcunditas non sufficit ad generationem; ergo neque illa. 73

SECTIO

SECTIO V.

Proponitur, & stabilitur Sententia tenenda.

79. VLTIMA, & mihi verior sententia est, ideò Verbum Divinum generari, non ita verò Spiritum Sanctum, quia Verbũ ex vi suæ processionis formaliter, immediatè, & primariò accipit Naturam Divinam, prout hæc consistit in Intellectione Divina; quam tamen ex vi suæ processionis non accipit Spiritus Sanctus formaliter, immediatè, & primariò, sed solùm concomitanter, identicè, & consequenter. Ita *P. Soar. lib. 11. de Trinit. cap. 5. & 6.* à quo aliquo modo discrepabimus quoad modum explicandi cum *P. Arriaga 1. p. d. 47. sect. 8.* ut ex dicendis constabit. Supponit igitur hæc nostra sententia, Naturam Divinam consistere formaliter in Intellectione Divina, ad cujus intelligentiam.

80. Advertes primò, Essentiam, seu Naturam Divinam, prout alibi jam diximus, dupliciter posse accipi; aut realiter; aut virtualiter: realiter prout includit adæquatè quidquid realiter est Deus: virtualiter prout virtute distinguitur tanquam Natura à suis proprietatibus. Et in hac ratione virtuali adhuc dupliciter considerari potest; aut virtualiter intrinsecè, prout independenter ab omni distinctione rationis Natura distinguitur à proprietatibus sic virtualiter distinctis, sive proprietates sint quid absolutum, sive quid relativum: aut virtualiter extrinsecè, prout scilicet metaphysicè, & quoad nos consistit in aliquo prædicato per rationem distincto ab aliis prædicatis sic metaphysicè consideratis.

81. Advertes secundò, Essentiam, seu Naturam Divinam physicè realiter sumptam consistere in existentia à se in omni genere perfectionis, tam absolutæ, quàm relativæ: physicè virtualiter, seu virtualiter intrinsecè sumptam consistere in Intellectione divina: metaphysicè, seu virtualiter extrinsecè consideratã consistere in Aseitate, quæ omnia latè tradidimus *in Met. tr. 1. d. 3. sect. 17. & 18.* ideòq; hîc non sunt repetenda, cùm ibi videri possint.

82. Advertes tertiò nomine Naturæ, prout per generationem est communicabilis, non posse intelligi Naturam physicè realiter sumptam, id est secundùm omnem suam realitatem. Patet, quia cùm Natura prout sic includat etiam perfectiones relativas, secundùm has non est natura communicabilis; siquidem Verbo communicatur Natura, non verò Paternitas; & Spiritui Sancto communicatur eadem Natura, non tamen Paternitas, & Filiatio. Non item potest intelligi Natura solùm metaphysicè, & quoad nos sumpta. Patet, quia communicatio Naturæ formaliter, prout distincta est ab iis, quæ formaliter non communicantur, datur à parte rei independenter ab omni conceptione nostri intellectûs; siquidem, sublatâ omninò omni consideratione extrinsecâ rationis, à parte rei Verbum generatur, non verò Spiritus Sanctus; Natura communicatur, non verò Paternitas; Verbum procedit formaliter per Intellectum, non verò per Voluntatem; Spiritus Sanctus formaliter per Voluntatem, non verò per Intellectum, &c. Unde nomine Naturæ prout sic communicabilis intelligenda est Natura virtualiter intrinsecè sumpta juxta ea, quæ diximus loco supra citato in Metaphysica. His positis,

83. Conclusio sit: Verbum Divinum ideò dicitur generari, & esse Filium, & non ita dicitur generari Spiritus Sanctus, neque esse Filium, quia Verbum ex vi processionis suæ formaliter, & primariò procedit simile in eadem Naturâ Divinâ, id est in Intellectione divina: at verò Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis formaliter, & primariò nõ procedit similis in Natura Divina, nempè in Intellectione, sed in amore, qui est veluti proprietas consequens Naturam, nempè Intellectionem.

Probatur ex definitione generationis supra appositâ, quia generatio, ut diximus, est *Processio viventis à vivente à principio vitæ conjuncto in similitudinem naturæ*, saltem in specie infima, idque formaliter ex vi suæ processionis; sed hoc solùm competit processioni Verbi, non autem Spiritûs Sancti; ergo &c. 84. Probatur minor, in qua est tota difficultas, idque facilè, quia procedere ex vi suæ processionis in similitudinẽ Naturæ, nihil aliud est, quàm quod formale principium talis processionis sit ipsa Natura producentis; sed formale principiũ processionis Verbi est Intellectio, in qua consistit Natura virtualiter intrinsecè sumpta; & formale principium processionis Spiritûs Sancti est Volitio, quæ ut virtualiter intrinsecè distincta ab Intellectione non est Natura, sed proprietas; ergo &c.

Confirmatur à priori, quia omne agens naturaliter intendit assimilare sibi terminum in ea forma, quâ agit, ut cum *D. Thom. 1. p. q. 41. a. 5.* tenet communis tum Philosophorum, tum Theologorum doctrina; ideoque si forma, quâ agens agit est ipsa natura, intendit per se primò assimilare sibi terminum in natura ut fit in homine, in quo quia potentia generandi est illius forma, homo per generationem hominis intendit in forma hominis assimilare sibi filium: si autem formæ, quâ agit non est natura, sed veluti proprietas, intendit per se primò assimilare sibi terminum in tali forma, nempè proprietate, ut fit in igne, in quo quia potentia calefaciendi est illius calor, ignis per calefactionẽ intendit per se primò assimilare sibi passum in calore, qui est ejus proprietas, non autem in forma, quæ est ejus natura; sed potentia productiva Verbi est Intellectio, & potentia productiva Spiritûs Sancti est Volitio, ut supra diximus *d. 3. à num. 95.* Intellectio autem est Natura, & non ita Volitio; ergo Verbum ex vi suæ processionis formaliter ex primariâ intentione procedit simile in Natura; consequenterque generatur ut Filius; & nonita procedit, neque generatur Spiritus Sanctus. 85.

Hæc quidem videtur esse sententia D. Thomæ loco proximè citato, ubi post rationem proximè adductam concludit: *Illud ergo*, inquit, *est potentia generativa in aliquo generante, in quo genitum similatur generanti; Filius autem Dei similatur Patri gignenti in Natura Divina: Unde Natura Divina in Patre est potentia generandi in ipso.* Ex quo patet secundùm mentem D. Thom. aliter communicari Naturam Divinam Verbo, & aliter Spiritui Sancto, nam Verbo communicatur ex vi suæ processionis formaliter, & primariò, & sic communicatur Intellectio, cum qua etiam identicè, & secundariò communicatur Volitio: at verò Spiritui Sancto ex vi suæ processionis formaliter, & primariò communicatur Volitio, cum quâ etiam identicè, & concomitanter communicatur Natura, sive Intellectio; alioqui discursus D. Thomæ nihil concluderet, si Natura eodem modo utrique communicaretur, quod quidem fieret, si tam Intellectio, quàm Volitio esset formaliter Natura. 86.

Contra hanc nostram conclusionem adduci 87.
possunt

possunt ea omnia argumenta, quæ contendunt probare, Naturam Divinam virtualiter physicè, seu intrinsecè sumptam non consistere in Intellectione. Item omnia illa, quæ probare intendunt, Intellectionem Divinam non distingui virtualiter intrinsecè à Volitione Divinâ; sed cùm hæc omnia soluta jam sint in loco supra à nobis citato in *Met. tract. 1. d. 3. sect. 17. & sect. 20.* ibi videri poterunt. Adhuc tamen.

88. Argues 1. D. Thom. proximè cit. quærens: An potentia generativa, & spirativa sit Essentia? Respondet affirmativè; ergo videtur sentire, Essentiam, sive Naturam esse principium Spiritûs Sancti, sicut est Verbi. Confirmatur ex Concil. Florent. sess. 58. ubi Joannes Theologus docet, Naturam Divinam, concurrere ad productionem Spiritûs Sancti, ut principium communicativum. Respondeo D. Thom. & Joannem Theologum nomine Essentiæ, seu Naturæ ibi intelligere idem, atque absolutum, ita ut sit sensus, potêtiam productivam *ad intra* consistere in aliquo essentiali, prout essentialia distinguuntur à Notionalibus, ut supra diximus; non autem prout inter absoluta comparatur principium Verbi ad principium Spiritûs Sancti, ut patet ex discursu ejusdem D. Thomæ supra adducto.

89. Argues 2. In Deo potest distingui conceptus Naturæ à conceptu potentiæ intellectivæ; & conceptus potentiæ intellectivæ à conceptu Intellectionis: similiter distingui potest cõceptus Naturæ à conceptu potentiæ volitivæ; & cõceptus potentiæ volitivæ à conceptu volitionis; sed hoc posito, tam Intellectus, & Voluntas, quàm Intellectio, & Volitio sunt veluti proprietates Naturæ, quarum ipsa Natura est radix, sicque Natura in ipsa radice, non autem in Intellectione consistit; ergo cùm eadem sit radix Intellectionis, & Volitionis, non minùs communicatur Natura per Volitionem, quàm per Intellectionem; consequenterque tam Verbum, quàm Spiritus Sanctus dicentur procedere similes in Natura, ac proindè generari; aut si hoc negatur de Spiritu Sancto, etiam poterit de Verbo negari. Hoc argumento valdè premitur P. Soar. & omnes illi, qui cum eo affirmant, solam dari distinctionem rationis inter Intellectũ, & Voluntatem Divinam, quam etiam admittunt inter Naturam, & Intellectum; inter Intellectum, & Intellectionem. Sed juxta nostra principia supra, & jam alibi apposita loco supra citato.

90. Respondeo concessa majori, si sermo sit de sola distinctione rationis, seu virtuali extrinseca; non autem si sermo sit de distinctione virtuali intrinseca: nam distinctio virtualis intrinseca in absolutis solùm reperitur inter Intellectum, & Voluntatem, seu quod idem est, inter Intellectionem, & Volitionem. Et hujus ratio est, quia solùm de his cogimur verificare à parte rei duo contradictoria, qualia sunt: Intellectio est formaliter principium Verbi, & non Spiritûs Sancti: Volitio est formaliter principium Spiritûs Sancti, & non Verbi: Verbum procedit formaliter per Intellectionem, & non ita procedit Spiritus Sanctus: Spiritus Sanctus procedit formaliter per Volitionem, & non ita procedit Verbum; hæc autem stare non possunt à parte rei sine aliqua distinctione à parte rei; non reali, neque formali; ergo virtuali intrinsecâ, prout alibi diximus. Unde:

91. Advertes in Deo, cùm sit agens rationale, duos tantùm ordines operationum *ad intra* reperiri, nempè ordinem intelligendi, & ordinem volendi; processio igitur Verbi pertinet ad ordinem intelligendi; processio verò Spiritûs Sancti pertinet ad ordinem volendi; cùm tamen Deus sit agens perfectissimum, in ordine intelligendi non distinguitur intrinsecè radix, & potentia ab actu intelligendi, sive ab intellectione actuali, sed simul ac semel per eandem virtutem formaliter intrinsecè est essentialiter potens intelligere, & actu intelligens; sicut essentialiter est potens existere, & actu existens. Similiter in ordine volendi ratio potentiæ non distinguitur ab actu amandi; siquidem nulla contradictoria assignari possunt, quæ à parte rei debeant verificari de potentia, & actu, & quorum ratione cogamur talem distinctionem admittere inter illos; sicut cogimur admittere inter ordinem intelligendi, & ordinem amandi, de quibus à parte rei verificantur contradictoria, qualia sunt, quod Verbum procedat formaliter ordine intelligendi, & non ordine volendi; & Spiritus Sanctus è contra. Cùm igitur ordo intelligendi sit ex suâ ratione prior, inde est quod in eo consistat Natura virtualiter intrinsecè; non autem in ordine volendi, qui cùm sit posterior, est veluti illius proprietas; & quod Verbum procedens ordine intellectionis, procedat simile in Natura, & generetur ut Filius. Hæc ad intelligentiam conclusionis, hîc enim supponimus potiùs, quàm probamus, Naturam Divinam virtualiter intrinsecè consistere in Intellectione.

92. Argues 3. Generatio communiter ab omnibus definitur: *Processio viventis à vivente à principio vitæ conjuncto in similitudinem naturæ*, quin addatur particula illa *ex vi suæ processionis formaliter*; ergo gratis additur talis particula; sed, illâ sublatâ, definitio competit etiam processioni Spiritûs Sancti; ergo &c. Respondeo particulam istam involvi implicitè in illa alia *in similitudinem naturæ*; siquidem processio debet esse talis, quæ tendat in eam similitudinem ex suâ speciali ratione. Undè negatur illa minor; neque enim Spiritui Sancto competit procedere ex vi suæ processionis formaliter in similitudinem Naturæ, sed Amoris.

93. Argues 4. Quod agens intendat per se primariò assimilare sibi terminum in ea forma, quæ est ratio agendi, est falsum; siquidè homo est v. g. non solùm sibi assimilat filium in formâ, quâ agit, sed etiam in materia, quæ non est ratio agendi; ergo corruit explicationis fundamentum. Respondeo negando antecedens, ad cujus probationem dicimus, hominem solùm materialiter assimilare sibi filium in materia; hæc enim tanquam subjectum præsupponitur ad generationem: Intentio tamen agentis est introducere formam, quæ est potior pars, & distinctiva compositi, quod ipsa constituit in propria specie hominis.

94. Instabis: Ratio agendi in homine generante est potentia generativa; & tamen homo non intendit assimilare sibi filium in potentia generativa, cùm hæc sit distincta à natura, sed in ipsâ natura, & forma substantiali; ergo agens non intendit assimilare sibi terminum in ea forma, quâ agit. Resp. (dato cum aliquibus, quod potêtia proximè generativa sit accidens distinctum à substantia, ut est sententia communior,) potentiam generativam solùm esse rationem agendi instrumentaliter, agit enim nomine substantiæ, cùm non possit esse causa principalis, qualis est ipsa forma substantialis: at verò generans intendit assimilare sibi terminum in ea forma, quæ agit principaliter, & nomine proprio, nempè in forma ipsius generantis, quæ est causa principalis, & principium generans remotum.

Urgebis:

95. Urgebis: Volitio Divina est veluti proprietas Intellectionis, sive Naturæ Divinæ; ergo sicut potentia generativa operatur nomine formæ, ita etiam volitio operabitur nomine Intellectionis, seu Naturæ; sed illa processio à potentia generativa operante nomine formæ est generatio; ergo etiam erit generatio processio Spiritus Sancti à volitione operante nomine Intellectionis, seu Naturæ Respondeo negando utramq; cõsequentiam; falsum enim supponitur, principium proximum semper operari nomine remoti; nam solùm sic operatur, quando per se non est sufficiens ad productionem termini per se intenti à natura.

96. Patet in igne, cujus calor est principium proximum, tùm ad producendum calorem, tùm ad producendum alium ignem; & tamen calor operatur nomine proprio alium calorem, quia sufficiens est ad illum producendum, & in hoc terminus assimilatur producenti ratione caloris; operaturverò alium ignem nomine ignis, cujus est virtus operativa, quia ad hunc terminum producendum non sufficit solus calor, sed requiritur forma ignis, in qua ignis producens sibi assimilat alium ignem: cùm igitur volitio Divina sit principium Spiritûs Sancti nomine proprio, siquidem Spiritus Sanctus ex intentione primaria suæ processionis procedit ut Amor, potest Amor ex vi suæ processionis sibi vendicare ut principale principium ipsum Amorem, sicut calor calorem, sicque cùm non sit processio Amoris ab Amore, seu volitione nomine Intellectionis, seu naturæ, non est generatio.

97. Argues 5. Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis formaliter, & primariò procedit ut Deus; ergo ex vi suæ processionis formaliter, & primariò procedit similis in forma Deitatis, nempè in Natura, sicut Verbum; consequenterque per generationem. Probatur antecedens, quia Spiritus Sanctus est formaliter Deus; sed est formaliter Deus per processionem ab alio, & non à se; ergo ex vi suæ processionis procedit ut Deus; siquidem quidquid competit Spiritui Sancto in facto esse, ei competit in fieri suæ processionis, sicque si in facto esse est formaliter Deus, in ipso fieri processionis procedit formaliter ut Deus.

98. Respondeo negando antecedens, ad cujus probationem, concessa majori, & minori, negamus consequentiam, & ad illius probationem dicimus, quidquid competit Spiritui Sancto in facto esse, ei quidem competere in ipso veluti fieri, non tamen ex primaria intentione producentis; aliud enim est esse formaliter Deum, idque per processionem, & aliud id habere ex primaria intentione producentis; nam etiam homo in facto esse includit formaliter materiam; & tamen eam non habet ex primaria intentione generantis; sicque licet per generationem habeat tam materiã, quàm formam, solam tamen formam, non autem materiam habet ex primaria intentione generantis. Undè.

99. Notandum est illud *ex vi suæ processionis* dupliciter intelligi posse: Primò latè, quatenùs quidquid communicatur, communicatur per processionem, seu ratione processionis: Secundò strictiùs, quatenùs processio ex primaria intentione agentis in illud tendit: primo modo competit Spiritui Sancto esse formaliter Deum, quia non aliter, quàm per processionem Deitatem habet: secundo modo solùm ei competit esse Amorem; solùm enim Verbo competit ex primaria intentione procedere ut Deum, sicque simile in Natura.

100. Instabis 1. Spiritus Sanctus procedit formaliter ut Persona Divina; siquidem procedit ut Persona; non ut creata; ergo Divina; ergo procedit formaliter ut Deus; siquidem Hypostasis priùs ordinatur ad Naturam, quàm ad ejus proprietatem; priùs enim intelligitur subsistens divinitas, quæ est Natura, quàm volens per volitionem, quæ est proprietas. Respondeo Spiritum Sanctum ex primaria intentione non procedere neque ut Personam Divinam, neque ut Personam; sic enim solùm procedit ut Amor subsistens, qui conceptus præscindit à ratione Personæ, quæ est *Rationalis naturæ individua substantia.* Dixi *ex primaria intentione*, quia concomitanter, identicè, & ex secundaria intentione sicut procedit etiam ut Deus, ita & ut Persona Divina.

101. Instabis 2. Spiritus Sanctus procedit formaliter ut amans; ergo à fortiori ut intelligens: *Nihil enim volitum, quin præcognitum*; sed procedere formaliter ut intelligens, si Natura consistit in Intellectione, est procedere formaliter ut Deus; ergo &c. Respondeo negando antecedens; neque enim procedit formaliter, & primariò ut amans, sicque neque ut intelligens, sed ut Amor subsistens, ut diximus.

102. Instabis 3. Natura Divina per se, & immediatè petit Personalitatem Spiritûs Sancti; sed illam non potest habere, nisi per processionem; ergo formaliter illi conjungitur immediatè ex vi ipsius processionis; consequenterq; Spiritus Sanctus procedit formaliter, & immediatè ut Deus. Resp. ex dictis, Naturam Divinam per se, & immediatè postulare Personalitatem Spiritûs Sancti habendam quidem per processionem, sed non ex primaria intentione producentis.

103. Instabis 4. Processio Spiritûs Sancti est ipsa formalis cõmunicatio eorum, quę ei communicantur, ut supra diximus; sed ei communicatur Natura; ergo est formalis communicatio Naturæ; sed ex vi communicationis competit forma communicata ei, cui communicatur; ergo ex vi suæ processionis ei competit Natura; consequenterque procedit ut Deus. Respondeo processionem Spiritûs Sancti esse quidem ipsam formalem communicationem eorum, quæ ei communicantur, diverso tamen modo comparari ad terminos communicatos; nam ad amorem comparatur ut ad suum terminum formalem, & primarium; ad intellectionem verò ut ad terminum concomitantem, & secundarium: sicut etiam processio Verbi, prout est communicatio, comparatur primariò & formaliter ad intellectionem, secundariò autem, & concomitanter ad Volitionem: sic enim in sententia asserente, naturam, & proprietates in creatis produci eadem actione, talis actio per se primò tendit ad naturam, secundariò autem, & concomitanter ad proprietates.

104. Urgebis: Illud primariò intenditur in termino, quod est priùs in tali termino; sed in Spiritu Sancto priùs est intellectio, quàm volitio; ergo ei primariò intenditur communicari intellectio. Respondeo primò negando majorem: nam in homine prior est materia, quàm forma; & tamen priùs intenditur forma, quàm materia: & priùs existunt media, quàm finis; & tamen priùs, & per se intenditur finis, quàm media. Respondeo secundò, data majori, negando minorem: Intellectio enim solùm intelligitur prior in Patre, & in Filio, quàm in Spiritu Sancto, in quo prior intelligitur volitio, quàm intellectio; licet enim concomitanter simul, ac semel ei communicetur

intellectio, illud tamen communicatur per se primò, quod per se primò intenditur; hoc autem est volitio.

105. Infertur 1. Ergo Personæ Divinæ ex vi suarum processionum nō sunt æqualiter Deus; ipsæq; processiones non sunt æquales; hoc autem dici non potest; ergo &c. Respondeo negando illationem, nam Personæ Divinæ ut tales sunt, & earum processiones ut reales processiones sunt, non solùm important terminos formales, sed etiam quidquid in Deo est absolutum, & identicè communicatur; ut sic autem sunt omninò æquales: quod necessariò dicendum est in omnium sententia; siquidem in omni sententia verum est, quod Verbo ex vi suæ processionis formaliter communicetur intellectio, & non ita volitio; & Spiritui Sancto ex vi suæ processionis formaliter communicetur volitio, & non ita intellectio, cùm tamen diversa perfectio sit formaliter intellectio, atque est volitio formaliter.

106. Infertur 2. Ergo Spiritus Sanctus, saltem realiter procedet per generationem, & erit Filius; siquidem realiter procedit in similitudinem naturę ex vi suæ processionis; licet enim Intellectio, & volitio distinguantur virtualiter, realiter tamen sunt omninò idem, sicq; realiter competet Spiritui Sancto definitio generationis, & erit Filius. Respondeo primò, argumentum, si aliquid valeret, probare utique Spiritum Sanctum esse etiam realiter Verbum, & Verbum esse realiter Spiritum Sanctum; siquidem intellectio, & volitio realiter sunt idem; ergo si ex hoc non sequitur Spiritum Sanctum esse realiter Verbum, neque sequetur esse realiter Filium.

107. Respondeo secundò negando illationem, & antecedens probationis illius; nam procedere realiter in similitudinem Naturæ ex vi suæ processionis semper innuit sensum formalem. Et ratio est, quia intellectio, & volitio, licet realiter sint idem, tamen ut comparantur ad processiones distinguuntur virtualiter intrinsecè per æquipollentiam realem, hoc est, ita se habent, ac si realiter distinguerentur. Undè sicut non valet: *Natura est idem realiter cum Paternitate: Natura communicatur realiter: ergo Paternitas realiter communicatur*: idque propter mirabilem illam æquipollentiam, seu distinctionem, ita etiam non valet: *Intellectio est idem realiter cum volitione; volitio communicatur realiter Spiritui Sancto ex vi suæ processionis; ergo eodem modo Intellectio communicatur realiter*: siquidem propter eandem æquipollentiam distinctionis, licet utraque communicetur absolutè, alia, nempè volitio communicatur primariò, & formaliter; alia verò, nempe intellectio solùm identicè, & secundariò. Et hæc sufficiant pro quæstione hac difficillima, in qua usurpandum semper est illud Isai. 53. 8. *Generationem ejus quis enarrabit*: & dicere cum D. Damascen. lib. 1. fidei cap. 2. *Quoniam quidem est differentia generationis, & processionis didicimus: Quis verò sit modus hujus differentiæ nequaquam. Quamvis autem ista intelligere non possumus, tamen ita esse veraciter confitemur, & credimus*: addereque cum D. Athan. serm. 3. contr. Arian. *Neque propterea sacris Scripturis diffidendum est, quia hujusmodi quæstionem satis explicare non possumus.*

SECTIO VI.

An, & quâ ratione secunda Trinitatis Persona sit, & dicatur Verbum?

CUM ex hactenùs dictis constet, secundam Trinitatis Personam esse verè, & propriè Filium Dei, ejusque processionem à prima Persona esse verè & propriè generationem, nunc inquirendum nobis est: An, & qualiter hic Filius Dei sit, & dicatur Verbum Dei? Pro quo sit? 108.

Difficultas 1. Quid, & quotuplex sit Verbum? 109.
Dico 1. licet Verbum frequenter in Scriptura sumatur pro re mentis, aut oris verbo significata juxta illud Exod. 9. *Cras faciet Dominus verbum istud*: non tamen in hac acceptione hìc à nobis usurpatur, utpotè quæ figurata est, quatenùs nomen signi ad rem significatā transfertur: sed solùm hìc sumitur verbum in propria acceptione, sub qua est quid analogum ad verbum mentis, oris, & imaginationis, sive phantasiæ, licet hoc ultimum ab aliquibus non dicatur verbum; siquidem verbum, cùm sit terminus locutionis, solùm conceditur a gentibus rationalibus, quæ sola propriè loquuntur; cùm autem phantasia in bruto, & in homine sit ejusdem rationis, & in bruto non subeat hanc denominationem, non est cur illam subeat in homine, & illius terminus dicatur verbum.

Dices: Terminus locutionis oris dicitur verbum; ergo etiam sic dicetur terminus phantasiæ. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia os externum, quatenùs magis subditur, & obedit rationi, quàm phantasia, magis participat dignitatem rationis; ideò terminus *locutionis* externæ dicitur verbum; & non ita dicitur terminus locutionis internæ, sive phantasiæ. 110.

Dico 2. Verbum definitur: *Est quid ore prolatum tanquam rei alicujus signum*. Ita *P. Molin. 1. p. q. 27. a. 1. d. 7.* quæ definitio competit omni voci aliquid significanti, quæ prout est quid voce prolatum dicitur *verbum proferentis*; siquidem proferens appellatur *loquens*, seu *dicens tale verbum*; ipsa verò prolatio vocatur *generatio*, seu *productio* verbi; ut autem est signum rem aliquam significans, dicitur *verbum illius*. Undè: 111.

Colliges primò, omne verbum duorum dici verbum, unius nempè ut *dicentis* id verbum; & alterius, ut rei per idem verbum dictæ, seu significatæ. Patet in hac voce *lapis*, quæ vox dicitur verbum meum, id est à me prolatum, & *dicitur* verbum *lapidis* tali verbo dicti, sive significati. 112.

Colliges secundò, in solis agentibus rationalibus reperiri *verbum*; siquidem sola rationalia, ut diximus, propriè loquuntur, utpotè quæ sola proferunt signa animo manifestandi, in quo propriè consistit locutio. Unde nec voces brutorum, neque termini producti per eorum cognitiones dicuntur *verbum*. 113.

Colliges tertiò, speciem impressam, licet sit quid productum ad repræsentandum objectum, non tamen esse *verbum*; cùm non sit producta per locutionem, neque ab intellectu, sed emanet ab objecto. Idem etiam dicendum de speciebus memorativis, quæ etiam non producuntur animo manifestandi, neque possunt habere rationem manifestativam in facto esse, qualem habet *verbum*, sed ad 114.

plurimùm

plurimum in fieri, & veluti remotam, qualem etiam habent species impressæ.

115. Colliges quartò, *verbum* importare duos respectus, sive habitudines, alterum ad proferentem, qui est respectus effectûs ad causam: alterum ad rem significatam, qui est respectus signi ad significatum. Unde Philosophus conceptus, qui propriè sunt verba, appellat signa.

116. Colliges quintò, *loqui*, seu *dicere* idem esse, atque manifestare; hanc verò manifestationem, si sumatur *in fieri*, dici, & esse prolationem, seu productionem verbi, & esse illam actionem, quâ producitur conceptus, sive quâ formatur verbum oris: si autem sumatur in *facto esse*, esse ipsum verbum productum, sive formatum; quod proindè verbum est locutio formalis; ejus verò productio est locutio effectivè, seu causaliter; siquidem cùm *loqui* sit manifestare; solus autem conceptus, siue vox significativa sint formaliter repræsentativa, sicque formaliter manifestativa; sola illa sunt formales locutiones, quibus manifestamus audientibus res significatas, sive locutas. Sed cum hoc discrimine inter verbum mentale, & vocale, quod per vocale non percipimus res dictas, nisi priùs audito ipso verbo: per mentale autem, ipso inaudito, res ab eo dictas percipimus. Ex dictis oritur.

117. Difficultas 2. Utrùm respectus illi, quos *verbum* formaliter importat, sint prædicamentales: an transcendentales? Dico 1. Respectus verbi ad loquentem est transcendentalis, tam in verbo creato, quàm Increato. Ita *P. Molin. 1. p. q. 27. a. 1. d. 7.* licet solùm quoad primam partem. Probatur, quia hujusmodi respectus in verbo ad loquentem, nihil aliud est, quàm productio passiva; sed hæc tam in verbo creato, quàm in Increato est respectus transcendentalis, & non prædicamentalis ad suum principium productivum; ergo &c.

118. Quod autem hæc ratio probet etiam in Verbo Increato, quod P. Molin non admittit. Patet, quia licet ibi non reperiatur actio, sive *fieri* propriè dictum, ut reperitur in creatis; reperitur tamen propria, & vera productio activa, & passiva, quæ licet includant rationem relationis, ab ea tamen distinguuntur secundùm majorem, aut minorem expressionem, ut supra diximus; sed actio, & passio sunt respectus transcendentes ad sua principia; ergo etiam sic erunt productio activa, & passiva; sed *Verbum* Increatum dicit de formali hunc respectum producti; ergo illum dicit transcendentem, licet præscindendo à quavis imperfectione creata. Confirmatur, quia ratio *dicti, prolati, & producti*, quæ est respectus *verbi* ad principium dicens, proferens, & producens, non dicit relationem formaliter, sed solùm fundamentum relationis; hoc autem est respectus transcendens; ergo &c.

119. Dico 2. Respectus *verbi* ad rem significatam, tam in verbo creato, quàm Increato, non est prædicamentalis, etiam rationis; sed est transcendentalis. Probatur, quia respectus *verbi* ad res significatas coincidit cum respectu signi; sed hic, prout alibi diximus in *Log. tract. 3. d. 1. à n. 43.* non est prædicamentalis; siquidem sublatâ quavis relatione, sive reali, sive rationis, adhuc signum ducit in cognitionem rei significatæ ob illam proportionem, & habitudinem, quam cum illa habet; ergo neque sic erit in Verbo ad res significatas, sed dicet respectum transcendentalem, qualis est respectus signi ad significatum.

120. Advertes primò, me hîc non velle, neque dicere, verbum secundùm se, & secundùm omnia, quæ dicit, esse relatum transcendens, sed solùm dicere, respectus illos, quos verbum dicit de formali, esse transcendentales, & non prædicamentales; siquidem cùm sint habitudines ad suos terminos, non est, cur non dicamus esse transcendentales.

121. Advertes secundò *P. Molin. cit. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 2. n. 19. P. Præpositi. 1. p. q. 34. a. 3. P. Amicum d. 26. sect. 1. n. 16.* & Theologos communiter dicere, respectu Verbi Increati ad creaturas repræsentatas, imò & ad Essentiam divinam, esse respectum rationis, sicq; prædicamentalem; quibus ego etiâ subscribo, dummodo intelligantur de respectu superaddito, qui quidem est prædicamentalis rationis, non tamen si loquantur de respectu constitutivo verbi. Patet, quia verbum, ut tale sit, minimè pendet ab intellectu fingente, & efformante relationem illam rationis; ergo non potest per illam constitui in ratione verbi, licet illam fundet, quatenùs in Deo, cùm sit diversi ordinis à creaturis, non potest fundari relatio prædicamentalis realis; imò neque ad se ipsum, cùm in Deo non admittatur distinctio realis inter Essentiam, & Relationes.

122. Difficultas 3. Utrùm secunda Persona propriè dicatur *Verbum?* Varii in hac re fuerunt hæreticorum errores, ut videre est apud *P. Ruiz d. 55. de Trinit. sect. 2.* quia tamen de Verbo, ut Verbum est, non solùm errarunt hæretici, sed etiam ab aliquo catholico in dubium fuit revocatum, an secunda Trinitatis Persona dicenda sit verè, & propriè Verbum? aliqua indiget explicatione præsens difficultas, pro qua:

123. Advertendum est cum *Cajet. 1. p. q. 34. art. 2. P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 2. num. 1.* hanc vocem *propriè* dupliciter accipi posse: Primò prout opponitur termino *Metaphoricè*, in quo sensu hîc disputandum à nobis est: Secundò prout opponitur termino *commune*, in quo sensu disputabimus Sectione sequenti. Hoc posito:

124. Dico 1. Secunda Trinitatis Persona est, & dicitur Verbum. Est de Fide. Ita *D. Thom. 1. p. q. 34. a. 1. P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 2. n. 6.* & alii infra citandi. Probatur primò ex Sacra Scriptura, Psalm. 32. ibi: *Verbo Domini Cœli firmati sunt.* Et Psalm. 44. *Eructavit cor meum verbum bonum.* Et Joan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Et infra. *Et Verbum Caro factum est.* Et 1. Joan. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in Cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus.* Et Apoc. 19. *Et vocatur nomen ejus Verbum Dei.* Et Ecclesiast. 1. *Fons sapientiæ Verbum Dei in excelsis*; ergo &c.

125. Probatur secundo authoritate Sanctorum Patrum. D. Ignat. epist. ad Magnesian. *Per JESUM Christum*, inquit, *Filium suum, qui est Verbum ipsius, non pronunciatum, sed substantiale.* D. Clem. Roman. epist. 1. ad Jacobum. *Deus ergo Pater*, ait, *secreti Sacramenti vocabulum est, cujus verè Filius est Verbum.* Et D. Cyril. lib. 7. Thesaur. cap. 1. *Patris Verbum*, inquit, *Filius est, neque est aliud verum Patris Verbum, quàm Filius.* Et D. Aug. lib. 5. de Trinit. cap. 13. *Dicitur*, ait, *relativè Filius, relativè dicitur & Verbum.* Et lib. 6. cap. 2. *Verbum quidem solus Filius accipitur.* Et D. Athan. orat. 2. contra Arian. dicit *Verbum verum, & unicum Dei.* Et D. Anselm. in Monolog. cap. 45. *Liquet*, inquit, *Filium esse verum Verbum.* Ex quibus locis tam Sacræ Scripturæ, quàm Sanctorum Patrum satis constat errorem contrarium esse expressam hæresim Alogianorum, quia à D. Epiphan. *hæres. 51.* dicti sunt *Alogiani*,

Alogiani, id est, sine verbo, quia scilicet Verbum Divinum negabant.

126. Dico 2. Secunda Trinitatis Persona est, & dicitur verè, & propriè Verbum Patris, prout terminus *propriè* opponitur *metaphoricè*. Ita *D. Thom. 1. p. d. 34. a. 1.* ubi retractâ sententiâ quam tradiderat *in 1. dist. 27. q. 2. a. 2. & q. 4. de veritat. art. 2.* absolutè definit, *Verbum* non nisi personaliter, idque de solo Filio propriè dici. *Magist. in 1. dist. 27.* & cum illis omnis Theologorum Schola, uno excepto Durand, *in 1. dist. 2. q. 3.* qui negat secundam Personam esse propriè Verbum, quatenùs alibi existimavit, Filium in Divinis procedere per Naturam, & non per Intellectum, quod est de ratione Verbi, cujus sententiam ut erroneam supra rejecimus *d. 3. n. 94.* & hanc etiam ut erroneam hîc rejicimus cum *P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 2. num. 6. P. Montoya d. 55. sect. 4. P. Amico dub. 26. n. 12. & 16. P. Tanner, d. 4. q. 4. dub. 2. num. 3. P. Arrub. 1. p. d. 123. cap 4. P. Vasq. P. Compton. P. Præposit. P. Arriaga d. 52. sect. 2. num. 9. P. Becan. cap. 5. quæst. 1. P. Martin. d. 29. sect. 1.* & alii.

127. Probatur primò ex locis Sacræ Scripturæ supra citatis *num. 124.* & Sanctorum Patrum, ex quibus cum eisdem Sanctis Patribus sic conficitur argumentum, quia verba Scripturæ, Concil. & Patrum frequenter, & absolutè prolata debent accipi in proprio, & rigoroso sensu, nisi aliundè aut Fides, aut inconveniens aliquod evidens oppositum convincat; sed illud habet ratio Verbi in divinis respectu Filii, & nullum est inconveniens, quod oppositum convincat; ergo &c.

128. Probatur secundò, quia ad propriam rationem Verbi interni requiritur: Primò, quod sit naturaliter repræsentativum rei, utpotè quod est signum naturale: Secundò, quod maneat intra loquentem: Tertiò, quod sit realiter expressum, seu productum ab intelligente: Quartò, quod sit ad communicandam audienti cognitionem, quam loquens de rebus in se habet; sed hæc omnia competunt Verbo Divino; ergo &c. Confirmatur ex definitione *Verbi* supra tradita, quia verbum, ut patet ex illius definitione, constituitur formaliter, cùm sit signum, duobus respectibus, altero per ordinem ad loquentem, & altero per ordinem ad rem, quam loquens intendit manifestare; sed id habet secunda Persona; siquidem cùm sit terminus locutionis mentalis, sive dictionis, per se primò ex vi suæ productionis formalis respicit principium intelligens, à quo producitur; & cùm sit imago expressa perfectissima, repræsentat ipsum objectum intellectionis; ergo &c.

129. Objicies 1. De ratione verbi est reddere loquentem formaliter intelligentem, ut patet in verbo creato; sed Pater in divinis non ita redditur intelligens per Filium; alioqui non ex fœcunditate, sed ex necessitate intelligendi illum produceret; ergo &c. Resp. negando majorem; neque enim de ratione verbi absolutè, etiam creati, est reddere loquentem intelligentem; nam in creatis verbum vocale est verè, & propriè verbum; & tamen non reddit, imò supponit loquentem intelligentem, & est ad generandam cognitionem in audiente.

130. Instabis: Saltem de ratione verbi interni, & mentalis est reddere loquentem formaliter intelligentem, ut patet in verbo mentali creato; sed non ita Pater redditur intelligens per Filium in divinis ob rationem factam; ergo &c. Respondeo majorem esse veram in creatis, non autem in divinis, idque ob eandem rationem assignatam, quia scilicet productio verbi creati, cùm sit ex indigentia intelligendi, non supponit, sed reddit potentiam formaliter intelligentem: at verò productio Verbi Increati, cùm sit ex fœcunditate, & non ex necessitate intelligendi, non reddit, sed supponit producentem jam intelligentem.

131. Objicies 2. Quod procedit ab intellectu constituto in actu secundo, id est, jam formaliter intelligente, procedit per modum speciei memorativæ, aut habitûs, non verò per modum verbi; sed ita procedit Filius à Patre in divinis, ut ex dictis constat; ergo &c. Respondeo primò majorem esse veram in creatis, non autem in divinis; diversa ratio est: Primò, quia Intellectus Divinus, ut constitutus in actu secundo intelligendi, est maximè fœcundus; non ita verò creatus; ideò ille, non tamen iste potest adhuc prout sic constitutus producere Verbum. Secundò, quia intelligés creatum per verbũ internum solùm sibi loquitur intelligendo, ad quod non est necessaria nova productio verbi: at verò Pater Æternus intelligens loquitur Filio Verbum producendo, sicque etiam si supponatur intelligens, Verbum ex fœcunditate producit.

132. Respondeo secundò negando absolutè majorem, nam etiam in creatis reperitur verbum internum productum ab intellectu constituto in actu secundo intelligendi; tum quia ut diximus in Logica *tract. 3. d. 3. à num. 662.* Angeli loquuntur per conceptus directivos in audientem, qui tamen procedunt ab Intellectu Angelico jam intelligente: tùm etiam quia in homine intellectus factus intelligens per unum judicium potest aliud in se producere.

133. Objices 3. Verbum est medium inter loquentem, & audientem; sed Filius non est aliquid medians inter Patrem, & se ipsum; siquidem à se ipso non distinguitur; medium autem distinguitur ab extremis; ergo &c. Respondeo *negando majorem*, si sermo sit de verbo interno; neque enim opus est, quod sit medium inter loquentem, & audientem; nam etiam in creatis loquens, & audiens est idem intellectus producens, & recipiens in se verbum creatum; inter idem verò, & se ipsum non datur medium. Undè in divinis potest idem esse verbum, & audiens; siquidem Pater non aliter loquitur, quàm producendo Filium, sive Verbum, cui Scientiam suam communicat per illam productionem.

134. Objicies 4. Filius in Divinis eadem ratione dicitur Verbum, quâ dicitur *sermo, ratio, cogitatio, vox,* & *lingua Patris*; sed hæc dicuntur de illo solùm metaphoricè, non autem propriè; ergo &c. Respondeo negando majorem: neque enim illa dicuntur de Filio tam propriè, sicut de eo dicitur *verbum*; siquidem *sermo*, & *ratio* dicunt intellectionem complexam: Verbum autem in divinis dicit terminum intellectionis simplicis. Deinde *Cogitatio* dicit cognitionem cum inquisitione veritatis; *lingua*, & *vox* sunt instrumenta oris externi, quæ omnia arguunt imperfectionem non admittendam in Deo, sicque solùm metaphoricè de illo dicuntur, quando à Patribus de Deo affirmatur: at verò verbum internum dicit perfectissimam rationem imaginis, qualis est Filius Dei, sicque de illo verè, & propriè affirmatur Verbum.

135. Difficultas 4. In quonam conveniant, & differant *Verbum* Increatum, & creatum? Dico 1. Verbum Increatum, & creatum mentale conveniunt: Primò, quia utrumque est spirituale, & permanens, non autem transitorium, ut est verbum vocale. Secundò, quia utrumque est immanens in

in ipso, & intra ipsum intelligentem. Tertiò, quia utrumque repræsentat naturaliter, & non ad placitum, neque ex accidenti, seu concomitanter, sed per se, & ex vi suæ processionis; siquidem utrumque est ipsummet intelligere ejus, à quo procedit, ex quo omnia hæc subsequuntur.

136. Dico 2. Verbum Increatum, & creatum in multis differunt: Primò, quia verbum creatum est accidentale: Increatum autem substantiale, & per se subsistens, quod non minuit, imò perficit rationem Verbi, ut à simili patet in Sapientia Divina subsistente & accidentali creata. Secundò, quia verbum creatum est forma constituens intelligens in actu secundo principium à quo producitur; non ita tamen Verbum Increatum, ut patet ex supra dictis. Tertiò, (quod ex præcedenti sequitur,) quia creatum producitur ex indigentia intelligendi: non ita verò Increatum, sed ex infinita perfectione, & fœcunditate, ut patet ex supra dictis.

SECTIO VII.

An Verbum in Divinis sit tantùm personale: aut etiam essentiale?

137. HÆc præsens quæstio spectat ad aliam significationem vocis *propriè*, de qua supra, prout scilicet *propriè* opponitur termino *commune*, & idem hîc valet, ac quærere: An *Verbum* ita propriè dicatur de Filio, ut de illo dicatur personaliter, non autem essentialiter? seu, quod idem valet: An dici Verbum sit proprium solius secundæ Personæ? seu: An præter Verbum Notionale, quod est proprium solius secundæ Personæ, detur etiam Verbum essentiale propriè dictum, quod sit commune omnibus tribus Personis?

138. Conclusio sit: In Divinis *Verbum* non dicitur de Deo propriè, nisi personaliter, idque de solo Filio. Ita *D. Thom. 1. p. q. 34. art. 1.* ubi priorem suam sententiam retractat, quâ *in 1. dist. 27. quæst. 2. art. 2. & q. 4. de Verit. art. 2.* asseruerat *Verbum* tam essentialiter, quàm personaliter dici de Deo. *Magist. in 1. dist. 27. Alex. 1 p. q. 62. memb. 2. Albert. 1. p. q. 30 memb. 2. ad 3. & ad 6. Henricus 2. p. sum. art. 40 q. 7. & quodlib. 5. q. 26. ad 2. D. Bonav. in 1. dist. 27. p. 2. art. 1. q. 1. & 2. Scot. ibid. q. 2. & 3. Richard. art. 2. q. 2. Aureol. art. 3. dub. 2. Gabr. q. 3. art. 2. Ægid. q. 2. art. 3. Carthus. q. 3. Argent. q. unica art. 4. Capreol. q. 2. art 1. Ferrar. 4. contr. gent. cap. 13. P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 3. n. 2. P. Vasq. 1. p. d. 141. cap. 3. P. Ruiz d 57. sect. 2. P. Amicus d. 26. n. 17. P. Molin. 1. p. q. 34. art. 1. d. unica. P. Valent. 1. p. q. sua. 8. punct. 1. P. Arrub. d. 123. cap. 6. P. Tannet. d. 4. q. 4. dub. 2. n. 6 P. Præposit. 1. p. q. 34. art. 1. & 2. n. 2. P. Arriaga d. 52. sect. n. 9. P. Compton. tom. 1. d. 64. sect. 1. n. 3. P. Alarcon. tract. 5. d. 8. cap. 3. n. 3.* & alii.

139. Probatur primò ex sacra Scriptura, & Sanctis Patribus locis supra citatis, præsertim Apoc. 19. ubi loquens de Christo Domino Filio Dei: *Et vocabatur nomen ejus Verbum Dei*; particula autem *nomen ejus* proprietatem designat. D. Cyril. Alex. *lib. 7. Thesaur. cap. 1. Verbum*, ait, *Joannes Filium appellat, ut hoc nomen quasi proprium, & ipsius esse Filii maximè significativum, elegisse videatur.* Et infrà: *Nec est aliud verum Verbum Patris, quàm Filius.* Et D. Aug. *lib. 6. de Trinit. cap. 2. Verbum*, inquit, *solus Filius accipitur, non simul Pater, & Filius tanquam ambo unum verbum.* Et *lib. 7. de Trinit. cap. 2. Pater*, inquit, *& Filius simul una Essentia, & una Sapientia; sed non Pater, & Filius simul ambo unum Verbum, quia non simul ambo unus Filius ..... Eo quippè Filius, quo Verbum, & eo Verbum, quo Filius.* Ex quibus, aliisque Sanctorum Patrum locis satis constat, *Verbum* dici propriè de Deo personaliter, solùmque competere secundæ Trinitatis Personæ, cui solùm tùm Scriptura, tùm Sancti Patres hoc nomen accommodant.

140. Probatur secundò rationibus: Prima ratio est, quia *Verbum* propriè acceptum dicit respectum ad loquentem, & productionem realem; siquidem est verè dictionis terminus; sed nullum essentiale in Deo producitur, aut habet respectum realem productionis ad Deum, sive ad aliquam Personam; ergo &c.

141. Secunda ratio est, quia Essentia, prout alibi diximus, consistit in ipsa cognitione divina; sed repugnat, Essentiam consistere in Verbo propriè dicto; siquidem cùm hoc debeat esse terminus dictionis, eo ipso debet supponere Essentiam ipsius dicentis, cujus est Verbum; ergo &c.

142. Tertia ratio est, quia inauditum est in Ecclesia, propriè loquendo, esse in Deo duplex Verbum, seu duo verba, unum personale, & alterum essentiale; alioqui Filius posset dici Verbum de Verbo, & dari in Divinis *Verbum Verbi*; hoc tamen à Sanctis Patribus, præsertim D. Aug. valdè alienum est; ergo &c. Confirmatur, quia in Deo unum est Intelligere, à quo realiter procedit Verbum, ut supra diximus; ergo unum tantùm in Deo est Verbum; siquidem unius Intelligere, non duo, sed unum debet esse Verbum.

143. Oppositum tenet *Durand. in 1. dist. 27. q. 3.* ubi asserit, *Verbum* in Divinis *propriè* dici essentialiter tantùm, de secunda autem Persona dici, non *propriè* sed sola appropriatione, eo quod formaliter per Intellectum non procedat. Quæ sententia meritò ab omnibus censetur erronea, ut supra ostendimus. Alii verò dixerunt, *Verbum* & essentialiter, & personaliter dici posse. *Ita D. Thom. in 1. dist. 27. q. 2. art. 2. & q. 4. de Verit. art. 2. quem sequuntur Capreol. in 1. dist. 27. art. 1. q. 2. concluf. 4. Ferrar. 4. contr. gent. cap. 13. §. Considerandum secundò*: pro quibus.

144. Argues 1. Ad Hebr. 1. 3. *Portans*, inquit, *omnia verbo virtutis suæ*: ubi nomen *Verbum* sumitur essentialiter, sicut sumitur nomen *virtus*. Idem facit illud Psal. 32. *Verbo Domini cœli firmati sunt.* Accedit authoritas aliquorum Patrum, quatenùs *Verbum* essentialiter accipiunt aliquando, ut videtur accipere D. Ambr. *lib. unico de Filii Divinit.* ibi: *Sive lumen de lumine dicas, sive Verbum de Verbo..... quodcunque de eo dixeris, unius tamen essentiæ Patrem, & Filium credas.* Et idem habent D. Damascen. *lib. 1. Fidei cap. 6.* & D. Basil. *lib. 5. contr. Eunomeum cap. 11.* ubi Spiritum Sanctum appellat verbum: *Dei quidem Verbum*, inquit, *Filius est; Filii autem Verbum Spiritus*; sed non illum dicit Verbum ratione Personæ; ergo ratione Essentiæ; consequenterque in Deo est Verbum essentiale.

145. Respondeo dato, quod in illis Scripturæ locis, & aliis similibus *Verbum* sumatur essentialiter, prout essentialiter denotat aliquid commune toti Trinitati, ibi sermonem esse de locutione, sive verbo *ad extra*, quo Deus manifestat se ipsum creaturis imperando, producendo, &c. at verò nos hîc loquimur de Verbo *ad intra*, qui est solus Filius, sicque solùm de Deo dicitur personaliter. Ad illud D. Amb. dicimus, ibi non asserere, Filium

esse *Verbum de Verbo* ; id enim affirmare temerarium est, ut dicit *P. Ruiz. cit. sect. 5. n. 11.* sed supponens quod aliquis id dixisset, præcipit servari fidem consubstantialitatis, ita ut quamvis aliquis appellarit *Verbum de Verbo*, credat tamen identitatem Essentiæ. Ad locum D. Basil. dicimus, Spiritum Sanctum appellare *Verbum Filii* impropriè, & metaphoricè, ut ait D. Thom. *1. p. q. 34, art. 2.* metaphora autem consistit in eo, quod sicut proprium verbi est procedere ab aliqua persona, & emitti ad manifestandos ejus sensus, & voluntatem, sic Spiritus sanctus procedit, & emittitur à Filio, ut fidelibus manifestet sensus, & voluntatem Patris, & Filii juxta illud Joan. 15. *Quem ego mittam vobis à Patre, ille vos docebit.*

146. Argues 2. In divinis *Amor* non solùm dicitur Notionaliter de Spiritu sancto, sed etiam essentialiter; ergo similiter *Verbum* non solùm Notionaliter, sed etiam essentialiter dicetur de Filio. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia *Amor* ex usu Philosophorum, ac Theologorum sumitur, tùm pro ratione formali amandi; tùm pro termino realiter producto: primum datur in Deo essentialiter: secundum Notionaliter: at verò *Verbum* propriè sumitur solùm pro termino locutionis formalis, qui est solus Filius sumptus notionaliter.

147. Argues 3. In Divinis *Sapientia* tùm essentialiter, tùm notionaliter dicitur; siquidem non solus Filius dicitur sapientia Patris, sed etiam cuilibet Personæ convenit propriè *Sapientia*; ergo etiam Verbum. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est jam assignata, quia *Sapientia*, sive *Scientia* sumitur, tùm pro formali ratione cognoscendi, & sic datur in Deo essentialiter: tum pro termino producto, in quo illa includitur, & sic datur in Filio notionaliter: at verò *Verbum*, ut diximus, propriè sumitur pro solo termino locutionis formalis, sicque solùm notionaliter. Undè *Sapientia* essentialiter accepta non est Verbum, quia prout sic non dicit respectum realem ad loquentem: Verbum autem est ipsa *Sapientia*, quia illam includit.

148. Argues 4. In divinis *dicere* non solùm notionaliter, sed etiam essentialiter prædicatur; siquidem dicitur de omnibus Personis juxta illud D. Anselm. *in Monolog. cap. 6.* ibi: *Qualibet Persona Trinitatis se ipsam, & alias dicit*; ergo etiam Verbum & notionaliter, & essentialiter prædicabitur; cùm sit terminus *dictionis*, quæ se habet ad Verbum ut productio; productio autem, & terminus productus sibi mutuò proportionantur. Respondeo negando antecedens quoad secundam partem; neque enim *dicere* propriè sumptum prædicatur in Deo essentialiter, sed est tantùm prædicatum Notionale. Undè D. Anselm. locutus est de *dicere* improprio, prout est idem, atque cognoscere, quælibet enim Persona & se, & alias cognoscit.

149. Argues 5. Omnis cognitio est *Verbum*; sed cognitio in Deo dicitur essentialiter; ergo etiam *Verbum*. Respondeo distinguendo majorem: omnis cognitio est *Verbum* aut propriè, aut impropriè; concedo majorem: propriè semper; nego majorem: neque enim omnis cognitio est *Verbum* propriè dictum, nisi solùm in creatis, ubi omnis cognitio est producta ex indigentia cognoscendi: nõ ita tamen in Deo, cujus Essentia est cognoscere.

150. Argues 6. In divinis *loqui*, seu *dicere* non est generare; siquidem Pater dicit se ipsum, non tamen se ipsum generat; ergo *dicere*, prout præscindit à generatione, est prædicatum essentiale; ergo etiam sic erit *Verbum*. Respondeo *dicere* absolutè non esse idem, atque *generare*; siquidem in creatis *dicere* non est *generare*; est tamen idem, atque realiter producere verbum; hæc autem productio in Deo est generatio. Præterea sicut in creatis productio verbi non est productio rei dictæ per verbum, sed solius verbi; ita in Divinis productio Verbi non est generatio rei manifestatæ per Verbum, sed solius Verbi: Undè licet Pater dicat se, & omnia Verbo, non tamen se, & omnia generat, quia non dicit se, & omnia ut Verbum, sed Verbo se, & omnia dicit.

151. Argues 7. *Verbum* creatum non consistit in relativo, sed in absoluto; ergo etiam divinum; sed omne absolutũ in Deo est essentiale; ergo &c. Resp. quidquid sit de verbo creato; Increatum enim necessariò importat Relationem; siquidem importat distinctionem à proferente; in divinis autem sola relatio distinguit; cùm tamen verbum creatum per solam qualitatem absolutam, & relatione transcendentali ad proferentem sufficienter ab illo distinguatur.

152. Argues 8. Licet *Verbum* ex universali consuetudine approprietur soli Filio, tamen ex vi nominis solùm importat actum intelligendi, qui est essentialis, ut patet ex illo D. Anselm. *in Monolog. cap. 60.* ibi: *Nihil aliud est summo Spiritui dicere, quàm quasi cogitando intueri*: ubi illud *dicere* idem valet, atque intelligere per actum essentialem omnibus Personis communem; ergo &c. Respondeo negando antecedens: & ad illud D. Anselm. dicimus cum D. Thom. *1. p. q. 34. art. 1. ad 3.* locutum fuisse de verbo impropriè, accipiendo ibi *dicere* pro intelligere: qui tamen eodem *lib. cap. 37.* expressè docet, *Verbum* relativè dici ad eum, cujus est Verbum: *Verbum*, inquit, *hoc ipsum, quod verbum est, aut imago, ad alterum est, quia non nisi alicujus Verbum est, aut imago.*

153. Argues 9. Sublatâ omni *productione intra* Deum, Deus æquè perfectè se ipsum, & omnia diceret, atque nunc; siquidem *Verbum* non ponitur in Deo ex indigentia, ut per illud simpliciter, aut meliùs intelligat, ita ut sine illo neque simpliciter, neque æquè benè intelligat; sed implicat esse in Deo *dicere* sine verbo; ergo *Verbum* importat aliquid essentiale, & non personale. Respondeo negando majorem: neque enim in Deo præcisâ omni productione *ad intra*, maneret proprium *dicere*, utpotè quod præter respectum ad objecta dicta, importat etiam respectum ad terminum productum, quo mediante objecta dicuntur, & repræsentantur; cùm autem sublatâ omni productione, nullus daretur terminus productus, consequenter neque proprium *dicere*, sed tantùm remaneret *intelligere*, quo Deus & se & reliqua à se cognosceret.

154. Argues 10. Si Deus esset una tantùm Persona, adhuc haberet Verbum, quo intelligeret; sed non haberet illud productum: siquidem tunc nulla esset productio in Deo, quia nulla daretur Persona producta; omnis autem productio *ad intra* terminatur ad aliquam Personam; ergo haberet illud identificatum cum Essentia; consequenterque Verbum est essentiale, & non personale. Respondeo juxta proximè dicta, Deum in facta suppositione non intellecturum *Verbo* à se producto, sed solo actu absoluto intelligendi, qui non est propriè *Verbum*, ut patet ex supra dictis: *Verbum* enim in Deo non est necessarium ad intelligendum, sed tantùm ad loquendum, & ad fœcunditatem Naturæ; sicque Deus in eo casu esset intelligens, non tamen loquens, neque fœcundus.

Argues

155. Argues 11. *Verbum* est actus vitalis immanens, quo ipsum intelligens constituitur vitaliter immanenter tale; sed omnes Personæ Divinæ ita sunt intelligentes; ergo per Verbum essentiale, utpotè quod solùm est vitaliter immanens in omnibus; personale enim solùm manet in Persona, cujus est. Respondeo distinguendo majorem: est actus vitalis immanens terminatus relatione producti ad dicentem; concedo majorem: non ita terminatus; nego majorem: Undè Personæ Divinæ sunt vitaliter immanenter intelligentes, non per aliquod *Verbum* essentiale, quod nullum est in Deo, sed per ipsum actum essentialem intelligendi, qui propriè Verbum non est.

156. Argues 12. Omne intelligens intelligendo concipit *Verbum*; siquidem *Verbum* ideò ponitur, ut intelligenti sit ratio intelligendi; sed omnes Personæ Divinæ sunt intelligentes; ergo omnes concipiunt *Verbum*; non personale; ergo essentiale. Respondeo majorem esse veram, quando *Verbum* non supponitur adæquatè productum, ut supponitur adæquatè productum à Patre, ideoque reliquæ Personæ intelligentes illud non producunt, sed solùm intelligunt *Verbo* à Patre producto. Undè ad probationem majoris dicimus, *Verbum* quidem in nobis poni ex necessitate intelligendi, non ita tamen in Deo, sed tùm propter necessitatem loquendi; siquidem salvari nequit locutio absque reali distinctione loquentis, & audientis: tùm propter fœcunditatem Naturæ, quæ essentialiter postulat adæquatam communicationem sui non solùm per actum volendi, sed etiam intelligendi.

157. Argues 13. Nullus vocaliter dicit verbo ab alio, sed à se vocaliter prolato; ergo etiam nullus dicet verbo mentali ab alio, sed à se mentaliter prolato; atqui si in Divinis solus Filius esset *Verbum*, solus Pater se ipsum verbo diceret, quia solus Pater tale Verbum profert, quod tamen non videtur dicendum; siquidem quævis Persona se ipsam, & reliqua omnia dicit; non verbo personali; ergo essentiali; consequenterque datur Verbum essentiale.

158. Respondeo argumentum licet verum probet de verbo creato, falsum tamen esse de Verbo Increato; diversa ratio est, quia Verbum Increatum ratione Notitiæ absolutæ, quam includit, identificatur cum omnibus Personis, atque adeò potest aliqua Persona intelligere verbo ab alio producto: at verò verbum creatum non potest uniri, nisi cum eo, à quo producitur; cùm autem intelligens, ut intelligat, debeat informari ipso actu intelligendi, ideò nequit unus intelligere verbo ab alio producto.

SECTIO VIII.

Vtrùm solus Pater soli Filio propriè loquatur?

159. DIco 1. Patet *Verbo*, non sibi, sed Filio loquitur. Ita *P. Amicus d. 26. num. 37.* Probatur, quia illi loquens dicit, & loquitur, cui suam cognitionem sui, & aliarum rerum communicat; sed Pater non sibi, sed Filio communicat hujusmodi cognitionem; siquidem non producit Verbum ex necessitate, sed ex fœcunditate intelligendi; ergo Pater non sibi, sed Filio dicit, & loquitur.

160. Neque obstat, ut ait *P. Alarcon. d. 8. cap. 5. n. 12.* quod Filius ut audiens non distinguatur à Verbo; siquidem audiens in divinis nihil aliud est, quàm recipiens notitiam à loquente, ad quod opus non est, quod audiens distinguatur à notitia, seu à verbo, sed satis est, quod distinguatur à loquente, à quo per productionem ipsam cognitionem accipit communicatam; & sic distinguitur Filius à Patre.

161. Hinc sequitur primò, in eo maximè distingui Verbum creatum, & Increatum, quod loquens per verbum creatum sibi ipsi *ad intra* loquitur juxta illud Matth. 9. 3. *Quidam de Scribis dixerunt intra se*: id est cogitaverunt. Et infrà 21. *Dicebat enim intra se.* Et Matt. 16. 7. *At illi cogitabant intra se dicentes*; siquidem sibi ipsis producendo verbum mentis objectum manifestabant: at verò Pater loquens per Verbum Increatum non sibi, sed Filio se, & omnia manifestat. Secundò sequitur, quod sicut solus Pater est loquens, ita solus Filius est audiens, ut ex dicendis constabit. Undè:

162. Dico 2. Solus Pater soli Filio *ad intra* propriè dicit, & loquitur. Ita *P. Amicus d. 26. n. 34.* & videntur tenere *Ægid. d. 10. n. 32. & 33. P. Arriaga d. 52. n. 11.* quatenùs dicunt, Patrem per Verbum, non sibi, sed ipsi Verbo loqui. Probatur prima pars, quod solus Pater propriè dicat, & loquatur, quia dicere, & loqui idem est, atque producendo *Verbum* aliquid manifestare; sed solus Pater *Verbum* producit, & omnia, quæ novit, Verbo manifestat; ergo solus Pater propriè dicit, & loquitur.

163. Probatur secunda pars, quod Pater soli Filio dicat, & loquatur, quia Pater soli Filio per productionem Verbi communicat formaliter mentem, seu cognitionem sui, & omnium, quæ novit; ergo soli Filio propriè dicit, & loquitur.

164. Hinc colliges primò contra *P. Ruiz. d. 60. sect. 4. 5. & 6.* neque Filium loqui ad Patrem, quia Patri nihil communicat: neque Patrem, & Filium loqui ad Spiritum Sanctum, quia illi non communicant formaliter cognitionem, sed amorem: neque Spiritum Sanctum loqui ad Patrem, & ad Filium, quia illis nihil communicat. Undè si aliqui Patres apud *P. Ruiz cit.* aliter quandoque videntur docere, intelligendi sunt de dicere, seu loqui minùs propriè, quatenùs solùm volunt, quamlibet Personam, & se, & alias cognoscere.

165. Colliges secundò, omnes Personas Divinas, prout sunt unus Deus, loqui *ad extra* creaturis rationalibus, se ipsum illis per communicationem suæ notitiæ manifestando: primò Beatis per claram visionem, ut fit in patria. Secundò per cognitiones internas, tùm evidentes, seu cum *evidentia in attestante*, ut dicitur à Theologis, ut sæpè fit in via Prophetis: tùm inevidentes, ut per fidem, aut per aliqua signa sensibilia, ut accidit reliquis viatoribus, juxta illud D. Paul. ad Heb. 1. 1. *Olim Deus loquens Patribus in Prophetis, novissimè diebus istis locutus est nobis in Filio.* Tertiò dicitur etiam Deus loqui creaturis irrationalibus, quatenùs eas producit, aut aliter disponit, sed impropriè, cùm non sint propriæ auditionis capaces.

166. Advertes tamen hìc in his omnibus proportionaliter distinguendas esse, & locutionem in Deo loquente, & auditionem in creatura auscultante. Undè locutio Dei est, actus ipse Divini Intellectûs, quatenùs per externum signum ordinatur ad manifestandum se ipsum creaturæ: auditio autem est, actus ipse intellectûs creati, quo creatura formaliter percipit locutionem Dei per tale signum sibi manifestatam.

167. Colliges tertio, solum *verbum* propriè dici ut verbum; non tamen solum propriè dici ut *objectum*; seu

seu quod idem est, solum *verbum* esse terminum productum dictionis; nō tamen solum esse terminum repræsentatum, seu manifestatum. Patet, quia omnia, quæ repræsentantur in *Verbo*, verbo propriè *dicuntur*, & sic omnes Personæ Divinæ, imò & creaturæ propriè dicuntur, prout repræsentantur; nihil tamen propriè *dicitur* productivè, nisi solum verbum. Unde oportet distinguere *dici verbum*, & *dici verbo*: Primum enim soli Filio competit: Secundum autem omnibus, quæ verbo repræsentantur; sicque Filius dupliciter *dicitur*: primò productivè ut *Verbum*: secundò objectivè se ipso ut verbo.

168. Colliges quartò, dari differentiam inter hos terminos *intelligere*, *generare*, *dicere*, & *loqui* activè ex parte Patris; nam *intelligere* dicitur essentialiter, & non importat aliquid notionaliter, sed solum conceptum essentialem connotando objectum: *generare* exprimit respectum generantis ad terminum productum secundùm Naturam, in qua est similis præscindendo à ratione Verbi: *dicere* importat respectum ad *Verbum* productum ut Verbum: *loqui*, præter respectum ad *Verbum*, importat etiam respectum ad audientem, qui respectus nihil aliud est, quàm ipsa relatio Patris sub diversa expressione concepta.

169. Colliges quintò ex opposito dari etiam differentiam inter eosdem terminos passivè sumptos, nempè *intelligi*, *generari*, *dici*, & *audire* ex parte termini; nam *intelligi* dicit terminationem intelligentiæ essentialis, quæ terminatio competit omni objecto, tam *ad intra*, quàm *ad extra*, videturq; importare formaliter respectum rationis: *generari* competit soli secundæ Personæ, & importat realem respectum ad generantem præscindendo ab expressione Verbi: *dici* productivè importat respectum *Verbi* ut Verbi ad dicentem; *dici* autem objectivè importat terminationem, seu respectum rei dictæ ad *verbum* dicentis: primo modo *verbum* dicitur solius Patris ut dicentis *verbum*, quia *verbum* à solo Patre producitur: secundo modo dicitur *verbum*, non solùm Patris, ut dicti, sed etiam Spiritûs Sancti, & omnium, quæ Verbo dicuntur, seu repræsentantur: *audire* importat respectum audientis ad loquentem, ex quo fit, ut *locutio*, & *auditio* realiter distinguantur, quatenùs locutio importat notitiam simul, & relationem dicentis; auditio verò importat eandem notitiam ut communicatam simul cum relatione verbi dicti.

SECTIO IX.

An, & quâ ratione Verbum Divinum dicatur Verbum *creaturarum?*

170. ANTE resolutionem quæstionis advertendum est primò, omne verbum importare duplicem respectum, unum ad dicentem, & alterum ad rem ipso verbo dictam; siquidem cùm *verbum* sit prolatum, sive expressum ad repræsentandum aliquid, necessariò dicit; tum respectum ad proferentem, tum ad rem repræsentatam. Secundò, Verbum Divinum, cùm sit propriissimè verbum, importare utrumque hunc respectum necessariò; quia tamen repræsentat, non solùm omnia, quæ sunt formaliter in Deo, sed etiam creaturas, saltem secundariò, etiam ad creaturas dicit respectum, qui formaliter est relatio rationis, fundamentaliter verò est ipsa fœcundissima Verbi repræsentatio. His positis.

Difficultas 1. Qualiter Verbum dicat hujusmodi respectus? Dico 1. Verbum Divinum formaliter, & in recto importat relationem realem ad dicentem. Ita *D. Thom. 1. p. q. 34. a. 1. Sylvius ibid. P. Amicus d. 26. sect. 1. n. 29.* & alii. Probatur primò ex D. Aug. lib. 7. de Trinit. cap. 2. ibi: *Eò Filius, quòd Verbum, & eò Verbum, quòd Filius*; sed quà Filius importat formaliter, & in recto relationem realem Filii ad Patrem; ergo etiam quà Verbum illam importabit ad dicentem. 171

Probatur secundò ratione, quia Verbum Divinum importat relationem integrantem, & complentem rationem Filii intellectualis; sed Verbum Divinum in ratione Filii importat formaliter, & in recto relationem realem ad genitorem; ergo etiam sic illam importabit in ratione Verbi ad dicentem. Confirmatur, quia relatio Verbi est eadem cum relatione Filii, ut patet tum ex D. Aug. proximè: tum ex D. Damasc. epist. de Trisagio ubi docet, Filium, & Verbum *unius hypostaseos esse ostensiva*; sed relatio Filii ad Patrem est realis, & à Filio dicitur formaliter, & in recto; ergo idem dicendum est de relatione Verbi ad dicentem. 172

Dico 2. Verbum Divinum importat etiam formaliter, & in recto respectum, sive expressionem objecti. Ita *D. Thom. q. 4. de verit. a. 5. P. Amicus cit. n. 30.* Probatur primò ex D. Aug. lib. 7. de Trinit. cap. 2. ubi docet in conceptu Verbi includi Sapientiam. *Quoniam verò*, inquit, *& Verbum Sapientia est*; sed Sapientia dicit de formali, & in recto respectum, & expressionem objecti; ergo & Verbum. 173

Probatur secundò ratione, quia *Verbum* est intellectualis imago omnium objectorum, ex quorum notitia, sive habituali, ut *in nobis*, sive actuali, ut in Deo procedit; siquidem Verbum est quædam intellectualis manifestatio; hæc autem fit per expressionem, seu imaginem objecti, cujus est manifestatio; sed imago intellectualis dicit de formali, & in recto expressionem objecti, cujus est imago; ergo etiam Verbum. 174

Dico 3. Verbum Divinum principaliùs dicit respectum, sive expressionem objecti, quàm respectum ad dicentem. Ita *D. Thom. proximè. Ferrar. 4. contr. gent. cap. 13. §. Ad secundum dub. P. Amicus cit. num. 31.* Probatur, quia *Verbum* in Deo sumitur per analogiam ad verbum creatum; sed sicut verbum creatum vocale ex hominum placito; ita mentale ex naturâ suâ principaliter ordinatur ad significandam manifestationem loquentis, minùs verò principaliter respectum ipsius ad dicentem; ergo idem dicendum de Verbo Increato. 175

Advertes tamen, expressionem objecti, quæ in Verbo Increato principaliter importatur, non esse expressionem objecti creati, sed Increati, hanc enim primariò, illam autem secundariò, & materialiter importat. Patet, quia Æternus Pater Æterno suo Verbo primariò intendit manifestare se ipsum, & omnia, quæ ipsum essentialiter constituunt, secundariò autem, & consequenter creaturas, ut terminos extrinsecos suæ potentiæ; ergo expressio objecti, quæ principaliter importatur in Verbo Increato, non est expressio objecti creati, sed Increati. 176

Objicies 1. contra proximè appositam conclusionem: Verbum importat proprietatem personalem; sed hæc principaliter dicit respectivum, 177

qualis

qualis est respectus ad dicentem, & non absolutum, qualis est expressio objecti; ergo &c. Confirmatur, quia Verbum importat respectum formaliter complentem relationem Filii intellectualis; sed hæc relatio principaliùs dicit respectum ad dicentem; ergo &c. Respondeo Verbum importare quidem proprietatem personalem, sed non æquè primò, ac proprietatem absolutam. Eodem modo dicimus ad confirmationem, verbum quidem importare respectum complentem filiationem intellectualem, non tamen æquè principaliter, atque ipsam repræsentationem objecti.

178. Objicies 2. Eo modo Verbum includit respectum ad dicentẽ, quo Filius ad generantem; sed Filius principaliùs importat respectum ad generantem, & minùs principaliter respectum ad naturam; ergo etiam Verbum principaliùs importabit respectum ad dicentem, & minùs principaliter expressionem objecti. Respondeo negando majorem: aliquid enim explicitè dicit Verbum, nempè expressionem objecti, quam explicitè non dicit Filius. Et ratio est, quia *Verbum* est in Deo per analogiam ad verbum creatum; hoc autem principaliùs dicit manifestationem objecti, ut potè ad id impositum; ergo sic etiam dicet Verbum Increatum.

179. Objicies 3. Verbum est nomen Personæ; sed Persona in Divinis principaliùs significat relationem, & minùs principaliter Naturam; siquidem illam formaliter, hanc verò materialiter importat; ergo &c. Respondeo minorem esse veram de Persona significata sub expressione Personæ; non autem sub expressione Verbi; sic enim principaliùs dicit manifestationem, sivè expressionem objecti.

180. Difficultas 2. Utrùm Verbum Divinum propriè dicatur esse Verbum creaturarum? Affirmativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 34. a. 3. ad ult. & q. 4. de veritat. a. 5. ad 2. & 4. Ferrar. ibid. §. Nec obstat. Aureol. in 1. dist. 27. p. 2. a. 3. Major. q. 4. Torres. 1. p. q. 27. a. 1. d. 6. q. 3. propos. 5. P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 9. n. 12. P. Vasq. 1. p. d. 143. cap. 3. n. 12. P. Amicus d. 26. n. 49. P. Arrub. 1. p. q. 34. a. 3. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 2. n. 18. P. Præposit. 1. p. q. 34. a. 3. n. 6.* & alii. Probatur, primò quia Verbum propriè dici solet, non solùm illius, à quo est, sed etiam illius de quo est expressivum; sed Verbum Divinum, non solùm est à Patre per productionem, sed etiam est expressivum creaturarum, quas repræsentat; siquidem cùm sit comprehensivum, & adæquetur Cognitioni Divinæ, quidquid hæc cognoscit, necessariò debet illud repræsentare; cognoscit autem creaturas, sicque Verbum debet illas repræsentare; ergo &c.

181. Probatur secundò, quia Scientia Divina, non solùm dicitur Scientia Dei, à quo est, & veluti producitur, sed etiam creaturarum, quas repræsentat; ergo etiam Verbum, non solùm dicetur Patris à quo producitur, sed etiam creaturarum, quarum est expressivum, & repræsentativum. Probatur tertiò, quia Verbum Divinum, non solùm dicitur Verbum Patris ut dicentis, sed etiam ut dicti, qua ratione dicitur etiam Verbum Spiritûs Sancti, totius Trinitatis, & omnium, quæ sunt formaliter in Deo; siquidem ea omnia Verbo dicuntur; sed etiam creaturæ Verbo dicuntur; ergo &c. Confirmatur, quia Spiritus Sanctus dicitur Amor, non solùm Patris, & Filii, à quibus producitur, sed etiam Essentiæ, totius Trinitatis, & creaturarum, quæ omnia habet pro objecto; ergo etiam Verbum Divinum dicetur Verbum, non solùm Patris, à quo producitur, sed etiam Essentiæ, totius Trinitatis, & creaturarum, quæ omnia habet pro objecto suæ repræsentationis.

182. Oppositum tenent *D. Bonav. in 1. dist. 27. p. 2. a. 1. q. 2. ad penult. Alens. 1. p. q. 62. memb. 1. a. 4. Richard. a. 2. q. 3. ad 3. P. Ruiz d. 62. sect. 3. num. 7.* Pro quibus. Argues 1. authoritate D. Anselm. in Monolog. cap. 32. ibi: *Verbum*, inquit, *quo creatura dicit, nequaquam similiter est verbum creaturæ, quia non est ejus similitudo, sed principalis essentia*; ergo &c. Respondeo D. Anselm. non negare, Verbum Divinum dici posse Verbum creaturarum absolutè, sed solùm velle, non esse Verbum creaturarum ea ratione, quâ est Verbum Patris, ut patet ex termino *similiter*; siquidem Patris est Verbum, ut dicentis, & dicti per realem similitudinem Naturæ; creaturarum verò ut dictarum, & similitudine intentionali.

183. Argues 2. Ideò Verbum est Patris Verbum, quia & Patrem primariò repræsentat, & ab eo procedit; sed non procedit à creaturis, nec eas primariò repræsentat; ergo &c. Respondeo Verbum dupliciter dici Patris Verbum, ut patet ex supra dictis: primò, ut dicentis, & sic solius Patris est Verbum, ut diximus; secundò, ut dicti, & sic tum Patris, tum omnium, quæ dicuntur objectivè, est Verbum, licet primariò dicat objectum Increatum; secundariò autem creatum, ut diximus; hoc enim non tollit quominùs utrumque absolutè dicat, & utriusque sit Verbum.

184. Argues 3. Spiritus Sanctus non est propriè *donum* creaturarum, quarum est amor; ergo neque Verbum erit Verbum creaturarum, quarum est cognitio. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia *donum* est actualis communicatio; Spiritus Sanctus autem, licet sit Amor creaturarum, non est actualis communicatio secundùm suum esse intrinsecum, & necessarium; ideoque non est *donum* creaturarum: at verò *verbum* est actualis repræsentatio à loquente expressa; cùm autem Verbum Divinum sit actualis repræsentatio creaturarum, est earum Verbum. Imò retorqueri potest argumentum: Spiritus Sanctus, quia est capax communicationis, dicitur donabilis creaturis; ergo Verbum Divinum, quia est creaturarum expressio, dicetur earum *Verbum*.

185. Difficultas 3. An Verbum Divinum dicatur *verbum* creaturarum ratione notitiæ absolutæ: an potiùs ratione proprietatis personalis? Prima sententia asserit, esse verbum creaturarum convenire Verbo Divino ratione solius notitiæ absolutæ. Ita *D. Thom. 1. p. q. 34. a. 3. ad 1. & q. 4. de verit. art. 5. ad 4. Scot. quodlib. 8. art. 3. & in 2. dist. 1. q. 1. Richard. in 1. dist. 27. art. 2. q. 3. ad 1. Major. q. 4. Capreol. q. 2. a. 1. concluf. 5. P. Molin. 1. p. quæst. 27. art. 1. d. 7. P. Soar. lib. 9. cap. 6. Ferrar. 4. contr. gent. cap. 13. Cajet. 1. p. q. 34. a. 3.* & alii.

186. Non placent; quia quod convenit verbo ratione solius notitiæ essentialis, convenit omnibus Personis; siquidem essentialia omnibus sunt communia; sed dicere respectum ad creaturas ut dictas, & manifestatas, non convenit omnibus Personis; alioqui creaturæ dicerentur æquè benè Patre, & Spiritu Sancto, ac dicuntur verbo, quod tamen est falsum; ergo dicere respectum ad creaturas ut manifestatas, non convenit omnibus Personis, sed soli Verbo; consequenterque non ratione solius notitiæ essentialis.

187. Dices: Si Verbum Divinum non repræsentaret creaturas, non esset earum Verbum; ergo ideò est

earum Verbum, quia illas repræsentat; sed eas repræsentat ratione solius notitiæ essentialis, utpotè quæ sola est repræsentativa; ergo &c. Respondeo argumentum solum probare, notitiam essentialem repræsentativam creaturarum requiri ad rationem Verbi earum, non tamen sufficere, quod intendimus.

188. Instabis: Si ad rationem Verbi creaturarum non sufficeret sola notitia essentialis, & absoluta, Deus connecteretur cum creaturis, non solùm ratione absoluti, sed etiam alicujus relativi; atqui hoc non videtur dicendum; siquidem omnis respectus Dei *ad intra* communis est, & indivisibilis toti Trinitati, quod non habent relativa; ergo &c. Respondeo concedendo majorem de connexione cum creaturis ut dictis per Verbum; non autem ut producibilibus absolutè per potentiam, ut amabilibus per amorem, aut cognoscibilibus per cognitionem; licet enim tota Trinitas cognoscat, amet, aut producat creaturas indivisibiliter, ut unus Deus; non tamen tota Trinitas illas dicit ut *Verbum*, ut patet ex dictis.

189. Secunda sententia tenet, hunc respectum verbi ad creaturas, seu esse Verbum creaturarum, convenire Verbo ratione solius proprietatis personalis. Ita *D. Bonav. in 1. dist. 27. p. 2. art. 1. q. 2. fine. Henricus 2. p. sum art. 59. q. 5. Aureol in 1. dist. 27. art. 3. dub. 4.* Non placent, quia dicere respectum ad creaturas, ut dictas, & manifestatas, includit essentialiter respectum ad creaturas, ut repræsentatas; siquidem dicere respectum ad aliquid, ut manifestatum, est connotare illud, ut ab aliquo alicui locutione manifestandum; hoc autem essentialiter involvit notitiam expressivam, & declarativam objecti manifestandi; cùm loquens non manifestet alteri objectum, nisi mediâ notitiâ expressivâ illius; sed Verbum Divinum nequit dicere respectum ad creaturas, ut repræsentatas ratione solius proprietatis personalis; siquidem hæc est sola ratio producti ad producentem; nulla autem relatio divina est repræsentativa objecti; alioqui aliquod objectum cognosceret una Persona, quod alia non cognosceret; ergo &c.

190. Dices: Esse verbum creaturarum est prædicatum notionale; alioqui conveniret etiam aliis Personis, quibus omnia sunt communia præter notionalia; sed nullum prædicatum notionale competit Deo ratione alicujus absoluti; ergo esse Verbum creaturarum ei competit ratione solius relativi, seu proprietatis personalis. Respondeo esse Verbum creaturarum, prædicatum quidem esse notionale ratione tamen significati inadæquati, non verò adæquati: Undè argumentum solùm probat, quod non dicatur Verbum creaturatum ratione solius absoluti, sed etiam relativi, ut infrà dicemus.

191. Tertia sententia, quam ut probabiliorem sequimur, docet, Verbum Divinum respicere creaturas, ut dictas, & manifestatas, seu esse Verbum creaturarum ratione utriusque perfectionis, & notitiæ essentialis, quam quidditativè includit, & proprietatis, sive relationis personalis, quâ constituitur in ratione Verbi ut sic. Ita *P. Vasq. 1. p. d. 144. cap. 2. P. Ruiz d. 62. sect. 2. n. 4. P. Zuniga d. 9. dub. ult. P. Amicus d. 26. sect. 2 n. 72.* Probatur primò, quia ad rationem verbi duo sunt necessaria: Primum, quod repræsentet objectum dictum: Secundum, quod ut repræsentatio procedat ab Intellectu; alioqui non erit *Verbum*, sed pura cognitio; atqui primum convenit Verbo Divino ratione notitiæ absolutæ; utpotè quæ sola est repræsentativa: Secundum autem ratione proprietatis, sive relationis personalis; utpotè quæ sola est processio realis; ergo &c.

Probatur secundò, quia si Deus se, & creaturas cognosceret, non tamen produceret Verbum, solùm daretur cognitio Dei, & creaturarum, non tamen Verbum; ergo Verbum dicit, & cognitionem absolutam repræsentantem, & proprietatem personalem productam; consequenterque verbum ratione utriusque simul dicitur verbum. Confirmatur, quia si ratio Verbi creaturarum consisteret in sola ratione notitiæ absolutæ, cùm hæc sit communis toti Trinitati, ut sunt omnia absoluta, quælibet Persona esset Verbum creaturarum, sicut est cognitio; sed hoc est falsum; siquidem denominatio Verbi, ut diximus, non est essentialis, sed notionalis; ergo &c. 192

Probatur tertiò, quia in divinis locutio activa dicentis, passiva verbi, & res verbo dicta sibi correspondent; sed locutio activa præter notitiam essentialem, includit etiam proprietatem personalem Personæ proferentis; & locutio passiva præter eandem notitiam essentialem, includit etiam proprietatem personalem verbi prolati; ergo etiam res dictæ ipso verbo, præter respectum, quem dicunt ut cognitæ ad notitiam essentialem cognoscentem, & repræsentantem, dicent etiam rationem dicti, seu manifestati, provenientem quidem remotè à dictione activa loquentis, proximè autem à dictione passiva verbi producti; consequenterque Verbum creaturarum includit & notitiam essentialem expressivam earum, & proprietatem notionalem productam. 193

Dices: Ex hoc solùm sequitur, hunc respectum convenire verbo ex peculiari modo, quo ei ex vi suæ processionis debetur notitia essentialis communis manifestativa rerum; non autem ex vi suæ propriæ proprietatis notionalis; ergo &c. Respondeo negando sequelam; ideò enim verbo debetur illa notitia essentialis communis ex vi suæ processionis, quia ex vi suæ Personalitatis illam exigit, ut complementum dictionis passivæ, quâ constituitur personalitas verbi, mediante quâ, ipsum verbum peculiarem respectum dicit ad res, se ipso dicendas, & manifestandas. 194

Ex dictis patet ratio, cur Joan. 1. dicatur specialiter de Verbo Divino: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil*: siquidem in agente intellectuali, qualis est Deus, verbum internum est initium totius operis juxta illud Ecclesiast. 37. *Initium omnis operis verbum*: quia autem in verbo interno Divino, tanquam in exemplari continentur, & repræsentantur omnia agibilia, & Verbum Divinum ex vi suæ processionis habeat repræsentare creaturas, ideò ei tribuuntur omnia opera *ad extra* specialiter; non quod non procedant indivisibiliter à tota Trinitate, & Scientia Divina ut exemplar, non sit aliquid essentiale omnibus Personis commune, sed quia modus habendi hanc scientiam ex vi suæ processionis, est specialis in verbo. Ex quo etiam deducitur, Verbum Divinum respectu creaturarum esse, non solùm expressivum, sed etiam factivum; respectu autem Essentiæ Divinæ, & Personarum solùm esse expressivum. 195

SECTIO

SECTIO X.

Vtrum, & qualiter Verbum *dicatur* Sapientia *Patris: & Pater intelligere* Verbo *?*

196. QUOD Verbum Divinum dicatur *Sapientia* Patris, est communis Sanct. Patrum locutio. Ita loquitur *D. Athan. orat. contra Gregales Sabellii. D. Nazian. orat. 1. apologet. D. Amb. 1. de fide cap. 2. D. Aug. lib. 7. de Trinit. à princip. D. Ansel. in Monolog. cap. 46.* habentque fundamentum in D. Paul. *1. Cor. 1.* ubi Christum Dominum appellat *Dei Virtutem, & Sapientiam*; quod in libris sapientialibus frequenter dicitur de Filio Dei. Dubium igitur solùm est: Qualiter Verbum Divinum dicatur *Sapientia Patris?* pro quo:

197. Notandum est primò, hanc vocem *Sapientia* dupliciter sumi posse in hac locutione: *Verbum est Sapientia Patris*: Primò pro sapientia essentiali: Secundò pro Sapientia Notionali, sive genita. In prima acceptione videntur loqui Sancti Patres locis supra citatis; siquidem cùm Sapientia essentialis in Patre, & in Filio sit eadem; & Filius sit illa Sapientia, ideò verè dici potest *Sapientia Patris*; facit enim hunc sensum: *Verbum est illa Sapientia, quæ est Pater*: quod est verum. In secunda acceptione (quæ etiam est usitata, ut notat D. Augustt.) sumitur sæpè in libris sapientialibus, potestque verè dici: *Verbum est Sapientia Patris*: quatenùs effi cit hunc sensum: *Verbum est Sapientia à Patre per generationem communicata*, quod etiam est verum.

198. Notandum est secundò, hunc secundum sensum accipiendi Sapientiam pro Notionali, esse usitatiorem, juxta quem tunc frequentiùs dicitur Verbum Sapientia genita, quando ex contextu sermonis particula *Patris* denotat processionē Verbi; ideoque absolutè solum Verbum dicitur Sapientia Patris, quia solum ex vi suæ processionis habet Sapientiam à Patre per generationem communicatam: & non ita dicitur Spiritus Sanctus, nisi oppositum exprimatur: sicut è converso, solus Spiritus Sanctus dicitur ob eandem rationem Amor Patris, & Filii, & non ita dicitur Verbum; sic enim utrumque ex communi usu, & acceptione dependet.

199. Difficultas major est: Utrùm Pater dici possit sapiens *sapientiâ genitâ*? seu quod idem est: Intelligere *Verbo*? Suppono primò, ut certum, Patrem cognoscere se, & omnes alias res, tam creatas, quàm increatas in Verbo. Patet, quia cùm Verbum ex vi suę processionis accipiat Intellectionem, in qua omnia perfectissimè repræsentantur, illâ cognitâ in Verbo, est ratio cognoscendi omnia, quæ repræsentat; cùm autem repræsentet omnia tam creata, quàm Increata, omnia Pater in Verbo cognoscit

200. Suppono secundò, non posse rectè dici, Patrem intelligere formaliter *Verbo*, aut *sapientiâ genitâ*. Patet, quia nihil formaliter intelligit, nisi per id, quod est forma, & ratio formalis intelligendi; sicut nihil fit album nisi per id, quod est ratio faciens formaliter album; sed Verbum non est ratio formalis intelligendi; alioqui ejus productio esset ex necessitate ad intelligendum, & non ex fœcunditate potentiæ intellectivæ; ergo &c.

201. Suppono tertiò, rectè dici posse, Patrem intelligere *Verbo* cum addito, id est, notionaliter, seu effectivè. Patet, quia hoc idem est, atque dicere, Patrem producere effectivè, seu veluti effectivè Verbum, quod formaliter intelligit, quod est verum. Undè tota difficultas est: an absolutè, & sine addito dici possit, *Pater intelligit, vel cognoscit, vel sapit Verbo, aut sapientiâ genitâ?*

202. Negativa resolutio tenenda est cum *D. Thom. 1. p. q. 37. art. 1. & 2. Scot. in 1. dist. 32. q. 2. Gabr. q. 1. P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 10. n. 5. P. Tanner d. 4. q. 4. dub. 2. n. 33.* & alii. Probatur primò, quia hæc: *Pater est cognoscens, intelligens, seu sapiens sapientiâ genitâ*: est falsa; siquidem eam ut talem retractavit D. Aug. *1. Retract. cap. 26. & lib. 6. de Trinit. cap. 1. & 2. & lib. 7. cap. 1. & 3.* ergo etiam falsa erit hæc: *Pater cognoscit, seu intelligit Verbo:* cùm sint æquivalentes.

203. Dicent hanc: *Pater intelligit Verbo*: cùm significet actionem, posse admitti; siquidem benè potest dici, quod Pater intelligat producendo verbum: illam verò: *Pater est intelligens verbo*: esse falsam; siquidem cùm significet effectum formalem, falsum est, quod Pater formaliter intelligat verbo, cùm Verbū non sit forma, neque quasi forma reddens formaliter intelligentem. Sed contra, quia ex hoc sequitur id ipsum, quod negant; siquidem: *Pater intelligit verbo*: & *Pater est intelligens verbo*: sunt omninò idem; sicut omninò est: *Petrus intelligit*: atque *Petrus est intelligens*: *Ignis calefacit*: atque *Ignis est calefaciens*: ita ut, si ibi datur aliqua differentia, sit tantùm grammaticalis, quæ ad rem significatam impertinens est; sed prima significat actionem, & non effectum formalem, sicque est vera; idem etiam dicendum erit de secunda, quod ipsi negant.

204. Probatur secundò, quia *intelligere* est denominatio proveniens ab eo, quod est subjecto ratio intelligendi; sed Verbum Divinum non est Patri ratio intelligendi; siquidē Pater non ideò intelligit, quia verbum producit; alioqui illud produceret ex necessitate intelligendi; sed ideò verbum producit, quia intelligit, ideoque ex fœcunditate illud producit; ergo &c. Confirmatur, quia in eo signo, quo Pater est constitutus ad generandum Filium, jam est sapiens, & intelligens omnia; siquidem Filius producitur à Patre sapiente, & intelligente; sed non est sapiens, & intelligens verbo pro eo signo, cùm pro eo signo non sit verbum, sed pro sequente; ergo &c.

205. Probatur tertiò, quia si Pater diceretur intelligere verbo, significaretur accipere à verbo Sapientiam, & intelligentiam; sed hoc est falsum; siquidem Pater nihil accipit à Verbo, imò Verbum omnia à Patre accipit; ergo &c. Confirmatur, quia ex eo, quod Pater per verbum nihil ultra generet: & Pater, ac Filius per Spiritum Sanctum nihil ultra spirent; neque Pater dicitur generare Verbo; neque Pater, & Filius spirare Spiritu Sancto; sed Pater per verbum nihil ultra intelligit, ac antea intelligebat; ergo non potest dici intelligere verbo.

206. Oppositum tenent *P. Vasq. 1. p. d. 151. cap. 4. n. 22. P. Arrub d. 133. cap. 1. n. 8. P. Alarcon. tract. 5. d. 8. cap. 4. n. 3.* & alii: pro quibus: Objicies 1. Ex eo, quod Pater, & Filius vi amoris producant Spiritum Sanctum, verè dicitur: *Pater, & Filius diligunt se Spiritu Sancto*; ergo etiam ex eo, quod Pater producat verbum vi Intellectionis, verè dicetur: *Pater intelligit verbo.* Respondeo negando antecedens; neque enim Pater, & Filius diligunt se

Spiritu Sancto, quia illum producunt, sed quia in illo uniuntur, tanquam in eo, qui ex vi suæ processionis est amor mutuus; non quod formaliter diligant per ipsum Spiritum Sanctum, qui est Amor notionalis, sed quia formaliter se diligunt eo amore, quem ex vi suæ processionis per se primò ei communicant, quo sensu dicuntur etiam diligere creaturas Spiritu Sancto; sicque argumentum pro nobis potiùs, quàm contra nos facit, ut consideranti patebit.

207. Infers: Ergo similiter Pater dicetur etiam intelligere Verbo, quia intelligit eâ intelligentiâ, quæ ex vi suæ processionis per se primò communicat Verbo. Respondeo hujusmodi sensum verum quidem esse, ut patet ex dictis; quia tamen usitatus non est in Verbo æquè, ac in Spiritu Sancto; ideò locutio illa absoluta in Spiritu Sancto habet jam determinatè verum sensum; non ita tamen in Verbo, in quo est dubia, & in rigore falsa.

208. Objicies 2 Intellectus abstrahens universale effectivè, dicitur absolutè abstrahere universale: & differentia faciens differre effectivè, dicitur absolutè faciens differre; ergo etiam Pater producens Verbum veluti effectivè, dicetur intelligere Verbo absolutè. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia denominatio abstrahendi, & faciendi differre, est de se indifferens ad rationem effectricem, & formalem; ideòque satis est effectivè facere abstractionem, aut differentiam, ut dicatur absolutè intellectus abstrahens universale; aut differentia effectiva faciens differre: at verò intelligere significat determinatè, non solùm actionem, sed etiam formam, quæ est subjecto ratio formalis intelligendi: imò juxta Philosophum, cùm intelligere sit quoddam pati, magis exprimit passionem, quàm actionem; sicque non potest Pater producens Verbum dici intelligere Verbo absolutè, quia Verbum non est forma faciens intelligere.

209. Addo, Argumentum retorqueri posse; nam ex eo, quod intellectus effectivè producat repræsentationem universalis, non dicitur effectivè universalis, sive ut ita dicam *universari*; & ex eo, quod differentia effectivè faciat differre, non ideo differentia dicitur differentiâ differre; ergo similiter ex eo, quod Pater producat Verbum, non ideò dicetur Verbo intelligere.

210. Objicies 3. Veluti à priori: Quoties effectus producitur sub respectu, & ordine ad denominandum subjectum, vel objectum, potest sumi in casu effectivo, id est in ablativo instrumenti, sive modi, sive causæ, & ejus principium construi cum subjecto, vel objecto sumpto in accusativo, ut, *Ignis calore lignum calefacit: Intellectus conceptu verum intelligit: Voluntas amore bonum diligit, &c.* Sed Verbum Divinum producitur sub respectu, & ordine ad denominandum objectum dictum, cognitum, & intellectum; sicut Spiritus Sanctus producitur sub respectu, & ordine ad denominandum objectum dilectum, & amatum; ergo &c.

211. Respondeo argumentum solùm valere, quando denominatio secundùm suam propriam rationem reflectit supra principium, ut sit in exemplis adductis, secùs verò quando denominatio ex vi significationis non ita potest reflectere supra principiū, ut non potest in præsenti. Patet, quia ignis, (idemque dicendum de Intellectu, & Voluntate,) dicitur calore calefacere, quia *calefacere* est denominatio de se indifferens ad rationem effectivam, & formalem calefaciendi, sicque effectivè quadrat in principium: at verò *intelligere* ex sua formali significatione importat rationem, & receptionem ejus, quod intelligenti est ratio formalis intelligendi, quam cùm non habeat Verbum respectu Patris, non quadrat in Patrem intelligere Verbo. Addo retorqueri posse argumentum, quia si *calefacere* importaret necessariò receptionem in agente, non diceretur ignis calefacere per solam actionem; sed intelligere absolutè ita se habet; ergo &c.

212. Objicies 4 Quoties propositio affirmativa ita absolutè profertur, ut ex modo significandi non inducat determinatum sensum, satis est, quod in aliquo sensu verificetur, ut possit absolutè proferri; sed hæc: *Pater intelligit Verbo*: ex modo significandi non inducit determinatum sensum, & est affirmativa; potestq; verificari in aliquo sensu; siquidem verum est, Patrem intelligere Verbo notionaliter, sive effectivè, prout supra diximus; ergo verum erit dicere absolutè: *Pater intelligit Verbo*: & se, & omnia, quæ ipsum Verbum repræsentat Respondeo negando minorem; hæc enim: *Pater intelligit Verbo*: licet sit affirmativa, habet sensum determinatum falsum; siquidem significat, Patrem intelligere Verbo ut formâ intelligendi, quod est falsum, ut patet ex dictis: alioqui dicant hanc: *Pater est intelligens Verbo*: posse etiam verificari, utpotè quæ est idem cum illa, & habet eundem sensum affirmativum.

213. Objicies 5. Hæc: *Pater dicit, seu loquitur Verbo*: est vera; ergo etiam vera erit hæc: *Pater intelligit Verbo.* Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia dicere, aut loqui Verbo, nihil aliud est, quàm producendo Verbum exprimere res dictas, quas Pater verbo exprimit producendo; sicque productio Verbi formaliter est dictio, seu locutio, potestque dici verè, Patrem dicere, seu loqui Verbo: at verò *intelligere* Verbo est, Verbum esse Patri rationem formalem intelligendi, quod dici non potest, cùm Verbum non sit formalis intellectio Patris, sicque non potest verè dici, Patrem intelligere Verbo.

214. Objicies 6 Hæc: *Pater intelligit in Verbo*: est vera; ergo etiam hæc: *Pater intelligit Verbo*: cùm idem valeat. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Pater in primâ solùm dicitur intelligere in Verbo suo tanquam in objecto, & imagine, ac exemplari omnium, & se, & omnia, quæ repræsentat, non tamen dicitur reddi intelligentem: at verò in secunda dicitur reddi intelligentem Verbo, quod est falsum, cùm Verbum non sit forma reddens Patrem formaliter intelligentem, ut diximus.

215. Dices: Pater etiam in se, & in Spiritu Sancto omnia cognoscit; ergo non solùm ea cognoscit in Verbo Respondeo argumentum jam non probare contra conclusionem: licet tamen quoad hoc quælibet Persona Divina sit ratio objectiva cognoscendi, & se, & omnia; id tamen specialiter reperitur in Verbo, quatenùs ex vi suæ processionis est imago expressa ad repræsentandum: qua ratione etiam Beati dicuntur communiter videre in Verbo creaturas.

216. Quæres hîc: Utrùm hæc. *Filius est sapiens sapientiâ genitâ*: sit vera? *P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 10. n. 9. & P. Vasq. 1. p. d. 151. cap. 7.* dicunt, hanc propositionem posse accipi in triplici sensu: Primò, si ablativus ille: *sapientiâ genitâ*, denotet ordinem originis, sumaturque veluti efficienter, ac si dicamus: *Filius est sapiens à sapientiâ genitâ*: &

& in hoc sensu est falsa; siquidem Filius non procedit à sapientiâ genitâ, sed ab ingenita, qualis est Pater: in quo sensu etiam Spiritus Sanctus non est Amor cum ordine originis; neque enim verum dices, Spiritum Sanctum amare se ipso cum ordine originis, sivè effectivè suo modo.

217. Secundò sumi potest in eo sensu, in quo ablativus ille: *sapientiâ genitâ*: denotet ordinem causæ veluti formalis, sicut homo dicitur rationalis formaliter suâ differentiâ, in quo sensu est etiam falsa; siquidem Filius non est formaliter sapiens per sapientiam genitam notionalem, sed per essentialem ingenitam; quod idem cum proportione applicandum est Spiritui Sancto.

218. Tertiò sumi potest in eo sensu, in quo denotet ordinem subjecti, & causæ veluti materialis, in quo sensu est vera; efficit enim hunc sensum: *Filius est sapiens se ipso, qui sapientia genita est*: quod est verum; idemque cum proportione dici potest de Spiritu Sancto. Quid autem dicendum sit de hac: *Pater est sapiens sapientiâ ingenitâ*? Aliqui eam admittunt, & quidem in tertio sensu est vera: in secundo autem etiam admitti potest, si *sapientiâ ingenitâ* sumatur pro essentiali, in quo sensu de omnibus Personis verificabitur: non autem si sumatur pro notionali, ut patet ex supra dictis: si tamen sumatur in primo sensu nullo modo est vera, sed semper falsa, ut consideranti patebit.

SECTIO XI.

Vtrùm nomen Imago *sit proprium Filii in Divinis?*

219. DIFFICULTAS 1. Qualisnam sit definitio, ac divisio Imaginis? Dico 1. Imago definitur à Philosopho 6. Topicor. cap. 2. *Id, cujus generatio est per imitationem*: Unde juxta hanc definitionem duo sunt de ratione imaginis: primum quod detur productio: Secundum quod detur similitudo; adeo ut unum sine alio non constituat quidditatem imaginis; & tam productio sit ab eo, cujus est imago, quàm similitudo cum illo, cujus etiam imago est. Cùm autem omne illud, quod fit per imitationem, semper repræsentet prototypon, ad cujus imitationem producitur, indè est quod omnis imago sit suo modo repræsentativa, & inserviat ut medium ad cognitionem sui prototypi.

220. Meliùs tamen in præsenti definitur Imago à Theologis cum de D. Aug. lib. 83. quæst. q. 74 sic: *Imago est perfecta similitudo ad suum prototypum repræsentandum expressa*: Ex qua definitione tres oriuntur conditiones requisitæ ad veram rationem imaginis: Prima, ut sit perfecta similitudo; ut autem talis sit debet esse, non solùm secundùm convenientiam genericam, sed saltem specificam; defectu cujus vermis v. g. qui ab homine procedit non est illius imago.

221. Secunda conditio est, ut verè procedat à suo prototypo, quod innuitur particulâ illâ *expressa*; defectu cujus, etiam in humanis pater non est imago filii, licet ei perfectè sit similis, quia ab eo non procedit. Tertia conditio est, ut hanc repræsentationem habeat ex vi suæ processionis; defectu cujus Heva non fuit imago Adami, licet ei fuerit similis, quia eam similitudinem cum eo non habuit ex vi naturalis modi procedendi ab eo, sed aliundè ex divina Omnipotentia.

222. Advertes tamen primò, prædictam processionem requisitam ad rationem imaginis tripliciter sumi posse: primò *effectivè*, quatenùs unum effectivè procedit ab alio, quæ processio inservit ad rationem imaginis naturalis, in quâ productum per processionem effectivam evadit simile in unitate naturæ cum producente; & sic filius in creatis dicitur imago naturalis patris. Secundò *exemplariter*, sic statua Petri exemplariter ab illo procedit, & producitur; non quidem immediatè, sed mediante ideâ ipsius Petri existente in mente artificis, producta tamen ab ipso Petro ut objecto, mediâ sui specie impressâ; quæ processio inservit ad rationem imaginis artificialis, quatenùs productum prout sic procedit simile prototypo producenti, non quidem quoad naturam, sed quoad figuram. Tertiò sumitur processio *intentionaliter*, sive intellectualiter, & sic procedit species, sive expressa, sive impressa ab objecto, quæ processio inservit ad rationem imaginis intentionalis, quatenùs productum procedit simile repræsentativè prototypo producenti.

223. Advertes secundò, quamlibet ex his processionibus proportionatè sumptam sufficere ad rationem imaginis. Patet, quia tam imago naturalis, quàm artificialis, & intentionalis dicuntur verè imagines; sed unaquæque vendicat suam propriam productionem, & similitudinem; ergo quævis ex his productionibus sufficiens est ad rationem imaginis.

224. Dices cum P. Soar. *lib. 9. de Trinit. cap. 8. num. 8.* de ratione imaginis non est, quod procedat exemplariter ab eo, cujus est imago; siquidem filius in creatis est imago patris, quin ab eo procedat exemplariter. Respondeo primò, nos non asserere, omne illud, quod habet rationem imaginis, debere procedere exemplariter à suo prototypo; sed solùm sufficere ad rationem imaginis, quod aliquid sic procedat exemplariter.

225. Respondeo secundò negando antecedens; credo enim semper ad rationem imaginis intervenire productionem exemplarem; nam cùm imago sit origo per imitationem, quæ sine exemplari esse non potest; solùm enim exemplar imitatur, inde est, quod necessaria sit processio exemplaris ad rationem imaginis. Unde ad probationem dico, filium in creatis etiam procedere exemplariter à patre semel, quod procedit ad illius imitationem; quæ quidem imitatio, licet non intendatur ab immediato agente, intenditur tamen ab ipsa natura, quod satis est ad rationem exemplaris latè sumpti. Contra prædictam tamen definitionem:

226. Oppones 1. Unus ignis ab alio productus non est illius imago; & tamen verè ab eo procedit similis in natura specifica; ergo &c. Respondeo primò cum aliquibus negando majorem: in re enim definitio imaginis videtur igni ab alio producto convenire, sicque habere rationem imaginis illius.

227. Respondeo cum communi, data majori, & minori, negando consequentiam; ratio est, quia (ut aliqui dicunt,) in igne producto non manet aliquid de substantia ignis producentis, quod videtur necessarium ad rationem imaginis. Non placent: Primò, quia hoc requisitum liberè inducitur; neque enim in definitione imaginis reperitur. Secundò, quia in arboribus, & plantis manet aliquid de substantia producentis medio semine; & tamen una arbor, sive planta non dicitur imago alterius. Igitur.

228. Respondeo tertiò negando eandem consequentiam, ratio est, quia ex communi acceptione no-

men *Imago* propriè solùm dicitur de animantibus; sicut etiam nomen *filius*; de aliis verò, præsertim omogeneis, solùm impropriè, & translatitiè. Et hujus ratio est, quia ignis, & arbores habent inter se eandem fermè similitudinem etiam quoad formam externam, & natura in illis solùm intendit conservationem, & non repræsentationem, quod est proprium imaginis: at verò animantia habent specialem quandam similitudinem, secundùm quam specialiter repræsentant parentes, etiam quoad aliqua signa externa; & natura in illis intendit non solùm conservationem, sed etiam repræsentationem, ideoque & filii, & imagines dicuntur eorum, à quibus producuntur.

229. Oppones 2. Dantur veræ imagines, quin à suis prototypis procedant, ut patet: primo in statua Cæsaris v. g. quæ est vera illius imago; & tamen à Cæsare non procedit: Secundò in cognitione, quam habet Angelus de lapide v. g. quæ est vera imago ipsius lapidis; & tamen ab ipso lapide non procedit per speciem à lapide emissam, sed à Deo infusam: Tertiò in Ideis Divinis, quæ sunt imagines creaturarum; & tamen à creaturis non procedunt; ergo &c.

230. Respondeo negando antecedens, ad cujus primam probationem dicimus, statuam Cæsaris procedere à Cæsare, mediante illius specie, quam de illo habet artifex, & à qua dirigitur. Ad secundam dicimus, cognitionem illam Angeli de lapide procedere etiam ab ipso lapide, mediâ ejus specie, quæ licet à Deo infundatur, est tamen species lapidis habens se intentionaliter loco illius, & ejus nomine ad sui cognitionem concurrit. Ad tertiam negamus Ideas Divinas esse imagines creaturarum; sunt enim tantùm similitudines exemplares, ut communiter dicitur.

231. Oppones 3. Dantur veræ imagines absque similitudine specifica; Cognitio enim, species impressa, & figura artificialis sunt veræ imagines; & tamen non habent similitudinem specificam cum suo prototypo, ut per se patet; ergo &c. Respondeo primò cum aliquibus negando antecedens, ad cujus probationem dicunt, prædictam Imaginis definitionem, ejusque explicationem procedere de imagine naturali; non verò intentionali, & artificiali, quales sunt cognitio, species, & figura. Sed contra, quia prædicta definitio competit Imagini, prout præscindit ab omni vera imagine, & ut ab omni est participabilis. Undè:

232. Respondeo secundò negando antecedens, & ejus probationes: cognitio enim, & species impressa habent similitudinem specificam cum suo prototypo, si non in essendo, in repræsentando intentionaliter, quatenùs scilicet intelligibiliter prototypon repræsentant secundùm propriam, & specificam naturam. Similiter figura artificialis etiam est specificè similis suo exemplari artificialiter, id est, secundùm figuram arte inductam, quæ sola ab artifice intenditur. Undè perfecta similitudo imaginis intelligenda est juxta illius divisionem: Pro quo:

233. Dico 2. Imago potest dividi in Naturalem, & Artificialem: Naturalis est, quæ ex natura sua inseparabiliter habet repræsentare suum prototypon, ut filius habet repræsentare patrem: Artificialis est, quæ ope artis repræsentat, ideoque solùm participat rationem imaginis quoad figuram externam contingenter inductam, & à materia separabilem, ut statua Cæsaris Cæsarem figurat, & repræsentat. Deindè Imago naturalis dividi potest in Realem, & intentionalem: Realis est illa, quæ importat similitudinem in natura quoad substantiam, qualis est similitudo hominis filii ad patrem hominem: Intentionalis est illa, quæ importat similitudinem repræsentationis notificantis rem, ut in se est, quo pacto se habet cognitio v. g. respectu objecti, à quo procedit.

234. Notandum tamen est primò, Imaginem naturalem communiter usurpari pro reali; sicque Imaginem solere dividi in Naturalem, prout etiam involvit realem, & in Intentionalem, ac Artificialem. Secundò Imaginem, tam Realem, quàm Intentionalem dici posse Naturalem, prout naturale opponitur artificiali.

SECTIO XII.

Qualiter ratio Imaginis Filio competat in Divinis?

235. Dico 1. Filio in Divinis competit ratio Imaginis. Probatur primò ex illo 2. Cor. 4. *Qui* (id est Christus) *est imago Dei.* Et ad Colos. 1. *Imago Dei invisibilis.* Et Sapient. 7. *Imago bonitatis illius.* Et ad Hebr. 1. *Figura substantiæ ejus.* Et eodem sensu vocatur *character*, *sigillum*, *facies*, *candor lucis æternæ*, *& splendor gloriæ*, quæ nomina apud Patres idem sonant, atque Imago.

236. Probatur secundò ex Sanctis Patribus. D. Greg. Thaumaturg. *in regul. fidei. Deus*, inquit, *de Deo, figura, & imago Deitatis.* Et D. Athan. *Dialog. 2. de Trinit. Filium*, inquit, *esse ipsius Essentiæ imagnem, dixit Apostolus.* Et D. Basil. *lib. 2. contra Eunom.* docet *Imaginem esse consubsistentem cum prototypo.* Et D. Cyril. *lib. 2. Thesaur. cap. 2. Imago*, inquit, *Patris Filius est.* Et D. Amb. *lib. 2. Exameron. cap. 5. Filius*, inquit, *omnia Patris quasi imago exprimit.* Et in his terminis res est de fide: quâ autem ratione id Filio conveniat, nonnullas continet difficultates infrà discutiendas, & decidendas.

237. Dico 2. Ratio imaginis nequit Deo convenire essentialiter, sed tantùm personaliter: seu quod idem est, Ratio imaginis in Deo non est absoluta, & essentialis, sed relativa, & notionalis. Ita *Magist. in 1. dist. 27. q. 5. D. Thom. 1. p. q. 35. art. 1. & 2. & lib. 4. contr. gent. cap. 11. D. Bonav. in 1. dist. 31. p. 2. art. 1. & 2. Scot. in 1. dist. 10. quæst. unica ad 1. Capreol. Caiet. Canar. P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 8. & 9. P. Vasq. 1. p. d. 145. P. Ruiz d. 64. de Trinit. sect. 3. n. 1. P. Amicus d. 26. sect. 6. num. 191.* & nemo inter Scholasticos dissentit, uno excepto Durando infrà citando.

238. Probatur ex definitione Imaginis supra traditâ, & explicatâ, quia de ratione Imaginis, ut diximus est, quod procedat ab eo, cujus est imago; sed nulla perfectio absoluta in divinis procedit, aut habet originem ab aliquo, cujus possit esse Imago; siquidem nulla perfectio absoluta in divinis est producibilis; ergo &c.

239. Dices: Aliquando Scriptura, & Sancti Patres tribuunt Essentiæ Divinæ rationem Imaginis; ergo &c. Respondeo Scripturam, & Sanctos Patres, si quando id dicunt, sumere Imaginem pro exemplari, inter quod, & Imaginem hoc datur discrimen, quod exemplar est quidem simile suo exemplarizato, ab eo tamen non procedit, neque habet originem, sed potiùs est illius originativum: at verò Imago, & est similis, & originem habet à suo prototypo. Sit tamen:

Diffi-

240. Difficultas 1. Utrùm ratio Imaginis verè, & propriè competat Filio in Divinis? Affirmativè. Ita *D. Thom. 1. p. d. 35. Caiet. ibid. D. Bonav. in 1. dist. 31. p. 2. art. 1. q. 1. Capreol. in 1. dist. 27. q. 2. Henricus quodlib. 4. q. 2. P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 8. n. 2. P. Amicus d. 26. n. 192. P. Arrub. d. 127. cap. 2. n. 7. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 2. n. 10. P. Vasq. 1. p. d. 145. cap. 2. P. Molin. 1. p. q. 35. art. 1. d. unica*, & alii. Probatur primò authoritate Sacræ Scripturæ, & Sanctorum Patrum locis supra citatis *n. 235. & 236.* & aliis in locis apud Doctores cit. præsertim P. Ruiz.

241. Probatur secundò ratione, quia Filio in Divinis conveniunt omnes conditiones necessariæ ad rationem Imaginis, de quibus supra; siquidem procedit à Patre, habet similitudinem cum Patre, non solùm in specifica, sed etiam in numerica Natura, idque ex vi suæ processionis formaliter; ergo &c. Confirmatur, quia Filius ea ratione est Imago, quâ est Filius; sed est propriissimè, & perfectissimè Filius; ergo & Imago.

242. Oppositum docuit Durand. *in 1. dist. 28. q. 3.* ubi negat in divinis esse propriam, & veram rationem Imaginis, cujus sententiam erroneam, aut temerariam censent Doctores supra citati, pro illa tamen: Objicies 1. Si Filius in Divinis esset propria Imago Patris, aut talis esset ratione Naturæ, aut ratione proprietatis: Non primum, quia Pater, & Filius in Natura non habent similitudinem, sed identitatem: Non secundum; quia proprietas Patris est Paternitas, proprietas Filii est Filiatio; Filiatio autem, & Paternitas non sunt specificè similes, imò potiùs dissimiles; ergo &c.

243. Respondeo cum *P. Soar. P. Vasq. & P. Amico* infrà citandis Filio convenire rationem Imaginis & ratione Essentiæ, & ratione proprietatis; siquidem Imago importat & similitudinem, quæ non potest convenire ratione proprietatis; & processionem, quæ non potest convenire ratione Essentiæ, ut patet. Quid autem principaliùs importet? Videtur dicendum, principaliùs importare Naturam, quia ab ea principaliùs provenit expressio, sive repræsentatio ad rationem Imaginis requisita. Neque obstat, quod habeant identitatem in Natura; satis enim est, quod distinguantur in Personis; siquidem opus non est, quod ratio formalis fundans similitudinem sit ratio distinctionis, ut patet ex supra dictis, & patebit ex infra dicendis.

244. Objicies 2. De ratione Imaginis est, quod procedat ab exemplari præcognito, seu ab Idea existente in mente producentis, sed Filius non procedit ab exemplari præcognito, aut ab Idea aliqua; hoc enim dicit dependentiam exemplarizati ab exemplari; ergo &c. Respondeo primò data majori, negando minorem; Filius enim procedit ab exemplari præcognito, & quasi Idea existente in mente Patris; supponit enim in mente Patris ordine originis, tam Patris, quàm sui ipsius exemplar. Neque indè sequitur, Filium esse factum, aut dependentem; nam sicut processio est, ut à puro principio producente, & non ut à causa per dependentiam; ita est ab exemplari, ut à puro imitabili, non verò ut à causa per dependentiam; neque enim hîc sumitur exemplar prout dicit excessum perfectionis, & majoritatem, sed puram rationem æqualiter imitabilem.

245. Respondeo secundò cum aliquibus negando majorem; neque enim, ut dicunt, ad rationem imaginis naturalis opus est, ut procedat ab exemplari præcognito; hoc enim solùm videtur competere imagini artificiali; aut etiam purè intentionali. Imò etiam imago intentionalis creata, nempè cognitio, non procedit ab exemplari præcognito. Quidquid tamen de hoc sit, re verâ Filius in Divinis procedit ex cognitione sui, & omnium, quæ sunt in Deo, ut infrà dicemus.

246. Objicies 3. Ideò cogeremur admittere, Filium in Divinis habere propriam rationem Imaginis, quia id affirmat Scriptura, & Sancti Patres; sed etiam homo in Scripturis appellatur Imago Dei, ut constat Gen. 1. Ecclesiast. 17. & 1. Cor. 11. quin ideò dicatur propriè Imago Dei; ergo &c. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est: Primò, quia Sancti Patres, & Ecclesia intelligunt loca Scripturæ respectu Filii in Divinis de vera, & propria ratione Imaginis; non ita verò respectu hominis. Secundò, quia respectu hominis datur ex opposito evidens ratio, & absurdum; non ita respectu Filii in Divinis. Tertiò, quia in Scripturis homo potiùs dici solet factus ad imaginem Dei, quàm Imago Dei, ut significetur imperfectio motûs tendentis, & nunquam attingentis perfectam rationem imaginis: at verò Filius in Divinis dicitur absolutè Imago Dei Patris.

247. Objicies 4. Si Filio in Divinis conveniret propria ratio Imaginis, ei ita conveniret ratione Intellectionis; siquidem de ratione Imaginis est manifestare imaginatum, illud repræsentando; sola autem Intellectio repræsentat, & exprimit; sed non ei ita convenit; siquidem de ratione etiam Imaginis est procedere à suo prototypo; Intellectio autem in Deo à nullo procedit; ergo &c. Respondeo rationem Imaginis convenire Filio in Divinis ratione Intellectionis, non essentialis, sed notionalis, ut constabit ex statim dicendis.

248. Difficultas 2. Utrùm Imago conveniat Filio ratione proprietatis Personalis: an ratione Essentiæ communis? Triplex est in hac re sententia: Prima asserit rationem Imaginis convenire Filio in Divinis ratione solius proprietatis personalis. Ita *D. Bonav. in 1. dist. 31. p. 2. art. 1. q. 1. & 2. Aureol. dist. 27. p. 2. art. 3.* & alii. Secunda sententia docet, rationem Imaginis convenire Filio ratione solius Essentiæ, connotatâ tantùm proprietate personali. Ita *Alens. 1. p. q. 61. memb. 2. art. 1. & 2. D. Thom. in 1. dist. 28. q. 2. art. 2. Zumel. 1. p. q. 35.* & videtur esse *P. Granad. 1. p. tract. 9. d. 11. sect. 3.*

249. Tertia sententia, quam ut probabiliorem tenendam judicamus, affirmat, rationem Imaginis convenire Filio in Divinis ratione utriusque tam Essentiæ communis, quàm proprietatis personalis. Ita *P. Soar. lib. 9. de Trinit cap. 8. num. 5. P. Vasq. 1. p. d. 145. cap. 5. num. 15. P. Amicus d. 26. sect. 7. num. 211. P. Arrub. d. 127. cap. 4. num. 25. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 2. n. 23. P. Præposit. 1. p. q. 35. dub. unico. P. Arriaga 1. p. d. 52. sect. 3. n. 18. P. Compton. tom. 1. d. 64. sect. 3. num. 1.* & alii. Probatur, quia ad rationem Imaginis, ut patet ex supra dictis de ejus definitione, requiritur, & ut sit similis suo prototypo, & ut ab eo producatur; sed Filius in Divinis habet, quod sit similis Patri ratione Essentiæ, & quod ab eo procedat, ratione proprietaris personalis; siquidem Filius ratione Relationis dicitur productus, & non similis, imò dissimilis Patri; & ratione Essentiæ dicitur similis, & non productus, imò improductus; ergo ratione utriusque & Essentiæ, & personalitatis dicitur Imago Patris.

250. Confirmatur, quia ad Hebr. 1. 3. dicitur Filius: *Figura substantiæ ejus.* Et in Concil. Antiochen. appella-

appellatur: *Imago Divinitatis, Essentiæ, virtutis, & gloriæ.* Et D. Cyril. Epist. 10. approbatâ in Concil. Ephesin. *Propter eandem,* inquit, *quam cum illo habet Essentiam, & imago, & character, & splendor est gloriæ ejus.* Ex quibus locis satis constat, Filium dici imaginem Patris, quia cum illo habet eandem Essentiam, ratione cujus habet cum illo similitudinem. Deindè ex D. Anselm. in Monolog. cap. 37. *Verbum,* inquit, *hoc ipso, quod Verbum est, aut imago, ad alterum est, quia non nisi alicujus verbum est, aut Imago:* Ex quo constat ad rationem Imaginis necessariam esse proprietatem personalem, sive relationem, secundùm quam Filius est à Patre, & ad Patrem; ergo &c.

251. Objicies 1. pro prima sententia: Imago est objectiva apparentia rei, ad id vi suæ originis ordinata; siquidem quidquid facit aliud sic apparere, est illius Imago; sed Verbum Divinum ratione solius personalis proprietatis est objectiva apparentia Patris, ad id ex vi suæ originis producta; siquidem ratione illius perfectionis est talis apparentia, ratione cujus distinguitur ab Spiritu Sancto; ab eo autem distinguitur, non ratione Essentiæ communis, sed proprietatis personalis; ergo &c.

252. Resp. 1. argumentum, si probat, solùm probare de imagine artificiali, & intentionali, nõ autem naturali, qualis est Filius respectu Patris; hęc enim cõsistit in cõvenientia ejusdem naturæ cum imaginato, ut patet in creatis, ubi filius est imago patris, quem in se ipso per ejusdem naturæ specificæ unitatem refert, ac repræsentat. Respondeo secundò negando minorem, falsum enim est Verbum Divinum esse objectivam apparentiam Patris ratione solius proprietatis personalis; siquidem talis est, tum ratione ejusdem numero Naturæ, tum ratione similitudinis intentionalis, ratione cujus Patrem in se ipso intelligibiliter repræsentat, & exprimit; exprimit autem ratione notitiæ cõmunis. Unde ad probationem dicimus, Verbum esse apparentiam objectivam Patris per aliquam perfectionem distinctam ab Spiritu Sancto, quatenùs ipsa objectiva apparentia Patris completur, non solùm per notitiam communem, sed etiam per proprietatem personalem, per quam distinguitur ab Spiritu Sancto.

253. Objicies 2. Res in esse objectivo apparenti non est imago rei existentis in se ipsa, ratione alicujus absoluti; siquidem prout sic non est aliud à re in se ipsa existente; neque enim rosa, quę lucet in mente, est alia à rosâ in se ipsâ existente, sed solùm talis est ratione objectivæ apparentiæ; sed Verbum ratione essentiæ absolutæ nõ est aliud à Patre; ergo prout sic non est illius Imago, sed ratione solius apparentiæ objectivæ, qualis est proprietas personalis, quam habet ex vi suæ specialis processionis. Resp. negando majorem, ejusque probationem; nam verbum creatum est repræsentativum rei *ad extra* formaliter per aliquid absolutum, nempè per ipsam qualitatem absolutam à potentia, & objecto productam. Deindè falsum est, rem, quæ lucet in mente, esse eandem cum re in se ipsa existente, cùm in nobis realiter distinguatur, tanquam verbum mentis, in quo relucet res *ad extra* in suo esse intentionali, à re ipsa in propria natura existente: licet in Deo cognitio repræsentans, & objectum repræsentatum sit idem, quia idem sunt in Deo ratio cognoscendi, & cognitum.

254. Objicies 3. D. Aug. *lib. 5. de Trinit. cap. 13.* docet Verbum eodem modo relativè dici Imaginem, quo Filium; sed dicitur relativè Filius ratione solius proprietatis personalis; ergo & Imago. Respondeo ex D. Aug. solùm sequi, imaginem includere etiam relationem producti ad prototypon producentem, eamque esse eandem cum relatione Filii ad Patrem, quod concedimus; non tamen quod eodem modo importetur ab Imagine, atque à Filio; ad hoc enim principaliùs importatur Relatio, Essentia autem minùs principaliter: at verò ab Imagine principaliùs importatur Essentia, ratione cujus est expressiva, & imitativa sui prototypi; minùs verò principaliter relatio ipsa producti ad producens. Undè argumentum solùm probat, Filium, & Imaginem referri ad Patrem, & ad prototypum eâdem relatione, non tamen eodem modo.

255. Hinc colliges, licet ratio Imaginis conveniat Filio ratione utriusq; tam Essentiæ, quàm proprietatis personalis, dicere tamen principaliùs Essentiã; proprietatem verò personalem minùs principaliter. Patet primò ex supra dictis *num. 175.* ubi egimus de Verbo; in illo enim, & in Imagine eadem pænè est ratio. Secundò, quia Imago id principaliùs importat, in quo cum imaginato convenit; sed cum eo convenit in unitate, & convenientia naturæ, aut externæ speciei; ergo &c. Tertiò, quia Imago dicitur ab *imitando*; sed imitatur suum prototypum in natura, aut figura externa, ut *illud* in se ipsa referat, & exprimat, quoad fieri potest; ergo &c.

256. Objicies 4. pro secunda sententia: Imago dicit similitudinem ad suum prototypum, ut patet ex definitione Imaginis, de qua supra; sed Verbum dicit similitudinem ad Patrem ratione Essentiæ, non autem proprietatis personalis; in hac enim potiùs opponitur, & dissimilatur, quàm assimilatur Patri; ergo &c. Respondeo argumentum solùm probare, rationem imaginis convenire Verbo ratione Essentiæ, non tamen solius Essentiæ adæquatè; hoc enim etiam habet ratione proprietatis personalis, ob rationem supra factam.

257. Difficultas 3. Qualisnam Imago *Patris sit Filius?* Dico 1. Filius non est Patris Imago artificialis. Est certa apud omnes. Probatur primò, quia artefacta solùm illa vocantur, quæ ad materiam externam pertinent; ideòque neque res spirituales, ut Angelus; neque actus interni, etiam si ab aliqua scientia dirigantur, dicuntur artificiales, neque ipsa scientia sic dirigens dicitur propriè ars; sed in Deo nulla à fortiori datur materia externa; ergo &c.

258. Probatur secundò, quia illud dicitur artificiale, quod habet artificium aliquod superadditũ rei, seu compositio naturali; ex quo fit, ut simplex medicamentum dicatur naturale, & non artificiale; medicamentum autem, quod ex aliqua commixtione resultat, dicatur artificiale; sed hujusmodi artificium non datur in Deo; ergo neque ratio Imaginis artificialis.

259. Probatur tertiò, quia quod est artificiale procedit ab arte media voluntate, sive liberè, sive necessariò concurrente; non autem per modum puræ naturæ; nam quæ sic procedunt per modum naturæ, ut ab ipsa etiam arte procedunt habitus, & species, non sunt artefacta, sed naturalia; atqui in Deo nihil datur quod sic procedat ab arte; ergo neque Imago artificialis. Dixi *media voluntate, sive liberè, sive necessariò concurrente*, quia si quis artifex esset necessitatus ad exequenda ea, quæ ars ei dictaret: quæstio esset de nomine, an talis effectus dicendus esset artificialis.

260. Dico 2. Filius in Divinis est naturalis realis Imago Patris. Probatur, quia Filius ex vi suæ processionis formaliter accipit eandem naturam, non solùm specificam;

specificam, sed etiam individuam, quæ consistit in Intellectione Divina, ut alibi diximus, quam habet Pater, & quem naturaliter realiter imitatur juxta illud Joan. 14. *Qui videt me, videt & Patrem meum*; ergo &c.

261. Dices: Filius accipit eandem numero Naturam cum Patre; sed ubi Natura est eadem non datur Imago, sed identitas; ergo &c. Respondeo negando minorem; identitas enim Naturæ non tollit rationem Imaginis, ut patet ex dictis, imò potiùs illam perfectissimam constituit. Patet, quia cùm ad rationem Imaginis requiratur convenientia in natura, ut patet ex supra dictis, quò major, & perfectior fuerit hæc convenientia cum prototypo, eò major, sive perfectior erit ratio Imaginis: sed non potest esse major, neque perfectior convenientia, quàm quæ est per identitatem formæ, à qua provenit similitudo; hanc autem habet Filius cum Patre in Divinis, licet alioqui requiratur distinctio, & processio, quæ satis est quod proveniat à proprietate personali, ut diximus; ergo &c.

262. Dico 3. Filius in Divinis est etiam intentionalis Imago Patris. Ita *P. Arriaga 1. p. d. 52 sect. 3. n. 16. P. Martin. d. 29. sect. 3. n. 16.* & alii. Probatur, quia Filius in divinis ex vi suæ processionis, non solùm est repræsentativus, ut Filius, quod spectat ad Imaginem naturalem realem, sed etiam ut Verbum, quod spectat ad intentionalem repræsentationem; atqui secundùm utramque repræsentationem procedit realiter à Patre; siquidem non solùm procedit ut Deus formaliter, sed etiam ut perfectissima cognitio; ergo &c.

263. Dices 1. De ratione Imaginis intentionalis est, quod procedat à suo prototypo concurrente per modum objecti, aut per se immediatè, aut per speciem; sed concursus, quo Filius à Patre procedit, non est concursus per modum objecti, sed Naturæ; ergo &c. Respondeo de ratione Imaginis intentionalis esse, quod procedat à suo prototypo concurrente per modum objecti terminativè, & per modum principii productivè; concursus enim objecti per modum principii, sive per se immediatè, sive per speciem, non est minùs physicus, & realis, quàm quilibet alius concursus: concursus autem, quo Filius à Patre procedit, non solùm est per modum objecti terminativè, sed etiam per modum principii productivè; siquidem non solùm procedit ut Filius, sed etiam ut Verbum; eadem enim Natura, quæ est primarium objectum Verbi, est etiam ejus principium formale *quo*, non solùm ut est perfectissima Natura, sed ut est species intelligibilis, seu potiùs perfectissima intelligentia omnium intelligibilium; sicque Verbum ut Imago intentionalis procedit à Patre.

264. Instabis: Pater in ratione objecti solùm se habet ut terminus cognitus cognitione essentiali, quæ per productionem realem solius proprietatis communicatur Filio; sed Spiritus Sanctus, imò & creaturæ, hac eadem ratione sunt termini cogniti, quin tamen Verbum sit eorum Imago intentionalis, ergo neque talis erit respectu Patris. Respondeo Patrem in ratione objecti solùm se habere ut terminum cognitum respectu cognitionis essentialis: at verò respectu Verbi includentis ipsam cognitionem, etiam se habere ut principium productivum, ut diximus; hoc autem non reperitur, neque in Spiritu Sancto, neque in creaturis; siquidem ita habent rationem termini cogniti, ut non habeant rationem principii productivi respectu Verbi.

Dices 2. Cognitio, quam Angelus habet de re materiali, licet sit illius repræsentatio expressa, non tamen est illius imago intentionalis; ergo licet Filius in Divinis sit realis naturalis Imago Patris, non tamen erit illius Imago intentionalis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia cognitio Angeli de re materiali, licet sit illius repræsentatio expressa, ab illa tamen non procedit, neque per se immediatè, neque mediante aliquâ specie ab ipso objecto emissâ, sed per speciem à Deo infusam: at verò Filius in Divinis, non solùm procedit ut repræsentativus Patris, tanquam Filius, sicque ut illius Imago realis naturalis, sed etiam ut Verbum, sicque ut illius Imago intentionalis. Undè: 265.

Notabis hîc, Imaginem naturalem realem in Filio, & intentionalem à parte rei, tam realiter, quàm virtualiter coincidere; siquidem prout sic eadem est cognitio, & Natura Dei: at verò quoad nos distingui secundùm diversas expressiones; sicut proportione habitâ diximus supra de Verbo, & Filio. Patet, quia præscindendo à cognitione, & Natura Divina, neque omnis cognitio est natura, neq; omnis natura est cognitio, ut cernitur in cognitione, & natura creata; neque enim illa est natura, neque hæc est cognitio. 266.

SECTIO XIII.

Vtrùm solus Filius, & solius Patris sit Imago?

DIFFICULTAS 1. Utrùm solus Filius vere, & propriè sit Imago? Affirmativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 35. a. 2. D. Bonav. in 1. dist. 31. p. 2. art. 1. q. 2. Richard. Victor. lib. 6. de Trinit. cap. 19. Rupert. lib. 2. de Trinit. cap. 2. D. Athan. in decret. Synod. D. Chrysost. hom. 74. in Joan. D. Basil. hom. 27. D. Nazian. in Apologet. D. Aug. lib. 6. de Trinit. cap. 2. D. Anselm. in Monolog. cap. 37.* quos citat & sequitur *P. Arrub. d. 127. cap. 2. n. 9.* tenent etiam *P. Vasq. 1. p. d. 145. cap. 2. P. Molin. 1. p. q. 35. a. 2. d. unica. P. Amicus d. 26. sect. 6. n. 192. P. Arriaga 1. p. d. 52. sect. 3. num. 18. P. Ruiz d. 64. de Trinit. sect. 4. n. 1. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 2. n. 24. P. Præpos. 1. p. q. 35. a. 2. dub. unic. n. 4. P. Compton. tom. 1. d. 64. sect. 2. num. 2.* & alii. 267.

Probatur primò authoritate Sacræ Scripturæ, & Sanctorum Patrum, & in primis ex Epist. ad Rom. 8. ibi: *Quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri Imaginis Filii sui.* Et 2. Cor. 4. *Qui*, nempè Christus, *est imago Dei.* Et ad Coloss. 1. *Qui est imago Dei invisibilis.* Et ad Heb. 1. *Figura substantiæ ejus.* Et Sapient. 7. *Imago bonitatis illius.* Et sæpè alibi. Et ex D. Athan ubi proximè. *Quod si eum*, inquit, *Imaginem nomines, Filium hoc ipso eum esse indicaveris.* Et D. Cyril. Alex. lib. 3. cap. 1. *Propter hoc*, inquit, *Filius Verbum, & Imago Dei est, quia ex ipso Patre verè ac propriè genitus est.* Hoc idem habent *D. Gregor. Nyssen. lib. de differen. Essent. Concil. Ephesin. in Confess. fidei. Theodoret. Origen. D. Ambr. D. Hilar.* & alii Patres apud *P. Ruiz. cit.* 268.

Probatur secundò ratione, quia Imago propriè dicta, ut patet ex illius definitione, de qua supra, est similitudo ad repræsentandum procedens à suo prototypo; sed solus Filius est similitudo ad repræsentandum procedens à suo prototypo; siquidem solus Filius est Verbum ex vi suæ processionis formaliter 269.

maliter procedens ut simile in Natura, perfectèque repræsentans suum prototypum, nempè Patrem; ergo solus Filius est Imago.

270. Confirmatur primò, quia solus Filius est propriè Filius, & verbum; sed ea ratione, qua est Filius, est Imago naturalis, & ea ratione, quâ est verbum, est Imago intentionalis; ergo solus Filius est Imago. Secundò, quia si Spiritus Sanctus esset etiam Imago, aut esset Imago artificialis: aut intentionalis: aut naturalis; cùm alia non appareat: Non primum, quia non est artefactum: Non secundum; quia non est verbum, aut terminus per Intellectum productus: Non tertium: tùm quia non procedit per se primò similis in Natura, sed in Amore: tùm etiam, quia si esset Imago naturalis, nulla videtur esse ratio, cur etiam non sit Filius, quod tamen est erroneum.

271. Argues 1. pro Durand. *in 1. dist. 28. q. 3. art. 3.* Aliqui Sancti Patres appellant Spiritum Sanctum Imaginem Patris, & Filii; sic enim habet D. Greg. Thaumaturg. *in regul. fidei: Spiritus Sanctus*, inquit, *Imago Filii perfecta perfecti.* Et D. Athan. *in Epist. 1. 3. & 4. ad Serapionem*: ibi: *Est*, inquit, *ipse Spiritus Imago Filii.* Et D. Basil. *lib. 5. contr. Eunom. cap. 6. Christus*, ait, *est Imago invisibilis Dei*; *Imago verò Filii Spiritus.* Et D. Cyril. Alex. *lib. 13. Thesaur. cap. 1. Deus igitur verus*, inquit, *Spiritus Sanctus est, quoniam Filii Dei, qui est verus Deus, Imago perfectissima est.* Et D. Damascen. *lib. 1. fidei cap. 18. Imago Patris*, ait, *est Filius, & Filii Spiritus Sanctus.* Idem habent *D. Epiphan haeres. 76. D. Amb. lib. 1. de Spirit. Sanct. cap. 6. D. Chrysost. 2. Cor. 1. hom. 3.* & alii; ergo &c. Respondeo hos Patres, (& si qui sunt similes.) minùs propriè uti nomine *Imago* erga Spiritum Sanctum, illud sumentes pro perfecta similitudine, ut ostenderent, omnes tres Divinas Personas esse Deum æqualiter, & habere eandem Naturam contra hæreticorum errores, de quibus supra.

272. Argues 2. Omnes conditiones requisitæ ad rationem veræ Imaginis, de quibus supra, conveniunt Spiritui Sancto; siquidem est realiter similis Patri, & Filio ob eandem Naturam, quam cum illis habet; ab eis realiter procedit; & ex vi suæ processionis habet, quod eis sit similis; ergo &c. Respondeo Spiritum Sanctum esse realiter similem Patri, & Filio, & ab eis realiter, procedere similem ex vi suæ processionis, materialiter tamen, non verò ex vi suæ processionis formaliter, seu ex primaria intentione talis processionis, quod sicut ad rationem Filii, ita ad rationem Imaginis requiritur, ut diximus.

273. Argues 3. Negari non potest, quod Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis formaliter accipiat Amorem, ratione cujus Pater, & Filius sunt unus Spirator; sicque eâdem unitate, seu similitudine Amoris repræsentat principium spirativum, eo modo, quo Verbum eadem unitate, & similitudine cognitionis repræsentat principium generativum; sed Verbum prout sic est vera Imago Patris; ergo etiam sic erit Spiritus Sanctus respectu Patris, & Filii.

274. Respondeo argumentum solùm probare, Spiritum Sanctum ex vi suæ processionis non esse minùs similem principio spirativo, quàm sit Filius principio generativo; non tamen æquè esse Imaginem; siquidem ad rationem Imaginis non satis est similitudo, & processio, ut patet in uno igne, vel calore ab alio igne, vel calore producto, in quibus datur similitudo, & processio, non tamen ratio Imaginis propriè. Et hujus ratio à priori est, quia omnis Imago est ad repræsentandum expressa, quæ, si est naturalis, dicit repræsentationem prototypi viventis cognoscitivi secundùm naturam: si intentionalis, secundùm cognitionem: si verò artificialis, secundùm figuram: at verò virtus spirativa formaliter, neque est Natura, neque cognitio, neque figura, sed habet se per modum impulsûs, ut per se patet, & supra diximus.

275. Argues 4. Filius in quantùm est Imago Patris, appellari solet *character*, & *sigillum* Patris, sive Dei; sed etiam Spiritus Sanctus sic vocatur à Sanctis Patribus, ut vocatur à D. Athan. *Epist. ad Serapionem: Ipse Spiritus*, inquit, *sigillum, & unguentum est, in quo omnia inungit, & signat verbum*; ergo &c. Respondeo nomen *sigillum* (idemque de nomine *character*) esse analogum, quod primariò sumitur pro Imagine expressa, & producta, qualis est Filius respectu Patris: secundariò autem per analogiâ accipitur pro causa efficiente, & imprimente signaculum & imaginem, quâ res aliquâ cognoscatur, & sic accipitur pro Spiritu Sancto, quatenùs ut causa efficiens imprimit in hominibus characterem, & sigillum Christi per gratiam, utpotè cui specialiter appropriatur sanctificatio. Addo cum *P. Ruiz. cit. sect. 6. n. 15.* aliquando vocari *sigillum*, eo quod sit postrema Persona, claudens numerum Trinitatis; quo sensu vocatur etiam complementum.

276. Argues 5. Filius, quia est Imago Patris, in qua cernitur ipse Pater, appellatur *facies* Patris; sed eadem appellatio tribuitur Spiritui Sancto, ut patet ex illo Psal. 138. *Quò ibo à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam*: ad quæ verba D. Cyril. *lib. 13. Thesaur. cap. 2. Spiritum Sanctum faciem Patris appellat, quatenus ostendit ipsam Essentiam Dei*; ergo &c. Respondeo nomen *facies*, licet per metaphoram Deo tribuatur, aptiùs tamen quadrare in Filium, quàm in Spiritum Sanctum, cui etiam cum aliqua similitudine tribui potest, quatenùs, *sicut facies ducit in cognitionem hominis, ita Spiritus Sanctus nos ducit in cognitionem Dei juxta illud Joan. 14. Ille vos docebit omnia.*

277. Difficultas 2. Utrùm Filius in Divinis solus Patris sit Imago? Affirmativè. Ita cum communi Doctores supra cit. Probatur, quia Imago illius tantùm dicitur Imago, à quo ut à prototypo procedit; sed Filius in Divinis à solo Patre procedit, ut est de fide, & constat ex sæpè dictis; ergo &c. Hinc patet Filium neque Essentiæ, neque sui ipsius, neque Spiritus Sancti, neque creaturarum esse, aut dici posse Imaginem.

278. Objicies 1. ex illo ad Hebr. 1. ibi: *Qui cùm sit Splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus*: ubi videtur significari, Filium esse Imaginem Essentiæ, & substantiæ Patris; ergo &c. Respondeo, sensum locutionis illius esse, ut Filius sit figura, sive Imago subsantiæ, id est consubstantialis, & secundùm eandem Naturam; non autem purè intentionalis.

279. Objicies 2. Filius in Divinis non solùm est Verbum Patris, sed etiam Essentiæ, sui, Spiritûs Sancti, & creaturarum, ut supra diximus; ergo etiam Imago. Respondeo Filium esse Verbum solius Patris, ut dicentis, quamvis Essentiæ, sui, Spiritus Sancti, & creaturarum sit etiam, ut dictorum, Verbum: cùm autem à solo dicente, qualis est solus Pater, procedat, quod necessarium est ad rationem Imaginis, ideò solius Patris est Imago.

280. Inferes: Ergo saltem erit Imago intentionalis Essentiæ, sui, Spiritûs Sancti, & creaturarum: tùm

tùm quia ombium est similitudo intentionalis: tùm etiam quia ab illis intentionaliter, seu intelligibiliter procedit. Respondeo negando illationem: tùm quia respectu Essentiæ, & sui non est similitudo; hæc enim importat distinctionem: tùm etiam, quia licet sit similitudo Spiritûs Sancti, & creaturarum, non tamen est eorum Imago, quia ulterius requiritur processio; ab illis autem non procedit. Neque etiam verum est, quod Filius procedat ab Essentia, à se, ab Spiritu Sancto, aut creaturis, etiam intentionaliter; siquidem totus concursus, tam realis, quàm intentionalis tribuitur Patri *ut quod*, ratione quidem Essentiæ,
281. quæ est ratio formalis *ut quo*.

Instabis: Essentia Divina concurrit loco omnium objectorum; sed hoc satis est, ut verbum dicatur procedere ab objectis intentionaliter; ergo &c. Respondeo negando majorem; neque enim Essentia concurrit nomine alterius, sed proprio; prout scilicet in se, & ex se habet, quod sit omnium intelligibilium virtus: cætera autem solùm se habent terminativè in ratione objecti.

282. Infers: Ergo Filius neque respectu Patris erit Imago intentionalis; siquidè Pater in ratione dicti, solùm se habet terminativè. Respondeo negando illationem: Pater enim cùm in ratione Essentiæ formaliter non solùm habeat, quod sit producens realiter, ut Pater, sed etiam quod sit producens intentionaliter, ut objectum, coincidit ratio Imaginis realis cum ratione Imaginis intentionalis, ut supra diximus, sicque Filius respectu Patris, non solùm est Imago realis naturalis, sed etiam intentionalis.

SECTIO XIV.

Ex quarum rerum cognitione formaliter procedat Verbum Divinum?

283. Quod Verbum Divinum procedat ex cognitione Divina ut ex formali, & specifico principio, ideoque sit Verbum, satis cōstat ex sæpè dictis. Cùm tamen Cognitio Divina, utpotè comprehensiva, se extendat ad omne cognoscibile, sicque ad omne, quod est formaliter, & eminenter in Deo; sive ad omne ens divinum, & creatum: quæstio satis controversa est inter Doctores Scholasticos: Utrùm Verbum Divinum ex horum omnium cognitione formaliter, & per se procedat: an potiùs ab aliquorum cognitione per se formaliter procedat; ab aliorum autem cognitione solùm materialiter, & concomitanter?

284. Advertes primò, hîc in præsenti *per se formaliter* procedere, idem esse, atque ita procedere, ut si à tali cognitione non procederet, aut nullo modo procederet; aut non cum tantâ perfectione, quantâ modò procedit Verbum: procedere autem *materialiter*, *& concomitanter*, idem esse, atque ita procedere, ut talis cognitio habeat se tantùm materialiter, concomitanter, & per accidens ad totam perfectionem Verbi. Aliis terminis significari solet, ita ut procedere formaliter ex cognitione alicujus objecti, sit procedere ab ea cognitione, ut est cognitio talis objecti: procedere autem concomitanter, sit procedere ex cognitione, quæ est de tali objecto; non tamen ut est de tali objecto.

Advertes secundò, quatuor esse, quæ per modum objecti terminant Scientiam, sive Cognitionem Patris, ex cujus Notitia gignitur Verbum; nempè Essentia Divina, ejusque Attributa; Personalitates; creaturæ possibiles; & futura contingentia, sive absoluta, sive conditionata, de quibus omnibus excitatur difficultas. Advertes tertiò, manifestum esse, Verbum Divinum procedere formaliter ex cognitione, quæ est de omnibus, etiam liberis, & contingentibus; solùmque esse dubium: utrùm procedat formaliter ex ea cognitione, ut est de omnibus? In hac sectione disputabimus: An Verbum Divinum procedat formaliter ex cognitione eorum, quæ sunt in Deo, sive absoluta, sive Relativa: in sequenti autem, An procedat formaliter ex cognitione creaturarum, sive possibilium, sive futurarum, & existentium: Sit igitur:

285.

Difficultas 1. Utrùm Verbum Divinum pro- 286.
cedat per se formaliter ex cognitione omnium absolutorum, quæ sunt in Deo, id est, Essentiæ, & Attributorum? Affirmativè. Ita cum *D. Thom. Scot. & aliis* tenent ut certum *P. Soar. lib. 9. cap. 4. n. 1. P. Vasq. 1. p. d. 142. cap 3. P. Ruiz d. 61. de Trinit. sect. 1. n. 4; P. Amicus d. 26. sect. 2. num. 87. P. Arriaga 1. p. d. 52. sect. 4. n. 21.* & alii infrà citandi. Probatur prima pars primò, quia cùm Verbum Divinum procedat formaliter per cognitionem, talis cognitio alicujus objecti debet esse cognitio perfectissima; sed hujus cognitionis objectum est maximè Essentia Divina; siquidem in omnium sententia est objectum formale Intellectionis Divinæ, ei tribuens specificam rationem; consequenterque vim productivam nostro modo intelligendi; ergo &c.

Probatur secundò, quia Essentia Divina est il- 287.
lud, in quo Verbum assimilatur Patri, secundùm formalissimam rationem Verbi; sed non ei assimilatur in Essentia, nisi quatenùs est Imago producta per Intellectionem perfectissimam Essentiæ; ex eo enim provenit, quod sit conceptus Essentiam perfectissimè repræsentans; ergo &c.

Probatur tertiò, quia Verbum procedit for- 288.
maliter per actum intelligendi Dei; ergo per illum actum ut terminatum ad objectum primarium, sine quo intelligi non potest; sed objectum primarium illius actûs est ipsa Divinitas; siquidem sicut ille actus est ipsum intelligere per essentiam, ita ipsa Divinitas est per se primò intelligibilis per essentiam; ergo ipsa Divinitas est objectum primarium illius actûs; consequenterque Verbum Divinum procedit formaliter ex cognitione Divinitatis.

Probatur secunda pars primò, quia Verbum 289.
Divinum debet formaliter procedere ex cognitione perfectissima, & comprehensiva Essentiæ Divinæ, prout hæc est objectum primarium Cognitionis; sed non ita procederet, nisi procederet ex cognitione Essentiæ, & Attributorum; siquidem omnia absoluta, sive sint de essentia Deitatis, sive sint illius passiones quoad nos, pertinent ad objectum primarium cognitionis Divinæ comprehensivæ, sine quorum cognitione adæquata non esset Deus perfectè beatus; ergo &c. Confirmatur primò, quia Verbum Divinum debet procedere ex Cognitione Essentiæ, ut in se est; sed Attributa sunt perfectiones constituentes Essentiam, ut in se est, etiam virtualiter; ergo &c. Secundò, quia nulla assignabitur ratio in contrarium, quæ oppositum suadeat; ergo &c.

Probatur secundò, quia Pater gignendo 290.
dedit Filio omnes suas perfectiones, præter esse Patrem, ut supra diximus cum Sanctis Patribus;

sed hujusmodi sunt omnia Attributa; ergo omnia gignendo dedit Filio; sed non aliter dat, nisi quatenùs intelligendo producit expressam Imaginem, & conceptum perfectionis intellectæ; ergo ad ea communicanda necessariò requiritur intellectio perfectissima omnium Attributorum; consequenterque ex illa procedit formaliter Verbum.

291. Notabis primò cum *P. Vasq. cit.* hanc resolutionem veram esse, etiam in Sententia Scoti distinguentis Attributa Divina ab Essentia formaliter à parte rei; siquidem adhuc prout sic uniuntur in unâ, eâdemque cognitione paternâ constituendo per se objectum adæquatum perfectissimæ cognitionis, qualis debet esse illa, ex qua formaliter procedit Verbum Divinum.

292. Secundò, similiter esse veram in quacunque sententia de constitutivo Naturæ Divinæ; nam sive Natura Divina consistat in Intellectivo radicali, sive in Rationali divino, sive in Aseitate, sive in alio prædicato, semper Natura ipsa, & Attributa constituunt unum, & idem objectum primarium. Tertiò in nostra sententia, (de qua alibi in Metaphysica,) asserente, Essentiam Divinam consistere metaphysicè in Aseitate; physicè autem virtualiter in Intellectione actuali, prout distinguitur virtualiter à volitione, Verbum Divinum formaliter procedere à cognitione tùm Intellectionis, tùm volitionis. Adhuc tamen contra conclusionem:

293. Oppones 1. Aliqua absoluta sunt contingentia, ut scientia, & volitio libera; sed Verbum Divinum, cùm sit maximè necessarium, non potest procedere formaliter ex cognitione contingentium; ergo &c. Respondeo negando majorem de prædicatis absolutis divinis secundùm suum esse intrinsecum; quidquid sit de terminatione ad extrinsecum, de qua infrà.

294. Oppones 2. Verbum Divinum procedit formaliter ex cognitione objecti primarii; sed sola Essentia est objectum primarium cognitionis Divinæ; siquidem illud est objectum primarium, quod est ratio motiva cognoscendi secundarium; Essentia autem est ratio cognoscendi Attributa; ergo &c. Respondeo data majori, de qua infrà, distinguendo minorem: sola Essentia est objectum primarium cognitionis Divinæ, prout nomine Essentiæ intelligitur quidquid abstrahit à relativis; trâseat minor: prout intelligitur, quod abstrahit ab Attributis absolutis; nego minorem: nam omne absolutum per se cognoscitur in re, licet quoad nos possit Essentia concipi formaliter ut ratio motiva cognoscendi Attributa.

295. Oppones 3. Verbum Divinum procedit formaliter, & per se à sola Natura; sicut Spiritus Sanctus formaliter, & per se procedit à solo Amore; sed cognitio Naturæ supponit ipsam Naturam, tanquam objectum; ergo id, à quo Verbum procedit formaliter, non est cognitio Naturæ, sive Essentiæ, sed ipsa Natura, quam præsupponit. Respondeo concessâ majore, sumpto nomine *Natura* pro sola cognitione divina; & negando minorem: sola enim cognitio, quæ ab objecto specificatur, procedit, & dependet, qualis est creata, ipsum objectum propriè supponit: cognitio autem, quæ à se habet, quod sit perfectissima cognitio, qualis est divina, simul, ac semel est objectum, & cognitio sui ipsius. Undè Essentia, seu Natura Dei formaliter sumpta est ipsum intelligere, tam sui ipsius, quàm reliquorum omnium absque ulla præsuppositione objecti. Addo, prioritatem in ratione objecti non tollere prioritatem in ratione Naturæ, cùm sint in diverso genere. Sed de hoc infrà.

Instabis: Cognitio Divina, ut est cogni- 296.
tio sui ipsius, est cognitio reflexa; sed Verbum Divinum non procedit ex cognitione reflexâ, sed directâ; ergo &c. Respondeo negando majorem de reflexione formali, & cum fundamento in re; licet quoad nos, & absque fundamento ex parte objecti, concipiatur, ut reflexio; alioqui, cognita ipsa reflexione, daretur alia, & hac cognitâ, etiam daretur alia, sicque in infinitum. Undè ipsa cognitio Divina est per essentiam cognitio sui ipsius absque ulla distinctione, licet quoad nostrum concipiendi modum possint reflexiones in infinitum multiplicari: processio autem Verbi Divini formaliter non est à cognitione divina, prout à nobis fingitur, sed prout in re est cognitio virtualiter distincta à volitione.

Difficultas 2. Utrùm Verbum Divinum proce- 297.
dat per se formaliter ex cognitione totius Trinitatis, nempè Patris, sui ipsius, & Spiritus Sancti? Multiplex est in hac re sententia. Prima sententia asserit, Verbum Divinum procedere per se formaliter ex sola cognitione Deitatis, & Attributorum præcisè; non autem ex cognitione alicujus relativi. Ita *Scot. in 1. dist. 10. fine, & dist. 32. & in 2. dist. 1. q. 1. & quodlib. 14.*

Secunda sententia docet Verbum Divinum pro- 298.
cedere per se formaliter ex cognitione intuitiva Deitatis, & Paternitatis, abstractivâ tamen Verbi ipsius, & Spiritûs Sancti. Ita aliqui Thomistæ, quos tacito nomine citat P. Ruiz infrà citandus, cum *Caiet. 1. p. p. 34. art. 3.* licet *P. Ruiz.* dicat ei falsò adscribi.

Tertia sententia affirmat, Verbum Divinum 299.
procedere per se formaliter ex cognitione intuitiva Deitatis, Patris, & Filii; non verò ex cognitione Spiritus Sancti. Ita *P. Vasq. 1. p. d. 142. cap. 4. P. Turrian. q. 34. art. 3. d. 18. dub. 2. Ægid. Lustan. tom. 1. de Beatit. lib. 5. q. 4. art. 4. §. 5. num. 4. Putean. q. 34. art. 3. dub. 2. concluſ. ult.* quos citat, & sequitur *P. Alarcon. tract. 5. d. 8. cap. 8. n. 2.*

Quarta sententia tenet, Verbum Divinum pro- 300.
cedere per se formaliter ex cognitione totius Trinitatis. Ita *D. Thom. 1. p. q. 34. art. 3.* quem communiter sequuntur Theologi, *Zumel. ibid. q. 34. 1. concluſ. 4. P. Molin. 1. p. q. 34. art. 3. d. unica. P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 4. n. 4. Torres. q. 27. art. 5. d. unica. P. Ruiz d. 61. de Trinit. sect. 2. n. 1. P. Granad. 1. p. tr. 9. d. 5. P. Zuniga d. 9. dub. 4. & 5. Bannez 1. p. q. 34. art. 3. P. Valent. 1. p. q. 7. de Trinit. punct. 1. P. Amicus d. 26. sect. 3. n. 87. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 3. n. 10. P. Albertin. 2. prædicam. Ad aliquid corol. 14. dub. 1. P. Arrub. 1. p. d. 124. cap. 3. n. 11. P. Præpoſit. 1. p. q. 34. art. 3. dub. 2. n. 14. P. Arriaga 1. p. d. 52. sect. 4. n. 21. P. Compton. tom. 1. d. 64. sect. 4. n. 3. P. Rhodez tom. 1. d. 6. q. 2. sect. 5. §. 1. P. Martin. d. 24. sect. 6. 7. & 8.* Et hæc quidem, ut probabilior, tenenda est: pro qua:

Dico 1. Verbum Divinum procedit formaliter 301.
ex cognitione totius Trinitatis. Probatur primò, quia Verbum Divinum procedit formaliter ex cognitione perfectissimè, & adæquatè comprehensiva, ut comprehensiva Deitatis; alioqui Verbum ex vi suæ processionis non esset perfectissimum, neque adæquatè comprehensivum; siquidem posset perfectius Verbum excogitari, nempè illud, quod esset cõprehensivum formaliter; sed Cognitio Divina non est perfectissimè, & adæquatè comprehensiva Deitatis, nisi ut est cognitio Personarum; ergo Verbum procedit formaliter ex cognitione, non solùm, quæ est de Trinitate, sed

sed etiam ut est cognitio Trinitatis.

302. Probatur minor, quia Cognitio non potest esse comprehensiva Deitatis, nisi comprehendat omnem perfectionem intrinsecam ipsius Deitatis, sicque etiam relativam: tùm quia non potest comprehendi Deitas, quin comprehendatur fœcunditas *ad intra*, nempè virtus generativa, & spirativa: tùm etiam, quia perfectiones Personales, licet non includantur in Deitate formaliter, sunt tamen illius proprietates, & perfectiones intrinsecę, ita ut si Deus non esset Trinus in Personis, non esset æquè perfectus; ergo &c.

303. Probatur secundò, quia Personæ Divinæ non sunt minùs fœcundæ in ratione objecti terminativi ad terminandam Cognitionem Divinam, quàm sunt prædicata absoluta; sed Verbum Divinum procedit formaliter ex cognitione Deitatis, & Attributorum; ergo etiam sic procedet ex Cognitione Deitatis, & Personarum.

304. Probatur tertiò, quia aut loquimur de cognitione formali, prout à parte rei est principium per se requisitum ad productionem Verbi: aut de Cognitione, prout concipitur quoad nos terminari ad absoluta præscindendo à relativis: Si primum, cognitio absolutorum, & relativorum est eadem formalissima cognitio absque ulla distinctione virtuali; sed ut est Cognitio Deitatis, & absolutorum est principium per se requisitum ad productionem Verbi; ergo etiam ut est cognitio Personarum: Si secundum; ergo non concipitur adæquatè, & ut est perfectissima cognitio, totaque imperfectio est ex parte nostri modi concipiendi; sed Verbum Divinum, ut concipiatur perfectissimum, & adæquatum Verbum, necessariò debet concipi, ut procedens ex adæquata, & perfectissima cognitione; ergo &c.

305. Probatur quartò, quia Verbum divinum procedit per se formaliter ex omni perfectione intrinsecâ, & absolutâ cognitionis Paternæ; sed Cognitio Trinitatis dicit in Cognitione Divina aliquam perfectionem intrinsecam, & absolutam, quam Deus non haberet, si Trinitatem non cognosceret; ergo &c.

306. Dico 2. Verbum Divinum procedit formaliter ex cognitione intuitiva, non solùm Essentiæ, & Attributorum, sed etiam omnium Personarum. Probatur primò, quia Verbum divinum procedit formaliter ex cognitione Paternâ perfectissimâ; sed perfectissima cognitio, (quando alioqui nihil obstat, quominùs talis sit, & ut talis concipiatur,) est intuitiva; ergo &c.

307. Probatur secundò, quia cognitio abstractiva, prout alibi diximus in Logica, aut talis est ob imperfectionem objecti non includentis essentialiter existentiam: aut ob imperfectionem ipsius cognitionis non attingentis objectum ut in se est; sed Cognitio Paterna, ex qua procedit formaliter Verbum, non est abstractiva priori titulo; siquidem existentia est de essentia cujusque Personæ, & prædicati divini: neque etiam secundo; siquidem Cognitio Paterna ex se habet omnem perfectionem, attingitque objectum ut in se est, & quantùm cognoscibile est, cùm sit omnium comprehensiva; ergo &c.

308. Probatur tertiò, quia Essentia Divina, quæ est veluti species intelligibilis omnium intelligibilium, est propria species Personarum illas repræsentâs in ratione objecti, non ut absentes formaliter, sed ut præsentes in eadem duratione; ergo intuitivè; sed Verbum Divinum procedit formaliter ex cognitione Paterna ut repræsentativa Personarum, ut diximus; ergo procedit ab illa ut intuitivè repræsentativâ.

309. Advertes hîc, quod diximus de Verbo divino, procedere scilicet formaliter ex cognitione omnium, quæ sunt formaliter in Deo, dicendum etiam esse cum proportione de Spiritu Sancto, nempè procedere formaliter ex Amore omnium, quæ formaliter sunt in Deo; eadem enim in utroque est ratio; nam sicut Verbum Divinum formaliter procedit ex perfectissima cognitione, ita etiam Spiritus Sanctus ex perfectissimo Amore.

SECTIO XV

Solvuntur argumenta aliarum Sententiarum.

310. ARGUES 1. Verbum Divinum procedit formaliter ex cognitione solius objecti primarii; siquidem, posito objecto primario, intelligitur tota perfectio essentialis Cognitionis; cognitio enim non specificatur ab objecto secũdario, & materiali; sed Relationes Divinæ non sunt de objecto primario Cognitionis divinæ; siquidem non cognoscuntur ratione sui, sed Essentiæ, quæ sola est objectum motivum, & formale; objectum autem primarium est illud, ratione cujus cognoscitur secundarium; ergo Verbum divinum non procedit formaliter ex cognitione Personarum. Hoc argumentum tangit difficultatem de acceptione objecti primarii, & secundarii, de quo alibi dicendum, & jam diximus *tract. 1. d. 5. num.* 11. ideoque minùs urget, quia non satis constat de hujusmodi acceptione. Interim.

311. Resp. primò data majori, negando minorem, ad cuius probationem dicimus, Relationes cognosci ratione sui, saltem quantùm est ex parte actus; idem enim actus indivisibiliter terminatur ad Essentiam, & Relationes, prout hæ pertinent ad integritatem Deitatis, suntque illius perfectiones intrinsecæ; licet ex parte objecti Relationes cognoscantur ratione Essentiæ: sic enim, licet figura, & magnitudo cognoscantur ex parte objecti ratione lucidi, & colorati, pertinent tamen ad objectum primarium visionis.

312. Respondeo secundò negando majorem: quando enim objectum secundarium tale est, ut pertineat ad intrinsecam perfectionem objecti primarii, & arguat majorem perfectionem in cognitione, ipsa cognitio per se ad illud terminatur, ita ut si ad illud non terminaretur, non esset æquè perfecta; cùm autem Verbum divinum procedat formaliter ex cognitione perfectissima, procedit ex cognitione terminata ad perfectiones relativas; alioqui non procederet ex cognitione perfectissima.

313. Argues 2. Verbum divinum procedit formaliter ex cognitione illius objecti, ex cujus cognitione beatur Pater; sed Pater per se beatur ex cognitione solius absoluti; ergo &c. Respondeo primò, data majori, negando minorem; nam valdè probabilis, & communis est opinio asserens, ut diximus loco proximè citato, Relationes divinas pertinere ad objectum essentiale Beatitudinis, saltem respectu Dei; licet enim non sint perfectiones simpliciter simplices, ut diximus, sunt tamen perfectiones intrinsecè integrantes Deitatem, ut in se est in esse reali. Dixi, *saltem respectu Dei*, quia cùm Beatitudo Increata sit longè perfectior, quàm

creata, per se, & formaliter perfectiori modo terminatur ad suum objectum, ideoque non solùm ad absoluta, sed etiam ad relativa terminatur.

314. Respondeo secundò juxta opinionem asserentem, sola absoluta constituere objectum essentiale Beatitudinis, negando majorem; diversa ratio est, quia cognitio, prout est beatifica, attenditur penès objectum simpliciter satiativum, quale est solum absolutum: at verò Cognitio, prout est principium Verbi, attenditur penès objectū per se repræsentabile; cùm autem Relationes sint etiam repræsentabiles, ex earum etiam cognitione formaliter procedit Verbum, ut sit perfectissimum.

315. Argues 3. Verbum Divinum per se formaliter procedit ex eorum cognitione, ex quorum cognitione procedit ut Imago; sed non procedit ut Imago sui, neque Spiritûs Sancti, ut diximus; ergo neque ex sui, & Spiritûs Sancti cognitione procedit. Respondeo distinguendo majorem: ex quorum cognitione procedit ut Imago Patris; concedo majorem: ut Imago alterius objecti cogniti; nego majorem. Undè concessâ minori, negamus consequentiam; nam procedere per se ex cognitione sui, & Spiritûs Sancti, non est procedere à se, & ab Spiritu Sancto, quod requiritur ad rationem Imaginis, ut supra diximus, sed est procedere à Patre ut cognoscente Filium, & Spiritum Sanctum, sicque ab eorum cognitione procedit formaliter.

316. Instabis: Objectum est principium cognitionis, ad quam concurrit; ergo si Verbum procedit proximè ex cognitione sui, & Spiritûs Sancti in ratione objecti, procedit etiam remotè à se, & ab Spiritu Sancto; consequenterque ut eorum Imago, quod negavimus. Respondeo antecedens esse universaliter falsum, maximè in divinis; siquidem Cognitio Divina non accipit ab objecto vim repræsentativam, cùm ex se sit ipsa essentialis omnium repræsentatio. Undè respectu Cognitionis Paternæ Filius, & Spiritus Sanctus non habent se ut principium, sed ut terminus. Dixi *maximè in divinis*, quia etiam in creatis non omnis cognitio procedit ab objecto adæquato, ut patet in cognitione reflexa supra se ipsam, quæ licet habeat se ipsam pro objecto, à se ipsa tamen non procedit, neque est sui imago, sed tantùm repræsentatio.

317. Argues 4. Quamvis non produceretur Spiritus Sanctus, adhuc produceretur Verbum; siquidem cùm Spiritus Sanctus sit origine posterior Verbo, antequam intelligatur Spiritus Sanctus, jam perfectè, & adæquatè intelligitur Verbum independenter ab illo; ergo Verbum non procedit per se ex cognitione Spiritûs Sancti; siquidem si non esset Spiritus Sanctus, non esset ejus cognitio, cùm tamen adhuc esset Verbum.

318. Respondeo falsò supponere, si non esset Spiritus Sanctus, adhuc processurum hoc idem Verbum ab hoc eodem Patre; nam in ea suppositione impossibili neque Pater cognosceret Spiritum Sanctum, sicque non haberet eandem cognitionem, quam nunc habet, consequenterque neque eandem essentiam; neque Verbum esset expressivum Spiritûs Sancti; consequenterque non haberet idem principium, sive cognitionem à qua procederet, ac proindè non esset idem Verbum. Undè ad probationem dicimus, antequam intelligatur Spiritus Sanctus originativè, intelligi perfectè, & adæquatè Verbum originativè; non tamen antequam intelligatur Spiritus Sanctus objectivè, & terminativè; neque enim simultas, aut prioritas in ratione objecti, tollit posterioritatem originis, ut ex dicendis constabit.

Infertur: Ergo ideò Verbum est, quia est Spiritus Sanctus; consequenterque processio Verbi dependet ab Spiritu Sancto. Respondeo hanc instantiam non habere majorem difficultatem in verbo, quàm in ipsa Cognitione Divina; siquidem cùm hæc repræsentet Spiritum Sanctum, etiam argui potest: *Ergo ideò Cognitio Divina est, quia est Spiritus Sanctus.* Ad hanc igitur æquivocationē dicimus; ideò Verbum est, quia est Spiritus Sanctus objectivè, seu terminativè; cōcedo illationem; quia est Spiritus Sanctus originativè; nego illationem: Undè per illos terminos solùm significatur connexio cognitionis cum objecto, & è contra; non autem processio aliqua in ratione principii, & principiati. 319.

Argues 5. Specialiter contra secundam conclusionem: Cognitio intuitiva terminatur ad objectum in se existens; sed in eo priori, in quo Pater est principium Verbi; Verbum, & Spiritus Sanctus nondùm intelliguntur in se existere; ergo in illo priori nondùm intelligitur cognitio intuitiva Verbi, & Spiritûs Sancti; consequenterque Verbum non procedit formaliter ex eorum cognitione intuitivâ. Probatur Minor, in qua est vis argumenti, nam inprimis Verbum non intelligitur in se existens, nisi in eo signo, in quo intelligitur productum; in eo autem priori, in quo Pater est prior Verbo, Verbum non intelligitur productum. Deindè quoad Spiritum Sanctum, cùm processio Verbi sit prior processione Spiritûs Sancti, in eo priori, in quo Pater gignit Verbum, non potest intelligi existens Spiritus Sanctus; alioqui intelligerentur in se existentes, antequā producti; ergo &c. 320.

Advertendum est primò, hoc argumentum continere duplicem fallaciam: Prima est, quia confundit prioritatem, & posterioritatem originis, seu *à quo* cum prioritate, & posterioritate durationis, seu *in quo*. Secunda est, quia arguit ex nostro imperfecto modo cognoscendi ad objectum, ut est in se, quod ut evites. 321.

Advertendum est secundò, prioritatem, & posterioritatem originis non tollere simultatem durationis; siquidem solùm consistit in eo, quod unum ab alio procedat, non tamen è contra, quod stare potest cum eo, quod utrumque in omni signo durationis coexistat; semper tamen unum ab alio procedendo, ut cernitur in causa, & effectu creatis, quæ in eodem instanti reali, in quo causa producit effectum sunt simul duratione reali, licet causa sit prior realiter prioritate originis, quia scilicet ita sunt simul causa, & effectus, actio, & terminus, ut hic procedat per actionem ab illa, non tamen è contra. Advertendum est tertiò, processionem Verbi à suo principio esse independentem à nostro modo concipiendi, & potiùs accommodandam esse nostram conceptionem processioni Verbi, quàm Verbum nostræ conceptioni. His positis. 322.

Respondeo primò ad argumentum, concessa majori, distinguendo minorem: in eo priori, quo Pater est principium Verbi, non dùm intelliguntur Verbum, & Spiritus Sanctus in se existere, tanquam in priori *à quo* originis; concedo minorem: tanquam in priori *in quo* durationis; nego minorem. Undè ad probationem concedimus, Verbum, & Spiritum Sanctum non intelligi existentes, nisi in eo signo, in quo intelliguntur producti; in omni autem signo durationis intelliguntur producti; siquidem prioritas originis solùm facit, ut 323.

non

non habeant rationem principii producentis, sed termini producti, quod non tollit simultatem existentiæ, ut patet ex dictis; sicque Patrem esse priorem Verbo, & utrumque Spiritu Sancto, nihil aliud est, quàm Patrem esse principium Verbi, & utrumque Spiritûs Sancti, non tamen è contra: in omni autem signo, in quo Pater concipitur ut producens, debet concipi Filius ut productus; & in omni, in quo Pater, & Filius sunt producens, Spiritus Sanctus est productus; ex quo patet absque fundamento ex parte Dei concipi à nobis prioritatem, & posterioritatem durationis, cùm hæc non colligatur ex prioritate originis. Quia tamen aliqui admittunt in Deo inter divinas Personas prioritatem, & posterioritatem durationis, seu *in quo* per rationem saltem quoad nos.

324. Respondeo secundò distinguendo majorem: cognitio intuitiva terminatur ad objectum in se existens pro eo signo, in quo existit, aut existet; concedo majorem: in se existens in omni signo; nego majorem. Similiter distinguo minorem: in eo priori, quo Pater est principium Verbi, Verbum, & Spiritus Sanctus non intelliguntur in se existentes pro eodem signo priori, nempè Patris; transeat minor: pro posteriori signo, nempè Filii, & Spiritûs Sancti; nego minorem: hoc autem sufficit ad rationem notitiæ intuitivæ.

325. Patet, quia cognitio, quam Deus habet ab æterno de futuris, est intuitiva, prout terminatur ad eorum existentiam; & tamen hæc non est ab æterno, sed est, aut erit pro suâ determinatâ differentiâ, & posterioritate temporis; ergo similiter de Cognitione Patris respectu Filii, & Spiritûs Sancti, prout diximus. Idem cum proportione dici solet de cognitione, quam Deus, prout præscindit à Personis, easque concipitur antecedere, habet de ipsis Personis Divinis, quæ est intuitiva, quatenùs terminatur ad ipsas Personas ut existentes, non pro priori signo Deitatis, sed pro posteriori Personarum. Et juxta hunc modum dicendi admittunt aliqui, posse Personam productam concipi ut virtualiter futuram quoad nos respectu Personæ producentis. Sed de hoc jam alibi in Logica *tract. 4. d. 3. à num. 134.*

SECTIO XVI.

Vtrùm Verbum Divinum procedat formaliter ex Cognitione Creaturarum?

326. HActenùs diximus, Verbum Divinum procedere formaliter per se ex cognitione omnium, quæ sunt formaliter in Deo: videndum nunc est; utrùm etiam sic procedat ex cognitione eorum, quæ in Deo sunt eminenter? Cùm autem quæ in Deo continentur eminenter sint creaturæ, quarum aliæ sunt possibiles, aliæ futuræ, & aliæ existentes, in hac Sectione solùm erit quæstio de Cognitione possibilium; in sequenti autem de cognitione aliarum: Sit igitur

327. Difficultas 1. Utrùm Verbum Divinum procedat per se formaliter ex cognitione creaturarum possibilium? Affirmativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 34. art. 1. ad 3. & 4. contr. gent. cap. 13. D. Bonav. in 1. dist. 27. p. 2. art. 1. q. 2. Richard. ibid. art. 2. q. 3. Ægid. art. ult. q. 4. Gabr. in 1. dist. 27. q. 3. art. 3. dub. 1. concluſ. 2. Ferrar. 4. contr. gent. cap. 13. Caiet. 1. p. q. 34. art. 3. Bannez. Zumel. P. Molin. ibid. P. Valent. 1. p. q. 7. de Trinit. punct. 2. P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 6. n. 4.* quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 63. de Trinit. sect. 1. n. 3. & 4. P. Granad. 1. p. tract. 9. d. 6. n. 5. P. Amicus 1. p. d. 26. sect. 4. n. 126. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 3. n. 14. P. Præpoſit. 1. p. q. 34. art. 3. dub. 3. n. 23. P. Arriaga d. 52. sect. 4. n. 18. P. Zuniga d. 6. dub. 6. P. Compton. tom. 1. d. 64. sect. 6. n. 1. P. Martin. d. 24. sect. 6. P. Becan. de Trinit. cap. 5. P. Rhodez tom. 1. d. 6. q. 2. sect. 5. §. 2.* & alii.

Probatur primò ex D. Augustº. *lib. 15. de Trinit. cap. 13. & 4.* ubi inter alia dicit, *Verbum Divinum esse de omnibus, quæ sunt in Scientia Dei*: ubi particula *de* denotat formalem rationem procedendi; sic enim dicitur esse de substantia, de Memoria fœcunda Patris, &c. Accedit D. Ansel. *in Monolog. cap. 30.* ubi cùm dicat, Verbum non requirere creaturas futuras, dicit tamen simpliciter repræsentare creaturas, quasi dicat, requirere possibiles; alioquin eas non repræsentaret. 328.

Probatur secundò, quia Verbum Divinum procedit formaliter ex cognitione adæquatè, & perfectissimè comprehensiva, ut comprehensiva Deitatis; siquidem procedit ex cognitione adæquatè infinita, & illimitata; alioqui non esset verbum infinitum, & illimitatum; cognitio autem infinita, & illimitata Dei includit in suo conceptu formaliter rationem comprehensivæ; sed Verbum Divinum non procederet per se formaliter ex cognitione comprehensivâ, ut comprehensivâ Deitatis, nisi procederet formaliter ex cognitione possibilium; ergo &c. Probatur Minor, quia cognitio possibilium includitur formaliter in adæquatâ comprehensione Deitatis: tùm quia adæquata comprehensio Deitatis includit adæquatam comprehensionem Omnipotentiæ, & Idearum Divinarum; hæ autem non possunt perfectè comprehendi, nisi comprehensis possibilibus; cognitio enim comprehensiva causę includit cognitionem effectûs: tùm etiam quia cognitio adæquatè, & perfectè comprehensiva includit cognitionem omnium, quæ in objecto comprehenso sunt & formaliter, & eminenter; alioqui non esset illius comprehensiva; sed in Deitate çontinentur eminenter possibilia; ergo &c. 329.

Probatur tertiò, quia cognitio possibilium dicit in Cognitione Divinâ perfectionem intrinsecam absolutam, & simpliciter simplicem; sed Verbum procedit formaliter ex Cognitione includente omnem perfectionem absolutam in genere cognitionis; alioqui non procederet formaliter cum omni perfectione simpliciter, quæ est in Scientia Patris; neque esset per se adæquatum verbum notitiæ Patris dicentis; ergo &c. Probatur Major: Primò, quia licet possibilia secundùm se sint extra Deum, illorum tamen repræsentatio est perfectio Dei intrinseca, & absoluta; sicut eorum potentia productiva, & continentia eminentialis est perfectio Deo intrinseca; ergo &c. Secundò, quia, ut alibi jam diximus in Philosophia, non ideo creaturæ continentur in Omnipotentia; & repræsentantur in Idæis Divinis, quia sunt absolutè possibiles; imò ideò sunt possibiles absolutè, quia continentur in Omnipotentia, & in Idæis Divinis repræsentantur; nam si non ita continerentur, neque repræsentarentur, essent simpliciter impossibiles; ergo illa continentia, & repræsentatio dicit intrinsecam perfectionem in Deo, quæ si non daretur, neque Cognitio Divina, neque Verbum 330.

Divinum

Divinum ex illa procedens esset æquè perfectum; ergo ut tale sit, debet per se formaliter procedere etiam ex Cognitione creaturarum possibilium.

331. Oppositum tenent *Scot. in 1. dist. 2. q. 7. & dist. 32. q. 1. & in 2. dist. 1 q. 1. & quodlib. 14. §. Hic intelligendum est. P. Vasq 1. p. d. 143. cap. 3. P. Arrub. d. 125. cap. 5. n. 21. P. Turrian. q. 34. art. 3. d. 18. dub. 3. P. Albertin. tom. 2. in prædicam. Ad aliquid. q. 14. dub. 1. n. 8. P. Alarcon. tract 5. d. 8. cap. 9. n. 13. Ocham. in 1. dist. 27. q. 3. fine*, & alii: pro quibus: Argues 1. ex D. Anſel. *in Monolog. cap. 30.* ubi docet, licet nulla foret possibilis creatura, adhuc futurum esse Verbum in Deo; ibi: *Si ille cogitetur, inquit, nullâ aliâ existente essentiâ, sive aliis existentibus, necesse est Verbum coæternum illi esse cum illo*; ergo videtur sentire, Verbum per se non procedere ex cognitione creaturarum possibilium; alioqui non dixisset, adhuc futurum esse, creaturis non existentibus. Respondeo D. Anſel. solùm velle, Verbum Divinum adhuc fore, etiam si nullâ daretur creatura existens, aut futura, ut liquet ex verbis citatis; non autem si nulla foret possibilis.

332. Argues 2. Creaturæ possibiles non sunt de objecto primario Cognitionis Divinæ; sed Verbum Divinum procedit formaliter ex cognitione solius objecti primarii; secundarium enim habet se solùm per accidens, & concomitanter ad primarium, ejusque cognitionem; ergo &c. Respondeo 1. distinguendo majorem: non sunt de objecto primario secundùm se, seu quantùm est ex parte objecti; concedo majorem: secundùm quod sunt eminenter in Deo, & quantùm est ex parte actûs; nego majorem: eadem enim formalitas actûs, etiam virtualiter indivisibilis, tendit in Essentiam, quæ tendit in creaturas possibiles; siquidem non est comprehensivus Essentiæ, nisi videndo in ea ipsa possibilia.

333. Respondeo secundò concedendo absolutè majorem, & negando minorem: neque obstat, quod cognitio videatur solùm specificari ab objecto primario; neque enim specificatur ab eo nudè sumpto, sed ut connexo cum secundario; nam prout sic majorem dicit perfectionem in actu, & ex illo sic perfecto procedit Verbum formaliter; Adde tamen, Cognitionem Divinam non habere eam perfectionem ab objecto, ut supponitur in cognitione creata, sed ex se, cùm sit omnium repræsentatio, ut supra diximus.

334. Argues 3. Priùs intelligitur Verbum Divinum productum, quàm intelligantur cognita possibilia; siquidem cognitio Patris priùs terminatur ad quidquid est formaliter in Deo, quàm ad creaturas, sicque priùs terminatur ad Verbum; sed illa cognitio est intuitiva; ergo terminatur ad Verbum, ut priùs existens, & productum; consequenterque non requiritur per se cognitio possibilium ad ejus productionem. Respondeo negando majorem, ad cujus probationem dicimus cognitionem Patris priùs quoad nos terminari ad quidquid est formaliter in Deo, quàm ad creaturas, sicque priùs ad Verbum intuitivè, ut ad aliquid existens, & productum, non tamen pro eodem priori cognitionis, sed pro posteriori productionis juxta ea, quæ supra diximus *àn. 320.*

335. Dixi *quoad nos*, quia in re nulla est prioritas, aut posterioritas durationis, in qua Cognitio divina terminetur ad se, & postea ad creaturas, sed simul, ac semel naturâ cognoscuntur omnia necessaria, & ex eorum cognitione producitur Verbũ; per illam verò prioritatem quoad nos solùm significatur aliter concipi terminum cognitionis, & aliter terminum productionis. Undè ut terminus objectivus priùs est Verbum, quàm possibilia; ut terminus autem productus, intelligitur posterius possibilibus, pro. ut hæc sunt terminus objectivus.

Argues 4. Verbum Divinum est magis necessarium, quàm sunt creaturæ possibiles; siquidem 336.
habet necessitatem, quam habet Deus, quâ major non potest excogitari, & quam non habent creaturæ possibiles, quibus sublatis, non tolleretur Deus, hoc autẽ per impossibile sublato, illæ per locũ intrinsecum tollerentur; sed quod ita est magis necessarium, & independens, est priùs; ergo priùs est Verbum Divinum, quàm creaturæ possibiles; consequenterque non potest ab earum cognitione formaliter procedere.

Respondeo (quidquid alii respondeant) distin- 337.
guendo majorem: Verbum Divinum est magis necessarium, quàm sunt creaturæ possibiles, prout in se sunt; concedo majorem: prout repræsentantur in cognitione Divina; nego majorem: & hujus ratio est, quia prout in se sunt dependent ab omnipotentia, & Ideis Divinis, in qua dependentia consistit earum minor necessitas; sunt enim positivè possibiles, quia in Deo continentur, non tamen è contra: at verò prout repræsentantur in Cognitione divina, sunt ipsa earum repræsentatio Deo intrinseca, quæ non est minùs necessaria, ac divina, quàm est ipse Deus, & Verbum: Undè:

Notandum est, absolutè æquè necessariò esse 338.
creaturas possibiles, ac est productum verbum, siquidem connexio Dei cum illis est summè necessaria; dici tamen minùs necessarias, quia sunt necessariæ ratione Dei, non tamen est Deus necessarius ratione illarum. Neque obstat, quod si repræsentatio creaturarum in Deo concipiatur ratione objecti minùs necessaria, quàm repræsentatio Essentiæ, etiam concipiatur verbum magis necessariò procedere ex cognitione *Essentiæ, quàm* creaturarum; non, inquam, *obstat, quia hoc non* tollit summam necessitatem Verbi, sicut neque summam necessitatem Cognitionis Divinæ.

Argues 5. Priùs intelligitur Deus constitutus 339.
in suo esse intrinseco, sicque completè subsistens, triplici nimirum subsistentiâ, quàm intelligatur ordinari ad producendas creaturas; siquidẽ omnis respectus *ad extra* supponit ipsum esse *ad intra*; sed non intelligitur completè subsistens, nisi producto verbo; siquidem subsistit completè triplici subsistentiâ, quarum una est subsistentia Verbi; ergo &c.

Respondeo priùs intelligi Deum constitutum, 340.
& subsistentem triplici subsistentiâ, quàm ordinetur ad producendas creaturas, ordine essendi, non tamen ordine cognoscendi simul, & essendi; potest enim ordo cognoscendi esse prior ordine essendi, ut patet in Verbo, & Spiritu Sancto, qui priùs intelliguntur cognosci, & ex hac cognitione indè intelligitur esse Verbum, & deindè Spiritum Sanctum; ita tamen ut in omni ordine semper divina intelligantur priora; nam ordine cognoscendi, priùs intelligitur cognita Essentia, deindè Personæ, & deindè possibilia: ordine autem essendi, priùs intelligitur Deus, & processiones divinæ, quàm intelligantur producibiles in se creaturæ: at verò sicut priùs intelligitur cognosci verbum, quàm produci, ita priùs intelligi potest cognitio creaturarum, quàm productio verbi, quia illa est ordine essendi essentialis, hoc autem notionale. Et ratio est, quia licet in re omnia sint simul, quoad nos tamen Verbum cognoscitur ut productum, non pro eodem priori cognitionis, ex qua procedit, sed pro suo posteriori processionis; & creaturæ

creaturæ cognoscuntur ut producibiles, non pro eodem priori cognitionis,& processionis verbi,sed pro suo posteriori.

341. Argues 6.CognitioDivina,ut est cognitio possibilium, nullam perfectionem intrinsecam addit supra cognitionem Deitatis, ut est Deitatis cognitio; siquidem Deus in suo esse intrinseco est omninò absolutus à creaturis; alioqui esset ab illis dependens; sed Verbum Divinum non requirit per se ad sui productionem objectum illud, ex cujus cognitione non sit in Deo aliqua perfectio intrinseca; ergo &c.

342. Circa hoc argumentum tripliciter discurrit *P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 6. à num. 8.* Primò dicit, cognitionem possibilium non addere supra cognitionem Essentiæ formalitatem, seu perfectionem aliquam, etiam virtualiter distinctam, sed eandem indivisibiliter,quæ tendit in Essentiam,tendere etiá in possibilia.Secundò,si dicamus addere formalitatem cognitionis per rationem distinctam. Tertiò, si dicamus,cognitionem Essentiæ, quantùm est ex se, esse tam absolutam à possibilibus, quàm est ab existentibus, & futuris, solùmque ad ea extendi necessariò ratione termini non repugnantis; sicut extenditur contingenter ad futura, & existentia ratione termini contingentis. Ita *P. Soar.* qui licet priori modo tantùm admittat in Deo cognitionem possibilium,sentit tamen, omnibus his modis defendi posse, Verbum procedere formaliter per se ex cognitione possibilium.

343. Ego tamen probabilius censeo: Primò, Deum cognoscere possibilia; tum eadem cognitione indivisibili Essentiæ; tum cognitione virtualiter extrinsecè distinctâ: prima enim est cognitio creaturarũ in Essentia:secunda verò est cognitio creaturarum ex Essentia in se ipsis, de quo alibi in Materia de Scientia Dei: Secundò, admisso illo tertio modo extensionis ad creaturas, defendi non posse cohærenter, Verbum per se formaliter procedere ex cognitione possibilium, nisi etiam defendendo procedere similiter ex cognitione contingentium, quod tamen ipse *P. Soar.* probabilius negat *cap. 7. num. 3.* ut infra videbimus. Undè ad argumentum.

344. Respondeo negando majorem; cognitio enim possibilium addit perfectionem intrinsecam, sive indistinctam, sive distinctam virtualiter; siquidem talis cognitio non esset perfecta, imò non esset talis cognitio talis Essentiæ, nisi etiam esset cognitio possibilium. Unde ad probationem dicimus, Deum esse quidem absolutum ab omni respectu prædicamentali reali,seu formali ad creaturas; non tamen ab omni connexione, & repræsentatione reali, quæ nullam dicit dependentiam; neque enim Deus est propter creaturas, imò è contra, creaturæ sunt possibiles propter Deum. An autem hujusmodi respectus dicendus sit transcendentalis? Vide quæ diximus in *Physic. tract. 2 d. 5. à n. 245.* ubi diximus: An Omnipotentia divina sit relatum transcendens ad creaturas possibiles?

345. Instabis: Licet nullæ forent possibiles creaturæ, adhuc Deus esset perfectissimus in suo esse intrinseco; quis enim dicat, sublatâ possibilitate unius formicæ v. g. tolli etiam Dei possibilitatem, aut perfectionem? ergo cognitio possibilium nullam addit Deo perfectionem intrinsecam; consequenterque Verbum ex eorum cognitione non procedit formaliter. Respondeo negando antecedens; talis enim suppositio destruit principium possibilitatis, nempè Deum: sicut enim creaturæ sunt possibiles, quia continentur in Deo; ita solùm possunt considerari impossibiles; sublatâ potentiâ divinâ; sicque admissâ earum impossibilitate,destruitur potentiaDivina, quæ est principium possibilitatis earum.

346. Urgebis: Ut se habent creaturæ existentes ad Scientiam visionis; ita se habent possibiles ad scientiam simplicis intelligentiæ; sed Cognitio divina, ut est de existentibus non dicit perfectionem Deo intrinsecam; ergo neque ut est de possibilibus. Respondeo negando majorem; diversa ratio est, quia existentia, & futura nullam habent repræsentationem intrinsecam in Scientia divina, quam non supponant ut possibilia; siquidem quidquid repræsentatur de existentibus, & futuris, est aliquid possibile: at verò possibilia habent repræsentationem per se in Scientia Divina; nam sicut sunt quid distinctum à Deo, debent à Deo ut distincta cognosci; non autem cognoscerentur,si non repræsentarentur. Unde possibile est necessarium; futurum autem est contingens; at repræsentatio Deo in scientia necessaria non est contingens.

347. Argues 7. Ex cognitione illius objecti procedit Verbum, ex cujus cognitione beatur Pater; sed Pater non beatur per se ex cognitione creaturarum;ergo neque Verbum ex earum cognitione per se procedit. Omissis aliis solutionibus. Respondeo negando majorem; diversa ratio est, quia ut supra jam diximus, ad beatitudinem essentialem satis est cognitio, ut est cognitio objecti perfectissimi, & satiativi, quales non sunt creaturæ: at verò ad perfectionem Verbi producendi attenditur cognitio, ut est perfectissimum principium communicationis; ut sic autem includit omnem perfectionem cognitionis etiam attingentis possibilia; nam sicut de ratione Verbi absolutè est, quod sit expressivum dicentis; ita de ratione Verbi perfectissimi,quale est divinum, est, quod sit adæquatè, & perfectissimè expressivum Patris dicentis etiam possibilia.

348. Argues 8. Si Verbum Divinum per se procederet ex cognitione creaturarum possibilium, sequeretur esse earum Imaginem; siquidem Verbum est Imago objecti, ex cujus cognitione, seu specie originatur; Verbum autem originatur ex cognitione creaturarum; sequela autem est falsa; ergo &c. Respondeo negando sequelam, quia Verbum divinum procedit ex cognitione possibilium, prout solùm habent rationem termini; Verbum autem solùm est Imago illius objecti,quod non solùm habet rationem termini, sed producit, aut per se, aut per speciem ipsum Verbum.

349. Argues 9. Spiritus Sanctus non procedit formaliter ex amore creaturarum possibilium; ergo neque sic procedet Verbum ex earumdẽ cognitione. Respondeo primò,dato antecedente, negando consequentiam; diversa ratio est, quia cùm circa possibilia non detur Amor necessarius, Deus enim non dicitur amare creaturas, nisi *ad extra* producendas, sicque amore libero, ex hoc non potest per se procedere Spiritus Sanctus: at verò cùm circa possibilia habeat Deus scientiam, sive cognitionem necessariam, benè potest ex hac per se formaliter procedere Verbum.

350. Respondeo secundò, negando antecedens; Deus enim non solùm diligit necessariò seipsum, suamque Essentiam,sed etiam creaturas possibiles, ut terminos suæ Omnipotentiæ: unde sicut Verbum procedit per se ex cognitione possibilium, tanquàm ex objecto necessario, & per se requisito, & cognito cum ipsa Omnipotentia; ita etiam Spiri-

Spiritus Sanctus ex eorumdem amore procedit, tanquam ex objecto necessario, & per se requisito, ac dilecto cum ipsa Omnipotentia. Neque obstat quod Spiritus Sanctus dicatur tunc Amor creaturarum; siquidem etiam sic Verbum dicitur Verbum creaturarum, prout supra diximus.

351. Argues 10. Si Verbum procederet per se ex cognitione possibilium, sequeretur, Patrem priùs cognoscere creaturas, quàm eas cognoscerent Filius, & Spiritus Sanctus; sed hoc est falsum; siquidem omnes tres Personæ, sicut ex æquo producunt, & amant creaturas, ita ex æquo eas cognoscunt; ergo &c. Respondeo distinguendo sequelam; sequeretur, Patrem priùs cognoscere creaturas cognitione notionali; concedo sequelam: cognitione essentiali; nego sequelam: hoc autem esset absurdum; non ita verò illud, imò est necessarium. Et eodem modo dicendum de amore creaturarum.

352. Argues 11. In Deo illa sunt priora, quæ nullum dicunt respectum *ad extra*, & posteriora, quæ talem respectum dicunt; siquidem illa sunt priora, quæ sunt intimiora; intimiora autem sunt, quæ non dicunt respectum *ad extra*; sed productio Verbi nullum dicit respectum *ad extra*; cognitio autem creaturarum illum dicit; ergo prior est productio Verbi, quàm cognitio creaturarum; consequenterque Verbum ex earum cognitione non procedit formaliter.

353. Respondeo primò negando majorem; nam Omnipotentia in omni sententia est prior productione Verbi, cùm ex illius cognitione procedat Verbum; & tamen Omnipotentia dicit respectum ad creaturas, cùm nequeat concipi sine illis. Respondeo secundò negando minorem; constat enim ex communi Scholasticorum sententia, Verbum divinum involvere respectum ad creaturas; nam eo ipso, quod procedit ex earum cognitione, procedit cum respectu, saltè rationis ad illas.

354. Argues 12. Ex illis tantùm per se procedit Verbum, ex quibus originatur; sed non originatur ex creaturis possibilibus; ergo ex illis per se non procedit. Respondeo negando absolutè majorem; jam enim supra diximus, Verbum non solùm per se procedere ex illis, quæ ad ejus productionem requiruntur originativè, sed etiam ex iis, quæ requiruntur terminativè.

355. Argues 13. Si Verbum procederet per se ex cognitione creaturarum, sequeretur, Verbum vilescere, quatenùs ita procederet dependenter à cognitione creaturarum, ut sine illa esse non posset; sed hoc non est dicendum; ergo &c. Respondeo negando sequelam: imò vilesceret Verbum, si ex cognitione creaturarum non procederet. Patet, quia vilesceret Scientia Divina, si creaturas ignoraret; ergo etiam vilesceret Verbum, si esset murum ad expressionem creaturarum; esset autem, si ex earum cognitione non procederet.

SECTIO XVII.

Utrùm Verbum Divinum procedat formaliter ex scientia libera creaturarum?

356. SEnsus quæstionis est: an sicut Verbum Divinum procedit formaliter ex Scientia simplicis intelligentiæ, quæ ut est de possibilibus, necessaria est, & abstractiva: ita etiam formaliter procedat ex scientia Visionis, quæ ut est de objecto cõtingenter existenti, aut futuro, intuitiva est, & libera? Sit igitur

Difficultas 2. Utrùm Verbum Divinum procedat per se formaliter ex cognitione futurorum, & existentium? Negativè. Ita videntur tenere *D. Thom. 1. p. quæst. 3. art. 34.* tenent ibi *Caiet. P. Molin. d. unica, Bannez, Zumel. q. 3ua 1. conclus. 5. P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 7. n. 3. Scot.* locis supra cit. ex quibus à fortiori sequitur *P. Vasq. 1. p. d. 143. cap. 1. P. Turrian. cit. P. Albertin. cit. P. Alarcon. tract. 5. d. 8. cap. 9. n. 13. P. Granad. tract. 9. d. 7. n. 5. P. Arrub. d. 125. cap. 2. n. 3. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 3. n. 19. P. Præposit. 1. p. q. 34. a. 3. dub. 3. num. 19. P. Becan. cap. 5. tract. 2. q. 3. conclus. 2. P. Amicus d. 26. sect. 5. num. 162. P. Martin. d. 24. n. 75.* & alii. 357.

Probatur primò à priori, quia ab ea cognitione per se formaliter procedit Verbum, à quâ si non procederet, aut nullo modo procederet; aut non procederet æquè simpliciter perfectum, ut omnes admittunt; sed Verbum Divinum ita procedit ex cognitione futurorum, & existentium, ut si ab illa non procederet, adhuc eodem modo, & æquè simpliciter perfectum procederet; ergo ab illa per se formaliter non procedit. Probatur minor, quia licet non essent futuræ, neque existentes creaturæ, quæ de facto sunt futuræ, & existentes, ut re ipsa potuerunt non esse, adhuc esset idem Verbum Divinum cum omni perfectione simpliciter, quam modò habet à Patre; siquidem, ut ex principiis fidei est evidens, cognitio contingentium, ut talis, nullam addit perfectionem intrinsecam Cognitioni Divinæ, quæ in Deo sit, positis futuris, & non esset, illis sublatis; neque quia dantur creaturæ existentes, datur aliquid formaliter positivum in Deo, quod non daretur, si illæ non existerent; ergo Verbum Divinum eodem modo, & æquè perfectum procederet, etiam si ex eorum cognitione non procederet; consequenterque à tali cognitione *per se formaliter* non procedit. 358.

Probatur secundò, quia Verbum Divinum est summè necessarium; cognitio autem contingentium, ut talis est, libera est, & contingens; ergo Verbum Divinum non potest per se formaliter ex illa procedere; siquidem terminus non potest esse magis necessarius, quàm sit ejus principium. 359.

Dicent primò, cognitionem contingentium esse necessariam disjunctivè, quatenùs Deus necessariò debet habere, aut cognitionem de his futuris, aut de eorum carentiis; licet enim utrumque extremum sit cõtingens determinatè; indeterminatè tamen alterum eorum est necessarium. Sed contra, quia Verbum Divinum habet esse determinatè necessarium; ergo debet prodire à principio determinatè necessario; alioquin esset æquè contingens, quatenùs solùm, aut necessariò est hoc Verbum, aut ejus carentia. 360.

Dicent secundò, cognitionem cõtingentium esse absolutè contingentem; ex suppositione tamen futurorum esse necessariam; sicque Verbum Divinũ ex tali cognitione ex suppositione necessaria procedere necessariò, & per se. Sed contra, quia illud, quod est necessarium ex suppositione omninò libera, est simpliciter liberum, & contingens; alioqui omnia contingentia dicerentur absolutè necessaria, quia omnia talia sunt ex suppositione; sed ita se habet illa scientia; ergo &c. 361.

Dicent tertiò cum P. Arriaga infra citando, in Verbo Divino distinguenda esse duo quasi partialia verba, alterum necessariorum, & alterum contingentium, & quoad primum esse omninò 362.

necessarium

necessarium; quoad secundum autem, quatenùs scilicet est expressivum futurorum, & contingentium esse contingens: sicut in ipsâ Scientiâ datur, & scientia necessaria, & scientia libera; neque enim, inquit, est major difficultas in Verbo, quàm in ipsa scientia.

363. Sed contra est primò, quia Scientia Divina non est per se formaliter scientia contingentium, sed id ei quasi extrinsecè accidit; esset enim eadem perfectissima in se, etiam variatis futuris; ergo idem dicendum de verbo. Secundò, quia indè sequitur, Verbum Divinum posse absolutè dici contingens; si enim per se includit rationem verbi contingentis, totum, quod ex contingenter conjunctis consurgit, absolutè est contingens. Tertiò, quia indè sequitur, posse dici, dari in Deo duo verba, alterum necessarium, & alterum contingens, sicut dicitur dari in Deo duplex Scientia, necessaria scilicet, & libera.

364. Totum audacter concedit P. Arriaga in re, licet non quoad modum loquendi propter usum, sed quàm periculosè alii judicent; præterquam quod: Sequitur primò, aliquod Verbum Divinum, imò totum hoc Verbum Divinum, quod per se formaliter tale est, potuisse non esse, quod quidem solis Arianis placere potest. Secundò, Verbum Divinum, quod per se, & formaliter tale est, dici, & esse posterius Spiritu Sancto. Patet, quia priùs sunt in Deo decreta libera, quàm scientia contingentium; ergo prior est processio Spiritûs Sancti, utpotè procedens ex iis decretis liberis, quàm processio verbi, utpotè procedens ex hac scientia libera. Undè cùm uterque per se formaliter procedat ex iis principiis ut liberis, hoc Verbum Divinum, ut per se formaliter procedit, erit posterius hoc Spiritu Sancto, ut per se formaliter procedit; & quod indè est Spiritus Sanctus, ut per se adæquatè talis est, non procedet adæquatè à Patre, & Filio, quo quid periculosius?

365. Probatur tertiò, quia si Verbum Divinum per se formaliter procedit ex cognitione libera futurorum, talis processio debet esse vera, & realis in se; siquidem quod in re convenit, non est aliquid fictum, aut per solam denominationem extrinsecam; sed hoc esse non potest; ergo &c. Probatur Minor, quia si processio prout sic esset vera, & realis, esset activa ex parte Patris, & passiva ex parte Filii; siquidem non minùs opponitur producens, & productum propter productionem contingentem, quàm propter necessariam; eo autem dato, aut ex parte Patris est eadem Paternitas, & ex parte Filii eadé Filiatio; aut aliquid Paternitati, & Filiationi superadditum: Non primum; siquidem Paternitas, ut supponitur, habet adæquatè suum terminum necessarium; productio autem termini necessarii non potest esse productio termini contingentis: Non secundum, quia illa nova, & contingens productio, aut esset accidentalis, quod non dices; aut substantialis, & tunc præterquam quod sit aliquid, quod simpliciter potuit non esse, quod est absonum; constitueret diversas Personas secundùm se contingentes; consequenterque dabitur unus Pater necessarius, & alius contingens, similiterque de Filio, quod non est dicendum.

366. Dicent, cognitionem contingentium, formaliter ut talis est, non esse Naturam, cujus communicatio sit Patris ad Filium; sicque non sequi dari alium Patrem, & alium Filium contingentem. Sed contra, quia licet cognitio contingentium non sit Natura respectu Patris, & Filii necessarii, erit tamen Natura Patris, & Filii contingentis; cùm etiam sit aliquid substantiale, & per veram productionem viventis à vivente communicatum.

367. Probatur quartò, quia ab ea cognitione formaliter procedit verbum, quam Pater formaliter, & non solùm radicaliter Filio communicat; sed Pater non communicat formaliter Filio cognitionem contingentium; ergo ex illa formaliter non procedit. Probatur Minor, quia tam decreta libera, quàm scientia libera de illis resultant æquè primò in tota Trinitate, eique immediatè conveniunt; siquidem priùs supponitur Natura in Patre, Verbo, & Spiritu Sancto, quàm intelligatur aliquid liberè decernere *ad extra*; sed quæ formaliter, & immediatè conveniunt toti Trinitati, jam communicatâ Naturâ, non communicantur formaliter, sed censentur resultare, positâ communicatione *ad intra*; ergo Pater non communicat formaliter Filio cognitionem contingentium; consequenterque Filius ex illa formaliter non procedit.

368. Dicent primò cum P. Arriaga; licet Filius priùs habeat Naturam, & hæc velit, & cognoscat liberè, Filium tamen neque velle, neque cognoscere liberè, quoadusque à Patre producatur ea terminatio libera, & identificetur Filiationi. Sed contra est primò, quia falsò fingit, requiri aliquam novam productionem, ut volitio, & scientia personarum terminentur ad objecta libera. Secundò, quia omnis productio in divinis est ad communicandum aliquid Personæ productæ; ergo si scientia libera supponitur jam in Filio, ut Filius est per resultantiam in Natura Filii, ad quid ultra requiritur nova illa productio, ut Filius illam dicatur habere?

369. Dicent secundò, eam scientiam resultare quidem in Natura Patris, & Filii, sed ut communicatam à Patre ipsi Filio, & ab utroque Spiritui Sancto; sicut enim in necessariis, inquit, ita in liberis ea terminatio convenit Patri à se immediatè, Filio autem à Patre, & Spiritui Sancto à Patre, & Filio. Sed contra est primò, quia jam supra diximus, falsò fingi in Deo novam illam productionem, & quidem ad communicandam per se formaliter terminationem liberam.

370. Secundò, quia spiratio activa, ut docet ipse *P. Arriaga d. 50. sect. 2. num. 10.* non communicatur formaliter Filio à Patre, sed solùm radicaliter ex eo, quod censeatur resultare in voluntate Patris, & Filii, posita productione verbi; ergo idem à fortiori dicendum erit de volitione, & scientiâ liberâ.

371. Tertiò, quia falsò supponit, posse eodem modo philosophari in his productionibus quoad terminationes liberas, atque quoad terminationes necessarias. Patet, quia Spiritus Sanctus, ut procedit ex amore libero est prior verbo, prout hoc procedit ex scientia libera, ut concedit ipse P. Arriaga; sed in productionibus necessariis Verbú est prius Spiritu Sancto; ergo non cohærenter potest dicere; sicut in necessariis attenditur prioritas originis; ita in liberis.

372. Dicent tertiò, decreta, & objecta libera esse priora in ratione objecti, posteriora autem in ratione originis. Sed contra, quia decreta libera omni modo antecedunt scientiam liberam; aliòqui scientia esset causa rerum, tolleretque libertatem; ideòque omnes tenentur fateri, scientiam liberam non esse principium actûs liberi, sed illum omni modo supponere.

373. Oppositam sententiam tenent *P. Valent. 1. p. q. 34. punct. 2. & lib. 4. de Trinit. cap 3. P. Zuniga d. 9. dub. 7.*

dub. 7. P. Ruiz d. 63. de Trinit. sect. 4. n. 1. & acerrimè *P. Arriaga 1. p. d. 52. sect. 4. à num. 33. P. Compton. tom. 1. d. 64. sect. 7. n. 2. ubi pro se citat D. Thom. 1. p. q. 37. art. 2. ad 3. & q. 42. art. 6. ad 2. P. Rhodez tom. 1. d. 6. q. 2. sect. 5. § 2.* & alii: pro quibus: Argues 1. authoritate Concil. Florent. sæpè cit. quatenùs definit, *Omnia, quæ habet Pater dedisse Filio, præter esse Patrem*; Pater autem habet scientiam futurorum. Deindè ex D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 14.* ubi docet, Verbum nasci ex omnibus, quæ sunt in scientia Patris; in scientia autem Patris sunt etiam creaturæ futuræ, & existentes. Idem habet *tract. 21. in Joan. cap. 5. & lib. 80. quæst. q. 63.* ubi notandum, tam Concil. quàm D. Aug. loqui de omnibus indifferenter, sicque eodem sensu loqui de cognitione possibilium, atque futurorum; ergo &c.

374. Resp. facilè ad Concil. & D. Aug. Patrem scilicet omnia dedisse Filio præter esse Patrem; & Verbum esse de omnibus, quæ sunt in scientia Patris aut formaliter; aut radicaliter: nam Pater cõmunicando per se scientiã necessariam, radicaliter in ea ei communicat terminationem liberam; sicut alibi diximus, communicatâ voluntate, ei communicari radicaliter spirationem activam. Neque obstat, quod Concil. & D. Aug universaliter, & indifferenter loquantur, sic enim loquuntur, quia omnia in necessariis, aut formaliter, aut radicaliter continentur.

375. Argues 2. Verbum Divinum procedit formaliter ex cognitione adæquatè, & perfectissimè comprehensiva Deitatis, Omnipotentiæ, & voluntatis divinæ, ut supra diximus; sed hujusmodi cognitio includit per se notitiam contingentium; siquidem ex suppositione, quod aliqua existant, aut sint futura, non potest non ea repræsentare; alioqui non esset adæquatè, & perfectissimè comprehensiva; ergo &c. Respondeo concessa majori, negando minorem; perfectio enim cognitionis comprehensivæ non attenditur ex aliqua suppositione libera, sed absolutè: Undè licet scientia absolutè comprehensiva necessariò extendatur ex tali suppositione ad illa objecta, talis tamen extensio est accidentalis perfectæ illius comprehensioni, quæ eadem omninò esset, etiam si ad ea objecta non extenderetur, cùm de se habeat omnem repræsentationem, & solùm ei accedat libera, & extrinseca terminatio ad talia objecta; sicque ad perfectissimam comprehensionem solùm requiritur, quod attingantur, & cognoscantur omnes effectus possibiles.

376. Argues 3. Pater loquitur Filio non solùm de necessariis, sed etiam de contingenter futuris; sicque Verbum non solùm est Verbum necessariorum, sed etiam contingentium; atqui loqui in Patre est producere, sicut audire in Filio est produci, seu procedere; omnis autem productio, seu processio in divinis est per se, & non per accidens; alioqui etiam per accidens esset terminus productus; ergo Verbum divinum per se procedit ex cognitione contingentium.

377. Respondeo distinguendo majorem: Pater loquitur Filio, non solùm de necessariis, sed etiam de contingenter futuris radicaliter; cõcedo majorem: formaliter; nego majorem: Pater enim eatenùs communicat Filio Scientiam liberam contingentium, quatenùs formaliter ei communicat necessariam possibilium: & idem dicimus de auditione Filii; eatenùs enim verbum audit, & producitur verbum contingentium, quatenùs producitur verbum necessariorum, cui ex suppositione, quod sint futura, debetur extensio, & terminatio ad illa.

378. Argues 4. De ratione Verbi divini est, procedere ex cognitione omnium, quæ ipso dicuntur; sed Verbo divino dicuntur non solùm possibilia, & necessaria, sed etiam futura, & contingentia; ergo &c. Respondeo distinguendo majorem: de ratione Verbi divini est, procedere ex cognitione omnium, quæ ipso dicuntur, ea tamen ratione, qua dicuntur; concedo majorem: aliter; nego majorem: à Patre autem non dicuntur per se, & formaliter contingentia, sed solùm radicaliter; sicque Verbum procedit ex eorum cognitione radicaliter, non autem formaliter.

379. Argues 5. Cognitio intuitiva futurorum dicit in Deo perfectionem infinitam, licet non distinctam à cognitione possibilium; sed Verbum, cùm debeat esse perfectissimum, postulat per se procedere ex cognitione dicente omnem perfectionem infinitam; ergo &c. Respondeo negando majorem; neque enim scientia futurorum, ut talis est formaliter, dicit in Deo cognitionem formaliter infinitam, sive distinctam, sive indistinctam, à cognitione necessaria; siquidem ut talis est formaliter, solùm addit cõnotationem ad res futuras, sine quâ ipsa cognitio divina eandem suam, totamque perfectionem necessariam, & *intrinsecam* retineret, ut per se patet.

380. Instabis: Licet cognitio possibilium non addat distinctam perfectionem supra cognitionem Essentiæ; tamen ut est cognitio possibilium est per se principium Verbi; ergo etiam licet cognitio contingentium non addat perfectionem distinctam supra cognitionem possibilium, erit per se principium Verbi. Respondeo dato antecedente, negando consequentiam; diversa ratio est, quia cognitio possibilium ita imbibitur in cognitione Essentiæ, ut hæc habeat necessariam connexionem cum possibilibus, ita ut non possit esse perfecta cognitio Essentiæ, nisi etiam *in Essentia* cognoscantur ipsa possibilia: at verò cognitio Essentiæ nullam intrinsecam connexionem habet cum contingentibus; siquidem sine illis potest intelligi cum omni suâ perfectione intrinseca. Dixi *dato antecedente*, quia, ut patet ex supra dictis, cognitio possibilium in se ipsis addit perfectionem virtualiter distinctam, saltem extrinsecè, supra cognitionem Essentiæ.

381. Argues 6. Verbum divinum per se postulat procedere, ut forma, & exemplar practicum omnium, quæ sunt in mente paterna, ut docet D. August. *lib. 6. de Trinit. cap. 10.* sed est exemplar, non solùm possibilium, sed etiam contingentium; ergo &c. Respondeo supponi falsum, Verbum divinum esse exemplar practicum contingentium ratione scientiæ visionis liberæ; cùm talis sit ratione scientiæ simplicis intelligentiæ, in quo sensu *intelligendus* est D. Aug. nam scientia libera non dirigit, sed supponit liberum decretum, & objectivam rerum futuritionem.

382. Argues 7. Verbum divinum est ipsum imperium, quo Deus imperat productionem creaturarum juxta illud Joan. 1. *Omnia per ipsum facta sunt*; sed imperium practicum non est respectu possibilium; ergo futurorum; consequenterque Verbum divinum ex eorum cognitione procedit. Respondeo Verbum dici imperium Patris appropriativè, (sicut ipsa externa operatio dicitur appropriativè de Patre,) quatenùs in verbo repræsentantur creaturæ factibiles; quod tamen non tollit, quominùs imperare, & producere *ad extra* immediatè conveniat toti Trinitati; sicque ex hoc non

sequi-

sequitur, Verbum per se formaliter procedere ex cognitione futurorum. Omitto alia, quæ in idem fermè recidunt, & ex dictis facilè solvi possunt.

383. Difficultas 3. Utrùm Verbum Divinum procedat per se formaliter ex scientia conditionata, nempè objectorum sub conditione futurorum? Negativè. Ita *P. Soar. lib. 9. de Trinit. cap. 7. num. 9. P. Amicus d. 26. num. 170. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 3. n. 21. P. Vasq. P. Albertin. P. Arrub. d. 125. cap. 3. num. 12.* & alii supra cit. Probatur eâdem ratione, quâ supra probavimus non procedere formaliter ex cognitione existentium, quia horum conditionalium determinata cognitio accidentaria est perfectæ comprehensioni Essentiæ; siquidem eadem maneret in se scientia perfectissima, & comprehensiva, si, ut re verâ poterant, non essent talia futura; sicut enim Deus prævidit conditionatam pœnitentiam Tyriorum, quia convertendi essent, poterat videre eorum impœnitentiam, si, ut poterant, convertendi non essent; ergo &c. Neque obstat, quod hæc futura non pendeant ex aliquo decreto in Deo actu existente: tùm quia satis est, quod sint objectivè libera: tùm etiam quia pendent à decreto etiam libero objectivè, in quo etiam fundatur eorum futuritio.

384. Ex dictis colliges primò, si dicamus cum communi, Deum cognoscere non entia necessaria, id est, impossibilia, etiam ex eorum cognitione procedere formaliter Verbum. Ita Authores cit. Probatur, quia talis cognitio pertinet per se ad perfectam comprehensionem Essentiæ; siquidem tam necessariò Deus cognoscit illa objecta impossibilia, quàm cognoscit possibilia; ergo &c.

385. Dixi, *si dicamus cum communi Deum cognoscere non entia impossibilia*, quia quæstio est: An Deus ea propriè cognoscat? Probabile enim est, eatenùs cognoscere impossibilia, quatenùs possibilia cognoscit, quorum mutuam repugnantiam identitatis perfectè cognoscit: sicut enim, ut alibi diximus in Metaphysica, ideò Deus non potest producere impossibilia, quia potest possibilia producere; ita dici potest, ideò cognoscere impossibilia, quia possibilia cognoscit. Dixi etiam *non entia necessaria*, quia non entia, seu negationes contingentes, ut negatio actualis existentiæ rei liberæ, non sunt minùs accidentariæ respectu perfectissimæ comprehensionis cognitionis divinæ.

386. Colliges secundò, quod hactenùs diximus de verbo comparativè ad Cognitionem Patris, dicendum esse cum proportione de Spiritu Sancto comparativè ad Amorem Patris, & Filii, seu unius Spiratoris, nempè ut procedat formaliter, non solùm ex Amore Essentiæ, Attributorum, & Personarum, sed etiam ex Amore necessario possibilium; non ita tamen ex Amore libero. Patet, quia sicut in comprehensione Essentiæ imbibitur cognitio omnis veritatis possibilis; ita in Amore Summi Boni, & summè perfecto, imbibitur Amor complacentiæ in omni bonitate possibili: Item sicut cognitio libera accidentaliter se habet ad absolutam perfectionem cognitionis; ita etiam Amor liber accidentaliter se habet ad summum, & absolutum Amorem; ergo &c. Sed de hoc infra.

DISPUTATIO VIII.

De Personâ Spiritûs Sancti.

SECTIO I.

An, & qualiter Spiritus Sanctus procedat à Patre, & à Filio?

TRES fuerunt de Spiritu Sancto principales hæreses: Prima fuit eorum, qui illi distinctam à Patre, & Filio Hypostasim negabant. Hanc præter Sabellianos, qui unam tantùm Personam in Divinis ponebant, contra quos jam supra egimus, docuerunt alii apud *D. Hieron. in Epist ad Galat. cap. 4. & apud D. Athan. in Dialog. 4. de Trinit.* Secunda eorum, qui eum divinitate spoliabant cum Ario, & Macedonio Constantinopolitano Episcopo, contra quos etiam jam supra diximus. Tertia fuit eorum, qui confitentes, Spiritum Sanctum esse æquè Deum, ac Patrem, & Filium, & à Patre procedere, negabant tamen procedere etiam à Filio; quo errore ad hæc usque tempora laborant Græci, & Armeni. Quis autem hujus erroris fuerit Author, nondùm apud omnes constat. Certum tamen est, errorem illum fuisse antiquum, ad illumq; abolendum plurima coacta fuisse Concilia, inter quæ jussu Eugenii IV. coactum fuit Concil. Florent. anno 1437. ubi Græci convenerunt cum Latinis; sed in patriam reversi, iterum in eundem errorem sunt relapsi, in quo pertinaciter perseverant usque in præsentem diem, qui error est potissima causa eorum Schismatis, & separationis ab Ecclesia Latina. Hujus erroris fundamenta infra proponemus, & dissolvemus. Sit igitur. 1.

Conclusio 1. Spiritus Sanctus, non solùm à Patre, sed etiam à Filio realiter procedit. Est de fide, Ita *D. Thom. 1. p. q. 36. art. 2. P. Soar. lib. 10. cap. 1. P. Vasq. 1. p. d. 146. P. Præposit. 1. p. q. 36. dub. 1. P. Ruiz d. 67. de Trinit. sect. 1. & sequent. P. Amicus d. 27. sect. 2 n. 19. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 5. num. 1. P. Arrub. d. 128. cap. 3. num. 12. P. Arriaga d. 53. sect. 1. P. Becan. cap. 6. sect. 2. P. Valent. d. 2. q. 10. punct. 3. P. Martin. d. 30. sect. 1. P. Molin. 1. p. q. 36. art. 2. d. 1. & 2.* & omnes alii Doctores catholici. 2.

Probatur primò authoritate Scripturæ Joan. 16. ubi loquens Christus Dominus de Spiritu Sancto: *Ille*, ait, *me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis*: si ergo quæ annunciaturus est accipit à Filio, à Filio procedit; siquidem in divinis nequit una Persona aliquid accipere, nisi per originem. Undè D. Cyril. Alex. *lib. 11. in Joan. cap. 1. Quoniam*, ait, *consubstantialis Filio est, procedit q; per eum, omnem ejus habens virtutem, ideò ait*, quia de meo accipiet. Deindè Joan 15. *Cùm autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre*: unam autem Personam ab alia mitti in divinis, est ab illa procedere ex D. Aug. *lib. 4. de Trinit. cap. 20. Ab illo itaque*, ait, *mittitur, à quo emanat.* Deindè 3.

Joan. 16. *Omnia, quæ habet Pater, mea sunt*, excepta Paternitate; sed Pater habet potentiam spirativam, ipsamque spirationem activam; ergo hanc etiam habet Filius. Ubi notandum, loqui Christum Dominum de futuro, *accipiet, mittam*: tùm propter Æternitatem, in qua omnes differentiæ durationis continentur: tùm maximè propter effectum externum futurum, qui internam missionem supponit.

4. Probatur secundò ex Conciliis, in quibus hæc veritas definita est, nam in Concil. Nicæno, quod fuit septimum generale apud Græcos lectum est Symbolum cum illa expressione: *Qui ex Patre, Filioque procedit.* Et apud Latinos definitum est in Concil. Later. *cap. firmiter de sum. Trinit.* ibi: *Spiritus Sanctus*, inquit, *ab utroque pariter absque initio, & fine. Pater generans, Filius nascens, & Spiritus Sanctus procedens.* Et in Concil. Lugdun. *cap. 1. de sum. Trinit. Fatemur*, inquit, *quod Spiritus Sanctus æternaliter ex Patre, & Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno principio, non duabus spirationibus, sed una spiratione procedit.* Et in Concil. Florent. *in litter. unionis*, præsentibus, & consentientibus Græcis definitum est, quod *Spiritus Sanctus à Patre, & Filio æternaliter est, & essentiam suam, suumq; esse subsistens, habet ex Patre, & Filio, & ex utroque æternaliter. ....procedit.* Hoc idem habetur in Concil. Ephesin. *tom. 1. cap. 14.* in Chalcedon. *art. 5 & 6.* in 6. Sxnod. *act. 17.* in Toletan. *1 cap. 21.* Toletan. *3. cap. 1.* & Toletan. *4. cap. 1.* & Toletan. 11. *cap. 1.* in Trident. *sess. 3.* & in aliis, quæ videri possunt apud Doctor. cit.

5. Probatur tertiò ex Sanctis Patribus ex D. Athan. in Symbol. ibi: *Spiritus Sanctus*, inquit, *à Patre, & Filio non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.* Et Tertul. *lib. contr. Praxeam. Tertius*, inquit, *est Spiritus à Deo (Patre) & Filio.* Et D. Hilar. *2. de Trinit. ad finem: Spiritum Sanctum de Patre, & Filio authoribus esse, confitendum est.* Et D. Amb. *lib. 1. de Spir. Sancto cap. 10. Spiritus Sanctus*, ait, *cùm procedit à Patre, & Filio, non separatur à Filio.* Et D. Aug. *lib. 4. de Trinit. cap 20. Nec possumus dicere*, inquit, *quod Spiritus Sanctus, & à Filio non procedat; neque enim frustra idem Spiritus, & Patris, & Filii Spiritus dicitur.* Et *lib. 15. de Trinit. cap. 26. Sicut habet Pater*, ait, *in semet ipso, ut de illo procedat Filius, sic dedit Filio, ut de illo procedat Spiritus Sanctus.* Et D. Leo *1. Epist. 91. Alius est*, inquit, *qui genuit, alius, qui genitus est, alius, qui de utroque procedit.* Et ex Græcis D. Athan. *serm. 4 contr. Arianos & Epist. ad Serapionem:* ibi: *Mandat Apostolus, hæreticum hominem post unam, aut alteram correptionem devita..... nisi Spiritum Sanctum profiteantur Deum essentialiter ex Deo Filio existentem, ut nos profitemur, eos non recipias.*

6. Idem habent ex Græcis etiam D. Basil. *lib. 3. contr. Eunom. Dignitate namque*, ait de Spiritu Sancto, *ipsum secundum à Filio, cùm ab ipso esse habeat.* Et D. Epiphan. *hæres. 69.* de Spiritu Sancto dicit: *Ex Patre procedens, & de Filio accipiens.* Et *in Ancborat.* dicit, *Spiritum Sanctum esse ex Filio.* Et iterùm: *Esse ex Patre, & Filio, & ab utroque.* Et D. Chrysost. *tom. 5. hom. 1. de Symbol. Iste est*, inquit, *Spiritus de Patre & Filio procedens.* Et *hom. 2. Spiritum Sanctum dicimus Patri, & Filio coæqualem, & procedentem de Patre, & Filio.* Et D. Cyril. Alex. *lib. 13. Thesaur. cap. 2. Ex Filio*, inquit, *naturaliter, & substantialiter Spiritum Sanctum, sicut ex Patre, provenire credimus.* Idem habet *lib. 11. in Joan cap. 1. & 25. & lib. 12. cap. 56. & lib. 5. 6. & 7. Dialogor. de Trinit. & Epist. ad Nestorium*, habent etiam *D. Greg. Nyssen. lib. ad Ablatium. D. Greg. Thaumaturg. in regul. fidei*, & alii apud Doctor. cit.

7. Probatur quartò ex principiis, quibus utuntur ipsi Græci ad explicandam processionem Spiritûs Sancti. Primum est, Spiritum Sanctum *emitti, dari, profluere, emanare, procedere per Filium*; sed idem est, Spiritum Sanctum *per Filium*, atque *à Filio* procedere, ut fuit declaratum in Concil. Florent. ipsis Græcis approbantibus; ergo &c. Secundum est, Spiritum Sanctum esse *Imaginem, Verbum, Characterem, Sigillum* Filii; sed hæc omnia important originem ab eo, cujus sunt *Imago, Verbum, Character, & sigillum*; ergo &c.

8. Tertium est, Spiritum Sanctum esse *naturalem Spiritum Filii non minùs, quàm Patris*; sed ideò dicitur Spiritus Patris, quia à Patre procedit; ergo quia à Filio procedit, dicitur Spiritus Filii. Quartum est, quia Patrem comparant *Soli*, Filium *radio*, Spiritum Sanctum *splendori*; sed non minùs activè *splendor* procedit à *radio*, quàm *radius à Sole*; ergo & Spiritus à Verbo.

9. Quintum est, quia Filium vocant *fontem*, & *authorem* Spiritûs Sancti; sed hæc important principium originativum; ergo &c. Sextum est, quia dicunt, Spiritum Sanctum esse, sive existere *de essentia, de substantia, de hypostasi, de Persona Filii*; sed particula *de* præter consubstantialitatem importat etiam originem Personæ ab ea, de qua existit, aut subsistit; ergo si Spiritus Sanctus existit de substantia, seu hypostasi Filii, originatur à Filio. Septimum est, quia asserunt *eodem modo se habere Spiritum Sanctum ad Filium, sicut se habet Filius ad Patrem*; sed Filius se habet ad Patrem ut ab eo originatus; ergo etiam Spiritus Sanctus ad Filium ut originatus ab illo.

10. Probatur quintò rationibus: Prima est, quia Pater per generationem omnia communicat Filio, Paternitate excepta, ut patet ex supradictis, & ex illo Christi Domini Joan. 16. *Omnia, quæcunque habet Pater, mea sunt*; ergo ei communicat vim spirandi; siquidem vis spirandi non opponitur Filiationi, sed spirationi passivæ; sed positâ eâdem vi spirandi in Patre, & in Filio, impossibile est, Patrem spirare Spiritum Sanctum, & simul illum non spirari à Filio, cùm processio Spiritûs Sancti immediatè, & adæquatè sit ab ipsa virtute spirandi; impossibile autem est, quod virtus in Patre, & in Filio sit eadem, & ab ea procedat Spiritus Sanctus, prout est in Patre, & non ita ab ea procedat, prout est in Filio; ergo &c. Confirmatur, quia ex eo, quod virtus productiva creaturæ sit eadem in omnibus Personis divinis, impossibile est produci creaturam ab una Persona divina, & non ab omnibus simul; ergo impossibile est, quod virtus spirandi sit eadem in Patre, & in Filio, & Spiritus Sanctus procedat ab illa in Patre, & non procedat simul ab ea in Filio.

11. Secunda est, quia in Divinis omnia sunt unum, ubi non obviat oppositio relativa; sed Pater, & Filius non opponuntur in virtute spirativa; ergo &c. Tertia est, quia, ut ex dicendis constabit, si Spiritus Sanctus à Filio non procederet, ab eo non distingueretur; sed distinguitur, ut est de fide; ergo ab eo procedit.

12. Objicies 1. Nunquam Scriptura expressè asseruit, Spiritum Sanctum à Filio procedere, cùm tamen apertè dicat à Patre procedere. Joan. 15. ibi: *Cùm venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*; ubi Christus Dominus, sicut dixit procedere à Patre, dixisset simul à se ipso procedere, si ab illo

illo procederet; sed ut ait D. Cyril. Hierosolym. *cateches. 16. Dicamus*, inquit, *de Spiritu Sancto ea tantùm, quæ scripta sunt, si quid autem scriptum non est, curiosè non scrutemur*; ergo Spiritus Sanctus à Filio non procedit.

13. Respondeo ad argumentum negativum non convincere, qui enim unum affirmat, alterum non negat. Præterquam quod loca scripturæ adducta, satis probant hanc veritatem; maximè accedente authoritate Sanctorum Patrum, & Concilior. atque etiam regulâ illâ D. Anscl. *lib. de Spirit. Sancto. Quod à Sacra Scriptura tribuitur uni Personæ, aliis tribuendum est, si cum illarum proprietate non repugnet.* Additur, processionem Spiritûs Sancti, licet non sit in Scriptura expresè quoad verbum *procedendi* à Filio, esse tamen expresè quoad rem significatam, quod satis est, ut hæc veritas potuerit ab Ecclesia definiri, ut fuit definita. Neque enim in Scriptura habetur expresè, quod Spiritus Sanctus sit consubstantialis, & coæqualis Patri, & Filio; & tamen hoc à multis Conciliis fuit definitum, & nobiscum credunt Græci. Cur autem Christus Dominus dixerit expresè procedere à Patre, & noluerit expresè dicere, quod à se procederet, rationem tetigit D. Aug. ut scilicet omnia referret ad Patrem, tanquam ad primum principium, & fontem totius divinitatis; cùm tamen aliundè id satis expresserit, cùm dixit: *Quia de meo accipiet*: & *quem ego mittam vobis à Patre.*

14. Instabis: Filius dicitur missus ab Spiritu Sancto Isai. 48. ibi: Et nunc Dominus misit me, & Spiritus ejus: Idemque habetur, Isai. 61. & Luc. 4. & tamen Filius non procedit ab Spiritu Sancto; ergo &c. Respondeo Christum Dominum dici missum ab Spiritu Sancto, in quantùm homo, cujus missionis denominatio per communicationem idiomatum tribuitur etiam Verbo.

15. Objicies 2. In Concil. Nicæno compositum fuit Symbolum fidei ab omnibus credendum, quod in Concil. Constantinopol. 1. additâ particulâ *Ex Patre procedentem*, iterum fuit approbatum, & simul cautum, sicut & in Synodo Ephesina, sub anathemate, nè quis auderet aliam fidem componere, scribere, aut proferre, quàm quæ in dicto symbolo contineretur; sed ibi non continebatur, nisi processio Spiritûs Sancti à Patre; ergo asserere, Spiritum Sanctum procedere à Filio, est contra decretum horum Conciliorum.

16. Respondeo ideò hoc in antiquioribus Conciliis non fuisse expresè definitum, quia de hoc puncto nulla erat exorta controversia, sed erant alii errores corrigendi: postquam verò controversia orta est inter Patres Græcos, & Latinos, veritas catholica constanter definita est in 7. Synodo Nicæna 2. & posteà confirmata in Concil. Lugdun. Lateran. & Florent. supra cit. in quibus Græci convenerunt, & consenserunt Erat tamen eadem veritas in ipsis antiquioribus implicitè contenta, ut ostendunt Doctores supra cit. præsertim *P. Soar. lib. 10. de Trinit. cap. 1. n. 8.* Neque in Concil. Constantinopol. & aliis hoc fuit declaratum, quia hæc causa tunc non agebatur, & ad confutandas hæreses, quæ tunc fuerant ortæ, sufficienter visum est illo tantùm modo loqui, quo loquitur Scriptura. Neque Ecclesia exprimendo processionem à Filio aliquid contrarium docuit fidei propositæ in eo Concilio, sed eadem expressiùs tradidit, quod potuit, & debuit; siquidem ad Ecclesiam, & Pontificem Romanum spectat res fidei declarare, quidquid Scholastici conquerantur.

17. Objicies 3. Multi ex Sanctis Patribus dicunt, Spiritum sanctum à Patre procedere, nulla facta mentione Filii, sic D. Athan. *Dialog. 1. de Trinit. Pater*, inquit, *emittit Spiritum Sanctum.* Idem habent *D. Nazianz. orat. 37. & 39. D. Cyril. Alex. Epist. ad Anastasium. D. Dionys. lib. de divin. nomin. cap. 2. Solus*, inquit, *fons supersubstantialis Deitatis est Pater.* D. Athan. *tom. 2. in quæst. q. 4. Deus, & Pater*, inquit, *ipse solus est causa duobus, & ingenitus.* Et D. Basil. *Epist. 43. Nullam*, inquit, *secundùm propriam notionem, communionem habet Filius cum Patre.* Idem habet D. Greg. Nyssen. *lib. de different. essentiæ.* Et D. Damascen. *lib. 1. Fidei cap. 11. Spiritum*, inquit, *per Filium esse dicimus, sed ex Filio Spiritum Sanctum non dicimus*; ergo &c.

18. Respondeo primò, hos Patres, (& si qui sint alii) nullam particulam exclusivam Filii ibi apponere, sicque argumentum nullius esse ponderis; siquidem qui unum affirmat, alterum non negat. Credendum igitur solius Patris mentionem fecisse, propter aliquos illius temporis hæreticos negantes processionem Spiritus sancti à Patre. Præsertim quia hi, aliique plures ex Sanctis Patribus Græcis, ut supra vidimus, processionem Spiritûs sancti à Filio asseruerunt, & si aliqui id negarunt; aut ideò sic locuti sunt, quia pro tunc non adeò expressus erat hic fidei articulus; aut solùm negarunt, Spiritum sanctum esse a Filio, ut à primo principio habente virtutem à se.

19. Respondeo secundò specialiter D. Athan. satis expresè docuisse, Spiritum sanctum à Patre, & Filio procedere, ut supra vidimus in ejus symbolo; undè quando solius Patris fecit mentionem, locutus est de Patre, tanquam de primo principio, sic enim à solo Patre procedit. In hoc etiam sensu intelligendi sunt omnes alii Patres, excepto D. Damascen. de quo statim. Ad illud tamen D. Basil. & D. Greg. Nyssen. quatenùs dicunt, Filium nullam habere communem notionem cum Patre, intelligendi sunt de Notione personali oppositâ Patri, qualis non est spiratio activa, quæ solùm opponitur spirationi passivæ.

20. Ad locum illum D. Damascen. respondet D. *1. p. q. 36. art. 2. ad 3.* eum fuisse in hoc Græcorum errore, sicque illius sententiæ non esse standum. Mihi tamen de tanto Patre id sentire, par non est: Primò, quia D. Damascen. expresè dixit, ut supra vidimus, Spiritum sanctum esse Imaginem Filii; nõ autem potest esse Imago Filii, quin ab illo procedat, cùm processio sit de quidditate Imaginis, ut diximus. Secundò, quia loco citato dicit, Spiritum sanctum esse *per Filium*; non autem potuit ignorare præpositionem *per* in sacris litteris significare efficientiam juxta illud Joan. 1. *Omnia per ipsum facta sunt.* Tertiò, quia eum vocat Spiritum Filii; hoc autem verificari non potest, nisi ratione originis à Filio. Quartò, quia ibidem comparat Spiritum sanctum *splendori*, Filium *radio*, & Patrem *Soli*; sed radius activè procedit à Sole, & splendor à radio; ergo sic procedit Spiritus à Verbo, sicut Verbum à Patre; ergo dicendum est, hunc Patrem non negasse simpliciter, Spiritum Sanctum à Filio procedere, sed solùm non procedere à Filio tanquam à primo principio, & fonte, ut ex illius verbis colligitur, quatenùs loquens de Patre: *Ipse enim*, ait, *fons est, & radii, & splendoris.*

21. Objicies 4. D. Maximus *Epist. ad Marinum* dicit, Latinos Patres non concedere, Filium esse causam, hoc est principium Spiritûs sancti. Et Leo III. Papa jussit scribi symbolum Constantinopolitanum absque additione *Filioque*, dicendo procedere

procedere à Patre, cùm tamen eo tempore jam fuisset additio facta. Respondeo D. Maximum intellexisse *causam* ut Latini intelligunt, non pro principio productivo simpliciter, sed productivo cum dependentia termini producti à principio producente. Ad illud Leonis III. dicimus id fecisse, ut servaretur memoria symboli Constantinopolitani, quæ nova explicatione obliterari poterat; & ut constaret nihil contrarium antiquitati doceri, sed integram retineri fidem antiquam, solis de novo positis explicationibus.

22. Objicies 5. Pater se solo est sufficiens principium Spiritûs sancti; alioqui non haberet à se adæquatam virtutem spirativam, sed haberet illius complementum à Filio, quod est falsum; ergo non est cur dicamus, Spiritum sanctum procedere à Filio. Respondeo primò, Patrem se solo esse sufficiens principium Spiritûs sancti quoad rationem formalem spirandi, licet non quoad conditionem suppositi; siquidem ad processionem Amoris mutui requiritur duplex Persona; ut ex infrà dicendis constabit.

23. Respondeo secundò, Spiritum sanctum procedere etiam à Filio, non ex defectu, seu indigentia potentiæ spirativæ in Patre, sed ex unitate ejusdem potentiæ spirativæ in Patre, & in Filio; siquidem ex suppositione, quod eadem virtus spirandi sit in utroque, non potest Spiritus sanctus ab ea produci, nisi prout est in utroque. Patet in productione creaturæ, quæ producitur à tota Trinitate, non ex defectu, seu indigentia virtutis in qualibet Persona, cùm quælibet habeat adæquatam virtutem producendi creaturam, sed quia ex suppositione quod eadem virtus sit in omnibus, non potest creatura ab illa produci, nisi prout est in omnibus, ideoque dicitur actiones Trinitatis *ad extra* esse indivisas.

24. Objicies 6. Si Spiritus sanctus procederet à Filio, & hic esset illius productivus, cùm Spiritus sanctus non sit etiam productivus alterius Personæ, sequeretur Filium, & Spiritum Sanctum non esse æquales; sed hoc non est dicendum; ergo &c. Respondeo negando sequelam; nam Filius est æqualis Patri, licet Pater, & non Filius sit productivus, ut ipsi Græci affirmant; ergo etiam Filius, & Spiritus sanctus erunt æquales, licet ille, non verò iste sit productivus. Et ratio est, quia æqualitas Personarum attenditur penes Naturam, quæ in omnibus est eadem includens omnem perfectionem simpliciter.

25. Objicies 7. Si Spiritus sanctus procederet à Patre, & à Filio, cùm Pater, & Filius sint duo suppositа, erunt etiam duo principia; consequenterque Spiritus sanctus erit à duobus principiis, quod est error; ergo &c. Respondeo Patrem, & Filium, licet sint duo suppositа, non esse duo principia; siquidem habent eandem virtutem spirativam formaliter. De hoc tamen Sectione sequenti.

SECTIO II.

Qualiter Spiritus Sanctus à Patre, Filioque procedat?

26. CONCLUSIO 2. Spiritus Sanctus æquè procedit à Patre, atque à Filio; neque enim priùs, aut perfectiùs, nec principalius, aut magis propriè, immediatiùsque est ab uno, quàm ab alio. Ita *Magist. in 1. dist. 12. & 29. cap. ult. D. Thom. 1. p. q. 36. art. 3. P. Vasq. ibid. P. Soar. lib. 10. de Trinit. cap. 4. P. Arrub. d. 129. n. 6. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 5. num. 21. P. Amicus d. 27. sect. 4. n. 81. P. Arriaga 1. p. d. 53. sect. 1. n. 4. P. Granad. 1. p. tract. 10. d. 3. n. 3. P. Becan. P. Molin. 1. p. q. 36. art. 3. P. Martin.* & alii supra cit. Probatur primò ex communi sensu Ecclesiæ, & authoritate Patrum, quos inter D. Ansel. *Epist. de processione Spirit. Sanct. cap. 16.* rem totam expressis verbis declarat: *Non est*, inquit, *Spiritus Sanctus priùs de Patre, quam de Filio, nec de Filio, quàm de Patre: Nec major, nec minor est existens de Patre, quàm existens de Filio; nec magis, nec minùs est de uno, quàm de alio*; ergo &c.

Probatur secundò rationibus: Prima est, quia in Patre, & in Filio est eadem numero virtus spirandi, eaque tam propria Filii, quàm Patris; ergo æquè propriè, principaliter, & immediatè producit ut est virtus Patris, atque ut est virtus Filii; consequenterque Spiritus sanctus æquè propriè, principaliter, & immediatè procedit à Patre, & à Filio. 27

Secunda est, quia Pater, & Filius æquè propriè, & principaliter sunt Deus, licet Filius divinitatem habeat à Patre, & Pater à se; ergo æquè propriè, & principaliter sunt spirator, licet Filius à Patre habeat virtutem spirandi, & Pater à se. Tertia, quia Pater, Filius, & Spiritus Sanctus æqualiter creant, propter eandem numero potentiam, licet Pater à se, Filius à Patre, & Spiritus sanctus à Patre, & à Filio eam potentiam habeant; ergo etiam Pater, & Filius æqualiter spirabunt, licet Pater à se, & Filius à Patre habeant eam virtutem spirandi. 28

Quarta est, quia inæqualitas, (si daretur,) aut proveniret ex inæqualitate virtutis formalis spirandi; aut ex inæqualitate suppositi: Non primum; siquidem virtus formalis, nempè volitio, in utroque est eadem numero: Non secundum; siquidem Personalitates sunt æquales, nam *quod perfectionis dicit in Patre esse Patrem, dicit etiam in Filio esse Filium*; æquè enim identificantur Deitati; ergo cùm non appareat ex quo habeant inæqualitatem, æqualiter producunt, consequenterque Spiritus sanctus æqualiter ab utroque procedit. 29

Argues 1. authoritate D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 17.* ubi affirmat, Spiritum sanctum *principaliter* procedere à Patre, non absolutè, sed comparativè ad Filium: *Ideò*, inquit, *addidi principaliter, quia & de Filio Spiritus Sanctus procedere reperitur.* Idem habent D. Hieron. D. Greg. Nyssen. & Joannes Latinus in Concil. Florent. *sess. 24.* ubi de Filio: *Producit*, inquit, *& ipse Spiritum sanctum non principaliter, uti Pater.* Accedit modus loquendi Patrum Græcorum, quem usurpat D. Hilar. *lib. ult. de Trinit.* & approbat Eugenus IV. *in Decret. de unione*, nempè *Spiritum Sanctum ex Patre per Filium procedere*; sed hæc omnia indicant aliquam inæqualitatem processionis Spiritûs sancti à Patre, & Filio; ergo &c. 30

Respondeo Patres tam Græcos, quàm Latinos illis locutionibus solùm velle significare, Spiritum sanctum non procedere à Filio, tanquam à primo principio, id est, improducto, quod est proprium solius Patris, à quo Filius habet virtutem productivam Spiritûs sancti; & hoc tantùm significatur illis locutionibus. Nunquam tamen concedendum est, Patrem producere, mediante Filio, cùm producat eâdem omninò virtute, & eodem omninò actu. Sic etiam dici non potest, Filium producere Spiritum sanctum per Patrem, id est, mediante Patre; maximè autem, si idem sit, atque 31

per

per virtutem acceptam à Patre; sic enim dicimus de Prætore gubernare per Regem, id est, per potestatem à Rege acceptam.

32. Argues 2. Spiritus sanctus procedit à Patre ut à principio à se, à Filio autem ut à principio ab alio; ergo ab illis procedit inæqualiter. Respondeo negando consequentiam; ea enim diversitas à se, & ab alio in principio non tollit æqualitatem spirandi, quia Spiritus sanctus non procedit à Patre, & Filio ut à duobus principiis, ut infra dicemus, sed ut ab uno spiratore, quatenùs Pater, & Filius, supposita generatione, æquè propriè, & per se habent eandem virtutem spirativam.

33. Instabis: Licet actio procedens à Causa Prima, & secunda sit eadem indivisibilis, ab illis tamen procedit inæqualiter, quia à Prima procedit per virtutem à se, à secunda autem per virtutem ab alio; ergo idem dicendum erit de processione Spiritûs sancti à Patre, & à Filio, in quibus licet virtus spirandi sit eadem, in Patre tamen est à se, in Filio autem ab alio. Respondeo negando antecedens quoad rationem assignatam; neque enim effectus creatus procedit inæqualiter à Causa Prima, & secunda, quia Prima est à se; secunda verò ab alio; sed quia Prima concurrit per diversam virtutem altiorem & independentem; secunda verò per virtutem inferiorem, dependentem, & subordinatam in ipsa operatione: at verò Filius, licet à Patre procedat, non ei subordinatur in spirando, neque per diversam virtutem à Patre spirat, sicque est idem, & non diversus spirator à Patre, cum quo æqualiter producit Spiritum sanctum, & eodem modo, ut infra dicemus.

34. Argues 3. Filius spirat propter Patrem, nempè per id, quod accipit à Patre; ergo magis propriè, & principaliùs spirat Pater, quàm Filius; siquidem, ut ait Philosophus: *Propter quod unumquodque tale, & illud magis.* Respondeo negando consequentiam, ad cujus probationem dicimus, proloquium illud solùm valere ubi forma participata ab alio multiplicatur, & est diversa; non autè ubi est eadem, ut eadè est virtus spirandi in Patre, & in Filio. Patet, nam Filius est æquè Deus, Omnipotens, Justus, &c. atque est Pater, quia Deitas, Omnipotentia, & Justitia in Patre, & Filio est eadè, licet Filio communicata à Patre; ergo ita erit æquè spirator, ac Patre, quia virtus spirativa est eadem, licet Filio communicata à Patre. Patet etiã in creatis, nam si eadem albedo reproduceretur ab uno subjecto in alio, hoc non esset minùs album, quàm illud, quia eadem albedo non potest magis, & minùs cõmunicare suum effectum subjecto alioqui capaci; ergo similiter.

35. Argues 4. Spiritus sanctus procedit à Filio immediatè, mediatè verò à Patre; siquidem inter Patrem, & Spiritum sanctum mediat suppositum Filii; ergo procedit ab illis inæqualiter. Respondeo negando, antecedens: æquè enim immediatè procedit Spiritus sanctus à Patre, & à Filio, tam immediatione virtutis, cùm virtus spirandi sit eadem numero in utroque; eadem autem virtus numero respectu sui non potest esse proxima, & remota: quàm immediatione suppositi, quia ipsa virtus est æquè indistincta ab utroque supposito, & utrumque est æquè intimum, & immediatum Spiritui sancto; neque enim hic priùs à Patre, quàm à Filio, aut à Filio, quàm à Patre procedit. Undè ad probationem.

36. Respondeo distinguendo antecedens: inter Patrem, & Spiritum sanctum mediat suppositum Filii ordine procedendi; concedo antecedens: ordine spirandi; nego antecedens: mediat ordine procedendi, quia priùs origine procedit Filius à Patre, quàm ab utroque procedat Spiritus sanctus: non autem mediat ordine spirandi, quia non priùs spirat Pater, quàm Filius, neque immediatiùs Filius, quàm Pater; siquidem, positâ processione Verbi, simul, ac semel sunt Pater, & Filius in spirando Spiritum sanctum.

37. Argues 5. Pater priùs origine, quàm Filius habet virtutem spirandi; ergo etiam priùs origine spirat, quàm Filius; consequenterque Spiritus sanctus inæqualiter ab illis procedit. Respondeo negando consequentiam: Pater quidem priùs origine habet virtutem spirandi, quatenùs illam habet à se, & communicat Filio; non tamen priùs spirat, quàm Filius, quia, ut supra diximus, non communicat Filio spirationem activam formaliter, sed tantùm radicaliter; sicque non supponitur origine spirans, sed simul cum Filio jam producto spirat Spiritum sanctum.

38. Argues 6. Spiritus sanctus procedit à Filio, ut à verbo proponente immediatè bonum; à Patre autem ut à proferente verbum; sed hæc aliquam inæqualitatem indicant; ergo &c. Respondeo negando majorem: nam propositio boni consistit in cognitione essentiali, quæ eadem est in Patre & Filio, imò & in Spiritu sancto, & solùm appropriativè tribuitur Verbo, quatenùs illam habet formaliter ex vi suæ processionis: Undè Spiritus sanctus procedit à Patre, & à Filio, ut ab uno spiratore, quâ ratione sunt unum, & idem principium spirativum æqualiter spirans.

39. Argues 7. Pater respectu virtutis spirativæ habet se ut *Proprietarius*; Filius verò ut *Usuarius*; siquidem Pater in spirando à nullo dependet, cùm id habeat à se: Filius verò dependet à Patre, cùm id habeat à Patre; sed *proprietarius* magis propriè rem possidet, quam *usuarius* ob rationem assignatam; ergo magis propriè spirat Pater, quàm Filius. Respondeo negando majorem: *usuarius* enim solùm habet usum, non proprietatem rei: Filius autem in divinis non habet solùm usum virtutis spirativæ, sed etiam proprietatem æquè perfectam, ac Pater, utpotè qui cum eâdem omninò perfectione, & necessitate eam possidet, ac Pater, licet hic à se, Filius verò à Patre; quod non tollit, quominùs Filius eam possideat cum eadem perfectione, & proprietate, ac Pater; sic enim æquè propriè est Deus, ac est Pater, licet Pater habeat à se Deitatem, Filius verò eam habeat à Patre.

40. Argues 8. Spiratio activa identificata Voluntati Divinæ constituit Spiratorem, sive principium spirans, quod immediatè spirat Spiritum sanctum; ergo hic non procedit immediatè à Patre, & Filio. Respondeo negãdo consequentiam: nam cùm hoc principium non distinguatur realiter à Patre, & Filio; imò subsistat subsistentiis Patris, & Filii, ejusque proprietas, nempè spiratio activa includatur in Paternitate, & Filiatione, non dicitur propriè mediare inter Personas producentes, & Spiritum sanctum productum; nihil enim dicitur mediare inter idem, & se ipsum. Neque etiam hoc principium facit, quod Spiritus sanctus per accidẽs procedat à Patre, & Filio; sicut nepos in creatis per accidens procedit ab avo; siquidem tale principium non distinguitur realiter à prima, & secunda Persona, easque postulat formaliter, & per se ad productionem Spiritûs sancti: at verò avus in creatis, & nepotis pater distinguuntur realiter, neque unus per se, & formaliter, sed per accidens alium postulat.

41. Dubium adhuc est: An Spiritus sanctus procedat à Patre,

à Patre, & Filio, non solùm æquè primò, & immediatè, ut diximus, sed etiam eodem modo? Affirmativè. Ita *P. Soar lib 10. de Trinit. cap. 4. num. 11. Magist. in 1. dist. 29. cap. ult. Altisiodor. 1. sum. cap. 3. Arimin. in 1. dist. 12. q. unica D. Thom. in 1. dist. 12. q. 1. art. 2, Marsil. q. 31. art. 3. Aureol. in 1. dist 12. art. 2.* quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 69. de Trinit. sect. 5. n. 2. P. Amicus d. 27. sect. 4. n. 107.* & alii Probatur, quia Spiritus sanctus procedit à Patre, & Filio ut ab uno, & eodem principio formaliter spirativo ad unũ determinatum terminum, & ad unicam spirationem determinato, ut est definitum in Concil. Lugdun. & Florent. definientibus, Spiritum sanctum procedere à Patre, & Filio *tanquam ab uno principio, & unica spiratione*; sed terminus procedens ab uno, eodemque principio formali summè determinato ad illum producendum per unam indivisibilem actionem, non potest, nisi uno, eodemque modo ab illo procedere; siquidem diversitas modi procedendi debet oriri ex aliquo principio formali diverso; ergo &c.

42. Dices 1. Non idem est procedere æqualiter, & procedere eodem modo; siquidem Filius, & Spiritus sanctus æqualiter, non tamen eodem modo procedunt à Patre, ut patet; ergo licet Spiritus sanctus æqualiter procedat à Patre, & Filio, non tamen procedet eodem modo. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Filius, & Spiritus sanctus sunt diversi termini, diversis processionibus, & à diversis principiis formaliter procedunt; ideoque, licet æqualiter, diverso tamen modo procedunt: at verò Spiritus sanctus est idem terminus ab eodem principio, & eâdem spiratione procedens; sicque non habet à quo desumatur diversitas aliqua in modo procedendi.

43. Dices 2. Spiritus sanctus exigit procedere à Patre ut locutore, & à Filio ut verbo; hoc autem dicit diversitatem in modo procedendi; ergo &c. Respondeo negando minorem: nam illa exigentia non est in ratione principii formalis, quod necessarium erat ad diversum modum procedendi; aliud enim est exigere duo suppositа, aliud illa exigere, ut diversa principia; exigit quidem Patrem, & Filium in ratione suppositi, sed utrumque ut sunt idem in ratione principii, ut infrà dicemus.

44. Advertes hîc primò, aliquam hîc esse controversiam inter Doctores citatos de modo loquendi in hac spiratione Patris, & Filii, quæ tota consistit in quibusdam locutionibus admittendis, aut non admittendis: undè vitanda est omnis comparatio; & propositiones, quæ diversitatem innuunt, & in Patribus, aut Scholasticis reperiuntur, intelligendæ sunt sano sensu, ita ut solùm significent, Patrem spirare à se, Filium verò per virtutem acceptam à Patre. Igitur.

45. Advertes secundò, has non esse admittendas: *Pater principaliùs spirat: solus Pater propriè spirat: Filius non ita propriè spirat, sicut Pater*: licet primam admittant *D. Bonav. in 1. dist. 12. q. 1. & 2. Durand. q. 2. Major. q. 1. Marsil. q. 15. art. 2. nec rejiciat Scot. q. 2. §. Ad argumenta*; alias autem teneant *Scot. cit. & Henricus in sum. art. 54. q. 7. ad 2.* Patet, quia prima fit per comparativum *principaliùs*: aliæ verò continent etiam sensum comparativum, qui semper in hac materia suspectus est; siquidem omne comparativum vi propriæ significationis importat inæqualitatem inter extrema comparata.

Advertes tertiò, aliquos admittere has: *Pater priùs authoritate spirat: Pater principaliter spirat: Pater, & Filius, quantùm ad ordinem Personarum producentium non æquè, seu uniformiter spirant*: primam enim admittunt *D. Bonav. & Marsil. cit.* Secundam *P. Vasq. 1. p. q. 36. art. 3. cum D. Thom. & Gabr. P. Amicus cit. n. 88.* Tertiam autem *Henricus cit. ad 1. Gabr. art. 2. concluſ. 1.* quatenùs solùm denotant prioritatem originis; verè enim Patri convenit spirare ut primo principio, quod tantùm important prædictæ locutiones. Ego autem ab illis puto omninò abstinendum juxta ea, quæ supra docuimus. 46

Advertes quartò, faciliùs admitti posse has: *Pater spirat per Filium, seu mediante Filio: Filius immediatè tantùm; Pater tùm immediatè, tùm mediatè spirat*: Primam enim tenent Scholastici cum *Magist. in 1. dist. 12. & D. Thom. 1. p. q. 36. art. 3.* Secundam autem *Richard. Victor. lib. 5. de Trinit. P. Amicus cit. n. 90.* Patet, quia ordine procedendi, ut diximus, verè Filius mediat inter Patrem, & Spiritum Sanctum, & priùs procedendo à Patre, simul cum Patre spirat: sicut proportione habitâ, Abel immediatè tantùm ab Heva, ab Adamo autem tùm immediatè, tùm mediatè processit, quatenùs priùs Heva ab Adamo, & deindè ab Adamo, & Heva Abel processit. 47

Quid autem judicandum sit de his: *Spiritus procedit à Filio per Patrem, seu mediante Patre: Filius spirat propter Patrem?* Primam admittunt *Durand. in 1. dist. 12. q. 3. Torres. 1. p. q. 36. art. 3. P. Ruiz d. 69. cit. sect. 3.* quatenùs per illam significatur, Filium spirare per virtutem communicatam à Patre. Secundam admittit *Palatius in 1. dist 12. d. unica*, & non rejicit *P. Amicus cit. n. 4.* quatenùs efficit eundem sensum, quem efficit prima. Addit tamen P. Amicus non esse absolutè admittendas, licet censurâ aliquâ dignas non judicet. 48

SECTIO III.

Vtrùm Spiritus Sanctus procedat à Patre, & Filio, ut ab uno principio, & duobus Suppositis?

HÆc quæstio etiam excitata est occasione erroris Græcorum; ut enim dicerent, Spiritum sanctum non procedere à Filio, sic arguebant contra Latinos: si Spiritus sanctus procedit à Patre, & Filio, utrumque exigit ad sui processionem; ergo exigit duo suppositа, à quibus procedat; sed duo suppositа, quæ exiguntur ut duo, sunt duo principia, saltem ut *quod*; ergo procederet à duobus principiis; quod tamen videtur esse contra locutionem Conciliorum, & Sanctorum Patrum. Ut igitur quæstioni, & argumento satisfaciamus: sit: 49

Difficultas 1. Utrùm Spiritus sanctus procedat à Patre, & Filio, ut ab unico principio Affirmativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 36. a. 4. P. Soar. lib. 10. de Trinit. cap. 7. n. 2. D. Bonav. Richard. P. Vasq. 1. p. d. 149. cap. 3.* qui sententiam contrariam dicit temerariam *P. Mol. 1. p. q. 36. art. 4. d. 4. P. Tanner. 1. p. d. 4. q. 4. dub. 7. n. 2 Torres. q. 36. art. 4. com. p. 2. P. Amicus d. 27. sect. 5. n. 112. P. Ruiz d. 70. de Trinit. sect. 1. n. 1. qui n. 14.* contrarium dicit temerarium, & periculosum *P. Præpoſit. 1. p. q. 36. art. 4. dub. 5.* ubi hanc sententiam dicit de fide *P. Arrub. d. 129. cap. 2. n. 10.* 50

ubi

ubi contrariam sententiam dicit temerariam, & errori proximam. *P. Arriaga d. 58. sect. 1. num. 5.* ubi contrariam dicit erroneam.

51. Probatur primò authoritate Concil. Lugdun. sub Greg. X. *cap. unico de sum. Trinit. in 6.* ibi: *Damnamus omnes, qui negare præsumpserint, æternaliter Spiritum sanctum ex Patre, & Filio procedere, sive etiam temerario ausu asserere, quod Spiritus sanctus ex Patre, & Filio, tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex uno procedat.* Et Concil. Florent. *sess. 25.* § *Quid equidem*, & §. *Ego ab ineunte*, & *in litter. unionis.* sub Eugenio IV. ibi: *Definimus, ut hæc fidei veritas ab omnibus Christianis credatur, & suscipiatur, sicque omnes profiteantur, quia Spiritus sanctus à Patre, & Filio æternaliter est, & essentiam suam, suumq; esse subsistens habet ex Patre simul, & Filio, & ex utroque æternaliter, tanquam ex uno principio, & unica spiratione procedit.*

52. Probatur secundò authoritate Sanctor. Patrum. Ex D. Greg. Nyssen. *orat. 1.* ad illud Gen. 1. *Faciamus hominem. Una*, inquit, *in utroque forma, & principium à Patre in Filio idem est.* Et D. August. *lib. 5. de Trinit. cap. 13. & 14.* ibi: *Fatendum est Patrem, & Filium principium esse Spiritûs sancti, non duo principia. Sed sicut Pater, & Filius unus Deus, & ad creaturam relativè unus Creator, & unus Dominus, sic relativè ad Spiritum sanctum unum principium.* Et D. Ansel. *Epist. de procession. Spirit. Sanct. cap. 11. Quoniam*, inquit, *sicut non credimus Spiritum Sanctum esse de hoc, unde duo sunt Pater, & Filius, sed de hoc, in quo unum sunt, ita non dicimus duo ejus principia, sed unum principium.* Idem habent *D. Nazianz. orat. 37. de Spirit. Sanct. & orat. 49. de Fide. D. Athan. orat. 5. contr. Arian. D. Isidor. lib. 1. de sum. bono cap. 15.* & alii.

53. Probatur tertiò ratione, quia substantiva non multiplicantur, nisi multiplicatâ ratione formali; aut quia solam formam dicunt in recto, ut aliqui dicunt; aut quia licet in recto dicant etiam suppositum, formam tamen dicunt principaliter, & per modum independentis, & non adjacentis, ut alibi diximus; sed nomen *principium* sive *Spirator* est substantivum, ratio autem formalis spirandi nempè voluntas, & ipsa actualis spiratio est realiter eadem in Patre, & Filio, ut supra diximus; ergo &c. Confirmatur, quia hac eâdem ratione tres Divinæ Personæ sunt unus Deus, unus Omnipotens, unus Justus, unus Creator, sive unum Principium creativum, non autem plures Dii, Omnipotentes, Justi, & Creatores substantivè, quia in omnibus substantivè eadem est Deitas, Omnipotentia, Justitia, & Creatio; ergo &c.

54. Oppositum temerè, ut ait *P. Soar. cit.* asserunt *Durand. in 1. dist. 29. q. 2. & 3. Arimin. in 1. dist. 12. q. 1.* dicentes, Patrem, & Filium in rigore non esse unum principium, sed potiùs duo, licet propter periculum aliter Patres loquantur ad declarandam unitatem virtutis spirativæ, quæ est eadem in utraque Personâ, & unitatem termini producti, illiusq; productionis. Ab illis parùm distant *Gabr. in 1. dist. 12. q. 1. art. 2. conclus. 2. & art. 3. dub. 1. Ocham. & Altisiodor. lib. 1. sum. cap. 2.* quatenùs dicunt, posse vocari unum, & duo principia diversis respectibus, admonendo tamen, ut cum Ecclesia loquamur, licet de rigore sermonis possint duo principia appellari: pro quibus:

55. Argues 1. D. Hilar. *lib. 2. de Trinit.* dicit, Spiritum sanctum esse à Patre, & Filio authoribus: *Spiritus*, inquit, *de Patre, & Filio authoribus confitendus est*; sed idem est author, atque principium; ergo &c. Respondeo D. Hilar. loco citato sumere nomen *authoribus* adjectivè pro eodem, atque producentibus, quo pacto sunt duo habentes authoritatem producendi, seu spirandi. Ita D. Thom. cit.

56. Argues 2. Concil. Lugdun. & Florent. cit. dicunt, Spiritum sanctum esse ex Patre, & Filio, *tanquam ab uno principio*; sed particula *tanquam* minuit rigorem sermonis, quasi minùs propriè dicatur unum principium; ergo &c. Respondeo particulam *tanquam* non esse diminutivam, sed ostensivam veritatis, ut est Joan. 1. *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi* (seu tanquam) *unigeniti à Patre*: quæ interpretatio est evidens; liquidem Concil. eâ dictione utuntur ad definiendam veritatem contra hæreticos, & in utroque membro apposita est particula *tanquam*: ibi: *Tanquam ex duobus, non tanquam ab uno*: Undè quod in uno verè negat, in alio verè affirmat.

57. Argues 3. Hîc non est sermo de unitate principii *quo*, sive hoc consistat in volitione absoluta, sive in ipsa relatione spiratoris; siquidem manifestum est hanc, & illam esse unam, & eandem in Patre, & Filio; sed de principio *quod*, quod absolutè denominatur principium ut distinctum à termino; atqui non minùs Pater, quàm Filius, aut Filius, quàm Pater est principiũ *quod* Spiritûs sancti, & tale sunt in ratione suppositi, quod est duplex; ergo sicut sunt duo suppositа, ita dici possunt duo principia.

58. Respondeo hîc sermonem esse de unitate principii *quo*, non in abstracto, sed in concreto substantivè significato; ut sic autem est unum, & non duo; aliud enim est loqui de Patre, & Filio in ratione suppositi, in quo sensu sunt duo; aliud de illis loqui in ratione principii, in quo sensu sunt unum, ad quod non obstat multiplicitas suppositi. Patet, quia ut dicantur duo suppositа, nihil obstat unitas Naturæ, quæ de connotato significatur à ratione suppositi; ergo etiam, ut dicantur unum principium, nihil obstabit multiplicitas suppositi, quod de connotato significatur à ratione principii.

59. Argues 4. Hoc nomen *Principium*, quando Pater, & Filius dicuntur unum principium Spiritûs sancti, aut supponit pro Essentia Deitatis; aut pro virtute, seu potentia spirativa; aut pro actuali spiratione, sive relatione spiratoris; aut pro supposito aliquo determinato: Non primum; sicut enim essentia non generatur, neque spiratur, ita neque generat, neque spirat: Non secundum; siquidem Pater, & Filius sunt principium Spiritûs sancti; propriè autem loquendo non sunt virtus spirativa, nec actualis spiratio, nec relatio spiratoris: Non tertium; siquidem quocunque supposito determinatè assignato, falsum est dicere, Pater, & Filius sunt hæc Persona spirans; ergo supponit pro utroque supposito, quod est duplex; ac proindè duplex est principium Spiritûs sancti.

60. Respondeo cum *P. Soar. P. Ruiz, & P. Amico cit.* negando majorem quoad secundam partem; nam hoc nomen *principium* respectu Spiritûs sancti significat de formali virtutem, seu potentiam spirativam; de materiali autem, seu de connotato significat rationem suppositi communem, & veluti abstractam à duabus Personis, prout habet prædictam virtutem spirandi, operationem, & relationem spirationis. Patet, quia Pater, & Filius sunt unus Deus propter significatum formale, quod est unum, nempè *Deitas*, licet hæc necessariò postulet tria suppositа, in quibus subsistat, & quæ nomen

Deus non dicit determinatè, sed indeterminatè; ergo etiam Pater, & Filius erunt unum principium Spiritûs Sancti propter unitatem virtutis spirativæ, quæ est significatum formale; licet hoc necessariò postulet duo suppositа, quæ nomen *principium* dicat veluti in communi, & indeterminatè.

61. Argues 5. Si Pater, & Filius essent unum principium Spiritûs Sancti; aut essent unum principium, quod esset Pater, & hoc non; alioqui sequeretur, aut Filium esse Patrem; aut complexum ex Patre, & Filio esse idem, quod solus Pater: aut essent unum principium, quod non esset Pater, & hoc etiam non; alioqui sequeretur, Patrem non esse Patrem; ergo &c. Respondeo primò cum *D. Thom. 1. p. q. 36. art. 4. ad 4. D. Bonav. in 1. dist. 29. art. 2. q. 1.* & aliis, has propositiones: *Pater, & Filius sunt unum principium, quod est Pater*: aut *unum principium, quod non est Pater*: non esse contradictorias; siquidem in utraque affirmatur principalis copula, ideoque opus non est, quod illarum altera sit vera, imò utraque est falsa; sicut falsæ sunt hæ ob eandem rationem: *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt unus Deus, qui est Pater*: aut *sunt unus Deus, qui non est Pater*. Cùm tamen argumentum possit sic instaurari: *Hoc unum principium spirativum est Pater*: *Hoc unum principium spirativum non est Pater*; quæ videntur esse contradictoriæ, cùm tamen utraque videatur esse falsa propter rationem in argumento factam.

62. Respondeo secundò cum *P. Ruiz cit. sect. 2. n. 9.* negativam illam: *Hoc principium spirativum non est Pater*: esse veram, intelligendo *Patrem* præcisè, quin indè sequatur, quod Pater non sit Pater, licet Pater, & Filius sint hoc principium spirativum; siquidem suppositio simplex mutatur in suppositionem personalem; sic enim si diceres: *Trinitas non est Pater*: intelligendo *Patrem* præcisè, non liceret syllogizare; *sed Trinitas est Pater, Filius, & Spiritus sanctus*; *ergo Pater non est Pater*.

63. Argues 6. Si Pater, & Filius de rigore sermonis dicendi essent unum principium Spiritûs Sancti, sequeretur, posse etiam dici *idem* principium Spiritûs Sancti: Primò, quia *unum*, & *idem* æquivalent in significatione, & mutuò se inferunt: Secundò, quia unum in substantia facit idem: Tertiò, quia idem, & diversum, seu distinctum immediatè opponuntur, ita ut, quolibet ente assignato, necessarium sit, aut esse idem, aut distinctum ab alio, Pater autem, & Filius non sunt diversa principia; ergo idem: Quartò, quia unitas virtutis spirativæ efficit, quod Pater, & Filius sint unum principium; ergo etiam identitas virtutis spirativæ efficiet, quod sint idem principium; sequela autem est falsa: Pater enim, & Filius de rigore sermonis non sunt *idem principium*; siquidem relativum *idem* refertur ad suppositum, non prout est activum, sicut refertur *principium*, sed prout est suppositum; Pater autem, & Filius non sunt idem, sed duo suppositа; ergo &c.

64. Respondeo cum *D. Thom. cit. art. 4. ad 6. Cajet. P. Ruiz cit. n. 12.* concedendo sequelam; nam absque improprietate concedi potest, quod Pater, & Filius sint idem principium Spiritûs sancti; siquidem relativum *idem* potest significare solam identitatem in præcisa ratione habentis virtutem spirativam; sicut *unum* principium significat unitatem illius; sic enim Pater, & Filius propter unitatē, & identitatem Deitatis, dicuntur unus, & idem Deus.

65. Argues 7. Hoc nomen *Principium* est adjectivum; siquidem non significat Personam, sicut *Pater*, & *Filius*; neque substantiam, sicut *Deus*, sed proprietatem Personæ; ergò ratio principii multiplicanda est pro numero suppositorum. Respondeo negando antecedens; *principium* enim est nomen substantivum, cujus ratio non pendet ex re significata, sed ex modo significandi; habet autem modum significandi substantivè.

66. Argues 8. Formale significatum *principii* est duplex in Deo, & in Patre: aut saltem in Patre, & in Filio; siquidem Paternitas est una ratio principii; spiratio activa est altera ratio principii: Deindè Pater habet rationem principii generativi, & Filius rationem principii spirativi; ergo saltem Pater, prout est principium generationis, & Filius prout est principium spirationis, erunt duo principia. Respondeo Deum nullo modo esse duo principia, sive consideres solam Personam Patris, ut est principium generans, & spirans; sive consideres duas Personas, nempè Patrem ut generantem, & Filium ut spirantem; sic enim efficaciter colligitur ex Concil. Lugdun. & Florent. ac ex Patribus supra cit. qui absolutè, & universaliter negant duo principia Spiritûs sancti, & clariùs expressit *D. Ansel. Epist. de Procession. cap. 11.*

67. Et hujus argumenti ratio est, quia ad pluralitatem substantivam, ut ait *D. Thom. cit. art. 4. ad 2.* requiritur, non solùm multiplicitas formæ, quæ dicitur de formali, sed etiam suppositorum: sic tres Divinæ Personæ assumentes eandem humanitatem, non dicerentur tres homines, sed unus homo: cùm autem Pater sit unum suppositum, licet haberet in se duas proprietates realiter distinctas principii, non potuisset appellari duo principia: & multò minùs, cùm duæ illæ rationes principii realiter identificentur in Patre, ut identificantur Paternitas, & spiratio activa. Deindè Pater, & Filius, licet sint duo suppositа, quia tamen in ratione principii Spiritûs sancti sunt unum ob unitatem formæ, debent appellari *simpliciter unum* principium. Hæc cum communi.

68. Nihilominùs ratione principii generativi, & spirativi existimo dici posse in Divinis duo principia, non simpliciter, sed cum addito: pro quo: Dico 1. Pater potest dici duplex principium respectu Filii, & Spiritûs sancti, non simpliciter, & reale, sed cum addito, nempè virtuale. Ita P. *Vasq. 1. p. d. 155. cap. 5. n. 17.* Probatur prima pars, quia virtus generativa, sive cōsistat activè in Intellectione, sive in Paternitate; & virtus spirativa, sive consistat activè in volitione, sive in relatione spiratoris, prout supra diximus, sunt idem realiter, cùm inter se non opponantur; sola autem quæ opponuntur, realiter distinguuntur; ergo sicut in Divinis non dantur realiter duæ potentiæ distinctæ; ita neque realiter, & simpliciter duo principia; consequenterque Pater non poterit dici duplex principium reale, & simpliciter.

69. Probatur secunda pars, quia virtus generativa, & spirativa in qualibet sententia, distinguuntur virtualiter; ergo licet Pater, & Filius non possint dici duplex principium respectu Spiritûs Sancti propter unitatem ejusdem virtutis spirativæ, quæ in utroque est una, & eadem; Pater tamen poterit dici duplex principium virtuale respectu Filii, & Spiritûs Sancti, propter multiplicationem virtutis generativæ, & spirativæ, quæ in Patre est virtualiter multiplex & distincta.

70. Dico 2. Pater ut est principium Filii, & Filius ut est principium Spiritûs Sancti, possunt dici duo principia, darique ad intra duo principia, non simpliciter, & realiter, sed virtualiter. Ita P. *Soar. lib. 10. de Trinit. cap. 7. n. 8. P. Arriaga 1. p. d. 53. n. 6.*

Proba-

Probatur prima pars ex proximè dictis *n. 68.* quia licet suppositа realiter distinguantur, non ita inter se realiter distinguuntur virtus generativa, & spirativa; sed concreta substantiva sequuntur unitatem, aut multiplicitatem formæ, seu quasi formæ; duo autem principia simpliciter, & absolutè important distinctionem realem, quæ quidem non datur inter virtutem generativam, & spirativam; ergo &c.

71. Probatur secunda pars etiam ex dictis, nam præterquam, quod suppositа ipsa realiter distinguantur, etiam ipsa virtus generativa, & spirativa inter se virtualiter distinguuntur; ergo Pater, & Filius benè poterunt dici duplex principium virtuale ad intra ratione duplicis illius virtutis virtualiter distinctæ.

72. Dices 1. Concil. Lugdun. & Florent. cit *n. 51.* absolutè negant, & universaliter, dari in Divinis duo principia. Et idem clarius expressit D. Ansel. cit. *Epist. de proces. Spirit. Sanct. cap. 11.* ibi: *Nec tamen*, inquit, *duo confitemur principia, unum Patrem ad Filium, alterum Patrem, & Filium ad Spiritum Sanctum: sicut non credimus alium Deum, de quo est Filius, & alium Deum Patrem, & Filium, de quo est Spiritus Sanctus: quamvis de eodem Deo, sive de eodem principio suo quisque modo sit, alter scilicet nascendo, alter procedendo*; ergo &c. Respondeo Concilia, & D. Ansel. solùm negare duo principia realia, seu actu in re ipsa distincta; non autem duo principia virtualia, seu virtute, & ratione distincta.

73. Dices 2. Si in Patre, & Filio dicerentur dari, prout sic duo principia, non solùm dicerentur duo principia virtualia, sed absolutè, & simpliciter; siquidem generatio, & spiratio activa solùm virtualiter distinguuntur; sicut distinguuntur Paternitas, & Relatio spiratoris; & tamen hæ dicuntur simpliciter & absolutè duæ relationes; & illæ sic dicuntur duæ processiones; sed illud supra negavimus; ergo & hoc negare debemus.

74. Respondeo negando majorem, ad cujus probationem datur diversa ratio: Primò, quia usus obtinuit, ut illæ productiones, & Relationes dicerentur duæ simpliciter ob rationes, quibus supra probavimus dari plures processiones reales: at verò in præsenti non datur usus, ut dicantur duo principia simpliciter, imò in contrarium stant Concil. Lugdun. & Florent. & D. Ansel. cit. Secundò, quia Relationes, & productiones significantur per modum respectûs ad terminum, sicque quando dicuntur simpliciter duæ, solùm denotatur habere duos terminos realiter distinctos, quod est verum: at verò *principium* significat per modum absoluti, undè si dicerentur simpliciter duo, denotaretur quidem distinctio realis, non terminorum, sed potentiarum, quod est falsum; neque enim in divinis datur distinctio realis inter potentias.

SECTIO IV.

An Spiritus Sanctus procedat à Patre, & Filio ut à duobus suppositis?

75. ADVERTES primò, dubium non esse, Spiritum Sanctum procedere à duobus suppositis materialiter, quatenùs scilicet virtus spirativa est idem realiter, & aliundè connexa cum Paternitate, & Filiatione: qua ratione etiam creaturæ procedunt materialiter à tota Trinitate, non autem formaliter; quatenùs scilicet effectus *ad extra* procedunt per se, & formaliter à Deo ut uno, qui aliundè est etiam Trinus. Advertes secundò, quæstionem solùm esse de processione per se, & formali, & idem est, ac quærere: Utrùm Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis formaliter requirat, & per se respiciat Patrem, & Filium, non solùm ut sunt unum principium, sed ut sunt duo suppositа; ita ut virtus spirandi per se requirat duo suppositа, ut operetur, & Spiritus Sanctus, qui de facto datur, postulet à duobus procedere, non per accidens, sed per se, adeò ut necessariò esset alius Spiritus Sanctus, si à talibus duobus suppositis non procederet? His positis.

Difficultas 2. Utrùm Spiritus Sanctus procedat à Patre, & Filio per se, & formaliter, ut à duobus suppositis? Affirmativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 36. art. 4. ad 1. & de potent. q. 10. art. 2. ad 15. & in 1. dist. 11. q. 1. art 2. & 4. ad 2. & dist 29. q. unica art. 4. ad 2. Albert. Magn. 1. p. q. 31. memb. 1. ad 3. Alexand. 1. p. q. 43. memb. 3. art. 3. Richard. in 1. dist. 11. art. unico q. 3. Greg. ibid. q. unica art. 2. Henricus in sum. art. 54. q. 2. ad 7. 8. & 9. Argentin. in 1. dist. 11. q 3. Capreol. ibid. dist. 12. qu. unica conclus. 4. Ferrar. 4. contr. gent. cap. 25. Caiet. 1. p. q. 36. art. Canar. in 3. p. Comment. diff. ult. P. Valent. 1. p. q. sua 10. punct 5. P. Vasq. 1. p. d. 150. cap. 2. P. Soar. lib. 10. de Trinit. cap. 6. n. 2. P. Ruiz d. 71. de Trinit. sect. 1. n. 5. P. Amicus d. 27. sect. 6. n. 128. P. Granad. tr. 10. d. 4. P. Zuniga d. 11. dub. 4. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 7. n. 7. P. Arrub. d. 130. cap. 2. n. 4. P. Arriaga 1. p. d. 53. sect. 1. n. 5. P. Præposit. 1. p. q. 36 art. 4. dub. 6. n. 15. B. Bellarm. tom. 1. lib. 2. de Christo cap. 27. P. Molin. 1. p. q. 36. art. 4. d 5. P. Compton. tom. 1. d. 66. sect. 3. n. 1. P. Rhodez tom. 1. d. 6. q 3. sect. 4. §. 3. fine. P. Alarcon. tract. 5. d. 9. cap. 4.* & alii. 76.

Probatur primò ex Concil. Tolet. 11. *in profess. fidei*, ex quo colligitur, Spiritum Sanctum respicere Patrem, & Filium, non solùm sub ratione unius spiratoris, sed etiam sub ratione Patris, & Filii, ut distincta suppositа sunt, non quidem ut correlativa formaliter, sed ut correlativa radicaliter, prout supra diximus: *In relativis*, inquit, *personarum nominibus, Pater ad Filium, & Filius ad Patrem, & Spiritus Sanctus ad utrosque refertur.* Et infrà: *Similiter*, inquit, *Spiritus Sanctus, non ad se, sed ad Patrem, & Filium relativè refertur in eo, quod Spiritus Patris, & Filii prædicatur.* Ubi significatur characteristicam proprietatem Spiritûs Sancti esse, quod sit Spiritus Patris, & Filii; ergo &c. 77.

Probatur secundò communi ratione, quia de ratione Spiritûs Sancti ex vi suæ processionis est, quod procedat formaliter, & per se ut Amor mutuus Patris, & Filii, ut testantur D. Aug. *lib. 6. de Trinit. cap. 5. Spiritus Sanctus commune aliquid est Patris, & Filii, quidquid illud est.* Et *lib. 7. cap. 3. Spiritus Sanctus, sive summa Charitas utrumque conjungens, nosque subjungens.* Et D. Hieron. in Psal. 17. *Spiritus Sanctus nec Pater est, nec Filius, sed dilectio, quam habet Filius in Patre, & Pater in Filio.* Idem habent D. Amb. *in Symbol. Apost. cap. 1.* D. Isidor. *lib. 7. Etymolog. cap 3.* & Concil. Toletan. cit. *Neque Patris tantùm*, inquit, *neque Filii tantùm, sed simul Patris, & Filii Spiritus dicitur*; sed Amor mutuus per se requirit duos amantes, qui in eo uniuntur; siquidem Amor perfectissimus, qualis divinus est, debet esse amicitiæ, & concordiæ, quæ 78.

non nisi inter plures admittitur, ut ait D. Greg. *hom. 17. in Evang.* ibi: *Et minùs, quàm inter duos, charitas haberi non potest*; ergo Spiritus Sanctus per se formaliter requirit pluralitatem Personarum; consequenterque procedit à Patre, & Filio, ut plures Personæ sunt sub ratione unius principii.

79. Dicent: Spiritus sanctus ex vi suæ processionis non solùm est Amor mutuus Patris, & Filii, sed etiam sui ipsius, quo scilicet Pater, & Filius amant Spiritum sanctum, & ab eo redamantur: & similiter ex vi suæ processionis est Amor creaturarum possibilium; & tamen non ideò requirit ex parte principii suum suppositum, aut suppositа creata; ergo etiam licet sit Amor mutuus Patris, & Filii, non ideò requiret per se formaliter eorum suppositа ex parte principii ex vi suæ processionis.

80. Hinc patet, prædictam rationem solùm probare, quod Pater, & Filius sint objectum Amoris, ex quo per se procedit Spiritus Sanctus; non tamen probare, quod Personæ, quæ sunt objectū talis Amoris, prærequirantur per se formaliter ex parte principii. Et patet, nam si per impossibile ponamus, quod Spiritus Sanctus non procedat à Filio, & tamen ab eo distinguatur, adhuc Spiritus Sanctus procederet ex Amore mutuo, quin requirerentur duo suppositа ex parte principii, sed solùm ex parte objecti. Undè ex hoc valdè difficilè videtur assignare rationem, cur Spiritus Sanctus requirat per se illa duo suppositа. Adhuc tamen persistendo in ea communi ratione: Iterùm:

81. Probatur tertiò, quia cùm Spiritus Sanctus sit Amor mutuus, non solùm objectivè, quo sensu est Amor sui, & creaturarum, sed etiam productivè, utrumque suppositum Patris, & Filii est per se conditio ad spirandum, completque principium *quod* spirativum; siquidem cùm operatio per voluntatem supponat essentialiter priorem operationem per Intellectum, processio Spiritûs sancti, ut talis est, supponit processionem Verbi; ac proindè supponit Patrem constitutum in esse Patris, & Verbum in esse Verbi, sed tales constituuntur Paternitate, & Filiatione, non verò spiratione activa; ergo spiratio, ut talis est, requirit Patrem, & Filium; consequenterque Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis requirit per se formaliter duo illa suppositа.

82. Probatur quartò, quia ad spirandum requiritur, tùm ratio formalis spirandi, tùm distinctio principii à termino producto; sed hujusmodi distinctio non potest provenire à ratione formali spirandi; hæc enim est eadem in Patre, & Filio, & ab Spiritu Sancto indistincta; non à sola Paternitate; alioqui Spiritus Sanctus à solo Patre distingueretur; non à sola Filiatione; alioqui à solo Filio distingueretur; ergo debet provenire ab utroque; ac proindè utrumq; suppositum per se formaliter prærequiritur ad processionem Spiritûs sancti, qui ab utroque procedit,

83. Confirmatur primò, quia in Divinis non est distinctio realis sine origine reali; ergo neque distinctio per se sine origine per se; sed Spiritus Sanctus per se distinguitur realiter à Persona Patris, & Filii, non solùm in quantùm sunt unus spirator, sed etiam in quantum sunt Pater, & Filius; ergo per se formaliter ducit originem à Patre, & Filio in quantùm Pater, & Filius, hoc est in quantùm sunt duo suppositа distincta, spirantes tamen per eandem potentiam spirativam, eandemque spirationem actualem. Secundò, quia, ut supra diximus *d. 4. à num.* 188. non datur unum constitutum ex voluntate, & spiratione activa subsistens, quod sit principium *quod* Spiritûs Sancti, sed totum principium *quod* supponitur ad spirationem; sed hoc non potest esse in solo Patre, neque in solo Filio, ut diximus; ergo in utroque; consequenterque utrumque suppositum per se requiritur ad processionem Spiritûs Sancti.

84. Probatur quintò, quia cùm Pater, & Filius sint principium Spiritûs Sancti, aut uterque concurrit ad illius productionem per se necessariò; aut uterque, vel aliquis eorum concurrit ad illius productionem per accidens, & superfluè: Si primum, habemus intentum: Non secundum; siquidem infinitæ Dei perfectioni repugnat concurrere per accidens, & superfluè; uterque enim modus concurrendi arguit defectum in connexione principii cum termino producto, & in ipsa dignitate principii; sic autem per accidens, & superfluè concurrit quodcunque principium, quod per se necessariò non requiritur ad productionem termini, utpotè qui sine illo non minùs perfectè produceretur; ergo &c.

85. Oppositum sequuntur *Scot. in* 1. *dist.* 12. *q.* 1. §. *Contra istam. Durand. in* 1. *dist.* 11. *q.* 3. *& dist.* 12. *q.* 1. *n.* 8. *Ocham. in* 1. *dist.* 12. *q.* 1. *& q.* 2. *Gabr. dist.* 12. *q.* 2. *art.* 1. *Aureol. in* 1. *dist.* 12. *q. unica art.* 1. *& 3. Lichet. in* 1. *dist.* 12. *q.* 1. *Mayron. q.* 2. §. *Tertia*, videtur etiam *Baccon. in* 1. *dist.* 12. *q. unica art.* 2. pro quibus: Objicies 1. Illud per se respicit, & requirit terminus producibilis, sine quo intelligi non potest illius principium productivum; siquidem terminus solùm per se dependet à principio productivo, cùm solùm per se dependeat ab eo, à quo habet esse; solùm autem habet esse à principio productivo; sed principium productivum Spiritûs sancti intelligi potest absque eo, quod sint duo suppositа; siquidem hujusmodi principium est virtus spirativa adæquatè completa, & subsistens, hæc autem ut talis intelligitur absque duobus suppositis, cùm tota prout sic reperiatur tam in Patre, quàm in Filio seorsim sumptis; ergo &c.

86. Respondeo concessa majori, negando minorem, ad cujus probationem dicimus, in Patre (idem dico de Filio) esse quidem totam, & adæquatam virtutem spirativam completè subsistentem quoad rationem formalem virtutis spirativæ, & subsistentiæ; non autem quoad omnem conditionem per se requisitam in ordine ad spirandum Spiritum Sanctum; siquidem Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis supponit processionem per Intellectum, quæ ut talis in Divinis non intelligitur absque constitutione duarum Personarum. Undè licet virtus spirativa sit æquè perfecta in Patre, & in Filio, non potest æqualiter in uno, atque in duobus suppositis operari, quia ut operetur in productione Spiritûs Sancti, qui de facto datur, requirit logicè duplex suppositum ad complendam ipsam virtutem spirativam. Patet in virtute generativa, quæ æquè perfecta est in Patre, & in aliis Personis; & tamen in solo Patre potest generare, quia ibi solùm habet conditionem logicè requisitam ad generandum.

87. Dixi *Spiritûs Sancti, qui de facto datur*, quia si sumatur Spiritus Sanctus absolutè ut Amor divinus est, non requirit per se formaliter, & necessitate logica procedere à pluribus Personis; siquidem de ratione Amoris præcisè, solùm est, quod procedat à voluntate, præsuppositа cognitione intellectûs proponente objectum, quod stare potest, quin procedat à duobus suppositis,

Patet

Patet, quia si per impossibile Voluntas Divina à Patre non communicaretur Filio, adhuc ipsa Voluntas Divina haberet totam suam rationem intrinsecam, & essentialem, sicque posset producere Amorem substantialem; talis autem Amor esset Spiritus Sanctus, licet non ita perfectus, atque de facto est, ideoque diversus; ergo &c. Confirmatur, quia amor creatus, utpotè imperfectus, non requirit necessariò, quod sit mutuus inter duas Personas, sed solùm, quod præsupponat cognitionem proponentem objectum; ergo similiter de Amore Divino in facta suppositione. Ita *P. Soar. lib. 10. de Trinit. cap. 6. num. 5.* Neque dicas, Spiritum Sanctum, etiam quatenùs est Amor absolutè, supponere necessariò intellectionem personalem, nempè secundam Personam; hoc enim est falsum, nam in facta suppositione solùm supponeret Intellectionem essentialem, ne aliquid daretur volitum, quin esset præcognitum.

88. Objicies 2. Principium, & suppositum in Divinis coincidunt inter se; sed Spiritus Sanctus non procedit à Patre, & Filio ut à duplici principio, ut diximus; ergo neque ut à duplici supposito. Respondeo negando majorem; licet enim Pater, & Filius sint duo, quia duo habent supposita diversa, sunt tamen unum in ratione principii, quia unam tantùm habent voluntatem, quæ est principium formale: cùm autem ratio formalis sit una, licet suppositа, quæ sunt conditiones ad spirandum, sint plura, unum tantùm erit principium, quod, non per conditiones, sed per rationem formalem multiplicatur.

89. Objicies 3. Si per impossibile virtus spirativa existeret in uno tantùm supposito, adhuc intelligeretur terminus spirabilis; ergo hic non requirit per se duo suppositа; terminus enim non potest dari sine illo, quod ad illum per se requiritur. Respondeo in ea hypotesi impossibili, intelligi terminum spirabilem, sed alterius rationis, & ab uno tantùm supposito distincto, sed non hunc terminum spirabilem, qui de facto datur essentialiter supponens duas Personas constitutas, & distinctas, ut supra diximus: sicut enim Spiritus Sanctus, si à Filio non procederet, ab eo non distingueretur, ut infrà dicemus, neque esset hic Spiritus Sanctus, qui de facto datur: ita etiam, si unum tantùm suppositum esset spirativum, esset alius terminus spirabilis, non verò hic, qui virtutem spirativam respicit, ut subsistentem duplici supposito.

90. Objicies 4. Idem est sufficiens principium productionis per voluntatem, quod est sufficiens principium productionis per Intellectum; sed hoc intelligitur in uno tantùm supposito; ergo etiam illud. Respondeo negando majorem: licet enim absolutè idem possit esse sufficiens principium productionis per voluntatem, quod est sufficiens principium productionis per intellectum, ut cernitur in creatis: in Divinis tamen quoad omnes conditiones requisitas ex parte principii, non est sufficiens principium per voluntatem unum tantùm suppositum; siquidem processio per voluntatem requirit duo suppositа, cùm Spiritus Sanctus ordine procedendi productivè sit Amor mutuus, ut diximus.

91. Objicies 5. Creaturæ ex vi suæ productionis non requirunt per se Omnipotentiam subsistentem in tribus suppositis Trinitatis; nam si Deus non esset Trinus, esset tamen Omnipotens, adhuc eodem modo produceret creaturas; ergo neque Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis per se requiret virtutem spirativam ut subsistentem in duobus suppositis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia creaturæ intelliguntur esse terminus distinctus, & producibilis ab omnipotentia, etiam prout hæc præscindit à determinatis Personis: at verò Spiritus Sanctus non intelligitur terminus distinctus, neque spirabilis à virtute spirativâ, nisi hæc supponatur subsistens in Patre, & Filio; siquidem in ratione principii *quod* non distinguuntur ab Spiritu Sancto, nisi Paternitate, & Filiatione; & Spiritus Sanctus procedit ut Amor mutuus, qui non produceretur ut talis, nisi à duplici supposito procederet.

92. Objicies 6. Ad rationem principii adæquatam in Divinis solùm requiritur, & sufficit ratio formalis principii *quo*, & distinctio principii *quod*, ut alibi diximus; sed hæc reperiuntur, tùm in solo Patre, tùm in solo Filio; ergo duo suppositа, non per se, sed per accidens requiruntur ad productionem Spiritûs sancti. Resp. in solo Patre, & in solo Filio reperiri totam rationem principii *quo*, & distinctionis principii *quod*, non tamen totalem; non enim sufficit sola distinctio Patris, neque sola distinctio Filii, sed requiritur distinctio utriusque, ut uterque sit principium; nam si Filius non distingueretur ab Spiritu Sancto, hic ab eo non procederet. Undè hic Spiritus Sanctus requirit distinctionem, tam in Patre, quàm in Filio, quæ tamen non potest provenire à sola Paternitate, alioqui non distingueretur à Filio; neque à sola Filiatione, alioqui non distingueretur à Patre.

93. Dices: Satis est, quod hæc distinctio proveniat ab spiratione activa utrique communi, & cui spiratio passiva formaliter opponitur; ergo &c. Respondeo negando antecedens: nam spiratio activa non constituit, sed supponit constitutum principium *quod*; sicut autem illud supponit constitutum, ita supponit distinctum, cùm inter principium *quod*, & terminum non possit non esse distinctio.

94. Objicies 7. Si Spiritus Sanctus per se requireret procedere ex Patre, & Filio, tanquam ex duplici supposito, sequeretur, Patrem indigere Filio, & Filium Patre ad illius productionem; siquidem neque solus Pater, neque solus Filius esset adæquatum principium *quod* spirativum; sed hoc non est dicendum; ergo neque illud ex quo sequitur. Respondeo negando sequelam; neque enim illud consortium Patris, & Filii in spirando est ex indigentia, sed ex necessaria connexione, & ordine procedendi, quod omnes tenentur concedere: sicut enim Pater non potest absque sua proprietate generare, quod tamen non facit ex indigentia, sed ex necessaria connexione: ita Pater, & Filius non possunt spirare absque suis proprietatibus, quod tamen non faciunt ex indigentia, sed ex necessaria connexione. Deindè neque Filius potest subsistere sine Patre ut principio, neque Pater sine Filio ut termino suæ actualis productionis; & tamen id non provenit ex indigentia, sed ex perfectissima connexione; ergo non ex indigentia, sed ex perfectissima connexione provenit, quod Pater non possit spirare sine Filio, neque Filius sine Patre

95. Objicies 8. Si Spiritus Sanctus requireret per se procedere ex Patre, & Filio, tanquam ex duplici supposito, sequeretur, Patrem, & Filium esse duo principia spirativa, saltem inadæquata; sed hoc videtur erroneũ, ut patet ex supra dictis; ergo &c. Resp. negando sequelam; nam duo illa suppositа prærequisita sunt tantùm conditiones; unitas autem prin-

principii non desumitur ex diversis conditionibus per se requisitis, & connotatis, sed ex ipsa formali ratione principiandi, quæ est una, & eadem, ut constat ex supra dictis.

96. Objicies 9. Si utraque Persona Patris, & Filii requireretur per se ad productionẽ Spiritûs Sancti, & hic procedat per voluntatem, sequeretur, Patrem producendo Filium intendere ei communicare ut Filio per se, & formaliter volitionem, quæ est ipsum principium Spiritûs Sancti; sed hoc non est dicendum; ergo &c. Respondeo negando sequelam; neque enim ad rationem Filii in Divinis requiritur communicatio volitionis formaliter, & per se, sed solùm Naturæ Intellectivæ, ut supra diximus, licet materialiter, & concomitanter ei etiam communicetur volitio; sicque hæc non communicatur Filio ut Filio per se formaliter, licet sic ei communicetur ut spiratori.

97. Objicies 10. Virtus spirativa non accipit à Paternitate, & Filiatione vim aliquam producendi, sed solam rationem subsistendi; alioqui neque in Patre, neque in Filio esset tota vis spirativa, ut patet; atqui pura ratio subsistendi non variat per se productionem termini, cùm non conferat ad rationem formalem producendi; eadem enim natura sub diversis suppositis, imò absque omni supposito, eundem effectum produceret; ergo &c. Respondeo virtutem spirativam non accipere à Paternitate, & Filiatione vim productivam, accipere tamen perfectam existentiam, & rationem subsistendi, non quamcumque, sed talem, ut sine illa omninò ei repugnet posse exire in actum spirandi.

98. Objicies 11. Si Spiritus sanctus procederet à Patre, & Filio ut à duobus suppositis per se requisitis ad spirandum, sequeretur Patrem, & Filium esse magis similes inter se, quàm sunt cum Spiritu Sancto; siquidem essent similes in spirando, seu virtute spirativa, quam non habet Spiritus Sanctus; sed hoc non videtur admittendum; ergo &c. Respondeo distinguendo sequelam: esse magis similes inter se, quàm cum Spiritu Sancto, si sermo sit de similitudine in aliqua ratione notionali; concedo sequelam: si de similitudine in natura, quæ præcipuè attenditur in Divinis, & quæ simpliciter significatur per nomen similitudo; nego sequelam: illud autem nullum est absurdum; neque enim variat similitudinem, neque impedit æqualitatem Personarum.

99. Objicies 12. Ideò ad productionem Spiritûs sancti requirerentur duo suppositа, quia Spiritus sanctus procedit ut nexus, & amor mutuus Patris, & Filii; sed ex hoc illud non infertur; siquidem denominatio illa mutuæ reciprocationis formaliter est quædam relatio rationis in Amore Divino, quæ nullam importat intrinsecam perfectionem; imò neque potest esse conditio necessaria ad spirandum, cùm sine illa possit integrè, & perfectè produci Spiritus Sanctus; ergo &c.

100. Respondeo primò negando minorem, & ejus probationem: falsò enim supponitur, rationem illam mutuæ reciprocationis esse quid rationis; nam nomine amoris mutui in præsenti intelligimus, aut terminum productum per voluntatem, nempè ipsum Spiritum Sanctum; aut volitionem, per quam ipse Spiritus Sanctus producitur; in utraq; autẽ acceptione amoris ratio mutuæ reciprocationis est formalitas realis, ut patet; nam Spiritus Sanctus quidditativè, & realiter respicit Patrem, & Filium tanquam duas Personas per eandem voluntatem, eâdemque dilectione se mutuò complectentes, qui respectus, sive relatio est quasi prædicamentalis, quatenùs non est absoluta, & essentialis, prout supra diximus: Volitio autem, per quam procedit Spiritus Sanctus, est ordo transcendentalis, realis tamen, quo volitio ipsa respicit utramque Personam, tanquam objectum mutuæ dilectionis, & tanquam principium productivum ejusdem amoris, qui est Spiritus Sanctus, sicque nulla ibi datur ratio mutuæ reciprocationis, quæ sit quid rationis.

Respondeo secundò, dato, quod ratio mutuæ 101.
reciprocationis sit rationis, & non realis, adhuc illius fundamentum esse quid reale, quod sufficit; siquidem ab illo fundamento reali provenit in amore mutuo virtus, ut sit spirativus, & ita indè provenit, ut præcisa ratione mutuæ reciprocationis, Amor iste non sit spirativus. Advertes tamen hîc, quando dicimus, Spiritum Sanctum esse mutuum Amorem, seu procedere per mutuam dilectionem, non esse intelligendam duplicem dilectionem ab una in aliam Personam, sed unam, & eandem simplicissimam, quæ cùm sit à duabus Personis, & illâ se invicem diligant, sortitur rationem mutui amoris, & dilectionis.

SECTIO V.

Vtrùm Spiritus Sanctus, si à Filio non procederet, adhuc ab illo realiter distingueretur?

VNAM ex præcipuis rationibus theologicis, quibus Patres Latini contra Græcos argumentabantur, ut probarent Spiritum Sanctum à Filio etiam procedere, erat, ut supra vidimus, quia si ab illo non procederet, neque ab illo distingueretur; Græci autem fatebantur, Spiritum Sanctum distingui realiter à Filio; ergo etiam tenebantur fateri ab illo realiter procedere. Ut igitur vim hujus argumenti ostendant Scholastici, excitata est celebris hæc difficultas: An si Spiritus Sanctus à Filio non procederet, adhuc ab illo realiter distingueretur? Pro quo: 102.

Advertes primò, in hac suppositione non quæri, 103.
an esset adhuc hic Spiritus Sanctus; cùm enim hic essentialiter includat respectum spirati ad Filium, quem tunc non includeret, quæstio destrueret suppositionem, supponitur enim, quod à Filio non procederet. Secundò, suppositionem procedere in casu, quo adhuc esset Deus, & concipereturr sine imperfectione; nam si supponatur, quod ei non repugnaret imperfectio, tolleretur proprius, & absolutus conceptus Deitatis. Tertiò, sensum quæstionis esse: an spectata perfectione Divini esse, si Spiritus Sanctus per impossibile à Filio non procederet, & adhuc darentur Filius, & Spiritus Sanctus, licet diversi ab his Personis, quæ de facto dantur, talis Filius, & Spiritus distinguerentur realiter inter se, supposito, quod inter illos non daretur ratio originis, sive productionis?

Resolutio negativa vera est, & tenenda cum 104.
D. Thom. 1. p. q. 36. art. 2. & lib. 4. contr. gent. cap. 24. & de Potent. q. 10. art. 5. Alex. 1. p. quæst. 43. memb. 4. Albert. 1. p. q. 31. memb. 3. D. Bonav. in 1. dist. 11. art. 1. q. 1. Durand. in 1. dist. 11, q. 2. Ægid. ibid. art. 1. q. 3. Argentin. in 1. dist. 11. q. 2. art. 2. Capreol. q. 1. art. 2. Marsil. in 1. q. 15. art. 3. ad 3.

Ferrar.

Ferrar. 4. contr. gent. cap. 24. Caiet. Canar. P. Molin. 1. p. q. 36. art. 2. d. 3. P. Valent. q. 5ua 10. de Trinit. punct. 3. P. Vasq. 1. p. d. 147. cap. 4. P. Soar. lib. 10. de Trinit. cap. 2. P. Bellarm. tom. 1. lib. 2. de Christo cap. 26. P. Granad. tr. 10. d. 7. n. 5. P. Ruiz d. 68. de Trinit. sect. 4. n. 2. P. Zuniga d. 11. dub. 3. P. Amico d. 27. n. 59. P. Arrub. d. 131. cap. 2. n. 4. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 6. n. 2. & 5. P. Præpos. 1. p. q. 36. art. 4. dub. 3. P. Martin. d. 30. sect. 2. P. Arriaga 1. p. d. 53. sect. 4. num. 23. P. Veken. d. 37. cap. 3. P. Compton. tom. 1. d. 66. sect. 4. n. 6. P. Rhodez tom. 1. d. 6. q. 3. sect. 4. §. 2. quorum alii contrariam sententiam erroneam: alii periculosam in fide; alii improbabilem appellant: alii tamen, quorum unus est P. Vasq. eam ab omni gravi censurâ liberant, cum procedat ex suppositione impossibili, & eam defendat gravissima Scotistarum Schola.

105. Probatur primò authoritate Concilior. & Sanctor. Patrum apud Doctores citatos, quatenùs in Divinis omnem distinctionem Personarum reducunt ad rationem originis, & processionis; ergo sentiunt, sublatâ origine, & processione Spiritûs Sancti à Filio, tolli etiam eorum distinctionem. Probatur antecedens specialiter ex D. Gregor. Nyssen. lib. ad Ablabium, cujus verba explicat Bessarion Patriarcha Constantinopol. *orat. pro unione cap. 6.* ad finem *sess. 25.* Concil. Florent. ibi: *Eò distinguitur, inquit Nyssenus, Spiritus à Filio, quia per ipsum est; quasi diceret, quod cùm ambo à primo sint, non sufficienter distinguerentur, nisi alter per alterum esset*; ergo &c.

106. Confirmatur primò ex eodem D. Greg Nyssen. loco cit. ibi: *Per quod solùm discerni alterum ab altero deprehendimus, nimirum eò quod credimus, aliud quidem causam esse, aliud verò ex causa, & ex eo quod ex causa est*; ergo ex mente Nysseni totalis, & unica ratio distinguendi Spiritum Sanctum à Filio, est quia ab illo procedit tanquam à causa. Secundò, ex Joan. Theologo, qui in Concil. Florent. *sess. 18. §. Dixi equidem*, dicens ex sententia Patrûm Græcorum, incommunicabilitatem provenire ex vi relationis; incommunicabilitatem verò idem omninò esse, ac realem distinctionem, & cum ea converti, concludit: *Sola relatio*, inquit, *apud omnes Græcos, & Latinos Doctores, divinâ processione Personas multiplicat, ita ut non ullâ aliâ ratione, quàm vi relationis una Persona ab alia differat*; ergo sublatâ relatione, quæ processione multiplicet, nihil erit, quo Spiritus Sanctus à Filio differat.

107. Probatur secundò ex illo celeberrimo principio à Conciliis, Patribus, & Theologis unanimi consensu inculcato, ac recepto, quod, *In divinis omnia sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio*; sed si Spiritus Sanctus à Filio non procederet, nullam haberet ad Filium oppositionem relativam; siquidem hæc solùm fundari potest in origine; ergo neque haberet distinctionem realem à Filio. Confirmatur à priori, quia, (suppositis principiis fidei) omnis distinctio, aut provenit ex limitatione, & imperfectione unius saltem extremi; aut ex oppositione; sed in Divinis non potest provenire ex limitatione, & imperfectione; ergo ex oppositione; sed hanc non haberet Spiritus Sanctus ad Filium, si ab eo non procederet; ergo neque ab eo distingueretur realiter.

108. Dicent cum Scot. distinctionem in Divinis provenire quidem ex oppositione, sed aut formali, qualis est oppositio relationis ad terminum; aut disparatâ, qualis est oppositio suppositi ad diversum suppositum. Sed contra, quia oppositio disparata ideò talis est, quia datur inter extrema, quæ sine oppositione formali distinguuntur; sed quæ sine oppositione formali distinguuntur, ex limitatione, & imperfectione sortiuntur distinctionem; ideò enim in creatis omnia absoluta, ac distincta hanc habent oppositionem disparatam; hæc autem in divinis non habent locum; ergo &c. Accedit, quod hujusmodi oppositio disparata non sufficit inter generationem, & spirationem activam, ut inter illas detur distinctio realis; ergo neque sufficiet inter generationem, & spirationem passivam, ut sic realiter distinguantur.

Probatur tertiò ex perfectione Divina (& hæc est ratio principii supra appositi,) quia unitas, & simplicitas pertinet ad perfectionem in Divinis, ubi per illam alia perfectio major, aut æqualis non excluditur; sed si Spiritus Sanctus à Filio non procederet, neque Filiatio excluderet spirationem passivam, neque hæc Filiationem; siquidem non opponerentur originativè, ut diximus; ergo ad perfectionem termini producti pertinet, quod simul sit genitus, ac spiratus absque distinctione reali; ac proindè Spiritus Sanctus non distingueretur à Filio realiter, si ab eo realiter non procederet. 109.

Confirmatur primò, quia de facto ex parte principii generatio, & spiratio activa non distinguuntur realiter, quia non opponuntur originativè; sed ex parte termini in facta hypothesi; generatio, & spiratio passiva non opponerentur originativè; ergo non distinguerentur realiter. Secundò, quia generatio, & spiratio activa, quæ de facto non distinguuntur realiter, quia de facto non originantur, si per impossibile originarentur, in facta suppositione realiter distinguerentur; ergo è contra, generatio, & spiratio passiva, quæ de facto distinguuntur realiter, quia de facto realiter originantur, si per impossibile non originarentur, in facta suppositione non distinguerentur. Tertiò, quia ex hoc principio Intellectus, & Voluntas in absolutis, & principium generativum, & spirativum in notionalibus, licet dicant conceptus, ac rationes formaliter diversas, & disparatas, non distinguuntur realiter, quia realiter non originantur; ergo ubicunque non datur origo realis, neque dabitur realis distinctio; sed in facta suppositione Spiritus Sanctus non procederet à Filio realiter; ergo à Filio realiter non distingueretur. 110.

Oppositum tenent *Henricus quodlib. 5. q. 9. Bonavent. in 1. dist. 13. q. unica a. 5. Scot. in 1. dist. 11. q. 2. Lichet. ibid. Greg. q. 2. a. 2. Gabr. q. 2. a. 2. & 3. Aureol. in 1. dist. 11. art. 3. propos. 4. Mayron. q. 2. Rubio q. 1. art. 2. Ocham. q. 2. Carthusian. in 1. dist. 11. q. 2. ad finem. Richard. art. unico q. 2. Palat. d. 3. Faventin. d. 38.* & alii: pro quibus: Argues 1. ex D. Ansel. *Epist. de process. Spirit. Sanct. cap. 2.* ibi: *Quoniam*, inquit, *non dùm constat, quod Spiritus Sanctus de illo sit (id est de Filio,) & procedat, ideò non est Spiritus Sanctus, nec Spiritus Sanctus est Filius; quia Filius nascendo habet esse de Patre, Spiritus Sanctus verò non nascendo, sed procedendo.* Et cap. 4. sic concludit: *Ideò*, inquit, *non habet hic unitas illa vim consequentiæ; quia pluralitas obviat, quæ ex nativitate nascitur, & processione. Nam & si per aliud non essent plures Filius, & Spiritus Sanctus, per hoc solùm essent diversi*: ubi totam diversitatem, & distinctionem inter Filium, & Spiritum Sanctum deducit ex diversitate procedendi, quatenùs scilicet Filius *nascendo*, & Spiritus Sanctus *procedendo* originatur; sed hujusmodi processiones dari non etiam si à solo Patre procederent; adhuc enim Filius ab eo nasceretur, & Spiritus Sanctus procederet; ergo &c. 111.

112. Respondeo primò D. Ansel. in ea sententia non fuisse, ut manifestum apparet: tùm ex illo principio: *In divinis omnia sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio*: quod ipsi D. Ansel. tribuitur: tùm etiam quia infrà contrarium docet cap. 16. *Non est*, inquit, *Spiritus Sanctus priùs de Patre, quàm de Filio, nec de Filio, quàm de Patre: nec major, nec minor est existens de Patre, quàm existens de Filio; nec magis, nec minùs est de uno, quàm de altero.* Undè: Respondeo secundò, D. Ansel. loco cit. loqui disputativè, & quidem in sententia Græcorum, explicando scilicet, qua ratione in ea procedebatur: siquidem quandiu non erat expresè definitum, Spiritum Sanctum procedere à Filio, aliundè, quàm à processione ab illo, quærebatur inter illos distinctio, quam ipsi Græci fatebantur: an verò rectè quærerent? Non id definit D. Ansel. imò oppositum docet, ut patet ex dictis.

113. Argues 2. In facta hypothesi adhuc Filius constitueretur Filiatione, & Spiritus Sanctus spiratione passiva; sed idem est distinctivum, & constitutivum rei; ergo Filius, & Spiritus sanctus adhuc Filiatione, & spiratione passiva distinguerentur, licet hic ab illo non procederet. Respondeo distinguendo majorem: adhuc Filius constitueretur Filiatione, & Spiritus sanctus spiratione passiva indistinctis realiter, & diversæ rationis à Filiatione, & spiratione, quæ de facto sunt; concedo majorem: ejusdem rationis, & realiter distinctis; nego majorem: nam de facto Filiatio est radix spirationis activæ, completúque principium spirativum ut conditio, ratione cujus opponitur Spiritui Sancto, prout supra diximus: tunc autem talis non esset, sed haberet se ex parte termini simul geniti, & spirati; sicque non esset distinctivum adæquatum, sed inadæquatum ejusdem Personæ realiter.

114. Argues 3. Si Spiritus sanctus à solo Filio procederet, adhuc distingueretur à Patre, quia adhuc Pater constitueretur Paternitate, qua à Filio, & Spiritu Sancto distinguitur; ergo similiter, si procederet à solo Patre, adhuc à Filio distingueretur, quia adhuc Filius constitueretur Filiatione, qua à Patre, & Spiritu Sancto distinguitur, Respondeo hypothesim in antecedente factam dupliciter fingi posse: primò ita ut Spiritus sanctus non procederet à Patre, neque mediatè: secundò, ita ut solùm ab eo non procederet immediatè. Si primo modo, tunc à Patre non distingueretur, sicut non distingueretur à Filio, ut diximus; eadem enim est ratio, ut consideranti patebit. Si secundo modo, negamus consequentiam; diversa ratio est, quia in prima suppositione, licet Spiritus non procederet à Patre immediatè, procederet tamen saltem mediatè, sicut nepos ab avo, sicque inter ipsum, & Patrem esset oppositio mediata sufficiens ad distinguendum illum à Patre; alioqui Filius producendo immediatè Spiritum sanctum, produceret etiam mediatè Patrem, & suum productorem, quod non minùs implicat, quàm si illum produceret immediatè; esset enim, & non esset priùs, quàm Pater, ut consideranti patebit: at verò in secunda suppositione, cùm Spiritus sanctus neque immediatè, neque mediatè à Filio procederet, nullo modo ab illo distingueretur.

115. Instabis: In prima illa hypothesi Spiritus sanctus distingueretur à Patre; & tamen non haberet cum Patre oppositionem relativam, sed disparatam; siquidem solùm opponeretur relativè ei, à quo produceretur; produceretur autem à solo Filio, ut supponitur; ergo etiã in secunda suppositione adhuc distingueretur à Filio, cui opponeretur disparatè, licet non relativè, quia ab illo non procederet. Resp. negando minorem: neque enim illa oppositio esset tantùm disparata, sed directa, fundata in origine mediatâ procedentis, & producentis; qualis non esset illa inter Filium, & Spiritum sanctum, si hic ab illo non procederet; siquidem inter illos nulla esset oppositio directa, neque etiam mediata, sed omninò disparata, qualis de facto est inter generationem, & spirationem activam, quæ ideò non distinguuntur realiter, ut suprà diximus.

Argues 4. Generatio, & spiratio adhuc essent duæ processiones reales, ac diversæ; siquidem *generari*, & *spirari* sunt conceptus adæquatè, & essentialiter diversi: tùm quia generatio est per modum naturæ; spiratio autem per modum voluntatis: tùm etiam quia generatio naturâ suâ est prima processio; spiratio autem secunda; ergo adhuc genitus, & spiratus, sive Filius, & Spiritus sanctus essent termini realiter distincti; siquidem processio diversa realiter naturâ suâ habet terminum realiter diversum. 116.

Respõdeo negando antecedens: nam cùm inter generationem, & spirationem passivam nulla tunc daretur processio, nulla etiam daretur oppositio; ac proindè neque distinctio. Ad probationem dicimus *generari*, & *spirari* in Divinis esse conceptus adæquatè, & essentialiter diversos diversitate reali, posita tamen oppositione: illa verò sublata, esse conceptus adæquatè, & essentialiter diversos diversitate formali: sicut de facto *generare*, & *spirare* sunt conceptus adæquatè, & essentialiter diversi diversitate formali, non autem reali defectu originis, & oppositionis, ut diximus. 117.

Neque obstat primò, quod generatio sit per modum naturæ; spiratio autem per modum voluntatis; nam etiam generatio activa est per modum naturæ, & spiratio activa per modum voluntatis; & tamen in Patre non distinguuntur realiter defectu originis; ergo idem eâdem ratione esset in Filio, si ab illo non procederet Spiritus sanctus. Secundò non obstat, quod generatio sit prima processio; spiratio autem secunda; nam etiam Intellectus in Divinis est prima potentia; voluntas autem secunda. Item generatio activa est prima processio; spiratio autem secunda; & tamen non distinguuntur realiter. Et hujus ratio est, quia illa prioritas, sublatâ oppositione reali, solùm denotat ordinem virtualem; quæ enim in creatis realiter, in Divinis solùm virtualiter distinguuntur, si non obviat oppositio. 118.

Argues 5. Si creaturæ per impossibile procederent à solo Patre, adhuc ab aliis Personis distinguerentur, manerentque constitutæ, & ab illis distinctæ; ergo etiam Spiritus Sanctus distingueretur à Filio, licet non ab illo, sed à solo Patre procederet. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est manifesta, quia creaturæ distinguuntur à Deo, non solùm ratione alicujus oppositionis formalis, sed etiam ratione suæ limitationis, & imperfectionis, secundùm quod nunquam possunt identificari Naturæ Divinæ: Undè per se non requirunt Trinitatem Personarum ad sui productionem, sed à Deo pendent, ut Deus est, tanquam à principio adæquato, à quo distinguerentur, etiam si per impossibile Deus non esset Trinus: at verò una Persona Divina non potest ab alia distingui ratione limitationis, aut imperfectionis, ut diximus, sed ratione solius oppositionis, quæ, sublata ratione originis, tolleretur inter Filium, & Spiritum Sanctum, & in illa tolle- 119.

tolleretur etiam distinctio.

120. Argues 6. Verbum, & amor creatus distinguuntur realiter, licet ab invicem non procedant; ergo idem dicendum esset de Amore, & Verbo Divino in facta suppositione. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio patet ex proximè dictis, quia verbum, & amor in creatis distinguuntur entitate sua ob limitationem, & imperfectionem: hæc autem cùm non detur in Divinis, sola oppositio potest inducere distinctionem, ideoque illâ sublatâ, tollitur etiam hæc.

121. Argues 7. Spiritus sanctus de facto non producitur à Filio, quà Filius est formaliter, sed quà spirator; alioqui principium spirativum non esset unum, sed duplex; constitueretur enim ex Paternitate, & Filiatione, quæ sunt rationes realiter distinctæ; & tamen de facto non solùm distinguitur à Filio, quà spirator est, sed etiam quà Filius est; alioqui quà Filius est, esset idem cum Spiritu sancto: sicut Pater quia non distinguitur à Filio, quà spirator est, est idem prout sic cum illo; ergo remanente in Filio sola oppositione disparatâ in ipsa Filiatione, & sublatâ oppositione relativa in ipsa spiratione activa, adhuc Spiritus sanctus distingueretur à Filio.

122. Respondeo primò cum Thomistis negando minorem; dicunt enim communiter, Spiritum sanctum non produci, consequenterque non distingui à Patre quà Patre, & à Filio quà Filio, sed ab utroque quà sunt unus spirator; quia Paternitas, inquiunt, est constitutivum Patris, & distinctivum à Filio, non verò ab Spiritu Sancto: & Filiatio est constitutivum Filii, & distinctivum à Patre, non verò ab Spiritu sancto, sicque existimant, non omne constitutivum esse distinctivum ab omni. Non placent, falso enim nituntur fundamento; siquidem ultimum constitutivum non potest non esse distinctivum; neque enim intelligitur, quomodò aliquid constituat Personam, & eam non distinguat ab eo, cujus non est constitutivum: præsertim, quia alioqui Paternitas, & Filiatio essent realiter idem cum Spiritu sancto, ut diximus, & sicut cum illo est idem ipsa Natura. Undè.

123. Respondeo secundò distinguendo majorem: Spiritus sanctus non producitur à Filio, quà Filio (idem est de Patre, quà Patre,) tanquam à principio *quo* formaliter; concedo majorem: tanquam à principio *quod*; nego majorem: nam Filiatio, & Paternitas complent principium spirativum *quod*; hoc enim ut tale sit supponitur subsistens Paternitate, & Filiatione. Undè concedimus etiam Spiritum Sanctum distingui à Patre quà Patre, & à Filio quà Filio; negamus tamen hanc oppositionem esse disparatam; licet enim non sit immediata, & veluti formalis; nam prout sic opponuntur ut unus spirator mediâ spiratione activâ; est tamen mediata, & radicalis; siquidem principium *quod*, si tale est essentialiter, non opponitur disparatè, sed essentialiter suo termino in ratione principii, & termini: nam oppositio disparata est illa, quæ provenit à limitata entitate rei, etiam secluſa ratione principii; hæc autem oppositio Patris, & Filii cum Spiritu Sancto, non provenit ex limitatione, neque si tolleretur ratio principii, ibi daretur.

124. Instabis: Essentia Divina est radix virtualis in Patre Paternitatis oppositæ immediatè, & formaliter Filiationi; & tamen non ideò Essentia opponitur Filio mediatè, & radicaliter; ergo etiam licet Filiatio, & Paternitas sint radix spirationis activæ, non ideò opponentur radicaliter, & mediatè spirationi passivæ. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Essentia ita est radix, & postulat Paternitatem, ut etiam sit radix, & postulet Filiationem, imò & spirationem passivam, cum quibus ob suam infinitam capacitatem postulat identificari, sicque nullam habet cum illis oppositionem: at verò Paternitas, & Filiatio ita sunt radix, & postulant spirationem activam, ut excludant passivam, cum qua non postulant identificari, cùm sint perfectiones secundùm quid, & relativæ, sicque illam excludunt, ut diximus, ideoque cum illa habent oppositionem saltem mediatam, & radicalem.

125. Argues 8. Petrus, & Paulus distinguuntur realiter inter se; & tamen inter se nullam habent oppositionem; ergo licet in facta suppositione Filius, & Spiritus Sanctus non opponerentur, adhuc realiter distinguerentur. Respondeo negando consequentiam; neque enim urget exemplum creaturarum, in quibus non repugnat imperfectio distinctionis ortæ ex propria earum limitatione, sicut & aliæ multæ imperfectiones, quin opus sit pro earum distinctione ad oppositionem recurrere, ut opus est in Divinis, in quibus omnia sunt idem, ubi non obviat relationis oppositio, ut diximus.

126. Argues 9. Filius adhuc tunc generaretur, & non spiraretur, & Spiritus Sanctus spiraretur, & non generaretur; sed generari, & non spirari, & spirari, & non generari involvunt contradictionem, qualis est: *esse genitum, & non esse genitum*: *esse spiratum, & non esse spiratum*: nam si quod generatur, spirarerur, esset *non genitum*; & si quod spiratur, generaretur, esset *non spiratum*, idem enim valet *spiratum*, atque *non genitum*, & *genitum*, atque *non spiratum*; quæ contradictoria non possunt de eodem affirmari; ergo Filius, & Spiritus Sanctus adhuc in facta suppositione distinguerentur.

127. Respondeo primò cum aliquibus, tunc illas duas processiones passivas solùm distinguendas esse virtualiter intrinsecè; siquidem essent capaces illorum prædicatorum contradicentium, quæ cum sola distinctione virtuali intrinseca in Divinis salvari possunt, ut alibi diximus: indè tamen non inferri distinctionem realem inter Filium, & Spiritum Sanctum, quod debebat probare argumentum.

128. Respondeo secundò cum *P. Arriaga cit. n. 28.* dato, & concesso, quod sola distinctio virtualis intrinseca sufficiat ad salvanda illa contradictoria, sicque ex hac ratione argumento satisfiat, malè distinctionem illam virtualem admitti inter Filiationem, & spirationem passivam in facta suppositione. Patet, quia tunc nulla prædicata realia contradictoria convenirent Filiationi, quæ non etiam convenirent spirationi passivæ; siquidem tunc Filius, & Spiritus Sanctus essent idem realiter; ergo tunc realiter Spiritus Sanctus prodiret per Intellectionem, & Filius per volitionem; ergo nihil realiter affirmaretur de uno, quod non de alio realiter affirmaretur; consequenterque non eis convenirent prædicata contradictoria.

129. Dices: Ipsa Filiatio diceretur prodire per Intellectionem, & non per volitionem; & è contra spiratio per volitionem, & non per Intellectionem; ergo jam prædicarentur realia contradictoria de una, & non de alia. Respondeo cum eodem P. Arriaga, negando antecedens: quod enim dicimus de Filio, & Spiritu Sancto, dicimus etiam

de Filiatione, & spiratione passiva; in ea enim suppositione tam Filiatio quàm spiratio prodirent realiter ab eodem principio; siquidem tunc Intellectio, & volitio non distinguerentur neque virtualiter; nam ideò nunc præcisè distinguuntur, quia secunda Persona realiter procedit per Intellectionem, & non per volitionem; hæc autem ratio tunc cessaret, quia nihil esset realiter procedens per Intellectum, quod etiam non procederet per voluntatem; sicque neque Intellectio, & Volitio; neque Filiatio, & processio inter se virtualiter distinguerentur, sed præcisè eo tantùm modo, quo de facto distinguimus cognitionem divinam de Petro possibili à cognitione de Paulo possibili, id est ratione nostra per comparationem ad diversas creaturas.

130. Argues 10. Implicat, eundem terminum produci duabus productionibus adæquatis; alioqui neutra esset adæquata; hæc enim est illa, quâ positâ, vel sublatâ, ponitur, vel tollitur terminus; non autem ita poneretur, vel tolleretur terminus, si posset produci duplici productione adæquata; siquidem cùm vi unius poneretur, non poneretur vi alterius, cùm jam supponeretur positus; & cùm altera tolleretur, non tolleretur ipse terminus, cùm vi alterius supponeretur conservatus; ergo implicat eandem Personam produci generatione, & spiratione simul, quæ sunt duæ productiones adæquatæ tendentes ad terminos totales diversos; consequenterque adhuc Spiritus sanctus distingueretur à Filio.

131. Respondeo negando consequentiam, & ejus probationem; licet enim generatio, & spiratio passiva de facto sint duæ productiones adæquatè distinctæ inter se, quia una habet suum terminum realiter distinctum ab alia; non ita essent in facta hypothesi, in qua sicut una foret Persona æquivalens duabus Filii, & Spiritûs Sancti, ita una foret productio æquivalens duabus generationis, & spirationis. Undè sicut neutra ab alia præcisa esset sufficiens productio illius termini, qui simul esset Filius, & Spiritus sanctus, adæquatè sumpti, ita neutra ab alia præcisa esset productio adæquata, sed inadæquata talis termini.

132. Argues 11. Generatio, & spiratio sunt duæ productiones hypostaticæ; siquidem per hanc producitur hypostasis Spiritûs Sancti, & per illam hypostasis Filii; sed implicat, duas productiones hypostaticas tendere ad unum terminum; nam productio hypostatica tendit ad subsistens per se, sicque ad terminum per se distinctum; alioqui non ad subsistens per se, sed ad existens in alio tenderet, cùm illud hoc excludat; ergo implicat, eas tendere ad unum terminum; consequenterque Filius, & Spiritus Sanctus adhuc in facta suppositione distinguerentur.

133. Respondeo negando majorem, falsò enim supponitur, generationem, & spirationem in facta suppositione fore duas productiones hypostaticas; essent enim una tantùm terminata ad unam, eandemque indivisibilem Personam, quæ simul esset genita, & spirata. Undè ad probationem dicimus, in eo casu per generationem non fore producendam hypostasim Filii distinctam ab hypostasi Spiritûs sancti, sed unam, & eandem æquivalentem ambabus; sicque non sequi, tunc producendam unam hypostasim in alia, quia non duæ producerentur, sed una indivisibilis per unam indivisibilem productionem.

134. Argues 12. In facta suppositione spiratio activa, aut esset in solo Patre; aut in Patre simul, & Filio, in hoc tamen sine munere spirandi: si primum; ergo Filius ab illa distingueretur realiter, quin cum illa haberet oppositionem relativam; neque enim Filius procedit à Patre ut spirante, sed solùm ut generante; ergo sicut in hac, ita in supra facta suppositione poterit dari distinctio realis sine oppositione relativa; consequenterque Spiritus sanctus distingueretur realiter à Filio, licet ab eo realiter non procederet. Si secundum; ergo Filius distingueretur realiter ab Spiritu sancto, quin hic ab illo procederet; siquidem cùm Spiritus sanctus sic distingueretur à Patre à quo procederet, & ab spiratione activa per quam à Patre procederet, etiam sic distingueretur à Filio, licet ab eo non procederet, utpotè in quo talis spiratio per identitatem reperiretur; ergo &c.

Respondeo admissa hypothesi, quod spiratio 135.
activa aut esset in solo Patre; aut in Patre simul & Filio, in hoc tamen sine munere spirandi, ex nullo hoc capite sequi, Spiritum sanctum distinguendum esse à Filio, si ab illo non procederet. Patet, quia in primo eventu, aut spiratio activa esset virtualiter intrinsecè distincta à Paternitate; aut omninò indistincta: Si primum, benè poterit Filius ab illa realiter non distingui, licet sic distinguatur à Paternitate; siquidem ab hac realiter distinguitur, & non ita distinguitur à Natura, sed solùm virtualiter; ergo sic virtualiter posset distingui ab spiratione activa, sicque argumentum non procedit. Si secundum, ipsa spiratio activa esset se ipsa productio Filii, & Spiritûs sancti, denominando unum genitum, & alium spiratum, ad eum modum, quo idem actus, qui simul esset amor Dei, & odium peccati, simul respiceret Deum, & peccatum, unique tribueret denominationem amati, & alteri odio habiti; sicque similiter in ea hypothesi eadem virtualiter relatio posset respicere Filium ut genitum, & Spiritum sanctum ut spiratum, ex quo constat spirationem *activam* habere oppositionem realem cum Filio, sicut illam habet Paternitas, à qua procedit, utpotè quæ ab illa esset indistincta, ut supponitur.

In secundo autem eventu, quo scilicet spiratio 136.
activa esset in Patre simul & Filio, in hoc tamen sine munere spirandi, tunc talis spiratio distingueretur à Filio virtualiter intrinsecè, in quo eventu Spiritus sanctus posset distingui realiter ab spiratione activa, siquidem hæc in Patre esset principiû talis Spiritus sancti; non ita tamen realiter distingueretur à Filio, quia in Filio non esset principium Spiritûs sancti, neque cum illo haberet oppositionem; sic enim Filius de facto distinguitur realiter à Paternitate, & cum illa habet oppositionem; non ita tamen opponitur, neque distinguitur ab Essentia, licet hæc cum illa sit idem, & solùm distinguantur virtualiter intrinsecè; sicque argumentum non probat.

SECTIO VI.

De Nominibus, quæ Spiritui Sancto tribuuntur.

TRia potissimum sunt nomina, quibus 137.
in Scriptura, Conciliis, & Sanctis Patribus significari solet tertia Trinitatis Persona. Primò dicitur *Spiritus Sanctus*, sic enim habetur, & appellatur à Christo Domino.

Domino. Matt. ultim. ibi : *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.* Et 1. Joan. 5. ibi : *Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum & Spiritus Sanctus.* Secundò appellatur *Amor* ; sic enim habetur 1. Joan. 4. *Dilectio ex Deo est.* Et infra : *Deus charitas est.* Ubi D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 17. 18. & 19.* per dilectionem ex Deo Spiritum Sanctum intelligit. Tertiò vocatur *donum* ; sic enim habetur Actor. 2. ibi : *Accipietis donum Spiritus Sancti.* Et cap. 8. *Quia donum Dei existimasti pecuniâ possideri.* Et ab Ecclesia dicitur : *Donum Dei Altissimi.* His positis.

138. Difficultas 1. Utrùm nomen hoc *Spiritus Sanctus* soli tertiæ Personæ propriè conveniat ? Advertendum est, hoc nomen *Spiritus Sanctus* dupliciter sumi posse : Primò prout idem significat, quod est per spirationem, & idem valet, atque terminus perfectè, & sanctè spiratus : Secundò prout significat rem immaterialem, & secundùm se sanctam : Et prout sic adhuc potest dupliciter accipi : Primò ut est nomen complexum ex *Spiritu*, & *Sancto* : Secundò per modum unius simplicis dictionis impositæ specialiter ad significandum modum habendi spiritualitatem, & sanctitatem. Hoc posito.

139. Dico 1. Nomen *Spiritus Sanctus*, prout significat, quod est per spirationem, solius tertiæ Personæ est proprium : non autem prout significat rem immaterialem, & secundùm se sanctam. Probatur prima pars, quia sola tertia Persona per spirationem à Patre, & Filio procedit, estque terminus perfectè, & sanctè spiratus ; ergo &c. Probatur secunda pars, quia non sola tertia Persona est immaterialis, & secundùm se sancta, sed etiam Pater, & Filius ; ergo &c.

140. Dico 2. Nomen *Spiritus Sanctus* prout est quid complexum ex *Spiritu*, & *Sancto*, non est proprium solius tertiæ Personæ : maximè verò prout est dictio simplex significans modum habendi spiritualitatem, & sanctitatem. Probatur prima pars, primò quia prout est quid complexum etiam competit Patri, & Filio, quia etiam sunt *Spiritus*, & sunt *Sancti*, ut ait D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 19. Et Pater*, ait, *Spiritus, & Filius Spiritus ; & Pater Sanctus, & Filius Sanctus est.* Et D. Basil. *lib. 2. contr. Eunom. Non est*, inquit, *solum hoc nomen sanctitatis cum Patre, & Filio ipsi Spiritui Sancto commune, sed ipsa etiam Spiritûs appellatio* ; ergo &c.

141. Probatur secundò, quia proprium nomen in Divinis propriam hypostasim, & proprium subsistendi modum exprimit ; sed non ita exprimit nomen *Spiritus Sanctus* respectu tertiæ Personæ ; hæc enim subsistit ut terminus mutui amoris Patris, & Filii, quod non exprimitur per illud nomen complexè sumptum ; ergo &c. Confirmatur, quia quælibet Persona Divina constituitur in sua hypostasi per relationem ad suum correlativum ; sic enim constituitur Pater per relationem ad Filium, & Filius per relationem ad Patrem ; sed huic nomini *Spiritus Sanctus* prout sic sumpto nulla respondet correlatio ex parte Patris, & Filii, à quibus procedit ; licet enim Spiritus Sanctus dicatur Spiritus Patris, Spiritus Filii, non tamen è contra dicitur Pater Spiritûs Sancti, Filius Spiritûs Sancti ; ergo nomen *Spiritus Sanctus* prout sic non est proprium tertiæ Personæ.

142. Probatur secunda pars, quia nomen *Spiritus Sanctus* prout est simplex dictio imposita ad significandum modum habendi spiritualitatem, & sanctitatem soli tertiæ Personæ convenit ; siquidem sola ex vi suæ processionis formaliter accipit Amorem voluntatis, qui cùm sit per modum impulsûs, & omnia ad Deum referre amoris sit, & Sanctum, dicitur specialiter Spiritus sanctus ; ergo &c. Confirmatur, quia hoc nomen *Processio*, licet sit commune Filio in Divinis, quatenùs etiam Filius à Patre procedit, ex prima tamen impositione, defectu vocabuli appropriatur processioni solius tertiæ Personæ ; ergo etiam terminus ipsius processionis, nempè Persona procedens, cùm non habeat nomen sibi proprium, poterit sibi vendicare commune cæteris Personis, quale est nomen *Spiritus Sanctus* ; prout tamen habet vim unius dictionis.

Advertes pro prima cõclusione, cùm dixerimus, 143.
nomẽ *Spiritus sanctus*, prout significat quod est per *Spirationem*, sive desumptum ab *Spiratione*, esse proprium solius tertiæ Personæ, intelligendum esse, prout *Spiritus* dicitur à *passiva*, non autem *activâ Spiratione* ; siquidem dictus ab *Spiratione activa*, aut est communis toti Trinitati, si spiratio activa sumatur pro virtute spirandi *ad extra* ; aut est communis Patri, & Filio, si sumatur pro virtute spirandi *ad intra* ; siquidem *ad extra* omnes tres Divinæ Personæ indivisibiliter spirant juxta illud Joan. 3. *Spiritus ubi vult, spirat ; & ad intra* Pater simul & Filius spirant Spiritum sanctum.

Difficultas 2. Utrùm, & quo pacto hoc nomen 144.
Amor Spiritui Sancto conveniat ? Advertes, hoc nomen *Amor* dupliciter sumi in Divinis : primò *essentialiter*, sive pro essentiali : secundò *notionaliter*, sive pro notionali ; prout supra diximus de hoc nomine *Sapientia*, quod etiam sumi potest & pro essentiali, & pro notionali. Hoc posito.

Dico 1. Nomen *Amor*, si sumatur pro essentiali, non est proprium Spiritûs Sancti. Probatur, 145.
quia prout sic est quid absolutum, sicque commune omnibus tribus Personis ; in Divinis enim omnia absoluta sunt communia ; quod autem est alteri commune, non est alicujus proprium ; ergo &c. Confirmatur primò ex illo Sapient. 11. 25. *Diligis omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti.* Et 1. Tim. 1. *Vult omnes homines salvos fieri* : quæ loca ad actum dilectionis communem omnibus Personis pertinent ; ergo &c. Secundò ex D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 17. Nescio*, ait, *cur sicut sapientia dicitur, & Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, & simul omnes, non tres, sed una Sapientia ; non ita & Charitas dicatur Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, & simul omnes una Charitas.* Tertiò, quia Intellectus, & actus intelligendi sunt quid absolutum commune omnibus Personis ; ergo etiam voluntas, & actus amandi erunt quid absolutum commune omnibus Personis.

Dico 2. Nomen *Amor*, si sumatur pro notionali, ut sæpè sumitur à Sanctis Patribus, est pro- 146.
prium solius Spiritûs sancti. Probatur primò ex illo 1. Joan. 3. *Dilectio ex Deo est.* Et infrà : *Deus Charitas est* : quæ loca ad Spiritum sanctum refert D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 17.* Secundò, quia solus Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis accipit Amorem, quatenùs immediatè identificatur Essentiæ Divinæ sub ratione Amoris, qui est ejus formale principium, non solùm communicativum, sed etiam productivum, ut supra diximus ; ergo &c.

Probatur tertiò, quia Filius ex eo, quod pro- 147.
cedat per Intellectionem, propriè dicitur *Sapiẽtia* ; ergo etiam Spiritus sanctus ex eo, quod procedat per volitionem, propriè dicetur *Amor*. Confirmatur, quia *Sapientia* sumitur in facto esse tanquã terminus Intellectionis, & sic supponit pro verbo ;

ergo etiam *Amor* poterit sumi in facto esse tanquam terminus volitionis, & sic supponet pro Spiritu sancto. Probatur consequentia, quia in Deo quilibet terminus procedens à principio, non potest esse absolutus, & essentialis, sed debet esse relativus, & notionalis; siquidem in Divinis sola relativa, & notionalia producuntur; sed *Amor* acceptus pro termino volitionis, est terminus procedens à principio producente per volitionem; ergo prout sic non poterit supponere pro Amore essentiali, & absoluto, sed pro notionali, & relativo; consequenterque pro sola tertia Persona.

148. Objicies 1. contra primam conclusionem: Si nomen *Amor* sumeretur pro essentiali, cùm omnia essentialia sint communia, etiam Spiritus Sanctus haberet hunc Amorem; sed hoc non videtur dicendum; siquidem, cùm quilibet amans amando producat aliquem terminum, si Spiritus sanctus amaret, etiam amando produceret aliquem terminum, quod est hæreticum; ergo &c. Respondeo negando minorem: licet enim Spiritus sanctus non amet, prout *Amor* accipitur notionaliter, & idem est, atque spirare amorem productum: amat tamen prout *Amor* accipitur essentialiter, & est idem, quod inclinari in bonum sub ratione boni. Neque prout sic amando producit terminum amoris: tùm quia ipse est terminus productus per eundem Amorem, & non potest se ipsum producere: tùm etiam, quia ultra terminum adæquatum Amoris, nihil est producibile per Amorem.

149. Objicies 2. Verbum, qui est terminus Intellectionis, nunquam accipitur essentialiter, sed tantùm notionaliter; ergo similiter Amor, qui est terminus volitionis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia ad significandam operationem Intellectûs datur copia vocum simplicium, quarum aliæ significant essentialem operationem intelligendi, ut *Sapientia*, & *Intellectio*: aliæ productionem notionalem, ut *dicere*, & *loqui*: aliæ terminum productum, ut *Verbum*: at verò in processione per volitionem, cùm sit inopia vocum, propter quam terminus productus caret nomine proprio, ideò necessitate cogente, illud accipit mutuatum, appellaturque *amor*, *dilectio*, *affectio*, *impulsus*, aut *inclinatio* ad rem amatam.

150. Difficultas 3. Utrùm, & quo sensu dicatur à Sanctis Patribus, Patrem, & Filium diligere se Spiritu sancto? Dico 1. Hæc: *Pater, & Filius diligunt se Spiritu Sancto*: eodem modo accipienda est, quo illa: *Pater intelligit Verbo*: de qua supra; sicque utraque solùm per appropriationem dicitur vera. Patet, quia hæc: *Pater intelligit Verbo*: solùm per appropriationē potest esse vera, si sensus sit: *Verbum ex vi suæ processionis formaliter est ipsa Intelligentia, seu Sapientia, qua Pater intelligit, seu sapit*: ergo sic etiam vera erit illa: *Pater, & Filius diligunt se Spiritu Sancto*: si sensus sit: *Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis formaliter est ipse Amor, quo Pater, & Filius se diligunt*; quod est verum. Advertes tamen, hunc loquendi modum esse magis usitatum apud Sanctos Patres loquentes de Spiritu Sancto, quàm loquentes de Verbo, sicque cautiùs de Verbo proferenda est illa: *Pater intelligit Verbo*: quàm de Spiritu sancto hæc: *Pater, & Filius diligunt Spiritu Sancto*.

151. Dico 2. In proprio sensu sicut hæc: *Pater intelligit Verbo*: non est vera: ita vera non est hæc: *Pater, & Filius diligunt se Spiritu Sancto*. Probatur primò, quia sicut Pater non potest intelligere, nisi per rationem formalem intelligendi; ita Pater, & Filius non possunt diligere, nisi per rationem formalem diligendi; alioqui posset dari effectus formalis sine causa formali, sed neque Verbum est Patri ratio formalis intelligendi; neque Spiritus Sanctus est Patri, & Filio ratio formalis diligendi; alioqui non ex fœcunditate, sed ex indigentia intelligendi, & amandi producerentur; ergo sicut non est vera hæc: *Pater intelligit Verbo*: neque vera erit illa: *Pater, & Filius diligunt Spiritu Sancto*.

152. Confirmatur, quia ut se habet *intelligere* ad intelligentem, & producentem per Intellectum; ita se habet *diligere* ad diligentem, & producentem per voluntatem: & sicut *Verbum* est terminus productionis, & non aliter comparatur ad Patrem; ita *Spiritus Sanctus* est terminus suæ productionis, & non aliter ad Patrem, & Filium comparatur; sed Pater non intelligit verbo, sive termino producto; ergo neque Pater, & Filius diligunt Spiritu Sancto, sive termino spirato.

153. Probatur secundò, quia ideò hæc: *Pater intelligit Verbo*: sive, *Pater est Sapiens sapientiâ genitâ*; non est vera, quia *intelligere*, siue *sapere* dicit aliquid in Patre; Pater autem nihil recipit à suo genito, neque formaliter, neque effectivè, quas habitudines potest significare ablativum illud: *Verbo*, seu *sapientiâ genitâ*; sed hæc eadem ratio eisdem terminis, & cum eadem certitudine applicari potest ad Spiritum Sanctum, & dilectionem; siquidem etiam *diligere* dicit formalem perfectionem, & intrinsecam, quam Pater, & Filius nullo modo possunt habere ab Spiritu sancto; ergo &c.

154. Difficultas 4. Ex quarum rerum Amore per se, & formaliter procedat Spiritus Sanctus? Dico 1. Pater, & Filius amando suam Divinitatem producunt Spiritum Sanctum, sicque Spiritus Sanctus per se, & formaliter procedit ex amore Essentiæ Divinæ. Est certa, & communis. Probatur, quia Pater cognoscendo suam Essentiam producit Verbum; ergo illam amando producit Spiritum Sanctum; sicut enim Verbum non producitur ibi ex indigentia intelligentis, sed ex fœcunditate, ita & Amor; neque enim Amor Divinitatis in sua quasi specie est minùs fœcundus, quàm est Intellectio ejusdem Divinitatis in sua.

155. Dico 2. Spiritus Sanctus procedit etiam per se, & formaliter ex amore trium Divinarum Personarum. Est etiam communis apud Doctores, qui sentiunt Verbum Divinum procedere ex Cognitione totius Trinitatis, ut diximus supra *d. 7. à num. 300.* Probatur, quia Verbum procedit per perfectam Intellectionem, in qua, ut talis sit, & comprehensiva, includitur cognitio non solùm Essentiæ Divinæ, sed etiam Personarum; ergo etiam Spiritus Sanctus procedet per Amorem Dei perfectissimum, qui ut talis sit, & quasi comprehensivus, debet esse Amor, non solùm Essentiæ, sed etiam Personarum.

156. Confirmatur primò, quia in Deo non solùm est bonitas essentialis, quæ cōsistit in Essentiâ & Attributis, sed etiam personalis, quæ cōsistit in Personalitatibus, quæ secundùm proprium conceptum sunt perfectiones substantiæ Divinæ, & ipsarum Personarum, quas constituunt; ergo Amor Dei perfectus, & adæquatus, ex quo procedit Spiritus Sanctus, propriè, & per se tendit, non solùm ad Essentiam, sed etiam ad Personas. Secundò, quia sicut in Deo est aliquid reale *esse Deum*, & *esse Trinum*,

Trinum, ita in Amore Dei debet esse aliquid reale, & intrinsecum tendere non solùm in Naturam Dei, sed etiam in Personas; ergo Spiritus Sanctus, qui formaliter procedit ex Amore Dei perfecto, quatenùs perfectus est, procedit etiam formaliter ex Amore Personarum.

157. Dico 3. Spiritus Sanctus procedit etiam per se formaliter ex Amore spirationis activæ. Ita *P. Soar. lib. 11. de Trinit. cap. 2. n. 5.* Probatur, quia Pater, & Filius producunt Spiritum Sanctum ex Amore perfectissimo Divinitatis; sed spiratio activa pertinet ad comprehensivum, seu totalem Amorem Divinitatis; neque enim hæc totaliter amaretur, nisi omnia, quæ in ipsa formaliter sunt, simul amarentur; ergo illum producunt ex amore omnium relationum realium, quæ in ipsa sunt. Confirmatur, quia Pater, & Filius producunt Spiritum Sanctum ex amore ipsius Spiritûs Sancti, ut spirati; ergo etiam ex amore sui ipsorum, ut spirantium; consequenterque ut habentium ad ipsum realem respectum.

158. Dico 4. Spiritus sanctus procedit per se, & formaliter ex amore creaturarum possibilium; non ita tamen ex amore creaturarum futurarum, & existentium. Ita Doctores supra citati asserentes, Verbum Divinum procedere per se formaliter ex cognitione creaturarum possibilium, non tamen futurarum, & existentium. Probatur prima pars, quia sicut Verbum Divinum procedit per se, & formaliter ex cognitione perfectissimè comprehensiva, ita etiam sic procedit Spiritus sanctus ex amore perfectissimè comprehensivo; sed cognitio illa, ut talis sit, debet esse cognitio etiam creaturarum possibilium, ut supra diximus; ergo etiam, ut talis sit hic amor, debet esse amor etiã creaturarum possibilium; consequenterque Spiritus Sanctus ex tali amore formaliter procedit.

159. Confirmatur primò, quia sicut cognitio illa, ut comprehensiva possibilium, dicit perfectionem intrinsecam Deo, absolutam, & simpliciter simplicem, ita etiam hic amor, ut comprehensivus possibilium, dicit perfectionem Deo intrinsecam, absolutam, & simpliciter simplicem; sed Verbum Divinum procedit per se, & formaliter ex illa cognitione, quia perfectissima; ergo etiam Spiritus Sanctus sic procedit ex hoc amore, quia perfectissimus. Secundò, quia amor possibilium in Deo est actus tam necessarius, quàm est ipse Deus; ergo nihil desideratur, quominùs formaliter includatur in origine Spiritûs Sancti.

160. Probatur 2. pars primò, quia amor liber in Deo, qualis est amor creaturarum existentium, quatenùs est amor talium objectorum, est in Deo contingenter; ergo non potest esse formalis origo Personæ Divinæ, quæ maximè necessariò existit. Confirmatur, quia Verbum Divinum non procedit formaliter ex scientiâ liberâ visionis, quia cùm potuisset non esse in Deo, etiam potuisset non esse ipsum Verbum, quod non est dicendum; ergo ob eandem rationem Spiritus sanctus non procedit formaliter ex amore libero creaturarum existentium.

161. Probatur secundò, quia origo Spiritûs Sancti, cùm tota sit realis, & intrinseca Deo, amor objecti, per quem ille producitur, debet etiam esse formalitas positiva, & Deo intrinseca; sed amor rerum existentium, quatenùs talium objectorum est, non importat aliquod esse reale intrinsecum Deo, sed solam connotationem extrinsecam, quæ potuisset non esse; nihil autem reale, & intrinsecum Deo, potest non esse, cùm necessariò sit; ergo amor rerum existentium, prout talium objectorum est, non est talis, ut per illum possit Spiritus Sanctus formaliter procedere. Argumenta, quæ contra præcedentes Conclusiones adduci poterant, videri possunt supra *d. 7. à n. 331. & 373.*

SECTIO VII.

An Spiritus Sanctus propriè, & personaliter sit donum?

162. VT intelligamus qualiter Spiritus Sanctus *donum* sit, priùs intelligere debemus quid sit *donum*. D. Thom. *1. p. q. 38. art. 2.* cum Philosopho *lib. 4. Topicor. cap. 4.* ita *donum* definit: *Est irreddibilis donatio*: id est liberalis, orta ex amore, & benevolentia, sine onere alicujus solutionis; sicque excluduntur à ratione doni omnia, quæ donantur titulo onerosо, aut ex metu, & necessitate; siquidem, quod donum est, liberaliter dari debet. Hinc est, quod Essentia Divina, quã Pater dat Filio per generationem, & Filius cum Patre dant Spiritui Sancto per spirationem, non possit dici propriè *donum* respectu harum Personarum; siquidem eis communicatur ex necessitate, ut rectè notant *Durand. in 1. dist. 18. q. 1. Marsil. q. 21. art. 1. Canar. P. Molin. hic q. 38. P. Arrub. d. 134. cap. 1. n. 2.* Neque obstat D. Hilar. lib. 8 de Trinit. ubi vocat Essentiam Divinam *donum*, quod Pater Filio confert; siquidem ibi accipit vocem *donum* latè, & impropriè, solùm pro bono alteri communicato. Ex adducta definitione.

163. Advertes primò, particulam illam *donatio* non accipi pro actione donandi; neque enim de ratione doni est, quod actu detur, nam hoc pertinet ad actualem donationem, quæ donum non est; sed quod sit donabile, sicque accipi pro re donata, aut donabili alteri liberaliter; sic enim dicimus Regem habere dona, quæ conferat, licet non dùm actu illa contulerit, ut benè ad rem præsentem declarat D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 15.* dicens aliter intelligi cùm dicitur *donum*; hoc enim potest esse antequam detur; & aliter cùm dicitur *donatum*, quod nullo modo dici potest, nisi datum fuerit.

164. Advertes secundò, *donum* tria importare, nempè rem ipsam donatam, aut donabilem, respectum ad donantem, & respectum ad eum, cui donatur: Undè hîc est: Dubium 1. An donum necessariò, ut tale sit, debeat distingui realiter à persona donante? Negativè. Ita cum communi *Durand. in 1. dist. 18. q. 1. Marsil. q. 21. art. 1. notabil. 4. Canar. P. Mol. 1. p. q. 38. art. 1. Capreol. in 1. dist. 18. q. 1. P. Arrub. d. 134. cap. 1. num. 4.* & alii. Probatur primò ex D. Thom. *1. p. q. 38. art. 1. ad 1.* ubi docet, tres posse esse modos, quibus aliquid potest esse alicujus, quorum unum dicit esse per identitatem, additque hoc modo, *donum* non distingui à donante; ergo videtur sentire, non esse de ratione doni sic distingui à donante.

165. Probatur secundò, quia *donum* est res, quæ datur liberaliter; sed res data potest esse sine distinctione reali à dante; ergo & donũ. Probatur minor, quia Joan. 5. Pater dicitur dare Filio vitam, quam habet in semetipso. Et Joan. 10. *Pater* inquit Christus Dominus, *quod dedit mihi, majus omnibus est*: quæ verba de Natura communicata Filio explicat Concil. Later. *cap. damnamus de sum. Trinit.* vita autem, sive Natura, quam Pater dat, & communicat Filio, non distinguitur realiter ab ipso Patre; ergo

ergo non est de ratione rei datæ; sicque neque de ratione doni, quod realiter distinguatur à donatore.

166. Dubium 2. An sit de ratione *doni* distingui realiter à persona accipiente? Negativè. Probatur, quia ipsum esse creaturarum, quod Deus liberaliter confert ipsis creaturis, dici potest *donum*; & tamen ab illis realiter non distinguitur; ergo &c. Hinc infertur primò, ad rationem *doni* satis esse, quod *donum* distinguatur aut à donatore; aut ab illo, cui donatur. Secundò de ratione *doni* in communi non esse, ut relatione reali referatur ad personam dantem, aut accipientem, quia potest ab una, aut altera non distingui; sed satis esse ad alterum eorum sic referri; licet quando ab utroque distinguitur, ad utrumque sic referatur.

167. Advertes tertiò inter omnia dona, ipsum amorem, ex quo oritur liberalis beneficentia, speciali modo, & quasi per Antonomasiã appellari *donum*; siquidem est primum donum, quod in liberali beneficentia necessariò reperitur. Advertes quartò, (cùm sit de essentia *doni*, ut sit ejus, à quo donatur, & fieri possit illius, cui donatur,) tribus modis aliquid esse alicujus: Primò per dominium, & subjectionem, qui modus *doni* non potest habere locum in Personis Divinis *ad intra*. Secundò per originem; sic enim Persona producta dicitur esse producentis. Tertiò per identitatem, qui modus etiam non repugnat in Personis Divinis. His positis,

168. Dico 1. Ratio *doni* propriè Deo convenire potest. Probatur, quia Deus est maximè liberalis, & creaturis rationalibus multis modis communicabilis, nempè per unionem hypostaticam, gratiam, & gloriam, idque non propter compensationem, aut commodum suum, sed nostrum; ergo &c.

169. Dico 2. Ratio *doni* in communi respectu creaturarum potest convenire Deo essentialiter, & communiter tribus Personis. Ita *P. Molin. cit. P. Arrub. cit.* Probatur, quia Deus, & quælibet Persona potest se ipsam dare liberaliter creaturis, & hoc illis convenit ratione Deitatis; ergo ratio *doni*, nempè quod est dantis per identitatem, Deo ut sic, & tribus Personis potest convenire. Confirmatur ex D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 19.* ubi dicit Spiritum Sanctum sic esse *donum*, ut etiam se ipsum det, ut Deus; ergo sicut quælibet Persona potest se ipsam dare, ita & donare.

170. Dico 3. Ratio *doni*, quod est alterius dantis, non per identitatem, sed per originem, convenit duabus Personis, nempè Filio, & Spiritui Sancto. Probatur tùm ex illo Isai. 9. *Filius datus est nobis*. Et Joan. 3. *Ut Filium suum Unigenitum daret*: tùm ex definitione doni: tùm etiam ex origine passiva, quæ convenit duabus Personis; ergo &c.

171. Dico 4. Esse primum *donum* ex vi suæ processionis formaliter est proprium solius Spiritûs Sancti. Ita *Magist. in 1. dist. 28. D. Thom. 1. p. q. 38. art. 2. & in 1. dist. 28. q. 1. & 2. Alexand. 1. p. q. 64. memb. 1. Albert. 1. q. 36. memb. 2. D. Bonav. in 1. dist. 18. art. unico q. 4. & 5. Richard. Hervæus. Aureol. Argentin. Ocham. Gabr. Major. Marsil. Capreol.* & alii, quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 75. de Trinit. sect. 1. n. 9. P. Soar. lib. 11. de Trinit. cap. 4. num. 6. P. Vasq. 1. p. d. 153. cap. 2. n. 8. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 4. n. 12. P. Arrub. d. 134. cap. 1. num. 9. P. Amicus d. 27. sect. 7. n. 151. P. Præposit. 1. p. q. 38. n. 2. P. Molin. 1. p. q. 38. d. unica. P. Arriaga 1. p. d. 53. sect. 3. n. 17.* & alii.

Probatur primò ex Scriptura, & Sanctis Patribus, nam Actor. 2. specialiter Spiritus Sanctus vocatur *donum*: *Accipietis*, inquit, *donum Spiritûs Sancti*. Et Actor. 8. *Quoniam*, ait, *donum Dei existimasti pecuniâ possideri*: ubi loquitur de Spiritu Sancto. Et Ecclesia Spiritum Sanctum appellat: *Donum Dei altissimi*. Et D. August. *lib. 7. de Trinit. cap. 4. Spiritus Sanctus*, inquit, *propriâ significatione, quâ etiam donum Dei dicitur, nec Pater, nec Filius est*. Ubi notandum est verbum *propriâ significatione*. Et *lib. 4. cap. 20. Sicut natum esse*, ait, *est Filio à Patre esse, ita Spiritum Sanctum donum Dei esse, est à Patre, & Filio procedere*. Hoc idem significant *D. Nazianz. orat. 37. n 72. D. Basil. lib. 5. contr. Eunom. cap. 7. D. Chrysost. tom. 3. serm. 2. in Pentecost. D. Athan. orat. 1. contr. Arianos. D. Amb. D. Cyril. D. Isidor.* & alii apud *P. Ruiz cit.* 172.

Probatur secundò, quia *donum* propriè, ut diximus, est *donatio irreddibilis*, seu gratuita sine spe, sive intentione retributionis, cujus fons est amor; ergo cùm *donum* ex amore tanquam ex fonte soleat proficisci, imò ipse amor sit primum quasi donum, ex quo reliqua per extrinsecam denominationem dicuntur dona, rectè, & propriè tribuitur illi Personæ, quæ & amor est, & ex amore procedit; sed solus Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis formaliter est Amor, & ex amore procedit, utpotè qui solus procedit formaliter per voluntatem; ergo solus propriè est, & dicitur *donum*. Confirmatur, quia inter Personas Divinas, solus Spiritus sanctus ita est *donum*, ut non sit etiam donans aliam Personam; ergo solus ille propriè est *donum*. 173.

Probatur tertiò, quia quod convenit uni Personæ, & non aliis, dicitur illius proprium constitutivum, & distinctivum; sed ratio doni, prout diximus, soli convenit Spiritui Sancto; licet enim quælibet alia Persona sit etiam primum donum, quatenùs quælibet alia est amor *essentialis*, quipotest liberè versari circa creaturas, nulla tamen alia præter Spiritum Sanctum, est amor ex vi suæ processionis formaliter; ergo solus Spiritus Sanctus est primum *donum* ex vi suæ processionis productus ut *donum* creaturarum, quibus donari potest. 174.

Oppositum tenet *Durand. in 1. dist. 18. q. 1.* ubi negat, *donum* convenire Spiritui sancto propriè, sed tantùm appropriatè: pro quo: Argues 1 *Donum*, ut ex illius definitione constat, est liberalis, & gratuita donatio; sed nulla Persona in Divinis procedit liberè, & gratuitò, sed necessariò, & naturaliter; ergo nulla propriè est *donum*. Resp. Spiritum Sanctum non dici donum formaliter per communicationem *ad intra*, quæ est necessaria, sed per communicationem aptitudinalem *ad extra*, quæ est libera, fundaturque in ipsa communicatione *ad intra*; nisi enim procederet ut distincta Persona *ad intra* ab ipso principio producente, non posset habere rationem doni *ad extra* liberaliter communicabilis. 175.

Argues 2. Inter donum, donatorem, & cui donatur debet intercedere distinctio realis, ut constat ex Philosopho loco supra citato; nam *donum* alicujus donum dicitur; sed Spiritus Sanctus, licet sic distinguatur à Patre, & Filio, à quibus procedit; non ita tamen distinguitur à se ipso quatenùs donum accipit; ergo &c. Respondeo Spiritum Sanctum, licet non distinguatur à seipso, respectu cujus non est, cui datur, sed quod datur, sive donum ipsum formaliter aliis communicabile, distingui tamen à creaturis, quæ sunt terminus, cui 176.

cui hoc donum est liberaliter communicabile.

177. Argues 3. Si Spiritus sanctus esset propriè *donum*, aut tale esset respectu sui ipsius; & hoc non; nullum enim dicitur donum respectu sui: aut tale esset respectu Filii, quatenùs scilicet datur à Patre in donum Filio; & hoc etiam non; siquidem inter dantē, & cui datur debet intercedere distinctio realis; inter Patrem autem, & Filium in ratione spirantis, seu dantis Spiritū nulla datur realis distinctio: aut tale esset respectu Patris, quatenùs scilicet datur à Filio Patri per mutuum amorem; & hoc etiam non; tùm ob assignatam rationem: tùm etiam quia si Spiritus Sanctus diceretur dari Patri à Filio, aut è contra propter solam Essentiæ identitatem, & Personarum circuminsessionem, eodem modo ob eandem rationem dici posset, Patrem, & Filium dari Spiritui Sancto; ergo &c.

178. Respondeo primò cum *Henrico in sum. p. 2. art. 61. q. 10. Ocham. & Gabr. in 1. dist. 18.* negando minorem quoad duas ultimas partes; dicunt enim Spiritum sanctum dici *donum* respectu Patris, & Filii, quatenùs à Patre datur Filio per impensū amorem, & à Filio datur per repensum amorem Patri, ut subsistat in eadem numero Natura. Non placent, quia eodem modo dici posset, Filium dari in donum Spiritui Sancto; siquidem etiam Filius producitur à Patre, ut subsistat in eadem Natura cum Spiritu sancto. Respondeo secundò negando majorem; est enim Spiritus Sanctus *donum* solùm respectu creaturarum, quibus tantùm est liberaliter communicabile.

179. Argues 4. Si Spiritus sanctus esset propriè *donum*; aut tale diceretur respectu principii, à quo per originem, ut per donationem accipit esse; & hoc non; nam etiam Filius sic per originem accipit esse à Patre: aut respectu creaturarum, quibus donari potest; & hoc etiam non; siquidem de facto Filius datus est nobis, non solùm per gratiam, & merita, sed etiam per Unionem Hypostaticam; ergo non solùm Spiritus Sanctus est *donum*; consequenterque hoc non est illius proprium.

180. Respondeo ex supra dictis constare, cur potiùs Spiritus Sanctus, quàm Filius, habeat formalem rationem doni; quia scilicet solus Spiritus Sanctus, & non Filius, procedit formaliter, ut Amor, qui est primum *donum*, & ipsa formalis ratio donandi, à qua omnia alia, quæ donantur, denominantur dona formaliter.

181. Argues 5. Proprietas constitutiva, & distinctiva Spiritûs Sancti est unica tantùm; sed hæc est spiratio passiva; ergo non est donatio, prout est diversa ab spiratione passiva; consequenterque ratio doni non est nota Characteristica Spiritûs sancti. Respondeo distinguendo majorem: est unica tantùm formaliter; concedo majorem: virtualiter, & secundùm conceptus explicitos, & inadæquatos; nego majorem: ratio autem doni constituit Personam Spiritûs Sancti inadæquatè; sicut ratio Imaginis constituit Personam Filii: non tamen illam constituit ratione connotati, quod dicit in obliquo, sed ratione fundamenti, quod dicit principaliter, & in recto; hoc autem est ipsa spiratio passiva, ut apta nata liberaliter communicari, quæ solùm secundùm conceptum explicitum, & inadæquatum distinguitur sub ratione doni ab ipsa spiratione passiva.

182. Instabis: Aut donatio sumitur passivè pro ipsa processione passiva Spiritûs Sancti; & sic recurrit cum illa: aut activè pro actuali, vel aptitudinali donatione, quâ Spiritûs Sanctus donatur, vel est aptus alteri donari; & sic cùm donatio activa, & passiva sint relationes oppositæ, non minùs quàm spiratio activa, & passiva, eadem Persona constitueretur relationibus oppositis; sed hoc implicat; ergo & illud, ex quo sequitur. Respondeo donationem, quâ Spiritus sanctus procedit à Patre, & Filio, & quâ donabilis est creaturis non recurrere, nisi secundùm conceptus implicitos, & inadæquatos, prout diximus; non autem secundùm explicitos, & etiam inadæquatos: neque prout sic sunt relationes oppositæ: tùm quia sunt respectu diversorum; prior enim est respectu principii spirativi; posterior verò respectu creaturarum; respectu autem diversorum non implicant in eodem subjecto relationes oppositæ; sic enim in eodem Petro possunt esse & relatio genitoris respectu unius, & relatio geniti respectu alterius: tùm etiam, quia prior relatio est realis, & secūdùm esse; posterior autem est relatio rationis, & secundùm dici.

183. Argues 6. Omne donum dicitur per ordinem ad possessorem; donum enim alicujus possessoris est donum; sed possessio correlativè respicit subjectionem; hæc autem dicit imperfectionem non admittendam in Deo; ergo neque admittenda est in Deo ratio doni. Respondeo distinguendo majorem: dicitur per ordinem ad possessorem, vel dominio, vel origine; concedo majorem: solùm dominio; nego majorem: at verò Spiritus sanctus est Patris, & Filii *donum*, non dominio, cui tantùm respondet subjectio, sed origine, cui tantùm respondet origo passiva in ipso dono originato.

184. Argues 7. Quidquid est proprium, & personale Spiritui Sancto, convenit ab æterno, & necessariò; sed non ita ei convenit esse *donum*; siquidem Deus liberè potuit decernere ab æterno, nulli creaturæ rationali donare Spiritum sanctum; ergo Spiritus sanctus potuit non esse donum ab æterno, neque necessariò; ac proindè id non est illius proprium, neque personale. Respondeo negando minorem: adhuc enim Spiritus sanctus in facta suppositione esset donum per intrinsecam aptitudinem, ut donetur, in qua consistit realis, & intrinseca ratio doni, ut supra diximus.

185. Instabis: Spiritus sanctus ex D. Isidor. *lib. 7. Etymolog. cap. 3. In tantùm*, inquit, *donum Dei est; in quantùm datur eis, qui per eum diligunt Deum*; sed non datur necessariò, nec ab æterno; ergo ab æterno, & necessariò non est donum. Respondeo sicut apud Dialecticos verba in definitionibus non dicunt actum, sed aptitudinem; ita apud Theologos plerumque doctrinalia verba Sanctorum, secundùm subjectæ rei exigentiam, non significant actum, sed aptitudinem, in quo sensu intelligendus est D. Isidor. nempè Spiritum sanctum esse donum in quantùm suâptè quidditate dari potest.

186. Inferes: Ergo quælibet creatura appellari potest donum; siquidem quælibet habet posse donari; consequenterque id non est proprium solius Spiritûs Sancti. Respondeo negando illationem; nulla enim creatura habet ab intrinseco primam radicem donabilitatis, quam habet Spiritus Sanctus, prout supra diximus; sed aptitudo creaturis conveniens consistit in denominatione prorsùs extrinseca donationis possibilis, per quam à Deo, aut ab alio possessore donari potest.

187. Argues 8. *Missio* non est proprietas personalis Spiritûs sancti, aut Filii; ergo neque talis erit donabilitas respectu Spiritûs sancti; sicut enim hæc primariò dicit ordinem ad donatorem, secundariò autem ad creaturas quibus donatur; ita etiam *Missio* primariò dicit ordinem ad Mittentem,

tem, secundariò autem ad creaturas rationales, ad quas Persona Divina mittitur. Respondeo cum *P. Ruiz cit. sect. 4. n. 7.* (dato, quod *Missibilitas* non sit proprietas personalis respectu Filii, de quo infrà) nõ ideò esse, quia in Filio non est realis formalitas præter ipsam formalitatem processionis, sed quia Missibilitas in Filio est denominatio extrinseca, sicut est ejus donabilitas, prout supra diximus: at verò in Spiritu sancto *Missibilitas*, nihil est aliud formaliter, quàm donabilitas; constat enim ex Novo Testamento, Spiritum Sanctum donari, quando mittitur, & ad illas Personas mitti, quibus donatur. Hæc interim, infrà enim dicemus: An, & quomodò *Missio* conveniat aliquibus Personis Divinis.

SECTIO VIII.

Resolvuntur aliquæ difficultates circa præcedentem doctrinam.

188. DIFFICULTAS 1. Utrùm Spiritus Sanctus habeat propriam rationem doni, non solùm ex amore essentiali, sed etiam notionali? Affirmativè. Ita *P. Soar. lib. 11. de Trinit. cap. 4. n. 7. P. Arrub. d. 134. cap. 2. P. Præposit. 1. p. q. 38. n. 3. P. Amicus d. 27. n. 160.* & alii. Probatur, quia Verbum habet propriam rationem Imaginis ex Intellectione essentiali simul & notionali, ut supra diximus *d. 7. à n. 249.* ergo etiam Spiritus sanctus habebit propriam rationem doni ex Amore essentiali simul, & notionali.

189. Confirmatur primò quoad amorem essentialem, quia Spiritus sanctus constituitur in ratione doni per donabilitatem, quæ includit respectum ad creaturas; sed hunc respectum habet ratione essentiæ; ergo ratione Amoris essentialis habet esse donum. Confirmatur secundò quoad amorem notionalem, quia sicut Imago requirit distinctionem realem ab exemplari, à quo procedit, ita donum ab authore, à quo donatur, ut patet ex illius definitione, de qua supra, & ex D. August. *lib. 5. de Trinit. cap. 14.* dicente, donum esse id, quod refertur ad eum, qui dedit, & ad eos, quibus datur, sicque duplicem requirere distinctionem, & ab eo, à quo donatur, & ab eo, cui datur; sed amor essentialis non distinguitur à Patre, & Filio, qui sunt donatores hujus doni; ergo Spiritus sanctus non potest ab eo solo habere propriam rationem doni, sed ab eo, prout completur amore notionali passivo, qui à Patre, & Filio realiter distinguitur; consequenterque ab utroque simul habet rationem doni.

190. Dices 1. Spiritus sanctus indè habet propriam rationem doni, undè habet, ut sit liberaliter donabilis creaturis; sed id habet ex solo amore essentiali, qui solus est liber; amor enim notionalis est necessarius; ergo &c. Respondeo distinguendo majorem: undè habet, ut sit liberaliter donabilis creaturis formaliter; concedo majorem: effectivè; nego majorem: licet autem Spiritus sanctus sit liberaliter donabilis effectivè ab amore essentiali, quatenùs solus hic est principium donandi *ad extra* omnia dona creata, cum quibus per modum primi doni, & rationis formalis donandi, donatur ipse amor: est tamen donabilis formaliter per amorem notionalem, quatenùs solus hic illum realiter distinguit ab ipso donatore.

191. Instabis: Spiritus sanctus habet, ut sit liberaliter donabilis effectivè ab amore essentiali; ergo ab illo habet propriam rationem doni, & non ab amore notionali, à quo id habet formaliter, cùm non detur major ratio. Respõdeo negando consequentiam; major ratio est, quia donum non est tale formaliter per respectum extrinsecum, sed per proprietatem intrinsecam; cùm igitur respectus ad efficiens sit extrinsecus, non potest illo constitui in propria ratione doni, sed per proprietatem, & relationem intrinsecam, licet cum ordine ad extrinsecum donatorem.

192. Dices 2. Id constituit Spiritum sanctum donum formaliter, quod est tanquam ratio donandi simul cum re ipsa creata; sed hic est solus amor liber; siquidem hic solus dari potest per modum liberæ terminationis *ad extra*; ergo &c. Respondeo negando minorem; ad cujus probationem dicimus, quod sicut donum duo requirit essentialiter, nempè liberam donabilitatem, & realem distinctionem à donatore; ita ab utroque amore, tam essentiali, & libero, quàm notionali, & necessario, habet veram, & propriam rationem doni.

193. Difficultas 2. Utrùm Spiritus Sanctus dici possit *Nostrum donum, Noster Spiritus*? Advertes primò, pronomina *Nostrum*, & *Meum* dicere habitudinem causæ, aut effectus in eo, de quo dicuntur, ut *Hic est meus pater*: *Hic est meus filius*: primum enim dicit habitudinem principii: secundum autem effectûs. Secundò, cùm quatuor sint causarum genera, quadruplicem habitudinem causæ, totidemque effectûs importare posse hujusmodi pronomina in eo, de quo prædicantur, nempè *Efficientis*, ad quam reducitur, *Exemplaris*, *Finalis*, *Materialis*, & *Formalis*. His positis.

194. Conclusio sit: In Divinis ea nomina possunt admittere pronomina *Meum*, & *Nostrum*, quæ important habitudinem causæ efficientis, & finalis: non autem quæ important habitudinem causæ materialis, aut formalis, aut termini ad suum principium. Est certa, & universalis regula, quam tradunt *D. Thom. in 1. dist. 18. q. 1. art. 5. D. Bonav. q. ult. P. Amicus d. 27. num. 165.* & alii. Probatur, quia ut pronomen verè de aliquo dici possit, debet de eodem verificari secundùm illum respectum, & habitudinem, quam ex propria notione importat; alioqui non verè, sed falsò diceretur; sed solùm prout sic verificabitur in Divinis, si adjungatur nominibus importantibus habitudinem causæ efficientis, & finalis, non autem importantibus habitudinem causæ materialis, aut formalis, aut termini ad suum principium; ergo &c.

195. Hinc colliges primò, verè dici posse: *Deus, Pater, & Creator noster*: siquidem hæc nomina important respectu nostri habitudinem causæ efficientis. Similiter de Filio: *Noster Salvator, Redemptor, Magister, Legislator*: non autem *Noster Filius, Verbum, Imago*: siquidem priora dicunt habitudinem principii: posteriora autem termini ad principium; *Filius* enim refertur ad Patrem; *Verbum* ad proferentem; *Imago* ad producentem, seu exprimentem. Item de Spiritu Sancto dici potest, quod sit: *Noster Spiritus, Donum, Sanctificator, Rector, Custos*: non autem: *Noster Spiritus Sanctus, Amor, Spiratus, Notionalis*: illa enim dicunt habitudinem principii; hæc autem termini ad principium.

196. Dices: De Spiritu Sancto verè dicitur: *Noster Spiritus*; ergo etiam sic dicetur: *Noster Spiritus Sanctus*. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia ex D. Thom. cit. nomen

Spiritus

Spiritus Sanctus impositum est ad significandam relationem termini ad principium spirativum: at verò nomen *Spiritus* ex propria notione potest admittere habitudinem principii ad terminum, ut patet ex illo Joan. 3. *Spiritus ubi vult, spirat.*

197. Colliges secundò, nomina, quæ significant perfectiones divinas in abstracto, non posse admittere pronomina *Meum*, & *Nostrum*; quia ex modo significandi dicunt habitudinem causæ formalis, sicque verè non dicitur: *Deitas, Æternitas, Immensitas nostra.* Undè si aliquando à Doctoribus usurpantur hujusmodi locutiones, ut de Christo Domino dicitur 1. Cor. 1. *Factus est nobis Sapientia, Justitia, Sanctificatio, Redemptio*: intelligendæ sunt exemplariter, & effectivè, non autem formaliter.

198. Difficultas 3. Quid reale, ac proprium significent nomina metaphorica Spiritûs Sancti? Præter nomina, quæ propriè Spiritui Sancto tribuuntur, de quibus hactenùs, aliqua sunt nomina ex Sacris litteris deprompta, quæ etiam Spiritui Sancto accommodantur metaphoricè, cujusmodi sunt, *Digitus Dei, Mens, Facies, Complementum, Signaculum, sigillum, odor, virtus, qualitas, Aqua, Ignis*, & similia: quæstio igitur est, an hujusmodi nomina intelligenda sint metaphoricè de Spiritu Sancto: & quid illa significent? pro quibus:

199. Dico 1. Hoc nomen: *Digitus Dei*: metaphoricè significat Spiritum Sanctum. Patet, quia quod Christus Dominus dicit Matt. 12. 28. *Si ego in Spiritu Dei ejicio dæmones*: idè omninò sic refertur Luc. 11. 20. *Si in digito Dei ejicio dæmonia.* Undè colligunt Sancti Patres, ubicumque Scriptura nominat digitum Dei, Spiritum Sanctum intelligi, ut Exod 8. *Digitus Dei est hic*: Et Deuter. 9. *Tabulas lapideas scriptas digito Dei.* Et ex illo probat Divinitatem Spiritus Sancti D. Amb. *lib. 7. in Luc. cap. 11.* Et illius consubstantialitatem, & processionem à Patre per Filium significari per metaphoram *digiti* notavit D. Cyril. *lib. 13. Thesaur. cap. 2.* Significari etiam illius virtutem operatoriam observavit idem D Cyril. & D. Amb. locis cit. Deindè significari pluralitatem gratiarum sub unitate Spiritûs docuit D. August. *lib. 2 quæst. q. 17.* Et in Psal. 143. vers. 1. qui videri possunt apud P. Ruiz *d. 73. sect. 1.*

200. Dico 2. Hæc nomina *Mens, Facies, Complementum, & Signaculum*, etiam metaphoricè dicuntur de Spiritu Sancto. Patet, quia 1. Cor. 2. dicit D. Paul. *Nos autem sensum Christi habemus*: ubi *Sensus* idem est, quod *Mens*, & Apostolum hoc loco intelligere Spiritum Sanctum exposuit *D. Cyril. lib. 13. Thesaur. cap. 2. & 3. & D. Greg. Nyssen. Epist. contra Apollinar.* Nomen *Facies*, licet magis congruat Filio, ut supra diximus, etiam per metaphoram dicitur de Spiritu Sancto ex illo Psal. 138. *Quò ibo à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam.* Ubi D. Cyril. *lib. 13. Thesaur. cap. 2. Spiritum Sanctum*, inquit, *faciem Patris appellat.* Similiter esse *Complementum* Trinitatis scribit idem D. Cyril. *lib. 14. Thesaur. cap. 3.* & D. Basil. *lib. de Spirit. Sanct. cap. 18.* Et *vinculum* Trinitatis, & *signaculum* confessionis appellat D. Epiphan. *hæres. 62.*

201. Dico 3. Spiritus Sanctus dicitur etiam metaphoricè *sigillum, unguentum*, & *odor*. Patet, quia sigillum vocatur à Sanctis Patribus, quatenùs gratiæ charactere sigillat electos, ut docet D. Greg. Nyssen. *lib. de Trinit. ad Eustachium*, & D. Cyril. *lib. 13. Thesaur. cap. 3.* Et D. Athan. *Epist. ad Serapion*, ubi adducit illud ad Ephes. 1. *In quo credentes, signati estis in diem redemptionis.* Et adjungit: *Ipse Spiritus sigillum, & unguentum est, in quo omnia inungit, & signat Verbum.* Ubi etiam per nomen *unguentum* significat metaphoricè Spiritum Sanctum. Imò & *Epist. ad Serapion.* de eodem Spiritu Sancto sub nomine *unctionis*, & *odoris*, sic ait: *Hæc unctio*, inquit, *habitus est Filii, ut qui habet Spiritum dicat, Christi bonus odor sumus.* Idem habet *Dialog. 1. de Trinit.* & habet etiam D. Cyril. *lib. 11. in Joan. cap. 1. & 2.*

Dico 4 Spiritus Sanctus significatur etiam 202.
metaphoricè his nominibus: *Virtus, Qualitas, Aqua*, & *Ignis*. Patet, quia de Spiritu Sancto sic dicitur Luc. 1. *Virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Et Luc. 24. *Quoad usque induamini virtute ex alto.* Et Luc. 4. *Regressus est* Jesus *virtute Spiritûs in Galilæam.* Et Actor. 10. *Quomodò unxit eum Deus Spiritu Sancto, & virtute.* Et Rom. 15. *Ut abundetis in spe, & virtute Spiritûs Sancti*; quibus similia sunt 1. Cor. 2. 4. ad Ephes. 3. 16. & 1. Thess. 1. 5. & in omnibus sub nomine *virtus* intelligitur Spiritus sanctus. Idem etiam habet D. Amb. *lib. 2. de Spiritu sancto cap. 1. & 2.* Similiter sub nomine *qualitas* Spiritum sanctum significavit D. Cyril. *lib. 13. Thesaur. cap. 3. & lib. 6. Dialog. de Trinit.* ibi: *Spiritus sanctus*, ait, *quasi qualitas Sapientiæ Divinitatis.*

Sub eadem metaphora vocatur Spiritus san- 203.
ctus *Aqua*. Primò, quia sitim explet, id est appetitum boni. Joan. 7. *Si quis sitit veniat ad me, & bibat*: Et infrà: *Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.* Secundò, quia lavat. Ezech. 36. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini.* Tertiò, quia extinguit ardorem concupiscentiæ. Isai. 55. *Omnes sitientes venite ad aquas.* Quartò, quia largè, & liberaliter diffunditur. Joan. 4. *Fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Dicitur etiam metaphoricè *Ignis*. Primò, quia inflammat charitatem. Secundò, quia purificat. Tertiò, quia transformat. De hoc Igne loquitur Christus Dominus Luc. 12. *Ignem veni mittere in terram.* Et Actor. 2. *Apparuerunt illis dispertitæ linguæ, tanquam ignis* Et Matt. 3. *Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igni.*

DISPUTATIO IX.

De Comparatione Personarum inter se.

SECTIO I.

Utrùm inter Personas Divinas admittendus sit aliquis ordo prioritatis, & posterioritatis?

1. ADVERTENDUM hìc est, prioritatem esse, aut *numerationis*, aut *causalitatis*, aut *originis*, aut *durationis*, aut *excellentiæ*. Non est hìc sermo de prioritate *numerationis*; hæc enim cùm sit extrinseca, sive à Patre, sive ab Spiritu Sancto incipias numerationem, certum

est dari numerum ternarium Personarum. Neque etiam est sermo de prioritate *causalitatis*; siquidem ex sæpè dictis certum est, Personam producentem non esse causam Personæ productæ, si nomen *Causa* in proprio sensu accipiatur; licet Græci nomine *Causa* usi fuerint in eodem sensu, quo nos nomine *Principium*, prout supra diximus. Patet, quia causa dat esse simpliciter diversum effectui; & hic dicit indifferentiam ad esse; hoc autem non reperitur in productione divina. Undè supereſt, ut de prioritate originis, durationis, & excellentiæ agamus. Pro quo:

2. Difficultas 1. Utrùm inter Personas Divinas detur prioritas, & posterioritas originis? Multiplex est in hac re sententia: Prima negat inter Personas Divinas producentes, & productas omnem prioritatem, & posterioritatem, tam realem, quàm rationis, solùmque inter illas admittit realem ordinem originis absque ulla prioritate, & posterioritate reali, aut rationis, licet hanc rationis non neget in aliis perfectionibus, & Attributis Divinis. Ita *D. Thom. 1. p. q. 33. art. 1. ad 3. & q. 42. art. 3. Alenſ. 1. q. q. 46. memb. 2. D. Bonav. in 1. diſt. 20. q. ult. Richard. q. 3. Durand. diſt. 9. q. 2. & diſt. 12. q. 1. & diſt. 20. quæſt 2. Capreol. diſt. 29. art. 1. concluſ. 4. P. Molin. 1. p q. 42. art. 3.* & alii.

3. Secunda sententia negat prioritatem, & posterioritatem realem inter Personas Divinas, illam tamen admittit rationis, etiam inter reliquas perfectiones. Ita *Hervæus in 1. diſt 12. q. 1 Argent. in 1. diſt. 9. q. 1. art. 4. Torreſ. 1. p. q. 42. art. 3.* & alii. Tertia sententia admittit quidem inter Personas Divinas producentes, & productas prioritatem, & posterioritatem realem originis; sed inter perfectiones absolutas admittit etiam prioritatem, & posterioritatem realem, quam appellat naturæ. Ita *Scot. in 1. diſt. 5. q. 2. §. Secunda difficultas, & diſt. 7. §. contra iſtud, & in 2. diſt. 1. q. 1. §. Quantùm ad hoc.* ubi fusiùs.

4. Quarta sententia admittit solam prioritatem & posterioritatem realem originis inter Personas producentes, & productas; non tamen naturæ, neque inter ipsas Personas, neque inter reliquas perfectiones absolutas, inter quas solùm admittit prioritatem, & posterioritatem virtualem naturalis exigentiæ, & conceptibilitatis quoad nos. Ita *Henricus 2. p. ſum. art. 54. q. 5. Aureol. in 1. diſt. 1. art. 5. ad 4. Ocham diſt 9. q. 3. concluſ. 6. Arimin. q. unica art 2. concluſ. 2. Gabr. q. 3. art. 2. propoſit. 3. Marſil. q. 13. art. 2. concluſ. 2. Palat. d. 1. Zumel. 1. p. q. 42. art. 3. d. unica, propoſ. 2. P. Soar. lib. 4. cap. 15. de Trinit. num. 7. P. Vaſq. 1 p. d. 167. & 168. cap. 2. P. Ruiz d. 105. ſect. 5. Caiet 1. p. q 42. a. 3. Bannez ibid. P. Tanner. d. 4. q. 1. dub. 8. n. 8. P. Arrub. d. 146 cap. 1. n. 2. & 3. P. Zuniga d. 17. dub. 4. concluſ. 2. P. Præpoſit. 1. p. q. 42. P Granad. 1. p. tr. 12. d. 4. n. 3.* & alii, quos citat & sequitur *P. Amicus d. 22. ſect. 1.* Harum omnium sententiarum fundamenta infrà ponemus, & dissolvemus. Igitur.

5. Dico 1. Inter Personas Divinas necessariò admittendus est ordo realis. In hoc conveniunt omnes Scholastici. Probatur primò, quia ordo est habitudo plurium ad unum primum, sive ad unum principium, adeò ut non intelligatur pluralitas sine confusione, absque hujusmodi habitudine; sed in Deo dantur plures Personæ à parte rei sine ulla confusione, imò cum habitudine reali ad unum principium, quatenùs una est realiter ab alia; ergo datur realis ordo inter Personas Divinas. Undè si aliqui Sancti Patres negant hujusmodi ordinem inter Personas Divinas, ut videre est apud *P. Ruiz cit. ſect. 2.* intelligendi sunt de ordine dignitatis, perfectionis, aut durationis, de quo infrà.

6. Probatur secundò, quia ordo realis est, quem natura ipsa prædefinit, & sola ratio non potest ad libitum invertere; sed inter Divinas Personas est similis ordo; nam quod Pater sit principium Filii, & uterque Spiritûs sancti, non tamen è contra, non est ab aliqua extrinseca ratione præscriptum, aut invertibile, sed ab ipsâ intrinsecâ rei naturâ prædefinitum, & immutabile; neque enim ulla ratio potest ad libitum mutare, quod ipsa natura Patris, Filii, & Spiritûs sancti essentialiter exigit, nempè quod Pater sit à quo Filius, & uterque à quo Spiritus sanctus, & non è contra; ergo &c.

7. Dico 2. Inter Divinas Personas producentes, & productas datur prioritas, & posterioritas realis originis, quæ dici solet prioritas *à quo*. Ita Doctores cit. n. 4. Probatur primò authoritate Sanctorum Patrum D. Aug. *de triplici habitaculo cap. 6. Tunc*, ait, *juſtis manifeſtum erit, quomodo Pater non præceſſerit Filium tempore, ſed origine, nec Spiritum ſanctum.* Idem habet *lib. quæſt. veter. Teſtam. q. 122.* Et D. Basil *lib. 1. contr. Eunom. ad finem: Nos autem*, ait, *ſecundùm habitudinem cauſarum ad ea, quæ ex ipſis ſunt, Patrem Filio præponi dicimus.* Et Origen. *hom. 2. in Joan. 1. Præcedit*, inquit, *Pater Verbum, non naturâ, ſed causâ.* Et D. Ephræm. tom. 3. *Quod poſt Filium*, inquit, *Spiritum ſanctum dicimus, id non temporis, ſed Perſonæ eſt ſignificativum.* Et Richard. Victor. *lib. 5. de Trinit. cap. 7. Quod non poteſt*, inquit, *eſſe prius temporaliter, poteſt eſſe prius cauſaliter.* Idem habent *D. Hilar. lib. 12. de Trinit. D. Athan in Epiſt. ad Serapion. D. Chryſoſt. tom. 5. orat. 2. de Trinit. D. Epiphan. hæreſ. 62.* & alii apud *P. Ruiz cit. ſect. 4.*

8. Probatur secundò ratione, quia ordo, ut communiter tenent Scholastici cum *D. Thom. 2. 2. q. 26. art. 1.* dicit in suo conceptu aliquam rationem prioris, & posterioris; sed inter Personas Divinas datur ordo realis originis, ut diximus; ergo inter illas datur prioritas, & posterioritas realis originis.

9. Probatur tertiò, quia juxta naturalem originem Pater in Divinis est prima Persona, Filius secunda, & Spiritus sanctus tertia; sed ubi datur primum, secundum, & tertium, eadem ratione datur priùs, & posteriùs; siquidem priùs, & posteriùs essentialiter includitur in primo, & secundo, cùm primum sit prius respectu secundi, & secundum sit prius respectu tertii; ergo &c.

10. Probatur quartò, quia prioritas, & posterioritas originis consistit in eo, quod duo non sint simul origine, id est, quod unum sit principium alterius, non verò è contra; sed Personæ Divinæ non ita sunt simul origine; siquidem Pater est principium Filii, non tamen è contra; Pater, & Filius sunt principium Spiritûs sancti, non tamen è contra; neque enim Filius est producens Patrem, aut se ipsum simul cum Patre; neque Spiritus sanctus est producens Patrem, & Filium, aut se ipsum spirans cum utroque; ergo non habent simultatem, sed prioritatem, & posterioritatem originis.

11. Objicies 1. Sancti Patres videntur omnem prioritatem absque exceptione rejicere; sic Concil. Nicæn. *lib. 2. §. ſiquidem. Nihil*, ait, *in ea prius aliquando, ſed ſemper, & eodem modo exiſtentem individuam, & conſubſtantialem Trinitatem.* Et D. Athan. *in Symbol. In hac Trinitate*, ait, *nihil priùs, aut poſterius.* Et *in quæſt. de Natur. Dei q. 13. In Sancta Trinitate*,

Trinitate, nemo primus, & nemo postremus, sed simul Pater, simul Filius, simul Spiritus Sanctus. Et D. Nazian. *orat. 37. de Spirit. Sanct. Nec enim*, inquit, *hoc magis, illud minùs est Deus, nec hoc priùs, illud posteriùs.* Et D. Aug. *lib. 3. contra Maximinum cap. 14. Non genitorem ab eo*, inquit, *quem genuit, sed genitum à genitore mitti oportebat. Verum hoc non est inæqualitas substantiæ, sed ordo naturæ; non quod alter prior esset altero, sed quod alter esset ex altero.* Et D. Epiphan. *hæres. 69. Simul Pater*, ait, *simul Filius; coexistit Filius ingenito cum Deo, semper genitus ingenito genitus, neque cogitatione, neque momento præeminet Deus Filio.* Et D. Isidor. *lib. 2. Epist. 149. Trinitas, inquit, nec priùs, nec post, nec primum, & secundum, & tertium admittit*; ergo &c.

12. Respondeo Concil. & Sanctos Patres solùm negasse in Divinis prioritatem, & posterioritatem dignitatis, & durationis, ut ex quorumdam contextu satis constat; argumentabantur enim contra Arium, qui utramque prioritatem, & posterioritatem fingebat in Personis Divinis, ut supra diximus. Aut dic solùm excludere prioritatem, & posterioritatem simpliciter, & absolutè, quæ recurrit cum prioritate, & posterioritate durationis, quam Deo nolebant concedere; non autem cum addito illam limitante ad solam prioritatem, & posterioritatem originis.

13. Objicies 2. Talis prioritas, & posterioritas, aut esset ratione Essentiæ; aut ratione proprietatis, sive relationis: Non primum; siquidem Essentia, sive Natura est una, & eadem in omnibus Personis; idem autem non potest esse priùs, & posteriùs se ipso: Non secundum, quia proprietates, sive relationes sunt simul naturâ, & cognitione; inter illa autem, quæ sunt simul nõ datur unum priùs, & aliud posteriùs; ergo &c. Respondeo negando majorem quoad secundam partem; talis enim prioritas in Divinis datur ratione proprietatis, sivè Personæ; quatenùs scilicet constitutum ex Natura, & Paternitate est principium Filii. Neque obstat, quod relationes sint simul naturâ, & cognitione: tùm quia hujusmodi simultas non tollit ordinem originis; ergo neque prioritatem: tùm, quia Relationes Divinæ non sunt purè prædicamentales, ut supra diximus, sed perfectissimæ subsistentiæ, & productiones: Undè licet in creatis una relatio non præcedat aliam correlationem, sed positis fundamentis simul resultent; in Divinis tamen, cùm præter respectum ad terminum, in re ipsa constituant principium producens, & terminum productum, & solùm quoad nos secundùm expressum relationis non constituant, sub illa ratione potest una esse prior, & alia posterior.

14. Objicies 3. Ordo originis est ordo realis, & naturæ; sed hic ordo in Deo non admittit prioritatem; siquidem prioritas realis naturæ involvit dependentiam in eo, quod est posteriùs; in Divinis autem nulla admittitur dependentia, cùm hæc dicat imperfectionem, quatenùs dicit defectibilitatem in re dependente; ergo &c.

15. Respondeo distinguendo majorem: ordo originis est ordo realis, & naturæ, prout *naturæ* significat, tùm necessitatem essendi, tùm ordinem præcedendi ipsius rei naturæ convenientem; concedo majorem: prout dicit independentiam unius potentis existere sine alio, & istius dependentiam; nego majorem: hæc autem dependentia, sive posterioritas, & independentia, sive prioritas non datur in Divinis; cùm enim prioritas naturæ, qualis esset hæc, prout à Philosopho explicatur, communiter significet hanc independentiam unius potentis existere sine alio, & istius dependentiam, ut patet in causa, quæ prout sic in actu primo dicitur prior naturâ suo effectu; non ita una Persona est prior aliâ, sicque non datur inter illas hæc prioritas naturæ; est tamen una prior aliâ secundùm naturam originis, quatenùs una secundùm naturam suæ originis exigit præcedere alteri; in quo sensu aliqui vocant hunc ordinem Personarum prioritatem naturæ, cùm tamen in rigore talis non sit juxta explicationem Philosophi.

16. Scio alios aliter explicare prioritatem naturæ, nempè præscindendo à ratione dependentiæ, ita ut prioritas naturæ sit illa, quâ unum non infertur ex alio subsistendi consequentiâ, maximè verò è contra, ut, *est animal; ergo est homo: est homo: ergo est animal:* in quibus ex animali non rectè infertur homo, maximè autem ex homine infertur animal, sicque dicunt, animal esse priùs naturâ, quàm hominem, & hanc prioritatem naturæ dari in Divinis, quatenùs ex hac *Est Deus*: non sequitur; *ergo est Pater*: maximè verò è contra. Quamvis tamen non repugnet in Divinis hujusmodi prioritas subsistendi consequentiâ, prout infrà dicemus, non ideò datur inter Personas Divinas; siquidem inter illas datur mutua connexio, & determinata habitudo, ita ut rectè inferatur: *Datur Pater; ergo datur Filius*; & è contra: similiter: *Datur Spirator; ergo datur Spiritus Sanctus*; & è contra.

17. Objicies 4. Priùs, & posteriùs important excessum, & defectum; quod enim est priùs excedit, quod est posteriùs, in eo, quod sit priùs; & quod est posteriùs deficit ab eo, quod est priùs, in eo, quod sit posteriùs; sed in Divinis non est admittendus ullus excessus, aut defectus; ergo neque priùs, & posteriùs. Respondeo quidquid sit de aliis prioritatibus, aut posterioritatibus; prioritas quidem, & posterioritas originis nullum dicit excessum, aut defectum, ut patet ex dictis.

18. Difficultas 2. Qualiter, & inter quæ prædicata detur in Divinis hæc prioritas originis? Conclusio 1. Pater in Divinis non est prior origine formaliter ex eo, quod à nullo sit, sed ex eo, quod sit alterius productivus. Probatur, quia prioritas originis est positiva habitudo producentis ad productum; sicut posterioritas est positiva habitudo producti ad producens; sed producens non dicit illam habitudinem formaliter ex eo, quod non sit ab alio productus; siquidem posset non esse ab alio productus, & tamen non habere ullam prioritatem originis; quia posset non esse alterius productivus, ratione cujus esset prior origine; prioritati enim originis respondet posterioritas in eodem ordine; hæc autem tunc non daretur, quia non daretur passiva productio, in qua illa consistit; ergo &c.

19. Conclusio 2. Hæc prioritas originis non solùm datur inter Personas Divinas producentes, & productas, sed etiam inter earum potentias productivitatis, & producibilitatis, nec non inter ipsas formales origines activas, & passivas. Probatur, quia in omnibus his reperitur realis habitudo unius ad aliud spectans ad eundem ordinem originis; siquidem omnes istæ rationes suppositi producentis, virtutis productivæ, & formalis productionis complent unum, & eundem ordinem originis; consequenterque eundem ordinem prioritatis, & posterioritatis; ergo &c. Confirmatur, quia omnia hæc sibi proportionatè correspondent in ratione prioritatis, & posterioritatis; sicut enim

suppositum productivum præcedit terminum producibilem, ut principium *quod*; ita virtus productiva præcedit vim producibilem, ut ratio *quæ*, sive *per quam*; & origo activa passivam, ut ratio *quâ*; ergo &c.

20. Conclusio 3. Hæc prioritas, & posterioritas non datur inter relationes divinas, quatenùs ad instar relationum prædicamentalium concipiuntur resultare ex originibus. Ita *P. Amicus d. 22. n. 25.* Probatur, quia prout sic nullum exercent munus, nisi puri respectus; sed non est major ratio, cur una potius præcedat aliam in hoc munere, quàm è contra; siquidem idem munus, quod exercet una, exercet alia; ergo &c.

21. Conclusio 4. Non datur prioritas, & posterioritas realis originis, nisi inter realiter distincta. Probatur primò, quia prioritas, & posterioritas fundatur in distinctione; ergo ut prioritas, & posterioritas sint reales, debent supponere distinctionem realem extremorum; idem enim non potest esse prius, & posterius origine realiter. Secundò, quia ordo realis originis solùm datur inter illa, quorum unum producit, & aliud producitur; sed hæc necessariò distinguuntur realiter; siquidem idem non potest se ipsum realiter producere; alioqui jam esset, antequam produceretur; ergo &c.

22. Hinc colliges primò, neque Patrem esse priorem origine respectu generationis activæ; neque Patrem, & Filium, prout sunt unus spirator, respectu spirationis activæ; quia neque Pater generationem activam, neque spirator spirationem activam producit. Secundò, nullum absolutum, quatenùs constituit Naturam Patris formaliter, & per se, esse origine prius Filio; siquidem nullum absolutum, prout constituit Naturam Patris distinguitur à Filio, aut est illius productivum; quod autem non distinguitur ab alio, neque est illius productivum, non potest formaliter, & per se esse prius illo prioritate originis.

23. Conclusio 5. Pater per generationem activam priùs origine respicit Filium, quàm per spirationem activam Spiritum sanctum. Probatur, quia tam generatio, quàm spiratio passiva originantur à Patre; sed hæc essentialiter supponit illam; quando autem plures actiones sunt ab eodem principio, cum essentiali præsuppositione unius ad aliam, una est prior aliâ, & ipsum principium dicitur unam priùs originare, quàm aliam; ergo cùm generatio, & spiratio passiva originentur ab eadem Persona Patris cum præd cta præsuppositione, prior est generatio, quàm spiratio passiva; consequenterque Pater per illam activè priùs origine respicit Filium, quàm per hanc respicit activè Spiritum sanctum; ac proindè priùs dicitur generare, quàm spirare.

24. Difficultas 3. Utrùm præter realem prioritatem, & posterioritatem, admittenda sit in Divinis alia prioritas, & posterioritas virtualis, & quoad nos? Dico 1. In Divinis admitti potest virtualis prioritas, & posterioritas exigentiæ naturalis, & objectivæ conceptibilitatis. Ita *P. Amicus cit. num. 29.* Probatur, quia licet in Deo sit una simplicissima perfectio, nullam admittens distinctionem realem, præterquam inter relationes oppositas; ob ejus tamen eminentiam, qua omnes perfectiones possibiles continet, naturaliter exigit, ut quoniam ab intellectu creato non potest unico actu rectè, & ordinatè concipi, priùs debeat concipi secundùm unam perfectionem, quàm secundùm aliam; siquidem eodem ordine concipiendæ sunt quæ in Deo sunt virtualiter distinctæ, quò in creatis concipiuntur, sive existunt quæ realiter distinguuntur; sed in creatis existunt aliquæ realiter distinctæ, quarum una præcedit aliam prioritate, sive ordine reali, quæ tamen in Deo virtualiter distinguuntur; ergo debet una priùs concipi, quàm alia ordine, sive prioritate objectivæ conceptibilitatis, cùm in Divinis concipiantur perfectiones per analogiam ad creatas.

Confirmatur, quia realis identificatio plurium perfectionum in eadem formalitate, non tollit uniuscujusque perfectionem intrinsecam; sic enim Relationes Divinæ identificantur cum Essentia, quin tamen amittant, imò conservant intrinsecam oppositionem, quam mutuò habent; ergo etiam non tollet naturalem exigentiam, quam eædem perfectiones habent, ut una concipiatur prior aliâ; siquidem cùm conceptibilitas sit passio consequens entitatem, sicut tales perfectiones identificatæ retinent propriam entitatem, ita & propriam conceptibilitatem. 25.

Hinc colliges, absoluta priùs concipienda esse, quàm relativa; inter absoluta priùs communiora, quàm minùs communia, ut ratio substantiæ priùs, quàm intellectivitas; hæc prior appetitivitate; actus intellectûs priùs, quàm actus voluntatis; actus voluntatis, quàm actus externæ executionis; sicque de aliis perfectionibus, tam absolutis, quàm relativis, aut ad invicem comparatis, aut seorsim consideratis proportionaliter ad ea, quæ actu distinguuntur. 26.

Dico 2. In Divinis admitti potest prioritas secundùm subsistendi consequentiam, non realis, sed rationis. Probatur prima pars: quia hæc prioritas tunc datur, quando ab uno non convertitur subsistendi consequentiâ ad alterum, ut diximus *num. 16.* sed multæ sunt perfectiones in Deo, in quibus non convertitur subsistendi consequentiâ ad alias, ut patet in absolutis, à quibus non convertitur subsistendi consequentiâ *ad relativas*; neque enim sequitur: *Hæc Persona est Deus*; ergo est *Pater*: maximè verò è contra; ergo &c. 27.

Probatur secunda pars, quia hæc prioritas eatenùs est realis, quatenùs prius separabile est ex natura rei à suo posteriore; sic enim animal est separabile, & potest ex natura rei existere sine homine, licet non sic possit homo existere sine animali; sed in Deo nullum prius prioritate subsistendi consequentiâ potest esse sine posteriore secundùm eandem subsistendi consequentiam; siquidem absoluta, quæ prout sic sunt priora relativis, non possunt sine illis esse, neque existere; ergo talis prioritas in Deo est rationis, & non realis. Confirmatur, quia hæc prioritas coincidit cum ea, quæ datur inter universalia, & particularia, sive inter superiora, & inferiora; sed hæc in Deo non est realis, sed rationis; siquidem in Deo commune, & proprium, sive superius, & inferius non distinguuntur realiter, sed sola ratione; ergo &c. 28.

Difficultas 4. Utrùm ea, quæ in Divinis sunt priora in uno genere, possint esse in alio posteriora? Affirmativè. Ita *P. Amicus d. 22. sect. 2. num. 39.* Probatur, quia in creatis, quæ in uno genere sunt priora, in alio sunt posteriora, ut patet in Materia, & Forma; in natura, & proprietatibus, in quibus Materia, & natura sunt priores formâ, & proprietatibus in genere causæ materialis, illis autem posteriores in genere causæ formalis: sic etiam agens est prius subjecto in genere efficientis eductivi, & posterius in genere subjecti 29.

subjecti subsistentantis; & Finis est prior in genere causæ moventis, & posterior agente in ratione exequentis; ergo etiam in Divinis non repugnabit, quod Pater sit prior Filio in ratione principii originantis, & simul cum illo in ratione correlativi mutuò respicientis, imò & posterior in ratione objecti, & termini specificantis, ac terminantis, cùm ad invicem prout sic supponantur.

30. Dices: Quod est prius origine est prius simpliciter; siquidem debet suo posteriori communicare esse simpliciter; quod autem communicat alteri esse simpliciter, debet esse ab illo omninò independens, & prius omni genere prioritatis, sicque simpliciter; sed quod ita est prius, nullo modo potest esse posterius illo, respectu cujus est prius; siquidem quod est prius simpliciter, supponitur sub omni ratione independens ab alio; ergo &c.

31. Respondeo distinguendo majorem: est prius simpliciter; ita ut per *prius simpliciter* intelligatur prius in omni genere; nego majorem: hoc enim non probat, sed supponit argumentum; cùm tamen stare possit prioritas originis cum posterioritate in alio genere, ut probavimus: ita ut per *prius simpliciter* intelligatur potior, & principalior ratio prioritatis, quæ Deo convenire potest; concedo majorem: nam inter omnes prioritates, quæ Deo possunt convenire, potissima est originis, sicque comparatione aliarum in Deo, est prioritas simpliciter; non tamen comparatione prioritatis durationis, quæ in Deo non datur, ut statim dicemus, & tamen principem habet locum, ut ait Philosophus.

32. Hinc colliges, hanc mutuam prioritatem in diverso genere admittendam esse, non solùm inter Personas Divinas, secundùm diversas rationes consideratas, sed etiam inter Attributa; inter actus Intellectus, & Voluntatis; inter ipsa objecta tales actus terminantia; & inter perfectiones absolutas, & respectivas ad invicem comparatas. Undè fit, quod non semper hæc mutua prioritas sit realis, sed aliquando realis ex una parte, virtualis, & rationis ex alia: aliquando virtualis, & rationis ex utraque juxta naturalem exigentiam extremorum, quæ mutuò comparantur ut priora, & posteriora secundùm diversas formalitates.

SECTIO II.

De Prioritate Durationis.

33. Difficultas est: Utrùm inter Personas divinas detur aliqua prioritas durationis, quæ dici solet prioritas *in quo*? Dico 1. Inter Personas Divinas non datur aliqua prioritas durationis realis, quę dici solet prioritas *in quo*. Est de fide. Probatur primò ex Symbol. D. Athan. ibi: *In hac Trinitate nihil prius, aut posterius, sed totæ tres Personæ coæternæ sibi sunt, &c.* Idem definiunt passim Concilia, docent Sancti Patres, explicant Scholastici, universa Dei professetur Ecclesia contra Arianos, qui Verbum non esse coæternum Patri, sed posteriùs tempore factum impiè asserebant, prout supra vidimus.

34. Probatur secundò, quia si Pater v. g. esset prior Filio durationereali, aut esset, quia generatio esset libera: aut quia esset successiva, sicque non posset esse tota simul: aut quia Pater in aliqua prioritate reali esset impeditus ad producendum: Non primum, nam processiones divinæ sunt necessariæ; siquidem omne ens divinum in se est simpliciter necessarium: Non secundum, nam præterquam quod generatio sit instantanea, omnis successio à Deo exulat, ut ab ente omninò immutabili: Non tertium, quia sive impedimentum procederet ab externo agente (cùm tamen nullum fuerit in æternitate,) sive ab interno, semper id denotat imperfectionem in Deo agente perfectissimo; ergo &c.

35. Objicies 1. pro hæreticis: Personæ Divinæ productæ habent principium; sed principiatum non est simul cum suo principio; alioqui esset antequam principiaretur; ergo inter Personas producentes, & productas datur prioritas, & posterioritas durationis realis. Respondeo Personas productas habere principium originis, non autem durationis, sicque inter illas dari prioritatem, & posterioritatem originis realis, ut diximus, non autem durationis, quam negamus.

36. Objicies 2. Illud, quod generatur, videtur extrahi de non esse ad esse, ac proindè incipere esse; sed quod incipit esse, non est æternum; ergo Filius, qui generatur, non est ab æterno cum Patre; consequenterque inter illos datur prioritas, & posterioritas durationis realis. Respondeo distinguendo majorem: illud, quod generatur mutabiliter, & contingenter, ut fit in creatis, extrahitur de non esse ad esse; concedo majorem: quod immutabiliter, & necessariò generatur, ut fit in divinis; nego majorem: sicut enim de essentia Patris est, quod actu generet, ita de essentia Filii est, quod actu generetur, sicque nulla est prioritas, in qua concipiatur non esse, licet in omni prioritate à Patre sit.

37. Objicies 3. Corruptio contraria est generationi; sed corruptio inducit desitionem; desitio autem supponit inceptionem; quod verò incipit est posterius tempore, quàm illud, à quo incipit; ergo &c. Respondeo distinguendo majorem: corruptio est contraria generationi, quæ est mutatio; concedo majorem: generationi immutabili; nego majorem: huic enim corruptio non est contraria, sed impossibilis.

38. Objicies 4. Quando Filius genitus est, aut erat, aut non erat: Si erat, cur ergo genitus est? qui enim est, generatione non indiget: si non erat; ergo aliquando non fuit; consequenterque inter Patrem, & Filium datur prioritas, & posterioritas durationis realis. Respondeo explicando sophisticam Arianorum interrogationem: Filius quidem non erat, quando genitus est, absque generationis influxu, ut objiciebant Ariani, Filium extitisse in aliqua duratione præcedente æternitatem; nulla enim duratio potuit æternitatem præcedere: Filius tamen erat, quatenùs in quolibet tempore, & illius instanti, sicut in indivisibili æternitatis instanti simul Filius generabatur, & genitus erat.

39. Objicies 5. Aut Filius semper gignitur, & sic nunquam terminum, & perfectionem assequetur: aut semper est genitus, & sic quo pacto ad terminū sine via pervenit? aut aliquando gignebatur, & aliquando fuit genitus, & sic non semper eodem modo se habuit, sed mutatus est; ac proindè inter illum, & Patrem fuit prioritas, & posterioritas durationis realis; ergo &c.

40. Huic argumento respondet Calvinus *lib. 1. Instit. cap. 13. §. ult.* Filium semel genitum fuisse, nec jam generari; dicit enim, stultè fingi in Deo continuum actum generandi. Hoc tamen Calvini delirium repugnat D. Aug. *Epist. 174. ad Pascentium*, qui sic ait: *Semper gignit Pater, & semper nascitur Filius.* Et rationem affert optimam, quia

si

si Pater aliquando genuit, & postea destitit; ergo aliquando etiam cœpit gignere, & antea non gignebat; ergo Filius non est æternus. Igitur.

41. Respondeo Filium semper gigni, & tamen terminum, & perfectionem ultimam assequi: præterea fuisse semper genitum, & tamen ad terminum non pervenisse sine via, sed per viam, quæ est generatio; siquidem in productionibus instantaneis, & indivisibilibus, simul est produci, & esse productum, ideoque quod semper producitur, semper est productum, & semper assequitur terminum, & ultimam perfectionem; ac proindè via, & terminus non separantur duratione, nisi in productionibus successivis.

42. Objicies 6. Aut Filius præfuit in Patre actu; aut potentiâ; aut nullo modo: Si actu; ergo fuit, antequam gigneretur: si potentiâ; ergo in Deo est potentia passiva: si nullo modo; ergo ex nihilo factus est. Respondeo cum P. Bellarm. *tom. 1. lib. 2. de Christo cap. 11.* rem aliquam dupliciter esse in potentia: primò in potentia activa agentis, quo pacto sunt suppositâ, quæ producuntur; & sic præfuit suppositum Filii in potentia activa Patris, quod nullam in Deo ponit imperfectionem, quam non dicit potentia activa, sed passiva: secundò in potentia passiva materiæ, quod convenit formæ, & non supposito, neque enim suppositum, sed forma educitur de potentia materiæ; & sic forma Filii, id est, Essentia ejus, quam D. Paul. ad Philipp. 2. vocat *formam Dei*, præfuit actu in Patre, non in potentia, quia est communis utrique. Undè cum dicitur: *si præfuit actu; ergo fuit, antequam gigneretur*: intelligendum est, non esse factam ipsam formam, sed communicatam, quod non est absurdum, imò necessarium, ut præexisteret, quæ communicanda erat; & quæ sonant prioritatem intelligenda sunt de prioritate originis, non autem durationis; Pater enim semper actu genuit, & gignit Filium. Vide supra quæ diximus *d. 1. à n. 54.* ubi multa poterant ex illis hîc apponi, non tamen apponuntur, nè eadem repetamus.

43. Dico 2. Inter Personas Divinas non datur prioritas durationis, etiam virtualis, & per rationem cum fundamento. Ita videntur sentire *P. Valent. 1. p. q. 5ua 16. punct. 4. P. Molin. 1. p. q. 42. art. 3. P. Amicus d. 22. n. 33.* quatenùs ibi nullam admittit in Divinis prioritatem *in quo*. Idem fortè sentiunt *P. Soar. & P. Vasq.* supra citati, qui de alio modo prioritatis intelligi possunt. Adverte tamen, me dixisse *cum fundamento*, quia occasione aliarum prioritatum, quas supra admisimus, sæpè concipitur à nobis in Divinis unum priùs alio existens; hoc tamen non est fundamentum prioritatis durationis virtualis, de qua loquimur, sed præcisionis; aliud enim est concipere unum sine alio præcisivè, & aliud concipere unum priùs existens, quàm aliud concipiatur existere, in quo consistit prioritas durationis virtualis cum fundamento; constat enim non omne quod præscindit esse prius duratione *in quo*. Hoc posito.

44. Probatur primò cum aliquibus, quia Personæ Divinæ constituuntur Relationibus; sed relationes sunt simul naturâ, existentiâ, & cognitione; ergo una Persona non potest cum fundamento concipi prior aliâ duratione virtuali. Non placent, quia Personæ Divinæ constituuntur relationibus, non sub conceptu formali Relationis, sed subsistentiæ; ergo licet sub conceptu formali Relationis sint simul, non ita sunt sub conceptu subsistentiæ; consequenterque prout sic poterit una esse, & concipi prior aliâ duratione virtuali. Patet in creatis, ubi pater, & filius, ut correlativa, sunt simul; & tamen in ratione personæ pater est realiter prior filio; ergo etiam in Divinis, licet Pater, & Filius ut correlativa sint simul, Pater sumptus inadæquatè sub conceptu Personæ, principii, & originantis, poterit concipi prior Filio sumpto sub conceptu Personæ, termini, & originati. Idem dici poterit cum proportione de Patre, & Filio respectu Spiritûs Sancti.

Probatur secundò cum aliis, quia inter Personas Divinas, ut diximus, solùm datur prioritas originis; 45.
nam si Personæ divinæ distinguerentur per impossibile absque origine, essent undequaque simul; sed prioritas originis non est prioritas durationis, & *in quo*, sed principii, & *à quo*; ergo absque fundamento admittitur prioritas durationis. Non placent, quia prioritas originis inter Personas Divinas est realis; ergo hæc poterit esse fundamentum prioritatis durationis virtualis. Patet in creatis, ubi licet duo in eodem instanti coexistant, si unum ab alio producatur, datur sufficiens fundamentum, ut unum virtualiter dicatur, & concipiatur duratione prius alio. Igitur.

Probatur tertiò, quia prioritas durationis est 46.
prioritas *in quo*; siquidem illud dicitur durare priùs, aut realiter, aut virtualiter, quod in aliquo priori existit, aut concipitur existere, posteriore non existente; ita ut hujusmodi prioritas dicat existentiam actualem unius, aut realiter, si sit realis, aut virtualiter, si sit virtualis, & negationem existentiæ alterius; sed in Divinis nulla est, aut concipi potest cum fundamento in re prioritas *in quo*; siquidem, cùm existentia actualis sit de essentia cujusque entis Divini, sicque Personarum; in nullo autem priori possit res concipi sine sua essentia, alioqui jam non conciperetur talis res; in nullo priori potest una Persona Divina concipi ut non existens; consequenterque neque una prior aliâ duratione, seu *prioritate in quo*; ergo &c

Oppones 1. Prioritas durationis virtualis con- 47.
sistit in eo, quod cum fundamento in re unum in aliquo signo exigat esse, & concipi priùs alio, quod existet, & concipiatur pro sequenti signo; sed ita se habet Persona producens respectu productæ; siquidem in Persona producente priùs est in suo esse ratio Personæ, principii, & originis, quàm Relationis, secundùm quam est simul cum Persona producta, sicque priùs exigit cognosci secundùm illas formalitates, quàm Persona producta; ergo inter illas potest concipi ratio durationis virtualis, Respondeo negando minorem, ad cujus probationem dicimus, in Persona producente priùs esse rationem Personæ, principii, & originis, quàm sit simultas relationis, prioritate tamen originis, aut communitatis, aut naturalis *exigentiæ*, non autem prioritate durationis ob assignatam rationem.

Oppones 2. Prioritas in Divinis concipitur 48.
per analogiam ad prioritatem in creatis, ita tamen, ut quæ in creatis realiter, in Divinis solùm sint virtualiter priora; sed in creatis datur prioritas durationis realis inter personam producentem, & productam; ergo in Divinis poterit dari virtualis, & rationis. Respondeo non omnia, quæ in creatis reperiuntur realiter, posse in Divinis concipi virtualiter cum fundamento in re; alioqui possemus sic concipere in Deo compositionem virtualem, quia illam concipimus realem in creatis; undè similiter de duratione. Et ratio est, quia prioritas durationis, sicut & compositio virtualis, funda-

fundantur in aliqua imperfectione, qualis est potentialitas, quæ virtualiter importat negationem actualis existentiæ; talis autem conceptio, cùm non sit præcisiva, sed negativa, non est præter, sed contra perfectionem entis Divini.

49. Oppones 3. In eodem instanti realiter indivisibili datur prioritas, & posterioritas durationis virtualis, ut datur inter intentionem finis, & electionem mediorum propter suppositionem unius ad aliam; ergo etiam in æternitate, licet indivisibili, dabitur prioritas durationis virtualis inter producens, & productum ob similem suppositionem unius ad alium. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia de essentia entis creati non est actualis existentia, cùm sit ens simpliciter potentiale, sicque potest cum fundamento in re concipi, ut non existens pro eo priori, in quo concipitur ut existens illud ens, à quo dependet: at verò in Divinis aliter se res habet, ut diximus.

50. Oppones 4. In divinis cum fundamento in re possumus concipere rationem universalitatis, futuritionis, & discursus virtualis; ergo etiam rationem durationis virtualis. Respondeo negando antecedens ob eandem rationem, ut jam diximus in Logica *tract. 2. d. 2. à n. 38. & tract. 4. d. 3. à n. 163. & tract. 5. d. 4. à n. 187.*

51. Oppones 5. In Divinis præter prioritatem originis admittitur prioritas, quæ dicitur naturalis exigentiæ: item & prioritas secundùm subsistendi consequentiam; ergo etiam prioritas durationis virtualis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia prioritas naturalis exigentiæ, ut supra diximus, est illa, quâ secundùm ordinem rationis, unum exigit cognosci priùs alio, aut quia est magis commune, aut quia est radix alterius, sic in creatis dicuntur priora universalia, quàm particularia; & prior natura, quàm proprietates, quin tamen se antecedant duratione, saltem reali; quod etiam concedimus in Divinis, in quibus Natura exigit priùs cognosci, quàm Relationes, & principium priùs termino producto. Similiter prioritas secundùm subsistendi consequentiam, ut etiam diximus, tunc datur, quando ab uno non convertitur consequentia ad alterum; sic in creatis *animal* dicitur, & est prius *homine*, quia non convertitur: *Est animal; ergo est homo*: licet valeat: *Est homo; ergo est animal*: quod etiam concedimus in Divinis, in quibus absoluta sunt priora relativis, & communia propriis, quia non convertitur: *Est Deus; ergo est Pater*: licet valeat: *Est Pater; ergo est Deus*: sicut non convertitur: *Hæc substantia est Persona; est relata; ergo est Pater*: licet valeat: *Est Pater: ergo est Persona: est relata:* quæ prioritates, cùm solùm importent antecedentiam universalitatis, aut naturalis ordinis in cognoscendo, sine negatione actualis existentiæ, benè possunt in Divinis admitti: at verò prioritas durationis virtualis, cùm importet negationem existentiæ actualis, quæ est de essentia cujusque prædicati Divini, non potest sine imperfectione in Divinis admitti, quod tamen repugnat.

SECTIO III.

De Comparatione Personarum quoad æqualitatem.

SUPPONENDUM est primò, ea dici æqualia, quæ eandem habent quantitatem; ea verò similia, quæ habent eandem qualitatem, prout alibi diximus. Secundò triplicem dari quantitatem: prima dicitur quantitas molis, qualis datur in continuis, non tamen in Deo: Secunda dicitur quantitas numeri, qualis datur in discretis, & prout sic in Divinis datur inæqualitas numeri: Tertia dicitur quantitas perfectionis, qualis datur in omnibus rebus habentibus entitatem; siquidem perfectum, prout alibi diximus, recurrit cum ente, in quo sensu sit: 52.

Difficultas 1. Utrùm omnes Personæ Divinæ sint omninò æquales realiter, & à parte rei? Est de fide sententia affirmativa. Ita *D. Thom. 1. p. q. 42. art. 2. P. Soar. lib. 4. de Trinit. cap. 15. n. 4. P. Molin. 1. p. q. 42. art 1. d. 1. P. Vasq. 1. p. q. 42. a. 1. P. Tanner. d. 4. q. 1. dub. 8. n. 1. P. Arrub. d. 145. cap. 1. n. 1. P. Præposit. 1. p. q. 42. art. 1. P. Ruiz d. 103. sect. 2. n. 1.* & alii. Probatur primò authoritate Concil. Later. *2. cap. Firmiter de Sum. Trinit.* ubi de Patre, Filio, & Spiritu Sancto dicitur: *Coæquales, & coomnipotentes, & coæterni.* Et D. Athan. *in Symbol. Sed totæ tres Personæ coæternæ sibi sunt, & coæquales.* Et ibidem de Filio: *Æqualis Patri secundùm Divinitatem.* Et ad Philipp. 3. *Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo.* Et Concil. Tolet. 6. *in profess. fidei. In hac Trinitate*, inquit, *tanta est unitas substantiæ, ut pluralitate careat, & æqualitatem teneat. Nec minor in singulis, quàm in omnibus; nec major in omnibus, quàm in singulis Personis manet* Et Ecclesia *in Præfat. Trinit. Et in Majestate adoretur æqualitas.* Et Joan. 5. *Quæcumq; Pater facit, hæc & Filius similiter facit.* Ubi de æqualitate potentiæ. 53.

Probatur secundò authoritate Sanctorum Patrum. D. Aug *lib. 3. contr. Maximin. cap. 7. Patri ergo Deo*, inquit, *Filius verus æqualis est* Et cap. 15 *Deus ergo*, ait, *cur non æqualem genuit Filium, cui nec anni necessarii fuerunt, nec Omnipotentia defuit.* Et D. Fulgent. *de fide ad Petrum cap. 1. Nemo alium*, inquit, *aut præcedit æternitate, aut excedit magnitudine, aut superat potestate: quia nec Filio, nec Spiritu Sancto, quantùm ad Naturæ Divinæ unitatem pertinet, aut anterior, aut major Pater est.* Et D. Greg. Nyssen. *Epist. contr. Apollinar. Una*, inquit, *& similis Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti efficacitas, una virtus, una potestas.* Idem habent *D. Chrysost. in Psal. 107. D. Cyril. lib. 1. Thesaur. cap. 9. & alii apud R. Ruiz cit.* 54.

Probatur tertiò ratione, quia æqualia dicuntur per negationem majoris, & minoris; ut ex Philosopho *10. Met. text. 15. 16. & 17.* probat D. Thom. *1. p. q. 42. art. 1.* sed in Personis Divinis non est majus, & minus: tùm quia ita habemus in Symbolo cit. tùm quia quælibet Persona Divina includit Naturam Divinam, quâ majus esse non potest, cùm includat omnem perfectionem simpliciter simplicem; ergo &c. Confirmatur ex D. Aug. *lib. 6. de Trinit. cap. 8. In his*, inquit, *quæ non mole magna sunt, hoc est majus esse, quod est melius esse*; sed in Personis Divinis non est *melius esse*; ergo neque *majus esse*; ergo omnes sunt æquales. 55.

56. Probatur quartò, quia in hominibus, cæterisque animantibus inæqualitas filiorum provenit ex imperfectione principii generantis, & rerum generabilium, & corruptibilium, quæ non possunt à principio totam perfectionem habere, sed debent ad illam successivè tendere; sed talis imperfectio non potuit esse in principio generante Verbum, neque spirante Spiritum Sanctum; neque utraque Persona producta indiget successivo perfectionis incremento; ergo tam Filius, quàm Spiritus Sanctus fuit Patri æqualis ab æterno. Confirmatur ex D. Hilar. *lib. de Synodis. Tolle*, inquit, *corporum infirmitates, tolle conceptûs initium, tolle dolores, & omnem humanam necessitatem: omnis filius secundùm naturalem nativitatem æqualitas Patris est, quia est similitudo naturæ*; sed omnibus illis caret Deus; ergo Filium sibi æqualem generat Pater.

57. Objicies 1. pro Arianis: Joan. 14. de se ipso dicit Christus Dominus: *Pater major me est.* Et 1. Cor. 11. *Caput Christi Deus.* Et 1. Cor. 15. *Tunc & ipse subjectus erit ei.* Et Joan. 20. *Vado ad Patrem meum, & Patrem vestrum.* Et ad Philipp. 2. *Exinanivit semet ipsum formam servi accipiens*: quæ omnia inæqualitatem videntur significare; ergo &c. Respondeo prædicta loca intelligenda esse de Christo Domino secundùm quod homo est, ut communiter intelligunt Sancti Patres: si tamen aliqui ea intelligunt de Christo Domino secundùm quod Deus est, majoritas in Patre non sumitur pro inæqualitate reali, sed pro prioritate originis. Sic D. Nazianz. *orat. 36. Nam*, inquit, *quod ratione humanitatis Pater Filio major intelligendus sit, verè quidem dici potest, sed non perindè honorificè. Quid enim mirum, Deum homine majorem esse?* Et D. Athan. *orat. 2. contr. Arian. Pater*, inquit, *major me est, non quidem magnitudine, aut ætate, sed quia ex illo ortum habeat.* Idem habent *D. Cyril. lib. 2. Thesaur. cap. 3. D. Epiphan. hæres. 69. D. Damascen. lib. 1. Fidei cap. 9. D. Hilar. lib. 9. de Trinit.* & alii.

58. Objicies 2. Joan. 5. *Non potest Filius à se ipso facere quidquam.* Et *cap. 8. 28. A me ipso facio nihil.* Et infrà: *Ego ex Deo processi, & veni, nec enim à me ipso veni.* Et Joan. 16. de Spiritu Sancto loquens: *Non enim loquetur à semet ipso, &c.* cùm tamen Pater omnia à se faciat, habeat, & loquatur; ergo &c. Respondeo ex locis citatis solùm probari, quidquid Filius habet, sive in essendo, sive in operando (idemque de Spiritu Sancto respectu Patris, & Filii) habere à Patre communicatum, Patrem verò à se; hoc autem solùm ostendit diversum modum habendi, non tamen tollit æqualitatem, cùm in omnibus sint æqualiter omnes perfectiones. Ita D. Aug. *lib. 3. contr. Maximin. cap. 14. Ubi autem qui dedit, inquit, gignendo dedit: & qui accepit, nascendo accepit: non inopi subventum est, sed ipsa copia generata est. Nec potest qui accepit, ei, qui dedit, esse inæqualis, quia & hoc accepit, ut esset æqualis.*

59. Objicies 3. Joan. 14. *Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.* Et Joan. 3. *Pater diligit Filium, & omnia dedit in manu ejus.* Et Joan. 5. *Sicut Pater habet vitam in semet ipso; sic dedit & Filio vitam habere in semet ipso.* Et Joan. 6. *Ego vivo propter Patrem.* Et Joan. 10. *Pater quod dedit mihi majus omnibus est.* Et Joan. 13. *Omnia dedit ei Pater in manibus.* Et Joan. 17. *Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis.* Et Matt. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Et Matth. 28. *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra.* Et Joan. 16. de Spiritu Sancto. *De meo accipiet.* Cùm tamen Filius non possit Patri neque mandatum, neque vitam, neque alia dare; ergo &c. Respondeo mandatum, sicut & alia à Patre data intelligi de Filio secundùm quod homo est: Quod si intelligatur de Filio secundùm quod Deus est, solùm intelligi, Filium procedere à Patre, qui quatenùs ei communicat Naturam, & omnia, absolutè quodammodo dat, & mandat; neque enim mandatum prout sic dicit imperium, & subjectionem, sicut neque acceptio dicit indigentiam, sed communicationem, originem, & processionem.

60. Objicies 4. ex D. Chrysost. ad Hebr. 1. & D. Aug. *lib. 6. de Trinit. cap. 16.* ubi dicit, licet Filius sit æqualis Patri, Patrem tamen non esse æqualem Filio; ergo &c. Respondeo D. Chrysost. & D. Aug. eo loquendi modo solùm innuere diversum modum habendi æqualitatem in Patre, & in Filio; siquidem cùm Pater non supponat Filium, Filius verò supponat Patrem, dicitur Filius quasi per accessum æquari Patri, non tamen Pater æquari Filio, cùm tamen absolutè sint æquales, quod est evidens; siquidem loquendo de æqualitate absoluto nomine significata, implicat unum esse alteri æquale, & non è contra, cùm æqualitas dicat carentiam excessûs in utroque extremo.

61. Objicies 5. Ubi est ordo primi, secundi, & tertii, non est æqualitas; sed in Divinis Personis datur hic ordo, ut patet tùm ex supra dictis: tùm ex D. Aug. *lib. 3. contr. Maximin. cap. 14.* ubi hoc sensu docet, *esse inter Divinas Personas ordinem naturæ*: tùm etiam ex communi modo loquendi, sic enim nominamus Personas, primam, secundam, & tertiam; ergo &c. Respondeo hunc ordinem naturæ nihil aliud esse, quàm ordinem originis, prout supra diximus, secundùm quem tantummodò dantur in Divinis Personis, prima, secunda, & tertia, quæ tamen denominationes nihil repugnant æqualitati, sicut non repugnat prioritas, & posterioritas originis, ut diximus.

62. Objicies 6. Æquale prout definitur ab Euclid. *Est illud, quod in terminis, neque excedit, neque exceditur*; sed Personæ Divinæ non habent terminos, quibus claudantur, cùm sint infinitæ; quod autem est infinitum non habet terminum, secundùm quem possit commensurari, dicique æquale, aut inæquale; ergo &c. Respondeo cum *D. Bonav. Alex. Albert. Richard.* quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 103. de Trinit. sect. 2. n. 11.* ad æqualitatem, ubi est summa identitas magnitudinis, quæ est quantitas virtutis, sive perfectionis, non esse necessarios terminos: neque ad æqualitatem perfectissimam, quæ consistit in omnimoda unitate magnitudinis spiritualis, requiri commensurabilitatem, licet requiratur ad æqualitatem extremorum habentium magnitudines numero, aut specie distinctas.

63. Additur, Personas Divinas, non obstante Immensitate, esse suo modo commensurabiles, quatenùs omnium objectorum collectio quodammodò mensurat Scientiam, Volitionem, & Potentiam Divinam; sicque tres Personæ Divinæ habent eandem mensuram collectionis omnium objectorum, quæ omnes tres sciunt, volunt, & possunt: similiter earum Immensitas quodammodò mensuratur omni spatio possibili; sicut etiam Æternitas omni tempore, seu durationi possibili.

64. Objicies 7. Quæ differunt specie, sunt inæqualis perfectionis; sed Personæ Divinæ sunt specie diversæ; ergo & perfectionis inæqualis. Respondeo primò data majori, negando minorem: neque enim Personæ Divinæ sunt specie, sed quasi primò diversæ, ut sunt differentiæ individuantes, quæ

quæ tamen sunt æqualis perfectionis, sicque idem dicendum de Personis Divinis. Resp. 2. negando majorem: duo enim conceptus humani terminati ad duas differentias individuantes Petri, & Pauli, sunt specie diversi; similiter tres uniones hypostaticæ trium Humanitatum ad tres Divinas Personas, sunt specie diversæ; & tamen tam hæ uniones, quàm illi conceptus sunt æqualis perfectionis.

65. Instabis: Essentiæ, ut communiter dicitur, variantur sicut numeri; ergo si sunt specie diversæ, non possunt esse æqualis perfectionis, sed una debet aliam excedere, sicut unus numerus excedit alium. Respondeo antecedens esse verum de speciebus subalternis, non autem disparatis. Illo tamen dato, solùm habere locum in creatis, non autem in Divinis, ob rationem factam.

66. Objicies 8. Generare dicit dignitatem; sed hæc est in solo Patre, non autem in Filio, neque in Spiritu Sancto; ergo non sunt æquales Patri. Respondeo distinguendo majorem: dicit dignitatem diversam secundùm relativum; concedo majorem: inæqualem; nego majorem: tanta enim dignitas est in Patre generare, quàm in Filio generari, (idemque de Spiritu Sancto cum proportione;) siquidem secundùm absolutum, sive rationem formalem principii generativi, eadem dignitas est in Patre, & in Filio; & secundùm conditionem relativam, non minor perfectio est proprietas Filii, quàm Patris, cùm utraque sit perfectissima subsistentia necessariò, & essentialiter identificata eidem Naturæ, & Deitati.

67. Objicies 9. Licet omnes Personæ Divinæ includant eandem Naturam, & prout sic sint æquales; proprietates tamen, quas etiam includunt, sunt inæquales; atqui si æqualibus inæqualia addas, quæ indè resultant, sunt inæqualia; ergo tales sunt Personæ Divinæ. Respondeo negando majorem quoad secundam partem, si loquamur de proprietatibus realiter. An autem dici possint virtualiter, & quoad nos inæquales? Dicemus infrà.

68. Difficultas 2. Utrùm æqualitas conveniat Personis Divinis ratione solius Essentiæ, non autem proprietatum Personalium? Affirmativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 42. art. 4. Magist. in 1. dist. 31. cap. 1. & dist. 20. cap. ult. Alex. 1. p. q. 46. memb. 1. ad 2. 3. & 4. Albert. 1. p. q. 47. memb. 3. ad 3. Henricus 2. p. sum. art. 62. q. 3. ad 2. P. Soar. lib. 4. de Trinit. cap. 15. §. ult. P. Valent. 1. p. q. sua 16. punct. 1. ad 4.* quos citat, & sequitur *P. Ruiz. d. 103. sect. 6. n. 8. P. Molin. 1. p. q. 42. art. 1. d. 2. §. Ad quintum*, & alii. Probatur primò ex D. Aug. *lib. 5. de Trinit. cap. 6. Quia Filius*, inquit, *non ad Filium relativè dicitur, sed ad Patrem, non secundùm hoc, quod ad Patrem dicitur, æqualis est Filius Patri, restat ut secundùm id æqualis sit, quod ad se dicitur. Quidquid autem ad se dicitur, secundùm substantiam dicitur. Restat ergo ut secundùm substantiam sit æqualis.* Idem habet *lib. 6. de Trinit. cap. 4. lib. 3. contr. Maximin. cap. 18. & D. Athan. serm. de Sanctiss. Deipara. D. Cyril. lib. 1. Thesaur. cap. 9. & lib. 2. cap. 3.*

69. Probatur secundò ratione, quia æqualitas, non secundùm quid, sed simpliciter, & absolutè considerata, fundatur in magnitudine totaliter, & simpliciter sumpta; sic enim qui duo corpora simpliciter dicit æqualia, totam unius quantitatem cum tota alterius quantitate comparat; alioqui si partem unius cum tota alterius quantitate, aut cum variis illius partibus comparet, aut inæqualem, aut pro libito æqualem dicet; sed totalis, & integra magnitudo perfectionis Personarum Divinarum, est unica tantùm Essentia; ergo unica Essentia est totum fundamentum æqualitatis in Personis Divinis, quatenùs in illam ut in unam totalem, ac plenam magnitudinem perfectionis coalescunt.

70. Dices 1. Personæ Divinæ sunt quantitates, sive magnitudines perfectionis realiter distinctæ secundùm suas peculiares rationes talis Personæ; siquidem ratio talis Personæ, nempe Paternitas, est entitas realis, & realis perfectio divina; ergo Personæ Divinæ prout sic possunt esse æquales realiter; & non solùm ratione Essentiæ. Respondeo distinguendo antecedens: sunt quantitates, sive magnitudines perfectionis realiter distinctæ, impropriè, & secundùm quid; concedo antecedens: propriè, & simpliciter; nego antecedens: sic enim solùm sunt magnitudines ratione essentiæ. Undè licet Paternitas, ut talis, sit perfectio realis, in unam tamen, & eandem coalescit cum Filiatione, & Spiratione passiva, ratione cujus ipsæ Personæ sunt simpliciter æquales.

71. Dices 2. Ubi est quantitas, sive magnitudo perfectionis, & nullus est excessus, aut inæqualitas, necessariò consequitur æqualitas; sed Personalitates relativæ sunt magnitudines perfectionis, & in illis nullus est excessus, aut inæqualitas, ut patet ex Symbol. D. Athan. ibi: *In hac Trinitate nihil majus, aut minus, sed totæ tres Personæ coæternæ sibi sunt, & coæquales*; ergo &c. Respondeo majorem esse veram ubi quantitas, sive magnitudo est totalis, & integra; non autem si sit partialis, & non integra; tunc enim ad plurimum consequitur æqualitas tantùm secundùm quid, non autem simpliciter.

72. Instabis: Personæ Divinæ conveniunt realiter in communi perfectione Personalitatis, & relationis, & pro sic sunt unum in quantitate perfectionis relativæ, & notionalis; ergo secundùm illam sunt æquales. Respondeo illam convenientiam, & unitatem in quantitate perfectionis relativæ, non esse totalem, & integram totius quantitatis, sicque non sufficere ad æqualitatem simpliciter dictam, licet sufficiat ad æqualitatem secundùm quid.

73. Difficultas 3. Utrùm Personæ Divinæ dici possint inæquales virtualiter, & quoad nos? Affirmativè. Probatur, quia proprietates Personales, ut supra diximus, addunt supra Naturam Divinam perfectionem intensivam, saltem secundùm quid, licet non simpliciter; sed proprietates sunt saltem quoad nos virtualiter inæquales; siquidem actio ex suo conceptu est nobilior passione; ex se enim nobilius est agere, quàm pati; producere, quàm produci; in Divinis autem productio activa concipitur à nobis ad instar actionis, passiva verò ad instar passionis; ergo Personæ Divinæ possunt dici quoad nos inæquales ex illo principio: *Si inæqualia æqualibus addas, quæ indè resultant, sunt inæqualia.*

74. Confirmatur primò, quia inter Attributa absoluta, licet sint perfectiones simpliciter simplices, datur inæqualitas virtualis quoad nos, ut alibi diximus; ergo à fortiori inter prædicata relativa, quæ non sunt perfectiones simpliciter simplices, sed solùm secundùm quid, ut supra diximus; minùs enim repugnat comparatio inæqualitatis inter perfectiones secundùm quid, quàm inter perfectiones simpliciter. Secundò, quia proprietas Patris, & Filii sequitur immediatè Intellectum, una ut producens, & improducta, altera ut producta, & terminus; & proprietas Spiritûs Sancti sequitur imme-

immediatè voluntatem, ut terminus productus; sed Intellectus, & voluntas sunt quo ad nos inæqualis perfectionis; ergo sic etiam quoad nos erunt inæqualis perfectionis eorum termini producti.

75. Objicies 1. Aut Personæ Divinæ haberent hanc inæqualitatem virtualem ratione Naturæ: aut ratione proprietatum: Non primum; quia Natura est una, & eadem indivisibilis in omnibus, & singulis Personis: Non secundum, tùm quia proprietates non addunt supra perfectionem Naturæ perfectionem aliquam intensivam, secundùm quam possint dici inæquales; siquidem in Natura eminentiori modo præcontinentur: tùm etiam, quia proprietates secundùm se non sunt inæquales, utpotè quæ sunt æquè perfectissimæ subsistentiæ necessariò, & immediatè identificatæ Naturæ Divinæ; ergo &c.

76. Respondeo negando minorem quoad secundam partem; talis enim inæqualitas provenit ab ipsis proprietatibus, quæ inter se comparatæ concipiuntur quoad nos ut inæquales cum fundamento in re. Undè ad probationem dicimus: Primò, proprietates Personales non addere quidem supra Naturam perfectionem intensivam simpliciter, addere tamen intensivam secundùm quid. Neque obstat, quod in Natura modo eminentiori præcontineantur; neque enim præcontinentur formaliter, ut supra diximus, quo sensu esse formaliter subsistentem est perfectio Naturæ Divinæ. Secundò, proprietates secundùm se spectatas esse quoad nos inæquales, ut patet ex supra dictis. Neq; obstat, quod omnes sint perfectissimæ subsistentiæ necessariò identificatæ Naturæ Divinæ; hoc enim solùm probat esse realiter, & simpliciter æquales, non tamen virtualiter, & quoad nos, prout sequuntur, tanquam termini immediati, gradus perfectionis quoad nos inæquales, ut diximus.

77. Objicies 2. Si Personæ Divinæ ex inæqualitate proprietatum possent dici aliqua ratione inæquales, tales dicerentur realiter; hoc autem est contra fidem, ut patet ex supra dictis; ergo &c. Probatur Major, quia si Attributa Divina, quæ virtualiter, & quoad nos dicuntur inæqualia, distinguerentur realiter, essent realiter inæqualia; sed proprietates relativæ distinguuntur realiter; ergo si aliqua ratione possunt dici inæquales, tales dicentur realiter; consequenterque Personæ Divinæ dicentur realiter inæquales.

78. Resp. negando majorem; ut enim proprietates, & ex illis Personæ divinę, essent realiter inæquales, debebant nō solùm inter se, sed etiam à Naturâ realiter distingui; cùm autem sint eadem realitas cum Natura, quælibet ex ipsa Natura habet æqualem perfectionem, ut diximus. Ad probationem negamus consequentiam; diversa ratio est, quia Attributa Divina, si realiter distinguerentur, id haberent ex limitatione essendi, cùm essent res absolutæ, quo posito, non illis repugnaret realis inæqualitas: at verò proprietates relativæ distinguuntur propter oppositionem, quæ non inducit imperfectionem. Addo, benè posse res realiter distinctas esse realiter æquales, tùm quantitate molis, tùm perfectionis, ut supra, & alibi diximus.

79. Objicies 3. Concilia, & Sancti Patres, ut supra vidimus *n. 53. & 54.* absolutè docent, omnes tres Divinas Personas esse inter se coæternas, & coæquales, præsertim D. Athan. in Symbol. *Tōtæ tres Personæ*, inquit, *coæternæ sibi sunt, & coæquales*: ubi notandum est verbum illud *Tōtæ*, ex quo videtur colligi, esse coæquales non solùm quoad Naturam, sed etiam quoad proprietates, sicque etiam quoad nos. Respondeo Concilia, Sanctos Patres, & D. Athan. in Symbol. intelligendos esse de æqualitate reali, & à parte rei, non autem virtuali, & quoad nos, de qua tantùm hîc loquimur.

80. Objicies 4. Personæ Divinæ non possunt dici priores, & posteriores prioritate durationis, etiam virtuali, & quoad nos; ergo neque sic poterunt dici inæquales. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia ut illas concipimus priores, & posteriores prioritate durationis virtuali, & quoad nos, nullum habemus fundamentum in re, imò illud habemus in contrarium, ut patet ex supra dictis *n. 46.* at verò ut illas concipiamus inæquales habemus fundamentum, ex quo nullum sequitur inconveniens, neque ulla arguitur imperfectio in ipsis Personis.

81. Utrùm autem hæc Personarum æqualitas sit formaliter relatio aliqua realis, an rationis? Jam supra resolvimus *d. 4. à n. 69.* esse relationem rationis, sicque quæ ibi sunt dicta, non sunt hîc iterùm repetenda.

SECTIO IV.

De Circuminsessione Personarum Divinarum.

82. DIFFICULTAS sit: Quid sit *Circuminsessio*: & an Divinis Personis conveniat? Dico 1. Circuminsessio communiter à Theologis definitur cum D. Dionys. *de Divin. nomin cap. 2. Personarum aliarum in aliis omninò conjuncta, & nulla cum parte confusa mansio, & sedes.* Undè cùm à *sede* sit *sessio*, ex eo, quod sit aliarum Personarum in aliis sessio, dicta est *Circuminsessio*: quàm D. Damascen. *lib. 1. fidei cap. 19.* sic etiam explicat: *Immanentia*, inquit, *& stabilitas hypostaseon invicem est: nam ipsæ, inseparatæ, & inabscedentes sunt ab invicem, inconfusam habentes invicem circuitionem: non quod commisceantur, aut confundantur, sed quod invicem inhabitentur.* Undè:

83. Dico 2. Hæc Personarum Circuminsessio convenit, & datur in Personis Divinis. Est de fide. Probatur primò authoritate Sacræ Scripturæ. Joan. 1. *In principio erat Verbum*: id est *in Patre Filius*: ut exponunt *D. Athan. D. Cyril. D. Greg. Nyssen. D. Nazian. Origen. D. Aug. D. Clem. Alex. & D. Prosper.* Et Joan. 10. *Operibus credite, ut cognoscatis, & credatis, quia Pater in me est, & ego in Patre.* Et Joan. 14. *Qui videt me, videt & Patrem..... Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est?* Et Joan. 1. *Unigenitus, qui est in sinu Patris.* Et Joan. 17. *Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te.* Et Coloss. 2. *In quo inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter.* Et 1. Cor 2. *Quæ sunt hominis, nemo novit, nisi Spiritus hominis, qui in ipso est: ita quæ sunt Dei, nemo novit, nisi Spiritus Dei.* Ubi D. Athan. *Epist. ad Serapionem*, supplendum putavit: *Nisi Spiritus Dei, qui in ipso est*: comparat enim cum verbis Joan. 14. *Ego in Patre, & Pater in me est.*

84. Probatur secundò authoritate Sanctor. Patrum D. Fulg. *lib. de fide ad Petrum cap. 1. Spiritus*, inquit, *Unus in duobus, & uterque in idipsum. Pater in Filio, Filius in Patre, uterque in Spiritu Sancto.* Et D. Ansel. *in Monolog. cap. 57. Jucundum est*, inquit, *intueri in Patre, & Filio, & utriusque Spiritu, quomodò sint in se invicem tanta æqualitate, ut nullus alium excedat.* Et D. Athan. *Epist. ad Serapionem*, quæ incipit *Litteræ. Ubicumque*, inquit, *Pater dicitur,*

dicitur, unà est cum eo & ipsius Verbum, & in Filio Spiritus. Si autem Filius nominatur, in Filio est Pater, nec Spiritus est extra Verbum. Idem habent idem *D. Athan. lib. 5. de unit. substant. Trinit. D. Hilar. lib. 9. de Trinit. D. Amb. in 2. Cor. 5. D. Hieron. in Isai. 45. D. Cyril. lib. 13. Thesaur. cap. 1. 2. & 4. D. Damascen. lib. 1. fidei cap. 10.* & alii.

85. In hac Divinarum Personarum Circuminsessione errarunt: Primò Ariani dicentes, Filium esse in Patre, sicut omnes creaturæ sunt in Deo, juxta illud Actor. 17. *In ipso vivimus, movemur, & sumus. Quomodò enim*, dicebant, *aliter Filius majorem se ipso Patrem capere poterit? Aut quomodò Filius minor majorem Patrem replere poterit?* Hoc Arianorum argumentum alludit ad alium aliorum errorē, dicentium, *Filium intrare in Patrem, & ut vas in vase messe.* Hos suppresso nomine refert Philastrius *in 2. Catalog. hæreson.* & eos vocat D. Aug. *lib. de hæresib. cap. 58. Metangismonitas*, id est, *Transvasantes*, quatenùs dicebant, *Filium ut vas minus intrare in vas majus.*

86. Primum Arianorum errorem refert, & refutat D. Cyril. *lib. 3. de Thesaur. cap. 1.* ubi notat discrimen inter modum essendi creaturarum in Deo, & modum, quo Filius est in Patre. *Nos*, inquit, *gratiâ, & participatione in Deo vivimus, & movemur, & sumus: Filius verò secundùm Naturam, quasi à fonte semper vivo ex substantia Patris emanans.* Et infrà: *Non ergo*, inquit, *ut nos in Deo vivit, & est, sed naturaliter ipse vita est, & in Patre naturaliter est, unum cum ipso secundùm identitatem Essentiæ.*

87. Hinc colliges diversitatem, quâ Deus dicitur esse in creaturis, & quâ una Persona Divina est in aliâ. Primò, quia Deus in creaturis, sive per Essentiam, sive per Potentiam, sive per præsentiam est contingenter, quatenùs creaturæ contingenter sunt: at verò una Persona est in alia per identitatem ejusdem individuæ Naturæ. Secundò, Deus in creaturis est per potentiam illas producendo transeunter, & sine necessitate: at verò una Persona est in alia per potentiam immanenter, & vitâ mutuâ, ac necessariâ. Tertiò, Deus est in creaturis per præsentiam, cui inadæquatè, & contingenter correspondet præsentia creata: at verò una Persona est in alia per eandem, & adæquatam Immensitatem.

88. Secundum errorem notat, & rejicit D. Athan. *orat. 4. contra Arianos: Nec enim*, inquit, *ut illi arbitrantur, vicissim in se transuasantur, dùm ait: Ego in Patre, & Pater in me est: quasi vasa inania alter in alterum refusus.* Et refutant etiam alii Patres, dùm asserunt, & admonent, mutuam immanentiam Personarum non esse transfusionem, aut refusionem, ut docet D. Hilar. *lib. 7. de Trinit. Filius*, inquit, *in Patre non per transfusionem, refusionemq; mutuam, sed per viventis Naturæ perfectam nativitatem.* Adhuc tamen cum Catholicis:

89. Argues 1. Aristoteles *lib. 4 Phys. cap. 3. text. 23.* sequentes tantùm enumerat modos dicendi, aliquid esse in alio, nempè, ut totum in partibus: ut species in genere: ut genus in specie: ut forma, sive essentialis, sive accidentalis in subjecto: ut effectus in efficiente: ut in fine: ut in loco; sed nullus modus istorum potest convenire Patri, ut sit in Filio, neque Filio, ut sit in Patre; ergo &c. Respondeo primò negando consequentiam; licet enim Personæ Divinæ non sint in se invicem per Circuminsessionem aliquo ex prædictis modis, nullum est inconveniens; siquidem præter illos modos sunt alii innumeri secundùm usum authorum, quibus res creatæ dicuntur *esse in aliquo.* Imò ipse Philosophus eodem *lib. 4. Phys. cap. 12. text. 14. 15. & 18.* notat alios modos, quibus temporalia dicuntur esse in tempore, & numerabilia in numero. Accedit, Philosophum, cùm Mysterium Trinitatis non agnoverit, etiam ignorasse specialissimum modum, quo Personæ Divinæ sunt in se invicem Circuminsessione.

Respondeo secundò negando minorem; modus enim quo Personæ sunt in Essentia, Essentia in Personis, & una Persona in alia, habet analogiam aliquam cum aliquibus ex assignatis modis: Primò, quia præsentia secundùm Immensitatem, quæ est Ubi Divinum, quo una Persona est in alia, similis est existentiæ rei in loco, sive in spatio, quod replet. Secundò, modus, quo Essentia est in Personis, & ratione illius una Persona est in alia, similis est modo, quo natura est in supposito, qui modus reducitur ad illum, quo genus est in specie, aut quo species est in genere; siquidem Personæ quodammodo specie differunt, aut ad modum, quo forma substantialis dicitur esse in subjecto substantiali; & quilibet modus existit quasi forma in sua realitate; est enim Relatio, sive Personalitas Divina quasi modus afficiens Naturam divinam, prout supra diximus. 90.

Argues 2. Quod exivit ab aliquo, non manet in eo; sed Filius ab æterno exivit à Patre, juxta illud Michææ 5. *Egressus ejus ab initio à diebus æternitatis.* Ecclesiast. 24. *Ego ex ore Altissimi prodivi.* Joan. 13. *Quia à Deo exivit, & ad Deum vadit.* Et cap. 16. *Credidistis, quia ego ab eo exivi. Exivi à Patre, &c.* ergo Filius non manet in Patre. Respondeo majorem esse veram de illo, qui exivit ab aliquo per motum localem, aut actionem transeuntem: non autem de illo, qui exivit per productionem immanentem, & intrinsecam ex ipsa substantia producentis, ut exivit Filius à Patre, quod in locis citatis significat verbum *exire* juxta *D. Nazian. Basil. Cyril. Hilar. Ambr. Hieron. Aug.* & alios. 91.

Argues 3. Si una Persona est in alia, aut est ratione Essentiæ: aut relationis: aut utriusque: Non primum, quia ratione Essentiæ sunt unum, & idem; quatenùs autem sunt unum, non est una, & altera Persona, sicque non potest una esse in altera: & quatenùs sunt idem, non potest etiam una esse in altera, quia ex Philosophò *4. Physicor. cap. 3.* idē non potest esse in se ipso: Non secundum, quia prout sic opponuntur; oppositum autem, qua ratione opponitur, non potest existere in opposito: Non tertium ob rationes assignatas; ergo &c. Respondeo negando minorem; una enim Persona est in alia ratione Essentiæ, & relationis, & utriusque, ut infra dicemus *num. 105.* 92.

Argues 4. Si Pater est in Filio, cùm Parer, & Filius sint idem Deus, Deus erit in Deo; sed hoc est falsum; siquidem idem nequit esse in se ipso, ut proximè diximus ex Philosopho; ergo &c. Respōdeo licet falsæ sint hæ: *Deus est in eodem Deo: Deus genuit eundem Deum*; aut *se ipsum Deum*: ut patet ex supra dictis *d. 5. sect. 3.* hanc tamen esse veram: *Deus est in Deo*: sicut veræ sunt istæ: *Deus est de Deo: Deus genuit Deum*: nam sicut in his supponitur pro Persona Patris, & Filii, ita in illa supponitur pro una Persona ex parte subjecti, & pro altera ex parte prædicati, sicque non est idem in se ipso, sed una Persona in altera per Circuminsessionem. 93.

Argues 5. Si Pater est in Filio, & Filius in Patre, sequitur, Patrem esse in Patre, & Filium in Filio; nam sicut quidquid prædicatur de aliquo 94

subjecto, prædicatur de omni, de quo prædicatur tale subjectum, ita etiam quidquid est in aliquo, necesse est, ut in eodem sit omne, quod in eo est; ergo si Filius est in Patre, & Pater in Filio, omne, quod est in Filio erit in Patre, & omne, quod est in Patre erit in Filio; sed Pater est in Filio, & Filius est in Patre; ergo Pater erit in Patre, & Filius in Filio. Respondeo si aliquid est in aliquo, in eodem quidem esse omne, quod in eo est, supposita tamen distinctione reali; defectu cujus conditionis, neque Pater est in Patre, neque Filius in Filio.

95. Argues 6. Ex hac circulari inexistentia sequeretur, quamlibet Personam esse aliam; consequenterque Patrem esse Filium, & natum de Patre; quia cui convenit filiatio, convenit nativitas, & generatio passiva; sequela autem non est admittenda; ergo &c. Probatur sequela, quia ille est Filius, in quo est Filiatio; sed in Patre est Filiatio; siquidem in Patre est Filius; Filius autem non est, nisi ubi est Filiatio; ergo in Patre est Filiatio; consequenterque Pater est Filius. Respondeo negando sequelam, ad cujus probationem dicimus, non esse Filium Personam illam, in qua est Filiatio per immanentiam, & præsentiam inseparabilis Immensitatis, ut est in Patre; sed Personam illam, esse Filium, in qua est Filiatio tanquam proprietas constituens, & realiter identificata cum Persona, ut est in solo Filio.

96. Argues 7. Quæ conveniunt Essentiæ Divinæ ut distinctæ à Personis, non dicuntur de Personis; nam Essentiæ Divinæ ut distinctæ à Personis convenit esse unam numero, communem tribus Personis, & de earum essentia; Pater tamen non est unus numero in ratione Personæ, neque communis tribus Personis, neque de earum essentia; sed esse in Patre, aut Filio, aut Spiritu Sancto, convenit Essentiæ Divinæ ut distinctæ à Personis; ergo non dicitur de Personis; consequenterque non poterit verificari, quod Pater sit in Filio, & Spiritu Sancto, & è contra. Respondeo licet esse in Patre, aut in Filio eo modo, quo Essentia divina est in illis, non conveniat Personis, neque de illis dicatur; ex eo tamen, quod Essentia sit in Patre, & Filio realiter identificata cum illis, provenire tanquam à radice, quod Pater sit in Filio tanquam subsistens in subsistente realiter distincto, viciissimque Filius in Patre.

97. Argues 8. Si singulæ Personæ forent mutuò in singulis, sequeretur, omnia divina fore maximâ confusione permixta; siquidem eorum singula, quæ uni Personæ insunt, inessent similiter aliis, & omnia inessent omnibus; sed hoc non est dicendum; alioqui in Divinis non esset summa distinctio, & discretio Personarum, & Personalium Proprietatum, sed illa confusio Anaxagoræ ponentis omnia in omnibus; ergo &c. Respondeo negando sequelam; licet enim in una Persona sint aliæ duæ cum omnibus, & singulis, quæ sunt in eisdem Personis, nulla sequitur confusio; siquidem realis earum distinctio reservat unicuique Personæ quidquid illius est proprium, nè identificetur cum alia Persona. Ideò Sancti Patres docentes, unam Personam esse in alia, monent id esse absque confusione Personarum, id est, absque identitate reali, ut docet D. Athan in Symbol. *Unum Deum in Trinitate*, inquit, *& Trinitatem in unitate veneremur. Neque confundentes Personas, neque substantiam separantes.*

98. Argues 9. Si unitas Essentiæ esset ratio sufficiens, ut Pater esset in Filio, sequeretur non alio modo esse in illo, quàm quo in illo, & in Patre est ipsa Essentia; siquidem quod inest alicui per alterum, non ei inest aliter, quàm secundùm modum illius, ratione cujus inest, ita ut si hoc insit per se, & intrinsecè, etiam illud, quod per illud inest, per se, & intrinsecè insit; sequela autem est falsa; siquidem Essentia est in Patre, & Filio essentialiter, & realiter identificata cum illis; Pater autem neque est de essentia Filii, nec cum illo realiter identificatur; ergo &c.

99. Respondeo negando sequelam, & ejus probationem, utpotè quæ universaliter non est vera; quod enim inest alicui per alterum, ferè semper ei inest aliter, quàm secundùm modum illius. Patet primò, quia *crescere, sentire*, & *progredi* inest homini per animam rationalem, & tamen non ei inest secundùm modum, quo homini inest anima, sed aliter. Secundò, quia *disgregativum visus* convenit homini per albedinem; & tamen homini convenit per accidens; albedini verò per se. Undè illud ad plurimum solùm est verum, quando prædicatum inest alicui subjecto, ratione alterius prædicati essentialis; tunc enim quod per se inest prædicato, per se etiam inest illius subjecto.

100. Argues 10. Quando dicitur, Patrem esse in Filio, & Filium in Patre, aut significatur eadem habitudo, seu modus essendi unius in alio: aut diversus: Non primum: tùm quia cùm Filius sit in Patre ut in principio, etiam Pater esset in Filio, ut in principio, quod est falsum: tùm etiam, quia plerique Sancti Patres satis indicant, non eodem modo Filium esse in Patre, quo Pater est in Filio, præsertim D. Hilar. *lib. 3. de Trinit.* ibi: *Pater in Filio, quia ex eo Filius: Filius in Patre, quianon aliundè quod Filius:* Non secundum; alioqui non esset propriè Circuminsessio; siquidem ex Philosopho *4. Phys. cap. 3.* genus dicitur esse in specie, & species in genere; & tamen illa non dicetur Circuminsessio; ergo &c.

101. Respondeo primò negando minorem quoad primam partem, significatur enim eadem habitudo, & modus communis omnibus Personis, quo invicem sunt alia in aliis; siquidem modus, quo quælibet Persona est in alia, est ratio Essentiæ, & Immensitas præsentiæ, supposita distinctione reali; Essentia autem, & Immensitas præsentiæ, est eadem communis omnibus Personis. Ita *D. Bonavent. in 1. dist. 19. p. 1. quæst. 4. art. 1. ad 5. Scot. ibid. q. 2. §. Contra istud. Henricus, Marsil. & P. Soar. lib. 4. de Trinit. cap. 16. num. 12. apud P. Ruiz infrà citandum.* Non placent, licet enim idem sit modus Circuminsessionis in omnibus Personis, quatenùs una consideratur esse in alia præcisè ratione ejusdem Essentiæ, aut Immensitatis omnibus communis: cùm tamen una Persona sit etiam in alia tanquam terminus productus in suo principio: aut tanquam principium vitæ in eo, cui vitam præbet, & hic modus sit diversus, diversus modus, & habitudo significatur, cùm dicitur, Patrem esse in Filio, & Filium esse in Patre. Undè:

102. Respondeo secundò cum *D. hom. in 1. dist. 19. q. 3. art. 2. Albert. Carthus. in 1. dist. 19. q. 2.* quos cit. & sequitur *P. Ruiz d. 107. de Trinit. sect. 8. n. 15.* negando minorem quoad secundam partem; neque enim est idem modus, quo Pater est in Filio, & Filius est in Patre, sed diversus, ut patet ex dictis, & ex D. Hilar. loco cit. Neque obstat Circuminsessioni diversitas modi, dummodò reciproca inexistentia sit realis, qualis nō est inexistentia generis in specie, neque speciei in genere, ideoque

ideoque non dicitur Circuminsessio. Additur, quod Circuminsessionis nomen denotat, esse personas, quæ in se invicem veluti sedent permanenter, atque morantur.

103. Argues 11. Licet Filius dicatur esse apud Patrem juxta illud: Joan. 1. *Et Verbum erat apud Deum*: non indè sequitur Patrem esse apud Filium, aut apud Spiritum Sanctum, neque Filium apud Spiritum Sanctum; ergo etiam licet Filius sit in Patre, non indè sequetur, Patrem esse in Filio, neque Filium in Spiritu Sancto, aut è contra. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia præpositio *apud* denotat subsistentiam, conjunctionem, & authoritatem principii, quam habet Pater respectu Filii, ideoque Filius dicitur esse apud Patrem, non tamen è contra: at verò præpositio *in* magis universaliter denotat præsentiam, & conjunctionem inseparabilem, quæ quasi per differentias contrahitur ad conjunctionem principii cum termino producto, & termini producti cum suo principio, ideoque & Filius in Patre, & Pater in Filio; & Pater & Filius in Spiritu Sancto, & Spiritus Sanctus in utroque est.

SECTIO V.

Utrùm quælibet Persona secundùm se totam sit in tota alia Persona?

104. PRÆSENS quæstio duas complectitur partes: Prima, an totus Pater sit in Filio, ita ut non solùm Essentia, sed etiam relatio seu proprietas Paternitatis sit in Filio, & Spiritu Sancto, & è contra. Secunda, an Pater totus sit in toto Filio, ita ut non solùm sit in Essentia Filii, sed etiam in relatione, seu proprietate Filiationis, & Spirationis passivæ, & è contra. Hoc posito.

105. Dico 1. Totus Pater, non solùm secundùm Essentiam, sed etiam secundùm proprietatem, sive relationem est in Filio, & Spiritu Sancto, & è contra. Ita Doctores infrà citandi *n. 109.* Probatur authoritate Sanctor. Patrum D. Cyril. *lib. 1. Thesaur. cap. 6. 7. & 8.* ubi docet, *hypostasim Filii esse in hypostasi Patris, sicut Solis splendor est in luce.* Et *lib. 3. cap. 1. Filius*, ait, *in Patre, & Pater in Filio est, sicut character, sicut imago, sicut splendor, ac similitudo Patris*; hæ autem voces omnes pertinent ad relativam proprietatem constitutivam Filii. Et D. Damascen. *lib. 1. fidei cap. 10. Tres hypostases in se invicem astruit, & immanentiam in se invicem hypostaseon*; hypostasis autem primariò, per se, & magis explicitè importat relativam proprietatem, quàm Essentiam; sicque non sola Essentia, sed tota Persona cum sua proprietate relativa est in alia Persona. Et D. Hilar. *lib. 6. de Trinit.* Patrem alloquens: *Cognovi te*, inquit, *in Deo Deum, non ex permixtione confusum, sed ex virtute Naturæ: dùm quod tu Deus es, in eo, qui ex te est, inesses. Non ut idem tu esses, & inesses; sed inesse te in eo, qui ex te esset, perfectæ nativitatis veritas edoceret.* Ubi notandum est illud: *Non ut idem*, ex quo significatur, inesse Patrem in Filio etiam secundùm id, in quo ab eo distinguitur. Idem habent *D. Amb. lib. 3. de Spirit. Sanct. cap. 1. D. Fulgent. ad q. 3. Ferrandi. D. Ansel. in Monolog. cap. 57.*

106. Dico 2. Totus Pater est in toto Filio, & in toto Spiritu Sancto, & è cõtra. Ita Doctores infrà citandi *n. 109.* Probatur primò authoritate Sanctor. Patrum D. Dionys. *de Divin. Nomin. cap. 2.* docuit, *divinas cœlestiaq; lumina tota in totis esse.* D. Greg. Nyssen. *orat. de Deitat. Filii. Totus Pater*, ait, *in toto Filio est, & totus Filius in toto Patre.* Et D. Basil. *Epist. 43. Totus Filius*, inquit, *in Patre manet, & totum vicissim in se ipso Patrem habet.* Et D. Athan. *orat. 4. contr. Arian. Est Pater in Filio*, inquit, *eo quod quidquid est Filius, id universim sit proprium substantiæ Patris.* Et D. Cyril. *lib. 3. Thesaur. cap. 1.* dicit: *Quia omnia Patris Filii sunt, conversim quoque*: verè *dicit: Ego in Patre, & Pater in me est.* Et D. Aug. *lib. 6. de Trinit. cap. 10. In summa Trinitate*, inquit, *tantum est una, quantum tres simul sunt; nec plus aliquid sunt duæ, quàm una, & in se infinita sunt. Ita & singula sunt in singulis, omnia in singulis, & singula in omnibus, & omnia in omnibus, & unum omnia.*

107. Probatur secundò ratione, quia Christus Dominus Joan. 14. sic ait: *Qui videt me, videt & Patrem meum*; sed, qui videt Filium, non videret Patrem, si solùm videret Essentiam communem; opus enim esset videre insuper Personam Filii, & in ea Personam Patris; ergo non sola Essentia, sed etiam Personalitas Patris cernitur, & existit in tota Persona Filii.

108. Probatur tertiò, quia unaquæque Persona sigillatim sumpta tantæ perfectionis, & magnitudinis est, ut non sint aliquid majus, aut perfectius tres Personæ simul sumptæ, quàm una sigillatim ut ex D. Aug. proximè cit. diximus; sed hoc verificari non potest, nisi quia unaquæque Persona continet in se ipsa omnes perfectiones, etiam relativas aliarum Personarum, ut indicat idem D. August. ergo &c.

109. Dubium majus est: Utrùm non solùm Essentia, sed etiam Relatio personalis uniuscujusque Personæ sit primò, & per se in tota alia Persona? Affirmativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 42. art. 5. Scot. in 1 dist. 19. q. 2. Aureol. ibid. p. 1. a. 1. & 2. Carthus. ibid. q. 1. Capreol. ibid. q. 1. Deza ibid. q. unica. Cajet. 1. p. q. 42. art. 5. Torres. ibid. D Bonav. p. 1. art. unico. Ocham. Gabr. in 1. dist. 19. q. 2. art. 3. Ferrar. 4. contr. gent. cap. 9. Marsil. in 1. q. 22. art. 2. P. Soar. lib. 4. de Trinit. cap. 16. n. 8. P. Vasq. 1. p. d. 169. cap. 2. P. Molin. 1. p. q. 42. art. 5.* & alii, quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 107. sect. 4. n. 8. & 9.* Probatur primò ex locis Sacræ Paginæ supra adductis *n. 83.* quæ simpliciter docent, Filium esse in Patre, & Patrem in Filio; sed hoc plenius, & perfectiùs verificatur, si totus Pater per se primò ratione sui totius sit in toto Filio, & è contra; ergo &c.

110. Probatur secundò ex Sanctis Patribus supra citatis *n. 84. 105. & 106.* qui asserunt, totum Patrem esse in Filio; sed non ita totus esset in Filio, si solùm ratione Essentiæ communis esset per se primò in Filio; per accidens autem, & ex consequenti ratione proprietatis personalis; siquidem jam tunc maneret extra Filium secundùm relationem Paternitatis, ita ut hæc non esset in Filio, nisi sola denominatione proveniente ab Essentia, quod tamen est contra Patres locis citatis; ergo &c.

111. Confirmatur primò, quia hypostasis magis principaliter, & formaliter dicit proprietatem relativam, quàm Essentiam; sed Sancti Patres, ut diximus, docent, hypostasim esse in hypostasi; ergo docent hypostasim, etiam secundùm relativum, esse in hypostasi principaliter, & formaliter. Secundò, quia formalitas, quæ reduplicatur, ut ratio, propter quam aliquid convenit, non se habet ad illud per accidens, & secundariò; sed Sancti

Patres

Patres supra citati reduplicant proprietates relativas, dùm dicunt, unam Personam esse in alia; siquidem dicunt, Filium esse in Patre, sicut *characterem, splendorem*, & *imaginem*; & Spiritum Sanctum esse in Patre, sicut *Spiritum oris*; hæ autem dictiones non tam ponuntur ad explicandam similitudinem, quàm ad denotandam reduplicationem formalitatis, secundùm quam una Persona postulat esse in alia; ergo &c.

112. Probatur tertiò, quia unam Personam esse in alia, non est formalitas purè absoluta, & essentialis, ut patet ex terminis; ergo per se, ac quidditativè continet aliquid relativum, & notionale; consequenterque per se, & quidditativè convenit Personis, etiam secundùm proprietatem relativam. Confirmatur, quia licet Essentia dicatur esse in Persona, & relatio dicatur esse in Persona sine reali distinctione extremorum; talis modus existendi in alio, non est realis; sicut realis non est modus, quo species dicitur esse in genere, & genus in specie; sed immanentia, secundùm quam Pater est in Filio, & Filius in Patre, est realis, & ut talis traditur à Patribus, & Scholasticis; unus autem non est realiter in alio, nisi realiter sit unus, & alius; ergo cùm Pater, & Filius sint unus, & alius realiter distincti secundùm proprietates relativas, secundùm illas per se sunt unus in alio.

113. Probatur quartò, quia hæc immanentia unius in alio, formaliter est intima præsentia suppositorum indissolubiliter conjunctorum ratione consubstantialitatis, & Immensitatis; sed ipsa Paternitas est intimè præsens, non tantùm Essentiæ, sed etiam Filiationi, & Spirationi passivæ, & indissolubiliter conjuncta cum illis ratione consubstantialitatis; ergo etiam Paternitas est per se primò in Filio, & Spiritu Sancto.

114. Oppositum tenent *Henricus 2. p. sum. a. 53. q. 10. Durand. in 1. dist. 19. q. 3. Richard. in 1. dist. 19. art. 2. q. 3. ad 1. & 3.* pro quibus: Argues 1. Si Paternitas esset in Filio, & Filiatio esset in Patre, Pater esset Filius, & Filius esset Pater; sed hoc non est dicendum; ergo &c. Respondeo negando majorem, ut negavimus supra *n. 95.* aliud enim est esse Patrem, & aliud esse in Patre; sicut aliud est esse Deum in creaturis, & aliud esse creaturam: ut enim Pater esset Filius, & Filius esset Pater, debebat Paternitas esse in Filio, & Filiatio in Patre per identitatem Personæ, ita ut talibus Personalitatibus constituerentur, quod tamen est falsum, ut diximus loco citato; solùm enim vicissim sunt in Personis per identitatem Naturæ, & intimam Circuminsessionem.

115. Argues 2. Si una Persona esset per se primò in alia etiam secundùm proprietates relativas, jam hæ mutuò communicarentur; sed hoc est falsum, ut patet ex supra dictis; solùm enim absoluta sunt communia; ergo &c. Resp. negando majorē: in Divinis enim ea solùm communicantur, quæ identificantur: at verò proprietates relativæ sunt mutuò in Personis, non per identitatem in illis, sed per intimam cohabitationem, & inexistentiam in eisdem.

116. Argues 3. Si Pater esset in Filio etiam secundùm proprietatem relativam, Pater non solùm Naturam, sed etiam Paternitatem dedisset Filio; sed hoc est contra Concil. Florent. sæpius cit. dicens, Patrem omnia dedisse Filio præter esse Patrem; ergo &c. Respondeo negando majorem: non enim est idem, Patrem esse in Filio per Circuminsessionem, atque ei dare Paternitatem; siquidem Paternitas prout sic non est in Filio, ut ejus proprietas, sed ut proprietas Patris.

117. Argues 4. Proprietas est ratio distinguendi; ergo non potest esse ratio essendi in alia; consequenterque una Persona non est in alia secundùm Proprietatem. Respondeo rationem distinguendi non posse esse rationem essendi in alia per identitatem; posse tamen per intimam cohabitationem, & inexistentiam.

118. Argues 5. Si una Persona esset in alia etiam secundùm proprietatem, sequeretur, proprietatem Patris, & Spiritûs Sancti esse cum Verbo in Christo Domino; consequenterque non solam subsistentiam Verbi, sed etiam Patris, & Spiritûs sancti, terminare naturam humanam; sequela autem est falsa; ergo &c. Respondeo proprietates Patris, & Spiritûs Sancti esse quidem cum Verbo in Christo Domino, non tamen ut subsistentias Verbi, sed Patris, & Spiritûs Sancti. Undè licet ibi sint per Circuminsessionem, non tamen reddere subsistentem, & terminatam naturam humanam; sicut non reddunt subsistens ipsum Verbum.

119. Argues 6. Si Personæ Divinæ essent mutuò una in alia, fundarent relationem mutuæ præsentiæ, darenturque aliæ relationes in Divinis præter quatuor assignatas; sed hoc non est dicendum; ergo &c. Respondeo Personas Divinas non fundare relationes reales mutuæ præsentiæ distinctas: tùm quia fundamentum est idem in omnibus, nempè eadem Immensitas: tùm etiam, quia proprietates relativæ ob sui infinitatem, sicut non fundant relationes reales similitudinis, æqualitatis, aut diversitatis distinctas, ita neque relationes præsentiæ, sed se ipsis intimè sibi mutuò quoad omnia respondent.

120. Argues 7. Illud, in quo est aliud, ut contentum in continente, debet excedere, aut esse plus aliquid, quàm illud, quod est in ipso; sic enim Pater ratione totius Patris excedit, & est plus aliquid, quàm Filius, prout existit in Patre ratione solius Essentiæ, & è contra; *sed non ita* Pater excederet Filium, neque Filius Patrem, prout unus est in alio, si ita essent ad invicem secundùm Essentiam, & proprietates relativas, ut consideranti patebit; ergo &c. Resp. majorem non esse universaliter veram; nam *Ubi* corporeū neque excedit, neq; excedditur à corpore locato: neque *spatium* excedit, aut exceditur à corpore, quod illud occupat: & totum est in partibus, & partes in toto, ut ait Philosophus *4. Phys. cap. 3. text. 23.* & tamen partes simul sumptæ non excedunt, neque exceduntur à toto. Undè si in creatis necessarium non est, ut illud verificetur; multò minùs in Divinis Personis, quarum modus in se invicem immanendi altior est, & nullum habens exemplum in rebus creatis.

121. Argues 8. Si aliquid secundùm se totum primò, & per se est in alio, etiam æquè primò est in illo alio quælibet ejus pars; ergo si Pater secundùm se totum æquè primò est in Filio, quælibet pars ipsius Patris æquè primò erit in Filio; consequenterque æquè primò erit in Filio Paternitas, ac Deitas Patris; sed hoc non est dicendum: alioqui sicut Filius dicitur Deus propter Deitatem, quæ est in eo, ita etiam diceretur Pater propter Paternitatem, quæ in illo est æquè primò, ac Deitas; ergo &c. Respondeo Paternitatem æquè primò, ac Essentiam esse in Filio, sed non eodem modo: Paternitas enim est in Filio non tanquam quid essentialiter eum constituens, ut constituit Deitas, sed ut supposita tos cōstituens principium immanenter productivum, & intimè, ac indissolubiliter conjunctum,

conjunctum, & præsens Filio, qualis est Pater, ideoq; licet Filius sit Deus propter Deitatem, quam in se habet, non sequitur esse Patrem propter Paternitatem.

122. Argues 9. Esse ad aliquid, & esse in aliquo sunt habitudines diversæ; sed habitudo Patris ad Filium secundùm relationem est ad aliquid, nempè ad Filium; ergo secundùm eandem non est habitudo in aliquo, nempè in Filio; consequenterque Pater non est in Filio secundùm Paternitatem. Respondeo argumentum solùm probare, relationem non esse ipsam rationem formalem, in qua formaliter, & expresè consistit immanentia unius Personæ in alia: non tamen quod cum ipsis relationibus prout constituunt Personas realiter distinctas in eadem essentia, non sit per se conjuncta, & implicitè inclusa habitudo existendi in se invicem.

123. Argues 10. Quod non est commune duabus Personis, non potest esse ratio, propter quam una sit in alia; sed Paternitas, & Filiatio non sunt communes Patri, & Filio, imò per illas distinguuntur realiter; ergo non possunt esse rationes, propter quas Pater sit in Filio, & Filius in Patre. Respondeo negando antecedens: imò completa, & adæquata ratio, propter quam una Persona sit in alia, debet æquè primò constare, tam ex illa formalitate, quæ communis est utrique Personæ, quàm ex illis formalitatibus, quibus ab invicem realiter distinguuntur, ut patet ex rationibus adductis.

SECTIO VI.

De Missione Divinarum Personarum.

124. ADVERTENDUM est, sicut Deus habet quædam prædicata in tempore, quæ ei competunt in ordine ad creaturas, prout unus est essentialiter, & sunt communia toti Trinitati, dicunturque essentialia, ut esse *Creatorem, Conservatorem,* & *Dominum* rerum omnium: ita habere quædam alia prædicata in ordine ad creaturas, quæ etiam ei competunt in tempore, prout est distinctus personaliter, suntque propria Personarum, & dicuntur notionalia *ad extra*, ut esse *Missum*, *Incarnatum*, *Manifestatum*, &c. de quibus in præsenti agendum nobis est. Sit igitur:

125. Difficultas 1. Quid sit Missio? Missio ex suo generali conceptu propriè accepta prout colligitur ex D. Thom. *1. p. q. 43. art. 1.* & Scholasticis communiter definiri potest: *Processio unius ab alio ad aliquem terminum, seu ad aliquod munus, consilio, & authoritate mittentis peragendum.* Hinc colliges primò, *Missionem* importare duplicem respectum, unum missi ad mittentem, & alterum missi ad terminum, ad quem mittitur. Secundò, missum ex vi talis missionis incipere esse in termino, ad quem mittitur, aut simpliciter, ut sagitta v.g. missa à sagittario incipit esse in loco, in quo non erat: aut novo aliquo modo, ut Verbum Divinum, quod cùm ubique esset in creaturis, novo titulo, & modo incepit esse in Humanitate Christi Domini. Hoc posito.

126. Facilè intelligi potest, quid sit Missio Personæ Divinæ; *Est processio unius Personæ ab alia, à qua virtutem, seu authoritatem habet ad aliquod munus in creaturis specialiter peragendum.* Sive ut ait *P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 1. n. 6. cum D. Thom. 1. p. q. 43. art. 1. Durand. in 1. dist. 15. Cajet. Ferrar. in 4. contr. gent. cap. 23. Est processio unius Personæ ab alia cum habitudine, seu connotatione effectus temporalis.*

127. Difficultas 2. Utrùm, & quomodò Personis Divinis competat Missio? Dico 1. Missio, tam activa respectu Personæ mittentis, quàm passiva respectu Personæ missæ, convenit Personis Divinis. Est de fide, adeò ut nemo hactenùs Hæreticorum illam simpliciter negare sit ausus, licet eâ abutantur ad Divinarum Personarum inæqualitatem arguendam. Ita *Magist. in 1 dist. 15. D. Thom. 1. p. q. 43. art. 1. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 1. P. Molin. 1. p. q. 43. art. 1. P. Tanner. q. 4. d. 4. dub. 9. n. 1. P. Ruiz d. 108. de Trinit. sect. 1. n. 1. P. Amicus d. 28. n. 1. P. Præposit. 1. p. q. 43. art. 1. dub. 1. n. 2. P. Arrub. d. 147. cap. unico n. 1. P. Arriaga d. 55. n. 1.* & alii. Probatur primò authoritate Sacræ Scripturæ. Matth. 10. *Qui me recipit, recipit eum, qui me misit.* Luc. 20. *Mittam Filium meum dilectum.* Joan. 3. *Non enim misit Deus Filium suum in mundum, &c.* Et cap. 4. *Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me.* Et cap. 6. *Ut credatis in eum, quem misit ille.* Et infrà: *Sicut misit me vivens Pater.* Et cap. 7. *Est verus, qui misit me.* Et infrà: *Ab ipso sum, qui misit me.* Idem habet *cap. 8. 10. 11. & 12.* Et ad Rom. 8. *Deus Filium suum mittens.* Et ad Galat. 4. *Misit Deus Filium suum,* & alibi.

128. Probatur secundò specialiter de Spiritu Sancto. Joan. 14. ibi: *Quem mittet Pater in nomine meo.* Et cap. 15 *Quem ego mittam vobis à Patre.* Et cap. 16. *Si autem abiero mittam eum ad vos.* Et ad Galat. 6. *Misit Deus Spiritum Filii sui.* Et 1. Petr. 1. *Spiritu Sancto misso de cœlo.* Et Psal. 103. *Emitte Spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ,* & alibi; ergo &c. Probatur tertiò ratione, quia Personis Divinis convenit definitio Missionis; ergo & ipsa Missio.

129. Dico 2. Non solùm dona creata, quæ Filio, & Spiritui Sancto appropriantur, sed etiam ipsæ Personæ Filii, & Spiritûs Sancti sunt, & dicuntur missæ. Probatur primò, quia loca Scripturæ proximè citata manifestè denotant ipsammet Personam Divinam esse missam; siquidem Joan. 14. dicitur: *Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, &c.* munus autem advocati, consolatoris, magistri, docentis, & suggerentis non exercet accidentarium donum, & creatum, sed Persona subsistens, & increata; ergo &c.

130. Probatur secundò, quia Spiritus Sanctus, qui mittitur, est objectum Angelos beatificans, ut patet 1. Petr. 1 *Spiritu Sancto misso de cœlo, in quem desiderant Angeli prospicere*; sed donum creatum non est objectum beatificans Angelos, sed solùm Personæ Divinæ; ergo non solùm dona creata, sed ipsæ Personæ mittuntur.

131. Probatur tertiò, quia non solùm dona creata, quæ appropriantur Personis Divinis, sed etiam ipsæ Personæ Divinæ dantur hominibus, ut patet ex illo ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Et Isai. 9. 6. *Filius datus est nobis*; ergo non solùm dona creata, sed etiam ipsæ Personæ Divinæ mittuntur ad homines; siquidem, cùm Missio supra dationem solùm addat processionem æternâ, ut ex infrà dicendis constabit, quæcumque Persona mittitur, quando datur, si procedit à Persona dante.

132. Dico 3. Missio secundùm imperium, consilium, preces, nudam voluntatem, aut processionem localem non convenit Personis Divinis. Ita Doctores

ſupra citati. Probatur, quia Miſſio prout ſic dicit imperfectionem; ſiquidem mitti per imperium ſolùm convenit inferiori reſpectu ſuperioris: mitti per conſilium ſolùm ei, qui erroris, & directionis eſt capax: mitti per preces ſolùm eſt ejus, qui non eſt in plena poteſtate mittentis: mitti per nudam voluntatem, ſolùm convenit ei, qui ex vi alienæ voluntatis, abſque naturali dependentia, ſive ſubordinatione facit aliquid: & mitti per proceſſionem localem ſolùm eſt proprium illius, qui incipit eſſe, ubi priùs non fuerat, & deſinit eſſe, ubi fuerat; quæ omnia imperfectionem dicunt in Deo non admittendam; ergo &c.

133. Dico 4. Miſſio ſub ea ratione, ſub quâ convenit creaturis, non competit Perſonis Divinis, niſi impropriè, & metaphoricè. Probatur, quia Miſſio prout ſic includit omnes imperfectiones proximè enumeratas; ergo nequit prout [illegible] niſi impropriè, & metaphoricè convenire Perſonis Divinis.

134. Dico 5. Miſsio, prout illam explicabimus *n. 167.* verè, & propriè convenit Perſonis Divinis. Ita *Magiſt. in 1 diſt. 14. 15. 16. & 17. D. Bonav. in 1. diſt. 15. p. 1. q. 1. P. Ruiz d. 108. ſect. 5. n. 12.* ubi contrarium dicit, non ſolùm improbabile, ſed etiam temerarium. *P. Amicus d. 28. n. 12.* & alii. Probatur, quia Perſonæ Divinæ dicuntur miſſæ, ut conſtat ex locis Scripturę ſupra citatis; ſed verba Scripturæ intelligenda ſunt in proprio ſenſu, & non metaphoricè, quando ex oppoſito nullum ſequitur inconveniens, neque eadem Scriptura, aut ratio obſtat; nullum autem horum obſtat quominùs Scripturæ loca in proprio ſenſu accipiantur, & Perſonæ Divinæ propriè, & verè dicantur miſſæ; ergo &c.

135. Probatur Minor, quia abſque ulla imperfectione reperitur proprius conceptus Miſſionis, prout præſcindit à creata, & increata in Miſſionibus Divinis; ſiquidem Filius verè, & propriè procedit à Patre, & Spiritus Sanctus à Patre, & Filio, & uterque exiſtit novo modo in termino, nempè Filius in humanitate per unionem hypoſtaticam, & Spiritus Sanctus in Juſtis per gratiam, & in ſignis per ſui manifeſtationem; ergo &c. Confirmatur, quia licet in creatis non reperiantur conceptus generationis, Paternitatis, Filiationis, & proceſſionis ſine imperfectionibus, in Divinis tamen ſine imperfectionibus reperiuntur propriè, & verè conceptus generationis, Paternitatis, Filiationis, & proceſſionis divinæ; ergo etiam Miſſionis Divinæ, cùm eadem ſit ratio.

136. Objicies 1. Aliqui Sancti Patres negant propriam Miſſionem Divinis Perſonis, ut negare videtur D. Greg. Nyſſen. *orat. de Deitat. Filii*: ibi: *Penitùs*, inquit, *perſpicuum eſſe arbitror, Divinam potentiam, atque Naturam, cùm ubique ſit, ac per omnia pertingat, atque pervadat, & res univerſas complexa ſit, mitti haud rectè dici.* Et D. Chryſoſt. *tom. 3. hom. de Spirit. Sancto*: *Igitur*, ait, *cùm dicit*: Mitto vobis Spiritum Sanctum: *Donum dicit Spiritûs Sancti; ut diſcatis, quod donum mittitur, Spiritus Sanctus autem non mittitur*; ergo &c. Reſpondeo hos Sanctos Patres expreſsè ſolùm negare Divinis Perſonis Miſſionem ſecundùm imperfectiones, ſecùndùm quas diximus competere creaturis, ut conſtare poteſt ex rationibus, quas ibidem ſubjungunt.

137. Objicies 2. Quæ in ſuo conceptu quidditativo dicunt imperfectionem, nequeunt propriè, ſed tantùm metaphoricè Deo competere; ſic enim metaphoricè, non autem propriè dicitur de Deo *Iraſci, Pœnitere, Obliviſci*, & ſimilia; ſed Miſſio in ſuo quidditativo conceptu importat imperfectionem; ſiquidem Miſſio, aut eſt moralis, aut phyſica: Si primum; aut fit imperio, & authoritate mittentis; aut conſilio: Si ſecundum, aut fit per impreſſionem virtutis, quâ res miſſa ad locum deſtinatum dirigitur, ut fit in ſagitta; aut per diſtinctionem entitatis, ut cùm emittitur flos ab arbore, & ſplendor à Sole; ſed hæc omnia dicunt imperfectionem, ut patet ex dictis *n. 132.* ergo &c. Reſpondeo negando minorem, ſi ſermo ſit de Miſſione prout abſtrahit à creata, & increata, licet vera ſit, ſi loquamur de Miſſione jam contracta ad creatam, de qua tantùm probant, quæ in argumento adducuntur.

Inſtabis: Non mittitur propriè, niſi qui aut à 138.
mittente diſcedit ad negotium aliquod peragendum authoritate mittentis, ut accidit in Miſſione morali: aut quod per propriam entitatem ſitu disjungitur à ſuo principio, ut accidit in Miſſione phyſica; ſic enim propriè non dicitur mitti palsio ab eſſentia; neque actus vitalis ab interno ſuo principio, utpotè quod ad Miſſionem propriè dictam requiratur localis ſeparatio miſſi à mittente, qualis ibi non datur; ſed hoc idem datur in Perſonis Divinis; ergo in illis non datur Miſſio propriè dicta.

Reſpondeo licet verum ſit in Miſſione creata 139.
propter imperfectionem, & limitationem naturæ miſſi, & mittentis; id tamen non eſſe eſſentiale Miſſioni ut ſic, & abſolutè, cujus quidditas ſalvatur perfectè in reali egreſſu per originem miſſi à mittente cum communicatione poteſtatis ad novum aliquod munus peragêdum, ut infrà dicemus. Ad exempla adducta dicimus, neque paſſionem mitti ab eſſentia; neque actum vitalem à ſuo principio, quia ad Miſſionem requiritur habitudo ad terminum operandum extra mittentem, quam non habent paſſio, neque actus vitalis, cùm non producantur extra, ſed intra ſuum *principium*.

Inferes: Ergo Perſonæ Divinæ, cùm producantur 140.
per immanentiam unius in alia, non dicentur propriè mitti. Reſpondeo negando illationem: licet enim Perſonæ Divinæ nequeant per ſe exiſtere ſeparatæ à ſuo principio, & extra illud: poſſunt tamen ſic exiſtere ratione externi effectûs, ad quem operandum à ſuo principio deſtinantur, & in ordine ad quem dicuntur propriè mitti.

Objicies 3. Angeli ſuperiores non dicuntur miſſi ad externa miniſteria, ſed ad id dirigunt Angelos inferiores, quos illuminant, & quorum tantùm eſt mitti ob imperfectionem, quam dicit Miſſio ex parte miſſi; ergo à fortiori non dicentur propriè mitti Perſonæ Divinæ. Reſpondeo primò negando antecedens: nam Gabriël Archangelus fuit ex Superioribus Angelis, & tamen dicitur miſſus ad nunciandum Incarnationis myſterium Luc. 1. 26. *Miſſus eſt Angelus Gabriël à Deo, &c.* 141.

Reſpondeo ſecundò, dato antecedente, negando conſequentiam; diverſa ratio eſt, quia Angeli ob limitationem ſuæ naturæ, nequeunt mitti ad inferiora abſque aliqua ipſorum imperfectione, ſicque congruentiùs eſt, ut hanc imperfectionem ſubeant Angeli inferiores, quorum curæ commiſſa ſunt inferiora miniſteria: at verò Perſonæ Divinæ abſque ulla ipſarum imperfectione mitti poſſunt ad quæcumque opera externa peragenda, ut ex dicendis conſtabit. 142.

Objicies 4. *Mitti* eſt miſſum aliter ſe habere 143.
in uno loco, quàm antea ſe habebat in alio; ſiquidem ratio, ob quam una Perſona dicitur mitti

potiùs

potiùs ad unum ; quàm ad alium locum , est, quia aliter se habet in uno, quàm in alio loco ; sed Personæ Divinæ non possunt aliter se habere in aliquo loco , quàm antea, cùm sint ubique præsentes per Immensitatem ; ergo non dicentur propriè mitti. Respondeo majorem esse veram de misso creato, non autem increato , qui aliter existere, aut apparere potest , non per novam existentiam, aut mutationem sui , sed rei , in qua novo modo existere, & apparere dicitur, ut ex infrà dicendis constabit.

144. Objicies 5. Sequeretur,multa alia admittenda esse propriè de Divinis Personis , quæ tamen de illis solùm metaphoricè affirmat Scriptura , ut Joan. 16. *Exire à Patre : venire in mundum : Relinquere mundum : Redire,& reverti ad Patrem* : quæ, cùm dicant imperfectionē mutationis localis, non possunt de Deo, nisi metaphoricè dici ; ergo &c. Respondeo omnia admittenda esse in Deo in proprio sensu , quæ de Deo tradit Scriptura , dummodò non repugnet authoritas Sanctorum Patrum, & Scholasticorum , aut aliqua ratio Theologorum non adversetur. An verò , quæ in argumento adducuntur, sint propriè , aut metaphoricè accipienda ? Ex infrà dicendis constabit.

SECTIO VII.

In quonam consistat Missio in Divinis ?

145. ADvertēs primò , (cùm modus indagandi Divina sint perfectiones creatæ refectis earum imperfectionibus ,) in quavis Missione creatâ depuratâ ab imperfectionibus , quas ut creata includit , tria remanere, quæ naturam Missionis ut sic quidditativè integrant,nēpè qui mittit,qui mittitur,& terminus, ad quem mittitur; quæ tria requiruntur,& sufficiūt ad essentiam Missionis ut sic. Patet,quia Missio est essentialiter operatio duorum , nempè mandantis, & exequentis ; siquidem nemo se ipsum propriè mittit; & operatio dicit habitudinem ad terminum operabilem ; ergo sufficienter his tribus terminis, mittente scilicet, misso, & termino ad quem mittitur, intelligitur integra Missionis quidditas.

146. Advertes secundò,(cùm duplex sit Missio,physica scilicet, & moralis , ut infrà dicemus ,) duplicem etiam posse esse habitudinem mittentis ad missum, & missi ad mittentem, alteram physicam, si Missio sit physica , & alteram moralem , si moralis sit Missio. Illa, nempè physica, est per realem communicationem virtutis ad terminum,ad quem mittitur , physicè operandum : sic Sol per realem productionem mittit lumen ad aërem illuminandum : hæc , nempè moralis , est per solam moralem communicationem virtutis, aut dirigentis, si consilio, aut mandantis, si imperio , & auctoritate mittat.

147. Advertes tertiò , posse esse tertiam Missionem utriusque Missionis perfectionem participantem, & physicæ per realem communicationem virtutis executivæ , & moralis per moralem communicationem potestatis exequendi terminum juxta consilium,& imperium mittentis. Huic persimilis est Missio Personæ Divinæ , quæ utriusque Missionis physicæ, & moralis perfectionem eminentissimè participat , quatenùs Persona missa per originem simul cum Natura mittentis accipit virtutem , & potentiam operandi terminum, ad quem mittitur : nec non sapientiam , & voluntatem exequendi ipsum terminum juxtà voluntatem mittentis, sicque perfectissimè participat naturam utriusque Missionis physicæ , & moralis. His positis.

Difficultas sit : In quo præcipuè consistit ratio 148.
Missionis Divinæ? Triplex est Doctorū sententia : Prima docet Missionem in Divinis cōsistere in sola operatione temporali , per quam processio Personæ missæ in aliquo effectu creato manifestatur , cum respectu ad principium productivum , non Personæ missæ , sed operationis , quâ Persona missa manifestatur in creaturis. Ita *Magist. in 1. dist. 15. D. Thom. in 1. dist. 15. q. 3. art. 1. D. Bonav. in 1. dist. 15. p. 1. q. 2. & 4. Scot. dist. 14. q. unica. §. Licet autem. Gabr. q. 1. Marsil. in 1. q. 18. art. 1. 2. 3. & 4.* & alii.

Secunda sententia asserit ex opposito in sola 149.
processione æterna Personæ missæ consistere formaliter qnidditatem Missionis Divinæ. Huic favent *D. Cyril, lib. 12. Thesaur. cap. 15. D. Hilar. lib. 5. de Trinit. D. Greg. Magn. hom. 26. in Evangel.* & alii. Tertia sententia affirmat ad quidditatem Missionis Divinæ requiri , & processionem æternam Personæ missæ à mittente , & temporalem operationem , qua Persona missa peculiari modo manifestatur in creaturis. Ita *D. Thom. 1. p. q. 43. art. 1. Durand. in 1. dist. 15. q. 3. P. Valent. 1. p. q. 17. punct. 1. P. Molin. 1. p. q. 43. art. 2. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 1. num. 6. P. Vasq. 1. p. d. 170. cap. 2. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 9. n. 4. P. Amicus d. 28. n. 34. P. Ruiz d. 108. sect. 3. & 4. P. Arriaga 1. p. d. 55. sect. 2. n. 5. P. Arrub. d. 147. cap. unico,* & alii.

Dico 1. Quidditas Missionis Divinæ non consi- 150.
stit in sola processione,sive operatione tēporali manifestativa æternæ processionis Personæ missæ prout dicebat prima sententia : Probatur primò, quia Missio propriè dicta importat distinctionem realem missi à mittente, cum communicatione virtutis, & potestatis exequendi munus,ad quod à mittente destinatur ; siquidem Missio eò est minùs propria , quò magis recedit à distinctione reali missi à mittente ; ideoque impropriè quis à se ipso dicitur missus ; sed hæc non salvantur in Missione Divina per solam operationem temporalem *ad extra* ; siquidem per hanc , nec Persona missa distinguitur à principio mittente , nec ab eo accipit virtutem , & potestatem exequendi munus , ad quod destinatur ; cùm hoc sit tota Trinitas , actiones enim *ad extra* sunt indivisæ ; Persona autem missa non distinguitur prout sic à Trinitate,utpotè in qua includitur, sicque à se ipsa mitteretur, & acciperet virtutem exequendi ; ergo &c.

Probatur secundò , quia si quidditas Missionis 151.
Divinæ salvaretur in sola processione , sive operatione temporali *ad extra*,cùm etiam prout sic procedat , & operetur Pater , sequeretur , etiam Patrem posse propriè mitti , & dici missum ; sed hoc expresè negat D. Aug. *lib. 2. de Trinit. cap. 5.* ibi : *Pater solus*, ait , *nusquam legitur missus.* Cujus rationem assignat *lib. 4. cap. 20. Non enim*, inquit , *habet de quo missus sit, aut ex quo procedat* ; ergo &c.

Dicent , ideò Patrem non posse propriè mitti , 152.
quia à nullo procedit ; sit autem de quidditate missi , quod ab aliquo procedat, licet opus non sit, quod procedat ab eo,à quo mittitur; siquidem Filius non procedit ab Spiritu Sancto ; & tamen ab eo dicitur missus. Isai. 48. *Et nunc Dominus Deus misit me, & Spiritus ejus* : idemque habet *cap. 61.* quæ loca de Christo Domino, etiam ut Deo misso

ab Spiritu Sancto intelligunt *D. Athan. lib. 3. Assumpt. homin. & D. Ambr. de fide cap. 4.*

153. Sed contra, quia missus in Divinis eatenùs quidditativè postulat esse ab alio, quatenùs quidditativè postulat per realem originem accipere à mittente virtutem, & potestatem ad exequendum opus, ad quod destinatur; præcisâ autem hac ratione, non apparet necessitas, cur missus debeat esse ab alio; ergo poterit Pater, licet prout sic non sit ab alio, non secùs ac Filius, & Spiritus Sanctus, à tota Trinitate mitti.

154. Neque obstant testimonia Isaiæ adducta; siquidem à plerisque explicantur de Christo Domino ut homine, qui non solùm à Patre, sed etiam ab Spiritu Sancto, & à se ipso ut Deo, atque adeò à tota Trinitate missus est. Undè citati Patres, qui ea videntur intelligere de Christo Domino ut Deo, explicandi sunt de Missione latè sumptâ, & non de rigorosâ, de qua hîc est sermo.

155. Oppones 1. Nihil aliud est formaliter Personam Divinam mitti, quàm peculiari modo in creaturis existere, quo antea non existebat; sed hoc formaliter importat solam operationem, quâ Persona missa manifestatur in creaturis cum respectu ad principium effectivum talis operationis, ut patet ex D. Aug. *lib. 2. de Trinit. cap. 5. Si ergo*, inquit, *missus dicitur (nempè Filius) in quantùm apparuit foris in creatura corporali, &c.* ergo Missio Personę Divinæ formaliter consistit in sola operatione temporali cum respectu ad principium effectivum illius.

156. Respondeo negando minorem; neque enim Personam Divinam mitti, est utcunque illam novo modo existere in creaturis, sed per virtutem, & potestatem acceptam à mittente; ad hoc autem, ut diximus, requiritur distinctio personalis inter mittentem, & missum, quæ tamen non datur inter totam Trinitatem, quæ indivisibiliter operatur *ad extra*, & Personam missam, quæ in ipsa Trinitate includitur. Ad authoritatem D. Aug. dicimus, illum requirere quidem ad Missionem Personæ Divinæ productionem temporalem; non tamen negare, necessariam esse processionem æternam Personæ missæ à mittente, ut ex dicendis

157. constabit.

Oppones 2. Quando compositum de aliquo prædicatur secundùm fieri, diverso modo se habet respectu facientis, ac facti: nam respectu facti debet utrumq; prędicari secũdùm esse, non tamen secundùm fieri, ut si dicas: *Petrus factus est homo albus*: oportet ut sit & homo, & albus: non tamen necessè est, ut fiat homo, sed sufficit, ut fiat tantùm albus: respectu autem facientis non est necessè ut faciat utrumque, sed alterum tantùm, ut dicens: *Pictor facit parietem album*: sufficit si tantùm faciat album, licet non faciat parietem; sed ex parte mittentis nihil aliud importat *mittere*, quàm facere missum existentem novo modo in alio; ergo cuicunque convenit facere alium novo modo existentem in aliquo, convenit mittere, licet non sit principium ipsius secundùm esse; sed hoc convenit toti Trinitati; ergo tota Trinitas dicitur mittere; consequenterque Missio Divina non includit processionem æternam, sed solam operationem temporalem.

158. Respondeo negando, Missionem nihil aliud importare ex parte mittentis, quàm missum facere existentem in alio, in quo antea non erat; addit enim præterea facere illum existentem in alio, in quo antea non erat, authoritativè per activam communicationem virtutis, & potestatis operandi terminum Missionis; hoc autem necessariò importat realem distinctionem inter mittentem, & missum.

Oppones 3. D. Chrysost. *tom. 3. hom. 3. de Spirit. Sanct. Ut discatis*, inquit, *quod donum mittitur; Spiritus autem non mittitur, Salvator dicit Apostolis: Manete in Hierusalem, donec induamini virtute ex alto, & sumetis virtutem supervenientis Spiritus Sancti in vos.* Et D. Basil. *lib. 5. contr. Eunom. sect. 2.* ad illa verba Psal. 103. *Emitte Spiritum tuum, &c. Missionem*, ait, *vocat exitum ad opus, non de loco in locum migrationem.* Et D. Athan. *orat. 5. contr. Arian. Ex verbi missione per* JESUM, inquit, *conjunctionem illam intelligi convenit, quia Verbum cum* JESU *Mariæ Filio in unam Personam coaluit.* Et D. Aug. *lib. 2. de Trinit. cap. 5. Pater invisibilis unà cum Filio secum invisibili, eundem Filium visibilem faciendo, misisse eum dictus est.* Idem habent *D. Greg. Nyssen. orat. de Deitat. Filii. D. Ambr lib. 5. de fide ad gratian. cap. 3.* qui omnes videntur sentire, Missionem Personæ Divinæ solùm operationem temporalem illius manifestativam importare, non autem processionem æternam. Respondeo hos Sanctos Patres solùm velle, Filium, & Spiritum Sanctum per divinitatem præcisam à quolibet dono creato nec mitti, nec dari posse; non tamen negare ad rationem Missionis requiri etiam processionem æternam, ut ex dicendis constabit. 159.

Dico 2. Quidditas adæquata Missionis Divinæ non consistit in sola processione æterna Personæ missæ, ut asserebat secunda sententia. Probatur primò ex illo ad Galat. 4. *Ubi*, inquit, *venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum*; atqui si Missio in sola processione æterna consisteret, non in tempore, sed ab æterno fuisset; ergo &c. Confirmatur ex D. Aug. *lib. 2. de Trinit. cap. 5.* ubi ad citata verba: *Cùm itaque ait, misit Deus Filium suum factum ex muliere, satis ostendit, eo ipso missum Filium, quo factus est ex muliere. Quod ergo de Deo natus est, in hoc mundo erat. Quod autem de Maria natus est, in hunc mundum missus advenit.* Et *lib. 4. de Trinit. cap. 20. Non ergo*, inquit, *eo ipso, quod de Patre natus est, missus dicitur Filius: sed vel eo quòd apparuit hùic mundo Verbum caro factum: vel eoquod ex tempore cujusq; mente percipitur*; ergo &c. 160.

Probatur secundò ratione, quia nemo dicitur propriè mittere ea, quæ intra se ipsum operatur; siquidem *mittere* est aliquid extra se exequendum mandare; sed Persona mittens per æternam processionem, cùm sit actus immanens in Deo producente, nihil extra se operatur; ergo in sola processione æterna non salvatur quidditas adæquata Missionis. Confirmatur, quia mittere finaliter est ad manifestandam virtutem, & potestatem mittentis; sed sola processio æterna non est manifestativa virtutis, & potestatis mittentis; ergo &c. 161.

Dicent, Personam mittentem per æternam processionem operari aliquid extra se, quatenùs producit Personam missam extra principium realiter distinctum. Sed contra, quia non producitur extra principium totaliter; hoc autem requiritur ad Missionem propriè dictam. Patet, quia etiam actus vitalis creatus producitur realiter distinctus à suo principio vitali creato; & tamen non dicitur propriè missus, neque principium vitale dicitur illum propriè mittere, quia non producitur extra illud totaliter, sicut producitur lumen à Sole in externum subjectum; ergo &c. 162.

Objicies 1. D. Greg. Magn. *hom. 26. in Evang.* de Missione Filii sic loquitur; *Eo ipso à Patre Filius* 163.

mitti

mitti dicitur, quò à Patre generatur. Et de Spiritu Sancto: *Sed ejus Missio*, inquit, *ipsa processio est, quâ de Patre procedit, & Filio*; ergo ex mente Sancti Doctoris Missio Divina in sola processione æterna consistit. Respondeo primò D. Greg. locutum fuisse de Missione divina inadæquatè sumptâ; non autem adæquatâ, quæ etiam importat processionem, sive operationem temporalem; qui enim unum affirmat, alterum non negat.

164. Respondeo secundò D. Greg. eo loco accepisse Missionem pro emissione, inter quam, & Missionem hoc interest discrimen, ut ait *P. Amicus cit. n. 57.* quod emissio solùm denotat originem termini emissi ab emittente, est enim *emittere* extra mittere; undè quod aliquo modo producitur, licet intra principium productivum contineatur, emitti dicitur, quia ex vi productionis fit extra principium: at verò Missio importat communicationem authoritatis ad munus aliquod exercendum extra mittentem; sicque præter originem missi dicit etiam operationem temporalem *ad extra.*

165. Objicies 2. Missio, præsertim physica, est realis egressio termini à mittente, vi cujus accipit aliquod esse, quod antea non habebat, ut patet, tùm ex definitione Missionis: tùm exemplis; sic enim flos ab arbore, & lux à Sole dicuntur mitti per solam productionem floris ab arbore, & lucis à Sole; sed processio æterna Filii, & Spiritûs Sancti ita se habet; siquidem tam Filius per generationem, quàm Spiritus Sanctus per Spirationem accipiunt esse personale, quod non habebant ante generationem, & spirationem; ergo per solam processionem æternam dicuntur mitti.

166. Respondeo ad Missionem propriè dictam non satis esse, etiam si sit physica, ut terminus vi originis accipiat simpliciter esse: Primò, quia passio, & actus vitalis in creatis vi productionis accipiunt esse; & tamen non dicuntur mitti à suis principiis, ut supra diximus. Secundò, quia ad propriam Missionem requiritur, ut quod mittitur, fiat aliquo modo extra principium mittens, aut loco, & situ, ut in Missione creata; aut saltem operatione appropriatâ termino, ut in Missione increatâ. Tertiò, quia Missio propriè dicta supponit esse illius, quod mittitur, & superaddit novum respectum ad terminum, ad quem mittitur. Undè in hoc sensu neque lux à Sole, neque flos ab arbore propriè mittitur.

167. Dico 3. Adæquata essentia Missionis divinæ dicit utramque processionem, & æternam missi à mittente, & temporalem ejusdem processionis æternæ manifestativam, ut affirmabat tertia sententia. Probatur primò authoritate Scripturæ. Joan. 8. *Ego*, inquit, *ex Deo processi, & veni.* Et cap. 16. *Exivi à Patre, & veni in mundum.* Ubi per priora verba significatur processio æterna; per posteriora autem temporalis operatio; ergo utramque includit Missio Divina. Confirmatur ex D. Aug. *lib. 2. de Trinit. cap. 5.* ad citata verba: *A Patre exire*, inquit, *& venire in hunc mundum, hoc est mitti.*

168. Probatur secundò authoritate Sanctorum Patrum D. Hilar. *lib. 6. de Trinit. Non utique dici potest*, inquit, *id ipsum ex Deo exire, quod & venisse, nam utrumque significat; quoniam à Deo exivi, & veni.* Et infrà. *Natum ex Deo Filium, missumque confitetur. Nativitas itaque ejus, & adventus ostenditur, cum absolutissima significandæ proprietatis veritate.* Idem habent *D. Cyrill. 11. in Joan. cap. 9. D. Damascen. lib. 4. fidei cap. 19. D. August. lib. 4. de Trinit. cap. 20. & 21. D. Ansel. Epist. de process. Spirit. Sanct. & alii apud P. Ruiz. cit. sect. 3. & 4.*

169. Probatur 3. ratione, quia Missio, cùm sit quidam progressus missi à mittente ad novum aliquem effectum virtute mittentis operandum, dicit respectum ad mittentem, & ad terminum, ad quem mittitur, quorum primus consistit in processione æterna; secundus verò in tendentia ad ipsum terminum, quæ est ipsa operatio temporalis effectûs; ergo utrumque respectum essentialiter includit. Confirmatur, quia Sancti Patres quandoque explicant Missionem per processionem æternam, quandoque per accessum ad effectum temporalem, ut patet ex D. Aug. *in Joan. tract. 102. Exiit à Patre*, inquit, *quia de Patre est, & in mundum venit, quia mundo suum corpus ostendit*; ergo utrumque comprehendit, & in utroque essentialiter consistit.

170. Argues 1. Arbor dicitur mittere flores, aut fructus, solùm quia illos producit; ergo etiâ tam Filius, quàm Spiritus Sanctus dicentur mitti à suo principio productivo per solam processionem æternam. Respondeo 1. negando antecedens, flores enim, & fructus non dicuntur propriè mitti ab arbore, prout supra diximus *num. 166.* Respondeo secundò, dato antecedente, negando consequentiam; diversa ratio est, quia ille modus mittendi in arbore est alterius rationis, quatenùs scilicet effectus à potentia mittitur ad actum, qui modus competere non potest Personæ Divinæ, quæ nunquam concipitur in potentia, sed semper in actu: cùm autem Missio de qua loquimur adæquatè sumpta supponat Personam mittendam ut præexistentem ad terminum, intelligi non potest sine tendentia temporali superadditâ illius processioni æternæ; sicque in utraque consistit.

171. Argues 2. Mittens debet communicare misso voluntatem eundi ad terminum, ad quem mittitur; sed voluntas libera veniendi ad terminum, sive effectum temporalem non communicatur Personæ productæ à Persona producente; siquidem immediatè resultat in tota Trinitate; ergo &c. Respondeo illam voluntatem communicari Personæ productæ, saltem radicaliter, sic enim ut liberâ censetur convenire Patri à se, Filio autem à Patre, & Spiritui Sancto à Patre, & Filio.

172. Argues 3. Si Missio in Divinis consisteret in processione æterna, cùm Filius ab æterno potuerit assumere naturam humanam, sequeretur Missionem Divinam adæquatè sumptam posse esse ab æterno; sed hoc non est dicendum; siquidem Missiones Divinæ sunt temporales, ut infrà dicemus; ergo &c. Respondeo concedendo sequelam: neque enim ex illa sequitur aliquod inconveniens, foret tamen talis Missio diversæ rationis ab his, quæ de facto dantur, cùm hæ sint temporales, illa autem æterna, licet nunquam in sola processione necessaria, sed etiam in libera tendentia ad effectum creatum consisteret, ex quo nihil contra nos.

173. Argues 4. Missio hîc non est idem, quod productio, neque missus est idem, quod productus; imò Missio sumitur pro legatione, & missus pro legato, ut de Filio dicitur Abdiæ 1. ibi: *Auditum audivimus à Domino, & legatum ad gentes misit*; ergo Missio, prout hîc accipitur, non importat habitudinem originis. Respondeo negando antecedens: Missio enim divina, prout sumitur in præsenti, complectitur eminentissimâ perfectione, non solùm legationem, quæ est Missio moralis, sed etiam substantialem productionem, quæ

est Missio physica, per quam cum Essentiâ communicatur Personæ productæ consilium, potestas, authoritas, voluntas, & determinatio ad operandum, in quibus consistit, Filium esse missum, & legatum Patris: aut Spiritum Sanctum missum, & legatum Patris, & Filii; hæc autem Missio, & legatio non posset eis convenire, nisi per processionem substantialem. Ad supra citatum locum dicimus cum D. Hieron. ibid. intelligendum esse de Christo Domino, quem Deus legatum ad gentes misit.

174. Argues 5. Missio non importat processionem ab aliquo, sed solum acceptionem potestatis, authoritatis, & dominii; sic enim in humanis dicitur missus, & legatus, qui potestatem, & authoritatem accipit à mittente, & legante ad munus aliquod exercendum; atqui in Divinis Filius, & Spiritus Sanctus accipiunt potestatem, & authoritatem, ille quidem nascendo, iste autem procedendo; ergo licet ibi sit habitudo originis, non secundùm eam, sed secundùm acceptionem potestatis, & authoritatis ad operandum, dicetur Persona mitti, & legari.

175. Respondeo negando majorem de Missione divina, quæ licet sit unica, continet eminenter substantialem processionem, & in illa communicationem consilii, potestatis, authoritatis, & dominii; ideoque Persona dicitur mitti, & legari, non solùm moraliter quatenùs accipit potestatem, & authoritatem exercendi opus, ad quod mittitur, sed etiam physicè, quatenùs ea accipit cum Essentiâ per originem, & processionem æternam.

176. Argues 6. Persona, quæ mittitur, non incipit esse novo modo in creatura ex vi suę processionis, sed ratione effectûs, quem tota Trinitas operatur; sed ad rationem Missionis sufficit illud, cujus ratione Persona missa incipit novo modo esse in creatura; ergo processio secundùm originem non est de ratione Missionis. Respondeo negando minorem: Missio enim propriè dicta requirit exire ab aliquo principio tribuente substantiam, & cum illa potestatem, authoritatem, voluntatem, & determinationem ad operandum talem effectum, ratione cujus Persona missa incipiat esse novo modo in creatura per effectum sibi appropriatum.

177. Argues 7. Legatus dicitur à Rege missus ad aliquem effectum, licet nihil illius operetur, & exequatur; ergo etiam Persona Divina, licet nihil operaretur extra Deum, poterit appellari missa; sicque operatio *ad extra* non est de ratione Missionis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia homo, licet nihil exequatur illius negotii, ad quod mittitur, adhuc tamen de novo accipit potestatem, & mandata, movetur-que localiter ad locum, ad quem mittitur, sicque potest appellari missus: at verò Persona Divina nullum horum accipit de novo, neque ulla alia ratione procedit extra Deum ad creaturas, nisi quatenùs in illis operatur novum aliquem effectum, ratione cujus sit, ubi antea non erat, aliter non potest dici missa.

178. Argues 8. Peccator potest de potentia absoluta justificari sine infusione gratiæ, aut alicujus doni inhærentis, per solam extrinsecam condonationem peccatorum, & extrinsecam acceptationem ad gratiam, & gloriam; sed tunc Spiritus Sanctus de novo habitaret in illa anima, & ad illam mitteretur, quin tamen de novo aliquem effectum causaret in illa; ergo quidditas Missionis non requirit productionem novi effectûs; quidditas enim rei non potest mutari, neque de potętia absoluta. Respondeo in eo eventu non fore Missionem simpliciter, & propriè dictam; sed posse appellari Missionem impropriè, & secundùm quid. De hoc tamen alibi.

Argues 9. Non est de ratione Missionis, quod 179.
missus novo modo incipiat existere in termino, ad quem mittitur; sufficit enim, si priùs ibi existens, accipiat de novo authoritatem, vel acceptam incipiat de novo exercere: sic enim existenti Londini potest Rex Lusitaniæ committere authoritatem de novo, aut illius exercitum ad aliquam causam, qui diceretur ejus legatus, non quia Londinum de novo veniret, sed quia ibi de novo accepit ejus authoritatem, aut ejus exercitium; ergo similiter Persona Divina dicetur missa, licet de novo non incipiat esse in termino, dummodò de novo acceptâ authoritate utatur. Respondeo argumentum involvere contradictionem; dicit enim Londini existentem posse dici Legatum, & missum per authoritatem ibi de novo acceptam, aut per novum illius exercitium, quin dicatur ibi de novo existere; cùm tamen quicumque de novo potestatem accipit, aut exercet priùs acceptam, eo ipso ibi incipiat existere moraliter præsens, ubi priùs non erat illo, sed alio modo.

SECTIO VIII.

Quid Missio principaliter dicat: & an dicenda sit temporalis?

CUm ex dictis constet, duplici quasi 180.
parte constitui Missionem, nempè processione æterna, & temporali operatione transeunte ad creaturas, restat nunc examinandum, quid nam dicat *principaliùs*, sive de formali; quid autem minùs principaliter, sive de materiali: & an dicenda sit æterna ratione processionis æternæ: vel potiùs temporalis ratione operationis temporalis ad creaturas. Pro quo sit:

Difficultas 1. Quid dicat principaliter Missio 181.
in Divinis? Prima sententia videtur affirmare, Missionem in Divinis dicere æquè primò, & processionem æternam, & operationem temporalem illius manifestativam, quatenùs constituens Missionem in utroque respectu, nullum alteri præfert, neque mentionem facit materialitatis, aut obliqui. Ita *S. Thom. 1. p. q. 43. art. 1. & 2. & 4. contr. gent. cap. 23. ad 3. Ferrar. ibid. D. Bonav. in 1. dist. 15. p. 1. art. 1. q. 1. & 2. Carthus. in 1. dist. 15. Cajet. 1. p. q. 43. art. 1. & 2. P. Molin. ibid. P. Valent. 1. p. q. 17. punct. 1. & alii apud P. Ruiz infra cit.*

Secunda sententia asserit, Missionem in recto, 182.
& principaliter dicere processionem æternam, in obliquo autem, & minùs principaliter temporalem respectum ad effectum creatum Ita *Alexand. 1. p. q. 71. memb. 2, 3. & 4. & q. 72. per totam. Albert. 1. p. q. 32. memb. 2. art. 1. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 1. n. 6. P. Vasq. 1. p. d. 170. cap. 2. n. 6.* apud eundem *P. Ruiz* citandum.

Tertia sententia docet, Missionem dicere prin- 183.
cipaliter, & de formali processionem temporalem, æternam verò minùs principaliter, & de materiali. Ita *Richard. in 1. dist. 15. art. 1. q. 1. Scot. ibid. §. Videtur. & §. Licet autem. Argent. q. unica ad 2. Durand. in 1. dist. 15. q. 2. n. 7. Marsil. in 1. q. 18. art. 1. Gabr. in 1. dist. 15. q. unica. Capreol. ibid. q. 1. art. 1.*

n. 1. quos citat, & sequitur *R. Ruiz d. 108. sect. 6. n. 6. 7. & 8. P. Amicus d. 28. n. 39. P. Arriaga d. 55. sect. 3. n. 6.* Est probabilior. Probatur, quia quoties duo ita componunt unum tertium, ut alterum se habeat per modum determinabilis, & alterum per modum determinativi, semper illud se habet, ut quid materiale, & præsuppositum; hoc autem, ut quid formale, & completivum, ut patet in composito physico, & metaphysico, in quibus determinabile se habet ut materia, determinativum autem ut forma; sed ita se habet processio æterna in ordine ad Missionem; siquidem cùm sit indifferens ut contrahatur, vel non contrahatur ad naturã Missionis per operationem temporalem sui manifestativam, illa est determinabilis, hæc autem est illius determinativa; ergo illa se habet ut quid materiale, hæc verò ut quid formale ad naturam, sive rationem Missionis Divinæ componendam.

184. Confirmatur primò, quia posset esse processio æterna, quin daretur Missio, non tamen datur Missio sine processione temporali; ergo Missio principaliter, & de formali dicit processionem temporalem; æternam verò minùs principaliter, & de materiali. Secundò, quia inter formalitates creatas, quæ respiciunt terminum *à quo*, ut ab eo tendant ad terminum *ad quem*, magis formalis est respectus ad terminum *ad quem*, quàm respectus ad terminum *à quo*, qui censetur esse quasi materialis; ergo idem dicendum de respectu Missionis Divinæ per ordinem ad terminum *ad quem* comparatione respectu ejusdem Missionis per ordinem ad terminum *à quo*. Tertiò ex D. August. *lib. 4. de Trinit. cap. 20. Non ergo*, inquit, *eo ipso, quod de Patre natus est, missus dicitur Filius: sed vel eoquod apparuit huic mundo Verbum caro factum, &c.* ex quibus verbis satis colligitur, Missionem Filii principaliter, & de formali dicere processionem temporalem; æternam verò minùs principaliter, & de materiali.

185. Difficultas 2 Utrùm Missio Personæ Divinæ dicenda sit simpliciter temporalis, non autem æterna? Affirmativè. Ita *P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 1. num. 8. P. Ruiz d. 108. de Trinit. sect. 7. n. 1. P. Amicus d. 28. n. 40.* & alii supra citati *num. 182. & 183.* Probatur primò ex illo ad Galat. 4. ibi: *Cùm venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum*; ex quo patet, Missionem dici temporalem. Confirmatur, quia Missio Filii promissa est Patriarchis ut futura Malach. 3. *Ecce veniet ad templum sanctum suum dominator, quem vos quæritis*: Et etiam ut futura promissa est Missio Spiritûs Sancti Joan. 14. *Quem mittet Pater in nomine meo.* Et cap. 15. *Quem ego mittam vobis à Patre*; sed quod est æternum non promittitur in futurum; ergo Missio non est
186. dicenda simpliciter æterna.

Probatur secundò ex D. August. *lib. 4. de Trinit. cap. 20.* ibi: *Quod ergo natum est ab æterno, æternum est; candor est enim lucis æternæ. Quod autem mittitur in tempore, à quoquam cognoscitur. Sed cùm in carne manifestatus est Filius Dei, in hunc mundum missus est in plenitudine temporis.* Ubi Missionem Filii dicit factam in tempore; ergo dicenda est simpliciter temporalis.

187. Probatur tertiò ratione, quia Missio Personæ Divinæ constat ex processione æterna, & temporali, ut supra diximus; sed quod constat ex æterno, & temporali, simpliciter est temporale; ergo Missio Divina dicenda est simpliciter temporalis. Confirmatur primò, quia constitutum ex anima spirituali, & materia corporali, est simpliciter corporale, & materiale; ergo &c. Secundò, quia Petrus hodie natus constat ex materiâ antiquâ, & formâ recente; & tamen non dicitur antiquus, sed recens homo; ergo &c. Tertiò, quia denominatio fit ab ignobiliori parte compositi; sed Missio composita est ex processione æterna nobiliori, & processione temporali ignobiliori; ergo ex hac dicenda est simpliciter temporalis. Ob easdem rationes dicenda est Missio Personæ simpliciter creata, non verò increata.

Dices: Christus Dominus constat supposito 188.
æterno, & increato, simulque humanitate creata, & temporali; & tamen dicitur simpliciter æternus, & increatus, non verò creatus, & temporalis; ergo &c. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Christus Dominus secundùm quod dicitur temporalis, aut æternus, supponit pro Supposito Divino dicto in recto, quod simpliciter est æternum: at verò Missio supponit pro libera tendentia ad effectum creatum, quæ est temporalis, ideoque temporalis dicenda est. 189.

Difficultas 3. Utrùm Missio Personæ Divinæ sit formalitas essentialis; an Notionalis? Prima sententia docet, mittere esse quid essentiale; siquidem fit ab omnibus Personis: mitti autem esse quid Notionale, & proprium Personæ missæ; siquidem connotat illius processionem. Ita *Scot. in in 1. dist. 14 q. unica. §. Licet autem. Gabr. q. unica. Marsil. in 1. q. 18. art. 1.* Secunda sententia tenet, Missionem Divinam utrumque importare, essentiale scilicet, & Notionale, illud autem principaliùs. Ita *Durand. in 1. dist. 15. q. 2. Argent. art. 2. P. Ruiz d. 108. de Trinit. sect. 6. n. 13.* Tertia sententia asserit, Missionem passivam semper esse quid Notionale: activam verò aliquando esse quid Notionale, quando scilicet est Missio Personæ authoritativa: aliquando verò quid essentiale, quando scilicet est Missio per solam determinationem ad usum authoritatis acceptæ, quæ fit à tota Trinitate. Ita *Aureol. in 1. dist. 15. art 1.*

Quarta sententia, quam sequimur, affirmat, Mis- 190.
sionem, tam activam, quàm passivam esse operationem Notionalem. Ita *D. Thom. in 1. dist. 15. q. 2. Albert. 1. p. q. 32. memb. 2. art. 1. Alens. 1. p. q. 71. memb. 3. Carthus. dist. 15. q. 2. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 1. n. 7. P. Vasq. 1. p. d. 170. cap. 3. num. 12. P. Zuniga d. ult. dub. 2. P. Amicus d. 28. num. 44.* & alii. Probatur, quia Missio est processio missi à mittente, ad effectum aliquem temporalem peculiari modo exercendum à Persona missa; sed hoc tam ex parte Personæ missæ, quàm mittentis est quid Notionale; ergo &c.

Probatur Minor quoad primam partem, quia 191.
hoc ex parte Personæ missæ est origo passiva, quâ à mittente procedit, cum habitudine ad effectum creatum à se peculiari modo terminandum; sed hoc totum est Notionale, & proprium Personæ missæ; siquidem effectus creatus, licet effectivè sit à tota Trinitate indivisibiliter; terminativè tamen, aut repræsentativè potest esse proprius unius tantùm Personæ; ergo &c. Confirmatur, quia Humanitas Christi Domini, licet effectivè sit indivisibiliter à tota Trinitate; terminativè tamen, seu hypostaticè est solius Filii: Similiter Columba, quæ apparuit in Jordane; & Ignis, qui apparuit in die Pentecostes, licet effectivè fuerint à tota Trinitate; repræsentativè tamen fuerunt solius Spiritûs Sancti; ergo etiam effectus temporalis, ad quem mittitur Persona, poterit esse effectivè à tota Trinitate, terminativè tamen, aut repræsentativè solius Personæ missæ.

Proba-

192. Probatur Minor quoad secundam partem, quia sicut Persona missa denominatur passivè missa per originem passivam, cum habitudine ad effectum creatum peculiari modo à se terminandum; ita Persona mittens denominatur activè mittens per originem activã, cum habitudine ad eundem effectum, peculiari modo operãdum à Persona missâ per virtutem acceptam à Persona mittente; ergo sicut Missio passiva est Notionalis, & propria Personæ missæ; ita etiam talis erit Missio activa Personæ mittentis. Confirmatur, quia operatio temporalis in Missione Divina est signum sensibile, & manifestativum processionis æternæ; sed hæc est perfectio Notionalis; ergo etiam Notionalis erit operatio temporalis ei correspondens.

193. Dices: Omnis operatio circa creaturam tribuitur toti Trinitati; siquidem actiones *ad extra* sunt indivisæ; ergo non potest esse specialis, sive notionalis Missio alicujus Personæ. Respondeo negando consequentiam; licet enim omnis effectus *ad extra* procedat indivisibiliter à tota Trinitate; modus tamen essendi in illo potest esse specialis, & Notionalis alicujus Personæ, ut patet in exemplis supra adductis de Humanitate Christi Domini, Columba, & Igne. Addo, quod, ut sit Missio respectu unius Personæ, satis est, quod talis Persona virtutem accipiat ab alia; siquidem hæc communicatio virtutis præsupponitur, ut Persona dicatur mitti ab alia ad illam operationem; & Persona ipsam virtutem communicans Personę missæ, dicatur illam mittere.

194. Difficultas 4. Utrùm in Personis Divinis idem sit *Mittere* atque *Dare*; & idem sit *Mitti*, atque *Dari?* Negativè. Ita *Albert. 1. p. q. 32. memb. 2. D. Thom. in 1. dist. 15. q. 1. a. 1. Capreol. ibid. quæst. 1. art 1. Conclus. 3. Scot. ibid. q. unica. Durand. ibid. q. 1. num. 6. Richard. in 1. dist. 14. art. 1. q. 3. Aureol. P. Molin. 1. p. q. 43. art. 3.* quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 108. de Trinit. sect. 7. num. 10.* Probatur primò, quia *Missio*, ut patet ex supra dictis, non est totaliter, & ex omni parte temporalis, creata, & contingens; sed talis est *Datio*; siquidem nihil includit æternum, increatum, & necessarium; ergo *Missio*, & *Datio* non coincidunt.

195. Probatur secundò, quia *Missio* requirit authoritatem principii producentis in Persona mittente, & processionem in Persona missa; sed *Datio* non requirit illam authoritatem principii producentis in dante, neque illam processionem in re data; ergo &c. Confirmatur, quia Pater in Divinis dicitur donari, non tamen mitti, ut infrà dicemus; ergo *Missio*, & *Datio* non sunt idem.

196. Dices: *Donum* est æternum in Deo, cùm sit ipse Spiritus Sanctus, ut supra diximus; ergo *Datio* non est temporalis, & contingens, sed necessaria, & æterna; consequenterque coincidit cum Missione. Respondeo negando consequentiam: licet enim *Donum* aptitudine, & potestate donabilitatis sit realitas increata, æterna, & necessaria, ut supra diximus: actualiter tamen *Donari* est quid creatum, temporale, & contingens.

SECTIO IX.

Quibusnam Personis Divinis Missio *competat?*

197. DIco 1. Missio passiva (de hac enim est sermo) propriè competit Filio, & Spiritui Sancto. Ita *D. Thom. 1. p. q. 43. a. 4. 5. 7. & 8. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 2. n. 5. P. Vasq. 1. p. d. 170. cap. 3. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 9. n. 9. P. Ruiz d. 108. de Trinit. sect. 8. n. 1. P. Amicus d. 28. n. 42. P. Arriaga 1. p. d. 55. sect. 3.* & alii. Probatur primò ex Scripturis Psal. 106. 20. *Misit Verbum suum, & sanavit eos.* Et Psal. 147. 8. *Emittet Verbum suum, & liquefaciet ea.* Et Isai. 19. 20. *Mitte eis Salvatorem.* Et cap 61. 1. *Ad annunciandum mansuetis misit me.* Et Matt. 10. 40. *Qui vos recipit, recipit eum, qui me misit.* Et Joan. 6. 58. *Sicut misit me vivens Pater.* Et cap. 7. 30. *Vado ad eum, qui me misit.* Et Joan. 20. 21. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Et sæpè alibi. Et de Spiritu Sancto specialiter Luc. 24. 49. *Et ego mitto promissum Patris mei in vos.* Et Joan. 15. 26. *Quem ego mittam vobis à Patre.* Et cap. 16. 7. & ad Galat. 4. 6. *Misit Deus Spiritum Filii sui,* & sæpè alibi.

198. Probatur secundò ex Sanctis Patribus supra citatis *num.* 168. D. Augustin. *lib. 4. de Trinit. cap. 20.* ibi: *Non tantùm,* inquit, *dicitur missus Filius, quia Verbum caro factum est, sed etiam Verbum est missum, ut caro fieret.* Idem habet D. Cyril. *in Joan cap. 42.* & alii. Probatur tertiò ratione, quia Missio in Divinis præter effectum externum, ad quem Persona dicitur missa, dicit processionem unius Personæ missæ à Persona mittente; sed Filius in Divinis procedit à Patre; & Spiritus Sanctus à Patre, & Filio; ergo Filio, & Spiritui Sancto competit propriè Missio.

199. Dico 2. Pater in Divinis, neque est missus, neque potest mitti. Ita *Magist. in 1. dist. 15. cap. penult. Alex. 1, p. q. 73. memb. 2. art. 1. Albert. 1. p. q. 32. memb. 2. art. 1. D. Thom. 1. p. q. 43. art. 4. & in 1. dist. 15. q. 2. art. unico. D. Bonav. ibid. p. 1. a. 1. q. 3. Scot. ibid. q. unica. Richard. art. 2. q. 2. Durand. q. 1. n. 6. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 2. n. 1. P. Vasq. 1. p. d. 170. cap. 3. P. Ruiz. d. 108 sect. 8. n. 1. P. Amicus d. 28. n. 42. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 9. n. 9. P. Arriaga 1. p. d. 55. sect. 3.* & alii apud cit. Probatur primò ex Sanctis Patribus D. Aug. *lib. 2. de Trinit. cap. 5.* ibi: *Pater solus nusquam legitur missus.* Et lib. 4. cap. 20. *Pater,* inquit, *cùm ex tempore à quoquam cognoscitur, non dicitur missus. Non enim habet de quo missus sit, aut ex quo procedat.* Idem habet cap. 21. Et *lib. contr. Arian. cap. 4.* Et D. Isidor. *lib. 7. Etymolog. cap. 3. §. 4.*

200. Probatur secundò ratione, quia Missio in Divinis quidditativè includit processionem ab alio principio communicante substantiam, consilium, potestatem, determinationem, & cætera, prout supra diximus; sed Pater à nullo principio hæc habet communicata; ergo Patri non convenit Missio.

201. Dices 1. Filius, & Spiritus Sanctus se ipsos mittunt; ergo etiam Pater poterit se ipsum mittere. Respondeo dato antecedente, de quo infra; negando consequentiam; diversa ratio est, quia Filius, (idemque de Spiritu Sancto,) cooperatur ad productionem effectus, ratione cujus propriè mittitur à suo principio producente, ideoque saltem

saltem impropriè dicitur se ipsum mittere; sic enim dicitur se ipsum mittere, quia cooperatur ad Incarnationem, ratione cujus dicitur propriè missus à Patre: at verò Pater, cùm à nulla Persona propriè mittatur, ad cujus Missionis effectum ipse cooperatur, non potest, neque impropriè dici missus à se ipso.

202. Dices 2. De Patre potest dici *venire* juxta illud Joan. 14. *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*; ergo etiam *mitti*. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia verbum *venire* non dicit respectum ad alium, à quo proveniat ipse adventus: at verò verbum *mitti* dicit hujusmodi respectum; ideoque omnes Personæ dici possunt venire, non autem mitti, ut notavit D. Athan. *in Epist. ad Serapionem*.

203. Dices 3. De Patre dici potest *dari*, aut *donari*; ergo etiam *mitti*. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quæ proximè assignata est, nempè verba *dandi*, aut *donandi* non dicunt necessariò respectum realem ad eum, qui dat, aut donat, prout supra diximus: maximè autem illum dicit verbum *mittendi*.

204. Ex dictis colliges primò, solas Personas producentes mittere, & solas procedentes mitti propriè. Dixi *propriè*, quia licet aliquando quis dicatur mittere se, cùm hoc non sit authoritate alterius, sed propriâ, non est propriè, sed impropriè mitti. Secundò, si qui Patres videntur significare, Patrem dici missum, intelligendos esse de Missione impropriâ, non autem propriâ. Tertiò, Spiritum Sanctum non dici propriè mittere Filium, quia Filius ab Spiritu Sancto non procedit. Undè si Christus Dominus aliquando dicitur missus ab Spiritu Sancto, id intelligitur de Christo Domino ut homine, qui prout sic à tota Trinitate missus est, quia à tota procedit ad munus reparationis: De hoc tamen infrà. Adhuc tamen:

205. Quæres primò: Utrùm una Persona possit sine alia mitti? Dico 1. Una Persona potest sine alia mitti Missione visibili. Ita *Alens. Aureol. Richard. D. Thom. 1. p. q. 43. art. 7. ad 3. P. Ruiz d. 108. sect. 8. n. 9. P. Amicus d. 28. n. 47. & alii* supra cit. Probatur primò ex D. August. *lib. 2. de Trinit. cap. 5. & lib. 4. cap. 20.* ubi id expressè docuit. Secundò, quia Persona Divina dicitur mitti, quatenùs peculiari effectu manifestatur creaturis; sed potest sic manifestari, imò de facto sic fuit manifestata una, quin aliæ manifestarentur, ut patet in Incarnatione, & in apparitione linguarum Ignearum, in hac enim manifestatus est solus Spiritus Sanctus, & non Filius; in illa autem Filius, & non Spiritus Sanctus; ergo &c.

206. Dices 1. Pater non potest sine Filio mittere Spiritum Sanctum; ergo neque Spiritus Sanctus sine Filio mitti. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Pater non potest sine Filio Spiritum Sanctum producere, ideoque non potest sine Filio illum activè mittere, cùm illum sic mittant per spirationem activam, in qua Pater, & Filius sunt unum indivisibile principium, prout supra diximus: at verò in Missione passiva, cùm possit unus effectus repræsentare unam Personam sine alia; siquidem potest uni, & non alteri appropriari, ideò potest una sine alia passivè mitti Missione visibili.

207. Dices 2. Effectus, quo Persona Divina manifestatur, est communis omnibus Personis; ergo per illum non potest una sine alia manifestari; consequenterque neque mitti. Respondeo distinguendo antecedens: est communis omnibus Personis effectivè; concedo antecedens: repræsentativè, seu manifestativè; nego antecedens: cùm enim tam significatio per voces, quàm repræsentatio per symbola, sint ad placitum imponentis, quæcunque voces, & symbola possunt ad libitum imponi ad quascunque res significandas, & repræsentandas specialiter, sicque specialiter Ignis, & Columba repræsentant Spiritum Sanctum, & non Filium.

208. Dico 2. Nunquam Filius mittitur sine Spiritu Sancto, neque Spiritus Sanctus sine Filio secundùm invisibilem Missionem gratiæ. Ita *Albert. 1. p. q. 33. memb. unico. D. Thom. 1. p. q. 43. art. 5. ad 3. & 1. dist. 15. q. 4. art. 2. D. Bonav. ibid. p. 2. art. 1. q. 2. Richard. ibid. art. 4. q. 2. Durand. q. 4. art. 3. n. 8. & 9. Carthus. in 1. dist. 15. q. 1. Capreol. ibid. q. 1. art. 3 concluf. 3 P. Vasq. d. 170. cap. 3. num. 10. P. Ruiz d. 108. sect. 8. n. 11.* Probatur primò, quia per dona gratiæ tota Trinitas dicitur inhabitare mentem juxta illud Joan. 14. *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*; ergo huic adventui conjunctâ processione constituitur Missio invisibilis utriusque Personæ procedentis; ac proindè non mittitur una sine alia.

209. Probatur secundò, quia Spiritus Sanctus nunquam invisibiliter mittitur, nisi per gratiam gratum facientem, ut patebit ex infrà dicendis; sed per eandem etiam mittitur Filius, ut ex illo Sap. 7. *Emitte illam de sede magnitudinis tuæ, &c.* deducit D. Aug. *lib. 4. de Trinit. cap. 20.* ergo &c. Confirmatur ex illo ad Ephes. 3. ibi: *Virtute* (postulans) *corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem, Christum habitare per fidem in cordibus vestris: in charitate radicati, & fundati*: ubi utriusque Personæ præsentiam, habitationem, & operationem simul fide viva, & charitate copulavit; ergo &c.

210. Quæres secundò: Utrùm aliqua Persona Divina se ipsam miserit? Dico 1. Una Persona Divina non mittit se ipsam propriè. Ita *Altisiodor. lib. 1. sum. Durand. in 1. dist. 15. q. 3.* & videntur ita sentire *P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 2. n. 3. & cap. 3. n. 6. P. Vas. 1. p. d. 170. cap. 3. num. 10.* quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 108. sect. 9. n. 15. & 16.* Probatur, quia sola illa Persona dicitur mittere propriè, quæ aliam producit; & sola illa dicitur propriè mitti, quæ ab alia producitur, ut supra diximus; sed nulla Persona Divina producit, aut producitur à se ipsa; ergo nulla se ipsam, aut à se ipsa propriè mittitur.

211. Dico 2. Tam Filius, quàm Spiritus Sanctus mittunt se ipsos, Missione saltem impropriâ. Ita *Magist. in 1. dist. 15. Alex. 1. p. q. 72. memb. 2. Albert. quæst. 33. D. Thom. in 1. dist. 15. p. 3. art. 1. & 1. p. q. 43. art. 8. D. Bonav. in 1. dist. 15. p. 1. art. 1. q. 4. Richard. ibid. art. 3. q. 1. Scot. q. unica. §. Licet. Argent. q. unica. art. 3. Ocham. & Gabr. q. unica Marsil. in 1. dist. 18. art. 2. & 4. Carthusian. ibid. dist. 15. q. 1. Aureol. ibid. p. 1. art. 1. Propositi. 2. Capreol. q. unica art. 2. Ferrar. lib. 4. contr. gent. cap. 23. Caiet. 1. p. q. 43. art. 8.* quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 108. de Trinit. sect. 9. n. 16.* de quo in re non dubitat *P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 3. n. 9.* & tenet *P. Vasq. 1. p. d. 170. cap. 3. §. Quintò.*

212. Probatur authoritate Hygin. Papæ *Epist. 1.* ibi: *Nam quod semet ipsum* (exinanitâ Majestatis suæ potentiâ) *idem Filius miserit, Apostolus contestatur, & dicit: Semet ipsum exinanivit.* Et D. Aug. *lib. 3. de Trin. cap. 5.* post multa de hac re ita concludit: *Ergo à Patre, & Filio missus est idem Filius, quia Verbum Patris est ipse Filius.* Et Concil. Tolet. 11. *in Confess. fidei. Filius*, inquit, *non solùm à Patre, sed etiam à*

Spiritu Sancto missus credendus est, in eo, quod per Prophetam dicitur. Et nunc Dominus misit me, & Spiritus ejus. A se ipso quoque missus accipitur, pro eo, quod inseparabilis, non solùm voluntas, sed & operatio totius Trinitatis agnoscitur; sed hujusmodi Missio non est dicenda propria juxtà superiùs dicta; ergo saltem impropria.

213. Objicies 1. D. Basil. *lib. 5. contra Eunom. sect. 2. Emitte Spiritum tuum*, inquit, *& creabuntur, & renovabis faciem terræ. Nec ipse se ipsum mittit. Missionem autem vocat exitum ad opus, non de loco in locum migrationem*; ergo nulla Persona à se, sed ab alia mitti potest. Respondeo D. Basilium ibi intelligendum de Missione magis propriè, & strictè sumptâ; non autem impropriâ, & laxiori.

214. Objicies 2. D. Hieron. in Ezechiel. cap. 16. *Quod conjunctum est*, inquit, *& in uno corpore copulatum, mitti non potest, sed illud, quod extra corpus est*; ex quibus verbis colligi videtur, deberi intercedere separationem, aut distinctionem aliquam inter mittentem, & missum, ut detur missio. Respondeo D. Hieronymum etiam intelligendum esse de missione propriâ, & strictâ; non autem impropriâ, & minùs rigorosâ.

215. Objicies 3. Mittens, & missus dicuntur relativè; sed relatio requirit distinctionem realem extremorum; ergo sic debet distingui Persona mittens à missâ; consequenterque nulla potest se ipsam mittere. Respondeo distinguendo minorem: relatio, si sit realis, requirit distinctionem realem extremorum; concedo minorem: si sit rationis; nego minorem: quando autem missio est impropria, de qua loquimur, relatio est rationis, potestque esse ejusdem Personæ quasi causantis donum, aut manifestationem, ad se ipsam quasi manifestatam, aut novo modo existentem in anima.

216. Objicies 4. Missio activè dicit authoritatem in Persona mittente; passivè verò subauthoritatem in Persona missa; sed nulla Persona respectu sui ipsius potest habere authoritatem, nec subauthoritatem; ergo neque Missionem. Respondeo negando minorem: nam Missio activa largè, & impropriè sumpta dicit in Persona mittente aliqualem authoritatem, non æternæ productionis, sed operationis temporalis, ratione cujus talis Persona se ipsam manifestat, aut novo modo existit in anima.

217. Objicies 5. Persona mittens dicitur operari per eam, quæ mittitur; sic enim Pater dicitur redemisse mundum per Filium, & sanctificasse per Spiritum Sanctum; sed nulla Persona dicitur operari per aliam, nisi quatenùs est principium illi communicans substantiam, potentiam, & voluntatem operandi; ergo nulla mittit se ipsam, sed illam tantùm, cujus est principium. Respondeo distinguendo majorem: dicitur operari per eam, quæ mittitur eo modo, quo eam mittit; concedo majorem: aliter; nego majorem: Persona autem, quæ propriè, & strictè aliam mittit, per eam propriè, & strictè dicitur operari: largiùs autem, & impropriùs, si ita impropriùs, & largiùs illam mittat, sicut se ipsum mittit Filius, & Spiritus Sanctus.

218. Objicies 6. Si una Persona posset se ipsam mittere, non satis exacta ratio redderetur, cur Pater à nulla Persona, neque à se ipso mitti posset; ergo &c. Respondeo negando antecedens, satis enim conveniens ratio assignatur in eo, quod non manifestatur, Patrem procedere ab aliqua Persona; neque determinatur ad utendum potestate, & authoritate recepta ab alio principaliter, & propriè mittente.

Quæres tertiò: Quotuplex in Divinis sit Missio? Missio absolutè dividi potest in physicam, & moralem: Physica fit per realem impressionem virtutis in missum: Moralis per moralem directionem, aut imperium. Utrùm autem Missio Personæ Divinæ sit dicenda physica; an moralis? Certum inprimis est non esse moralem per veram suasionem, & imperium; siquidem hæc imperfectionem dicunt in Persona missa. Secundò, in aliquo sensu posse dici tùm physicam, tùm moralem: physicam, quia omnis Missio Personæ Divinæ includit processionem, ut supra diximus, per quam physicè Persona producens communicat productæ virtutem exercendi munus, ad quod mittitur: moralem, quia Persona missa accipit, saltem radicaliter voluntatem liberam eundi ad terminum à Persona mittente, qui modus mittendi est in genere morali. Sive autem dicatur physica, sive moralis, sive mixta: 219.

Quadrifariam dividi potest Missio Divina: Primò activè ex parte mittentis, & prout sic duplex est Missio Divina, una Patris mittentis Filium; & altera utriusque mittentis Spiritum Sanctum. Secundò passivè ex parte missi, & prout sic etiam est duplex, altera Filii missi à Patre; & altera Spiritûs Sancti missi ab utroque. Tertiò ex modo tendendi ad terminum, & prout sic etiam communiter dicitur duplex, altera ad subsistendum, id est, Verbi ad terminandam hypostaticè naturam humanam Christi Domini; altera ad apparendum, ut apparuit Spiritus Sanctus in figura Columbæ in Jordane, aut linguæ igneæ in die Pentecostes. Quibus addi potest tertia Verbi Incarnati ad existendum per unionem sacramentalem cum accidentibus Eucharisticis: Item & quarta Spiritûs Sancti ad sanctificandam animam Justi per gratiam. Quartò ex parte *termini, quæ* prout sic etiam est duplex, altera *invisibilis*, quæ habet terminum invisibilem, nempè gratiam, ad quam in anima justi mittitur Spiritus Sanctus; & altera visibilis, quæ habet terminum visibilem, qualis est Missio Verbi ad Humanitatem, vel Eucharistiam; & Spiritûs Sancti ad signa sensibilia Columbæ, Nubis, &c. Circa Missiones Invisibilem, & visibilem excitari solent variæ difficultates, quæ ad speciales materias spectant, nempè ad materiam de Incarnatione, de Eucharistia, de gratia; pro aliquibus tamen sit: 220.

SECTIO X.

De Missione invisibili Personarum Divinarum.

DIFFICULTAS 1. An quoties alicui datur gratia sanctificans, mittatur ad eum invisibiliter Persona Divina, deturque homini justo, non solùm ipsum donum creatum gratiæ sanctificantis, sed etiam ipsa Persona Divina? Affirmativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 43. art. 3. Canar. Bannez, ibid. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 5. n. 8. P. Molin. 1. p. q. 43. art. 3. concluſ. 3. P. Vasq. 1. p. q. 45. art. 3. P. Ruiz d. 109. sect. 1. n. 2. P. Amicus d. 28. num. 62.* quorum alii contrarium dicunt erroneum: alii errori proximum: alii fidei catholicæ parùm consentaneum. Probatur primò, quia Scriptura expressè docet, Personas Divinas ad nos venire, donari, mitti, & manere 221.

in

in nobis, ut patet Joan. 14. *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Et ibid. *Apud vos manebit, & in vobis erit.* Et 1. Joan. 4. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Et ad Rom 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus vestris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* Et Joan. 15. *Cùm autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre*; ergo &c. Confirmatur, quia Spiritus Sanctus procedit à Patre, & Filio; sed omnis Persona, quæ procedit à principio, & datur hominibus, eo ipso ad illos mittitur; ergo &c.

222. Probatur secundò, quia ita docent Sancti Patres, præsertim D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 26. Ipse est*, inquit, *qui de Cœlo etiam datus est in die Pentecostes.* Et infrà. *Quomodò ergo*, inquit, *Deus non est, qui dat Spiritum Sanctum? Imò quantus Deus est, qui dat Deum?* Et Serm. 15. *de Verbis Apostol. Contemne*, inquit, *Spiritum tuum; accipe Spiritum Dei.* Et Serm. 43. *de Verb. Domin. Dedit dona hominibus. Quæ dona? Spiritum Sanctum. Quis tale dat donum, qualis ipse est*; ergo &c.

223. Probatur tertiò ratione, quia Persona Divina ex vi Missionis est in termino, ad quem mittitur modo speciali, ratione cujus specialiter inhabitat creaturam; sed ille modus specialis, non tam denominat ipsum donum creatum, quàm ipsam Personam Divinam sic specialiter inhabitantem; ergo &c.

224. Difficultas 2. Qualisnam sit hic modus specialis, quò Persona Divina attingitur à creatura, physicus nè, & per substantialem præsentiam; an moralis? Respondeo aliquando esse physicum, & secundùm substantialem præsentiam; aliquando verò moralem. Primum patet in Unione Hypostatica, ratione cujus Verbum Divinum ita est conjunctum, & unitum Humanitati Christi Domini, eique substantialiter præsens, ut si per impossibile Verbum non esset ubique, adhuc esset immediatè præsens tali Humanitati. Secundum etiam patet in Missione Spiritûs sancti, qui in signis sensibilibus est ut objectum repræsentatū, & cognitum, quod habere posset, etiam si ibi non esset substantialiter præsens.

225. Quomodo autem Verbum Divinum ratione unionis Hypostaticæ sit specialiter præsens in Eucharistia? Item quomodo Spiritus Sanctus sit in omnibus justis tanquam in templo per gratiam, ut specialis protector, substantialiter nè, saltem ut principium operans; an moraliter, ut objectum per amorem, & cognitionem possidendum jure gratiæ sanctificantis? Ad proprias materias spectat. Vide *P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 5. à num. 9. P. Amicum d. 28. à num. 65.* & alios supra citatos.

226. Difficultas 3. Utrùm sola gratia gratum faciens, sive sanctificans sit effectus, & terminus, ratione cujus Persona Divina simpliciter, & perfectè mittitur: Affirmativè. Ita *Magist in 1. dist. 17. cap. Tunc enim. Alens. 1. p. q. 73. memb. 4. Albert. 1. p. q. 33. memb. unico. D. Thom. 1. p. q. 43. art. 3. D. Bonav. in 1. dist. 14. art. 2. q. 1. & dist. 15. p. 2. art. 1. q. 1. Richard. ibid. a. 4. q. 2. & art. 5. q. 2. Argent. dist. 14. q. unica. art. 4. Ocham. ibid. q. 2. Gabr. ibid. q. 2. art. 2. Carthusian. dist. 15. q. 3. Marsil. Capreol. dist. 15. q. 1. art. 3. Caiet. 1. p. 43. art. 3. Canar. P. Vasq. P. Molin.* quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 109. sect. 1. n. 20. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 5. n. 7. P. Tanner. d. 4. q. 4. dub. 9. num 14. P. Amicus d. 28. n. 86.* & alii. Probatur primò, quia Spiritus Sanctus tunc propriè, simpliciter, & perfectè dicitur mitti, quando nobis datur, ut in nobis sit, & inhabitet juxtà illud Joan. 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum*; sed Spiritus Sanctus non manet, neque inhabitat, nisi in justis, & sanctificatis per gratiam, ut patet ex illo Sapient. 1. *In malevolam animam non introibit Sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Et idem habetur Sapient. 7. Prov. 15. *Longè est Dominus ab impiis.* Et Ecclesiast. 15 Et Job. 21. Et Hierem. 17. ergo &c.

227. Probatur secundò, quia licet aliqua Persona detur, quæ tamen non mittitur, ut supra diximus; nulla tamen mittitur, quæ non detur; siquidem Missio includit totum, quod datio, & aliquid amplius, ut diximus; sed nulla Persona datur hominibus, nisi quibus datur charitas, ut patet ex D. Aug *lib. 15. de Trinit. cap. 18. Dantur*, inquit, *& alia per Spiritum Sanctum munera, sed sine charitate nihil prosunt*; ergo &c.

228. Probatur tertiò, quia creatura rationalis sine charitate non est plenè, & perfectè dicata divino cultui; consequenterque non est templum Dei, simpliciter loquendo, juxta illud 1. Cor. 3. *Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis.* Neque etiam potest uti, aut frui Personâ Divinâ, tanquam suâ, & propriâ; ergo nulla Persona Divina sine charitate est ei data; ac proindè neque missa.

229. Objicies 1. Fides etiam informis, includit piam affectionem erga Deum, quam etiam continet Prophetia, ideoque per illam non solùm cognoscitur, sed etiam amatur Deus aliqua dilectione; ergo Deus per hæc dona incipit esse in anima; consequenterque datur Missio Personarum sine gratia sanctificante. Respondeo in prædicto eventu dari Missionem Personarum, non quidem simpliciter, & perfectam, de qua est sermo, sed solùm secundùm quid, imperfectam, & inchoatam, ut infrà dicemus.

230. Objicies 2. D. Aug. *lib. 4. de Trinit. cap. 20.* de Filio sic scribit: *Tunc*, inquit, *unicuique mittitur, cùm à quoquam cognoscitur, atque percipitur, quantùm cognosci, & percipi potest pro captu, vel proficientis in Deum, vel perfectæ in Deo animæ rationalis*: ubi notanda est disjunctiva: *vel proficientis in Deum*; videtur enim significare, non requiri perfectionem gratiæ sanctificantis ad Missionem Filii in animam rationalem; ergo &c. Respondeo D. Aug. intelligendum esse de Missione imperfecta, inchoata, & secundùm quid; non autem simpliciter, & perfectâ; alioqui sibi contradiceret loco supra citato.

231. Instabis: Filius mittitur ad illuminandum intellectum, sicut Spiritus Sanctus ad accendendam voluntatem; sed illa illuminatio aliquando fit sine gratia sanctificante; ergo sine hac potest Filius mitti. Respondeo posse quidem ita mitti, sed imperfectè, & secundùm quid; non autem simpliciter, & perfectè.

232. Difficultas 4. Utrùm Persona Divina, saltem imperfectè, inchoatè, & secundùm quid mittatur per quemlibet actum, aut habitum supernaturalem sine gratia sanctificante? Affirmativè. Ita *Magist. in 1. dist. 15. D. Thom. 1. p. q. 43. art. 3. Alens. 1. p. q. 73. memb. 4. art. 2. D. Bonav. in 1. dist. 15. p. 2. a. 1 q. 1. Durand. dist. 14. q. 3. n. 4. P. Vasq. 1. p. q. 43. art. 3. in comment. P. Mol. P. Soar. P. Ruiz. cit. n. 19. P. Amicus d. 28. num. 86.* Probatur, quia Personæ Divinæ per omne illud ad nos mittuntur, per quod novo modo, ac titulo incipiunt esse in nobis; siquidem nihil aliud est, Personas Divinas ad nos mitti, quàm novo modo, &

titulo in nobis existere; sed ita existunt in nobis per quodcunque donum supernaturale, licet inchoatè, & imperfectè, sine gratia sanctificante; ergo &c.

233. Confirmatur, quia sicut se habet dispositio naturalis ad formam naturalem, ita se habet dispositio supernaturalis, nempè quodcunque donum supernaturale, ad formam supernaturalem, nempè ad gratiam sanctificantem; sed Deus eodem titulo, quo existit in creaturis ratione formæ naturalis, existit etiam ratione naturalis dispositionis ad illam, licet ratione formæ perfectè, & completè; ratione verò dispositionis solùm inchoatè, & imperfectè; ergo etiam eodem titulo, quo Deus existit perfectè, & simpliciter in creatura rationali per formam supernaturalem, nempè gratiam, existet in illa inchoatè, & imperfectè per dispositionem, sive quodcunque donum supernaturale, quod ad ipsam disponit; consequenterq; Personæ Divinæ per quodcunque donum supernaturale mittuntur, saltem inchoatè, & imperfectè.

234. Hinc colliges primò, tam per habitus, quàm per actus supernaturales informes, quales sunt habitus, vel actus fidei, & spei, actus attritionis, & timoris servilis, elicitos à peccatore, ad illum mitti Personas Divinas, non quidem simpliciter, & perfectè, sed imperfectè, & secundùm quid. Secundò etiam secundùm quid, & imperfectè manere Personas Divinas in peccatore, corruptâ gratiâ per peccatum mortale, ratione habitûs fidei, & spei, qui etiam corruptâ gratiâ, in peccatore manent.

235. Tertiò, quando Sacerdotibus mittitur Spiritus Sanctus quoad potestatem remittendi peccata juxta illud Joan. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, &c.* si talis Missio fiat carentibus gratiâ sanctificante, solùm ad illos mitti Spiritum Sanctum imperfectè, & secundùm quid. Quartò, sic etiam imperfectè, & secundùm quid mitti Spiritum Sanctum ad Saulem perseverantem in odio contra David 1. Reg. cap. 19. sic ad Samsonem Judic. 15. 16. cùm tamen esset in peccato cum meretricibus: sic ad Judam, qui erat inter alios, de quibus dicit D. Leo Magn. *Serm. 2. de Pentecost. cap. 4 Ipsi quoque Beati Apostoli ante passionem Domini Sancto Spiritu non carebant*: cùm tamen de Juda dicat Christus Dominus. Joan. 6. *Unus ex vobis Diabolus est*: Sic etiam dicitur Spiritus Sanctus imperfectè, & secundùm quid missus per gratias gratis datas, præscindendo à gratia gratum faciente.

236. Difficultas 5. Utrùm Personæ Divinæ mittantur per dona merè naturalia, saltem imperfectè, & secundùm quid? Negativè. Ita *Magist. in 1. dist. 17. cap. 6. D. Thom. 1. p. q. 43. art. 3. Canar. P. Vasq. P. Molin. ibid. Richard. in 1. dist. 15. art. 5. q. 2. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 4. num. 2. & 3. P. Ruiz d. 109. sect. 2. n. 5. P. Amicus d. 28. n. 81.* & alii. Probatur, quia Personæ Divinæ per ea tantùm dona ad nos mittuntur, per quæ novo, & speciali modo in nobis existunt; siquidem ratione creationis, conservationis, & gubernationis sunt intimè præsentes omnibus rebus per essentiam, præsentiam, & potentiam; sed per dona merè naturalia non existunt in nobis modo aliquo novo, & speciali; siquidem cùm hæc sint complementum naturæ, eorum productio pertinet ad eundem ordinem naturæ; ac proindè per illa non dicuntur Personæ Divinæ novo, & speciali modo existere in creaturis; consequenterque neque ad illas mitti; ergo &c.

237. Inferes: Ergo saltem dicentur missæ ad creaturas initio creationis; siquidem tunc ratione creationis incipiunt novo modo in illis existere. Respondeo negando illationem; nam Missio supponit personam existentem, ad quam Persona missa dirigitur; creaturæ autem ante creationem non supponuntur existentes, cùm per illam incipiant esse, ficque ratione illius non possunt Personæ Divinæ ad illas mitti.

Dices cum *Durand. in 1. dist. 14. q. 1. & dist. 15. q. 4. Aureol. in 1. dist. 14. art. 1. propositr. 2. & 3. & dist. 15. art. 2.* Sicut omne verum est manifestativum Filii; siquidem omne verum est nuncius Verbi Divini: ita omne bonum est manifestativum Spiritûs Sancti; ergo per omne verum mittitur Filius; & per omne bonum Spiritus Sanctus; siquidem Missio finaliter est ad manifestâdam Personam missam. Respondeo distinguendo antecedens: omne verum, & bonum est manifestativum Filii, & Spiritûs Sancti speciali modo existentium in creaturis; nego antecedens: communi modo; concedo antecedens: Missio autem non fit ad manifestandum communem, sed specialem modum, quem Deus habet in creaturis rationalibus per dona supernaturalia. 238.

Difficultas 6. Utrùm per quodlibet augmentum gratiæ gratum facientis fiat invisibilis Missio Personarum Divinarum? Dico 1. Simpliciter fit invisibilis Missio Personarum per illud augmentum gratiæ, quo justus ita proficit, ut ascendat ad aliquem novum statum gratiæ, nempè ad statum prophetiæ; miraculorum; ad fervorem charitatis, quo se exponit martyrio; ad ingressum religionis; aut ad aggrediendum quodcumque opus arduum sanctitatis. Ita *Alens. 1. p. quæst. 73. memb. 4. art. 3. D. Thom. 1. p. q. 43. art. 6. ad 2. & in 1. dist 15. quæst. 5. art. 1 D. Bonavent ibid. part. 2. art. 1. q. 3. Canar. 1 part. quæst. 43. art. 6. ad 2. P. Vasq. ibid. in Comment. P. Ruiz d. 109. de Trinit. sect. 4. n. 12. P. Amicus d. 28. n. 91.* & alii. Probatur, quia quando cum ipso augmento gratiæ confertur novum donum, cujus vi ipse justus, aut evehitur ad novum statum; aut extenditur ad nova opera ardua, ut fit in eventibus supra adductis, Personæ Divinæ novo titulo existunt, atque inhabitant in homine justo; sed quando Persona Divina novo, & speciali titulo existit in termino, ad quem mittitur, dicitur simpliciter, & propriè missa, ut patet ex supra dictis; ergo &c. 239.

Dico 2. Per quodcumque augmentum gratiæ gratum facientis non fit simpliciter, sed minùs propriè invisibilis Missio Personarum, si justum non evehat ad altiorem statum, ut diximus. Ita Doctores proximè citati. Probatur, quia ad Missionem propriè dictam requiritur, ut vi illius novo titulo in nobis existant Personæ Divinæ; sed non ita existunt per quodcumque augmentum gratiæ sine gradu ad altiorem statum; existunt enim in nobis eodem modo, & titulo, quo antea existebant per ipsam gratiam gratum facientem; ergo &c. 240.

Objicies 1. Quodlibet augmentum gratiæ de se est sufficiens, ut vi illius Personæ divinæ novo titulo in nobis existant; ergo per quodlibet dicentur ad nos missæ. Respondeo negando consequentiam: solùm enim probat argumentum, Personas Divinas prout sic dici quodammodò, & minùs propriè missas; non verò propriè, & simpliciter, ut patet ex assignata ratione. 241.

Objicies 2. Quodlibet augmentum gratiæ sanctificantis affert majorem unionem cum Deo, & est majoris momenti, quàm extensio ad gratias 242.

gratis

gratis datas; sed per hanc, suppositâ gratiâ sanctificante, mittitur Spiritus Sanctus, ut missus est ad Apostolos jam justificatos in die Pentecostes; ergo etiam per illud. Respondeo tam per augmentum gratiæ, quàm per extensionem ad gratias gratis datas mitti quodammodò, & minùs propriè Spiritum Sanctum: non autem propriè, & simpliciter, prout patet ex supra dictis.

243. Objicies 3. D. Aug. *tract. 74. in Joan.* ubi dicit, Spiritum Sanctum per augmentum gratiæ magis nobis dari; sed quælibet Persona procedens, cùm datur, mittitur; ergo Spiritus Sanctus, qui per augmentum gratiæ dicitur magis datus, dicitur etiam magis missus. Respondeo D. Aug. intelligendum esse de Missione minùs propriâ; non autem propriâ, & simpliciter, ut patet ex supra dictis. Et eodem modo intelligendus est idem D. Aug. *lib. 4. de Trinit. cap. 20.* ubi dicit, animam per augmentum gratiæ sanctificantis proficí, & perfici in Deum; sicque per idem augmentum gratiæ ad illam mitti Spiritum Sanctum; solùm enim loquitur de Missione minùs propriâ; non autem propriâ, & simpliciter. Similiter locutus est D. Bernard. *serm. 3. de Pentecoste*, ad finem.

244. Objicies 4. Per Sacramentum confirmationis datur, ac mittitur Spiritus Sanctus ad corroborandos in gratia eos, qui jam per Baptismum sunt justificati; neque enim licitè illud accipiunt, qui existunt in peccato mortali; ergo Spiritus Sanctus datur, & mittitur per augmentum gratiæ corroborantis. Respondeo mitti quidem propriè, & simpliciter per augmentum gratiæ corroborantis, si justum corroboret ad aliquem actum heroicum; non tamen aliter juxta superiùs dicta.

245. Hinc colliges primò, fieri perfectissimam Missionem Personarum ad Beatos in ipso principio beatitudinis. Patet, quia novo, & perfectissimo modo incipiunt in illis esse, & existere, tanquam objectum perfectissimè cognitum, amatum, & possessum ad fruendum; ergo &c. Confirmatur, quia in eo instanti evehuntur Beati ad altissimum statum gratiæ juxta illud ad Rom. 6. *Gratia autem Dei vita æterna*; ergo &c.

246. Secundò, quoties aliqua mysteria de novo revelantur Beatis, novam Missionem invisibilem ad eos fieri. Patet, quia tunc fit extensio quædam cognitionis Dei, per quam Deus novo modo in eis incipit esse, & existere. Undè post diem Judicii nullæ erunt Missiones; siquidem nullum dabitur augmentum cognitionis, aut gratiæ, quarum ratione Deus novo aliquo modo in eis sit.

247. Tertiò, minùs impropriè fieri Missionem invisibilem quoties aliquod Sacramentum dignè recipitur, quàm per augmentum gratiæ sine Sacramento; siquidem gratia cujuslibet Sacramenti destinatur ad peculiarem effectum, in ordine ad quem peculiari modo Spiritus Sanctus existit in anima. Undè Personæ Divinæ peculiari titulo mittuntur ad justos in hac vita, cùm per susceptionem alicujus Sacramenti novâ gratiâ sacramentali donantur, ad specialem aliquem finem ordinatâ: sicut cùm ad statum alicujus religionis, aut prophetiæ, aut alicujus actûs heroici evehuntur, prout supra diximus.

SECTIO XI.

Utrùm Persona Divina possit invisibiliter mitti sine productione alicujus doni realis, per solam denominationem extrinsecam?

248. ADvertes primò præsentem quæstionem posse dupliciter excitari: Primò, an simpliciter sit possibile, possitque Deus de potentia absoluta remittere peccatum per solam condonationem extrinsecam, & hominem acceptare ad amicitiam pristinam absque ullo intrinseco dono inhærente? Secundò, an supposita possibilitate de remissione peccati per solam condonationem extrinsecam, & acceptationem ad amicitiam Dei pristinam sine ullo intrinseco dono inhærente, in tali casu adhuc Personæ Divinæ mitterentur ad hominem missione invisibili?

249. Advertes secundò, quæstionem in primo sensu non habere hîc locum; siquidem propriam sedem habet in materia de gratia sanctificante: aut in materia de pœnitentia, ubi agitur de necessitate pœnitentiæ ad remissionem peccati. Hujus quæstionis partem affirmativam tenent *Alens. 4. p. q. 17. memb. 4. art. 6. §. 1. D. Banav. in 4. dist. 17. p. 1. art. 1. q. 1. Scot. in 1. dist. 17. q. 2. §. De secundo articulo, & in 2. dist. 28. §. Ad quæstionem & in 4. dist. 1. q. 6. & dist. 14. q. 1. & dist 16. q. 2. §. Respondeo Durand. in 1. dist. 17. q. 1. & in 4. dist 1. q. 7. Ocham. in 1. dist. 17. q. 1. & in 4. dist. 4. art 1. Major. Rub. Argent. Gabr. Arimin. Bachon. Medin. P. Soar. in 3. p. d. 8. de Pœnit. sect. 4. & lib. 7. de grat. cap. 23. P. Ægid. de Pœnit. d. 2. dub. 10.*

250. Negativam tamen partem, quam aliqui probabiliorem judicant, (de qua nos alibi,) tenent *D. Thom. 1. 2. q. 113. art, 2. & 3. & lib. 3. contr. gent. cap. 157. & de verit. q. 28. art. 2. Albert. in 4. dist. 17. art. 10. ad 1. Aureol. in 1. dist. 17. art. 2. Caiet. 1. 2. q. 113. art. 2. P. Bellarm. lib. 2. de Justificat. cap. 16. P. Valent. tom. 2. d. 8. q. 5. punct. 5. P. Vasq. 1. 2. d. 206. cap. 2. & 3. P. Amicus tom. 3. d. 33. n. 13.* & alii. Advertes tertiò, quæstionem hîc solùm excitari in secundo sensu, nempè facta suppositione, quod Deus de potentia absoluta possit remittere peccatum per solam condonationem extrinsecam, & acceptare hominem ad pristinam amicitiam absque ullo dono intrinseco homini inhærente; an scilicet eo casu dato, adhuc Spiritus Sanctus mitteretur ad talem hominem? His positis.

251. Duplex est in hac re sententia: Prima hujus Missionis possibilitatem affirmat. Ita *Greg. in 1. dist. 14. a. 1. q. unica. Conclus. 3. & art. 2. ad 2. Ocham. in 1. dist. 14. q. 2. ad 1.* & videtur consentire *Gabr. ibid. dist. 14. q. 2. dub. 3. & dist. 17. q. 1. art. 2. Conclus. 1.* Secunda sententia simpliciter negat id esse possibile, etiam de potentia Dei absoluta. Ita *Capreol. in 1. dist. 14. art. unico. P. Molin. 1. p. q 43. art. 3. fine. P. Valent punct. 4. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 5. n. 3. & 4.* & alii. Ego autem:

252. Dico 1. Spiritus Sanctus de potentia absoluta potest mitti ad hominem, licet ei non infundatur gratia, imò & habitus charitatis, & aliarum virtutum, dummodò elevetur ad actus cognitionis

supernaturalis Dei, & charitatis, aut pœnitentiæ perfectæ, & ratione illorum acceptetur ad amicitiam. Ita *P. Ruiz d. 109. sect. 7. n. 8.* Probatur, quia in eo eventu jam daretur in homine mutatio realis, cujus ratione Spiritus Sanctus de novo veniret, & novo modo habitaret in illo; ergo &c.

253. Dico 2. Spiritus Sanctus non daretur, neque mitteretur physicè, & realiter ad hominem sic justificatum per solam condonationem, & acceptationem extrinsecam absque reali dono ei inhærente. Ita *P. Ruiz d. 109. sect. 7. n. 10. P. Amicus d. 28. n. 97. P. Præposit. 1. p. q. 43. art. 3. dub. 2. n. 12. P. Arriaga d. 55. sect. 5. n. 14.* & videntur tenere Doctores citati pro secunda sententia. Probatur, quia Missio quidditativè, & essentialiter dicit, non solùm processionem æternam Personæ missæ, sed etiam processionem, sive productionem alicujus effectus temporalis, & creati in persona, ad quam mittitur, ut supra diximus; atqui in prædicto eventu non daretur hujusmodi effectus temporalis creatus productus in homine, ut supponimus; ergo neque Missio physica, & realis Spiritus Sancti ad talem hominem sic justificatum; alioqui daretur Missio sine sua quidditate, & essentiâ, quod implicat contradictionem.

254. Dico 3. Spiritus Sanctus daretur, & mitteretur ad talem hominem moraliter. Ita Doctores proximè citati. Probatur, quia Personæ Divinæ dicuntur dari, & mitti ad creaturam rationalem, quoties in illa modo speciali existunt; sed in proposito eventu existerent in homine modo speciali, saltem morali; siquidem in eo fieret mutatio moralis proveniens ab actu libero Dei condonantis peccatum, & acceptantis hominem ad amicitiam, & gloriam pristinam, quæ stare non possunt sine mutatione, saltem morali, in ipso homine; fieret enim ex peccatore, inimico, & invisо, justus, amicus, & charus Deo per ejus extrinsecam benevolentiam, & acceptationem; ergo &c.

255. Confirmatur primò, quia Deus erga talem hominem alio modo se habet post, atque ante condonationem, & acceptationem; siquidem antea respiciebat illum ut inimicum, & infensum, postea autem ut amicum, & reconciliatum per benevolentiam, & acceptationem extrinsecam ad ejus amicitiam; ergo in tali homine esset mutatio saltem moralis, ratione cujus Spiritus Sanctus esset ad illum moraliter missus.

256. Confirmatur secundò, quia ratio Missionis Personarum ad nos desumitur ex mutatione in nobis à Deo facta; ergo qualis fuerit in nobis mutatio, talis erit ad nos Personarum Missio; sed in eo eventu fieret in homine mutatio moralis, ut patet ex dictis; ergo ad illum fieret moralis Missio Personarum; siquidem non datur major ratio, cur per mutationem physicam in homine fiat ad illum Missio physica Personarum; & non ita fiat ad eum moralis Missio Personarum per illius moralem mutationem.

257. Argues 1. contra hanc tertiam conclusionem: In facta suppositione non daretur in homine aliqua mutatio; ergo nulla ad eum fieret Personarum Missio. Respondeo distinguendo antecedens: non daretur aliqua mutatio physica; concedo antecedens: moralis; nego antecedens: Undè argumentum solùm probat, non dari Missionem physicam, quia non datur mutatio physica; non tamen non dari Missionem moralem, sicut datur moralis mutatio.

258. Argues 2. Missio Personarum non fit per earum mutationem intrinsecam, cùm sint illius incapaces, utpotè immutabiles, sed per extrinsecam existentem in creatura, ad quam mittuntur; ergo implicat mitti ad creaturam absque intrinseca mutatione ipsius creaturæ, ratione cujus incipiant in illa speciali modo habitare; sed hæc creaturæ mutatio non intelligitur absque productione alicujus doni creati; hoc autem ibi non datur; ergo neque Personarum Missio. Respondeo distinguendo antecedens quoad secundam partem; sed per extrinsecam sive physicam, sive moralem existentem in creatura; concedo antecedens: semper physicam; nego antecedens: Undè Missio Personarum, si sit physica, fit per mutationem physicam in creatura, ad quam mittuntur, quod intendit probare argumentum: si autem sit moralis, fit per mutationem moralem, quæ datur in proposito eventu, ideoque dicimus ad talem hominem fieri moralem Missionem Personarum.

259. Argues 3. Missio Personarum visibilis non potest fieri in tempore sine signo reali mutationis, sive reali forma apparitionis; ergo neque earum Missio invisibilis poterit fieri in tempore absque reali forma mutationis, sive Missionis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia apparitio importat signum sensibile, in quo Persona Divina sensibiliter manifestatur; sicque fieri non potest absque signo reali illius manifestativo: at verò Missio invisibilis, quæ fit ad animam justi, solùm per se importat peculiarem mutationem in illa; hæc autem cùm sit duplex, nempè physica, & moralis, etiam Missio poterit esse, aut physica, aut moralis, qualis erit in eo casu.

260. Argues 4. Persona Divina nequit ad creaturam mitti, quin in eâ novo, & speciali modo existat; sed non ita existit absque productione alicujus doni in illa, quod non ita producit in facta suppositione; ergo &c. Respondeo distinguendo majorem: quin in ea novo, & speciali modo existat, aut moraliter, aut physicè; concedo majorem: semper physicè; nego majorem: in proposito autem eventu existeret in homine novo, & speciali modo, non physico, sed morali; sicque ad illum, non physicè, sed moraliter mitteretur Persona Divina.

261. Argues 5. Si Persona Divina prout sic mitteretur, talis Missio foret æterna; siquidem talis acceptatio ad gratiam, & ad gloriam esset ipsum æternum Dei decretum, quo ab æterno decerneret pro tali tempore acceptare creaturam ipsam ad gratiam, & ad gloriam; & nihil aliud temporale tunc daretur, ratione cujus Spiritus Sanctus diceretur in tempore missus ad talem hominem; sed Missio Personarum ad creaturas est temporalis, ut ex Sanctis Patribus supra probavimus; ergo &c.

262. Respondeo negando majorem, ad cujus probationem dicimus, decretum illud Dei de condonando peccato, & acceptando homine ad amicitiam, & gloriam, licet foret æternum, includere tamen moralem mutationem in tempore faciendam; quam cùm non includeret connotativè, & in obliquo, sed essentialiter, & in recto, prout supra diximus de quidditate Missionis physicæ, ideò talis Missio simpliciter esset temporalis ratione moralis mutationis in tempore faciendæ.

263. Argues 6. In eo eventu solùm daretur quædam veluti promissio mittendi Spiritum Sanctum ad hominem, quando ei fuerit gloria collata; sed hujusmodi

hujusmodi promissio non est præsens Missio ad hominem in via, sed solùm respicit futuram in patria; ergo &c. Respondeo dato, quod homini condonaretur peccatum, & acceptaretur ad gloriam tribuendam post mortem, quin ei in hac vita aliquid reale tribueretur, duplicem ibi esse Missionem, realem scilicet unam, & physicam, quæ fieret post mortem in patria, per receptionem visionis Dei; & alteram moralem, ut diximus, quæ foret morale quoddam jus ad illam realem, & physicam Missionem. Si tamen nunquam foret tribuenda gloria, neque aliquid reale supernaturale; tunc non esset nisi unica Missio moralis, prout supra diximus.

264. Objicies 1. contra secundam conclusionem: Spiritus sanctus toties dicitur missus, quoties simpliciter venit, & habitat in homine; sed ita veniret, & habitaret quoties homo transiret ab inimicitiâ ad amicitiam Dei; hæc enim est vis amicitiæ, ut afferat animi præsentiam; homo autem in proposito eventu transiret de inimicitia ad amicitiam; ergo &c. Respondeo distinguendo minorem: ita veniret, & habitaret, vel physicè, vel moraliter; concedo minorem: semper physicè; nego minorem: undè ad probationem dicimus, licet realis amicitia vim habeat afferendi realem præsentiam amici; non ita habere amicitiam, quæ sola est extrinseca Dei acceptatio, sed solùm habet vim afferendi præsentiam impropriè, & secundùm quid dictam, nempè moralem.

265. Objicies 2. Omne donabile dari potest à Deo, licet nihil aliud donet realiter distinctum ab ipso donabili, quod non sit de ejus essentia; sed Spiritus Sanctus est donabilis à Deo, cùm sit essentialiter donum, & omne donum creatum ab eo distinguitur realiter, neque est de illius essentia; ergo potest dari, ac proindè mitti absque ullo dono creato. Respondeo distinguendo consequens: potest dari, ac proindè mitti absque ullo dono creato sive physicè, sive moraliter; concedo consequentiam: physicè; nego consequentiam: in eo autem eventu, neque daretur, neque mitteretur physicè, sed tantùm moraliter, prout supra diximus.

266. Instabis: Omne factibile à Deo potest ab ipso physicè fieri, non facto omni alio, quod non est idem cum ipso; ergo omne donabile à Deo, poterit ab ipso physicè donari, consequenterque mitti, non dato omni alio, quod non est idem cum ipso donabili. Resp. negando consequentiam; diversa ratio est, quia omne, quod fit, per realem, & intrinsecam sui mutationem transit ad esse, ideoque non indiget alia re factibili, ut physicè fiat: at verò Persona Divina non mittitur per intrinsecam sui mutationem, cùm sit in se immutabilis, ideoque necessarium est mutari physicè personam, ad quam mittitur, ut ad illam dicatur physicè missa.

267. Urgebis: Donum creatum non requiritur, ut simul cum Deo det nobis Spiritum Sanctum, neq; ipse Spiritus sanctus datus tribuit nobis necessariò, sed liberè donum creatum; ergo sine illo poterit nobis dari, & ad nos mitti Spiritus Sanctus. Respondeo, Spiritum Sanctum posse prout sic nobis dari, & ad nos mitti, non physicè, sed moraliter, ut patet ex dictis.

268. Quæres hîc: Utrùm purus homo justus; aut saltem Christus Dominus, ut homo est, possit dare, & mittere Spiritum Sanctum? Negativè. Ita *D. Aug. lib. 15. de Trinit. cap. 26. Magist. in 1. dist. 14. cap. Hic quæritur. D. Thom. 1. p. q. 43. art. 8. & in 1. dist. 14. q. 3. Alex. 1. p. q. 72. memb. 4. Albert. 1. p. q. 32. memb. 1. D. Bonav. in 1. dist. 14. art. 2. q. 2. Richard. ibid. art. 2. Durand. q. 3. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 3. n. 3. & 4. P. Molin. 1. p. q. 43. art. 8. P. Ruiz d. 108. sect. 11. à n. 6. P. Amicus d. 28. n. 103. P. Arriaga 1. p. d. 55. sect. 3. n. 8.* & alii. Probatur primò ex D. August. loco cit. *Quomodò*, inquit, *Deus non est, qui dat Spiritum Sanctum? Imò quantus Deus est, qui dat Deum? Neque enim aliquis discipulorum ejus dedit Spiritum Sanctum.* Et infrà loquens de Christo Domino ut homine: *In eo*, inquit, *quod de illo scriptum est, quod acceperit à Patre promissionem Spiritus Sancti, & effuderit, utraque natura monstrata est, & humana scilicet, & divina; accepit quippè ut homo, effudit ut Deus.* Ubi apertè ostendit, Spiritum Sanctum à solo Deo donari, & mitti posse; ergo &c.

Probatur secundò, quia nullus potest cum gratia dare, & mittere Spiritum Sanctum, nisi qui ut absolutus Dominus potest gratiam conferre; sed nullus purus homo, imò neque ipse Christus Dominus ut homo, potest sic ut absolutus Dominus gratiam conferre; ergo neque cum illâ Spiritum Sanctum donare, & mittere. 269.

Confirmatur primò, quia ad id requiritur authoritas principii mittentis supra personam missam, ut supra diximus; sed nullus purus homo, imò neque Christus Dominus ut homo, habet hujusmodi authoritatem principii supra Spiritum Sanctum: neque enim illum producit ut homo, sed ut Deus; ergo &c. Secundò, quia gratia, & Personæ Divinæ sunt propria Dei; sed nullus purus homo, imò neque Christus Dominus ut homo, & ratione humanitatis, habet absolutum jus ad ea, quæ sunt propria solius Dei; siquidem nulla natura creata id habet; ergo neque Christus Dominus ut homo id habet, quia *ut homo* reduplicat tantùm supra humanitatem; consequenterque non potest gratiam, & cum eâ Spiritum Sanctum donare, & mittere. 270.

Dices: Huic homini, qui dicitur Christus, convenit absolutum jus ad gratiam, & ad omnia dona supernaturalia; ergo potest ea donare; consequenterque cum illis mittere Spiritum Sanctum. Respondeo ei quidem convenire tale jus, non tamen ratione humanitatis, sed ratione Suppositi Divini subsistentis in tali humanitate, de quo hîc non est sermo; sed de Christo ut homine. 271.

Objicies 1. Ille potest dare Personam Divinam, qui potest donum gratiæ conferre, cùm quo infallibiliter venit ipsa Persona; sed homo justus, aut saltem Christus Dominus, ut homo, potest illud donum conferre; ergo & Personam Divinam. Respondeo negando minorem, ut patet ex dictis; nam dare importat absolutum dominium rei dandæ; hoc autem non habet ullus purus homo, imò neque Christus ut homo supra gratiam dandam, sicque neque supra Personam mittendam. 272.

Instabis: Christus Dominus ut homo est primus author gratiæ in genere principii meritorii; ergo prout sic confert gratiam authoritativè; consequenterque cum illa etiam authoritativè nobis donat Spiritum Sanctum. Respondeo negando antecedens: neque enim Christus ut homo, sed ut homo Deus est primus author gratiæ, & in genere principii meritorii; siquidem est primus in genere principii meritorii, quatenùs in eo genere est infinitè dignus: est autem prout sic infinitè dignus, non ratione humanitatis, sed Divinitatis infinitè dignificantis omnia Christi opera. 273.

Objicies 2. D. Paulus de se loquens ad Galat 3. 274.

sic

sic ait: *Qui tribuit vobis Spiritum, & operatur virtutes in vobis*; ergo cùm id fecerit Apostolus, etiam id poterit efficere alius homo justus, & à fortiori Christus Dominus etiam ut homo. Respondeo primò cum D. Aug. ad locum cit. Apostolum ibi non aliter tribuisse Spiritum Sanctum, quàm prædicando fidem Christi, quam illis recipientibus, monstrabatur signis sensibilibus, quod in eis esset Spiritus Sanctus. Hoc idem respondet D. Thom. ad eundem locum cit. *Lect. 2.* Respõdeo secundò, Apostolum ibi locutum fuisse, non de se ipso, sed de principali causa, nempè de Deo tribuente Spiritum, & virtutem operandi miracula, ut ad locum cit. exponit D. Chrysost. & cum eo *P. Ruiz cit.*

275. Objicies 3. Minister Sacramentorum tanquam causa efficiens, producit physicè gratiam; ergo cum illa tribuit, & mittit Spiritum Sanctum. Respondeo negando antecedens; neque enim Minister Sacramentorum producit effectivè gratiam, sed tantùm verba, & adhibet materiam Sacramentorum, quæ tanquam instrumenta elevantur à Deo ad producendam gratiam, sive physicè, sivè moraliter, de quo alibi.

276. Instabis: In cap. *Præsbyteris 3. de Consecrat. dist. 4. Solis*, inquit, *debetur Episcopis, cùm tradunt Spiritum Paracletum.* Et cap. *Novissime de Consecrat. dist. 4.* ibi: *A summo Sacerdote per impositionem manûs Paracletus traditur baptizato*; ergo videtur Ministros tradere per sacramenta Spiritum Sanctum. Respondeo ibi solùm dici, Episcopos, & Sacerdotes tradere Spiritum Sanctum tanquam ministros, qui conficiunt Sacramenta, quæ tamen Deus elevat, ut tradat, & mittat Spiritum Sanctum.

SECTIO XII.

Ad quosnam fiat invisibilis Missio Personarum?

277. Difficultas 1. Utrùm ad Christum Dominum facta fuerit invisibilis Missio Spiritûs Sancti, & Filii? Dico 1. Ab instanti conceptionis posteriùs tempore nulla invisibilis Missio facta fuit ad Christum Dominum: maximè autem in ipso conceptionis instanti. Ita *D. Thom. 1. p. q. 43. art. 6. ad 3. & a. 7. ad 6. & in 1. dist. 15. q. 5. art. 1. & dist. 16. q. 1. art. 3. Alens. 1. p. q. 73. memb. 3. art. 3. ad 2. D. Bonav. in 1. dist. 16. art. 1. q. 1. Durand. in 1. dist. 15. q. 4. n. ult. Richard. ibid. art. 5. q. 1. ad 2. Carthus. q. 4. Canar. q. 43. art. 7. p. 2.* quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 109. sect. 5. num. 4.* Probatur prima pars, quia Missio Personæ Divinæ requirit novum modum existendi in persona, ad quam mittitur, atque antea existebat, nempè per novum effectum, præsertim sanctificationis, & gratiæ, ut supra diximus; sed Spiritus Sanctus, & Verbum nunquam fuerunt in Christo Domino novo aliquo modo, neque effectu; siquidem ab instanti Incarnationis fuit plenus omni gratia, quæ illius perfectioni non repugnabat; ergo per nullam gratiam creatam potuit ad illum mitti Spiritus sanctus, aut Verbum.

278. Probatur secunda pars, quia Christus Dominus à principio suæ conceptionis fuit plenus omni sapientiâ, & gratiâ, non solùm increatâ per Unionem Hypostaticam ad Verbum, sed etiam creatâ per infusionem omnium habituum, & actuum, quibus homo, Deum clarè videns, ornari potuit; sed Spiritus sanctus per hæc dona cœpit inhabitare animam Christi Domini novo, ac speciali modo, quo illam non inhabitaret, si in illa non darentur talia dona creata, licet in illa permaneret unio hypostatica, ratione cujus Spiritus sanctus altiori modo eam inhabitaret; ergo &c. 279.

Confirmatur primò, quia quoties datur Persona procedens, toties mittitur; sed in primo instanti conceptionis datus est Christo Domino Spiritus sanctus, & Verbum; ergo ad eum fuerunt missi. Secundò, quia Missio visibilis est signum Missionis invisibilis; præsertim quando destinatur ad præbendum testimonium de persona, cujus verbis Deus vult adhiberi fidem; sed Spiritus sanctus fuit missus ad Christum Dominum visibiliter Joan. 3. Matth. 3. & Luc. 3. ergo supponebatur priùs missus invisibiliter, ut hoc significaretur Missione visibili.

Dices: Missio non fit, nisi ad personam præexistentem ad Missionem, ut diximus supra; sed Persona Christi Domini, prout erat homo, non sic præexistebat, antequam illi præberetur omnis plenitudo gratiæ; ergo &c. Respondeo distinguendo minorem: non sic præexistebat prioritate reali; concedo minorem: prioritate naturæ; nego minorem: priùs enim naturâ, quàm anima Christi Domini repleretur sapientiâ, & gratiâ creatâ, præexistebat unita Verbo Divino, & in eo priori non dùm intelligebatur illis donis ornata formaliter, sed tantùm radicaliter, sicque ad illam prout sic præexistentem facta est Missio Spiritûs sancti, & Verbi per dona creata. 280.

Instabis: Talis præexistentia prioritate naturæ non sufficit ad rationem Missionis; ergo &c. Respondeo negando antecedens: alioqui neque ad animam Beatæ Virginis in instanti suæ Immaculatæ Conceptionis; neque ad Angelos, & primos parentes in instanti suæ creationis fuisset missus Spiritus sanctus, licet tunc illis fuerit data gratia gratum faciens, quod est absurdum, & improbabile. 282.

Difficultas 2. Utrùm, & quomodò ad Angelos, & homines fiat invisibilis Missio? Dico 1. Facta fuit invisibilis Missio Spiritûs sancti, & Verbi ad Angelos. Ita *Magist. in 1. dist. 15. D. Thom. ibid. q. 5. art. 1. D. Bonav. ibid. p. 2. dub. 4. Alens. 1. p. q. 73. memb. 3. art. 2. Durand. in 1. dist. 15, q. 4. n. ult. Richard. ibid. art. 5. q. 1. ad 3.* quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 109. sect. 5. n. 11. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 5. n. 20. P. Amicus d. 28. n. 106. P. Arriaga d. 55. sect. 5. n. 19.* Probatur primò ex D. Aug. *lib. 4. de Trinit. cap. 20. In animas sanctas*, inquit, *se transfert, atque amicos Dei, & prophetas constituit, sicut etiam implet sanctos Angelos.* Et D. Cyril. *tom. 5. lib. 5.* ad illud Isai. cap. 16. *Spiritus Domini super me. Cùm*, inquit, *naturâ Deus existat unigenâ, cùmque ex se procedentem Spiritum immittat superis Potestatibus*; ergo &c. 283.

Probatur secundò, quia toties Personæ Divinæ dicuntur missæ invisibiliter, quoties in creatura rationali sunt, & habitant novo, ac speciali modo; sed ita sunt, & habitant in Angelis per gratiam eis collatam in primo instanti suæ creationis; ergo &c. Confirmatur ex supra dictis de Missione invisibili facta Christo Domino in instanti suæ conceptionis, quæ hîc cum proportione locum habere possunt; & etiam accommodari Virgini Sanctissimæ in instanti suæ Immaculatæ Conceptionis; sicut & primis parentibus in instanti suæ creationis. 284.

Hinc colliges ad quoslibet beatos in principio beatitudinis,

beatitudinis, sive quando novas revelationes accipiunt, fieri Missionem invisibilem, ut supra diximus *n. 245. & 246.* Quomodò autem fiat Missio ad quoslibet justos viatores, quoties intensivè, aut extensivè crescit gratia? Diximus supra à *num. 239.*

285. Dico 2. Patribus veteris Testamenti facta fuit invisibilis Missio, quando justificati sunt, aut fervorem charitatis, aut gratias gratis datas acceperunt. Ita *Magist. in 1. dist. 15. D. Thom. 1. p. q. 43. a. 6. ad 1. & in 1. dist. 15. q. 5. art. 1. D. Bonav. ibid. p. 2. dub. 3. Richard. art. 5. q. 1. ad 1. Durand. q. 4. n. ult. P. Ruiz d. 109. de Trinit. sect. 5. num. 13. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 5. n. 20. P. Amicus d. 28. n. 106.* & alii. Probatur primò ex D. Aug. *lib. 4. de Trinit. cap. 20. Si antea*, inquit, *Spiritus Sanctus non dabatur: quo impleti Prophetæ locuti sunt? Cùm apertè Scriptura multis locis ostendat, Spiritu Sancto eos locutos fuisse?* Confirmatur ex illo Luc. 2. de Simone: *Spiritus Sanctus erat in eo, & responsum acceperat à Spiritu Sancto, &c.* Et D. Leo Magn. *serm. 2. de Pentecost. cap. 3. Cùm in die Pentecostes*, ait, *Discipulos Domini Spiritus Sanctus implevit, non fuit inchoatio muneris, sed adjectio largitatis: quoniam & Patriarchæ, & Prophetæ, & Sacerdotes, omnesq; Sancti, qui prioribus fuêre temporibus, ejusdem sunt Spiritûs Sancti sanctificatione vegetati*; ergo &c.

286. Probatur secundò ratione, quia Spiritus Sanctus datur per gratiam gratum facientem, per ejus fervorem, & extensionẽ ad opera heroica, ut supra diximus; sed Patribus olim ante Verbi Divini Incarnationem data fuit hujusmodi gratia, fervor, & extensio, ut constat ex omnibus libris veteris testamenti; ergo &c.

287. Difficultas 3. Utrùm ad creaturam irrationalem mittatur, aut missa fuerit Persona Divina? Negativè. Ita *Magist. in 1. dist. 17. cap. Cùmque. Alens. 1. p. q. 73. memb. 3. a 1. D. Thom. 1. p. q. 43. art. 6. & in 1. dist. 15. q. 5. art. 1. Carthus. ibid. q. 4. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 5. n. 20. P. Ruiz d. 109. sect. 9. n. 4. P. Arriaga d. 55. sect. 5. num. 19.* & alii. Probatur, quia Missio non dicitur fieri, nisi ad terminum, ad quem destinatur Persona mittenda; sed sola creatura rationalis est hujusmodi terminus; irrationalis enim solùm est quasi medium, via, & instrumentum, per quod Spiritus Sanctus in animam rationalem venire disponit; ergo &c. Confirmatur, quia Deus solam creaturam rationalem inhabitat propter se ipsam, tanquam templum vivum juxta illud 2. Cor. 6. 16 *Vos estis templum Dei vivi*: sine quo nihil curat de materiali templo, ut patet 2. Machab. 5. *Non propter locum gentem, sed propter gentem locum Deus elegit. Ideò & ipse locus particeps factus est populi malorum*; ergo &c.

288. Dices 1. Missio Spiritûs Sancti destinatur ad sanctificandam creaturam; sed non solùm creatura rationalis, sed etiam irrationalis sanctificatur; sic enim in veteri testamento, quæ sacrificabantur, templum, tabernaculum, & sancta Sanctorum sanctificabantur: & in novo Testamento sanctificatur materia sacramentorum, ut constat ex benedictione fontis baptismalis; calices, chrisma, & templa consecrantur; ergo &c. Respondeo hæc omnia sanctificari, & consecrari, non propter se ipsa, neque tanquam terminos, ad quos mittitur Spiritus sanctus, sed ut instrumenta, & vias, per quas Spiritus sanctus in creaturam rationalem venire disponit. Undè sicut sanitas non est formaliter in medicina, sed tantùm in animali; sic etiam sanctitas, consecratio, gratia, & Spiritus sanctus non venit, neque habitat formaliter, & propriè; nisi in creatura rationali, & per solam attributionem ad illam cætera dicuntur esse talia.

Dices 2. Illuc mittitur Persona procedens, ubi Deus speciali, & novo modo dicitur habitare, ut supra diximus; sed Deus novo, & speciali modo sedet, & habitat in templo, ut constat 2. Reg. 7. 5. & 3. Reg. 6. 13. & cap. 8. *Dominus dixit*, inquit Salomon, *ut habitaret in nebula. Ædificans ædificavi domum in habitaculum tuum*; ergo &c. Respondeo majorem esse veram, dummodò Deus ibi habitet, ut in termino, ad quem propter illum destinatur venire: non autem ut in instrumento, & viâ, ut fuit in nebula, & in templo. 289.

Dices 3. Spiritus sanctus mittitur pet virtutem, & effectum; sed hæc virtus mittitur etiam ad res irrationales; sic enim precatur Sacerdos benedicens fontem baptismalem: *Descendat in hanc plenitudinem fontis aquæ virtus Spiritûs Sancti*; ergo &c. Respondeo hanc virtutem mitti ad res irrationales, ut ad media, instrumenta, & vias, per quæ Spiritus sanctus disponit in animam venire, ut diximus. 290.

SECTIO XIII.

De visibili Missione Personarum?

291. Difficultas 1. Quid sit Missio visibilis? Missio visibilis ita definitur à P. Ruiz infrà citando. *Est Divinæ Personæ destinatio ad aliquem hominem sub signo sensibili, quo manifestari possit, non tantùm Personæ illius æternæ processio, sed etiam inhabitatio per gratiam, & sanctitatem in homine, ad quem mittitur.* Undè Missio visibilis tria includit: Primò includit processionem æternam Personæ missæ, quod est de ratione communi, & quasi generica Missionis. Secundò includit sensibile signum illius processionis, sive actu, sive potentiâ manifestativum. Tertiò dicit respectum ad præsentem sanctitatem hominis, ad quem pervenit; siquidem destinatur ad manifestandam inhabitationem Personæ per gratiam in illo.

292. Dices 1. Ex D. Aug. nihil amplius videtur requiri ad Missionem visibilem, quàm apparitio Personæ per aliquod signum sensibile, ut insinuare videtur *lib. 12. de Trinit. cap. 5.* ibi: *Operatio visibiliter expressa, & oculis oblata mortalibus, Missio Spiritûs Sancti dicta est.* Idem habet *lib. 3. de Trinit. cap. 2.* ergo &c. Respondeo D. Aug. ad communem quidditatem Missionis etiam requirere processionem æternam, ut supra vidimus. Undè hìc solùm apposuit illud, per quod Missio visibilis distinguitur ab invisibili, cætera supponens utrique communia,

293. Dices 2. Angelus mittitur ad hominem, quoties visibiliter apparet, licet ejus sensibile signum non manifestet, neque processionem Angeli, neque sanctitatem hominis, neque inhabitationem illius in homine; ergo sic etiam poterit dici Persona Divina missa ratione solius apparitionis sensibilis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia Angelus localiter movetur, sicque localiter est præsens, ubi priùs non erat, & ea ratione dicitur venire, & mitti: at verò Persona Divina non potest esse præsens, ubi antea non esset, cùm sit in omni loco, sicque solùm potest esse præsens novo, & speciali modo, ubi priùs non

erat tali modo; talis autem modus non est simpliciter, & absolutè, nisi per gratiam, ut supra diximus.

294. Hinc colliges, Missionem visibilem distingui ab apparitione, quatenùs illa hanc includit, addit tamen alias rationes supra assignatas. Undè licet Pater olim apparuerit, aut Deus in ratione Dei, talis apparitio non fuit Missio visibilis; siquidem non manifestabatur processio æterna, quam Pater, & Deus in ratione Dei non habent, cùm à nullo procedant; neque talis apparitio destinabatur ad manifestandam sanctitatem, & habitationem Dei in homine.

295. Difficultas 2. Utrùm, & quomodò Missio visibilis supponat, includat, & conveniat cum invisibili? Dico 1. Missio visibilis semper supponit invisibilem per inhabitantem gratiam. Ita *D. Thom. in 1. dist. 16. q. unica a. 1. & sumitur hìc ex a. 7. ad 4. & ad 6. D. Bonav. in 1. dist. 16. art. unico q. 1. Durand. Scot. Argent. Marsil. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 4. à n. 8.* & alii, quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 109. sect. 8. n. 3. & 9.* Probatur, quia Missio visibilis destinatur ad manifestandam invisibilem; ergo illam supponit manifestandam.

296. Dico 2. Missio visibilis non includit essentialiter, sed solùm materialiter, & in obliquo Missionem invisibilem. Ita Doctores proximè citati. Probatur primò, quia Missio visibilis manifestat invisibilem, ut diximus; ergo sunt inter se distinctæ; consequenterque una non est pars essentialis alterius.

297. Probatur secundò, quia nulla res potest existere sine eo, quod est sibi essentiale; sed Missio visibilis existit, quando jam non existit, imò præteriit invisibilis, ut patet in Christo Domino, ad quem baptizatum facta est Missio visibilis Spiritus sancti in specie columbæ, quod signum non poterat ostendere Missionem invisibilem, quæ non eo tempore, sed in instanti conceptionis fuit facta, ut diximus; ergo &c.

298. Dico 3. Missio visibilis, & invisibilis conveniunt in ratione Missionis analogicè. Ita *P. Ruiz cit. n. 12.* & alii. Probatur, quia ratio Missionis primariò convenit invisibili, quæ integram retineret quidditatem Missionis, licet non daretur Missio visibilis; huic autem secundariò, & per attributionem ad illam tanquam illius signum, ita ut, illâ sublatâ, hæc non daretur; sed hoc stare non potest cum univocatione; ergo &c.

299. Difficultas 3. Utrùm Patribus veteris testamenti factæ fuerint propriè Missiones visibiles? Negativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 43. art. 7. & in 1. dist. 16. q. 1. art. 2. & 3. ad ult. Alens. 1. p. q. 74. memb. 3. ad 1. D. Bonav. in 1. dist. 16. art. 1. q. 2. Richard. a. 1. q. 3. ad 1. Durand. q. 2. art. 1. Major. Carthusian. Aureol. Albert. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 6. n. 23. P. Ruiz d. 109 de Trinit. sect. 9. n. 10. P. Amicus d. 28. n. 106.* & alii. Probatur primò, quia Missio visibilis propriè dicta, fit ad significandam, & manifestandam inhabitationem Personæ Divinæ per gratiam in anima justorum; sed illæ apparitiones non fuerunt ad id factæ, sed ad aliud significandum; ergo &c.

300. Probatur secundò, quia ad rationem Missionis visibilis propriè dictæ requiritur, quod sit repræsentatio, & manifestatio processionis æternæ Personarum; sed nulla apparitio in veteri testamento expresè, & distinctè repræsentabat unam Personam ut distinctam, sicque neque ut procedentem ab alia, sed satis obscurè, ut scribit D. August. *lib. 2. de Trinit. cap. 17. Non evidenter,* inquit, *nominato, & designato in eis, vel Patre, vel Filio, vel Spiritu Sancto*; ergo &c.

Confirmatur primò, quia Missio visibilis per se ordinatur ad manifestandam Personam, quæ mittitur; sed illæ apparitiones solùm impropriè, & obscurè manifestabant Personas; ergo solùm impropriè dicendæ sunt Missiones. Secundò, quia congruens erat, ut priùs deberet fieri expressa Missio visibilis Verbi per Incarnationem, ad quam omnes illæ veteres apparitiones ordinabantur, tanquam umbræ ad veritatem, & figuræ ad suum prototypum; ergo &c. 301.

Hinc colliges primò, omnes illas apparitiones, de quibus fit mentio in Scriptura *Gen. 18. & Gen. 19. 13. & Gen. 32. Exod. 19.* aliisque locis, non esse dicendas Missiones, nisi impropriè, in quo sensu intelligendi sunt Sancti Patres, si qui illas Missiones appellant: tùm quia aliquo modo subobscurè significabant Personam procedentem ab alia Persona: tùm etiam quia conferebant aliquam cognitionem supernaturalem utilem ad salutem, quod sufficit ad Missionem impropriè, & secundùm quid, ut patet ex supra dictis: tùm denique quia supponebant familiaritatem Dei cum homine vidente. 302.

Secundò, nullâ notâ dignum esse, qui simpliciter, & absque aliqua declaratione, dixerit, Filium fuisse visibiliter missum humana specie ad Patres veteris testamenti: tùm quia huic propositioni favet Scriptura locis citatis, & expositio Patrum ad illa apud *P. Ruiz cit.* tùm etiam, quia sumi potest nomen *Missio visibilis* latiùs, quàm à Theologis sumitur. 303.

Tertiò, Personam Patris, licet nunquam fuerit missa, prout supra diximus, quia à nulla procedit, visibiliter tamen apparuisse Patribus veteris testamenti adeò certum esse, ut teste D. August. *lib. 12. de Trinit. cap. 17.* Nimis temerarium sit dicere, Deû Patrem nunquam Patribus, aut Prophetis per aliquas visibiles formas apparuisse, Quod etiam sequenti *cap. 18.* confirmat visione Danielis *cap. 7.* 304.

Difficultas 4. Utrùm species, sub quibus Personæ Divinæ visibiliter mittebantur, factæ fuerint Angelorum ministerio? Affirmativè. Ita *D. Thom. 1. p. q. 43. art. 7. ad 5. & in 1. dist. 16. art. 4. quæst. 1. Alens. 1. p. q. 74. memb. 4. D. Bonav. in 1. dist. 16. art. 1. q. 1. ubi Richard. Argent. Carthus. Ægid. & alii. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 6. n. 13. P. Vasq. 1. p. d. 185. cap. 2. P. Molin. 1, p. q. 51. art. 2. P. Valent. 1. p. d. 4. de Angel. q. 2. punct. 2. P. Pereir. in Gen. cap. 32. vers. 23.* quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 109. sect. 10. n. 4. P. Arriaga 1. p. d. 55. sect. 5. n. 19.* & alii. Probatur primò ex illo ad Galat. 3. ibi: *Quid igitur lex? Propter transgressionem posita est, ordinata per Angelos in manu mediatoris.* Ubi D. Hieron. *Quod ait Apostolus,* inquit, *lex per Angelos, hoc vult intelligi, quod in omni veteri testamento, ubi Angelus primum visus refertur, & postea quasi Deus loquens inducitur, Angelus quidem verè ex ministris pluribus quicumque sit visus, sed in illo Mediator loquatur, qui dicit: Ego sum Deus Abraham, &c.* Et ad Heb. 2. ibi: *Qui per Angelos factus est sermo.* Et Actor. 7. ibi: *Apparuit illi in deserto montis Synâ Angelus in igne flammæ rubi*; ergo &c. 305.

Probatur secundò authoritate Sanctor. Patrum, D. Aug. *lib. 3. de Trinit. cap. 1. & 11.* ubi post multa, quibus hanc conclusionem probare intendit ita concludit: *Jam satis,* inquit, *quantùm existimo, pro captu nostro disputatum, & demonstratum est, & firmitate authoritatis, quantum de Scripturis sanctis divina eloquia patuerunt, quod antiquis Patribus ante Incar-* 306.

Incarnationem Salvatoris, cùm Deus apparere dicebatur, voces illæ, ac species corporales per Angelos factæ sunt. Idem habet D. Greg. *lib. 28. Moral. cap. 2.* & alii.

307. Probatur tertiò ratione, quia ordinatissima Dei providentia postulat, ut creaturæ inferiores gubernentur, & illuminentur per superiores, & non immediatè per ipsum Deum; sic enim Angeli inferiores per superiores illuminantur ex D. Dionys. *cap. 7. & 8. de cœlesti hierarch.* ergo apparitiones illæ, non immediatè ab ipso Deo, sed per Angelos Patribus fuerunt factæ, & nunc hominibus Sanctis fiunt ex eodem D. Dionys. *de cœlest. hierarch. cap. 4. Per Angelos*, inquit, *nobis donatæ sunt divinæ revelationes, & gloriosos ante legem, & post legem Patres ad divinum reducebant.*

308. Confirmatur primò, quia supremum opus Incarnationis supremæ personæ creatæ, nempè Virgini Sanctissimæ, non immediatè à Deo, sed per Angelum fuit annunciatum; ergo idem dicendum de illis apparitionibus. Secundò, quia Deus utitur ministerio Angelorum ad excitandas, & promovendas interiores actiones sanctitatis; ergo à fortiori ad faciendas apparitiones visibiles.

309. Objicies 1. Si Persona Divina non operaretur, & moveret immediatè res illas, quibus debebat repræsentari, sequeretur, non Personam Divinam, sed tantùm Angelum apparere, ac mitti; siquidem ille Spiritus censetur apparere in corporibus assumptis, qui talia corpora format & movet; neque enim aliter eis unitur, nisi tanquam efficiens, & movens; hoc autem non est dicendum; ergo neque illud, ex quo sequitur.

310. Respondeo negando sequelam, & ejus probationem; neque enim ille Spiritus censetur apparere in corporibus assumptis, qui illa format, & movet, sed qui in illis repræsentatur, & cujus nomine loquuntur, & agunt, ut patet ex D. August. *contr. Adamant. cap. 9. Quemadmodum*, inquit, *Verbum Dei, quod est Christus, in Propheta loquitur veritatem, sic etiam in Angelo ipse loquitur, quando veritatem Angelus annunciat.* Quod etiam exemplo declarat. *lib. 3. de Trinit. cap. 11. Cùm verba judicis*, inquit, *præco pronunciat, non scribitur in gestis: Ille præco dixit, sed ille judex.*

311. Objicies 2. In novo Testamento non interveniebat ministerium Angelorum, ut fierent, & moverentur corpora, & voces, quibus Spiritus Sanctus mittebatur, aut Pater apparebat, & ostendebatur; ergo neque in veteri testamento. Respondeo negando antecedens: neque enim ratio ordinatæ providentiæ, quam supra assignavimus, minorem vim habet in Novo, quàm in veteri Testamento: præsertim cùm repræsentatio Personæ divinæ, quæ visibiliter mittitur, non impediatur, licet corpora repræsentantia fiant, & moveantur ministerio Angelorum, ut proximè diximus.

312. Instabis: In apparitionibus veteris Testamenti frequenter fit Angelorum mentio, non autem in Novo, sed tantùm Personæ Divinæ; ergo licet apparitiones in veteri Testamento factæ fuerint Angelorum ministerio, non ita in Novo, sed per ipsas Personas immediatè. Respondeo negando consequentiam quoad secundam partem: licet enim propter evidentiorem demonstrationem Personæ missæ; nec non ob majorem dignitatem Novi Testamenti, non fiat mentio Angelorum in Missionibus, & apparitionibus Personarum, ibi tamen in omnibus adhibebatur occultum Angelorum ministerium.

313. Difficultas 5. Utrùm signa, quibus se Deus, aut Persona divina ostendit, tam in Veteri, quàm in Novo Testamento, fuerint hypostaticè unita? Negativè. Ita *Magist. in 1. dist. 16. cap. 3. D. Thom. 1. p. p. 43. art. 7. ad 2. & in 1. dist. 16. q. 1. art 1. ad 1. ubi D. Bonav. q. 3. Scot. q. unica ad 1. Richard. a. 1. q. 5. ad 3. Argent. q. unica art. 2. Carthus. q. 3. Aureol. Marsil. q. 19. art. 3. Torres. 1. p. q. 43. art. 7. p. 2. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 6. num. 19. & 20.* quos citat, & sequitur *P. Ruiz. d. 109. sect. 11. n. 5.* qui oppositum dicit dignum erroris notâ. *P. Arriaga d. 55. sect. 5. n. 19. P. Præposit. 1. p. q. 43. dub. 2. n. 4. P. Molin. 1. p. q. 43. art. 7. d. 1.* & alii.

314. Probatur primò ex Scriptura Matth. 2. Luc. 3. Marc. 1. & Joan. 1. ubi dicitur D. Joan. Baptistam vidisse *Spiritum Dei descendentem sicut columbam*, sive *quasi columbam corporali specie*: quæ denotant, Spiritum sanctum non fuisse, sed apparuisse sub imagine columbæ. Et D. August. *lib. 4. de Trinit. cap. 21* de columba, & linguis igneis sic ait: *Cùm ad ejus Personæ unitatem, sicut caro, quod Verbum factum est, non copularetur.* Et infrà. *Quis hoc dixerit, ut quidquid illud est creaturæ, per quod sonuit vox Patris, ita sit Deus Pater; aut quidquid illud est creaturæ, in quo per columbæ speciem, vel per linguas igneas Spiritus Sanctus demonstratus est, ita sit Spiritus Sanctus, sicut est Dei Filius homo ille, qui de Virgine factus est.* Idem habet *lib. 2. de Trinit. cap. 6. & in Joan. tract. 99.* Ubi id tanquam de fide docet.

315. Probatur secundò rationibus: Prima, quia cùm unio hypostatica sit res tanti momenti, non est asserenda sine testimonio Sacræ Scripturæ; hoc autem nullibi apparet. Secunda, quia quod Deus assumeret naturas irrationales, imò & inanimes, licet non implicet, ut alibi ostendimus in *Met. tr. 2. d. 4. à num. 375.* non erat conveniens, ut ibidem diximus, & alibi dicemus. Tertia, quia semel admissâ unione hypostatica columbæ, sequeretur in cæteris apparitionibus, tùm Veteris, tùm Novi Testamenti fuisse etiam corpora hypostaticè assumpta, cùm non detur major ratio; ex hoc autem plura sequerentur inconvenientia. Quarta, quia si semel assumerentur, non expediebat post unionem hypostaticam res illas statim demitti, & destrui. Quinta, quia unio hypostatica non requirebatur ad finem illarum apparitionum; ergo &c.

316. Hinc est, sententiam Tertul. *lib. de carne Christi cap. 3.* fine. meritò ab omnibus rejici, quatenùs asserit, columbam, quæ apparuit Christo baptizato, fuisse hypostaticè unitam Personæ Spiritûs Sancti; dicit enim: *Qui Spiritus cùm hoc esset, tam verè erat & columba, quàm & Spiritus: nec interfecerat substantiam propriam, assumptâ substantiâ extraneâ*: ex quo probat, Verbum potuisse carnem assumere. Neque audiendi sunt, qui cum Pamelio ad eundem lib. Tertul. *annotat. 29.* putant, idem sensisse D. Aug. *lib. de Agone Christian. cap. 22.* siquidem ibi, ut ait *P. Soar. cit. num. 19.* solùm affirmat, corpus illud columbæ fuisse verum, & reale, indicatque fuisse veram columbam (de quo infrà,) non autem dicit, fuisse hypostaticè unitam.

317. Difficultas 6. Quid utilitatis habeat signum corporeum, & visibile in Missione visibili, cùm tamen Persona divina venire non cognoscatur, nisi per interiorem mentis illuminationem? Respondeo quatuor inter alias esse hujusmodi visibilis signi utilitates. Prima, quia cùm nostra intellectualis cognitio non fiat, nisi per conversionem ad phantasmata rerum sensibilium, suaviùs, & congruentiùs cognitio etiam supernaturalis excitatur per signa sensibilia; ut rectè dixit D. Aug. *lib. 2. de*

Trinit. cap. 5. ibi: *Ut exterioribus visis hominum corda commota, à temporali manifestatione venientis, ad occultam æternitatem semper præsentis converterentur.*

318. Secunda est certitudo miraculi exterioris, atque sensibilis, quod confirmat veram esse interiorem illuminationem, & inspirationem de adventu Personæ Divinæ. Tertia est gaudium, & alacritas, quæ per illam sensibilem apparitionem in totum corpus diffunditur, cujus ratione redditur promptissimum, & aptissimum, ut ministeriis spiritualibus serviat, per quæ possit in alios gratiam, & sanctificationem diffundere. Quarta est analogia signi sensibilis, quod ut hierogliphycum multis proponitur, ut ex illo conjiciant finem, & proprietates rerum, quæ per illud significantur. Vide plura apud *D. Thom. hic art. 7. & in 1. dist. 16. art. 1. ad 6. ubi D. Bonav. art. unico q. 2. Scot. q. unica. Richard. art. 1. q. 2. Argent. q. unica art. 1. Alens. 1 1. p. q. 74. memb. 2.*

SECTIO XIV.

De qualitatibus, & circunstantiis rerum, quæ sentiuntur in Missione visibili; & singularum Missionum congruentiis.

319. DIco 1. Res, quæ sentiuntur in Missione visibili, debent esse tales, ut in illis deprehendatur aliquod miraculum superans vires naturæ. Probatur, quia alioqui talis Missio non excitabit mentem ad cognoscendam præsentiam Personæ Divinæ; aut quidem non magis, quàm omnes res naturales excitant; ergo &c.

320. Dico 2. Res præexistentes, licet aliquando significaverint Christum Dominum, aut Spiritum Sanctum, non sunt sufficientes ad Missionem, sive apparitionem, nisi *repentè*, aut *ex tempore* fiant tantùm ad significandum. Ita deducitur ex D. Aug. *lib. 2. de Trinit. cap. 5. & 6. D. Thom. 1. p. q. 43. a. 7.* & tenet cum illis *P. Ruiz d. 109. sect. 12. n. 2.* Probatur, quia ex Gloss. Ordin. ad illud Actor. 1. *Per dies quadraginta apparens eis: Apparere dicitur*, inquit, *quod insolitum est*; sed omnis Missio visibilis, ut supra diximus, includit apparitionem, & addit aliquid aliud; ergo quando fit, debet repentina, & non separata tunc temporis specie rerum sensibus offerri. Confirmatur ex Cassian. *lib. 2. de Incarnat.* ad illud ad Tit. 2. *Apparuit gratia Dei: Hoc*, inquit, *rectissimè apparuisse dicitur, quod subita quasi apparitionis luce monstratur. Sicut in Evangeliis apparuisse stellam Magis Orientalibus legimus.*

321. Hinc colliges primò, per quæcumque sacramenta tùm veteris, tùm Novæ legis non fuisse factas, nec fieri Missiones visibiles Spiritûs Sancti, licet illa sint sensibilia signa gratiæ, per quæ Spiritus sanctus invisibiliter mittitur in animam. Patet primò, quia in illis nihil repentinum, & miraculosum sensibus occurrit, quo tanquam signo monstretur adventus Spiritûs sancti. Secundò, quia Missionem visibilem Spiritûs sancti multoties comitatur, aut præcedit Missio invisibilis, ut supra diximus; signa autem sensibilia Sacramentorum in lege veteri non conferebant gratiam; & multoties eam non conferunt in lege nova propter obicem, quem recipiens apponit effectui Sacramentorum; ergo &c. Secundò colliges, neque ad Eucharistiam, neque per Eucharistiam esse ad animam Missionem visibilem Verbi divini, quandiu nihil insolitum sensibus occurrit. Tertiò colliges, Missionem visibilem universaliter non fieri ad sacramenta, neque per sacramenta ad suscipientes. Ita *Alens. 1. p. q. 74. memb. 5. D. Thom. 1. p. art. 7. ad 2. & in 1. dist. 16. q. 1. art. 1. ad 3. ubi Richard. art. unico q. 1. ad 2 Carthus. q. 1. Canar. 1. p. q. 43. a. 7. p. 1. Notab. 2. P. Soar lib. 12. de Trinit. cap. 6. n. 12. & 13. P. Ruiz d. 109. sect. 12. n. 4.*

Dico 3. Missiones visibiles non fiunt per imaginarias visiones, quæ solùm repræsentantur in sensibus interioribus, sed per corpora realia sensibus externis perceptibilia, præsertim visu, & auditu, quibus iidem sensus realiter immutantur. Ita D. Aug. *lib. 2. de Trinit. cap. 6. D. Thom. 1. p. q. 43. art. 7. ad 2. & in 1. dist 16. q. 1. art. 3. ad 1. ubi Richard. art. unico q. 5. Durand. q. 3. n. 9. & 10. Major. q. unica. Argent. q. unica a. 3. Carthus. q. 2. Aureol. a. 5. Marsil. q. 19. art. 4. Canar. in 1. p. q. 43. art. 7.* quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 109. sect. 12. n. 7.* Probatur, quia Scripturæ verba, quibus referuntur singulæ Missiones visibiles, planè, & simpliciter significant, res, quæ in illis apparuerunt, fuisse sensibus exterioribus visas, auditas, aut tactu perceptas; ergo &c. 322

Dico 4. Ad rationem Missionis visibilis non est necessarium, res illas, quæ sensibus objiciuntur, esse veras, ejusdemque naturæ, cujus apparent. Ita pro certo supponunt omnes Scholastici, licet dubitando inquirant, utrum de facto res illæ fuerint veræ, an solùm apparentes? Ita de facto inquirunt *D. Thom. 3. p. q. 39. art. 6. & 7. & in 1. dist. 16. q. 1. art. 3. ad 3. ubi Durand. Richard. Major, Carthus. Aureol. Marsil. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 6. à n.* 14. pro quo: 323

Dico 5. Res, quæ apparuerunt in signis illis, fuerunt res aliquæ veræ, & non solùm apparentes. Probatur, quia, ut diximus, fuerunt & debuerunt esse res visibiles, & sensibus percepibiles; hoc autem non haberent, nisi essent res aliquæ veræ, & quoad qualitates sensibiles, ut sic sensibus percipi possent; ergo &c. 324

Hinc colliges primò, si signum sit sonus, debere esse verum sonum, alioqui non posset auditum immutare. Secundò, si sit vox, non opus esse, ut habeat proprietatem vocis, nempè procedere immediatè ab anima, media imaginatione, seu phantasia; hæc enim proprietas non percipitur sensu auditûs; debere tamen esse sonitum formatum ad instar veræ vocis articulatæ; alioqui neque vox dici posset, neque significare id, ad quod significandum imposita est vera vox. Tertiò, si signum sit res aliqua lucida, aut ignea, debere habere veram lucem; alioqui non posset visum immutare: non tamen opus erit, ut sit verus ignis, aut quid simile, quod per se percipi non possit, ut patet ex supra dictis, & ex dicendis patebit. 325

Quartò, idem dicendum de sensibilibus communibus, quæ etiam per se percipiuntur, sicque quoties motus aliquis localis, aut figura, v. g. linguæ igneæ, dicuntur apparuisse in his signis, debet esse verus, & realis motus, & vera figura: tùm quia facillimo negotio id fieri potest; tùm etiam quia sic possunt optimè visu, & auditu percipi. 326

Dico 6. Quando corpora, quæ in his signis assumuntur sunt ex simplicibus, aut illis proximis, quæ versantur in hac aëris regione, sunt; in communi hominum usu, sunt vera corpora, & talia, qualia nominantur, ita ut si dicatur esse aër, aut ventus, aut quid simile, sit verus aër, & verus ventus, 327

ventus, ut dicitur. Probatur, quia hæc corpora sunt veluti prima materia, ex qua alia apparentia corpora fieri solent; ergo cùm ipsa dicuntur assumi in signa, non sunt apparentia, sed vera.

328. Hinc colliges primò, quando corpora, quæ apparere dicuntur, sunt substantiæ perfectioris, opus non esse, quod sint verè tales, quales apparêt in ipsis signis: tùm quia id necessarium non est ad usum talium signorum: tùm etiam, quia illæ substantiæ non percipiuntur, quod necessarium esse diximus ad Missiones visibiles.

329. Secundò, flatum illum à Christo Domino emissum, cùm dicitur Joan. 20. *Insufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum*: fuisse verum flatum. Patet, quia insufflatio Christi Domini fuit vera, corporalis, & vitalis, fecitque verum motum localem in aëre oris Christi, quem versùs Apostolos emisit; hæc autem solùm sunt de ratione veri flatûs; neque ibi necessaria erat aliqua fictio, etiam materialis, imò vix poterat intercedere; ergo &c.

330. Tertiò, Spiritum illum vehementem, qui in die Pentecostes replevit totam domum, fuisse verum aërem, verè, ac realiter commotum, & ingressum fuisse domum illam corporalem, nempè cœnaculum. Utrùm autem fuerit verus ventus in omni rigore philosophico? Non multum curandum. Non tamen repugnat *P. Soar. cit. n. 18.*

331. Quartò, linguas illas, quæ etiam in die Pentecostes visæ sunt, certum esse non fuisse carneas; imò verius neque igneas: tùm quia verus ignis ob magnam ejus activitatem vix posset sine novo miraculo ad usum talium signorum assumi: tùm etiam quia littera ad id non cogit, imò contrarium indicare videtur, cùm dicit: *Et apparuerunt dispertitæ linguæ tanquam ignis.* Actor. 2. tùm denique quia ad mysterium per indè erat, si linguæ illæ fuissent lucidæ, & ignitæ, ut sunt *Cometæ*. Undè *P. Soar. cit. n. 18.* credit fuisse exhalationes aliquas, aut aërem condensatum, idque sufficere.

332. Dubium majus hîc est: Utrùm columba illa, in qua Spiritus sanctus apparuit, & vilus est descendere in baptismo Christi Domini, fuerit vera columba, & verum animal? Negativè. Ita *D. Amb. lib. 1. de Sacrament. cap. 5. D. Chrysost. in Matt. hom. 12. Procop. in gen. cap. 18. Lyra in Matt. 3. D. Thom. in 1. dist. 17. q. 1. a. 3. ad 3. Ægid. ibid. q. 2. Durand. q. 34. Cajet. 3. p. q. 39. a. 7. & in Matt. 3. Torrez 1. p. q. 43. a. 7. Abulen. in Matt. 3. q. 84. D. Aug. Epist. 102. P. Molin. 1. p. q. 43. a. 7. d. 2. P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 6. & tom. 2. in 3. p. d. 27. sect. 2. P. Ruiz d. 109. de Trinit. sect. 12. n. 10. P. Præposit. 1. p. q. 43. art. 7. dub. 2. n. 4.* & alii.

333. Probatur primò ex D. Aug. cit. *Epist. 102. & lib. 3. de Mirabilibus Scriptur. cap. 5. Quamvis*, inquit, *corporali specie Spiritus Sanctus super Dominum descendere dicitur, non tamen de avibus sumpsisse columbam, sed ex aëre minimè dubitatur.* Dicent 1. D. Aug. intelligendum esse de assumptione columbæ ad unionem hypostaticam. Sed contra, quia alioqui posterior pars esset falsa; siquidem hoc modo neque veram, neque apparentem columbam assumpsit Spiritus Sanctus.

334. Dicent 2. D. Aug. solùm negare illam columbam sumptam esse ex avibus præexistentibus, non autem fuisse verum animal de novo ex aëre procreatum. Sed contra, quia id est contra rationem, quam statim subjungit dicens: *Nequaquam enim ex avibus Spiritum sanctum necesse fuit corpus assumere, dùm aves in nullo transgressæ sunt leges naturæ, &c.* Quæ ratio licet directè solùm probet, columbam non fuisse hypostaticè assumptam, hinc etiá voluit concludere, non oportuisse, ut esset vera, sed solùm apparens, ut dixerat in principio capitis, & insinuat *lib. 2. de Trinit. cap. 5.* ubi eodem modo loquitur de columba, & de igne, quem D. Aug. cit. *Epist. 102.* docet non fuisse verum ignem.

335. Probatur secundò ex D. Amb. *lib. 1. de Sacram. cap. 5. Non columba descendit*, inquit, *sed quasi columba: Christus carnem suscepit, non sicut carnem, sed carnis veritatem; Spiritus autem Sanctus in specie columbæ, non in veritate columbæ.* Et Optat. Milevitan. *lib. 4. contr. Parmenian. Spiritale*, inquit, *oleum in imagine columbæ descendit.* Et D. Nazian. *orat. 29. Descendit*, inquit, *ut columba corporeo modo conspecta.* Idem videntur sentire *D. Chrysost. Euthym. & Theophylact. Matt. 3.* qui semper vocant *speciem columbæ*, seu *quasi columbam.*

336. Probatur tertiò rationibus: Prima, quia Deus nihil frustra operatur; sed ad finem illius apparitionis satis, superque erat imago columbæ, cùm solùm esset ad repræsentandum, & significandum adventum Spiritûs sancti, ad quod satis erat similitudo columbæ; ergo non fuit verum animal, sed sola illius similitudo ministerio Angelorum ex aëre fabricata.

337. Secunda, quia sicut de igne in die Pentecostes dicitur Actor. 2. *tanquam ignis*, ita de columba dicitur Matt. & Luc. 3. *sicut columba*, & Marc. 1. *tanquam columba*, & Joan. 1. *quasi columba*; sed omnes concedunt, linguas illas non fuisse verum ignem, sed solâ ignis similitudinem; ergo etiam columba non fuit vera columba, sed illius tâtùm imago, & similitudo.

338. Tertia, quia post factam repræsentationem illam, aut columba erat corrumpenda, & destruenda, (ut contrarii fatentur;) aut erat permansura, ut cum aliis avolaret: Non primum: tùm quia superflua fuisset illius creatio: tùm etiam quia Deus non solet destruere ea, quæ condidit, quando alioqui ex propriis eorum principiis, & causis corruptio non sequitur: Non secundùm: tùm quia hoc non erat decens; tùm etiam quia ad confirmandum miraculum non erat necessarium, aut admodùm utile; ergo &c.

339. Oppositum tenent *D. Thom. 3. p. q. 39. a. 7. cum D. Aug. lib. de Agone Christian. cap. 22.* tribuitur etiam D. Chrysost. *hom. 12. in Matt. & hom. 4. in Acta.* tenent etiam D. Ansel. Matt. 3. Hugo Cardinal. in Joan. 1. & aliqui Scholastici *in 1. dist. 16.* pro quibus: Objicies 1. Si Spiritus Sanctus in sola specie columbæ apparuisset, decepisset Joannem aspicientem, & credentem esse veram columbam; hoc autem non decuit; cùm ipse sit Spiritus veritatis, quem non decet fictione uti, & homines fallere; ergo &c. Respondeo negando majorem; ipse enim Joannes agnovit non fuisse veram columbam, sed ejus effigiem, ut habetur Joan. 1. *Testimonium perhibuit Joannes dicens. Quia vidi Spiritum Sanctum descendentem quasi columbam.* Accedit, quod si argumentum esset alicujus momenti, probaret etiam, Spiritum Sanctum decepisse Apostolos, quando in specie ignis, & non in vero igne super eos descendit.

340. Objicies 2. Filius Dei apparuit in vera humanitate; ergo & Spiritus sanctus in vera colûba. Resp. negando consequentiam; diversa ratio est, quia Filius assumpsit humanitatem in unitatem Suppositi, ut per eam mereretur, & redimeret genus humanum: at verò Spiritus sanctus solùm usus est specie columbæ, ut significaret suam præsentiam, ad quod non erat opus vero animali.

341. Quæres tamen hîc: Utrùm hæc columba apparuerit super Christũ Dominum antę; an post illius

baptismum; aut utroq; tempore? Caiet. *in Matt. 3.* & alii opinantur, columbam descendisse ante baptismum, quod colligunt ex verbis Joannis: *Super quem videris Spiritum sanctum descendentem, & manentem, ipse est, qui baptizat*: ex quo sequi videtur, antequam Joannes Christum baptizaret, vidisse Spiritum descendentem & manentem super Christum, quia antea illum non cognovit, ut ipse videtur significare, cùm dixit: *Et ego nesciebam eum.* Joan. 1. 31.

342. Nihilominùs *P. Tolet. Joan. 1. annotat. 72.* id audacter dictum judicat, quatenùs sine ullo Scripturæ fundamẽto id confingunt. Certum igitur est, ut asserit ipse *P. Tolet. & P. Soar. tom. 2. in 3. p. d. 27. sect. 2.* columbam apparuisse, Jesu baptizato, ut dixit Luc. 3. imò expresè Matt. 3. dicit, Christum post baptismum ascendisse de aqua, & statim vidisse cœlos apertos, & Spiritum descendentem quasi columbam, ergo credendum est, tunc solùm apparuisse columbam. Undè ad rationem adductam dicendum est cum eodem *P. Tolet.* & cum *P. Soar. cit.* Joannem antea, cùm esset in deserto, (ad quem referenda sunt citata verba) ignorasse Christum de facie, quia eum non dùm viderat, licet certò sciret jam esse in mundo; postea ante baptismum privata revelatione illum agnovisse absque signo externo; postea autem publica revelatione, & aptiori ad testimonium de Christo reddendum.

343. Ex dictis colliges primò, cur Verbum in Missione visibili assumpserit hypostaticè terminum, sive rem in qua apparuit; & non ita assumpserit Spiritus sanctus res sensibiles, in quibus apparuit; siquidem cùm Filius sit missus ut Author nostræ justificationis, & sanctitatis, conveniens fuit, ut assumeret hypostaticè naturam humanam, ut sic Persona per illam posset nobis mereri justificationem, ut diximus: at verò in Missione Spiritûs sancti res sensibiles solùm fuerunt indicium præsentiæ illius, & sanctificationis, aut alicujus virtutis, vel gloriæ, ut in Missione Spiritûs sancti ad Christum Dominum; ad hæc autem munia opus non fuit res, in quibus apparuit, sibi hypostaticè unire, ut etiam supra diximus.

344. Secundò, posse unam Personam mitti sine alia Missione visibili. Patet, quia ab actu ad potentiam benè valet argumentum; constat autem de fide in Incarnatione solùm Filium missum fuisse Missione visibili, ut jam supra diximus. Deindè una potest peculiariter repræsentari per res externas, & non ita repræsentari alia; sic enim peculiariter apparuit Spiritus sanctus per Nubem, Columbam, &c.

345. Dices: Secluſa unione personali, reliqua omnia, quæ sunt realia, aut dicunt operationem *ad extra*, sunt cõmunia omnibus tribus Personis; ergo nulla supereſt ratio, ob quam tales Missiones censeantur propriæ Spiritûs sancti. Resp. cum *P. Soar. lib. 12. de Trinit. cap. 6. n. 22.* hujusmodi Missiones non attendi secundùm efficientiam illius formę, aut signi, sub quo dicitur fieri Missio; talis enim efficientia est communis omnibus Personis; sed attendi secundùm repræsentationem, & significationem ipsius formæ, aut signi, quam non est necesse esse communem toti Trinitati. Sicut enim hac voce *Spiritus sanctus*, ut ait D. Aug. & nos supra diximus, significatur specialiter tertia Persona, & non aliæ, ita per columbam potuit repræsentari Persona Spiritûs Sancti, & non aliæ; sicque ob hanc singularem repræsentationem talis Missio est propria Spiritûs sancti, quia sub illo signo singulariter apparere dignatus est, & ut ita appareret emiserunt eum Pater, & Filius.

Instabis: Ex communi Theologorum axiomate: *Omnia opera Trinitatis ad extra sunt indivisa*; sed 346.
Missiones illæ sunt operationes *ad extra*; ergo sunt indivisæ; consequenterque non sunt propriæ solius Spiritûs sancti. Resp. axioma illud non habere hìc locum; siquidem repræsentari per talia signa non est opus *ad extra*, sed quædam denominatio extrinseca, sive relatio rationis, qualem etiam Missio importat ex parte illa, quâ temporalis est.

Tertiò colliges, Beatissimæ Virgini datam fuisse visibilem Missionem Spiritûs sancti die Pentecostes cum omnibus Apostolis, ut omnes Scholastici pro certo supponunt, & planè colligitur ex illo Act. 1. 13. *Omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, & Mariâ Matre* Jesu. Et Actor. 2. 1. *Erant omnes pariter in eodem loco.* Et infrà: *Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ.* 347.

Utrùm verò Beatissima Virgo alias visibiles Missiones Spiritûs sancti sibi peculiares acceperit? 348.
Negat *D. Thom. in 1. dist. 16. q. 1 art. 2. ad 4.* quia Beatissima Virgo non ordinabatur ad plantandam Ecclesiam per doctrinam, & administrationem Sacramentorum, sicut præscribit D. Paul. 1. Tim. 2. *Docere mulieri non permitto.* Et 1. Cor. 14. *Mulieres in Ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui.*

Probabilius tamen, & pium est asserere, Beatissi- 349.
mæ Virgini alias sibi peculiares Missiones visibiles datas fuisse, quibus manifestaretur ejus authoritas ad docendos Apostolos, & Evangelistas, aliosq; sui temporis discipulos, (licet non ad publicè concionandum;) siquidem fuit sine dubio superexcellens Magistra fidei post suum Filium Dominum nostrũ Jesum Christum. Ita sentiunt *Carthus. in 1. dist. 16. q. 2. ubi Aureol. a. 4. Marsil. q. 19. a. 4. dub. 4.* quos citat, & sequitur *P. Ruiz d. 109. sect. 13. n. 5.*

Hactenùs de arcano Trinitatis Mysterio, 350.
quod quia lucem habitat inaccessibilem, non tam æmulæ humanæ rationis luce, quàm ingenuæ divinæ fidei face venerabundi suspicimus: quod dignitas Mysterii exigit, planè non exegimus; nostram enim tenuitatem excellentiæ suæ meritum reprehendit; minus est, quod possumus, majus, quod debemus; hinc igitur cum D. Aug. *lib. 15. de Trinit. cap. 27. Inter hæc, quæ multa jam dixi, nihil illius summæ Trinitatis ineffabilitate dignum me dixisse audeo profiteri, sed confiteri potiùs mirificatã scientiam ejus ex me invaluisse.* Et cum eodẽ D. Aug. ibid. & c. 28. *Librum istum jam tandem aliquando precatione meliùs, quàm disputatione concludam. Domine Deus noster credimus in te Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum. Coram te est firmitas, & infirmitas mea: illam serva, istam sana. Coram te est scientia, & ignorantia mea. Ubi mihi aperuisti, suscipe intrantem. Ubi clausisti, aperi pulsanti. Meminerim tui, intelligam te, diligam te. Auge in me ista, donec me reformes ad integrum. Multæ sunt cogitationes meæ, tales nosti, cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Dona mihi non eis consentire, & si quando me delectant, eas nihilominùs improbare, nec in eis velut dormitando immorari. Domine Deus unus, Deus Trinitas, quæcumq; dixi de tuo, agnoscant & tui: si qua de meo, & tu ignosce, & tui. Amen.*

FINIS.

Laus Deo, Virginiq; Sanctissimæ, Parentibusq; meis IGNATIO, *ac* XAVERIO *Sanctissimis.*

INDEX